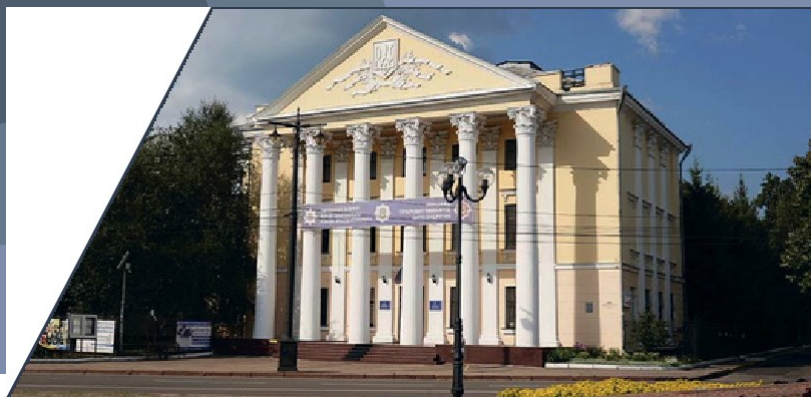

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО- ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

“АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В УМОВАХ ВІЙНИ”

19 КВІТНЯ 2024 РОКУ

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ
ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І
ОБОРОНИ В УМОВАХ ВІЙНИ**

(з нагоди Дня Університету)

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
19 квітня 2024 року**

Кропивницький – 2024

УДК 351.862:342.78(477)(082)

Редакційна колегія:

БУГА Ганна – голова редколегії – начальник відділу організації наукової роботи Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, доцент;

СИРМАМІЙ Ірина – заступник голови редакційної колегії, заступник начальника відділу організації наукової роботи Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат економічних наук, доцент.

Члени редакційної колегії:

СТЕЦЮК Роксолана – завідувач редакційно-видавничого відділення відділу організації наукової роботи Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат філологічних наук, доцент;

ШУРУН Ірина – науковий співробітник відділу організації наукової роботи Донецького державного університету внутрішніх справ

A43

Актуальні питання підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони в умовах війни : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Кропивницький, 19 квітня 2024 року). Кропивницький : ДонДУВС, 2024. 1037 с.

Рекомендовано до друку вченою радою Донецького державного університету внутрішніх справ (протокол № 20 від 29 травня 2024 року).

Збірник містить доповіді й наукові статті, представлені на Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони» (м. Кропивницький, 19 квітня 2024 року). Видання розраховане на здобувачів першого (бакалаврського) та другого (магістерського) освітніх рівнів вищої освіти, аспірантів (ад'юнктів), співробітників Національної поліції України, представників правоохоронних органів, а також усіх, хто цікавиться актуальними питаннями діяльності підрозділів кримінальної поліції. Упорядники збірника не несуть відповідальності за практику використання мовних норм та поданих фактів в авторських матеріалах.

Усі статті представлено в авторській редакції.

УДК 351.862:342.78(477)(082)

© Автори, 2024
© ДонДУВС, 2024

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО	31
ВІТАЛЬНЕ СЛОВО	33-37

ДОПОВІДІ НАУКОВЦІВ

BALANAIEVA Oksana Using innovative technologies in formation of foreign language communicative competence of future lawyers	38
БАСС Вікторія Основні напрями адміністративної діяльно- сті національної поліції України в умовах введення особливих правових режимів	42
БОГОМАЗ-НАЗАРОВА Сніжана Кібербезпека в контексті інформаційної безпеки	49
БОНДАР Володимир Про особливості виявлення, документування та початку кримінального провадження за фактами шпигунства	52
БОЙКО Олеся Особливості застосування інноваційних технологій на заняттях з іноземної мови в умовах воєнного стану	61
BOROVYK Liudmyla BASARABA Iryna Factors of general scientific competence formation of higher education students of higher military educational institutions	66

БУГА Володимир

Заходи адміністративного припинення
правопорушень у сфері будівництва 71

БУГАЙЧУК Костянтин

Актуальні напрями діяльності
органів Національної поліції України
під час дії правового режиму воєнного стану 82

ВАЛЬЧУК Ольга

ТРАСКОВЕЦЬКА Лілія

ГАЩУК Ірина

Трансформація дидактичного забезпечення
лабораторних робіт в умовах воєнного стану 86

ВІТВИЦЬКИЙ Сергій

Новітні орієнтири у підготовці поліцейських
в умовах сучасних безпекових ризиків 92

ВАСИЛЬЄВ Сергій

Електронні докази у господарському
судочинстві під час воєнного стану 98

ВЕЛІКОВ Степан

Організація підготовки агентів ФБР:
досвід та перспективи для України 103

ВОЛОБУЄВ Анатолій

Матеріали журналістського розслідування
як підстава відкриття кримінального
провадження в умовах війни 107

ВОЛОБОЄВ Артур

Виклики безпеки та конфіденційності
в інжиніринговому STEM-середовищі:
підготовка фахівців 115

ВОРОНОВА Надія

ЖИЛІНКОВА Вероніка

Інноваційні психолого-педагогічні
технології: арттерапія **117**

ГАЩУК Ірина

ТРАСКОВЕЦЬКА Лілія

ВАЛЬЧУК Ольга

Особливості використання сучасних
інформаційних технологій в освітньому
процесі вищих військових навчальних
закладів **123**

ГЕЛЬБАК Анжела

Цілісність особистості майбутнього
поліцейського як фокус психологічних
досліджень в умовах війни **128**

ГОЛОВКОВ Олександр

Проблемні аспекти запровадження
Базової військової підготовки
в закладах вищої освіти **134**

ГОРЕЛОВ Юрій

ГАБОРЕЦЬ Ольга

Інноваційні підходи до забезпечення
безпеки громадян під час воєнного стану:
роль технологій та комунікацій **139**

ГРИЩЕНКО Денис

МАЛЕНЮК Михайло

Проблематика підготовки кадрів для
інформаційно-аналітичних підрозділів НПУ **143**

ГУЗЕНКО Олена

Економічна безпека країни
в умовах війни: виклики і загрози **146**

ГУЛА Віталій

КИРИЧЕНКО Вікторія

Розробка концепції безпеки
в умовах сьогодення **151**

ДАНИЛЕВСЬКИЙ Андрій

Щодо підготовки фахівців
з розвідки для підрозділів
Національної гвардії України **156**

ДАШКОВСЬКИЙ Анатолій

ОСАДЧУК Олег

Сучасні організаційно-правові пріоритети
національної безпеки України **161**

ДЕРЕВ'ЯНКО Богдан

Зміни наукових досліджень
у межах галузей права в умовах війни **166**

ЄЛАЄВ Юрій

Громадська безпека як додатковий
факультативний об'єкт кримінальних
правопорушень, які посягають на сферу
функціонування міського електричного
транспорту **171**

ELISEYEVA Svitlana

Features of foreign language training
for security sector specialists **178**

ZAPOTICHNA Roksolana

Innovative approaches to language
learning for law enforcement:
harnessing the power of
artificial intelligence **184**

ЗОЗУЛЯ Євген

До питання національно-патриотичного виховання фахівців у секторі безпеки і оборони в умовах війни (організаційно-правові аспекти) 188

КАДАЛА Віталій

Трансформація змістовності принципів економічної безпеки в умовах війни в Україні 195

КІБЛИК Дар'я

Зарубіжний досвід підготовки фахівців сектору безпеки і оборони України в умовах воєнного стану країнами-членами НАТО 199

КИЯН Володимир

Щодо перспектив розвитку трудових відносин в Україні 205

КОБУС Олена

БОНДАРЕНКО Степан

Оцінка впливу моделей хмарних сервісів (IaaS, PaaS, SaaS) на формування середовища безпеки 210

КОВАЛЕНКО Артем

Досліджуючи колабораційну діяльність В Україні: загальний огляд емпіричної бази 216

КОВАЛЬОВА Ольга

Особливості підготовки фахівців для підрозділів досудового розслідування в умовах воєнного стану 222

КОВАЛЬЧУК Юрій

ХАЛИМОН Сергій

СТЕПАНОВА Юлія

Окремі аспекти організаційно-правового
механізму попередження незаконної
(нелегальної) міграції осіб призовного віку
в умовах дії правового режиму
воєнного стану

226

КОЗАЧЕНКО Роман

Фундаментальні аспекти
підготовки фахівців у сфері
кібербезпеки під час війни

234

КОЛОМОЄЦЬ Тетяна

Підготовка здобувачів вищої освіти
за спеціальністю 262 «Правоохоронна
діяльність» в Україні в умовах дії
правового режиму воєнного стану:
позитивні освітні практики співпраці ЗВО
зі специфічними умовами навчання та
ЗВО, підпорядкованими МОН України

237

КОЛЕСНИК Тетяна

сучасні тенденції розвитку вищої освіти
в Україні: виклики та перспективи

243

КОНАРЄВА Ганна

Напрями діяльності юридичної клініки
закладу вищої освіти зі специфічними
умовами навчання

248

КОНОНЕНКО Тетяна

Етична складова в професійній
діяльності поліцейського

253

КОПОТУН Ігор

Сучасний стан та виклики управління стану
менеджменту компаній в умовах військової
агресії (на прикладі компанії Chi Software) 257

КОРНІЄНКО Максим

Забезпечення прав людини органами
правопорядку в умовах воєнного стану:
доктринальний аспект 265

КРИЦАК Іван

Напрями вдосконалення підготовки слідчих
та всіх фахівців, які навчаються за спеціаль-
ністю 081 «Право» у ХНУВС: перспективи
вдосконалення поліцейських практик 270

КРИЖАНОВСЬКИЙ Олексій

Виховання доброчесності
в секторі безпеки
як провідний стандарт освіти НАТО 311

КРУШЕНИЦЬКИЙ Андрій

Пріоритетні напрями підготовки
поліцейських у сучасних умовах:
зарубіжний досвід 316

КРУПНОВА Любов

ДУБОВИК Олег
Поняття та структура інформаційної
діяльності судів загальної юрисдикції 322

КУЗЬМЕНКО Ольга

Фундаментальність фізики на засадах
STEM-технології як основний чинник
підготовки операторів складних систем:
асpekt трансдисциплінарності 326

КУЗЬМЕНКО Сергій, БУГА Ганна

Професійна підготовка поліцейських в Єв-
ропейських країнах 330

КУЧЕРЯВИЙ Андрій

Методичні засади проведення
Навчальних занять при формуванні
лідерської компетентності
військового фахівця 334

ЛЕВАДНИЙ Ігор

БОРОВИК Олег

БОРОВИК Людмила
Механізм удосконалення прикордонного
безпекового середовища України 340

ЛЕФТЕРОВ Василь

Психотехнології та кадровий менеджмент
в системі підготовки фахівців для сектору
безпеки та оборони України 345

ЛУНГОЛ Ольга

Виклики та перспективи кібербезпеки
в умовах воєнного стану 349

ЛУНГОЛ Ольга

МАКАРИНСЬКА Анна

Розробка та застосування
кіберфізичних систем 355

ЛУНГОЛ Ольга

ПОЗІГУН Богдан

Методи захисту цифрового відбитку
пристрою в онлайн-середовищі 360

ЛЯЛЮК Галина

Особистісна ресурсність
працівника МВС як фактор

подолання напружених ситуацій у професійній діяльності	364
МАГАСЬ Геннадій ТКАЧУК Дмитро	
Безпека державного кордону як складова національної безпеки	371
МАЛЬЦЕВ Андрій ГЛУЗДАНЬ Олексій	
Деякі погляди щодо формування Концепції безпекового середовища з урахуванням сфери безпеки державного кордону	376
МАМОНОВА Olena	
Using active forms of teaching cadets professional foreign language during martial law	382
МАРОВА Світлана ТАНЧИК Олена	
Особливості підготовки фахівців сектору безпеки для роботи на деокупованих територіях	388
МІРОШНІЧЕНКО Сергій ГУЧЕНКО Катерина	
Історичні перспективи злочину Дезертирства в наукових дослідженнях: уроки минулих конфліктів	393
МЕЛЬНИЧЕНКО Владислав	
Діяльність Національної поліції під час дії режиму воєнного стану	399
МЕРДОВ Станіслав	
Використання мобільних додатків у процесі розвитку фізичних якостей	

майбутніх поліцейських	402
МЕРДОВА ОЛЬГА	
Симуляційне навчання в підготовці май- бутніх поліцейських: переваги та недоліки	407
МИХАЙЛОВ Руслан	
Збереження людського капіталу в науці під час збройних конфліктів: основні загро- зи	411
МОВЧАН Анатолій	
Підготовка працівників правоохоронних органів України до використання новітніх технологій в умовах війни	415
МОЙСІЯХА Андрій	
Використання цифрових технологій для забезпечення національної безпеки та оборони в умовах зовнішньої агресії	421
МУХІНА Галина	
Формування полікультурної компетентності поліцейських у закладах післядипломної освіти в умовах війни	428
НАЗИМКО Єгор	
ПОНОМАРЬОВА Тетяна	
Стандарти нато щодо забезпечення якості професійної підготовки фахівців сектору безпеки	433
НАЗИМКО Олена	
Трудове право як навчальна дисципліна в контексті навчання поліцейськи	439
НАBORETS Olha	
Using engineering stem-environments to develop communication skills of	

operators of complex technical systems	442
НІКОЛЕНКО Людмила	
Особливості підготовки фахівців для сектору безпеки й оборони в умовах війни та збройних конфліктів у Великій Британії	445
НЕДРЯ Кирило	
Концепція COMMUNITY POLICING: український досвід в умовах війни	449
НОВАЧЕНКО Тетяна	
СУРАЙ Інна	
Вплив командира-лідера на розвиток стресостійкості військовослужбовців в умовах війни	457
ОГАРЕНКО Тетяна	
Інноваційні підходи при викладанні української мови професійного спрямуван- ня в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання	463
ОЗЕРНА Ірина	
ШУЛЬГА Андрій	
До питання важливості й значення національно-патріотичного виховання при підготовці фахівців для сектору безпеки і оборони	466
ПАМПУРА Ігор	
БОЙКО-БУЗИЛЬ Юлія	
Психологічна допомога як складова психологічного забезпечення персоналу системи МВС України	472

ПАСТУХ Катерина

Підготовка фахівців з публічного
управління та адміністрування для сектору
безпеки й оборони 478

ПАШКОВ Віталій

Правові інструменти забезпечення
міжнародної безпеки та співробітництва
в Європейському Союзі 481

ПІКУЛЬ Ростислав

КЛЮШИН Володимир

Аналіз стану системи протидії корупції
з урахуванням вітчизняних та
світових практик 486

ПЕКАРСЬКИЙ Сергій

Проблемні питання підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції
в умовах правового режиму воєнного стану 490

ПИЛИП Вікторія

Сучасний правоохоронець: правозахисник
чи службовець, наділений владними
повноваженнями? 495

ПОДЛІСЕЦЬКА Ольга

Зміна фокусу галузевих наукових
досліджень в умовах війни: переосмислення
творчості Тараса Шевченка 501

ПОЛИВАНЮК Василь

ДУНЯШЕНКО Олександр

Формування концепції безпекового
середовища в службово-бойовій діяльності
поліцейських з урахуванням викликів
воєнного стану 506

ПОНОМАРЕНКО Яна

Психологічна безпека
у професійній діяльності поліцейських **510**

ПОНОМАРЬОВА Тетяна

ЗАХАРЧЕНКО Андрій

Щодо підготовки здобувачів вищої освіти
ступеня доктора філософії за спеціальністю
«Правоохоронна діяльність» **516**

POSONOVA Angela

Shadowing english speaking practice:
enhancing fluency and pronunciation **522**

ПРОХОРЕНКО Михайло

Підготовка військових юристів у вищих
військових навчальних закладах України **528**

ПСЬОЛ Сергій

СОБЧЕНКО Володимир

Застосування платформ Moodle та Electude
для вивчення навчальних дисциплін
технічного спрямування **532**

ПУЛЯК Ольга

ПІДВАЛЬНА Альона

АДАМОВИЧ Сергій

Безпечний освітній простір:
методичні та технічні особливості
організації в умовах воєнного стану **536**

САХНО Артем

Актуальні проблеми управління
в органах поліції: перспективи та шляхи
їх вирішення **542**

SNISARENKO Iryna

Vasyutynska Yelena

Some aspects of implementation of innovations
in the process of foreign languages teaching
to law enforcement cadets 549

СКРИПКА Олександр

Актуальні проблеми навчання
вогневої підготовки здобувачів освіти
системи МВС в умовах війни 555

СИРМАМІЙ Віктор

Впровадження інноваційних технологій
навчання у процес спеціальної фізичної
підготовки здобувачів закладів вищої освіти
системи МВС 560

СИРМАМІЙ Ірина

Інноваційні освітні технології
навчання та викладання
дисциплін математичного профілю
в закладах системи МВС 567

СИТЬКО Олена

Гарантоване функціонування
української мови в усіх сферах
суспільного життя як складова
інформаційної безпеки держави 574

СМОЛІНСЬКИЙ Юрій

П'ЯТКОВ Максим

ГНАТЮК Олександр

ЧИЖ Олег

Перспективи модернізації
артилерійських систем 580

СТРЕЛЬЧЕНКО Оксана

Психологічна підтримка населення
в повоєнний період як основа
національної безпеки країни **583**

СТРОКОВ Ігор

Сучасні тенденції формування
міжнародного безпекового середовища **590**

ТАТАРЧУК Олександр

Інформаційна безпека в умовах
воєнного стану **598**

ТИШЛЕК Микола

Вебквести як інноваційний засіб навчання
в процесі підготовки здобувачів вищої
освіти в закладах вищої освіти
зі специфічними умовами навчання,
які здійснюють підготовку поліцейських **602**

ТРАСКОВЕЦЬКА Лілія

ВАЛЬЧУК Ольга

ГАЩУК Ірина

Підхід до методів впровадження
комп'ютерних технологій для візуалізації
атмосферних процесів в умовах війни **606**

ТУРЕНКО Олег

Ментальні вади державного апарату
України як фактори безпеки держави:
дидактичні матеріали **609**

УДОД Андрій

інтеграція STEM-освіти та викладання
дисциплін кримінального спрямування:
нові можливості та перспективи **617**

ФЕДОРОВ Віталій

ВЛАСОВА Дарина

ВЛАДИМИРОВ Максим

Зарубіжний досвід вогневої підготовки
фахівців для секторів безпеки й оборони
в умовах війни та збройних конфліктів **620**

ХОЗЛУ ІВАН

До питання правого врегулювання
повноважень уповноважених підрозділів
Національної поліції у сфері забезпечення
безпечного освітнього середовища **627**

CHERNYONKOV Yaroslav

Realities of Ukrainian science
under martial law **630**

ЧМИР Віктор

Застосування інтерактивних методів
навчання у процесі підготовки
майбутніх офіцерів-прикордонників
в умовах війни **636**

ЧОРНА Марина

Регулювання публічно-сервісної діяльності
в умовах воєнного стану **640**

ЧОРНОУС Оксана

Проектне навчання:
практичний аспект **644**

ШАФОРОСТ Сергій

СТРЕЛЬБИЦЬКИЙ Михайло

Формування програм підготовки водіїв
(механіків-водіїв) броньованих машин
у держприкордонслужбі України **647**

ШЕВЧУК Віктор

Роль криміналістики та технологій
штучного інтелекту в протидії злочинності
в забезпеченні національної безпеки й
оборони України 652

ШЕРСТЮК Андрій

Проблеми професійного відбору та
прийняття кандидатів на службу
до підрозділів спеціального призначення
Національної гвардії України 660

ШИШКАРЬОВА Олена

Інноваційні тенденції в освітній діяльності
ЗВО зі специфічними умовами навчання 663

ШАПОВАЛЕНКО Надія

Специфіка комунікації в професійній
діяльності правоохоронних органів
в умовах війни 668

ШУЛЬГА Андрій

ОЗЕРНА Ірина

Організація фізичної експрес-підготовки
в специфічних умовах несення служби
під час воєнного стану 673

ЮНАЦЬКИЙ Мар'ян

АБУСОВА Крістіна

Frontex та еволюція безпеки кордонів ЄС:
посилення співпраці, управління викликами 680

ЮНАЦЬКИЙ Мар'ян

КОЗАЧОК Єлизавета

Посилення співпраці між правоохоронними
органами в Європейському Союзі та
за його межами 684

ЮРАХ Віталій

ЛАТКОВСЬКА Тамара

Особливості адміністративних проваджень
за законодавством про адміністративні
процедури 689

ЯРМОЛЕНКО Олександр

Особливості банкрутства в період
воєнного стану 697

ТРИБУНА МОЛОДОГО ВИКЛАДАЧА

АБУСОВА Крістіна

АБДЕЛЬ ФАТАХ Анна

Електронні (цифрові) докази
в цивільному судочинстві:
актуальні питання теорії та практики 702

БЕРЕСТЕНКО Дмитро

Деякі питання здійснення перевірки
на стан наркотичного сп'яніння водія 709

БОРСУК Руслан

Нові методи та принципи в галузевих
дослідженнях із юридичної точки зору
в умовах воєнного стану 714

БУГАЄНКО Тимур

ЛОГІНОВА Марина

Нюанси підготовки фахівців
для сектору безпеки й оборони
в країнах Європи в умовах війни та
збройних конфліктів 717

БУГАЄНКО Тимур

ПЛАХОТНИЙ Артем

Поліцейське піклування як невід’ємний
превентивний поліцейський захід
в умовах воєнного стану

722

БУЯКОВА Ілона

ВОЙТЮК Марина

Безпекове середовище
в контексті воєнної безпеки

726

ВЕРНИГОРА Марина

Практично-правові аспекти
положень ст. 3 «Заборона катування»
Європейської конвенції з прав людини

730

ГАЛУШНЕВСЬКА Катерина

ФРОЛОВ Михайло

Правове регулювання професійних
захворювань і травм, отриманих
у результаті виконання праці

736

ГЛАЗКОВ Андрій

ЮРАХ Віталій

Вплив воєнного часу
на методологію наукового дослідження

740

ГОЛОВКО Олександр

СТРЕЛЬЧЕНКО Оксана

Загальна характеристика та історія
розвитку державної податкової служби
як суб’єкта адміністративного права

746

ГОНЧАРОВА Яна

ШИЛІНА Алла

Життестійкість у структурі
копінг-поведінки поліцейських

751

ГОРБАЧ Валерія

ФРОЛОВ Михайло

Робота з будь-якої точки світу:

переваги та особливості

дистанційної зайнятості

756

ГРИЦІЄНКО Володимир

Особливості застосування положень

ст. 2 «Право на життя» Європейської

конвенції з прав людини

761

ГРИСЮК Алла

ПЛЕТНЬОВ Олег

Головні напрями підготовки фахівців

для сектору безпеки й оборони

в умовах війни

767

ДОЛГИЙ Дмитро

КОРЧАГІН Микола

Формування концепції безпекового

середовища з урахуванням викликів

воєнного стану

769

ДУДКО АНАСТАСІЯ

Аспекти адміністративної відповідальності

за психологічне насильство (мобінг)

в Національній поліції України

775

ЄРЬОМЕНКО Віктор

ЮРАХ Віталій

Проблеми реалізації повноважень

податкових органів в умовах воєнного часу

780

ЄРЬОМІНА Софія

ЛОГІНОВА Марина

Досвід протидії тероризму в Ізраїлі

786

ЄРЬОМІНА Софія

ЛОГІНОВА Марина

Морська піхота США та їх співпраця із ЗСУ
в умовах воєнного стану в Україні **792**

КАЙДАШ Діана

ІВАНОВ Іван

Розуміння ст. 5 «Право на свободу та
особисту недоторканність» Конвенції
про захист прав людини і
основоположних свобод **796**

КАРНАУШЕНКО Софія, Плетньов Олег

Навчання спеціалістів у секторі безпеки
та оборони в зарубіжних країнах **804**

КОВАЛЕНКО Юлія

Поняття та особливості механізму
забезпечення гендерної рівності
в Міністерстві внутрішніх справ
як складовий елемент
національної безпеки країни **809**

КИРИЧЕНКО Вікторія

ЛОГІНОВА Марина

Екологічні наслідки війни в Україні **815**

КАРПЕНКО Артем

Інновація освітнього процесу ЗВО
зі специфічними умовами навчання
як інструмент виявлення та
запобігання наркозлочинів
у кіберпросторі **819**

КИСЕЛЬОВА Єлизавета

ЛОГІНОВА Марина

Вплив держави на працю: нормативне

закріплення та потреба в Україні	824
КРИВОРОДЬКО Маргарита	
КОВАЛЕНКО Наталія	
Право на справедливий суд та проблематика його реалізації в Україні	829
КОРОЛЬ Сергій	
БІЛОУСОВ Євген	
Досвід Ізраїлю в секторі безпеки й оборони в умовах війни та збройних конфліктах	834
КОРШАК Леся	
СТРЕЛЬЧЕНКО Оксана	
Перспективи розвитку захисту агропромислового комплексу в системі публічного адміністрування як основної складової продовольчої безпеки	840
ЛІСНЯК Анастасія	
ЛОГІНОВА Марина	
Безпекове середовище як пріоритет внутрішньої і зовнішньої політики держави в умовах воєнного стану	845
ЛІСНЯК Анастасія	
ЛОГІНОВА Марина	
Глобальне середовище безпеки: конфлікт цінностей в умовах воєнного стану	849
МАТВІЙЧУК Андрій	
КОЛІСНИК Тетяна	
Роль STEM-освіти у формуванні навичок та компетенцій для роботи зі складними технічними системам	852
МІЛЕНІН Владислав	

ЛОГІНОВА Марина

Засади підготовки фахівців Збройних Сил
України в умовах війни 856

МІШУСТІН Владислав

Тактичні завдання на початковому етапі
розслідування масових заворушень 861

МОРОЗ Владислава

ЛОГІНОВА Марина

Особливості укладення окремих видів
трудових договорів 866

МОРОЗОВ Єгор

КОРЧАГІН Микола

Формування концепції безпекового
середовища з урахуванням викликів
воєнного стану 870

НЕМОНОВА Лола

ЛОГІНОВА Марина

Вплив воєнного стану
на безпекове середовище:
зміна характеру та рівня загроз 873

НЕМОНОВА Лола

ЛОГІНОВА Марина

Принципи формування безпекового
середовища в умовах воєнного стану:
комплексний та системний підхід 877

НІКІТІНА Валерія

ЛОГІНОВА Марина

Принцип свободи праці
в трудових відносинах 882

ПАВЛІЄНКО Вікторія

ЛОГІНОВА Марина

Інноваційні методи підготовки фахівців для сектору безпеки й оборони	887
ПАВЛІЄНКО Вікторія ЛОГІНОВА Марина	
Підготовка жінок до служби в секторі безпеки і оборони	892
ПІРГО Олена	
Підготовка поліцейських та проблеми захисту тварин від жорстокого поводження: питання удосконалення освітньої складової	897
ПИВОВАРОВ Вадим ЛОГІНОВА Марина	
Особливості безпекової ситуації в Україні в умовах війни	901
ПИВОВАРОВ Вадим ЛОГІНОВА Марина	
Особливості соціальної безпеки людини в умовах війни та повоєнного відновлення	904
ПОПОВСЬКА Альона	
Правові реалізації забезпечення положень статті 9 «Свобода думки, совісті і релігії» Європейської конвенції в Україні	909
ПОПОВСЬКА Альона ХИТРОВСЬКИЙ Дмитро	
Забезпечення та реалізації положень статті 9 «Свобода думки, совісті і релігії» Європейської конвенції в Україні	914
РАСУЛОВ Теймур СУПРУН Володимир	

Диджиталізація процесуально-процедурних аспектів діяльності юридичних осіб як напрям протидії корупційним правопорушенням в Україні	921
РЕЗУЄВ Євген ЮРАХ Віталій Особливості захисту та розвитку небанківського кредитування в умовах воєнного часу	925
РИНДИЧ Анастасія Поняття, ознаки та значення трудового договору	932
РУДНЄВ Дмитро ЛОГІНОВА Марина Галузеві дослідження в міжнародному екологічному праві, що відбуваються в умовах війни	937
РУДНЄВ Дмитро ЛОГІНОВА Марина Проблеми та принципи в підготовці працівників сектору безпеки й охорони в умовах війни	941
СВИРИДЕНКО Олександра СУПРУН Володимир Свобода вираження поглядів за стандарта- ми Європейської конвенції 1950 року	946
СМОЛЯР Влада ЛОГІНОВА Марина Право на безпечне для життя та здоров'я навколишнє природне середовище під час військової агресії в Україні	951

СЛОМІНСЬКИЙ Ілля

КОРЧАГІН Микола

Вдосконалення системи підготовки фахівців
для сектору безпеки й оборони
в умовах війни

954

СОКОЛОВСЬКИЙ Денис

Формування правосвідомості ефективного
та раціонального енергоспоживання й
енергозбереження

958

СОЛОНІНКА Михайло, Плетньов Олег

Використання досвіду США
для вирішення актуальних питань
щодо підготовки фахівців для сектору
безпеки й оборони України
в умовах повномасштабного вторгнення

964

СТЕПАНЕНКО Віталіна

ЛОГІНОВА Марина

Вплив специфічних умов навчання
на освітній процес

968

ХАЛІТОВ Данііл

ЛОГІНОВА Марина

Наукові дослідження в галузі екологічного
права України в умовах воєнного стану

972

ХЛІВНА Марія

ЛОГІНОВА Марина

Сучасні підходи для поглиблення
праворозуміння з урахуванням потреб
різних рівнів під час вивчення дисципліни
«Екологічне право» у закладах вищої освіти
зі специфічними умовами навчання

977

ХОМЕНКО Владислав

ЛОГІНОВА Марина

Матеріальна відповідальність сторін
трудових правовідносин **983**

ХОМЕНКО Ростислав

ВОЙТЮК Марина

Право на повагу до людської гідності
в діяльності Національної поліції України
в умовах дії правового режиму
воєнного стану **988**

ЦЕХМІСТЕР Євген

ЮРАХ Віталій

Виборчий процес в умовах
воєнного стану в Україні **992**

ЧЕРНЯВСЬКА Орина

ЛОГІНОВА Марина

Впровадження інноваційних підходів
в освітню діяльність закладів вищої освіти
зі специфічними умовами навчання **998**

ЧЕРЕМНОВ МАКСИМ

ЙОНА Лариса

Дослідження методів автентифікації
в сучасних додатках **1003**

ШАРОЙКО Дар'я

ЛОГІНОВА Марина

Міжнародний досвід підготовки кадрів
для сектору безпеки та оборони
в умовах військових конфліктів **1006**

ШЕВЧЕНКО Олександр

ЛОГІНОВА Марина

Безпекове середовище в умовах війни

для фахівців сектору оборони	1011
ШЕВЧЕНКО Олександр	
ЛОГІНОВА Марина	
Виклики воєнного стану	
в повсякденному житті правоохоронців	1015
ШИШКІНА Ангеліна	
ЛОГІНОВА Марина	
Вплив збройних конфліктів	
на систему підготовки фахівців	
для сектору безпеки й оборони	1019
ЮХИМЕНКО Костянтин	
ЮРАХ Віталій	
Повноваження Національного банку	
України у сфері управління	
проблемними банківськими активами	
в умовах воєнного стану	1023
ПІДГАЙЧУК Світлана	
ШЕВЧУК Вікторія	
Інноваційні технології навчання для	
підвищення працездатності учасників	
освітнього процесу	1030
ГЕРМАНОВ Сергій	
Віктимологічні детермінанти незаконного	
заволодіння транспортним засобом	
неповнолітніми в Україні	1033

ВСТУПНЕ СЛОВО
ректора Донецького державного університету
внутрішніх справ, доктора юридичних наук,
професора, заслуженого юриста України,
полковника поліції
Сергія ВІТВИЦЬКОГО

Шановні пані та панове!

Відкриваючи цей науковий захід, хочу висловити щиру подяку всім, хто сьогодні долучився до роботи Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні питання підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони в умовах війни».

Уже третій рік триває героїчний спротив українського народу повномасштабній російській військовій агресії. Війна вплинула на всі сфери суспільних відносин, змінила діяльність усіх органів публічного адміністрування, а в першу чергу – правоохоронних, найчисельнішим із яких є Національна поліція України.

Сьогоднішній науковий захід проводиться для вивчення актуальних питань підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони в умовах війни, обговорення ефективності застосування сучасних її форм та методів, узагальнення результатів теоретичних досліджень і набутого практичного досвіду.

Дуже приємно, що цю конференцію ми організували разом із Департаментом освіти, науки та спорту МВС України, Національним юридичним університетом імені Ярослава Мудрого, Запорізьким національним університетом, Консультативною Місією Європейського Союзу, Міжнародною поліцейською асоціацією, Центром українсько-європейського наукового співробітництва.

У роботі конференції беруть участь понад 200 вчених та практиків, що представляють 26 закладів вищої освіти України, а також провідні вчені та практики зі Сполучених Штатів Америки, Федеративної Республіки Німеччини, Франції, Бельгії, Данії, Латвії, Греції, Туреччини. Наші міжнародні та зарубіжні партнери представляють Міжнародний комітет Червоного Хреста; Консультативну Місію Європейського Союзу; Регенсбурзький інститут східноєвропейського права; Університет Париж Сакле; Університет Латвії, Громадський коледж Глендейл.

На запрошення взяти участь у роботі конференції відгукнулися та сьогодні працюють із нами представники Міністерства внутрішніх справ України, Збройних сил України, Служби безпеки України, Верховного Суду, Національного агентства запобігання корупції, Національної поліції, Національної гвардії, Державної прикордонної служби України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Пенсійного фонду України, Національної академії правових наук України, закладів вищої освіти, наукових установ, провідних наукових юридичних та безпекових центрів, міжнародні партнери.

Упевнені, що науково-практичні та теоретико-методологічні доробки, які будуть представлені сьогодні, стануть фундаментом нового вектору ефективної діяльності поліції в умовах війни.

Бажаю плідної роботи, цікавих дискусій та позитивних емоцій від спілкування з однодумцями!

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО
директора Департаменту освіти, науки та спорту
МВС України, кандидата юридичних наук
Олександра ТАРАСЕНКА

Шановні учасники
науково-практичної конференції!

Щиро вітаю всіх із початком роботи Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні питання підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони в умовах війни»!

За більш ніж два роки повномасштабного вторгнення разом ми вистояли й показали всьому світові українську незламність. Українські сили оборони продовжують захищати наші території, боротися за свободу й незалежність. За цей період ми всі пережили чимало страшних уроків війни, однак попереду маємо ще багато випробувань, тому важливо окреслити орієнтири для майбутнього поступу та розбудови сильної правової держави.

Попри складні випробування, які постали перед Україною сьогодні, визначальною рисою сучасного етапу розвитку нашої країни є перебування на етапі реформ, що здійснюються в різних сферах соціального життя, у тому числі в секторі національної безпеки. Міністерство внутрішніх справ України й органи, діяльність яких воно координує, зокрема Національна поліція, є важливими частинами цього сектору.

Пріоритетами діяльності Міністерства внутрішніх справ України та Національної поліції визнано безпечне середовище, протидію злочинності, дотримання та забезпечення прав людини, якість і доступність послуг, ефективне врядування, прозорість і підзвітність, розвиток кадрового потенціалу та соціальний захист працівників. Беззаперечно, одними з найважливіших умов реалізації цих пріоритетів є проведення наукових досліджень, впровадження інноваційних технологій, розвиток відомчої системи освіти та підготовки кадрів, яка відповідає професійним потребам і здатна забезпечити належне виховання майбутніх правоохоронців у дусі демократичних цінностей та нової філософії поліцейської діяльності.

Звісно, масштаби злочинів російських окупантів є безпрецедентним викликом для всієї правової системи України, тому ми маємо приділити особливу увагу питанням формування концепції безпекового середовища загалом та підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони зокрема, з урахуванням викликів воєнного стану, а також забезпечити гідну безпеку нашим громадянам. Крім того, маємо убезпечити світ від подібних зазіхань будь-яких агресорів. Ми всі прекрасно розуміємо, що без відповідного наукового супроводу, проведення теоретичних та прикладних наукових досліджень у сфері безпеки і оборони України, без інтегрованого управління кордонами подальший рух уперед та ефективний розвиток країни просто неможливий, адже саме наука дає можливість зазирнути за обрії того, що відбувається в практичній площині та обґрунтувати подальші напрями своєї діяльності.

Певен, що теоретичні напрацювання та практичні рекомендації учасників нинішнього заходу сприятимуть розв'язанню проблемних питань у контексті успішного повоєнного відновлення України.

Тож бажаю всім учасникам Міжнародної науково-практичної конференції плідної і творчої праці. Упевнений, що цікаві та інформативні матеріали й доповіді захочуватимуть до жвавого наукового обговорення та поглиблення досліджень у цій сфері, а результати нашої спільної праці стануть вагомим внеском у розв'язання актуальних питань підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони в умовах війни та будуть якісними науковими напрацюваннями на благо держави!

Слава Україні! Героям слава!

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО

ректора Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, доктора юридичних наук, професора, академіка Національної академії правових наук України Анатолія ГЕТЬМАНА

Глибокошановні учасники міжнародної конференції!

Від імені Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого та від себе особисто сердечно вітаю організаторів та всіх учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні питання підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони в умовах війни» з початком роботи!

Сьогодні ми живемо у надскладний час – широкомасштабна збройна агресія, розпочата 24 лютого 2022 року російською федерацією, показує, що Людина, забезпечення її основних прав і свобод, Держава та Батьківщина, процеси розвитку всіх сфер суспільного життя вимагають колосальної праці, надлюдських зусиль та об'єднання нації в умовах воєнного стану.

Незважаючи на виклики воєнного сьогодення, євроінтеграційні процеси, що відбуваються у нашій країні, потребують подальшого реформування національної правової системи, формування концепції безпекового середовища з урахуванням викликів воєнного стану, зумовлюють та значною мірою розширюють тематику наукових досліджень у сфері юриспруденції. Сподіваюся, що цьому сприятимуть і тісні дружні зв'язки між нашими університетами. У кінці минулого року між Націона-

льним юридичним університетом імені Ярослава Мудрого та Донецьким державним університетом внутрішніх справ було підписано договір про співпрацю, яка посилить підвищення якості підготовки фахівців, а також процес інтеграції між наукою, освітою та практичним використання знань. Ми віримо, що ця співпраця допоможе відкрити нові горизонти для майбутніх фахівців у галузі права та правоохоронної діяльності!

Впевнений, що під час роботи конференції Ви зможете обговорити не тільки актуальні питання підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони в умовах воєнного стану, а й почути нові погляди, категорії, поняття тощо. А це у свою чергу дозволить отримати нові напрями наукових досліджень, прискорить процеси вдосконалення освітньої діяльності, розбудови правової держави та громадянського суспільства і врешті нашу перемогу!

У цей складний для України час Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні питання підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони в умовах війни» є актуальною, як ніколи, особливо виходячи з того стану, в якому перебуває українське суспільство, але яке рішуче і мужньо долає випробування війною, дає відсіч агресору, вірить у Перемогу і наближає її щодня.

Бажаю всім учасникам творчої атмосфери, фахових конструктивних дискусій, невичерпних ідей та плідної праці! Вірю, що попереду нас чекає мир і нові здобутки!

Разом до Перемоги! Слава Україні!

ДОПОВІДІ НАУКОВЦІВ

BALANAIEVA Oksana,
Associate Professor, PhD in Philology,
Associate Professor of
Foreign Languages Department
Donetsk State University of Internal Affairs
(Kropivnytskyi, Ukraine)

USING INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN FORMATION OF FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATIVE COMPETENCE OF FUTURE LAWYERS

The integration of Ukrainian education into the European and world educational space is one of the important directions of the state educational policy. Nowadays, studying a foreign language is an important component of the professional training of various profiles cadets. Teachers need to know the latest methods of teaching a foreign language, special teaching techniques in order to choose the right method according to the level of knowledge and interests of cadets. Currently, teaching with the use of information technologies has become common for institutions of higher education around the world. The use of multimedia tools in teaching foreign languages is also relevant.

Internet resources have become an integral part of the educational branch. Information and communication technologies and distance teaching are actively used during the

training of specialists [1]. The education system increasingly uses information technologies and computer telecommunications.

The main goal of studying a foreign language is the formation of communicative competence, all other goals are realized in the process of performing this main one. The communicative approach involves teaching to communicate and forming the ability for intercultural interaction, which is the basis of the functioning of the Internet. Primary importance is given to understanding, conveying content and expressing meaning, which motivates the study of the structure and vocabulary of a foreign language, which serve this purpose. The communicative approach is a strategy that models communication, is aimed at creating psychological and linguistic readiness for communication, at conscious understanding of the material and ways of acting with it, as well as at awareness of the requirements for the effectiveness of expression. In language teaching, the Internet helps in the formation of spoken language skills and abilities, as well as in the teaching of vocabulary and grammar, ensuring real interest and, therefore, efficiency.

The basis of the process is active participation in dialogues and role-playing games, reading texts, mastering basic grammatical constructions. The study of standard written grammar and lexical rules is mandatory. There can be many types of information presentation, but the main result in any case will be mastering and understanding of the language. Modern pedagogical technologies such as collabora-

tive teaching, project methods, use of new information technologies and Internet resources help to implement a person-oriented approach to teaching, provide individualization and differentiation of training taking into account the abilities of cadets and their level of education. It is possible to use both classical and innovative teaching methods at foreign language classes for making traditional classes more interesting, increasing the effectiveness of the educational process and the level of cadets' knowledge. Unlike regular classes, the purpose of which is to acquire knowledge, skills, and abilities, such classes take into account the interests, inclinations, and abilities of each cadet most completely. Innovative technologies include such approaches to teaching foreign languages as: – interactive teaching methods, – use of technical teaching aids (computer and multimedia, Internet networks) for knowledge control, storage and use of educational materials.

There are various innovative teaching platforms, among which is the H5P interactive content platform, which offers a number of interesting and effective teaching tools [2]. Thus, the creation of such content in the discipline "Foreign language for professional purposes" for cadets of the specialty "Law" on the topics "Crimes classification", "Categories of law", "Activities of law enforcement agencies", etc. allows to expand the vocabulary of cadets, to check the learned material. A number of didactic tasks in a foreign language are solved thanks to the use of innovative technologies such as:

to form reading skills and abilities (Information Wall, Interactive Book, Multiple Choice, Sort the Paragraphs, True/False Question); to improve the skills of monological and dialogical expression based on problem discussion, to improve listening skills (Impressive Presentation, Speak the Words); to improve the skill of written speech, participating in the writing abstracts, essays (Complex fill in the blanks, Essay); to expand their active and passive vocabulary of modern English language (Mark the Words, Quiz - Question Set).

The study and practical implementation of innovative methodological approaches provide an opportunity for teachers to introduce and improve new methods of work, increase the efficiency of the educational process and the level of cadets' knowledge.

Список використаних джерел:

1. Пінаєва О. Ю., Шилов А. В. Застосування інформаційних технологій для підготовки майбутніх фахівців. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2010. Вип. 26. С. 427-430 URL : file:///C:/Users/user/Downloads/ Sitimn_2010_26_85.pdf. (дата звернення: 08.04.2024).
2. Інтерактивний контент, створений інструментом h5p. URL : <https://ceit.ucu.edu.ua/news/interaktyvnyj-kontent-stvo-renyj-instrumentom-h5p/>. (дата звернення: 08.04.2024).

БАСС Вікторія,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ
(м. Київ, Україна)

ОСНОВНІ НАПРЯМИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВВЕДЕННЯ ОСОБЛИВИХ ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ

Повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну ставить перед нашою державою величезну кількість викликів у різних суспільно важливих сферах. Розглядаючи загальну адміністративну діяльність Національної поліції, слід зазначити, що більшість учених-адміністративістів поділяють її на два напрями діяльності: зовнішньо-організаційна та внутрішньо-організаційна [1, с. 20-21, 2 с. 17; 3, с. 10].

Традиційно зовнішньо-організаційно-управлінський напрям діяльності Національної поліції визначає діяльність, спрямовану на виконання завдань поліції, чіткий загальний перелік яких визначено в Законі України «Про Національну поліцію» [4].

Внутрішньо-організаційний напрям діяльності Національної поліції – це цілеспрямована діяльність, спрямована на формування та функціонування самої системи Національної поліції. Особливості організації правоохоронної діяльності в умовах введення особливих пра-

вових режимів визначаються чинним законодавством, насамперед Законом України «Про правовий режим воєнного стану» [5], і залежать від виконання завдань та оперативної обстановки. Ці обставини, наявна інформація, загальна політична, економічна та соціальна ситуація, географічне розташування та інші обставини, у тому числі особливий правовий режим, сприяють розробці спеціальних планів, відповідно до яких розгортається особовий склад правоохоронних органів та матеріально-технічне забезпечення. Однак загальні тенденції щодо використання повноважень поліції у воєнний час вже визначені на законодавчому рівні.

Враховуючи вищевикладене та зміни, внесені до чинного законодавства України у зв'язку із запровадженням особливого правового режиму в Україні, внутрішній та зовнішній організаційно-управлінський напрям діяльності Національної поліції в умовах особливого правового режиму має такі особливості:

1. Особливості внутрішньої організаційної діяльності органів поліції:

а) спрощений порядок присвоєння спеціальних звань поліції в умовах воєнного стану [6];

б) спрощений порядок носіння форменого одягу (виняток становлять поліцейські, які не мають ідентифікаційних номерів чи спеціальних жетонів на засобах індивідуального захисту або не носять спеціальні жетони під час виконання службових обов'язків в умовах воєнного стану [35]). В умовах особливого правового ре-

жиму просування по службі здійснюється на підставі рішень керівництва поліції [3]. Водночас, можна запропонувати оптимізувати діяльність поліції в умовах особливого правового режиму шляхом аналізу практики застосування законодавства працівниками поліції в умовах воєнного стану та визначення особливостей процесу підготовки кадрів у системі МВС України. Зокрема, *пропонується внести зміни до Закону України «Про Національну поліцію» [4] щодо врегулювання процесу професійної підготовки в умовах воєнного стану. З цією метою пропонується доповнити ст. 72 Закону частиною третьою такого змісту: «В умовах воєнного стану професійна підготовка поліцейських призупиняється. Рішення про відновлення професійної підготовки приймає Міністр внутрішніх справ з урахуванням інтересів професії»*. Зміст цього полягає в такому: «те, що призовники, які проходять службу в Національній поліції, мають право на відстрочку від призову на весь період служби в поліції, що визначено в чинному законодавстві України [3]; у зв'язку із поширеним фактом зникнення поліцейських безвісти під час війни розширено підстави для припинення служби в поліції. Однією із таких підстав є рішення суду про визнання поліцейського безвісно відсутнім або померлим [3]; медичне страхування для поліцейських є безкоштовним [3]. Це пов'язано з тим, що такий захід може призвести до виснаження спроможності медичних закладів надавати медичну допомогу та

втрата мотивів для отримання прибутку приватними медичними закладами. Натомість ми підтримуємо пропозицію запровадити загальнообов'язкове соціальне страхування для поліцейських не лише в умовах воєнного стану, а й протягом усього періоду їхньої служби в поліції. Цей захід забезпечить отримання поліцейськими безкоштовної медичної допомоги від держави, а медичним закладам – компенсацію від держави за надані послуги; запроваджено новий вид дисциплінарного провадження – службове розслідування щодо поліцейських в умовах особливого правового режиму [3].

2. Особливості зовнішньо-організаційного напрямку діяльності Національної поліції: а) розширено повноваження поліції щодо Спеціальної комісії з питань осіб, зниклих безвісти [3]; б) розширено повноваження поліцейських щодо застосування спеціальних засобів та вогнепальної зброї: їм дозволено використовувати підручні засоби та застосовувати заходи примусу поліцією без урахування існуючих вимог та заборон законодавства України [35]; в) спрощено порядок повідомлення керівництва про застосування поліцейськими заходів примусу: за можливості, з урахуванням обставин, повідомлення може здійснюватися в усній або письмовій формі; г) також передбачені такі процедури, як щорічний звіт про діяльність поліції, можливість висловлення вотуму недовіри начальнику поліції, регулярні публічні зустрічі начальника поліції з представниками місцевої влади, участь громадян у спільному розгляді скарг на дії або

бездіяльність поліцейських [3]. Утім, реалізація спільних проєктів між поліцією та громадянами продовжувалася і в умовах особливого правового режиму.

Зокрема, слід зазначити, що зміни, внесені Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» [3] щодо оптимізації напрямів діяльності поліції, у тому числі, в умовах особливого правового режиму, були скасовані як такі, що мають тимчасовий характер. Аналіз закону показує, що не всі зміни є тимчасовими, але про це чітко зазначено в самому законі. З метою впорядкування правових норм та приведення їх у відповідність до вимог чинного законодавства, пропонується внести зміни до абзацу другого прикінцевих та перехідних положень вищезазначеного Закону [3], виклавши його в такій редакції: «У період введення особливого правового режиму в Україні та протягом 60 діб після його завершення безпека і оборона держави, відсіч збройної агресії проти України і стримування збройної агресії проти України».

Так якщо раніше загроза воєнного стану в Україні була ілюзорною і очікувалася переважно як наслідок внутрішніх чинників (наприклад, масових заворушень), то з 2014 року громадянське суспільство змушене було усвідомити реальність зовнішньої загрози і вжити відповідних заходів для уникнення ситуації воєнного стану, а з 2022 року – суспільство стало свідком впрова-

дження особливого правового режиму та режиму воєнного стану. Водночас реалії сьогодення вказують на необхідність підвищення готовності державних інституцій, зокрема органів та підрозділів Національної поліції, до роботи в умовах особливого правового режиму. Процес створення нормативно-правової бази, що формує модель роботи поліції в умовах особливого правового режиму, ще триває, але загальні засади вже сформовані і потребують удосконалення, відповідно до міжнародних стандартів та з урахуванням набутого досвіду.

Формально різні органи Національної поліції України разом з іншими правоохоронними органами однаково гарантують правопорядок, добробут і спокій громадян на всій території України в межах своїх повноважень, визначених законом. Водночас детальний аналіз завдань і повноважень поліції та функцій різних підрозділів дозволяє зробити висновок, що поліція відіграє вирішальну і безпрецедентну роль у забезпеченні безпеки та правопорядку в нашій країні за будь-яких обставин, особливо в умовах воєнного стану. Це також пов'язано з тим, що органи поліції є активними суб'єктами боротьби зі злочинністю, охорони публічної безпеки і порядку та, що найголовніше, надання послуг населенню (у межах своїх повноважень). У цьому контексті адміністративна діяльність поліції має два види «зброї» – правову та організаційну. Остання має велике практичне значення. Це пов'язано з тим, що саме його реалізація призводить до результатів, які «бачить і відчуває» насе-

лення. Адміністративна діяльність поліції в умовах воєнного стану має два основні організаційні напрями:

1) превентивна діяльність (один із найбільш змістовних напрямів, що включає комплекс заходів різного характеру, у тому числі стабілізаційних)

2) організація роботи на блокпостах (специфічний за своєю етимологією вид діяльності, спрямований на попередження, припинення та профілактику правопорушень).

Список використаних джерел:

1. Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях: навчальний посібник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. НАПрН України О. М. Бандурки; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2017. 242 с.

2. Адміністративна діяльність Національної поліції : навч. посібник / Кол. авт.; кер. авт. кол. к. ю. н., засл. юрист України В. А. Глуховея. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 248 с.

3. Адміністративна діяльність Національної поліції : навчальний посібник для підготовки до іспиту / за ред. Кулікова В. А. Київ : «Освіта України», 2016. 230 с.

4. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>. (дата звернення: 12.04.2024)

5. Про правовий режим воєнного стану: закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII VIII. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>. (дата звернення: 12.04.2024)

6. Про внесення змін до деяких законів України щодо присвоєння спеціальних звань поліції під час дії воєнного стану : Закон України від 24 березня 2022 року № 2151-IX. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2151-20#n>. (дата звернення: 12.04.2024)

БОГОМАЗ-НАЗАРОВА Сніжана,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник
відділу організації наукової роботи
Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

КІБЕРБЕЗПЕКА В КОНТЕКСТІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

На тлі активного вторгнення російської федерації в Україну проблема забезпечення інформаційної безпеки в державі стає найбільш актуальною. Саме інформаційна безпека необхідна як для захисту доступності, конфіденційності та цілісності як комп'ютерних систем, так і інформації від несанкціонованого доступу зловмисників. Змістовний аналіз існуючих нормативно-правових засобів, спрямованих на забезпечення адекватного рівня інформаційної безпеки, як невід'ємної складової національної безпеки, їх критичне оцінювання провела О. Мердова у своєму дослідженні [4].

В основу нашої праці покладено аналіз чинного інформаційного законодавства, відповідних законопроектів щодо інформаційної безпеки, а також науковий до-

робок відомих учених, зокрема В. Білоуса, В. Бурячка, В. Толубко, С. Мельника, В. Фурашева та ін. Так у своїх дослідженнях В. Бурячок та В. Толубко визначили соціотехнічний аспект інформації по безпеки та кібербезпеки [1], С. Мельник зазначив про проблеми формування поняття інформаційно-термінологічного апарату кібербезпеки [2], В. Фурашев, своєю чергою, визначив сутність понять «інформації на безпека» і «безпека інформації» [5].

Аналізуючи поняття «інформаційна безпека» та «кібербезпека» у дослідженнях науковців, можна визначити, що кібербезпека означає захист обладнання та програм від несанкціонованого доступу, а інформаційна безпека включає захист інформації, який зазвичай використовується в організаціях або компаніях, насамперед будь-які ІТ системи. Тобто, кібербезпека є складовою частиною загальної інформаційної безпеки будь-якої організації.

Метою нашого дослідження є встановлення концептуальних основ правового взаємозв'язку між інформаційною та кібернетичною безпекою з урахуванням актуальних загроз та можливих перспектив розвитку. Основним законодавчим підґрунтям реалізації інформаційної безпеки в нашій державі є, насамперед, Конституція України, Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», Стратегія кібербезпеки України, затверджена Указом Президента у 2016 році, Рішення Ради Національної безпеки і оборони України від 29

грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України» та інші нормативно-правові документи.

Переконані, що для сталого розвитку інформаційного суспільства в Україні сьогодні необхідне не лише покращення технологічних можливостей для інформаційного обміну, а й глибоке усвідомлення всіма учасниками інформаційних відносин важливості захисту інформаційних ресурсів та забезпечення інформаційної безпеки держави. Це неможливо без увідомленого розуміння суті останнього.

Список використаних джерел:

1. Інформації на та кібербезпека: соціотехнічний аспект: підручник / Бурячок В. Л., Толубко В. Б., Хорошко В. О., Толюпа С. В. ; за заг. ред. В. Б. Толубка. Київ : ДУТ, 2015. 288 с.

2. Інформаційна безпека і кібербезпека – в чому різниця? : вебсайт. URL: <https://indevlab.com/uk/blog-ua/informatsijna-bezpeka-i-kiberbezpekav-chomu-riznitsya/>.

3. Мельник С. В., Тихомиров О. О., Ленков О. С. До проблеми формування поняття но-термінологічного апарату кібербезпеки : зб. матер. наук.-практ. конф. «Актуальні проблеми управління інформацією безпекою держави», 22 берез. 2011 р. Ки в : Вид-во НА СБ Укра ни, 2011. Ч. 2. С. 43–48.

4. Мердова О. М. Інформаційна безпека України на тлі повномасштабного вторгнення: правовий аспект. *Правовий часопис Донбасу*. 2023. Вип. № 2 (83). С. 61–67.

Фурашев В. М. Сутність та визначення понять «інформації на безпека» і «безпека інформації». *Правова інформатика*. 2012. Вип. № 2 (34). С. 51–59.

БОНДАР Володимир,
кандидат юридичних наук, професор
декан факультету підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції
Луганського навчально-наукового інституту
імені Е.О. Дідоренка Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ПРО ОСОБЛИВОСТІ ВИЯВЛЕННЯ, ДОКУМЕНТУВАННЯ ТА ПОЧАТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЗА ФАКТАМИ ШПИГУНСТВА

Факти учинення шпигунства, як правило, виявляються уповноваженими оперативними підрозділами Служби безпеки України під час контррозвідувальної або оперативно-розшукової діяльності. Такі факти можуть бути виявлені безпосередньо підрозділами СБУ під час здійснення контррозвідувальної діяльності, зокрема в результаті конфіденційного співробітництва з іншими особами; отримання інформації від довіреної особи; у результаті проведення оперативно-розшукової діяльності підрозділами СБУ (наприклад, за результатами перевірки анонімних повідомлень про підготовку до певної діяльності, зокрема отримання повідомлень, що певна особа підшукує спеціальну апаратуру, програмне забезпечення, комп'ютерну техніку тощо) [5, с. 314].

Джерелами інформації також є [3, с. 225; 4, с. 461]:

- Аналітична інформаційно-пошукова система «Ан-

тарес 6», яка використовується працівниками ДОТЗ НП України;

- відокремлені інформаційні системи:
 - «Безпечне місто» (проект КМДА в м. Київ; комплекс із 5 823 камер відеоспостереження та програм із застосуванням відеоаналітичних можливостей);
 - «Аркан» (інтегрована міжвідомча система обміну інформацією з питань контролю осіб, транспортних засобів та вантажів, які перетинають державний кордон);
 - «Армор» (інформаційний портал Національної поліції України з доступом через WEB-інтерфейс);
 - «ДМС» (база даних Державної міграційної служби з доступом WEB -інтерфейс);
- мобільні телефони;
- транспортні засоби у розшуку;
- зв'язки з РОВ та НЗФ, рф;
- розшук тих, хто переховується від органів влади;
- зброя в розшуку;
- перевірка легітимності довідки про судимість;
- викрадені та втрачені паспорти громадян України;
- офіційні інтернет-ресурси СБУ, ГУР МОУ, Мін'Юст;
- Центр «Миротворець»;
- Ресурс – ОРКІВ.НЕТ;
- Пошук фотозображення в мережі Інтернет;
- <https://2ip.ua/ua> - встановлення IP-адрес;
- <https://www.imei.info/> - перевірка по IMEI;
- <https://5sim.net/> - оренда віртуальних номерів;
- <https://sitereport.netcraft.com/> – аналіз вебресурсів

(хостинг, технології тощо);

- <https://www.robtex.com/> – аналог попереднього;
- <https://haveibeenpwned.com/Passwords> – перевірка на компрометацію паролів;
- <https://iknowwhatyoudownload.com/> – перевірка IP-адрес, що завантажувалось.

Таким чином, певне значення в процесі прийняття та реалізації слідчих рішень відіграє й інша інформація, яка міститься в наступних джерелах [3, с. 225-227]:

1) автоматизованих інформаційних систем, наприклад: інформаційно-телекомунікаційній системі «Інформаційний портал Національної поліції України», яка за своєю сутністю є інструментальним програмним засобом, що забезпечує інформаційно-аналітичну діяльність Національної поліції України, зокрема із формування баз (банків) даних, визначених ст. 26 Закону України «Про Національну поліцію», та надає доступ до інформації, котра формується та об'єднується в Єдиній інформаційній системі МВС за певними ознаками¹;

¹ Інформаційний портал Національної поліції України складається в тому числі з таких підсистем як: 1) «Гарпун», якою об'єднано інформацію про розшук транспортних засобів та номерних знаків, забезпечено оперативне реагування, моніторинг тимчасових потоків даних про номерні знаки, що надходять із систем відеофіксації на предмет їх розшуку, одночасного перебування на різних транспортних засобах (номерні знаки – двійники), використання номерних знаків, що, за даними Єдиного державного реєстру транспортних засобів МВС України, знищено, а також забезпечено взаємодію з державними та приватними виконав-

2) довідкова та консультативна інформація, отримана від співробітників експертно-криміналістичних та інших судово-експертних установ, осіб, які володіють спеціальними знаннями;

3) інформація про трафік та контент, що міститься у відкритих базах даних та ресурсах (наприклад, Телеграм-

бо-
ти: @info_baza_bot; @HowToFind_RU_bot; @vkfindface_bot; Опендатабот; @getfb_bot; пошукові системи людей в мережі Інтернет за ім'ям, ніком, школою, адресою, електронною адресою, телефонному номеру та іншим параметрам: peekyou.com; pippl.com; webmii.com; ussearch.com;

цями під час розшуку транспортного засобу боржника у виконавчому провадженні; 2) «Дорожньо-транспортна пригода» – метою є автоматизація процесів оброблення органами (підрозділами) поліції інформації про дорожньо-транспортні пригоди, забезпечення проведення оцінювання стану аварійності тощо; 3) «Атріум» – метою є формування та наповнення електронного журналу контролю за прибуттям та взяття на облік раніше судимих осіб за встановленою формою, контролю за поведінкою осіб, щодо яких встановлено адміністративний нагляд, за прибуттям осіб, звільнених з місць позбавлення волі, до обраного ними місця проживання; 4) «Слід» – метою є: а) облік інформації про об'єкти, вилучені під час проведення слідчих (розшукових) дій, у єдиному інформаційному просторі; б) установлення зв'язків між даними, що мають значення для кримінального провадження; забезпечення оброблення інформації про об'єкти, вилучені під час проведення слідчих (розшукових) дій, наповнення та підтримання в актуальному стані інформаційних ресурсів баз (банків) даних, що входять до системи «Інформаційний портал Національної поліції України».

spokeo.com; infobel.com; zabasearch.com; paginebianche.it; yasni.de). Необхідну інформацію також можливо отримати в результаті пошуку на облікових записах у соціальних мережах: насамперед, слід зазначити, що існують сайти, котрі здійснюють пошук імен та прізвищ відразу за всіма або декількома соціальними мережами, що істотно полегшує завдання пошуку: а) social-searcher.com – пошук профілів у мережах за прізвищем, ім'ям у реальному часі; б) yandex.ru/people – пошук людей у мережах від Яндекс; в) uvgx.com – пошук Google за окремими соціальними мережами; г) poisksocial.ru – пошук у соціальних мережах.

Звичайно, дані пошукачі за соціальними мережами не охоплюють абсолютно всі соціальні мережі, тому в окремих випадках більш раціонально здійснювати пошук напряму шляхом переходу на сайти соціальних мереж: Xing; Linked in; Twitter та ін.;

4) інформація, що міститься в мережі Інтернет, окрім «видимої», включає також «невидиму» частину, важливо звернути увагу на те, що в разі необхідності збирання інформації в «невидимому» сегменті мережі, необхідно використовувати спеціалізоване програмне забезпечення;

5) інформація, розповсюджена різними ЗМІ;

6) інформація, отримана від представників громадськості, правозахисних організацій тощо;

7) відомості, надані органами влади та управління;

8) інформація, отримана від осіб та організацій, які здійснюють приватну охоронну та детективну діяльність.

Згідно з п. 1 ч. 1 ст. 6 Закону України «Про контррозвідувальну діяльність» від 26.12.2002 № 374-IV, підставою для проведення контррозвідувальної діяльності є наявність достатньої інформації, що потребує перевірки за допомогою спеціальних форм, методів і засобів, про: здійснення розвідувальної діяльності проти України спеціальними службами іноземних держав, а також організаціями, окремими групами і особами. Відповідна контррозвідувальна справа заводиться постановою уповноваженої особи СБУ.

Документування оперативними підрозділами кримінально-протиправної діяльності щодо фактів шпигунства може включати:

- виявлення особи та встановлення її намірів вчинити шпигунство;

- з'ясування обставин підготовки до вчинення шпигунства, а також документування дій осіб щодо підготовки до передачі чи збирання відомостей, що становлять державну таємницю;

- виявлення спільників у кримінально-протиправній діяльності, їхніх намірів, ролей у підготовці та зв'язків між ними під час підготовки до кримінально-протиправної діяльності чи її вчинення, а також документування їхніх дій;

- документування фактів передачі або збирання ві-

домостей, що становлять державну таємницю, що вже мали місце, встановлення та вивчення свідків за такими фактами, негласне документування відомої їм інформації [5].

Практика діяльності відповідних уповноважених оперативних підрозділів у сфері протидії шпигунству свідчить про те, що виявлення та розслідування даних кримінальних правопорушень потребує залучення оперативних можливостей у рамках комплексу негласних оперативно-розшукових заходів чи негласних слідчих (розшукових) дій.

Зазначимо при тому, що необхідними умовами проведення контрольованої поставки під час документування фактів шпигунства є:

- наявність у провадженні уповноваженого підрозділу оперативно-розшукової справи або розпочатого органом досудового розслідування кримінального провадження;

- відсутність ризиків посягання на життя або заподіяння особі (особам) тяжких тілесних ушкоджень, поширення речовин, небезпечних для життя багатьох людей тощо;

- забезпечення належного контролю за товаром.

Рішення про проведення контрольованої поставки приймає шляхом винесення постанови:

- в межах кримінального провадження – прокурор.

Відповідно до положень ч. 4 ст. 246 КПК України, ви-

ключно прокурор має право прийняти рішення про проведення такої негласної (слідчої) розшукової дії, як контроль за вчиненням злочину;

- у межах оперативно-розшукової справи – керівник (заступник) уповноваженого підрозділу, яка погоджується з прокурором.

Приводом для внесення даних до ЄРДР щодо шпигунства можуть бути офіційні заяви та повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або про обставини, що можуть свідчити про вчинене кримінальне правопорушення, які, відповідно до вимог ст. 214 КПК України, підлягають внесенню до ЄРДР та передбачають початок досудового розслідування.

Такі повідомлення можуть бути отримані від громадян України, з якими іноземні громадяни намагалися налагодити співпрацю стосовно отримання відомостей, що становлять державну таємницю. Відповідну заяву чи повідомлення до СБУ може подати іноземний громадянин чи особа без громадянства, котра, отримавши відповідне завдання та розпочавши підготовку до його вчинення чи вчинення злочину, у певний момент вирішила припинити кримінально-протиправну діяльність та бажає отримати звільнення від кримінальної відповідальності на підставі ч. 2 ст. 114 КК України [5].

Факти шпигунства можуть бути виявлені іншими органами правопорядку під час здійснення ними оперативно-розшукової діяльності чи досудового розсліду-

вання за можливими фактами вчинення інших кримінальних правопорушень – державної зради, колабораційної діяльності, пособництва державі-агресору, посягання на життя державного чи громадського діяча тощо. Тоді відповідні повідомлення та документи виділяються з матеріалів оперативно-розшукової справи чи кримінального провадження і разом із рапортом чи постановою передаються СБУ для подальшого реагування [5; 8, с. 130-133].

Список використаних джерел:

1. Kravchuk P., Foros H., Melnikova O., Ilerusalymov I., Morgun S., Bondar V. The use of criminal analysis in combating and investigating organized crime. *Lex Humana* (ISSN 2175-0947), 16(1), 267–280.

1. Lehan, I., Kovalenko, V., Bondar, V., Holovkin, S., & Nikitenko, V. (2023). Possibilities of using weapons science in the investigation of criminal offenses. *Lex Humana* (ISSN 2175-0947), 15(3), 567–579.

2. Бондар В. С. Інформаційне забезпечення досудового розслідування колабораційної діяльності/ В. С. Бондар, А. О. Рибалкін. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Право / голов. ред. Ю. М. Бисага Ужгород, 2023. Т. 2. Вип. 79. С. 225-231.

3. Бондар В. С., Ріпа Ф. В. Взаємодія органів досудового розслідування з підрозділами, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність у виявленні та розслідуванні колабораційної діяльності в ідеологічній та культурно-освітній сферах. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 2. Запоріжжя:

Видавничий дім «Гельветика», 2023. С. 461-466.

4. Кваліфікація та розслідування окремих видів злочинів проти основ національної безпеки та воєнних злочинів: навч. посіб. / за заг. ред. В.А. Колесника. Київ : НА СБУ, 2022. С. 314-344.

5. Ковальова О.В. Окремі аспекти вдосконалення інформаційного забезпечення розкриття та розслідування колаборації. *Протидія проявам тероризму та колабораціонізму в умовах війни: стан та перспективи*: матеріали Всеукраїнського круглого столу (м. Кропивницький, 24 листопада 2023 року). Донецький державний університет внутрішніх справ. Кропивницький, 2023. С. 29-31.

6. Розслідування воєнних злочинів і пов'язаних з війною кримінальних правопорушень: кримінально-правові, кримінальні процесуальні та криміналістичні аспекти : наук.-практ. посіб. / [І. В. Гловюк, О. М. Литвинов, Ю. В. Орлов та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., члена-кор. НАПрН України В. В. Сокурєнка ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2023. 400 с.

Ходанович В. О. Окремі питання виявлення й розслідування шпигунства в Україні та ФРН. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Юриспруденція. 2018. № 31. С. 130-133.

БОЙКО Олеся,
старший викладач Львівського
державного університету внутрішніх справ
(м. Львів, Україна)

**ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ**

В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Умови воєнного стану визначають нові реалії освіти, ставлять перед викладачами складні завдання, вимагаючи постійної готовності до змін, адаптації до умов відсутності доступу до традиційних ресурсів в атмосфері нестабільності та обмежень (екстрених відключень електроенергії, відсутності тепла, повітряних тривог і т.ін.), необхідності змінити підходи до навчання і, заодно, інтенсивно впроваджувати інноваційні технології, такі як віртуальні класи, онлайн-платформи для навчання, мобільні додатки та інтерактивні методики, без яких непросто забезпечити якість освіти в умовах кризи.

Пандемія, спричинена коронавірусом, а потім і повномасштабне російське вторгнення в Україну 24 лютого 2024 року змусили освітні заклади переходити до медіаформату навчання, що зробило заняття з іноземної мови цікавішими та більш доступними для студентів, забезпечило неперервний навчальний процес у складних умовах особливо для студентів, які були вимушені покинути тимчасово окуповані території. Медіаформат дає змогу створити динамічне, цікаве та інтерактивне навчальне середовище, котре дозволяє студентам отримувати інформацію через відео, аудіо, графіку, інтерактивні вправи, вебсайти, соціальні мережі, онлайн-ресурси і т.ін., що сприяє кращому засвоєнню матеріалу, залучає та мотивує до навчання.

Під час війни, коли фізичний доступ до університетських приміщень може бути обмежений, або коли учасники навчального процесу знаходяться в різних куточках світу, доступність навчання забезпечують віртуальні платформи. Використовуючи для онлайн-занять такі спеціалізовані платформи, як Zoom, Microsoft Teams або Google Meet, що дають можливість ділитися екраном, показувати презентації та інші матеріали, викладач має змогу організовувати відеоконференції, де студенти можуть активно брати участь у дискусіях та ставити питання. Для інтерактивних вправ, тестів, форумів для обговорення та зворотного зв'язку з викладачем зручно використовувати Moodle чи Blackboard.

Сучасні онлайн-платформи пропонують широкий вибір можливостей для самостійного навчання в процесі перегляду відеоуроків, виконання завдань та автоматичного їх оцінювання.

При вивченні іноземних мов (особливо в складних умовах) не варто нехтувати мобільними додатками. «Додаток для вивчення мов Duolingo – це найпопулярніший у світі спосіб вчити мови. Місія нашої компанії полягає в тому, щоб надавати високоякісну освіту та робити її доступною для всіх» [2]. Duolingo пропонує широкий вибір мов та використовує ігровий підхід до навчання (вивчаючи короткі уроки, студент заробляє бали й переходить на наступний рівень). Додаток також містить завдання, що вимагають відповіді студента,

граматичні вправи, читання та вивчення нових слів, розвиває навички спілкування іноземною мовою.

Babbel – це ще один додаток, який спеціалізується на навчанні розмовних навичок, «які відображають реальні життєві ситуації». За допомогою програми розпізнавання голосу, додаток Babbel оцінює розмовні навички та допомагає відпрацьовувати точну вимову іноземної мови у процесі вивчення [3].

Цікавим є додаток Busuu, який поєднує навчання мови з можливістю спілкування з носіями мови. Усі ці та інші мобільні додатки роблять можливим навчатися мов у зручний час та в будь-якому місці, використовуючи різноманітні методи навчання та матеріали. І все, що потрібно, щоб розпочати навчання, це смартфон, планшет або комп'ютер.

Умови воєнного стану ставлять перед педагогами великі виклики, у тому числі необхідність/можливість інтеграції військової тематики в уроки. Це дозволяє студентам не лише вивчати мову, але і формувати громадянську компетентність та розуміння військових питань. Так, наприклад, Навчальна програма для бакалаврів четвертого року навчання Інституту права нашого ВНЗ передбачає вивчення теми “European Convention on Human Rights”, студентам було запропоновано підготувати інформацію з теми “Treatment of Prisoners of War and Overall Human Rights Situation in Ukraine” з наступним обговоренням.

Підсумовуючи вищесказане, варто зазначити, що використання інноваційних технологій у навчанні іноземних мов має свої переваги (забезпечує неперервність навчання навіть у складних умовах, стимулює самостійну роботу студентів, розвиває технологічні та мовні навички) та виклики (вимагає доступу до інтернету та технічних засобів, додаткового навчання викладачів із використання нових технологій).

Воєнний стан вніс такі зміни в діяльність університетських закладів і в підхід до процесу навчання, які важко було передбачити. Заняття з іноземної мови стали більш гнучкими та адаптивними. Викладачі вимушені здійснювати контакт зі студентами незалежно від їхнього місцеперебування навіть в обставинах, коли може виникнути необхідність евакуації. Незамінними помічниками в таких умовах стають віртуальні класи, онлайн-платформи, мобільні додатки для вивчення іноземних мов, які містять вправи, тести та матеріали для самостійного навчання і дозволяють підтримувати стабільність навчального процесу та забезпечують неперервність освіти навіть у найскладніших обставинах.

Список використаних джерел:

1. Пасічник О. С. Деякі аспекти організації процесу навчання іноземних мов у закладах середньої освіти в умовах військового стану. URL : <https://undip.org.ua/news/deiaki-aspekty-orhanizatsii-protsesu-navchannia-inozemnykh-mov-u-za-kladakh-serednoi-osvity-v-umovakh-viyskovoho-stanu>.

2. Що таке Duolingo? URL : <https://support.duolingo.com/hc/uk/articles/204829090-%D0%A9%D0%BE-%D1%82%D0%B0%D0%BA%D0%B5-Duolingo>.

3. Вивчай англійську мову. URL : <https://ua.babbel.com/anhliyska>.

BOROVYK Liudmyla,

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Head of General Science and Engineering Disciplines
Department Bohdan Khmelnytskyi National Academy
of the State Border Guard Service of Ukraine
(Khmelnytskyi, Ukraine)

BASARABA Iryna,

PhD in Philology, Instructor of Foreign Languages
Department Bohdan Khmelnytskyi National Academy
of the State Border Guard Service of Ukraine
(Khmelnytskyi, Ukraine)

FACTORS OF GENERAL SCIENTIFIC COMPETENCE FORMATION OF HIGHER EDUCATION STUDENTS OF HIGHER MILITARY EDUCATIONAL INSTITUTIONS

General scientific knowledge and skills contribute to the professional development of a person, the formation of his or her professional competence, help to navigate the world around them, understand social phenomena, make the right life decisions, and shape the experience and personal qualities of a person, namely, tact, responsibility, dedication, erudition, creativity, etc. The formation and development of this personal characteristic of a person occurs during education and self-education (reading scientific articles, monographs,

journalistic literature, watching scientific programs about nature, history, etc.).

The experience of educational activities and analysis of the educational environment in higher military educational institutions (HMEI) indicate the existence of a number of problematic issues regarding the formation and development of general scientific competence. These include, in particular, insufficient motivation of higher education students, lack of resources, and unpreparedness of research and teaching staff. The analysis of scientific sources has shown that researchers pay insufficient attention to establishing the peculiarities of the formation and development of this competence in higher education students of different levels. A small number of works are devoted to the formation of certain components of the general scientific competence of higher education applicants in a particular field (Biletska H. A. – general scientific competencies in the structure of professional competence of ecologists [1], Hladiuk T. V. – natural science competence of future primary school teachers [2], Kasyarum S. O. – basic knowledge of natural science disciplines as a basis for professional training of future engineering specialists [3], etc.) However, in the studied scientific space, there are still no comprehensive generalized developments on the factors of general scientific competence formation of higher education students of higher educational establishments. This has determined the relevance of the study.

Based on the results of educational programs analysis and curricula for training specialists at different levels of education in higher education institutions, we have identified those sciences that ensure the formation of general scientific competence. These are mathematics and natural sciences (the study of these sciences helps to develop analytical and logical thinking skills, as well as promotes understanding of the basic principles and laws of nature); social sciences (these sciences create an understanding of social processes, cultural and political aspects of society); biology and medicine (help to understand the nature of all living organisms (including humans), the peculiarities of their functioning and interaction with the environment); technical sciences (develop skills in solving technical problems, designing and the importance of these sciences for the formation and development of general scientific competence is undeniable. However, a comparison of the educational programs and curricula of higher education institutions within the same specialty showed differences between the sets of academic disciplines and their time parameters, which is due to the autonomy of higher educational institutions to form a list of educational components.

In our opinion, a set of general scientific disciplines and the number of hours for their study for each individual specialty should be defined by the higher education standard, with an emphasis on those sciences that are crucial in the training of each specific specialist, which will allow to regu-

late the process of forming the general scientific competence of higher education students.

A comprehensive assessment of general scientific competence should also take into account the psychological aspects of its formation, which act as factors in this process, namely the motivational and emotional-volitional spheres of the individual, one's intellectual abilities and cognitive abilities (aptitudes), the level of development of mental processes (thinking, attention, memory, imagination).

The motivational aspect of the formation of general scientific competence characterizes the stability of the motives of individuals' conscious understanding of the need for relevant knowledge for everyday life and future professional activities, a deep conviction in the importance of general scientific competence and readiness to form it. In our opinion, the main reason for the low motivation of higher education students of higher educational establishments to acquire general scientific knowledge is the lack of clarity of their role and importance; lack of awareness that higher education is not only a set of applied knowledge; excessive democratization of educational activities in terms of academic rights of higher educational establishments and higher education students. The insufficient development of theoretical and practical aspects of general scientific competence formation, as well as the low level of motivation of higher education students, are quite serious and complex problems that require discussion, search for solutions and consolidation of efforts of various educational actors.

In addition, to develop the general scientific competence of students, it is necessary to take into account the emotional and volitional sphere of the individual, the degree of formation of his or her volitional qualities, skills and psychological readiness to make volitional efforts. Positive emotions, such as interest, enthusiasm for learning, joy of acquiring new important knowledge, promote active engagement in learning and the development of general scientific competence, and vice versa, negative emotions, such as stress, anxiety, or uncertainty, can interfere with learning and competence development. Higher education students with high emotional resilience and perseverance are better able to overcome obstacles and achieve their learning goals, to exercise self-control and self-regulation, to manage their emotions, to manage stress and anxiety, to concentrate better on their studies and to develop their cognitive skills more effectively.

In addition, it is necessary to take into account the individual capabilities of the mental processes of higher education students, namely the peculiarities of thinking activity, perception, assimilation and memorization of educational material (memory), attention to the content of educational material and its detail (attention), the ability to build mental connections between the acquired knowledge and existing images of concepts in the mind or the generation of new images in the imagination. All these features affect the degree of general scientific competence formation and determine

the possibilities of its development. The factors identified in the course of the study determine the relevance of further research concerning the comprehensive study of the formation mechanisms and development of general scientific competence of higher education students.

References:

1. Biletska, H. A. (2014). Zahalnonaukovi kompetentsii u strukturi profesiinoi kompetentnosti fakhivtsia-ekoloha. *Nauka i osvita – Science and education*, 1, 70-75. [in Ukrainian]

2. Hladiuk, T. V. (2006). Pryrodnycho-naukova kompetentnist maibutnikh vchyteliv pochatkovykh klasiv. *Profesiini kompetentsii ta kompetentnosti vchytelia: materialy rehionalnoho nauko-vo-praktychnoho seminaru. – Professional competencies and competencies of the teacher: materials of the regional scientific and practical seminar*, 152-155. Ternopil: Vyd-vo TNPU im. V. Hnatiuka. [in Ukrainian]

3. Kasiarum, S. O. (2011). Bazovi znannia z pryrodnycho-naukovykh dystsyplin yak osnova dlia profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv inzhenerneho profilu u vyshchii tekhnichnii shkoli. *Visnyk Cherkaskoho natsionalnoho universytetu imeni Bohdana Khmelnytskoho. Seriiia «Pedahohichni nauky» – Bulletin of the Cherkasy National University named after Bohdan Khmelnytskyi. Series "Pedagogical Sciences"*, issue 165, 141-156. [in Ukrainian]

БУГА Володимир,

кандидат юридичних наук, доцент,
декан факультету № 4 Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ЗАХОДИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРИПИНЕННЯ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ БУДІВНИЦТВА

Нормативна врегульованість застосування заходів адміністративного припинення є обов'язковою умовою, тобто жоден інший захід припинення, крім встановлених законодавством України, не може бути застосовано. Це відноситься і й до процедур їх застосування [1, с. 119–120]. Однак, як слушно зауважує В. М. Павліченко, вітчизняне законодавство не містить визначення заходів адміністративного припинення, так само як і критеріїв їх класифікації. Ба більше, у науці заходи адміністративного припинення правопорушень, які застосовуються державними органами, не повністю відмежовані від адміністративно-запобіжних заходів [2, с. 65].

За визначенням А. Т. Комзюка, заходи адміністративного припинення – це передбачені законом засоби впливу, спрямовані на примусове переривання (припинення) діянь, які мають ознаки адміністративного правопорушення, а в окремих випадках – і кримінально-правовий характер, недопущення шкідливих наслідків протиправної поведінки, забезпечення провадження в справі про адміністративне правопорушення та притягнення винного до адміністративної, а у виняткових випадках – до кримінальної відповідальності [1, с. 17].

С. В. Ківалов такі заходи визначив як примусове припинення протиправних дій, що мають ознаки адміністративної провини, спрямоване на недопущення

негативних наслідків і забезпечення застосування до винної особи адміністративного стягнення, а у виняткових випадках – і карного покарання. Ці заходи умовно можна розділити на дві групи: загального й спеціального призначення [3, с. 295]. Застосування самих заходів адміністративного припинення розпочинається, коли використання попереджувально-запобіжних заходів уже є неефективним, а протиправна ситуація починається або досягла певного розвитку. Заходи адміністративного припинення переривають уже наявні правопорушення чи протиправні діяння, спрямовані на встановлення особи порушника, з'ясування обставин справи й можливості для подальшого застосування до порушника заходів адміністративної відповідальності [1, с. 123].

Щодо видів заходів адміністративного припинення, то Є. В. Устименко пропонує їх поділити на такі, що мають характер санкцій, і такі, що не мають характеру санкцій. При цьому до тих, що не мають характеру санкцій, на думку науковця, слід відносити всі заходи, що застосовуються стосовно осіб, діяльність щодо їх застосування не потребує процесуальної форми та документального оформлення рішення про застосування. Своєю чергою, до тих, що мають характер санкцій, належать заходи адміністративного припинення, які мають тривалий у часі характер та здійснюються з дотриманням процесуальної форми і супроводжуються прийняттям уповноваженим органом рішення про їх застосування в документальній формі [4, с. 163].

Заходи припинення поділяє на дві групи і О. М. Бандурка. Першу, більш значну, становлять заходи припинення загального характеру (призначення). До них автор відносить вимогу до громадян та державних службовців припинити протиправні дії, адміністративне затримання, вилучення речей та документів, огляд та ін. До другої групи належать спеціальні припиняючі заходи. Вони застосовуються значно рідше, порівняно із заходами загального призначення, і тільки у виняткових випадках, коли інакше припинити протиправну поведінку не можна, тобто коли використано й не мали бажаних наслідків інші засоби адміністративно-примусового характеру. Систему цих заходів становлять заходи фізичного впливу, спеціальні засоби і застосування зброї, тобто вони, як правило, поєднуються із застосуванням насилля. Такі заходи можуть бути застосовані тільки після попередження про намір їх використання і при суворому дотриманні вимог законодавства [5, с. 352]. Аналогічну позицію підтримує Т. О. Коломєць [6, с. 166].

Розрізняються також самостійні (оперативні) заходи адміністративного припинення, застосування яких забезпечує оперативне вирішення поставлених завдань (наприклад, вимога припинити протиправну поведінку; приведення осіб, які ухиляються від явки до різних державних органів та установ, не виконують обов'язку з'явитися на виклик останніх тощо) та заходи забезпе-

чення провадження у справах про адміністративні правопорушення (у доктрині використовується також назва «заходи адміністративно-процесуального примусу»), спрямовані на створення необхідних умов для притягнення винної особи до адміністративної відповідальності (доставлення порушника до поліції), громадського пункту охорони правопорядку, приміщення виконавчого комітету селищної, сільської ради, службового приміщення воєнізованої охорони; адміністративне затримання, особистий огляд і огляд речей, вилучення речей і документів тощо) [7, с. 254–255]. До того ж до оперативних заходів припинення традиційно відносять заходи адміністративного примусу, що мають спеціальне призначення та підлягають застосуванню тільки у виняткових випадках (невідкладна потреба застосування для припинення протиправних дій, небезпечних для життя і здоров'я людей). Указані заходи частіше за все пов'язані із застосуванням до правопорушника заходів фізичного впливу.

Загальні, спеціальні та процесуальні заходи адміністративного припинення виокремлює С. В. Ківалов [3, с. 216]. Своєю чергою, Н. В. Хорошак розподіляє заходи адміністративного припинення на такі групи: заходи, що застосовуються безпосередньо до правопорушника; заходи майнового, технічного, медико-санітарного, фінансового характеру; заходи, пов'язані з дією ліцензійно-дозвільної системи та заходи спеціального або виключного призначення [8, с. 30–31]. Однак, на нашу думку, наведе-

на класифікація є не зовсім точною, а такий захід, як відмова у видачі ліцензії на певний вид діяльності, який потребує ліцензування, навряд чи взагалі є заходом адміністративного припинення, оскільки жодним чином не пов'язаний із вчиненням будь-якого правопорушення.

Усе це дає змогу визначити *адміністративні заходи припинення порушень у сфері будівництва як примусове зупинення правопорушень та попередження можливих шкідливих наслідків і забезпечення застосування щодо порушника адміністративних стягнень*. Вони є найчисленніші та найрізноманітніші з усіх адміністративно-примусових заходів – характеризуються насамперед тим, що їх застосування спричиняється реальною протиправною (у тому числі об'єктивно протиправною) ситуацією і починається в момент, коли вона досягла певного розвитку, тобто коли використання запобіжних заходів стає вже неефективним або зовсім марним, а головним критерієм розмежування та визначення характеру того чи іншого заходу має бути мета його застосування та факт наявності чи відсутності протиправних дій з боку окремих осіб.

З метою запобігання правопорушенням у сфері будівництва, законодавцем надані широкі повноваження щодо застосування різноманітних заходів адміністративного припинення. Найбільш значущими та найчастіше використовуваними з них є:

1) вимога припинити протиправну поведінку. Такий захід, зважаючи на відносну простоту його застосування та оперативність, є одним з найпоширеніших. Підставою для застосування цього заходу припинення може бути будь-яке адміністративне правопорушення. Вимога припинити протиправну поведінку є юридично обов'язковою, а непокора їй становить підставу для застосування інших заходів примусу [9];

2) вилучення речей та документів. Застосування вказаного адміністративного заходу регулюється положеннями ст. 265 КУпАП. Сутність вилучення речей і документів полягає в примусовому припиненні права власника на розпорядження відповідними матеріальними об'єктами до винесення відповідної постанови по справі [10, с. 7].

3) обмеження та заборона проведення певних видів робіт, припис про зупинення підготовчих та/або будівельних робіт, припинення будівництва, а також припис про усунення порушень вимог законодавства, будівельних норм, стандартів і правил (типові форми зазначених приписів закріплені у додатках 2 і 3 до наказу Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 15 травня 2012 р. № 240 «Про затвердження форм актів та інших документів, які складаються під час або за результатами здійснення державного архітектурно-будівельного контролю» [11].

4) заборона експлуатації споруд, приміщень та інших об'єктів з метою усунення порушень вимог законодавства у сфері будівництва, будівельних норм, державних стандартів і правил в частині заборони експлуатації будівлі.

5) вимога щодо заборони експлуатації самочинно збудованого об'єкта, зокрема, якщо він має ознаки об'єкта підвищеної небезпеки. Ця вимога поширюється на всіх суб'єктів, які здійснюють експлуатацію такого об'єкта, незалежно від того, чи мають вони причетність до його зведення. При цьому відповідальність за зведення самочинно зведеного об'єкта несе саме особа, яка здійснила таке будівництво, за замовчуванням – особа, яка є власником самочинно реконструйованого об'єкта або власником чи користувачем земельної ділянки, на якій проведено нове будівництво;

6) тимчасовий арешт об'єктів незаконного (самочинного) будівництва;

7) тимчасове припинення виробничих заходів на об'єкті будівництва з належним оформленням документів і прийняттям рішення про проведення організаційних заходів, спрямованих на збереження вже спорудженої частини об'єкта нерухомого майна, що фактично являє собою консервацію об'єкта незавершеного будівництва.

8) адміністративне затримання, не пов'язане зі здійсненням провадження у справах про адміністративні

правопорушення, і адміністративне затримання, пов'язане з таким провадженням. Адміністративне затримання застосовується з метою: припинення адміністративних правопорушень, усунення його негативних наслідків, у т. ч. попередження вчинення нових правопорушень; коли вичерпано інші заходи впливу; встановлення особи; складення протоколу про адміністративне правопорушення у разі неможливості складення його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим; забезпечення своєчасного і правильного розгляду справ та виконання постанов по справах про адміністративні правопорушення [12].

9) доставлення правопорушника. Застосування вказаного заходу адміністративного примусу регламентовано положеннями ст. 259 КУпАП України. Відповідно до положень вказаної статті, з метою складення протоколу про адміністративне правопорушення, у разі неможливості скласти його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим, порушника може бути доставлено в поліцію її співробітником [9]. Таким чином, під адміністративним доставленням порушника слід розуміти не тільки адміністративно-примусове вилучення особи, що вчинила адміністративний проступок, з місця вчинення цього правопорушення або з місця виявлення правопорушника та супровід його в орган, який вправі вирішувати питання про адміністративне затримання або притягнення до адміністративної відповідальності, а також знаходження

доставленої особи не більше години у відведених приміщеннях з метою забезпечення можливості притягнення правопорушника до адміністративної відповідальності та складання протоколу про адміністративне правопорушення [13, с. 60].

Зважаючи на викладене, зазначимо, що до заходів адміністративного припинення порушень у сфері будівництва можна віднести заходи загального та спеціального призначення, які залежно від виду правопорушення застосовують правоохоронні, контрольно-ревізійні та інші уповноважені органи, а їх застосуванню передуює стадія виявлення правопорушення, що вже розпочалося або триває.

Підводячи підсумки, зауважимо, що в основі стратегії забезпечення безпеки у сфері будівництва знаходиться розроблення заходів правового характеру, адже сучасний стан законодавчого регулювання запобігання правопорушенням у відповідній сфері характеризується недосконалістю та розбалансованістю актів усіх рівнів, відсутністю офіційно визнаної концепції розвитку нормативно-правової бази, яка стосується організації і функціонування системи припинення правопорушень, роз'єднаністю суб'єктів, невиправданим дублюванням окремих їх функцій. Серед заходів адміністративного припинення порушень у сфері будівництва виділено заходи загального та спеціального призначення, які, залежно від виду правопорушення, застосовуються правоохорон-

ними, контрольно-ревізійними та іншими уповноваженими органами. При цьому такі заходи можуть застосовуватися для припинення не тільки адміністративних проступків, а й кримінальних правопорушень [14].

Список використаних джерел:

1. Комзюк А. Т. Заходи адміністративного примусу в правоохоронній діяльності міліції: поняття, види та організаційно-правові питання: монографія Харків: Нац. ун-т внутр. справ. 2002. 336 с.
2. Павліченко В. М. Поняття та види заходів адміністративного припинення адміністративних правопорушень. *Право і безпека*. 2012. № 2 (44). С. 64–68.
3. Адміністративне право України : підручник / за заг. ред. С. В. Ківалова. Одеса: Юридична література, 2003. 896 с.
4. Тихонова О. В. Фінансова безпека України: кримінально-правові та кримінологічні основи : монографія. Дніпропетровськ : Середняк Т. Київ, 2015. 484 с.
5. Бандурка О. М. Адміністративний процес України: монографія. Харків: ХНУВС, Майдан, 2019. 422 с.
6. Адміністративне судочинство : підручник / Т. О. Коломоєць, Ю. В. Пирожкова, О. О. Газенко та ін. Київ, 2009. 344 с.
7. Коломоєць Т. О. Адміністративне право України. Академічний курс. Київ : Юрінком Інтер, 2011. 576 с.
8. Хорощак Н. В. Адміністративні стягнення за законодавством України : монографія. Київ, 2004. 172 с.
9. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон від 07 груд. 1984 р. № 8073-X. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>. (дата звернення: 05.04.2024)
10. Гумін О. М., Пряхін Є. В. Застосування заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення. *Європейські перспективи*. 2014. № 4. С. 5–11.
11. Про затвердження форм актів та інших документів, які складаються під час або за результатами здійснення держав-

ного архітектурно-будівельного контролю: наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 15.05.2012 р. № 240. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1116-12#doc.info>. (дата звернення: 05.04.2024)

12. Що треба знати про адміністративне затримання. URL: <https://minjust.gov.ua/m/scho-treba-znati-pro-administrativne-zatrimannya>.

13. Редєка Д. Ю. Доставлення порушника та організаційно-правові засади його застосування. *Правова держава*. 2015. № 20. С. 57–61.

14. Буга В. В. Заходи адміністративного припинення порушень у сфері будівництва. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія: Юридичні науки». 2022. Т. 33 (72) № 2. С. 65–70. URL : https://juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2022/2_2022/12.pdf.

БУГАЙЧУК Костянтин,
доктор юридичних наук, професор,
завідувач НДЛ з проблем наукового забезпечення
правоохоронної діяльності та якості підготовки кадрів
Харківського національного
університету внутрішніх справ
(м. Харків, Україна)

АКТУАЛЬНІ НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Діяльність органів та підрозділів Національної поліції України під час дії правового режиму воєнного стану зазнала значних трансформацій. Окрім основних зав-

дань, визначених статтею 2 Закону України «Про Національну поліцію», її підрозділи стали невід'ємною частиною оборонного кластеру держави.

Так у січні 2023 року Кабінетом Міністрів України було прийнято постанову № 30 «Про утворення як юридичної особи публічного права міжрегіонального територіального органу Національної поліції – Департаменту поліції особливого призначення «Об'єднана штурмова бригада Національної поліції України «Лють». Основними завданнями ОШБ «Лють» визначені: 1) участь з відсічі та стримуванні збройної агресії проти України; 2) проведення ударно-штурмових та ударно-пошукових заходів; 3) організації та здійснення заходів щодо рятування людей і забезпечення їх безпеки; 4) виконанні завдань територіальної оборони; 5) виявлення, знешкодження та знищення вибухонебезпечних предметів (розмінування територій в разі необхідності); 6) здійснення контрдиверсійних заходів (виявлення та знешкодження диверсійно-розвідувальних сил і незаконних збройних формувань противника); 7) проведення аеророзвідки та вогневого ураження противника на території окупованих населених пунктів; 8) проведення стабілізаційних та пошуково-фільтраційних заходів на звільнених територіях.

Окремо слід вказати на діяльність спеціальних евакуаційних загонів «Білі янголи». На сьогодні відповідні екіпажі евакуювали вже близько 6 тисяч осіб, з них 574 – діти. Вони також надали медичну допомогу майже 300

пораненим, транспортували тіла 89 загиблих. Загонами було доставлено та відвантажено велику кількість гуманітарної допомоги, зокрема обсяг виключно харчових наборів склав близько 300 тон. Окрім їжі, поліцейськими також доставлялися генератори, спальні мішки, газові горілки та балони, будматеріали для відновлення житла. Крім гуманітарної складової, евакуаційні загоони також фіксують наслідки російських воєнних злочинів для використання цих доказів у міжнародних судах.

Воєнні дії актуалізували питання здійснення ефективного контролю за обігом зброї, адже тільки в минулому 2023 році було зареєстровано більше 5 000 кримінальних правопорушень за статтею 263 Кримінального кодексу України (незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами). З метою покращення діяльності у вказаній сфері МВС України реалізувало інформаційний проєкт «Єдиний реєстр зброї». Відповідний реєстр призначений для автоматизації обліку процесів обігу зброї, а також для формування, зберігання, спільного використання і верифікації інформації про права у сфері обігу зброї, боєприпасів до неї, основних частин зброї, які мають ідентифікаційні номери та вибухових матеріалів.

Загострення криміногенної обстановки зумовило Національну поліцію та Міністерство внутрішніх справ звернути увагу на розбудову комплексної системи відеомоніторингу країни. Зокрема, сьогодні здійснюється

формування єдиної інтеграційної платформи відеонагляду та спостереження, яка має охопити всі ключові публічні місця. У планах Національної поліції додати до цієї системи більше 50 тисяч вже встановлених відеокамер, що дасть змогу зменшити рівень вуличної злочинності, підвищити ефективність розшуку осіб та речей за «гарячими слідами», забезпечити якість розслідування воєнних злочинів країни-окупанта.

Також із цією метою у лютому 2024 року до Верховної Ради України був внесений проєкт Закону України «Про єдину систему відеомоніторингу стану публічної безпеки» (реєстр. № 11031 від 20.02.2024). Відповідний документ розроблено з метою забезпечення національної та державної безпеки, підвищення загального рівня публічної безпеки і порядку, забезпечення безпеки місць проживання та перебування громадян шляхом запровадження на базі органів державної влади та органів місцевого самоврядування у відповідності з єдиними функціональними і технологічними стандартами єдиної системи відеомоніторингу стану публічної безпеки.

Об'єктами відеомоніторингу, відповідно до цього проєкту визначені транспортні засоби, публічні місця, об'єкти критичної, соціальної, економічної, житлово-комунальної, транспортної, інженерної та іншої інфраструктури, вулиці, дороги, провулки, пішохідні та велосипедні доріжки, автомобільні стоянки та майданчики для паркування транспортних засобів, об'єкти міської

інфраструктури, будівлі, споруди, в яких розташовані органи державної влади або органи місцевого самоврядування, підприємства, установа та організації державної, комунальної форми власності, споруди закладів освіти, охорони здоров'я тощо. Єдина система відеомоніторингу стану публічної безпеки складається із систем моніторингу стану безпеки центрального, регіонального і місцевого рівнів, а також відомчих систем відеомоніторингу підприємств, установ, організацій та фізичних осіб, які повністю або частково здійснюють відеомоніторинг публічних місць.

Таким чином, можна зробити висновок, що особливістю діяльності системи Національної поліції в сучасних умовах правового режиму воєнного стану є вжиття комплексних заходів щодо формування внутрішнього та зовнішнього безпекового середовища держави.

ВАЛЬЧУК Ольга,

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри загальнонаукових та
інженерних дисциплін Національної академії
Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького
(м. Київ, Україна)

ТРАСКОВЕЦЬКА Лілія,

кандидат фізико-математичних наук, доцент,
професор кафедри загальнонаукових та
інженерних дисциплін Національної академії
Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького

(м. Київ, Україна)

ГАЩУК Ірина,

старший викладач кафедри загальнонаукових та
інженерних дисциплін Національної академії
Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького
(м. Київ, Україна)

ТРАНСФОРМАЦІЯ ДИДАКТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ- ЛАБОРАТОРНИХ РОБІТ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Суттєве скорочення (до 50 %) кількості навчальних годин на вивчення загальноосвітніх дисциплін та змістовна їх насиченість призводить до перегляду дидактичного забезпечення. Звісно, за відведений навчальний час, важко забезпечити ґрунтовне вивчення навчального матеріалу під час аудиторних занять, які до того ж можуть перериватися під час повітряних тривог та проводитись дистанційно під час карантинних заходів. Оскільки за відведений час потрібно забезпечити достатній рівень оволодіння знанням та навичками, то першочерговим завданням викладацького складу постає питання вибору дидактичних засобів, які зможуть забезпечити виконання цієї задачі.

Основними шляхами вирішення завдань трансформації навчального матеріалу є зміна навчальних програм у бік «переформатування» змісту навчального матеріалу та ширшого застосування комп'ютерної техніки у навчальний процес [1]. Використання програмних

продуктів для дистанційного проведення занять уже було предметом розгляду викладачів. Також викладачами кафедри загальнонаукових та інженерних дисциплін запропоновано підхід до реалізації пакетів прикладних програм для інтенсифікації занять із курсу «Вища математика» для курсантів, які навчаються за спеціальністю «Телекомунікації та радіотехніка» [2], однак ці дослідження відносяться лише до окремих аспектів викладання дисциплін математичного циклу. Проведення ж лабораторних робіт в умовах сьогодення, коли заняття часто перериваються тривогами та проводяться у непристосованих приміщеннях, ще не стало предметом ґрунтовних досліджень. Окремі аспекти дидактичного забезпечення для проведення лабораторних робіт із курсу «Вища математика» у формі журналу представлено в навчальному посібнику з однойменною назвою [3]. На жаль, журнал лабораторних робіт не має достатньої мобільності в сучасних умовах, оскільки не враховуються об'єктивні особливості сьогодення. Загалом трансформація підходів до впровадження сучасних інформаційних технологій в освітній процес є актуальним і важливим питанням, але у проаналізованих наукових доробках не розглядаються дидактичні аспекти застосування інформаційних технологій для підготовки фахівців в ускладнених умовах, не представлено можливостей використання прикладного програмного забезпечення під час повітряних тривог, коли на занятті не може застосо-

уватись комп'ютерна техніка. Саме тому даний матеріал аналізує окремі дидактичні аспекти використання сучасних інформаційних технологій для навчання, а також функціональні можливості бланків лабораторних робіт для підвищення ефективності засвоєння навчального матеріалу.

Лабораторні заняття є нічим іншим, як формою самостійної діяльності курсанта, та мають за мету поглибити й закріпити отримані теоретичні знання, навчити курсантів методам експериментальних і наукових досліджень, закріпити навички наукового аналізу отриманих результатів, навички роботи з лабораторним обладнанням, апаратурою, контрольно-вимірювальними приладами та обчислювальною технікою, прищепити навички роботи з документами на достатньому рівні штабної культури. Бланк лабораторної роботи розробляється під конкретну лабораторну роботу і містить наступні обов'язкові елементи, до яких відносяться ідентифікаційні елементи (прізвище, № групи, № варіанта або порядковий номер курсанта в електронному журналі навчальної групи). До обов'язкових елементів також належать тема, місце для формулювання мети роботи та висновку і постановка задачі. Крім цього, кожен бланк містить місце для виконання завдання. Деякі елементи можна переглянути в посібнику [3], але «переформатування» змісту навчального матеріалу здійснюється постійно, отже, змінюються і самі матеріали. На відміну від стаціонарного посібника, бланк лабораторної роботи

можна змінювати від заняття до заняття, враховуючи як зміни в навчальній програмі, так і знаходити нові методичні прийоми представлення навчального матеріалу. Особливо важливим є цей аспект, коли заняття проходить в іншому форматі, наприклад, в укритті, де немає можливості забезпечити всіх учасників навчального процесу достатньою кількістю комп'ютерної техніки та вимірювальних приладів. Окрім цих негараздів, ще й у більшості укриттів є великі проблеми з мережею Інтернет, саме тому при проведенні таких занять варто використовувати вже готову продукцію у вигляді роздаткового матеріалу та бланків лабораторних робіт. Бланк роздруковується на папері формату А-4 для кожного курсанта, видається на занятті та наприкінці опрацьовані бланки здаються на перевірку. Разом із бланком видається додатковий дидактичний матеріал із зразком виконання завдання у форматі окремого файлу через модульне середовище або безпосередньо на мобільні термінали курсантів. Використання зразка дозволяє відсутнім на занятті курсантам самостійно виконати завдання, а також допомагає в самостійному опрацюванні матеріалу в умовах укриття. Застосування програмного забезпечення на цих лабораторних роботах відбувається як на етапі формування розрахункової таблиці, так при проведенні найпростіших обчислень, що при обмеженій кількості ПЕОМ призводить до очікування певної кількості курсантів. Ця частина під керівни-

цтвом викладача-асистента формує базу для побудови графіків, які є невід'ємною складовою кожної лабораторної роботи. Слід зазначити, що саме ця складова лабораторної роботи найбільше сприяє формуванню графічної та штабної культури майбутнього офіцера.

Використання таких бланків не тільки економить час, відведений на заняття, оскільки курсантам не доводиться записувати громіздку умову задачі, але й сприяє формуванню культури поводження з документами. Зазначимо, що перевірка робіт, виконаних на таких бланках, є легшою і для викладача. В окремих випадках, перевіряти роботи можна і в режимі фото, надісланих у модульне середовище. До переваг використання таких бланків можна також віднести їх мобільність, оскільки можна видозмінювати бланки з урахуванням умов виконання цих робіт та змін, які вносяться в навчальні програми. Слід також зазначити, що використання бланків значно полегшує перевірку таких робіт, оскільки всі контрольні точки знаходяться у відведених місцях.

Підсумовуючи вищезазначене, слід зауважити, що такий вид занять, як лабораторні роботи є ефективним і гнучким для засвоєння навчального матеріалу і вимагає поглибленої підготовки викладача до такого виду занять, як при відборі навчального контенту, так і прийомів його реалізації в різних умовах.

Список використаних джерел:

1. Вальчук О. А., Білик О. В. Особливості дидактичного забезпечення лабораторних робіт із дисциплін природничо-математичного циклу. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти*. Серія «Педагогіка. Психологія». 2023. Вип. 4. С. 3-8. DOI : <https://doi.org/10.32782/academ-ped.psyh-2023-4.01>.

2. Borovik L., Traskovetska L., Valchuk O., Basaraba I., Gashchuk I. (2022). Application of the MatLab Opportunites During the Studi of the Fourier Series by Future Border Guard Officers. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*. 2022. 14, 4 (Dec. 2022), 372-393. DOI : <https://doi.org/10.18662/rrem/14.4/64>.

3. Боровик Л. В. Матохнюк Л. О. Лабораторні роботи в з вищої математики, теорії ймовірностей і математичної статисти : навч. посібн. Хмельницький: видавництво НАДПСУ, 2011. 92 с.

ВАСИЛЬЄВ Сергій,

кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри господарсько-правових дисциплін та
економічної безпеки Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ЕЛЕКТРОННІ ДОКАЗИ В ГОСПОДАРЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Захист прав у господарському судочинстві під час дії воєнного стану – це процесуальна діяльність, спрямова-

на на справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом спорів, пов'язаних із здійсненням господарської діяльності, та розгляд інших справ, віднесених до юрисдикції господарського суду, з метою ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, держави, та яка здійснюється уповноваженим законом органом чи особою в порядку, у спосіб та в межах, визначених Конституцією України, Законом України «Про правовий режим воєнного стану» та Господарським процесуальним кодексом України.

Здійснення правосуддя судами в умовах дії правового режиму воєнного стану має здійснюватися не лише в нерозривній сув'язі із забезпеченням реальної доступності кожного до правосуддя, а й забезпечення необхідних умов для роботи суддів, які зобов'язані і в мирний, і у воєнний час не лише «говорити мовою законів», а й суворо дотримуватися імперативних приписів процесуальних кодексів, змістовно-текстовий формат яких, з огляду на війну та її наслідки в Україні, потребує оновлення на основі уже напрацьованих проєктно-законодавчих пропозицій [1, с. 455].

Серед особливостей здійснення господарського судочинства під час воєнного стану слід зазначити специфіку використання окремих видів доказів та здійснення процесу доказування, серед яких першочергове місце належить електронним доказам. Зазначимо, що електронні докази подаються в оригіналі або в електронній

копії, засвідченій електронним підписом, прирівняним до власноручного підпису, відповідно до Закону України «Про електронні довірчі послуги». Законом може бути передбачено інший порядок засвідчення електронної копії електронного доказу.

Згідно із Законом України «Про електронні довірчі послуги», електронний підпис – це електронні дані, які додаються підписувачем до інших електронних даних або логічно з ними пов'язуються і використовуються ним як підпис (п. 12 ч. 1 ст. 1 Закону). За своїм правовим статусом електронний цифровий підпис прирівнюється до власноручного підпису (печатки), а його наявність усуває всі ризики, пов'язані з електронною формою документів. Він здатний забезпечити достовірність та автентичність потрібної контрагентам інформації та надати останній юридичну силу [2, с. 18].

Варто зазначити, що видів електронних доказів існує досить багато. Останнім часом набули значного поширення партнерські переговори на відстані за допомогою мережі Інтернет. Сторони все частіше переходять на спілкування за допомогою менеджерів. Переписка між особами щодо вчинення якихось юридично значущих дій стала звичною частиною сучасного життя. У зв'язку з цим, одним із різновидів способу доказування в судочинстві є електронна переписка. Учасники справи мають право подавати електронні докази в паперових копіях, посвідчених в порядку, передбаченому законом.

Паперова копія електронного доказу не вважається письмовим доказом. Учасник справи, який подає копію електронного доказу, повинен зазначити про наявність у нього або іншої особи оригіналу електронного доказу.

Якщо подано копію (паперову копію) електронного доказу, суд за клопотанням учасника справи або з власної ініціативи може витребувати у відповідної особи оригінал електронного доказу. Якщо оригінал електронного доказу не поданий, а учасник справи або суд ставить під сумнів відповідність поданої копії (паперової копії) оригіналу, такий доказ не береться судом до уваги.

У судовій практиці доволі часто використовують скриншот, тобто знімок з екрана комп'ютера, телефона або іншого пристрою, який відображає відповідну вебсторінку в момент фіксації цього зображення.

Скриншоти вебсторінок як докази в суді можуть використовуватися для: (а) фіксування факту розміщення в інтернеті інформації, яка не відповідає дійсності й порушує виключні права; (б) підтвердження факту розміщеної в інтернеті інформації, яка порушує авторські права; (в) підтвердження факту неналежного виконання або невиконання договірних зобов'язань другою стороною у справі; (г) підтвердження іншої юридично значущої інформації, розміщеної в інтернеті.

Слід звернути увагу на *неоднозначність судової практики*, коли йдеться про надання до суду скриншотів листування електронною поштою. Так, наприклад,

господарські суди прийняли як належні та допустимі докази скриншоти листування електронною поштою або скриншоти з офіційного інтернет-порталу CETAM у справах щодо продажу майна з публічних торгів, або скриншот зі спеціалізованого програмного забезпечення підприємства у спорі з контролюючим органом щодо податкових накладних [3].

Протилежну позицію висловив Верховний Суд, коли погодився з оцінкою судів попередніх інстанцій про відсутність доказів того, що копії договору, видаткової накладної та електронних листів, скриншоти яких наявні в матеріалах справи, підписувалися кваліфікованим електронним підписом (далі – КЕП) уповноваженої на те особи. Такі обставини, на думку судів, унеможливають ідентифікацію відправника повідомлення, а зміст такого документа не є захищеним від внесення правок. Окрім з'ясування достовірності змісту електронних доказів, суди звертають увагу на автентичності самої особи автора таких документів, яка є стороною у справі. Тому Верховний Суд погодився з позицією місцевого господарського суду, який з'ясовував питання офіційності електронної адреси однієї зі сторін спору, з якої були відправлені електронні листи, подані як доказ, та особи відправника цих електронних листів. Судом встановлено, що вищезазначені докази не містили КЕП, який дозволив би ідентифікувати відправника, що сукупно дало підстави вважати ці докази неналежними [4].

Зазначимо, що оригінали або копії електронних доказів зберігаються в суді в матеріалах справи. За клопотанням особи, яка надала суду оригінал електронного доказу на матеріальному носії, суд повертає такий матеріальний носій, на якому міститься оригінал доказу, цій особі після дослідження вказаного електронного доказу, якщо це можливо без шкоди для розгляду справи, або після набрання судовим рішенням законної сили. У матеріалах справи залишається засвідчена суддею копія електронного доказу або витяг із нього.

Таким чином, застосування електронних доказів у господарському судочинстві сприяє ефективності судочинства в процесі доказування під час розгляду та вирішення відповідних справ, а в окремих категоріях справ, наприклад, у сфері інтелектуальної власності, електронні докази досить часто мають вирішальне значення.

Список використаних джерел:

1. Смокович М. І. Здійснення правосуддя в умовах воєнного стану: до питання законодавчих змін. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2022. Серія ПРАВО. Вип. 70. С. 450-455. DOI : <https://doi.org/10.24144/23073322.2022.70.72>.
2. Присяжнюк О. О. Електронні докази у господарському процесі: проблеми формалізації. *Проблеми законності*. 2011. № 117. С. 13-23. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2011_117_4. (дата звернення: 03.04.2024).
3. Постанова Верховного Суду від 17.03.2020. Справа № 923/566/19. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88244923>. (дата звернення: 03.04.2024).

4. Постанова Верховного Суду від 16.03.2020. Справа № 910/1162/19. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88244984>. (дата звернення: 03.04.2024).

ВІТВИЦЬКИЙ Сергій,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України, полковник поліції,
ректор Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

НОВІТНІ ОРІЄНТИРИ В ПІДГОТОВЦІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УМОВАХ СУЧАСНИХ БЕЗПЕКОВИХ РИЗИКІВ

Події, пов'язані з повномасштабною війною на території нашої країни, позначилися на всіх сферах діяльності, не винятком є і сфера освіти, зокрема відомчої. Варто зазначити, що в умовах військового протистояння армії рф працівники Національної поліції України беруть безпосередню участь у бойових діях, реалізують стабілізаційні заходи на деокупованих територіях, а також виконують поліцейські завдання в умовах дії правового режиму воєнного стану, зокрема пов'язані із забезпеченням публічної безпеки і порядку, протидією диверсійним групам, виявленням колаборантів тощо, що обумовлює виконання ними неспецифічних для поліції функцій, а отже, і викликає необхідність забезпечення поліцейських спеціальними знаннями щодо їх реалізації.

За підсумками робочої зустрічі керівництва МВС України та Канадської поліцейської місії в Україні, яка

відбулась у лютому 2024 року, прийнято рішення про необхідність вжиття кардинальних змін у сфері підготовки поліцейських, зумовлених повномасштабним вторгненням армії рф на територію України. У цьому контексті заступниця Міністра внутрішніх справ Катерина Павліченко висловила першочергове завдання до керівників закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання щодо необхідності здійснення якнайшвидшої адаптації програм професійної підготовки українських правоохоронців до викликів, з якими поліцейські стикаються під час війни [1].

Враховуючи це, актуальності набувають питання зміни підходів у підготовці майбутніх поліцейських, зокрема в контексті запровадження в освітній процес закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, інноваційних підходів до викладання дисциплін у рамках поліцейської діяльності, максимально дотичної до протидії військовій агресії проти України. Першочерговим завданням у цьому напрямі, безумовно, є запровадження так званої військової підготовки. Слід зазначити, що певні кроки нами вже зроблено. Зокрема, на виконання основних положень Закону України «Про основи національного супротиву» [2] та відповідно до протокольного доручення наради керівництва Міністерства внутрішніх справ України та органів системи МВС від 05 вересня 2022 року № 24, Департаментом освіти, науки та спорту Міністерства внутрішніх справ України було схвалено

Типову програму первинної військово-професійної підготовки здобувачів освіти і працівників закладів вищої освіти МВС, рядового та начальницького складу служби цивільного захисту та поліцейських [3]. Позитивно оцінюючи запроваджені нововведення в частині вдосконалення змісту військово-професійної підготовки поліцейських, а також розробленої програми, зазначимо, що на сьогодні питання організації професійного навчання поліцейських, на нашу думку, також залишається вельми актуальним вектором покращення якості відомчої професійної освіти, вирішення якого нами вбачається в розробленні й запровадженні в освітній процес тематичних напрямів військового спрямування.

Реалізація цього важливого завдання потребує опанування поліцейськими таких суто «воєнних» напрямів:

- тематика підготовки операторів безпілотних літальних апаратів, за напрямками: оператор розвідувального БпЛА (корегувальник); оператор ударного БпЛА (бомбардувальник); пілот FPV-дрона («камікадзе»).

- тематика особистої безпеки поліцейських, зокрема під час обстрілів;

- тематика вогневої підготовки, зокрема в частині оволодіння навичками стрільби з протитанкових гранатометів та підствольних гранатометів, навичками снайпінгу, а також метання ручних осколкових гранат;

- тематика навчання бойовому злагодженню;

- тематика розмінування та допуску поліцейських до проведення спеціальних вибухотехнічних робіт;
- тематика розвитку навичок співпраці між поліцейськими та військовими підрозділами для ефективного реагування на загрози тощо.

Не менш важливими є питання морально-психологічної підготовки поліцейських, зокрема навчання методикам подолання стресу, управління конфліктами та надання першої психологічної допомоги, кризовій комунікації, що передбачає розвиток навичок ефективного спілкування в екстремальних ситуаціях, уміння швидко приймати рішення та діяти в умовах невизначеності, розвиток комунікативних компетентностей поліцейських під час спілкування з населенням на деокупованих територіях.

Крім того, у сучасних умовах актуальності набувають питання інтеграції сучасних технологій у діяльність Національної поліції України. Враховуючи зростання кіберзлочинності та необхідність захисту інформаційних систем, на нашу думку, підготовка поліцейських повинна включати формування компетентностей у сфері кібербезпеки, роботи з цифровими доказами та аналізу даних, використання штучного інтелекту для прогнозування злочинів, аналізу великих масивів даних та ідентифікації правопорушників за допомогою відеоспостереження.

Враховуючи євроінтеграційні процеси, що відбуваються у всіх сферах державної політики України, не ви-

нятком є і сфера правоохоронної діяльності. Одним із орієнтирів у підготовці поліцейських є впровадження в освітній процес міжнародних стандартів роботи поліцейських, участь на системній основі у міжнародних тренінгах, стажуваннях та обмінах досвідом з поліцейськими структурами інших країн, особливо в рамках програм ЄС та НАТО.

Вважаємо, що окреслені нами новітні орієнтири повинні знайти своє відображення у вже існуючих освітніх програмах чи запроваджуватися поза межами існуючих навчальних планів підготовки майбутніх поліцейських в рамках додаткових програм, у тому числі спеціального сертифікаційного навчання.

Підсумовуючи, зазначимо, що сучасні безпекові ризики вимагають від поліцейських не лише професійної підготовки, але й адаптації процесу їх навчання до нових викликів. Впровадження новітніх орієнтирів в освітньому процесі поліцейських допоможе забезпечити ефективний захист населення та збереження публічної безпеки і порядку в умовах постійно змінюваних загроз.

Список використаних джерел:

1. Оптимізація підготовки українських поліцейських: Катерина Павліченко зустрілась із керівництвом CPMU та PSP. Сайт Міністерства внутрішніх справ України. URL: <https://mvs.gov.ua/news/optimizaciia-pidgotovki-ukrayinskix-policeisk-ka-terina-pavlicenko-zustrilas-iz-kerivnictvom-cpmu-ta-psp>. (дата звернення: 04.04.2024)

2. Про основи національного спротиву : Закон України від 16.07.2021 № 1702-IX. *Відомості Верховної Ради*. 2021. № 41. Ст. 339. (дата звернення: 04.04.2024)

3. Про первинну військово-професійну підготовку: Лист Міністерства внутрішніх справ України від 09 вересня 2022 року №26345/5/48-2022. (дата звернення: 04.04.2024)

ВЕЛІКОВ Степан,
молодший викладач спеціальної кафедри № 3
Інституту підготовки юридичних кадрів
для Служби безпеки України
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
(м. Харків, Україна)

ОРГАНІЗАЦІЯ ПІДГОТОВКИ АГЕНТІВ ФБР: ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

У сучасному світі з поглибленням глобалізації та зростанням загроз національній безпеці роль правоохоронних органів стає важливішою, ніж будь-коли. Агентство Федерального Бюро Розслідувань (далі – ФБР) Сполучених Штатів Америки (США) вважається одним із найпотужніших та найвпливовіших правоохоронних органів у світі, а тому його досвід та методи можуть бути корисними і для інших країн, включаючи Україну. У цьому дослідженні будуть розглянуті деталі підготовки агентів ФБР та можливі перспективи їх застосування в українському контексті.

ФБР було засновано у 1908 році Теодором Рузвельтом для боротьби з федеральними злочинами, такими як

банківські пограбування та інші, організовані та скоєні злочинними угрупованнями. Протягом століть ФБР пройшло численні зміни у своїй організаційній структурі, відповідаючи на зміни у світі злочинності та технологій.

Наразі ФБР спеціалізується на розслідуванні федеральних злочинів, таких як тероризм, кіберзлочинність, корупція та організована злочинність. У ФБР працює приблизно 35 000 осіб, включаючи спеціальних агентів і фахівців з підтримки, таких як: аналітики розвідувальних даних, мовники, науковці та спеціалісти з інформаційних технологій. Штаб-квартира ФБР розташована у Вашингтоні, округ Колумбія. Офіси та відділи в штаб-квартирі ФБР забезпечують керівництво та підтримку 56 польових офісів у великих містах, понад 350 менших офісів, відомих як постійні агентства, кількох спеціалізованих польових установ і понад 60 офісів зв'язку в інших країнах, відомих як юридичні аташе. Діяльність ФБР ретельно й регулярно перевіряється. ФБР є контрольованим та підзвітним Конгресу, Міністерству юстиції та Директору національної розвідки США.

Як і в будь-якому правоохоронному органі в ФБР існує своя система відбору відповідно до специфіки, що визначена функціоналом даного органу. Підготовка агентів ФБР є складним та багатоступеневим процесом, спрямованим на формування висококваліфікованих та професійних спеціалістів із великим спектром навичок. За зага-

льним правилом, тільки близько 5 % кандидатів проходять увесь процес відбору та стають агентами ФБР.

До кандидатів, які мають бажання поповнити лави ФБР, висуваються такі вимоги:

- кандидатам на момент подання заявки повинно бути не менше 23 років та не більше 37 років;
- кандидати повинні бути громадянами США;
- кандидати повинні мати ступінь бакалавра;
- кандидат повинен мати мінімум три роки професійного досвіду;
- кандидати повинні мати високий IQ та здатність до логічного мислення й аналізу;
- кандидати повинні бути у відмінній фізичній формі та здатності пройти тест на фізичну підготовку (PFT);
- кандидати повинні мати відмінну репутацію та бути вільними від судимостей [1].

Після успішного проходження відбору, агенти ФБР проходять 20-тижневу програму навчання в Академії ФБР у Квантико, штат Вірджинія. Ця програма включає теоретичні та практичні заняття з широкого кола тем, необхідних для підготовки агента. Навчальна програма містить широкий спектр предметів, таких як правові аспекти роботи агента ФБР, стрільба, тактика, а також курси з психології, іноземних мов та культури. Після закінчення Академії агенти мають можливість спеціалізуватися на одній із декількох областей, таких як: боротьба з тероризмом, кіберзлочинність, організована злочинність, економічні злочини, міжнародні злочини тощо.

Агенти отримують практичний досвід у різних ситуаціях, що можуть виникнути в ході роботи, включаючи ситуації кризи та розслідування злочинів. Після завершення навчання агенти мають можливість пройти спеціалізовані курси з різних напрямків, таких як кібербезпека, боротьба з тероризмом, наркотична політика тощо. Ці курси допомагають агентам розвивати свої навички та компетенції в конкретних областях, що є важливим у їхній роботі [2, с. 31-37]. Отже, ФБР надає своїм агентам різні можливості для постійного професійного розвитку, такі як участь у спеціалізованих семінарах, тренінгах та робочих групах. Агенти ФБР протягом усієї своєї кар'єри проходять додаткове навчання та тренінги, щоб «йти в ногу» з останніми тенденціями та методами боротьби зі злочинністю. Ці заходи дозволяють агентам оновлювати свої знання та вміння відповідно до змін у сфері правопорядку та нових технологій.

З вищевикладеного матеріалу, вважаємо, що наразі правоохоронні органи України можуть перейняти у ФБР США таке:

- встановити жорсткі стандарти відбору та підготовки своїх співробітників;
- запровадити систему спеціалізації співробітників;
- забезпечити безперервне навчання співробітників;
- посилити співпрацю правоохоронних органів із громадянами.

Як підсумок, вважаємо, що підготовка агентів ФБР США є комплексним процесом, спрямованим на створення висококваліфікованих та професійних спеціалістів із великим спектром навичок, які можуть ефективно працювати в різних сферах правоохоронної діяльності, а тому такий досвід може бути корисним для впровадження у процес підготовки співробітників правоохоронних органів України.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт ФБР США/ URL : <https://le.fbi.gov>.
2. Савченко А. Система підготовки поліцейських у США. URL: <http://police-reform.org/index.php?do=prin&id=1437755035>

ВОЛОБУЄВ Анатолій,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінального процесу та
криміналістики факультету № 1
Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

МАТЕРІАЛИ ЖУРНАЛІСТСЬКОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ЯК ПІДСТАВА ВІДКРИТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

Загальновизнаним є положення, що в демократичних країнах надзвичайно важливу роль у суспільному житті відіграє журналістика як окремий соціальний інститут, що сформований для забезпечення

об'єктивного і всебічного інформування про соціальну дію сність. Видається, що віддзеркаленням такого статусу журналістики в Україні стало прийняття закону «Про медіа» від 13 грудня 2022 року, № 2849-IX (набув чинності 13.03.2023, а деякі положення набувають чинності тільки з 1 червня 2024 року), відповідно до якого були внесені зміни в чисельні закони, що стосувалися сфери медіа [1]. Журналісти наділені широкими правами в збиранні і поширенні важливо для суспільства інформації, що обумовило використання щодо журналістики умовного терміна «четверта влада». Закон України «Про медіа» містить положення щодо особливостей правового регулювання діяльності медіа в умовах збройної агресії (Розділ IX), який містить певні обмеження на період збройної агресії і протягом п'яти років з дня скасування такого статусу. Але ці обмеження, як видається, суттєво не впливають на виконання функцій, так звано «сторожової журналістики». Сторожова журналістика є формою журналістських розслідувань, за допомогою якої перевіряються факти і беруться інтерв'ю у можновладців, політичних та громадських діячів із метою посилення їхньої підзвітності в системі демократичного управління. Даний термін виник в американській теорії журналістики як образ сторожової собаки, який охороняє дім і починає голосно сигналізувати про наближення певної небезпеки [2, с. 525-541]. З урахуванням цього важливим

є питання про матеріали журналістського розслідування як підстави відкриття кримінального провадження в умовах війни.

Журналістське розслідування проявляється як оригінальна стаття на актуальну тему, яка з різних причин невідома суспільству або яка навмисно приховується. Як правило, у таких публікаціях описується не окремих інцидент, що стосується однієї людини, а весь спектр системно соціальної проблеми (наприклад, вчинення злочинів тощо) [3, с. 6-7]. При тому журналісти наділені правом вільного доступу до суспільно актуальної інформації, збирання якої здійснюється з метою отримання доказів вчинення протиправних дій, що приховуються. Для цього журналісти використовують методи, схожі до методів діяльності правоохоронних органів: відкрите чи приховане спостереження; аналіз документів; інтерв'ю з особою, яка володіє суспільно значущою інформацією; експеримент і т. ін.). Допускається і використання негласних прийомів збирання новин, але тільки тоді, коли це необхідно для забезпечення достовірності або точності матеріалу [4]. Така методологічна «озброєність» журналістів дозволяє зробити висновок, що методи пошуку інформації ріднять журналіста-розслідувача зі співробітником оперативного підрозділу і слідчим, що зумовлює потенційну можливість використання матеріалів журналістського розслідування як джерел доказів. І це дає підстави для загальної позитивної оцінки цього виду

журналістсько діяльності в контексті важливо соціально ролі в підвищенні ефективності протидії злочинності. Водночас існують и інші оцінки, у яких звертається увага на деякі негативні аспекти в журналістських розслідуваннях [5, с. 27]. У зв'язку з цим окремими авторами пропонується фактичне введення цензури щодо матеріалів журналістського розслідування на період воєнного стану. Зокрема, В. В. Терещенко вважає, що інформація, отримана в результаті здійснення журналістського розслідування, і котра має відношення до питань забезпечення національно безпеки, оборони України, територіально цілісності та суверенітету, підлягає оприлюдненню лише за умови здійснення перевірки компетентними органами влади та з їх дозволу [6].

Видається, що подібні пропозиції є неприйнятними, з огляду на ту роль, яку відіграє інститут журналістського розслідування в умовах відбиття російської агресії. Зокрема, Генеральна прокуратура України зауважує на надзвичайно корисній роботі журналістів, оскільки вони дуже ретельно вивчають обставини вчинення колабораційних злочинів і сприяють правосуддю, висвітлюючи такі справи. Це стосується не тільки викриття дій осіб винних у колабораціонізмі і військових злочинах, але и виправдання людей, які були змушені працювати на окупантів (наприклад, по відновленню електропостачання в тимчасово окупованому місті Лиман Донецької області), щоби вижити на окупованій території [7]. Але найбільш

яскраво для суспільства проявилася значущість журналістських розслідувань під час війни у виявленні і викритті корупції цих злочинців, зокрема в бюджетній сфері. Проблема боротьби з розкраданням коштів оборонного бюджету та корупцією є не менш важливою в порівнянні з проблемою ефективного проведення бойових операцій. Так, онлайн-видання «Дзеркало тижня» 21 січня 2023 року оприлюднило матеріал журналіста-розслідувача Юрія Ніколова («Наші гроші») про закупівлю Міністерством оборони України продуктів харчування для українських військових. Матеріал звинувачував міністерство в тому, що воно начебто заковує продукти харчування за цінами в півтора-три рази вищими за роздрібні ціни в мережі супермаркетів «Сільпо». Це мало результат: пішов у відставку заступник міністра оборони, який відповідав за тилове забезпечення армії, а також керівник департаменту державних закупівель, який підписував контракти. Національним антикорупційним бюро України відкрито кримінальне провадження, проведено перевірку Держаудитслужбою, але матеріали перевірки були засекречені (таємниця слідства), хоча й повідомлено, що зафіксовано велику кількість порушень при закупівлі як продуктів харчування, так і речового забезпечення та озброєння. Зокрема, ці купували по 170 грн. за десяток. Була зафіксована шалена дебіторська заборгованість – 100 % авансування договорів і невиконання їх у строк контрагентами, які виявилися нере-

зидентами України [8]. У зв'язку з цим кільком посадовцям Міністерства оборони було повідомлено про підозру та обрано запобіжні заходи [9]. Відставка міністра оборони Резнікова відбулася більше ніж через сім місяців після виявлення ознак злочинно діяльності в міністерстві, яка ним категорично заперечувалася. Примітним є те, що на журналіста Ніколова, який провів не одне подібне розслідування, здійснювався тиск у вигляді загроз притягнення до кримінальної відповідальності за зраду та різного роду акціями з метою його дискредитації [10].

Цей приклад є показовим, але не єдиним, коли журналісти виявляють ознаки приховано злочинно діяльності і оприлюднюють відповідну інформацію, а правоохоронні органи на не завжди своєчасно та адекватно реагують. На цьому підґрунті виникають питання довіри, сумлінності, фаховості і незаангажованості правоохоронних органів при проведенні будь-якого розслідування [12]. Сумнівна діяльність чи бездіяльність уповноважених правоохоронних органів у таких ситуаціях може пояснюватися тим, що українська правоохоронна система ніколи не була вільною від політики. Через те видається необхідним формування більш чіткого механізму обов'язкового реагування уповноважених правоохоронних органів на інформацію про виявлення ознак злочинів удосконалення редакції ч.1 ст.214 КПК України. Ідеться про нормативне

зобов'язання органів досудового розслідування реагувати на матеріали журналістських розслідувань, як на підставу для відкриття кримінального провадження і початку досудового розслідування. Редакція вказано норми пропонується з наступними змінами: «1. Слідчий, дізнавач, прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви чи повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення, *а також оприлюднення у сфері медіа обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела таких обставин*, зобов'язаний внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань, розпочати розслідування та через 24 години з моменту внесення таких відомостей надати заявнику витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань...». Процесуальним документом, у якому б фіксувалося реагування правоохоронного органу на оприлюднення у сфері медіа обставин кримінального правопорушення, може бути «Протокол при отриманні заяви, повідомлення про кримінальне правопорушення», складений у відповідності з вимогами статей 104-106 КПК України.

Список використаних джерел:

1. Про медіа: Закон України від 13 грудня 2022 року, № 2849-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text>. (дата звернення: 01.01.2024).
2. Norris, P. Watchdog Journalism. In M. Bovens, R. E. Goodin, & T. Schillemans (Eds.), Oxford Handbook of Public Accountability

Oxford University Press. 2014. Pp. 525-541. URL : <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=3096850>. (дата звернення: 02.01.2024).

3. Беата Бель, Олександр Бурмагін, Томаш Патора, Олег Хоменок. Посібник з журналістських розслідувань. Теорія та практика. Ки в: Друкарня Бізнесполіграф. 2013. 190 с.

4. Кодекс професії но етики укра нського журналіста (сучасна редакція затверджена 12 грудня 2013 року на пленумі Національно спілки журналістів Укра ни). URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>. (дата звернення 05.01.2024).

5. Сущенко В. М. Журналістське розслідування правопо-рушень: загальна характеристика та поняття з точки зору правознавства. Наукові записки НаУКМА. 2011. Т. 116: *Юри-дичні науки*. С. 26-29. URL : <http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2614>.

6. Терещенко В. В. Особливості державно інформації но політики в умовах вій ни. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 2. С. 391-395. URL: http://www.lsej.org.ua/2_2023/92.pdf.

7. Генпрокуратура визнає важливість журналістських ма-теріалів про колабораціонізм та вій ськові злочини – дискусія. URL : <https://zmina.ua/en/event-en/>.

8. Держаудитслужба засекретила акт перевірки Мінобо-рони, але розповіла нові подробиці корупці . URL : <https://www.epravda.com.ua/news/2023/06/6/700861/>.

9. Розкрадання на закупівлі артснарядів: суд відправив під варту посадовця Міноборони. URL: <https://suspilne.media/646260-rozkradanna-na-zakupivli-artsnaradiv-sud-vidpraviv-pid-vartu-posa-dovca-minoboroni/>.

10. Журналісту Ніколову погрожують. Це може бути привіт з ОП. Центр протидії корупції . URL : <https://antac.org.ua/news/zhurnalistu-nikolovu-pohro-zhuiutse-mozhe-buty-pryvit-z-op/>.

11. Примаченко Олександра. Смерть ексрадниці Кучми і

колишньо заступниці генпрокурора Ольги Колінко та перші промахи поліції . URL :<https://racurs.ua/ua/3048-smert-eksrady-nyci-kuchmy-i-kolyshnoyi-zastupnyci-genprokurora-olgy-kolinko.html>.

ВОЛОБОЄВ Артур,
доктор філософії в галузі права,
завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки факультету № 3
Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ВИКЛИКИ БЕЗПЕКИ ТА КОНФІДЕНЦІЙНОСТІ В ІНЖИНІРИНГОВОМУ STEM-СЕРЕДОВИЩІ: ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ

Інжинірингове STEM-середовище стає дієвим каталізатором для розвитку та вдосконалення технологій, які визначають наш сучасний технологічний ландшафт. У цьому середовищі фахівці здійснюють роботу над складними технічними системами, які знаходять застосування в різних сферах – від інформаційних технологій до авіаційної промисловості. Проте зростаюча складність та об'єм технічних даних у цих системах породжує великі виклики в галузі безпеки та конфіденційності.

Сучасне інжинірингове STEM-середовище знаходиться під постійним тиском із боку загроз кібербезпеки та злочинності, що стають усе більш спритними та складними. Компрометація конфіденційної інформації, кра-

діжка ідентифікаційних даних, а також атаки на критичні інфраструктури можуть мати серйозні наслідки для суспільства, економіки та національної безпеки. На жаль, багато програм навчання у сфері інжинірингу досі недостатньо уважно ставляться до питань кібербезпеки та конфіденційності. Брак підготовки фахівців у цих аспектах може призвести до серйозних порушень безпеки та інформаційної приватності. Тому дослідження, спрямоване на розуміння та вирішення викликів безпеки та конфіденційності в інжиніринговому STEM-середовищі, має велике значення для забезпечення стабільності та безпеки у високотехнологічному світі. Це вимагає не лише розробки нових технологічних рішень, але й впровадження належної підготовки фахівців, здатних ефективно захищати та зберігати конфіденційну інформацію в інжинірингових проектах.

Для ефективного реагування на ці виклики важливо розвивати комплексні навички та знання у сфері кібербезпеки та захисту інформації серед майбутніх фахівців інженерного напрямку. Підготовка кваліфікованих кадрів, здатних розробляти та впроваджувати ефективні заходи безпеки, включає не лише технічні аспекти, але й поняття етики, правових норм та соціальних наслідків. Через те необхідно переглянути програми навчання в інженерному STEM-середовищі та забезпечити їх адаптацію до сучасних вимог безпеки та конфіденційності. Це може включати впровадження спеціалізованих курсів із кібер-

безпеки, практичні заняття з аналізу та вирішення кіберзагроз, а також інтеграцію етичних аспектів в освітній процес.

Подальша наукова діяльність у цій області має на меті розробку нових методик та стратегій для забезпечення безпеки та конфіденційності в інжинірингових проєктах. Це можуть бути інноваційні технології шифрування, системи виявлення та протидії кіберзлочинності, а також розробка ефективних планів кризового управління та відновлення після інцидентів.

Враховуючи загрози, які ставлять під сумнів безпеку та конфіденційність в інжиніринговому STEM-середовищі, важливо покластися на зусилля з усіх сторін – від академічної спільноти до приватного сектору та урядових органів. Тільки спільними зусиллями можна забезпечити надійний захист та збереження конфіденційної інформації, що є критично важливим для стабільності та безпеки сучасного технологічного прогресу.

ВОРОНОВА Надія,

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри психології та педагогіки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

ЖИЛІНКОВА Вероніка,

здобувач бакалаврського рівня вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

ІННОВАЦІЙНІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ: АРТТЕРАПІЯ

Арттерапевтична технологія є одним із інноваційних підходів у психотерапії та психологічній практиці. Цей підхід використовує мистецтво і творчість як засіб для вираження емоцій, розв'язання проблем, розвитку особистості та покращення психічного стану. Арттерапія надає можливість виразити те, що важко висловити словами, дозволяючи відчувати зв'язок зі своїми почуттями та досвідом. Інтеграція тіла та розуму враховує важливість поєднання фізичного, емоційного та психічного розвитку. Арттерапія сприяє розвитку творчих навичок, підтримує самовираження та самопізнання. Терапевт працює разом із клієнтом у створенні творчого процесу, створюючи безпечне та підтримуюче середовище. Арттерапія сприяє розвитку нових способів мислення, особистісному зростанню. Психолого-педагогічна технологія арттерапії застосовується в різних сферах, таких як: психотерапія, реабілітація, освіта, розвиток особистості та працевлаштування – і є особливо корисною для тих, хто має проблеми з вираженням почуттів або з розумінням своїх емоцій.

Наукові розвідки з аналізу вказаних технологій розширюють наше розуміння того, як арттерапія може використовуватися для покращення психічного здоров'я, розвитку особистості, соціальної адаптації [1].

Арттерапія може бути ефективною для різних груп людей, включаючи дітей, підлітків, дорослих і навіть старших людей [2]. Огляд зарубіжної наукової літератури свідчить, що технологія арттерапії використовується для лікування психічних розладів, включаючи депресію, тривожність, посттравматичний стресовий розлад, аутизм [3; 8; 9; 10]. Технологія покращує самопочуття та емоційний стан, сприяючи зниженню рівня стресу, підвищенню самоповаги, збільшенню позитивних емоцій, сприяє розвитку творчих навичок, здатності до самовираження, допомагає відкривати нові способи вираження своїх почуттів і думок, розвивати уяву і творчість [4]. Арттерапія може сприяти соціальній адаптації, покращуючи комунікативні навички, спілкування та взаємодію з іншими людьми [5]. Технологія стає все більш популярною у шкільній та позашкільній освіті як засіб для підтримки психологічного благополуччя учнів, студентів, також для розвитку їхнього творчого потенціалу [6].

Арттерапія має свої корені в психоаналітичних ідеях, зокрема в роботах Зигмунда Фрейда і Карла Юнга. Ці дві фігури в історії психології мали значний вплив на розвиток психотерапії та пізнання психіки людини. Фрейд уперше висловив ідеї про важливість мистецтва та творчості у психічному житті людини. Він розглядав творчість як засіб для вираження неперевершених бажань і конфліктів підсвідомості. Фрейд вважав, що творчість може мати терапевтичний ефект, допомагаючи людині знайти вихід для своїх психічних труднощів. Карл Юнг

активно вивчав взаємодію між творчістю і психічним здоров'ям, зауважував на важливості колективного підсвідомого, архетипів у творчому процесі. Юнг вважав, що висловлення творчості через мистецтво може допомогти людині розв'язати внутрішні конфлікти, розкрити свій потенціал. На основі цих психоаналітичних ідей арттерапія почала розвиватися як психотерапевтичний підхід у другій половині XX століття, стала використовуватися для розуміння та лікування психічних розладів, для підтримки особистісного розвитку, самопізнання через творчість і мистецтво.

Символи мають принципове значення для арттерапії, є основним засобом вираження, сприйняття внутрішнього світу людини через мистецтво. Символи можуть мати різноманітні значення й асоціації, їх виражальні можливості дозволяють виразити складні або навіть невизначені почуття та думки. Часто символи виражають щось більше, ніж може передати мова або розум, можуть виражати глибокі підсвідомі процеси, несвідомі образи, навіть архетипи, які стають важливими для розуміння психічного стану. Робота з символами сприяє саморефлексії, інтроспекції, є приводом для дослідження внутрішніх процесів, переживань, переконань. Символи в арттерапії можуть служити як фокус для терапевтичного розмовного процесу, дозволяють терапевту та клієнту розглядати, обговорювати конкретні вираження, їх значення. Працюючи з символами, людина розвиває свої

творчі навички, здатність до самовираження, навчається використовувати мистецтво як інструмент для розуміння та вираження себе.

Живопис, рисунок, малярство мають широкі терапевтичні можливості і можуть бути використані в арттерапії для розв'язання різних психологічних проблем та підтримки психічного благополуччя. Рисунок і малярство дозволяють виразити емоції, почуття, які можуть бути важко висловити словами, що особливо корисно для людей, які мають труднощі з вираженням своїх почуттів. У творчому процесі можуть виникати символи та образи, які виражають несвідомі або підсвідомі процеси. Живопис допомагає розкрити ці процеси, усвідомити їх. Сам процес малювання може сприяти релаксації, зниженню рівня стресу, дозволяє зосередитися на творчості та відволіктися від повсякденних проблем. Заняття живописом сприяє самопізнанню, розвитку особистості, дозволяє виявити і розвинути творчі здібності, відкрити нові аспекти своєї особистості. Малювання може бути конструктивним способом вираження агресії, негативних емоцій, дозволяє відкрити ці емоції без шкоди для інших.

Тенденції та дослідження свідчать про важливість і потенціал арттерапії в сучасному світі, який стикається з різними викликами у сфері психічного здоров'я та соціальної адаптації. Арттерапія відображає спадкоємство психоаналітичних традицій, утілює їх ідеї у сучасній практиці психологічної та педагогічної роботи. Символи в арттерапії є не лише засобом вираження, але й ключем

до розуміння глибоких психічних процесів та розвитку особистості. Вони допомагають клієнтам і терапевтам спільно розглядати й розуміти внутрішній світ, створюючи можливість для терапевтичного розвитку та зміни. Заняття живописом можуть служити засобом комунікації, особливо для тих, хто має труднощі з вербальним вираженням, використовуватися як потужний інструмент для підтримки психічного здоров'я та особистісного розвитку.

Перспективи арттерапії є дуже обнадійливими, оскільки цей підхід продовжує розвиватися і використовуватися в різних галузях психології, медицини, освіти, соціальної роботи. Арттерапія інтегрується з іншими підходами до психотерапії, такими як когнітивно-поведінкова терапія, гештальт-терапія, сімейна терапія, що дозволяє створювати комплексні підходи до лікування різних психічних розладів. Арттерапія все більше використовується для розвитку спеціалізованих програм для конкретних груп людей, таких як ветерани, діти з аутизмом, люди з розладами їжі, хворі на рак, що дозволяє враховувати специфічні потреби цих груп і підходити до них індивідуально. Перспективним уявляється розвиток віртуальної технології, мультимедійних платформ, що відкриває нові можливості для арт-ерапії, дозволяючи проводити сесії дистанційно, створювати інтерактивні вправи. Арттерапія знаходить своє застосування не лише в клінічному середовищі, а й у педагогіці,

реабілітації, соціальній роботі, мистецтві, бізнесі. Отже, арттерапія – важливий інструмент для підтримки психічного здоров'я, особистісного розвитку, самовираження.

Список використаних джерел:

1. Докторович М. Арттерапія в діяльності психолога та соціального педагога / М. Докторович, Г. Рурик, І. Хозраткулова. Київ : Редакції загально-педагогічних газет, 2014. 97 с.

2. Сорока О. В. Зарубіжний досвід підготовки арттерапевтів / О. В.Сорока *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. 2015. Вип. 36. С. 167-170.

3. American Art Therapy Association URL: <https://arttherapy.org/about-art-therapy>.

4. Art Therapy Information. London: The British Association of Art Therapists, 2014. 10 p.

5. Edwards D. Art Therapy: Creative Therapies in Practice / David Edwards. London: SAGE, 2014. 198 p.

6. Gain important education outcomes: Implement a successful art therapy program within k-12 schools URL : www.americanarttherapyassociation.org/upload/toolkitarttherapyinschools.pdf

8. Rubin J. A. Approaches to Art Therapy: Theory and Technique / J. A. Rubin. NY; London: Routledge, 2016. 511 p.

9. The British Association of Art Therapists. URL: <http://www.baat.org/About-Art-Therapy>.

10. UCLA Centre For Health Policy. URL : <http://healthpolicy.ucla.edu/Pages/home.aspx>.

ГАЩУК Ірина,

старший викладач кафедри загальнонаукових та
інженерних дисциплін Національної академії
Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького
(м. Хмельницький, Україна)

ТРАСКОВЕЦЬКА Лілія,
кандидат фізико-математичних наук, доцент,
професор кафедри загальнонаукових та
інженерних дисциплін Національної академії
Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького
(м. Хмельницький, Україна)

ВАЛЬЧУК Ольга,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри загальнонаукових та
інженерних дисциплін Національної академії
Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького
(м. Хмельницький, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Використання сучасних інформаційних технологій в освітньому процесі закладів вищої освіти України в останні роки стало все більш помітним, і це зумовлене багатьма чинниками. Необхідність ведення навчального процесу в умовах війни призводить до необхідності активного застосування засобів дистанційного навчання – від платформ для організації відео зв'язку до багатофункціональних платформ забезпечення дистанційного навчання, таких як модульне середовище. Ще активніше інноваційні підходи впроваджуються в освітню діяльність останніх років із настанням ери технологій на базі

штучного інтелекту (ШІ). Але треба зазначити, що використання сучасних інформаційних технологій у навчальному процесі саме у закладах вищої освіти має свої особливості. Розгляду цього питання і присвячена дана робота.

Багато науковців досліджували питання визначення та окреслення сфер застосування ШІ. Загальні тенденції та методика застосування розглянуті в роботі О. А. Баранова [1]. Бачення методологій застосування в освіті, що базуються на можливостях ШІ розпізнавати складні об'єкти, представлено в праці О. Баніт [2]. Особливості використання штучного інтелекту в освітньому процесі цивільних вищих навчальних закладів розглянуті в дослідженні відомих вітчизняних науковців, як-от І. Драч та ін. [3]. На думку авторів цієї роботи, основна мета застосування ШІ в освітніх системах полягає в максимальній індивідуалізації освіти шляхом прогнозування статусу навчання студента, навчальної підтримки студентів, створення індивідуальних стратегій навчання та аналітики здобутків та послідовності навчальних планів і програм.

Вбачається, що особливості використання сучасних інформаційних технологій загалом та ШІ зокрема в освітньому процесі вищих військових навчальних закладів дещо в іншому (через неможливість повної індивідуалізації навчання курсантів). Крім того, було враховано, що використання сучасних технологій у військових цілях

дійсно приносить вагомі результати, як було неодноразово продемонстровано на полях бою сучасної війни.

У роботі нами використовувались такі загальнонаукові методи, як метод аналізу, порівняння, теоретичного узагальнення. Для початку були проаналізовані основні напрями використання ШІ у військовій справі. Як зазначено С. Козьяковим [4], до таких належать: автономні системи озброєння, засоби спостереження та рекогносцировки, розпізнавання та класифікація цілей та об'єктів, аналіз та прогнозування загроз, логістика та управління ланцюгами постачання, кібербезпека, радіоелектронна боротьба, симуляція і навчання, медична діагностика та лікування, системи підтримки прийняття рішень тощо. Також були враховані ризики застосування ШІ: недобросовісне використання для виконання навчальних завдань, використання як інструменту для дезінформації шляхом створення недостовірних текстів, фото- та відеоматеріалів, можливість створення та запуску комп'ютерного коду, що становитиме загрозу людині або системам її життєзабезпечення тощо.

Отже, на основі проведеного аналізу автори бачать такі особливості використання сучасних інформаційних технологій загалом та ШІ зокрема в освітньому процесі вищих військових навчальних закладів. Перш за все необхідно визначити стандарти якості використання ШІ та діяти суто в правовому полі. Курсантів необхідно знайомити з можливостями та сферами застосування ШІ для

подальшої легкої інтеграції при застосуванні цих технологій у військовій справі. Уже під час навчання можна використовувати платформи симуляції на основі ШІ, що дозволить курсантам проходити тренування в обстановці, максимально наближеній до бойової. Також рекомендується ввести в навчальний процес завдання по використанню ШІ для підвищення цифрової грамотності слухачів вищих військових навчальних закладів та розвитку їх оціночного мислення з метою розпізнавання фальсифікацій.

Список використаних джерел:

1. Баранов О. А. Визначення терміну «штучний інтелект». *Інформація і право*, 2023. №1 (44). С. 32-49. URL: <http://il.ippi.org.ua/article/view/287537>.

2. Баніт О. Цифрова трансформація корпоративної освіти: вітчизняний і зарубіжний досвід. *Collection of materials and Abstracts of Reports of the Round Table of the Department of Scientific Information and Analytical Support of Education of the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine*. Vinnytsia: TVORY, 2023. 89 p. URL : <http://dnppb.gov.ua/wpcontent/uploads/2023/06/VNIASO-Roynd-Yable-17052023>.

3. Драч І., Петроє О., Бородієнко О., Регейло І, Базелюк О., Базелюк Н., Слободянюк О. Використання штучного інтелекту у вищій освіті. *Міжнародний науковий журнал «Університети і лідерство»*. 2023. № 15. С. 66-82. URL: <http://doi.org/10.31874/2520-6702-2023-15-66-82>.

4. Козьяков С. Регулювання штучного інтелекту у військовій сфері: обмеження чи заохочення? *Дзеркало тижня*. URL : <http://zn.ua/ukr/TECHNOLOGIES/rehuljuvannja-shtuchnoho-intelektu-u-vijskovij-sferi-obmezhenja-chi-zaokhochennja.html>.

ГЕЛЬБАК Анжела,
завідувач кафедри соціально-гуманітарних
дисциплін факультету № 1 Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ЦІЛІСНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ЯК ФОКУС ПСИХОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В УМОВАХ ВІЙНИ

Українська психологія ніколи не функціонувала під час війни. Тож постає необхідність осмислити фактори впливу феномену війни на індивідуальному, груповому та колективному рівнях та відповідним чином реорганізувати (оновити) зміст, структуру та методи психологічних досліджень. Метою публікації є аналіз психологічних досліджень у напрямі збереження цілісності особистості майбутнього поліцейського в умовах воєнного часу.

Військова агресія з боку росії призвела до численних болісних втрат. Усі ми опинилися в суб'єктивно складному стані хронічної невизначеності, тому значна частка людей уже потребує й потребуватиме в майбутньому психологічної підтримки і допомоги, оскільки, внаслідок тривалої травматизації, суттєво знизилися соціально-адаптивні можливості людей та рівень їхнього психічного здоров'я. Отже, у таких умовах для майбутніх поліцейських, на нашу думку, дуже важливим є опанування певного алгоритму дій щодо підтримки та відновлення

власного психічного здоров'я та збереження цілісності особистості [5].

Цілісний означає екологічне та відповідальне ставлення до світу, прагнення до всебічного і гармонійного особистісного, професійного та соціального розвитку. Цілісна особистість – це подолання фрагментаризації особистості. Цим визначається єдність раціональної, матеріальної, соціальної, психологічної, емоційної та духовної сторін особистості. Антропологічне розуміння світу стверджує ідею про єдність тілесного і духовного, об'єктивного і суб'єктивного, раціонального та інтуїтивного, матеріального та ідеального, колективного та індивідуального, реального та потенційного, статичного і динамічного, кінечного та безкінечного, жіночого і чоловічого, мажорного і мінорного. Антропологічна лінія цілісної особистості стверджує, що цілісність є атрибутивною характеристикою людини [2].

У провадженні ідентичності також постає зазначена проблема пов'язаності із характером. Отже, «характер означає сукупність стійких орієнтацій, за якими можна впізнати особу» (П. Рікер, 2002, с. 147). Тобто характер, імовірно, і може поєднати тотожність із самістю та розкрити природу ідентичності й цілісності [3].

На процес професійного становлення майбутніх поліцейських у закладі вищої освіти впливає низка факторів, які можна звести до: внутрішніх, що, своєю чергою, поділяються на біологічні (тобто ті, які пов'язані із біологічною сутністю людини, станом її здоров'я, спадкові-

стю тощо) та психологічні (стосуються внутрішніх психічних реакцій і процесів суб'єкта); зовнішніх, соціальних (пов'язані із соціальним розвитком та соціалізацією людини). Процес професійного розвитку майбутніх правоохоронців також визначається особливістю умов, які можна звести до зовнішніх (організаційно-педагогічні, соціально-психологічні) та внутрішніх (особливості когнітивних процесів, мотивація, система цінностей, суб'єктивна активність, особистісний досвід) [5].

Практика правозастосування вимагає нормативного закріплення категорій, які визначають порядок проходження служби в органах внутрішніх справ. Такою категорією на сьогодні є екстремальні умови проходження служби. Саме тому особливої актуальності набуває питання щодо збереження цілісності особистості майбутнього поліцейського.

Наразі в сучасних наукових студіях існує безліч підходів до трактування критеріїв цілісності особистості. Учені В. Мішель, К. Морф визначають цілісність особистості як систему у вигляді устрою щодо динамічної обробки інформації, у якій виокремлюють дві підсистеми: 1) цілісність як динамічно організована когнітивно-афективно-виконувальна підсистема; 2) цілісність як підсистема, у якій ментально репрезентуються міжособистісні стосунки. Перша підсистема утворюється з думок, почуттів і є джерелом мотивів та дій. Друга підсис-

тема представлена соціальним контекстом та інтерперсональною поведінкою [1].

Цілісність утворюється з соціальних інтеракцій. Вона відповідає на вплив соціального світу активно й ініціативно і являє собою систему, яка мотивована, цілеспрямована та саморегулюється, має функцію планування, інтерпретування, контролю поведінки, переробки інформації про себе в соціальному світі. Рефлексія є головним механізмом і здатністю особистості щодо виконання зазначеної функції вербально й довільно, хоча цілісність може оперувати й невербально, автоматично. Таким чином, цілісність – система, яка організована ієрархічно і диференціюється на підсистеми, розподілені за різними рівнями. Окрім цього, учені виділяють ще дві підсистеми: імпліцитну та експліцитну. В основі імпліцитної системи перебувають емоції, автоматизми, імпульсивність, реактивність. В основі експліцитної – логіка, розум, цілі й цінності, очікування, плани, контроль уваги та ін. Обидві системи взаємодіють і продукують певну поведінку як результат їх спільного функціонування [3].

З початку війни визначальним завданням у напрямі психологічної підготовки майбутніх працівників Національної поліції України є засвоєння технологій, спрямованих на збереження власної цілісності і захист себе від психотравматичного впливу війни. У цілому сьогодні українці демонструють певну резильєнтність (стійкість, опірність), єдність, солідарність. У нас є відчуття, що ця війна свята, ми боремося за наші цінності, і це є факто-

ром підтримки, бо ми проходимо через усе це разом. Війна принесла багато болю, і, як наслідок, тому можуть виникати емоційні реакції страждання на ці втрати, з'являються різні соматичні реакції (серцевий біль, тиск, порушення сну, безпричинна злість, гнів). Важливо пам'ятати, що більшість цих реакцій є цілком нормальними, і ці рани можна зцілити. Сьогодні існують надійні й результативні методики, які можуть допомогти впоратися і відновитися. Одними з таких є копінг-стратегії, які спрямовані на збереження та активізацію компенсаторних, захисних, регуляторних механізмів, що забезпечують стресостійкість, працездатність та особистісну цілісність [3].

Відтак, із початком війни в Україні особливої актуальності набули дослідження цілісності особистості. Робота в поліції в умовах воєнного стану потенційно впливає на стан психічного здоров'я й особистісну цілісність поліцейських, тож психологічна підготовка майбутніх працівників Національної поліції в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання має забезпечити їх ефективними ресурсними методами та технологіями поведінки. Слід зазначити, що конструктивні копінг-стратегії допомагають поліцейському розширити власну зону комфорту, розцінити стресову ситуацію як можливість набуття досвіду, нівелювати почуття безпорадності, а небезпеку сприймати як виклик й можливість самореалізації. Тож вважаємо за необхідне наголосити

на необхідності їх урахування в процесі психологічної підготовки майбутніх працівників правоохоронних органів.

Список використаних джерел:

1. Балл Г. О. Аналіз поведінки у складних соціальних ситуаціях як сфера застосування теоретичних положень філософії. *Педагогіка і психологія*. № 3. 2016. С. 9-15.

2. Буряк О. С. Концепція холістичної освіти у процесі формування цілісної особистості постмодерну / О.С. Буряк. *Філософія неперервної професійної освіти*. 2015. № 3 (44). С. 52–56.

3. Гейко Є. В. Комплексний підхід до висвітлення поняття «цілісність особистості» / Є. В. Гейко. *Актуальні проблеми психології* : збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Київ; Ніжин: П. П. Лисенко, 2020. Т. IX. Загальна психологія. Історична психологія. Етнічна психологія. Вип. 13. Фахове видання. С. 79-88 (0,6 д.а.)

4. Джагунов Г. В. Професійна підготовка дільничного інспектора: питання сьогодення / Г.В. Джагунов. *Шляхи покращення системи професійної підготовки правоохоронців до дій в екстремальних умовах* : зб. матеріалів Міжнародної наук.-практ. конф. (м. Харків, 18 груд. 2015 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2015. С. 71-73.

5. Мухіна Г. В. Основні критерії відновлення психічного здоров'я майбутнього поліцейського / Г. В. Мухіна. *Особистість та суспільство в цифрову еру: психологічний вимір (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права)* : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 24 черв. 2022 р.) [Електронний ресурс] / Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.», каф-ра психології. Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2022. С.160-164.

ГОЛОВКОВ Олександр,
кандидат юридичних наук,
викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки
факультету № 2 Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ БАЗОВОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Зусилля законодавчих та виконавчих органів державної влади в останній час спрямовані на напрацювання нових механізмів у сфері проходження військової служби, мобілізації та військового обліку, що обумовлено необхідністю викорінювання існуючих «радянських підходів», удосконалення існуючої системи та запровадження дієвих процедур, здатних забезпечити потреби сектору безпеки й оборони України, у тому числі з урахуванням триваючої військової агресії російської федерації проти України, нарощування зусиль агресора щодо подальшого захоплення території нашої держави. Така діяльність, безсумнівно, не можлива без внесення відповідних змін та доповнень до положень чинного законодавства та прийняття нових нормативно-правових актів у цій сфері, про що свідчить наявність чисельних законопроектів, зареєстрованих у Верховній Раді України, частина з яких уже прийнята, а інші перебувають на розгляді.

Серед таких проєктних документів слід зазначити проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо окремих питань проходження військової служби, мобілізації та військового обліку» (реєстр. № 10449 від 30.01.2024) [1], яким з-поміж інших нововведень запроваджується система базової загальновійськової підготовки, проблемним питанням реалізації якої і буде присвячено нашу доповідь.

Зазначеним законопроектом пропонується внесення змін до Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу», доповнивши його положення статтею 10-1 «Базова загальновійськова підготовка» такого змісту:

«1. Базова загальновійськова підготовка проводиться з метою здобуття громадянами України військово-облікової спеціальності, навичок і умінь, необхідних для виконання конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України.

2. Базова загальновійськова підготовка проводиться у вищих військових навчальних закладах, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти, навчальних частинах (центрах) Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних органів спеціального призначення та Державної спеціальної служби транспорту, закладах освіти із специфічними умовами навчання, що

здійснюють підготовку поліцейських, а також у закладах вищої освіти всіх форм власності.

Для проведення базової загальновійськової підготовки залучаються громадські організації та об'єднання, у тому числі громадські об'єднання ветеранів війни.

3. Порядок проведення базової загальновійськової підготовки визначаються цим Законом та нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України.

4. Базова загальновійськова підготовка включається до навчальних планів закладів вищої освіти всіх форм власності як окрема навчальна дисципліна.

Базова загальновійськова підготовка в закладах вищої освіти всіх форм власності проводиться з громадянами України чоловічої статі (жіночої статі – добровільно).

Від проходження базової загальновійськової підготовки в закладах вищої освіти всіх форм власності звільняються громадяни:

які визнані за станом здоров'я непридатними до військової служби;

які до набуття громадянства України пройшли військову службу в інших державах;

які проходили військову службу.

5. Під час практичних занять, передбачених навчальними планами базової загальновійськової підготовки, на громадян України, які проходять таку підготовку, поширюються права та обов'язки, встановлені законами

для військовозобов'язаних, призваних на навчальні (перевірочні) збори» [1].

Аналіз пропонованої норми дозволяє нам стверджувати про деякі проблемні аспекти її реалізації, у випадку прийняття зазначеного вище проєкту законодавчого акту.

По-перше, пропонованою нормою передбачено запровадження базової загальновійськової підготовки у якості окремої навчальної дисципліни у навчальних планах всіх закладів вищої освіти. Враховуючи положення зазначеної статті, можемо стверджувати, що така підготовка є обов'язковою. Із цього випливає, що вона повинна запроваджуватися як обов'язкова освітня компонента всіх без винятку освітніх програм. У цьому випадку виникає декілька питань: чи на всіх освітніх рівнях повинна запроваджуватися така підготовка, чи це відносно лише першого (бакалаврського) рівня вищої освіти; якими саме програмними компетентностями й результатами навчання буде забезпечено її запровадження в освітні програми. Щодо першого питання, вважаємо, що воно повинно бути конкретизовано в нормативно-правових актах Кабінету Міністрів України, які визначають порядок проведення базової загальновійськової підготовки. На нашу думку, така підготовка повинна бути запроваджена лише на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти. Щодо другого питання, то воно може бути вирішене двома шляхами: перший – шляхом реалізації автономії закладів вищої освіти, у то-

му числі наданням їм права самостійного формулювання програмних компетентностей і результатів навчання, які відповідатимуть освітній компоненті «Базова загальношкільська підготовка»; другий – шляхом внесення відповідних змін до стандартів вищої освіти. На нашу думку, перший варіант є більш прийнятним і менш ресурсозатратним.

По-друге, у пропонованій нормі зазначається, що базова загальношкільська підготовка в закладах вищої освіти всіх форм власності проводиться з громадянами України чоловічої статі (жіночої статі – добровільно), а також надається перелік осіб, які звільняються від її проходження. Враховуючи це, цілком доречним постає запитання: у випадку запровадження зазначеної освітньої компоненти у якості обов'язкової, яким чином відведені на її вивчення кредити в межах освітньої програми будуть зараховані тій категорії здобувачів вищої освіти, яка звільняється від її проходження, адже освітня програма є єдиною для всіх. І це ще один виклик на шляху реалізації базової загальношкільської підготовки. Ми вважаємо, що одним із варіантів вирішення зазначеної проблеми може стати передбачення в нормативно-правових актах Кабінету Міністрів України, які визначатимуть порядок проведення базової загальношкільської підготовки, заміни зазначеної освітньої компоненти для осіб, які звільняються від її вивчення, навчальною дисципліною, яка б, наприклад, формувала компетентності

у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності.

У цілому, позитивно оцінюючи актуальність і необхідність запровадження базової військової підготовки в закладах вищої освіти, вважаємо, що механізм її реалізації повинен бути чітко продуманий та визначений на рівні нормативно-правових актів, які визначатимуть порядок її проведення, з урахуванням у тому числі виявлених нами проблемних аспектів її запровадження.

Список використаних джерел:

1. Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо окремих питань проходження військової служби, мобілізації та військового обліку» (реєстр. № 10449 від 30.01.2024). URL : <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43604>. (дата звернення: 03.04.2024).

ГОРЕЛОВ Юрій,

кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри кібербезпеки та DATA-технологій
Харківського національного
університету внутрішніх справ
(м. Харків, Україна)

ГАБОРЕЦЬ Ольга,

доктор філософії, доцент,
доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності та
інформаційної безпеки Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ГРОМАДЯН ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ: РОЛЬ ТЕХНОЛОГІЙ ТА КОМУНІКАЦІЙ

У сучасному світі, повному нестабільності та геополітичних напружень, питання забезпечення безпеки громадян у часи воєнного стану є одним із найбільш актуальних та складних завдань. Відтак, необхідність розвитку та впровадження інноваційних підходів стає нагальною вимогою для ефективного захисту населення.

Ця наукова робота присвячена дослідженню та аналізу ролі технологій та комунікацій у забезпеченні безпеки громадян під час воєнного стану. Особлива увага приділяється визначенню новаторських підходів, що дозволяють оптимізувати реакцію на кризові ситуації та мінімізувати загрози для населення. Зазначений аспект є критичним у зв'язку зі стрімким розвитком технологій та поширенням інформації через засоби, що забезпечують безпосередню зв'язаність та доступність інформації. Це відкриває нові можливості для швидкого реагування на загрози та координації дій у воєнних умовах.

Розуміння сучасних технологічних можливостей та їх впливу на забезпечення безпеки громадян у критичних ситуаціях охоплює аналіз широкого спектру інноваційних технологій, що включають не лише технічні розробки, а й алгоритмічні підходи та стратегії використання цих технологій. На перший погляд, важливо

визначити, які саме технологічні інструменти доступні для використання у ситуаціях кризового характеру. Це можуть бути штучний інтелект, аналіз великих даних, супутникова зйомка, дронна технологія, розробка спеціалізованих програмних продуктів тощо.

Подальше розуміння полягає у вивченні того, як ці технології можна використовувати для підвищення рівня безпеки громадян. Наприклад, штучний інтелект може бути використаний для аналізу потоків даних зі спутників та інших джерел, для швидкого виявлення аномалій, які можуть вказувати на потенційні загрози. Аналіз великих даних дозволяє виявляти патерни та тренди, що можуть вказувати на ризик для безпеки. Супутникова зйомка та дронна технологія дозволяють здійснювати моніторинг території та динаміки подій, що важливо для оперативного реагування на кризові ситуації.

Також необхідно враховувати етичні та правові аспекти використання цих технологій, а також їх взаємодію з існуючими структурами та системами безпеки. Важливо забезпечити, щоб впровадження нових технологій не порушувало приватність громадян та не створювало нові ризики або вразливості.

Визначення новаторських підходів у контексті забезпечення безпеки громадян у кризових ситуаціях передбачає комплексний аналіз і розробку передових стратегій, спрямованих на оптимізацію реакції на кризові ситуації та мінімізацію їх впливу на населення. Ці

підходи базуються на використанні передових наукових теорій , концепції та технології з метою розробки ефективних та інноваційних методів захисту населення в умовах надзвичайних ситуацій . Наукове обґрунтування новаторських підходів включає аналіз актуальних досліджень та розробок у галузі безпеки та кризового управління. Цей аналіз дозволяє виявити найефективніші методи та стратегії , що базуються на відомих принципах і теоріях у сферах психології , соціології , інженерії та інших галузях.

Зокрема, науковий підхід передбачає використання теорії кризового управління та ризик-орієнтованого підходу для розробки стратегії прогнозування, попередження та реагування на кризові ситуації . Також враховується інноваційний потенціал сучасних технологій , зокрема штучного інтелекту, аналізу великих даних, інтернету речей та інших інструментів, які можуть значно підвищити ефективність заходів безпеки та реагування на кризові ситуації .

Досягнення передової науки та технології дозволяють розробляти і впроваджувати інновації та підходи до забезпечення безпеки, що базуються на комплексному підході до аналізу та використанню наукових знань і технологій . Такий підхід є ключовим для постійного вдосконалення систем захисту населення в умовах надзвичайних ситуацій та мінімізації загроз для громадської безпеки. Використання передових технологій

та ефективних систем комунікації може значно підвищити рівень безпеки в умовах воєнного конфлікту. Впровадження нових підходів, заснованих на інноваційних технологіях, дозволить швидше та ефективніше реагувати на кризові ситуації та зменшити їх наслідки для населення.

Отже, результати цього дослідження підтверджують необхідність та перспективність впровадження новаторських підходів у сфері забезпечення безпеки громадян у період воєнного стану. Вони мають великий потенціал для захисту населення та збереження життів у найскладніших ситуаціях.

ГРИЩЕНКО Денис,
підполковник поліції,
старший викладач кафедри
протидії кіберзлочинності Харківського
національного університету внутрішніх справ
(м. Харків, Україна)
МАЛЕНЮК Михайло,
курсант 3 курсу факультету № 4 Харківського
національного університету внутрішніх справ
(м. Харків, Україна)

ПРОБЛЕМАТИКА ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

На сьогодні інциденти в кіберпросторі відбуваються у всіх секторах економіки та повсякденному житті. Кібербезпека нині нерозривно пов'язана з проявами

тероризму, шахрайства, здирництва, а методи захисту від них є об'єктом багатьох наукових досліджень, які проводять провідні спеціалісти світу. Кіберпростір потребує захисту, а здійснити його можуть лише обізнані в даній сфері фахівці, щоб забезпечити ефективну роботу критично важливих цифрових інфраструктур як державного, так і приватного сектору. У світі питання кібербезпеки наразі виходять на новий міжнародний рівень, суб'єкти від окремих фізичних осіб до уряду держав докладають усіх зусиль, щоб забезпечити стійкість кіберпростору та систем, що залежать від нього, до кібератак в умовах постійного зростання масштабів і складності інформаційно-комунікаційних мереж, а також величезних обсягів даних.

Кібербезпека – це комплекс процесів, практичних порад і технологічних рішень, які допомагають захищати важливі системи та мережу від кібератак. Оскільки об'єм даних збільшується й усе більше користувачів працюють і спілкуються звідусіль, кіберзлочинці розробляють складні методи, щоб отримувати доступ до ресурсів, викрадати дані, саботувати роботу компаній або вимагати гроші. Щороку кількість атак збільшується, а зловмисники розробляють нові методи для уникнення виявлення. Ефективна програма з кібербезпеки включає фахівців, процеси та технологічні рішення, які разом зменшують ризик перерв у роботі компаній, фінансових втрат і підриву репутації внаслідок атак.

Фахівець із кібербезпеки мусить виявляти загрози інформаційній безпеці та ризики втрати даних, виробляє та впроваджує заходи протидії загрозам та рішенням для захисту від втрати інформації; забезпечує збереження та конфіденційність даних, бере участь у розробці та впровадженні ІТ-рішень. Значна кількість пристроїв, а саме: мобільні телефони, комп'ютери, машини, а з деяких пір навіть побутові прилади – пов'язують себе та свого власника величезною кількістю даних. Значного об'єму досягли бази даних у бізнесі, торгівлі та фінансах, підтвердженням чого є поточний криптовалютний бум. Зазначене призвело до визначення нових цінностей, створюваних чи переданих у кіберпросторі. Водночас виникла і загроза крадіжки цих цінностей, їх знищення чи підміни. Для протидії зловмисникам необхідні фахівці з кібербезпеки, здатні захищати інформацію, передбачати дії злочинців та створювати безпечну архітектуру користування даними [1].

Навчання та підготовка фахівців у галузі кібербезпеки не встигає за необхідністю створення кваліфікованої робочої сили. Причини цього дефіциту численні та різноманітні. На рівні формальної освіти (університет) за останні десять років кількість фахівців із кібербезпеки неухильно зростала, але кількість випускників все ще не досягає рівня, якого вимагає галузь. Для навчання та підготовки висококваліфікованих фахівців потрібно багато часу, а ще більше його знадобиться для набуття ними практичного досвіду роботи. Водночас

інвестиції в підготовку кадрів із питань кібербезпеки серйозно обмежені, оскільки бюджети за статтями видатків, не пов'язаними безпосередньо з прибутком та доходом, були значно скорочені [2]. Законодавче регулювання питання забезпечення кібербезпеки як у державних та недержавних установах, так і у віртуальному кордоні країни дозволить створити якісну методичну базу для навчання та підвищення кваліфікації ІТ-фахівців для вирішення питань кібербезпеки та боротьби з кіберзлочинністю безпосередньо в підрозділах Національної поліції України.

У разі збільшення фінансування інформаційної галузі, а також часу на здобуття практичних навичок, вірогідно, покращиться якість знань та підготовка спеціалістів. Тим більше, якщо брати до уваги виклики, які ставить правоохоронцям воєнний час, потрібно збільшити час на здобуття практичних навичок фахівцями ІТ.

Список використаних джерел:

1. Що таке кібербезпека? | Захисний комплекс Microsoft. *Microsoft Corporation*. URL : <https://www.microsoft.com/uk-ua/security/business/security-101/what-is-cybersecurity>.

2. The cybersecurity skills gap. *ISO*. URL: <https://www.iso.org/news/ref2655> html.

ГУЗЕНКО Олена,

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри господарсько-правових дисциплін та
економічної безпеки Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА КРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ І ЗАГРОЗИ

Економічна безпека була і залишається пріоритетною складовою розвитку країн. Україна не стала винятком, а навпаки, постійно посилює свою увагу до розв'язання проблем міцності економічної безпеки, з огляду на повномасштабні воєнні дії, котрі породжують низку загроз розвитку країни взагалі. Відомо, що саме економічна безпека є одним з найважливіших компонентів національної безпеки, адже саме вона стає міцним фундаментом обороноздатності країни в скрутні часи. Окрім того, економічна безпека стає фундаментом забезпечення формування міцних позицій України як суб'єкта міжнародних взаємовідносин, який здатен забезпечити власну конкурентоспроможність та життєдіяльність як в умовах активних воєнних дій, так і в далекій перспективі. Окреслення зазначеного вказало на сучасність та доцільність обраного напрямку дослідження.

Чисельне вивчення питань економічної безпеки представниками наукової еліти вказало, що тема не є новою, проте не втрачає своєї актуальності, і, навпаки, загострюється в сучасних надзвичайних умовах розвитку нашої країни. Дослідженню питань економічної безпеки країни присвятили свої праці такі науковці, як: З. С. Варналій, С. В. Онищенко, О. А. Маслій [1], О. В. Вараксіна,

В. Б. Побіденна, Р. О. Гребеник [2], С. В. Онищенко, О. А. Пугач [3], О. Ф. Новікова, О. Г. Сидорчук, О. В. Панькова [4] та інші. Однак, незважаючи на вагомі наукові здобутки в цій сфері, вивчення викликів і загроз економічній безпеці України в умовах війни є переважно фрагментарним, тому потребує подальших комплексних досліджень.

Збереження міцності економічної безпеки відбувається на основі якісного управління механізмом адаптації заходів, здатних нівелювати загрози, котрі породженні внутрішніми та зовнішніми факторами впливу. У більшості праць науковці надають трактування понятійної категорії «загроза» під різним кутом зору:

по-перше, як сукупність наявних та потенційно можливих явищ і чинників, що створюють небезпеку для реалізації національних інтересів у економічній сфері;

по-друге, як сукупністю діянь (дій або бездіяльності), а також умов і чинників, що породжують економічну небезпеку.

по-третє, як сукупність умов і факторів, які створюють небезпеку для реалізації економічних інтересів, яка, своєю чергою, може створювати різноманітні ризики;

по-четверте, як сукупність умов і чинників, які створюють небезпеку життєво важливим інтересам особистості, суспільству, державі, ускладнюють або унеможливають реалізацію національних економічних інтересів.

Сукупно зазначені тлумачення понятійної категорії «загроза» вказує на наявність небезпечного існування для країни, підприємства, окремої особистості. Даний взаємозв'язок обмежено висвітлено в наукових розробках, проте під поняттям «небезпека» у більшості випадків науковці пропонують розуміти можливість загрози, біди, нещастя, катастрофи.

Активні воєнні дії в Україні розширили коло загроз економічній безпеці, котрі деталізовано було дослідження експертами Наукового інституту стратегічних досліджень [5]. У рамках проведеного експертного опитування було актуалізовано, визначено та оцінено 50 загроз за складовими частинами: макроекономічна, фінансова, інвестиційно-інноваційна, виробнича, зовнішньоекономічна, соціальна та продовольча безпека, які дозволяють сформувати уявлення про характер впливу війни на економічну безпеку України.

Важливо наголосити на тому, що експерти НІСД за основу групування напрямів загроз обрали позицію законодавця, котрий запропонував видову структура економічної безпеки, котра знайшла своє відбиття в Указі Президента України від 11.08.2021 року № 347/2021 [5]. На думку експертів НІСД, «...у найбільш ризиковій зоні залишається показник високого рівня дефіциту державного бюджету, хоча сприйняття інтенсивності впливу цього чинника на економічну безпеку в 2023 році дещо знизилося» [5]. Проведені дослідження надали змогу встановити вплив руйнівних наслідків війни, котрі

представлено такими загрозами економічній безпеці, як: зменшення трудового потенціалу країни внаслідок інтенсивних процесів міграції населення за кордон, значної частки внутрішньо переміщених осіб (ВПО), втрат цивільного населення внаслідок бойових дій; різкий економічний спад через згортання ділової активності в умовах війни, неможливості в умовах воєнного стану ведення бізнесу в окремих регіонах країни в зоні бойових дій або ризиковій зоні, а також зростання індексу споживчих цін; фізична чи/або фінансова нестача найбільш важливих ресурсів; низький рівень матеріально-технічного забезпечення всіх економічних рівнів; унеможливлення здійснення економічної діяльності на значних територіях; небезпеки та невизначеності у функціонуванні логістичних маршрутів, котра пов'язана із військовою небезпекою та можливими новими блокуваннями; значна втрата експортного потенціалу через руйнування виробничих об'єктів та зростання негативного сальдо зовнішньої торгівлі.

Підсумовуючи викладене, важливо зробити висновки щодо того, що економічна безпека країни потребує посилення заходів, націлених на нівелювання існуючих загроз, які спровоковані активними воєнними діями. Постає питання удосконалення законодавчої площини з позиції напрацювання заходів, направлених на зниження впливу рівня воєнних загроз на майбутній розвиток країни.

Список використаних джерел:

1. Варналій З. С., Онищенко С. В., Маслій О. А. Загрози економічній безпеці України в умовах глобалізації та міжнародної конкуренції. *Безпека та конкурентні стратегії розвитку України в глобальній економіці*: монографія / за заг. ред. А. І. Мокія. Запоріжжя-Львів: ФОП Мокшанов В. В., 2019. С. 198-251.

2. Вараксіна О. В., Побіденна В. Б., Гребеник Р. О. Управління ризиками в контексті економічної безпеки підприємства *Економіка та суспільство*. № 23(56). DOI : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-47>.

3. Онищенко С.В., Пугач О.А. Загрози економічній безпеці України: сутність, оцінювання та механізм упередження: монографія. Полтава: ПолтНТУ, 2015. 337 с.

4. Новікова О. Ф., Сидорчук О. Г., Панькова О. В. Стан та перспективи соціальної безпеки в Україні: експертні оцінки: монографія. Львівський регіональний інститут державного управління НАДУ; НАН України, Інститут економіки промисловості. Київ; Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2018. 184 с.

5. Актуальні виклики та загрози економічній безпеці України в умовах воєнного стану: Аналітична доповідь. Конференція НІСД. Київ, 2023. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-05/executive-1.pdf>.

6. Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року : Указ Президента України від 11.08.2021 року № 347/ 2021. URL : <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>. (дата звернення: 05.04.2024)

ГУЛА Віталій,

старший викладач кафедри
прикордонного контролю Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

КИРИЧЕНКО Вікторія,

здобувач вищої освіти навчальної групи ДР - 241

2 курсу ННІППФПНП Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

РОЗРОБКА КОНЦЕПЦІЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Під час воєнного стану може виникнути низка загроз та викликів. Військові загрози можуть бути такими як: напади зовнішніх ворогів, терористичні акти, змішані військові операції. Економічні виклики, до прикладу, зупинка виробництва, перебої з постачанням товарів та послуг, зниження економічної активності. Гуманітарні кризи, а саме: великі людські жертви, втрата житла та іншої інфраструктури, нестача продовольства та медикаментів. Політична та соціальна напруженість може проявлятися в посиленні конфліктів між різними соціальними та етнічними групами, загрозах соціальної дезінтеграції. Інформаційна війна включає поширення дезінформації та пропаганди, кібератаки на об'єкти критичної інфраструктури. Аналіз цих потенційних загроз допоможе сформулювати стратегії та заходи для забезпечення безпеки та мінімізації ризиків в умовах воєнного стану.

Розробка стратегій і заходів для забезпечення безпеки населення та інфраструктури в умовах збройного конфлікту може включати такі аспекти: 1. Планування евакуації, тобто розробка ефективних планів евакуації

населення з потенційно небезпечних районів у безпечніші райони.

2. Захист інфраструктури, а саме посилення захисту критично важливих об'єктів, таких як енергетичні мережі, транспортні вузли та системи зв'язку.

3. Продовольче та медичне забезпечення складатиметься з розробки систем продовольчого та медичного забезпечення населення у воєнний час та надання медичної допомоги постраждалим.

4. Підготовка населення. Це може бути організація навчань та тренінгів для населення, включаючи елементи самооборони та надання першої медичної допомоги.

5. Забезпечення зв'язку може складатися з створення ефективних систем зв'язку для координації дій у надзвичайних ситуаціях та відновлення будь-яких можливих порушень зв'язку.

6. Моніторинг та реагування, а саме створення систем моніторингу загроз та швидкого реагування на них з метою мінімізації негативних наслідків для населення та інфраструктури.

Ці стратегії та заходи допоможуть забезпечити безпеку населення та інфраструктури у випадку воєнного конфлікту.

Впровадження систем запобігання та реагування на надзвичайні ситуації є ключовим для мінімізації ризиків під час воєнного стану. Це включає заходи, що спрямовані на зменшення ризиків та забезпечення максимальної безпеки населення під час воєнного стану:

- Системи оповіщення: розробити та впровадити системи інформування населення про можливі небезпеки, такі як ракетні обстріли, повені та хімічні загрози. Ці системи можуть використовувати різні канали сповіщення, включаючи мобільні додатки, теле- і радіопередачі та сирени.

- Плани евакуації: розробка планів евакуації для переміщення мешканців із небезпечних районів у безпечніші в разі потенційної загрози.

- Центри управління в надзвичайних ситуаціях: створення центрів управління та координації для швидкого реагування на надзвичайні ситуації та координації дій рятувальних служб.

- Навчання та тренування: проводити регулярні навчання та тренування для населення та рятувальних служб з метою підготовки до надзвичайних ситуацій та реагування на них.

- Інформаційні кампанії: організовувати інформаційні кампанії для населення, щоб підвищити обізнаність про можливі ризики та навчити їх діяти в надзвичайних ситуаціях.

- Співпраця з міжнародними партнерами є важливим аспектом забезпечення безпеки перед лицем воєнних загроз. Це включає обмін досвідом, взаємний обмін найкращими практиками та досвідом у таких сферах безпеки, як готовність до надзвичайних ситуацій, захист інфраструктури та рятувальні служби. Координацію дій,

у разі військової загрози, спільне планування та координація дій із міжнародними партнерами з метою максимально ефективного реагування на потенційні небезпеки.

- Технічна допомога та ресурси – це взаємна підтримка у наданні технічної допомоги та ресурсів для посилення безпекових спроможностей країн.

- Спільні навчання та тренування: спільні навчання та тренування з міжнародними партнерами для підвищення готовності до воєнного часу та посилення співпраці між країнами. Співпраця з міжнародними партнерами допомагає підвищити ефективність заходів безпеки перед лицем воєнних загроз і зменшити ризики для населення та інфраструктури.

- Інформування та освіта населення є ключовими елементами у зміцненні готовності суспільства до воєнного часу. Це включає заходи, спрямовані на підвищення обізнаності та готовності населення до дій у воєнний час, що допомагають забезпечити більш ефективне реагування та захист у разі потенційної загрози.

- Інформаційні кампанії, а саме організація кампаній із поширення інформації про потенційні загрози, правила поведінки у воєнний час і методи самозахисту. Навчання та тренінги, тобто організація освітніх заходів та тренінгів, у тому числі з питань безпеки, надання першої медичної допомоги, евакуації та використання захисного спорядження.

- Інформаційні матеріали: створення та розповсюдження інформаційних матеріалів, таких як брошури, плакати та відео, які містять конкретні поради та інструкції щодо поведінки у воєнний час. С

- Соціальні мережі та інтернет, використання соціальних мереж та інтернет-ресурсів для поширення корисної інформації та підвищення обізнаності населення.

- Громадянська активність – це залучення громадськості до заходів із підготовки до воєнного часу через організацію спільних навчань і діалогів.

Отже, враховуючи все вище вказане, можна зазначити, що формування безпекового середовища з урахуванням викликів воєнного стану – це досить актуальна тема сьогодення. Воно вимагає узагальненого розголошення та очищення інформаційного простору від дезінформації.

Список використаних джерел:

1. Введення воєнного стану: заборони та обмеження.
URL: <https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/>.

2. Правові та організаційні основи охорони праці. URL :
http://svitlovo.dskschool5.kr.sch.in.ua/Files/downloads/3_.pdf.

ДАНИЛЕВСЬКИЙ Андрій,

кандидат юридичних наук, доцент,
інструктор з вогневої підготовки, начальник тиру
Київського інституту Національної гвардії України,
(м. Київ, Україна)

ЩОДО ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З РОЗВІДКИ

ДЛЯ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

З початком повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України першочерговим завданням підрозділів Національної гвардії України стала участь у взаємодії зі Збройними Силами України та іншими Силами оборони у відсічі збройної агресії проти України, а також виконання завдань територіальної оборони [1]. Формування нових підрозділів, особливо нового формату, так званої «Гвардії наступу», вимагає не тільки оволодіння навичками поведінки з новими зразками озброєння і техніки, але і висуває серйозні вимоги до тактики ведення бойових дій підрозділами Національної гвардії України, зокрема проведення розвідки.

У науковій літературі проблеми ведення військової розвідки досліджували в різні роки І. С. Азаров, В. І. Бабак, А. А. Гончарук, В. О. Дідик, І. П. Зайцев, Д. С. Мощенко, М. В. Оленєв, В. М. Оленєв, В. О. Шлапак та інші. Проте питання підготовки фахівців із розвідки для підрозділів Національної гвардії України на сьогоднішній день залишаються недостатньо дослідженими.

Метою цієї роботи є обґрунтування доцільності підготовки фахівців із розвідки для підрозділів Національної гвардії України.

Розвідка є найважливішим видом забезпечення бою, вона є сукупністю заходів усіх командирів і штабів з метою своєчасного отримання інфо-

рмаці про противника, місцевість, кліматичні и погодні умови в райони майбутніх боїв з метою найефективнішого застосування своїх сил і засобів щодо ураження противника. Без розвідки неможливо успішно виконувати завдання в бою. Чисельні приклади свідчать про те, що ті частини та з'єднання, які мали добре організовану розвідку, виконували поставлені боєві завдання з мінімальними втратами. Застосування противником нових далекобійних, високоточних, всепогодних засобів ураження, висока рухомість військ, мобільні і рішучі дії під час бою ставлять до розвідки підвищені вимоги, фактично розширили фазу активної розвідки до цілодобової. Якісне виконання завдань розвідки досягається завчасною організацією, спрямуванням зусиль усіх видів розвідки на виконання найважливіших завдань, визначенням розвідувальних відомостей до встановленого терміну, ретельним вивченням, зіставленням и додатковою перевіркою, а за необхідності – проведенням дорозвідки, постійним і твердим управлінням підрозділами, які ведуть розвідку, високою навченістю особового складу розвідувальних підрозділів, а також застосуванням найкращих способів і засобів розвідки [2, с. 4].

Аналіз досвіду ведення бойових дій показує, що підрозділи Сил оборони, які підпорядковані МВС, прагнуть до уніфікації організаційної структури з відповідними частинами (підрозділами) Збройних сил України (у тому

числі шляхом формування розвідувальних підрозділів). Це дозволить забезпечити більш якісну взаємодію зі Збройними силами України, підрозділами територіальної оборони тощо та підвищити ефективність виконання завдань [3, с. 65].

Звісно, підрозділи Національної гвардії України можуть отримувати розвідувальну інформацію від відповідних підрозділів Збройних сил України, проте висока динамічність бойових дій у сучасному загальновійськовому бою, різкі зміни обставин, швидкий перехід від одних видів дій до інших, обмеженість у часі виконувати покладені бойові завдання, складне тактичне оточення, великі наявність і насиченість нової сучасної військової різноманітної бойової броньованої техніки й озброєння з різними тактико-технічними характеристиками – усе це розширило і зробило більш складною роботу в отриманні та добуванні розвідувальних відомостей про противника [4, с. 32], а необхідність оперативного реагування на зазначені фактори вимагає скорочення часу передачі даних, що вимагає наявності власних сил та засобів розвідки. Розвідувальні підрозділи комплектуються з числа найбільш підготовлених військовослужбовців, які володіють необхідними навичками. Проте в структурі Національної гвардії України на сьогодні відсутні спеціалізовані навчальні заклади або відповідні програми підготовки здобувачів вищої освіти освітнього рівня «бакалавр», за якими здійснювалася б підготовка офіцерів Національної гвардії України за напрямом

розвідувальної діяльності. Така підготовка здійснюється лише навчальними закладами Міністерства оборони України.

Обґрунтування необхідності підготовки фахівців за освітньою програмою «Розвідувальне забезпечення виконання завдань підрозділами Національної гвардії України» спеціальності 254 «Забезпечення військ (сил)» наводиться у нашій іншій роботі [5]. Звернемо лише увагу, що, на нашу думку, така спеціалізація повинна бути в рамках спеціальності 254 «Забезпечення військ (сил)», а не 253 «Військове управління (за видами збройних сил)», оскільки під час підготовки подібних фахівців основний акцент повинен ставитись саме на забезпеченні розвідувальної діяльності, дослідженні сучасних засобів та методів розвідки, особливостей їх застосування в бойових умовах. Здійснення підготовки майбутніх офіцерів за іншими освітніми програмами має враховувати вивчення навчальної дисципліни «Розвідка».

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що на сьогодні існує необхідність підготовки фахівців для підрозділів Національної гвардії України за спеціалізацією «Розвідувальне забезпечення виконання завдань підрозділами Національної гвардії України» спеціальності 254 «Забезпечення військ (сил)». Зміст програми підготовки таких фахівців, особливості організації освітнього про-

цесу потребують окремих подальших досліджень у цій сфері.

Список використаних джерел:

1. Про Національну гвардію України : Закон України 13 березня 2014 року № 876-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 17. Ст. 594.

2. Віи ськова розвідка : навчальний посібник / упорядники: Д. В. Заи цев, А. П. Наконечний , С. О. Пахарев, І. О. Луценко; за ред. В. Б. Добровольського. Ки в : Видавничо-поліграфічний центр «Ки вський університет», 2016. 335 с.

3. Мальцев А., Сімчук П., Залож В. Аналіз бойового досвіду застосування сил і засобів органів охорони державного кордону у складі Сил оборони під час відбиття збройної агресії: проблемні питання та можливі шляхи їх вирішення. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України*. Серія «Військові та технічні науки». 2023. № 1. С. 62-71.

4. Зайцев І. П., Бабак В. І., Мощенко Д. С. Актуальні питання підвищення бойових можливостей підрозділів військової розвідки. *Честь і закон*. 2023. № 1. С. 32-35.

5. Медвідь М., Плаксін А., Данилевський А., Ткаченко О., Мальцев В., Курбатов А. Обґрунтування необхідності підготовки фахівців за спеціалізацією «Розвідувальне забезпечення виконання завдань підрозділами НГУ» спеціальності 254 Забезпечення військ (сил). *Вісник Черкаського університету*. Серія «Педагогічні науки». 2024. № 1. С. 58-65.

ДАШКОВСЬКИЙ Анатолій,
викладач кафедри державної безпеки
факультету забезпечення державної безпеки
Київського інституту Національної гвардії України
(м. Київ, Україна)

ОСАДЧУК Олег,
курсант курсу № 2 факультету забезпечення
державної безпеки Київського інституту
Національної гвардії України
(м. Київ, Україна)

СУЧАСНІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ПРІОРИТЕТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Сучасні організаційно-правові пріоритети національної безпеки України визначаються необхідністю посилення кібербезпеки, ефективного контролю за кордонами та сприянням співпраці зі збройними силами, що базуються на міцній правовій основі для запобігання внутрішнім та зовнішнім загрозам. Ці пріоритети передбачають удосконалення законодавчої бази, розвиток інфраструктури кіберзахисту, а також посилення міжнародного співробітництва для забезпечення національної безпеки в умовах сучасних геополітичних викликів і технологічних загроз.

У контексті організаційного розвитку інституту національної безпеки робиться акцент на підвищенні ефективності внутрішніх процесів, оптимізації структури та забезпеченні високого рівня професійності персоналу. Це включає посилення ролі розвідувальних служб, модернізацію обладнання та створення умов для стратегічного аналізу та прогнозування загроз. Одночасно важливим є розвиток механізмів цивільно-військового співробітництва, щоб забезпечити взаємодію інституту

національної безпеки з іншими галузями влади та громадянським суспільством. У сфері правових пріоритетів важливим є посилення законодавчого контролю за діяльністю інституту національної безпеки, забезпечення захисту прав і свобод громадян, а також створення механізмів прозорості та відповідальності. Розвиток юридичної бази для боротьби з корупцією та забезпечення правопорядку є ключовим елементом. Надалі стратегія розвитку інституту національної безпеки України має враховувати глобальні тенденції у сфері безпеки, такі як кліматичні зміни та біопроблеми, і впроваджувати інноваційні підходи до адаптації вітчизняного законодавства та реагування на нові виклики.

Ефективна міжнародна співпраця та участь в міжнародних безпекових об'єднаннях стають стратегічно важливими. Розбудова партнерських відносин і обмін досвідом сприяє спільній боротьбі з транскордонними загрозами та підвищенню обороноздатності [1, с. 167]. Ключовим напрямом є також розвиток інтегрованих систем обміну інформацією та аналізу даних, що дозволяє ефективно реагувати на загрози в реальному часі та вдосконалювати стратегії сфер національної безпеки. Вдосконалення системи освіти та підготовки спеціалістів у галузі національної безпеки зумовлені насамперед необхідністю зміцнення загальної обороноздатності нашої держави. Забезпечення високого рівня професійної компетентності та орієнтації на інновації сприяє надійному функціонуванню інституту національної безпеки.

ки в умовах дії правового режиму воєнного стану. Далі важливо розвивати механізми взаємодії з громадськістю, враховуючи інтереси суспільства. Транспарентність діяльності та відкритість до зворотного зв'язку сприяють підвищенню довіри в суспільстві до інституту національної безпеки [2, с. 118].

Важливим елементом є вдосконалення механізмів контролю та нагляду за діяльністю інституту національної безпеки, щоб уникнути можливих зловживань та забезпечити дотримання законності. Ефективна комунікація та інформаційна політика відіграють важливу роль у взаємодії з громадськістю. Загальний доступ до інформації, зокрема щодо загроз і заходів безпеки, сприяє усвідомленню громадянами ситуації та сприяє формуванню їхньої підтримки. Необхідним є постійний аналіз та оновлення стратегії національної безпеки, враховуючи зміни в геополітичному оточенні, технологічний прогрес та соціокультурні трансформації. Гнучкість та адаптивність є ключовими компонентами успішної політики розвитку інституту національної безпеки [3, с. 87].

Забезпечення інтегрованості та координації між різними органами та відомствами, включеними у систему національної безпеки є ключовим аспектом у державному управлінні. Забезпечення спільної роботи та обміну інформацією між силами безпеки, розвідувальними службами, правоохоронними органами та іншими заці-

кавленими структурами дозволяє ефективно реагувати на загрози та координувати заходи безпеки [4]. Необхідно також вдосконалювати систему реагування на кризові ситуації та враховувати аспекти гуманітарного реагування у випадках природних лих, воєнних конфліктів чи інших надзвичайних ситуацій. Забезпечення безпеки нації включає не лише захист від зовнішніх загроз, але й здатність ефективно врегулювати внутрішні проблеми та конфлікти.

Таким чином, сучасні організаційно-правові пріоритети політики розвитку інституту національної безпеки України визначаються комплексом заходів, спрямованих на забезпечення внутрішньої та зовнішньої стабільності країни. Ці пріоритети включають зміцнення кібербезпеки, розвиток заходів щодо захисту кіберпростору, вдосконалення законодавства та технологічних рішень для запобігання кібератак і забезпечення безпеки інформаційних систем. Ефективний контроль за кордонами передбачає вдосконалення системи контролю та моніторингу на кордонах для запобігання нелегальній міграції, торгівлі зброєю та іншим видам транскордонної злочинності. Співпраця зі збройними силами має містити розвиток інтегрованих стратегій і механізмів взаємодії з армією для забезпечення ефективності та координації у вирішенні внутрішніх і зовнішніх викликів. Підвищення рівня кримінального контролю та протидії тероризму повинна складати удосконалення правової бази та підвищення кримінального контролю для запо-

бігання терористичним загрозам та іншим формам організованої злочинності. Системна реформа судової системи передбачає забезпечення незалежності та ефективності судової системи для справедливого розгляду справ, пов'язаних із національною безпекою. Ці напрями формують стратегічний курс України на шляху забезпечення стійкості та захисту національних інтересів у складних геополітичних і технологічних умовах.

Список використаних джерел:

1. Смолянчук В. Національна безпека незалежної України: осягнення сутності. *Політичні дослідження*. 2021. №1. С. 163-169.
2. Горбулін В. П. Стратегічне планування: вирішення проблем національної безпеки: монографія. Київ: НІСД, 2011. 288с.
3. Янчук А. В., Пригунов П. Я., Колесник В. Т. Формування основ нормативно-правового забезпечення національної безпеки України. Інвестиції: практика та досвід № 20/2016. С. 84-88.
4. Про боротьбу з тероризмом [Електронний ресурс] : Закон України від 20 берез. 2003 р. №638-IV. URL : <http://zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення 18.03.24)

ДЕРЕВЯНКО Богдан,
доктор юридичних наук, професор,
головний науковий співробітник відділу
міжнародного приватного права
НДІ приватного права і підприємництва
імені академіка Ф. Г. Бурчака
Національної академії правових наук України
(м. Київ, Україна)

ЗМІНИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У МЕЖАХ ГАЛУЗЕЙ ПРАВА В УМОВАХ ВІЙНИ

Усі галузі економіки і сфери громадського життя максимально швидко перебудовуються в умовах війни. Українська економіка і соціальна сфера розпочали таку перебудову з 2014 року. Очевидно, ці процеси проходили достатньо повільно, спираючись більшою мірою на економічний інтерес виконавців через пріоритетне застосування диспозитивних методів регулювання економічних і соціальних процесів із незначним застосуванням імперативних методів. Із 2022 року ситуація в економіці та державі загалом помінялася кардинально. Тому переорієнтація всіх явищ і процесів на життя в умовах війни в цілому відбулася доволі швидко. Сфери освіти і науки не стали винятками. Теми наукових досліджень у природничих, соціальних, гуманітарних науках змістилися у бік забезпечення потреб ЗСУ та ВПК, підтримки населення, реструктуризації економіки тощо. Наукові дослідження в межах різних галузей права не визначають результатом винахід, удосконалення нових видів зброї, нових форм чи способів ведення воєнних дій. Проте, завдяки правовому регулюванню різноманітних відносин та правовому забезпеченню різноманітних процесів, можна швидко змінити соціальні відносини в потрібному для держави і суспільства напрямі. Можливо на власному прикладі навести тематику наукових

досліджень у межах різних галузей права в умовах війни. Так у межах відділу міжнародного приватного права Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України під час дії правового режиму воєнного стану виконуються наукові дослідження за темою «Правове забезпечення соціального спрямування економіки України та бізнесу в сучасних умовах цифровізації, глобалізації, появи нових загроз суспільному благополуччю» (державна реєстрація № 0122U000064). Вони передбачають пошук напрямів правового захисту від різноманітних загроз економіці і суспільству. Прикладами є опубліковані статті «Про порівняння господарської діяльності з видобутком криптовалюти («майнінгом») та здійсненням операцій із нею» [1], «Регулювання відносин цифрової економіки: окремі аспекти» [2] та ін. На 2024 рік заплановано підготовку колективної монографії «Пріоритетні цілі соціально-економічної політики держави та правові інструменти їх досягнення в умовах війни».

Також в умовах війни у межах відділу було відкрито Лабораторію медичного права України та ЄС. Тому певна частина досліджень співробітників відділу і обов'язково співробітників лабораторії присвячена подоланню проблем, що постають в умовах війни у сфері медицини. Прикладом є наукові статті «Види та стимулювання медичного туризму в Україні» [3], «Забезпе-

чення прав пацієнтів у відносинах з надання транскордонних медичних послуг» [4] та ін.

Відділом господарсько-правових досліджень проблем економічної безпеки Державної установи *«Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова НАН України»* в умовах війни реалізується тема «Правова модель «зеленої» енергетичної трансформації України в умовах повоєнного відновлення економіки» з розбивкою на етапи протягом 2024 року: I) Інвестиційно-інноваційна складова правової моделі «зеленої» енергетичної трансформації України (I-II кв. 2024 р.); II) Правові засади збалансованого розвитку вугільних регіонів в умовах «зеленої» енергетичної трансформації України у повоєнний період (III-IV кв. 2024 р.). Прикладом є стаття «Правові аспекти стимулювання використання «зеленої» енергії у транспортній сфері України» [5]. Сьогодні готується значна частина наукових робіт, покликаних запропонувати способи диверсифікації різноманітних ризиків для енергетичної сфери держави.

Складна ситуація в економіці негативно відбилася на результатах діяльності багатьох суб'єктів господарювання, до значної частини з яких було застосовано заходи, передбачені Кодексом України з процедур банкрутства. Тому в умовах війни більш затребуваною стала тематика правових досліджень реалізації процедур банкрутства, зокрема в дисертаційних дослідженнях. У роботі, присвяченій реалізації ліквідаційної процедури та виданій напередодні повномасштабного російського

вторгнення, довелося брати участь редактором [6]. Додає певного оптимізму зацікавленість молодих дослідників у пошуку способів відновлення платоспроможності боржника в процедурі санації. Наприклад, ще не захищена дисертація на тему «Правове забезпечення відносин у процедурі санації боржника у справах про банкрутство», можливо, міститиме пропозиції щодо порятунку боржника без запровадження процедури ліквідації.

В умовах активної оборонної війни в Україні набувають інтересу роботи, присвячені дослідженню різноманітних аспектів міжнародного права, зокрема в частині забезпечення права на самозахист, на володіння атомною зброєю, забезпечення гарантій суверенітету і територіальної цілісності. Повертаються в орбіту активних теми, що стосуються доцільності чи недоцільності набуття громадянства України чи іншої країни за заслуги перед нею та навпаки. Підготовлена раніше стаття «Суперечливі питання щодо позбавлення громадянства за звинуваченням у тероризмі та сепаратизмі» [7] сьогодні вимагає подальшого розвитку. Не менш важливими в умовах сьогодні є дослідження в напрямі пошуку механізмів забезпечення рівності громадян в умовах війни, відшкодування їм завданої матеріальної та моральної шкоди, забезпечення їх захисту, а також дослідження у сфері міжнародного права, спрямовані на пошук способів заміни ООН на організацію, спроможну за-

хищати права всіх держав і не бути посміховиськом в очах автократій XXI століття.

Список використаних джерел:

1. Деревянко Б. В. Про порівняння господарської діяльності з видобутком криптовалюти («майнінгом») та здійсненням операцій із нею. *Право України*. 2018. № 5. С. 164–175. URL:

https://pravoua.com.ua/ua/store/pravoukr/pravo_2018_5/.

2. Вінник О. М., Попович Т. Г., Деревянко Б. В. Регулювання відносин цифрової економіки: окремі аспекти. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2022. Том 29. № 3. С. 181–204. URL :

<https://repository.ndippp.gov.ua/handle/765432198/527>.

3. Деревянко Б. В., Миронова Г. А., Книш С. В. (2022). Види та стимулювання медичного туризму в Україні. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. № 99(4). С. 108-120. DOI : <https://doi.org.10.32631/v.2022.4.09>; URL : <http://visnyk.univd.edu.ua/index.php/VNUAF/article/view/526>.

4. Миронова Г., Деревянко Б., Муляр Г. Забезпечення прав пацієнтів у відносинах з надання транскордонних медичних послуг. *Приватне право і підприємництво*. 2023. Вип. 22. С. 39–49. DOI : <https://doi.org/10.32849/2409-9201.2023.22.5>.

5. Деревянко Б. В., Попович Т. Г. Правові аспекти стимулювання використання «зеленої» енергії у транспортній сфері України. *Наукові записки*. Серія: Право. 2022. № 13. С. 236–242. DOI : <https://doi.org/10.36550/2522-9230-2022-13-1>.

6. Богатир В. К. Ліквідаційна процедура – заключна процедура у справах про банкрутство: монографія. В.К. Богатир; за ред. докт. юрид. наук, професора Б.В. Деревянка. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. 210 с. URL : <https://repository.ndippp.gov.ua/handle/765432198/209>.

7. Derevyanko B., Zozulya E. (2017). Controversy in Deprivation of Citizenship on Charges of Terrorism and Separatism. *Journal of Advanced Research in Law and Economics*. Vol. 8. No. 7: JARLE. Volume VIII. Issue 7(29). Winter 2017. P. 2103–2111.

ЄЛАЄВ Юрій,
викладач кафедри організації
досудового розслідування факультету № 1
Криворізького навчально-наукового інституту
Донецького державного університету внутрішніх справ
(м. Кривий Ріг, Україна)

ГРОМАДСЬКА БЕЗПЕКА ЯК ДОДАТКОВИЙ ФАКУЛЬТАТИВНИЙ ОБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЯКІ ПОСЯГАЮТЬ НА СФЕРУ ФУНКЦІОНУВАННЯ МІСЬКОГО ЕЛЕКТРИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

Нині міський електричний транспорт є найбільш екологічно чистим та економічно доступним для населення видом міського транспорту загального користування. Також міським електричним транспортом можливо здійснювати перевезення великої кількості пасажирів за один рейс. Крім того, міський електричний транспорт має стабільний графік перевезень по відповідних маршрутах (лініях).

Станом на тепер особливої актуальності набуває питання організації роботи міського електричного транспорту в надзвичайних умовах. Так норми ч. 2 ст. 20 Закону України «Про міський електричний транспорт» [1]

(далі за текстом – Закон), встановлюють правило, згідно з яким, зокрема в умовах воєнного стану, надання транспортних послуг може обмежуватися або припинятися, а мережа міського електричного транспорту скорочуватися. Своєю чергою, норми ч. 3 ст. 20 даного Закону визначають, що в разі настання надзвичайних ситуацій, стихійного лиха (повінь, пожежа, замети тощо), аварій та катастроф, які призвели до порушення роботи міського електричного транспорту, перевізники вживають невідкладних заходів для ліквідації їх наслідків.

Усе вищенаведене свідчить про необхідність підвищеного рівня правової, зокрема кримінально-правової, охорони сфери функціонування міського електричного транспорту. Так кримінальними правопорушеннями, які посягають, у тому числі, на суспільні відносини у сфері безпеки руху та експлуатації міського електричного транспорту, є такі кримінальні правопорушення, як: пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів (стаття 277 Кримінального Кодексу України [1] (далі за текстом – КК України), блокування транспортних комунікацій, а також захоплення транспортного підприємства (стаття 279 КК України), примушування працівника транспорту до невиконання своїх службових обов'язків (стаття 280 КК України). Звертаємо увагу на те, що в диспозиції частини 1 статті 277 КК України, передбачено такі юридичні дефініції, як «рухомий склад», «можливість спричинити аварію поїзда», «порушення нормальної роботи транспорту». Своєю чергою, відповідно до

норм статті 1 вказаного Закону, прямо передбачено таке правове визначення, як «рухомий склад» – трамвайні вагони, тролейбуси, вагони метрополітену. Також зауважимо, що нормами частини 1 статті 5 вказаного Закону встановлено юридичний термін «швидкісний трамвай». Крім того, у нормах статті 1 вказаного Закону зазначається формулювання «поїзда метрополітену», «швидкісного трамвая». У зв'язку з цим зазначаємо, що в багатьох випадках дані кримінальні правопорушення, окрім основного безпосереднього об'єкту, якими є суспільні відносини у сфері безпеки руху та експлуатації міського електричного транспорту, мають ще й додатковий обов'язковий об'єкт і додатковий факультативний об'єкт. Зокрема, як додатковий обов'язковий об'єкт, можуть вважатися суспільні відносини у сфері забезпечення права людини на життя, права людини здоров'я, оскільки в текстах диспозицій досліджуваних кримінально-правових норм, які встановлюють кримінальну відповідальність за скоєння кримінальних правопорушень, прямо зазначається про такі суспільно небезпечні наслідки, як створення небезпеки для життя людей, спричинення потерпілому середньої тяжкості чи тяжких тілесних ушкоджень, спричинення загибелі людей. Водночас додатковим факультативним об'єктом цих кримінальних правопорушень, як правило, є суспільні відносини у сфері охорони довкілля, у сфері порядку управління, у сфері громадського порядку й, безумовно, у

сфері громадської безпеки, як одного із видів публічної безпеки.

Зауважимо, що громадська безпека є додатковим факультативним об'єктом такого кримінального правопорушення, як пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів (стаття 277 КК України), зокрема у випадку, коли суспільно небезпечні наслідки вказаного діяння спричинені, зокрема, шляхом застосування зброї; вчинення вибуху, підпалу. Своєю чергою, блокування транспортних комунікацій, а також захоплення транспортного підприємства (стаття 279 КК України), як правило, вчиняється із застосуванням зброї. У цій статті КК України під юридичним терміном «станція» може розумітися, зокрема, станція швидкісного трамваю або метрополітену. Причому, дефініцією іншого транспортного підприємства, установи або організації може визначатись саме підприємство міського електричного транспорту, тобто трамваю, тролейбусу, метрополітену, швидкісного трамваю.

Зазначаємо, що норми статті 280 КК України (примушування працівника транспорту до невиконання своїх службових обов'язків) прямо передбачають працівника залізничного, повітряного, водного, автомобільного, міського електричного транспорту як спеціального потерпілого від вищеназваного діяння. Одночасно з цим, є очевидним, що одним із видів застосування насильства, яке є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого, є саме застосування зброї. Своєю чергою, зауважимо, що,

згідно з формально-логічним тлумачення норм статті 280 КК України як способу вчинення вказаного діяння, прямо не передбачено погрозу вчинення вищеназваних дій, яка поєднана з демонстрацією зброї, зокрема вогнепальної зброї. Водночас, указаний спосіб скоєння кримінального правопорушення буде посягати на громадську безпеку, що має бути враховано під час призначення винному покарання, а саме: відповідно до норм пункту 12 частини 1 статті 67 КК України, як обставина, що обтяжує покарання у виді вчинення злочину загальнонебезпечним способом. Водночас, зауважимо, що у випадку, коли погроза під час скоєння даного діяння, вчинена з використанням несправжньої, зокрема іграшкової, зброї, яка лише зовні нагадує реальну зброю, у даному випадку діяння винного (за всіх інших рівних обставини) необхідно кваліфікувати за частиною 1 статті 280 КК України. Особливо звертаємо увагу на те, що в разі виявлення факту відсутності у винного законних підстав для володіння та користування зброєю, його дії необхідно додаткового кваліфікувати за відповідною частиною статті 263 КК України, яка передбачає кримінальну відповідальність за незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами. При всьому, у даному кримінальному правопорушенні основним (безпосереднім) об'єктом є саме суспільні відносини у сфері громадської безпеки.

Також необхідно враховувати й той факт, що в багатьох випадках умисні кримінальні правопорушення вчиняються не тільки кримінально-протиправними групами, що є загальними формами співучасті у кримінальному правопорушенні, зокрема група осіб за попередньою змовою, організована група, а й кримінально-протиправними групами, котрі є спеціальними формами співучасті у кримінальному правопорушенні, зокрема бандою; не передбаченим законом воєнізованим або збройним формуванням; терористичною групою чи терористичною організацією. У зв'язку цим, зазначаємо, що факт організації, створення таких злочинних угруповань сам собою є закінченим кримінальним правопорушенням проти громадської безпеки. У цих випадках кримінальна відповідальність буде наставити за правилами сукупності кримінальних правопорушень.

Усе вищенаведене свідчить про необхідність подальших міждисциплінарних наукових досліджень суспільних відносин у царині громадської безпеки, яким може завдаватися шкода в разі скоєння кримінальних правопорушень у сфері функціонування міського електричного транспорту, з урахуванням того, що громадська безпека та безпека руху міського електричного транспорту є складовими частинами публічної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Про міський електричний транспорт: Закон України від 29 червня 2004 року № 1914-IV. *Відомості Верховної*

Ради України, 2004, № 51, ст. 548. (дата звернення: 10.01.2024)

2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 року № 2341-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 16.01.2024 р.)

ELISEYEVA Svitlana,
Teacher of the language training Department
Odesa State University of Internal Affairs
(Odesa, Ukraine)

FEATURES OF FOREIGN LANGUAGE TRAINING FOR SECURITY SECTOR SPECIALISTS

Foreign languages training of state security sector personnel is an important part of professional training. Now, in conditions of war, this issue is becoming increasingly important, which is determined by the high activity of specialists in international cooperation with other countries, which includes participation in joint educational activities and training, military-diplomatic activities, as well as in international security operations. All this things require high level foreign languages knowledge and their application in professional activities.

Currently, the research in the field of training of foreign languages theory and practice of translation, in particular English, for state security sector personnel is quite limited. In the practical sector, there is a lack of specialists in professional translation, and, as a result, imperfect translations of

certain documentation, and sometimes a lack of ability to perform interpretation during visits of foreign specialists, performance of operational and technical work requiring a high level of language skills, as well as during the missions abroad. Unfortunately, insufficient attention is given to the translation industry at the stage of training security specialists.

Talking about methods of teaching English, it can be noted that when training cadets of higher military educational institutions, such methods as Yefimova's method of developing foreign language competence of cadets, V. G. Zlatnikov's method of teaching listening comprehension and others are used. But particularly as for translation disciplines, they are not observed or observed in every limited amount, that does not give cadets complete knowledge about the specifics of translation from and into English in the field of security service.

As for the scientific research that was carried out in the direction of foreign languages teaching we note such scientists as N. Yakovenko, L. Semenenko, G. Batyshcheva, A. Kondratenko, V. Petrukhin, N. Fedorovych, R. Bliar, C. Wittaker and others. New translation methods were studied by such scientists as Bakhov I. S., Vergun L., Oleksyshyna L., Gladka N., Yerko V. and others.

When training security sector specialists in translation from English, it is important to take into account the specifics of the field of its use and pay attention to the rules and features of translation from and into English in certain areas

of activity. The functional style of translation in this sector can be classified as official or official and business when it comes to the translation of documentation, official meetings and negotiations. In other cases, the functional style may vary according to the circumstances of the language being used.

The main features of the official and business style are: 1) specific composition of the text: division into structural parts (preamble, central clauses, opening addresses, closing sentences, signatures, seals, indications of dates, etc.); 2) set expressions and highly literary formal words, for example: *I bag to inform you* – Я хочу повідомити вам, *Dear Sir* – Шановний пане, *on behalf of* – від імені, *hereinafter* – надалі/далі, *heretofore* – дотепер, *hereby* – цим, *hereto* – до цього, *above-mentioned* – вищезазначений, вищезгадане, *the under signed* – нижче підписалися, etc.; 3) the use of symbols, acronyms and abbreviations, for example: *IMF* (*International Monetary Fund*) – Міжнародний валютний фонд, *VAT* (*value added tax*) – податок на додану вартість, *PLC* (*public limited company*) – акціонерне товариство, *Gvt* (*government*) – уряд, *atk* (*attack*) – напад, *A/T* (*anti-tank*) – протитанковий, *USS* (*United States Ship*) – корабель Сполучених Штатів, etc.; 4) terms which have to do with the subject-field of the document and which must be unambiguous, for example: *immovable property* – нерухоме майно, *tax exemption* – звільнення від сплати податків, *territorial waters* – територіальні води, *stop for non-traffic*

purposes – зупинка в недорожніх цілях, *designated airline* – призначена авіакомпанія, etc.; 5) absence of any emotionality, stylistic devices and means of expression; 6) complicated syntax: combining several statements into one sentence, which usually begins with a new paragraph, the use of participial and infinitive constructions, long compound and complex sentences; 7) a reference to the present or future, which is mainly expressed by the use of Present Indefinite and Future Indefinite tense forms. Official documents have a high degree of authority and responsibility. This is achieved by direct reference to the authors of the document and its addressee, to the time and place of compiling the document, by the use of “binding words” (performative verbs and nouns), for example, such as *recognise* – розпізнавати, *respect* – шанувати, поважати, *shall* – повинен, *reiterate* – повторювати, *advise* – радити, *respect* – поважати, *guarantee* – гарантувати, *resolution* – дозвіл, постанова, *order* – наказ, etc. The binding nature of official documents is also ensured by the extensive use of modal verbs, for example, *should* – повинен, слід, *would* – міг би, *may* – мати можливість, могли, *need* – потреба, треба, *must* – повинен, *have to* – мати (щось зробити), etc. [1].

The official and business style is used both in written and oral translation. It is important to adhere the style when translating the whole text, speech, language, and any process of official communication.

Conversational style (or colloquial style) is characterized by: 1) widespread use of commonly used words; 2) expres-

siveness and emotional coloring of speech; 3) the use of slang, jargons, dialects, vulgarisms, phraseological units; 4) the use of incomplete sentences (ellipsis), inserted words and addresses; 5) the use of words with affectionate suffixes or suffixes of contempt; 6) variety of rhythms and melodies, incorrect pronunciation; 7) the use of facial expressions and gestures [2].

In the field of operational and technical work, oral translation and audio analysis with written recording of data are most often used. In this case, the style can change according to the situation and can vary from formal business to colloquial, including slang, colloquialisms, jargon and even vulgarisms. In the case of listening to audio in real time, it is desirable the translator has to master the technique of translation note-taking and shorthand to record information received in real time.

Interpreters' note-taking (INT) – universal translation cursive (translation notation, translation semantography) is a collection of rules and recommendations, as well as the system itself for recording the content of the translation by the translator for the purpose of its further reproduction in the target language. Interpreters' note-taking is one of the basic skills that an interpreter must possess. Unlike shorthand, INT is used to record opinions and their relationships. Interpreters' note-taking corresponds to the requirements of the moment, that is, the translator uses it immediately after finishing a segment (or the entire speech) and is character-

ized by such principles as: 1) abbreviations; 2) vertical recording (verticality); 3) step recording (shift); 4) margins; 5) use of symbols.

Shorthand or cursive writing is a form of rapid writing characterized by the writing in short and abbreviations, allowing the synchronous recording of spoken language. This is a set of unique symbols consisting of geometric shapes and letters that imitate handwriting, and is designed for quickly recording syllables, morphemes and words of spoken language [3].

In order to ensure high-quality training of security sector specialists in translation, it is important to pay attention to practical training in interpretation, for which the educational institution must have a well-equipped office, tables located in sections, separated from each other by partitions, where you can use computers, headphones with microphone and other technical equipment for training speech recognition by listening, one's own pronunciation training using special exercises, performing audio and video translation, audio analysis and written recording of the information listened to using interpreters' note-taking and shorthand techniques.

Список використаних джерел:

1. Максимов С. Є. Практичний курс перекладу (англійська та українська мови). Теорія та практика перекладацького аналізу тексту для студентів факультету перекладачів та факультету заочного та вечірнього навчання: навчальний посібник. Київ: Ленвіт, 2006. 157 с.

2. Для чого знати стилі мовлення: сайт. URL: <https://www.superprof.com.ua/blog/yak-rozrizniaty-styli-movlennia/>

3. Стенографія: сайт. URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D1%82%D0%B5%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F>.

ZAPOTICHNA Roksolana,
PhD in Economics,
Associate Professor of the Department of
Foreign Languages and Culture
of Lviv State Professional Broadcasting
University of Internal Affairs
(Lviv, Ukraine)

INNOVATIVE APPROACHES TO LANGUAGE LEARNING FOR LAW ENFORCEMENT: HARNESSING THE POWER OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE

Language proficiency plays a crucial role in law enforcement, facilitating interactions with diverse communities, conducting investigations, and ensuring public safety. With the rapid advancements in AI technology, there is a growing interest in leveraging AI-driven solutions to enhance language education within law enforcement agencies. This introduction sets the stage by highlighting the significance of language skills in law enforcement and outlining the objectives of the study.

The integration of AI in law enforcement education has witnessed significant growth in recent years, revolutionizing training methodologies and enhancing operational capabilities. Traditional language learning approaches within law

enforcement have evolved alongside technological advancements, embracing digital tools and interactive platforms.

From chatbots and speech recognition software to virtual reality simulations, these tools offer personalized learning experiences, real-time feedback, and immersive language practice environments. The analysis focuses on the features and functionalities of selected AI tools and their applicability in addressing the unique language learning needs of law enforcement personnel [1].

Advantages of AI in Language Learning for Law Enforcement:

AI presents a myriad of advantages when applied to language learning within the law enforcement sector. Firstly, AI offers personalized learning experiences tailored to the specific needs and schedules of law enforcement officers. With the demanding nature of their profession, officers often require flexible learning solutions that can adapt to their irregular work hours and unpredictable assignments. AI-powered language learning platforms can provide on-the-go access to language materials, allowing officers to engage in learning activities whenever their schedule permits, whether it be during breaks, downtime, or even while on duty.

Secondly, AI facilitates enhanced efficiency and effectiveness in language acquisition for law enforcement personnel. Traditional language learning methods may not always align with the fast-paced and dynamic nature of police work. However, AI tools can streamline the learning process by offering interactive exercises, real-time feedback, and personalized

learning paths. By leveraging machine learning algorithms, these platforms can identify areas of strength and weakness for each individual learner, allowing them to focus their efforts where it matters most. This targeted approach not only accelerates learning but also ensures that officers acquire language skills relevant to their operational duties.

Furthermore, AI empowers law enforcement agencies to overcome geographical and logistical barriers in language training. In many cases, officers may be stationed in remote areas or regions where access to traditional language learning resources is limited. AI-enabled language learning platforms provide a solution to this challenge by offering remote access to high-quality educational materials. Through online courses, mobile applications, and virtual tutoring sessions, officers can receive comprehensive language instruction regardless of their location. This accessibility ensures that language training remains inclusive and equitable for all members of law enforcement, regardless of their geographical constraints.

Another significant advantage of AI in language learning for law enforcement lies in its ability to support multilingual proficiency within diverse policing environments. In today's interconnected world, officers may encounter individuals from various linguistic backgrounds in the course of their duties, including victims, witnesses, and suspects. Proficiency in multiple languages enhances officers' ability to communicate effectively, build rapport, and gather crucial information

during investigations. AI-driven language learning platforms offer a cost-effective and scalable solution for equipping officers with the language skills needed to navigate linguistic diversity. By leveraging AI tools, law enforcement agencies can deploy language training programs tailored to the specific linguistic needs of their personnel, ensuring that officers are adequately prepared to serve multicultural communities.

Moreover, AI facilitates continuous learning and skill retention among law enforcement officers, addressing the challenge of language proficiency decay over time. Traditional training methods often fail to provide ongoing support for language maintenance beyond initial instruction. However, AI-powered platforms offer a range of features, such as spaced repetition algorithms and interactive refresher courses, designed to reinforce and solidify language skills over the long term. By incorporating AI into their training frameworks, law enforcement agencies can establish a culture of lifelong learning, enabling officers to sustain and enhance their language proficiency throughout their careers.

Despite its benefits, the integration of AI in language learning for law enforcement is not without challenges. Technological barriers, data privacy concerns, and cultural nuances pose significant obstacles to the effective implementation of AI-driven language education initiatives. This section identifies and analyzes the challenges and limitations encountered in deploying AI tools within law enforcement training contexts [2].

In conclusion, the integration of AI into language learning programs for law enforcement represents a significant advancement in training methodologies. By harnessing the power of AI technologies, law enforcement agencies can equip personnel with the language skills necessary for effective communication and collaboration in diverse settings. However, addressing the challenges associated with AI implementation and leveraging its full potential require ongoing research, collaboration, and innovation in the field of law enforcement education.

Список використаних джерел:

1. Cantos, K., Varas Giler, R., & Magayanes, I. (2023). Artificial Intelligence In Language Teaching And Learning. *Ciencia Latina Revista Científica Multidisciplinar*, 7, 5629-5638. DOI: https://doi.org/10.37811/cl_rcm.v7i4.7368.
2. Patty, J. (2024). The Use of AI in Language Learning: What You Need to Know. *Jurnal Review Pendidikan dan Pengajaran*, 7, 642-654. DOI : <https://doi.org/10.31004/jrpp.v7i1.24609>.

ЗОЗУЛЯ Євген,

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри соціально-гуманітарних та
загальноправових дисциплін факультету № 1
Криворізького навчально-наукового інституту
Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кривий Ріг, Україна)

**ДО ПИТАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО
ВИХОВАННЯ ФАХІВЦІВ У СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ І**

ОБОРОНИ В УМОВАХ ВІЙНИ (ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ)

В умовах збройної агресії російської федерації проти України одним із пріоритетних напрямів державної політики є формування та реалізація державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності як складової забезпечення національної безпеки України. З метою реалізації зазначеного напрямку на державному рівні ухвалено комплекс нормативно-правових актів. Серед них першочергового значення має Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» від 13 грудня 2022 року. Цей Закон визначає мету, завдання, принципи, напрями, особливості формування та реалізації державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності як складової забезпечення національної безпеки України, гарантії участі громадян України, закордонних українців, громадських об'єднань та інших інститутів громадянського суспільства у її реалізації, визначає повноваження органів державної влади та органів місцевого самоврядування в цій сфері [1].

Крім того, зазначеним законом визначається комплекс документів державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності, серед яких Стратегія утвердження української

національної та громадянської ідентичності; державні цільові, регіональні та місцеві програми з утвердження української національної та громадянської ідентичності; плани заходів з утвердження української національної та громадянської ідентичності центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування [1, ст. 7]. Ухвалення зазначеного комплексу нормативно-правових актів дозволяє чітко визначити сутність, особливості та складові національно-патріотичного виховання, у тому числі й у сфері підготовки фахівців у сфері безпеки і оборони. Перш за все, необхідно зацентрувати увагу на тому, що вищезазначений закон визначає, що національно-патріотичне виховання, разом із військово-патріотичним вихованням та громадянською освітою, є складовою державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності. За своїм змістом це наскрізний виховний процес, спрямований на утвердження української національної та громадянської ідентичності, формування оборонної свідомості на основі суспільно-державних (національних) цінностей України, соціальної активності та відповідальності, готовності до дієвого виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, державної незалежності і територіальної цілісності України [1, ст. 1 п. 12].

Аналіз чинної нормативно-правової бази дозволяє чітко визначити мету, основні складові та напрями національно-патріотичного виховання громадян України. Відповідно до цього, метою національно-патріотичного виховання є формування і утвердження української національної та громадянської ідентичності, оборонної свідомості, громадянської стійкості на основі суспільно-державних (національних) цінностей України, соціальної активності та відповідальності, готовності до дієвого виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, державної незалежності і територіальної цілісності України [1, ст. 9].

З урахуванням специфіки підготовки, основними напрямками національно-патріотичного виховання фахівців у секторі безпеки і оборони в умовах війни, є популяризація суспільно-державних (національних) цінностей України; здійснення заходів з формування оборонної свідомості та громадянської стійкості; поширення знань про видатних особистостей українського державотворення; залучення інститутів громадянського суспільства до виконання завдань національно-патріотичного виховання; залучення здобувачів вищої освіти до участі у заходах національно-патріотичного спрямування; організація та здійснення виховних і просвітницьких заходів; формування навичок критичного мислення, медіаграмотності та запобігання поширенню недостовірної інформації; залучення військовослужбовців-учасників бойових дій та ветеранів російсько-

української війни, особливо осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, учасників Революції Гідності до здійснення заходів національно-патріотичного виховання.

На нашу думку, в умовах війни основною умовою ефективності національно-патріотичного виховання фахівців у секторі безпеки і оборони є залучення до реалізації його завдань органів державної влади і місцевого самоврядування, усіх складових сил безпеки і оборони держави, представників інститутів громадянського суспільства та міжнародних організацій. Важливе місце в цій системі займають суб'єкти освітньої діяльності, зокрема і заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання, що належать до сфери управління Міністерства внутрішніх справ України (далі – ЗВО системи МВС)

Акцентуючи увагу на питаннях національно-патріотичного виховання як складової державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності, необхідно зазначити, що положення чинного законодавства визначають повноваження ЗВО системи МВС, одночасно з іншими суб'єктами освітньої діяльності, у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності. Це дозволяє забезпечити здобуття громадянських компетентностей здобувачами освіти (зокрема шляхом внесення відповідних змін у формулювання програмних компетентностей та результатів навчання освітньо-

професійних програм підготовки фахівців для різних рівнів освіти), здійснювати їх громадянсько-патріотичне, військово-патріотичне та духовно-моральне виховання під час здійснення освітньої діяльності.

Крім того, ЗВО системи МВС, як й інші суб'єкти освітньої діяльності, мають повноваження реалізовувати відповідні проєкти у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності. Спрямованість цих заходів визначається, зокрема, Операційним планом заходів з реалізації у 2023-2025 роках Стратегії утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2030 року [2].

Водночас, ЗВО системи МВС, разом із іншими суб'єктами освітньої діяльності, мають повноваження здійснювати підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації фахівців у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності. Конкретними заходами реалізації зазначених повноважень є їх залучення до процесу підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців у сфері утвердження українсько національно та громадянсько ідентичності. Ідеться, зокрема, про проведення відповідних заходів у співпраці з іншими суб'єктами освітньо діяльності, закладами сфери утвердження українсько національно та громадянсько ідентичності та інститутами громадянського суспільства. Також дієвою формою реалізації зазначених повноважень є участь ЗВО системи МВС у

розробленні та вдосконаленні методик і програм національно-патріотичного, військово-патріотичного виховання та громадянської освіти.

Наступним напрямом реалізації зазначених повноважень ЗВО системи МВС, поряд з іншими суб'єктами освітньої діяльності, є здійснення наукового та методичного забезпечення науково-педагогічної діяльності в частині утвердження української національної та громадянської ідентичності. Серед основних форм реалізації на зазначеному напрямі – проведення наукових досліджень у зазначеній сфері, участь науково-педагогічного складу в розробленні на основі досліджень рекомендації щодо удосконалення державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності.

Підсумовуючи, слід зазначити, що удосконалення нормативно-правового та організаційного забезпечення у сфері національно-патріотичного виховання є необхідним чинником підвищення ефективності підготовки фахівців у сфері безпеки і оборони в умовах героїчного боротьби українського народу проти збройної агресії російської федерації.

Список використаних джерел:

1. Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності: Закон України від 13 грудня 2022 року № 2834-IX. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2023, № 46, Ст. 116. (дата звернення: 02.04.2024)

2. Про схвалення Стратегії утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2023-2025 роках: Постанова Кабінету Міністрів України від 15 грудня 2023 р. № 1322. *Урядовий портал*. URL : <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-strategii-utverdzhennia-ukrain-skoj-na-a1322> .(дата звернення: 05.04.2024).

КАДАЛА Віталій,
кандидат юридичних наук, доцент
Донецький державний
університет внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗМІСТОВНОСТІ ПРИНЦИПІВ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Економічна безпека відіграє помітну роль як на рівні країни, так і серед представників підприємницького сектора. Особливо питання безпекового існування суспільства різних країн загострюється під час активних воєнних дій. Виклики воєнного часу впливають не лише на розвиток країни, й на правову та наукову платформу управлінських циклів, які функціонують у надзвичайних умовах. У нашому випадку постає проблема осучаснення змістовності принципів економічної безпеки, котрі мають бути адаптовані з урахуванням реалій сьогодення. Як відомо, принципи встановлюють основні правила та умови, які допомагають досягти поставлених цілей економічної безпеки. Вони орієнтовані на забезпечення ви-

конання намічених життєздатних критеріїв як для самої країни, так і для суб'єктів господарювання різних сфер бізнесу з метою мінімізацію негативного впливу на навколишнє середовище та захист різних аспектів діяльності. Враховуючи окреслене, вбачаємо, що порушене питання є сучасним та актуальним, потребує більш поглибленого переосмислення та дослідження.

Доречно зазначити, що проблематичні та методологічні проблеми визначення та оцінювання економічної безпеки на рівні країни або на рівні окремо взятого суб'єкта господарювання не є новими, проте доволі часто обираються предметам дослідження в наукових колах. Напрями наукових досліджень висвітлено в монографічних та дисертаційних учених, а також обговорюються на різних дискусійних платформах. Серед науковців, котрі досліджували поставлену проблему, варто виділити Л. М. Акімова [1], З. В. Гбур [2], О. М. Ляшенко [3], С. І. Мельник [4] та інших. Науковці розкривають різні проблематичні аспекти системи управління економічною безпекою на макроекономічному та мікроекономічному рівні, надають напрями їх розв'язання, проте без осучаснення змістовності окремих елементів цієї системи управління, з огляду на існуючі військові виклики в країні. Враховуючи рольовий аспект принципів економічної безпеки в управлінському циклі та межі наукових досліджень, зупинимося саме на осучасненні їх змістовності.

На думку М. І. Копитко та Д. А. Заверуха [5, с. 157-158], «...принципи економічної безпеки держави можна трактувати як базові положення, які є вирішальними під час ухвалення того чи іншого рішення, обрання заходів та механізмів реалізації процесу забезпечення економічної безпеки держави».

Проведені дослідження вказують на те, що, у більшості випадків, науковці [1; 2; 3; 4; 5] визначають такі ключові принципи економічної безпеки, як:

по-перше, верховенства права (уся політика реалізації та забезпечення економічної безпеки держави повинна підпорядковуватись нормам закону) та системності (структура економічної безпеки держави функціонує за ієрархічними рівнями);

по-друге, оперативності та адекватності (усі заходи та механізми системи економічної безпеки держави повинні реалізовуватись вчасно та в обсягу, який би відповідав мірі впливу реальним чи потенційним загрозам, викликам та небезпекам, які можуть чинити прямий чи опосередкований вплив на економічну систему країни);

по-третє, кризова ситуація (пріоритетними напрямками системи забезпечення економічної безпеки держави в цьому випадку повинно стати стале дотримання норм безпеки, захист життя громадян у контексті впливу кризового чинника);

по-четверте, пріоритетності реалізації національних економічних інтересів (реалізація національних економічних інтересів виступає першочерговою метою еко-

номічної безпеки держави, з огляду на це, вся її діяльність, перш за все, повинна формуватись відповідно до актуальних національних економічних інтересів);

по-п'яте, варіативності (реалізація заходів у системі економічної безпеки держави повинна відбуватись та змінюватись відповідно до існуючих зовнішніх та внутрішніх умов функціонування держави) та комплексності (будь-які заходи у сфері економічної безпеки держави можуть бути реалізовані лише після всебічного аналізу та розгляду всіх елементів явища чи об'єкта реагування, а також після врахування всіх можливих наслідків).

Видається, перелік принципів економічної безпеки, в умовах активних воєнних дій в Україні, доцільно розширити за рахунок введення таких їх складових:

- принцип діагностики загроз (визначення та моніторинг факторів, які впливають на поведінку показників економічної безпеки зі встановленням їх максимальних та мінімальних значень);

- принципи запобігання та зменшення ризиків у надзвичайних умовах розвитку (при розробці стратегій управління економічною безпекою та планів дій враховуються можливі ризики, а також вживаються заходи для їх попередження та зниження впливу воєнних викликів).

Осмислення вищезазначеного дає підстави дійти висновку, що реальні воєнні дії в Україні призвели до необхідності перегляду окремих складових системи

управління економічною безпекою у складі якої одне із провідних місць відведено принципам. За результатами проведених досліджень запропоновано осучаснення переліку принципів економічної безпеки за рахунок впровадження принципу діагностики загроз і принципу запобігання та зменшення ризиків у надзвичайних умовах розвитку. Адаптація рекомендованих принципів у майбутньому надасть можливість більш предметно досліджувати питання дотримання відповідного рівня економічної безпеки як макроекономічного, так і мікроекономічного рівня.

Список використаних джерел:

1. Акімова Л. М. Механізм державного управління забезпеченням економічної безпеки в Україні : монографія. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 323 с.

2. Гбур З. В. Державне управління економічною безпекою України: теорія та практика : монографія. Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня Рута», 2018. 408 с.

3. Ляшенко О. М. Концептуалізація управління економічною безпекою підприємства: монографія. 2-ге вид., перероб. Київ : НІСД, 2015. 348 с.

4. Мельник С. І. Управління фінансовою безпекою підприємств: теорія, методологія, практика: монографія. Львів: «Растр-7», 2020. 384 с.

5. Копитко М. І., Заверуха Д. А. Характеристика основних складових забезпечення економічної безпеки держави. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2021. № 3 (63). С. 155-160.

КІБЛИК Дар'я,

доктор філософії, старший викладач кафедри
адміністративно-правових дисциплін

факультету № 2 Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ Й ОБОРОНИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ КРАЇНАМИ-ЧЛЕНІВ НАТО

Військова агресія росії та повномасштабне вторгнення на територію України змусили владу й сектор оборони докорінно змінити вектор підготовки силових відомств, включаючи ГУР МО, ЗСУ, МВС, ССО, ПС ЗСУ та навіть Сили ТрО.

Причиною таких змін стало перегляд умов війни, оскільки сили оборони постійно проводять штурми, зачистки окупованих населених пунктів, знешкодження, так званих, диверсійно-розвідувальних груп (ДРГ). Саме реалізація цих надскладних завдань визначається не тільки фізичною витривалістю, а й теоретичними навичками, які країни-партнери України запропонували надати в надскладний для нас час.

Звісно, підтримка існувала ще з 2014 року, проте після 24 лютого 2022 року даний процес набрав досить великих обертів і на черговому саміті в форматі «Рамштайн» та дії Копенгагенської донорської конференції майже всі країни Скандинавії (Норвегія, Данія, Швеція) та країни Балтії, Польща, Словаччина, Чехія одноголосно

долучились до ідеї інтенсивної підготовки сил безпеки й оборони в умовах війни [2].

Варто наголосити, що підготовка кожного підрозділу сил безпеки й оборони в країнах Європи є різною. Наприклад, Естонія зосередила свою увагу на програмі Interflex-розмінування, снайперська підготовка та підготовка тактичної медицини [1]. Під керівництвом Великої Британії відбувається операція Interflex, під час якої естонські інструктори забезпечують базову підготовку військовослужбовців Збройних сил України на території Великої Британії. Естонія також бере участь у Місії військової допомоги ЄС (EUMAM), сприяючи Україні через проведення спеціалізованих навчальних курсів на власній території [1].

Аналізуючи програму EUMAM, слід зазначити, що вона поділена на чотири напрями. Першим напрямом даної програми є навчити загальновійськової підготовки новобранців, які жодним чином не пов'язані з бойовими діями чи проходженням служби в силових структурах. Термін такої підготовки становить не більше 35 днів. Після отриманих навичок новобранець направляється до бойових бригад та надалі може бути призначений на посаду командира відділення бойових підрозділів.

Другим напрямом є безпосередня фахова підготовка, яка передбачає освоєння базових ОВТ – танків, БМП та БТР, артилерійської системи, безпілотні системи враховуючи FPV-дрони.

Третій напрям передбачає формування професійних навичок управління в організації особового складу на посадах командира відділення, взводу, роти, які зможуть сформувати ефективну роботу не тільки на полігоні, а й під час виходу на бойове завдання. Основою даної підготовки було застосовано натівську концепцію «Mission Command».

Четвертий напрям визначає підготовку підрозділів, які зосереджують свою увагу на вдосконаленні навичок проведення штурмів чи наступу.

Велика Британія, своєю чергою, розпочала інтенсивну підготовку сил безпеки й оборони з 27 червня 2022 року. В основу програми підготовки українських захисників було передбачено п'ять тижнів. Основні аспекти навчання передбачали порядок поводження зі зброєю, тактичні дії військовослужбовців в окопах та міських боях, покращення навичок тактичної медицини.

Як зазначають учасники програми підготовки, «нас навчали військові Великої Британії, а надалі Канади, Австралії та Нової Зеландії. Ми освоювали техніку безпечного поводження зі зброєю, штурмові дії, маневри в складі двійок, четвірок, відділень і взводу, ведення бойових дій у польових умовах та в місті, медичну підготовку і стрільбу. Програма розрахована таким чином, щоб підготувати новобранця і щоб люди, які мають бойовий досвід, могли поділитись своїм досвідом і здобути нові знання» [3].

На думку українського інструктора ДШВ, «досвід ведення бойових дій в місті, стабілізаційні дії, особливості використання різних видів озброєння під час оборони. Загалом у британців та канадців є досвід участі в бойових діях (Ірак, Афганістан), а ми вже, безпосередньо, під тактику російсько-української війни підлаштовували їхні навчання. У будь-якому випадку навчання це позитивно, бо це досвід» [3]. Також значний внесок для оборони країни є підготовка пілотів на бойових літаках F-16. У 2023 році на території Румунії офіційно було відкрито Європейський навчальний центр для навчання українських пілотів, даний центр слугує для «проведення курсів підвищення кваліфікації для найнятих інструкторів F-16, після чого навчання пройдуть румунські та українські пілоти. Машина літатиме лише в повітряному просторі НАТО» [4]. Результати такої підготовки передбачають, значний приріст можливостям України, які наразі складаються з літаків радянської епохи, діючи як потужний засіб стримування та високоєфективний засіб протидії силам ворога та обмежуючи їх здатність атакувати цілі в Україні [5].

Під час проходження базового навчання в країнах НАТО українські солдати отримують не тільки цінний військовий досвід та навички, але й важливе психологічне та моральну підтримку. Вони отримують можливість вивчати сучасні технології, тактики та стратегії, які можуть бути корисними в умовах війни. Крім того, співпраця з військовими з країн НАТО дозволяє україн-

ським солдатам побудувати міжнародні зв'язки та отримати підтримку у випадку потенційної агресії. Важливо також зазначити, що під час війни українські солдати, які пройшли базове навчання в країнах НАТО, можуть використовувати набуті знання і навички для ефективного виконання своїх обов'язків на передовій, що допомагає забезпечити безпеку та захист країни в умовах воєнного конфлікту.

Список використаних джерел:

1. Republic of Estonia Ministry of Defence: Estonia to join Operation Interflex to train Ukrainian forces. URL : <https://www.kaitseministeerium.ee/en/news/estonia-join-operation-interflex-train-ukrainian-forces>. (дата звернення: 27.03.2024).

2. Суспільне новини: Українських бійців навчають маже усі країни НАТО – Резніков. URL : <https://suspilne.media/289444-ukrainskih-bijciv-navcaut-maze-usi-kra-ini-nato-reznikov/>. (дата звернення: 27.03.2024).

3. АРМІЯ INFORM: Як тренуються ЗСУ за кордоном: особливості підготовки URL : <https://armyinform.com.ua/2023/03/10/yak-trenuyutsya-zsu-za-kordonom-osobly-vosti-pidgoto-vky>. (дата звернення: 27.03.2024).

4. Ministry of Defence: Dutch F-16s at training centre in Romania. URL : <https://english.defensie.nl/latest/news/2023/11/07/dutch-f-16s-at-training-centre-in-romania>. (дата звернення: 27.03.2024).

5.GOV.UK: First Ukrainian pilots graduate from RAF flight training. URL : <https://www.gov.uk/government/news/first-ukrainian-pilots-graduate-from-raf-flight-training>. (дата звернення: 27.03.2024).

КИЯН Володимир,
кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

ЩОДО ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

Бажання України рухатися в напрямі демократичного розвитку та розбудови легітимної соціально орієнтованої держави з гарантованими конституційними правами і свободами людини і громадянина не можливе без комплексних змін у соціально-економічних, політичних і демографічних процесах. І цей процес триває вже протягом багатьох років, відколи Україна обрала євроатлантичний курс розвитку та переглянула свої демократичні цінності.

Сучасна євроатлантична політика країни, затягнуті перспективи прийняття Кодексу законів про працю України [1] (далі – КЗпП України), введення воєнного стану в країні – усе це стимулюючі чинники для перегляду чинного правового поля в цілому та врегулювання трудового законодавства зокрема. У контексті збройної агресії росії питання правового регулювання трудових відносин залишається актуальним і вимагає особливої уваги у зв'язку з поточною ситуацією.

На сьогодні соціально-правовий статус працівника, правомірність продовження трудових відносин і захист його прав у разі порушення трудового договору залежить від форми та належної адаптації чинної норми під умови воєнного стану. Незважаючи на низку сучасних нормативно-правових змін до законодавства, включаючи КЗпП України, останній до цього часу залишається чинним, попри його застарілість та постійні кореляції. Це свідчить про те, що він і досі є важливим основним інструментом для врегулювання трудових відносин.

У таких умовах сучасні роботодавці уміло використовують недоліки трудового законодавства, залучають працівників до виконання роботи, і досить часто з порушенням умов укладання трудових відносин, щоб уникнути або зменшити податкові платежі за їх найману працю. Це тягне за собою низку порушень законодавства, завдання шкоди як працівникам, так і державі. На нашу думку, однією з причин такої ситуації є наявність відсилочних норм та нечіткості імперативних норм у трудовому законодавстві України. Зокрема, стаття 24 КЗпП України, яка зазвичай, передбачає укладання трудового договору в письмовій формі, залишає багато простору для різних трактувань та маніпуляцій із боку роботодавців. Таким чином, якщо норма визначена неоднозначно, то вона й не вважається обов'язковою і, як правило, застосовується роботодавцем за суб'єктивною оцінкою.

Також варто зазначити, що законодавство передбачає обов'язковість письмової форми трудового договору лише для окремих категорій працівників. Проте перелік цих категорій не є обмежений, а окремі положення не є чіткими, що ускладнює практику їх застосування на та пошуків інших випадків, відповідно до законодавства. Наприклад, стаття 24 КЗпП України вимагає використання письмових документів лише у випадках, передбачених законодавством, проте для тих, хто прагне захистити свої права через укладання письмових договорів, майже неможливо самотійно без залучення фахівців знайти необхідний перелік таких випадків.

Якщо в попередніх редакціях ст. 21 КЗпП України передбачалося, що трудовий договір є угода між працівником і роботодавцем про виконання ними своїх обов'язків з підляганням внутрішньому трудовому розпорядку, то в редакції Закону України від 30.03.2020 № 540 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)» зазначену норму вже прибрали. Проте, вважаємо, що дана норма повинна носити тимчасовий характер і її доцільно залишити в перспективному законодавстві з метою зменшення підстав до зловживань сторонами договору.

Зміни в законодавстві через епідеміологічну ситуацію в країні та введення воєнного стану внаслідок військової агресії російської федерації також призвели до

виникнення нових форм і видів трудових договорів. Статтю 21 КЗпП України доповнено правилами спрощеного регулювання трудових відносин, визначеними в розділі III-Б КЗпП України. Це положення застосовується до трудових відносин, визначених у статті 49-5, і виникає у випадках: а) між працівником і роботодавцем, який за законодавством є суб'єктом малого підприємництва і середньооблікова чисельність працівників якого за звітний період (календарний рік) становить 250 осіб; б) між роботодавцем і працівником, місячна заробітна плата якого перевищує восьмикратний розмір мінімальної заробітної плати. Звернення до таких нормативних актів дозволяє встановлювати індивідуальні умови праці працівників безпосередньо в трудових договорах, що позитивно позначається на взаємності сторін. Також внесено зміни до статті 21-1 КЗпП України щодо укладення трудових договорів із нефіксованим робочим часом. У цьому випадку це спеціальний трудовий договір, в умовах якого не вказується конкретна тривалість виконання роботи. Зобов'язання щодо виконання роботи працівником виникають лише в тому випадку, якщо роботодавцем будуть надані роботи, передбачені трудовим договором без гарантування того, що така робота буде надаватися постійно, але з дотриманням обумовлених умов оплати праці. Таке регулювання робочого часу дозволяє роботодавцю самостійно визначати необхідність і графік виконання обов'язків

працівника, а також вести переговори з працівником щодо регламентації та тривалості робочого часу відповідно до умов, передбачених у трудовому договорі. На жаль, досі триває політична дискусія щодо оновлення трудового законодавства, й Україна так і не прийняла довгоочікуваного сучасного закону про працю. Усі розробки та проекти не змогли завершитися успішно. Наразі поданий законопроект Трудового кодексу України від 8 листопада 2019 року № 2410 [2] чекає на друге читання. Маємо сподівання, що оновлення і удосконалення проблеми вивчення питань трудових відносин, у тому числі зміни та форми трудового договору, будуть проведені.

Аналізуючи законопроект та перспективи прийняття Трудового кодексу України, слід зазначити, що питання імперативності письмової форми укладення трудового договору без зловживань до застосування вже попередньо включено до законопроекту, тому віримо в те, що це сприятиме усуненню існуючих прогалин у трудовому законодавстві та розширить можливості для появи нових форм трудових договорів. Отже, очікуємо, що майбутній Трудовий кодекс буде враховувати існуючі прогалини і, за належного його застосування, забезпечуватиме права та інтереси сторін трудового договору.

Список використаних джерел:

1. Кодекс законі про працю від 10.12. 1971 № 322 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>. (дата звернення: 08.01.2024)

2. Проєкт трудового кодексу від 08.11.2019 № 2410. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=673

31. (дата звернення: 08.01.2024)

КОБУС Олена,

кандидат фізико-математичних наук, доцент,
завідувач кафедри технологій

захисту кіберпростору центру кібербезпеки

Навчально-наукового інституту

інформаційної безпеки та стратегічних комунікацій

Національної академії Служби безпеки України

(м. Київ, Україна)

БОНДАРЕНКО Степан,

фахівець кафедри технологій захисту

кіберпростору центру кібербезпеки

Навчально-наукового інституту

інформаційної безпеки та стратегічних комунікацій

Національної академії Служби безпеки України

(м. Київ, Україна)

ОЦІНКА ВПЛИВУ МОДЕЛЕЙ ХМАРНИХ СЕРВІСІВ (IaaS, PaaS, SaaS) НА ФОРМУВАННЯ СЕРЕДОВИЩА БЕЗПЕКИ

Хмарні обчислення зробили революцію в управлінні та наданні ІТ-послуг, пропонуючи гнучкість, масштабованість та економічну ефективність. Однак з прийняттям таких моделей хмарних сервісів, як «інфраструктура як послуга» [Infrastructure as a Service] (IaaS), «платформа як послуга» [Platform as a Service] (PaaS) і «програме

забезпечення як послуга» [Software as a Service] (SaaS), питання безпеки набули першорядного значення. Авторами досліджено вплив цих моделей хмарних сервісів на формування середовища безпеки, розглянуто унікальні виклики та міркування, пов'язані з кожною моделлю. Завдяки широкому аналізу літератури, нормативно-правової бази та галузевих практик, дана робота дає уявлення про те, як організації можуть вирішувати проблеми безпеки, одночасно використовуючи переваги хмарних обчислень. Поява хмарних обчислень змінила спосіб управління IT-інфраструктурою та ресурсами організацій. Моделі хмарних сервісів, включаючи IaaS, PaaS і SaaS, пропонують організаціям можливість перекласти обов'язки з управління апаратним і програмним забезпеченням на сторонніх постачальників послуг, що забезпечує гнучкість, масштабованість й економію коштів. Однак, впровадження хмарних сервісів створює нові виклики та міркування щодо безпеки, на які організації повинні звернути увагу, щоб захистити свої дані та системи.

Інфраструктура як послуга (IaaS) надає організаціям віртуалізовані обчислювальні ресурси, включаючи сервери, сховища і мережеву інфраструктуру, що надаються через Інтернет. Хоча IaaS пропонує гнучкість і контроль над IT-ресурсами, вона також привносить унікальні міркування щодо безпеки. Однією з головних проблем моделі IaaS є захист базової інфраструктури, включаючи гіпервізори, віртуальні машини та мережеві компонен-

ти. Організації повинні впровадити надійні засоби контролю доступу, механізми шифрування та системи виявлення вторгнень, щоб захистити свою інфраструктуру від несанкціонованого доступу та зловмисних дій. Крім того, моделі спільної відповідальності диктують, що організації несуть відповідальність за безпеку своїх даних і додатків, розгорнутих на платформах IaaS, наголошуючи на важливості впровадження надійної автентифікації, шифрування і заходів захисту даних.

Платформа як послуга (PaaS) абстрагується від базової інфраструктури і надає платформу для розробки, розгортання та управління додатками. PaaS пропонує розробникам спрощене середовище розробки і прискорює час виходу додатків на ринок. Однак впровадження PaaS привносить міркування безпеки, пов'язані з розробкою, інтеграцією та середовищем виконання додатків. Організації повинні забезпечити безпечні методи кодування, управління вразливостями та безпечні API [application programming interface], щоб зменшити ризики, пов'язані з вразливостями додатків та точками інтеграції [1]. Крім того, захист середовищ PaaS вимагає впровадження надійних механізмів управління ідентифікацією та доступом, моніторингу та реєстрації для виявлення та ефективного реагування на інциденти безпеки. Програмне забезпечення як послуга (SaaS) надає додатки через інтернет на основі підписки, усуваючи необхідність для організацій керувати і підтримува-

ти програмне забезпечення локально. Хоча SaaS пропонує зручність і масштабованість, вона також створює проблеми з безпекою, пов'язані із захистом даних, контролем доступу та дотриманням нормативних вимог. Організації повинні оцінити стан безпеки провайдерів SaaS, включаючи шифрування даних, контроль доступу та сертифікацію відповідності, щоб забезпечити захист конфіденційної інформації. Крім того, механізми управління доступом користувачів, автентифікації та авторизації відіграють вирішальну роль у захисті додатків SaaS і запобіганні несанкціонованому доступу до даних. IaaS надає основні обчислювальні ресурси через Інтернет, включаючи віртуалізовані сервери, сховища та мережеву інфраструктуру. Завдяки IaaS, організації можуть надавати та керувати віртуальними машинами, сховищами та мережевими ресурсами на вимогу, сплачуючи лише за спожиті ресурси. Провайдери IaaS, такі як Amazon Web Services (AWS), Microsoft Azure та Google Cloud Platform (GCP), пропонують масштабовані та високодоступні інфраструктурні послуги, що дозволяють компаніям швидко розгортати та масштабувати додатки без необхідності попередніх капіталовкладень [2].

PaaS ґрунтується на основі IaaS, пропонуючи повне середовище розробки та розгортання для створення, тестування та розгортання додатків. Постачальники PaaS надають проміжне програмне забезпечення, інструменти розробки, бази даних і середовища виконання як повністю керовані послуги, абстрагуючись від

складнощів базової інфраструктури. Використовуючи PaaS, розробники можуть зосередитися на розробці додатків та інноваціях, не турбуючись про завдання управління інфраструктурою. Популярні пропозиції PaaS включають Heroku, Microsoft Azure App Service та Google App Engine.

SaaS являє собою найвищий рівень абстракції в хмарних обчисленнях, надаючи доступ до програмних додатків через інтернет на основі підписки. Додатки SaaS розміщуються та управляються постачальниками послуг, які займаються обслуговуванням, оновленнями та виправленнями безпеки. Користувачі можуть отримати доступ до додатків SaaS через веббраузери або спеціальні клієнтські програми, що усуває потребу в локальному встановленні або оновленні програмного забезпечення. Приклади SaaS-додатків варіюються від інструментів для підвищення продуктивності, таких як Microsoft Office 365 і Google Workspace, до корпоративного програмного забезпечення, такого як Salesforce CRM і Slack [3].

Зважаючи на світові практики, слід: 1) впроваджувати комплексну стратегію безпеки, яка враховує унікальні виклики кожної моделі хмарних сервісів; 2) регулярно проводити оцінку ризиків та аудит безпеки для виявлення вразливостей і прогалин у засобах контролю безпеки; 3) використовувати технології шифрування для захисту даних у стані спокою, під час передачі та оброб-

ки; 4) впроваджувати надійні засоби контролю доступу, управління ідентифікацією та багатофакторну автентифікацію для запобігання несанкціонованому доступу до хмарних ресурсів; 5) відстежувати та аналізувати журнали безпеки, події та оповіщення, щоб вчасно виявляти та реагувати на інциденти безпеки. Таким чином, впровадження моделей хмарних сервісів, зокрема IaaS, PaaS та SaaS, змінило спосіб розгортання та управління ІТ-послугами в організаціях. Однак разом з перевагами хмарних обчислень з'являються і проблеми безпеки, які організації повинні вирішувати для ефективного захисту своїх даних і систем. Розуміючи унікальні особливості безпеки кожної моделі хмарних сервісів та впроваджуючи найкращі практики захисту хмарних середовищ, організації можуть зменшити ризики та побудувати стійке середовище безпеки, яке дозволить їм використовувати весь потенціал хмарних обчислень, захищаючи при цьому свої активи та інформацію.

Список використаних джерел:

1. PaaS vs IaaS vs SaaS: What's the difference? Google Cloud. URL : <https://cloud.google.com/learn/paas-vs-iaas-vs-saas>.
2. What Are IaaS, PaaS and SaaS? IBM in Deutschland, Österreich und der Schweiz. URL: <https://www.ibm.com/topics/iaas-paas-saas>.
3. SaaS vs. PaaS vs. IaaS: What's the Difference and How to Choose. *BMC Blogs*. URL : <https://www.bmc.com/blogs/saas-vs-paas-vs-iaas-whats-the-difference-and-how-to-choose/>.

КОВАЛЕНКО Артем,
кандидат юридичних наук, доцент,
старший науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії
публічної безпеки громад факультету № 2
Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ДОСЛІДЖУЮЧИ КОЛАБОРАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ: ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД ЕМПІРИЧНОЇ БАЗИ

Сьогодні розкриття та розслідування кримінальних правопорушень, які посягають на основи національної безпеки України, є основним пріоритетним завданням вітчизняних органів досудового розслідування. Серед указаних кримінально караних діянь, колабораційна діяльність (ст. 111-1 КК України) є чи не найбільш розповсюдженою. Очевидно, що в таких умовах правозастосовники потребують практико-орієнтованих рекомендацій із розслідування та кваліфікації таких діянь. Своєю чергою, розробка описаних рекомендацій має спиратися на передовий практичний досвід, який може бути вивчений науковцями шляхом опрацювання відповідних емпіричних даних.

Одним із головних джерел відомостей про практику досудового розслідування та судового розгляду колабораційної діяльності є вирoki національних судів, зі змістом яких можна ознайомитися на вебпорталі Єдиного

державного реєстру судових рішень (далі – ЄДРСР). Водночас, якість (та інформативність) цих рішень значно різниться.

Переважає більшість вироків цієї категорії стосується кримінальних проступків, передбачених чч. 1 та 2 ст. 111-1 КК України. Судові розгляди щодо таких деліктів, як правило, здійснюються в спрощеному порядку, без виклику учасників провадження та дослідження доказів, а самі вирoki, через це, не містять відомостей про проведені під час досудового розслідування процесуальні дії та зібрані стороною обвинувачення докази. За статистичними даними Державної судової адміністрації (далі – ДСА) [1], у 2022 році законної сили набрали вирoki щодо 154 осіб, які вчинили діяння, передбачені чч. 1 та 2 ст. 111-1 КК України (87,5 % від загальної кількості), у 2023 році – щодо 345 осіб (68,1 % від загальної кількості). Наведені показники дозволяють приблизно оцінити співвідношення вироків щодо кримінальних проступків та злочинів, передбачених ст. 111-1 КК України, які містяться в ЄДРСР.

Водночас значна частина вироків щодо злочинів, передбачених чч. 3–7 ст. 111-1 КК України, не містить мотивувальної частини (а отже, і відомостей про досліджені в судовому провадженні докази), оскільки суди активно користуються можливостями, встановленими в ч. 15 ст. 615 КПК України, та обмежуються проголошенням й опублікуванням лише резолютивної частини судового рішення. У цьому аспекті цікавим є розподіл

кількості засуджених осіб, щодо яких вирокі набрали законної сили протягом 2022-2023 років за частинами ст. 111-1 КК України: ч. 1 – 374 (54,8 %), ч. 2 – 125 (18,3 %), ч. 3 – 9 (1,3 %), ч. 4 – 39 (5,7 %), ч. 5 – 66 (9,7 %), ч. 6 – 4 (0,7 %), ч. 7 – 65 (9,5 %), ч. 8 – 0 (0 %).

Ще однією категорією «малоінформативних» вироків є судові рішення за результатами затвердження угод. За даними ДСА, у 2022 році за фактами вчинення колабораційної діяльності було постановлено 268 вироків, із них 52 (19,4 %) – у результаті затвердження угод; у 2023 – 790 вироків, із них 117 (14,8 %) на основі укладених угод [1]. До цієї ж категорії можна віднести рішення за результатами судових розглядів, де на підставі ч. 3 ст. 349 КПК України суд не досліджував докази щодо обставин, які ніким не оспоровалися.

Серед усіх перелічених категорій вироків найменшу інформаційну цінність мають судові рішення, які посилаються на ч. 15 ст. 615 КПК України. У таких випадках текст рішення, як правило, містить лише окремі дані про засудженого (громадянство, працевлаштування, сімейний стан, наявність судимостей), формулу кваліфікації діяння та призначене покарання. Зауважимо, що наведені відомості не несуть для науковців практично жодної користі, адже дані про якісний склад осіб, засуджених за вчинення колабораційної діяльності, та застосовані до них види покарань доступні в повному обсязі серед статистичних даних ДСА.

Дещо більше користі можна отримати від вироків, ухвалених за результатами спрощеного розгляду обвинувального акта щодо кримінального проступка, за твердження угод та розгляду зі спрощеним порядком дослідження доказів (ч. 3 ст. 349 КПК України). Такі рішення, переважно, додатково містять фабулу справи (опис встановлених органом досудового розслідування обставин вчинення кримінального правопорушення) та визнавальні показання обвинуваченого (які, фактично, дублюють фабулу справи). Аналіз таких рішень може допомогти досліднику сформулювати уявлення про окремі елементи криміналістичної характеристики кримінального правопорушення (особу правопорушника, час, місце, обстановку та спосіб вчинення діяння), а також слідчу ситуацію, яка, вірогідно, склалася під час розслідування такого діяння.

Що цікаво, резолютивна частина низки вироків описаної категорії також містила відомості про розподіл процесуальних витрат на залучення експертів, що, власне, дозволило зібрати статистичні дані про типові для процесу розслідування колабораційної діяльності судові експертизи.

Нарешті, найбільш інформативна (та наймеш чисельна) категорія вироків містить усі основні відомості, які можуть бути цікаві дослідникам процесу розслідування колабораційної діяльності. Окрім перелічених вище даних, у таких судових рішеннях наводиться перелік досліджених у судовому провадженні доказів, включаю-

чи зміст показань обвинуваченого та свідків, процесуальні документи (протоколи слідчих (розшукових) дій), речові докази та первинні документи, а також висновки експертів. Зазначені відомості дозволяють сформулювати достатньо повне уявлення про типові елементи криміналістичної характеристики діяння, а також про слідчі (розшукові) дії, які проводяться під час його досудового розслідування. Зауважимо, що до цієї категорії відносяться практично всі вироки, ухвалені за результатами спеціального судового розгляду (*in absentia*), адже абз. 2 ч. 2 ст. 349 КПК України вимагає в таких провадженнях досліджувати всі подані докази.

Ще одним цінним джерелом емпіричних даних про процес досудового розслідування колабораційної діяльності є статистичні дані Офісу Генерального прокурора про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування [2]. За указаними відомостями можна приблизно оцінити загальну ефективність роботи органів правопорядку в цій сфері. Так, у 2022 році було обліковано 3 851 діяння, передбачене ст. 111-1 КК України. Серед них, у 1 090 випадках (28,3 %) було встановлено підозрюваних та лише 620 кримінальних проваджень (16,1 % від облікованих, 56,7 % від підозр) спрямовано до суду. У 2023 році обліковано 3 207 кримінальних правопорушень цієї категорії, повідомлено про підозру 1 305 особам (40,6 %) та скеровано до суду 984 провадження (30,6 % від облікованих,

75,4 % від підозр). Від початку 2024 року органами правопорядку було виявлено 988 випадків вчинення колабораційної діяльності, повідомлено про підозру 177 особам (17,9 %) та направлено до суду 96 кримінальних проваджень (9,7 % від облікованих, 54,2 % від підозр).

Підсумовуючи викладене, зауважимо, що емпіричні дані є незамінним джерелом формування криміналістичних рекомендацій щодо досудового розслідування колабораційної діяльності. Серед джерел таких даних можна виокремити вироки національних судів, які розміщено у ЄДРСР, а також статистичні дані Офісу Генерального прокурора та Державної судової адміністрації України. Водночас вироки судів значно різняться за своєю інформативністю: в окремих випадках вони практично не містять корисної для дослідників інформації, в інших – дозволяють сформулювати достатньо повне уявлення про типові елементи криміналістичної характеристики діяння, а також про слідчі (розушкові) дії, які проводяться під час його досудового розслідування.

Список використаних джерел:

1. Звітність щодо стану здійснення правосуддя місцевими та апеляційними судами. *Судова влада України*. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/.

2. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. Статистичні дані. *Офіс Генерального прокурора*. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>.

КОВАЛЬОВА Ольга,
доктор юридичних наук,
декан факультету № 1 Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ПІДРОЗДІЛІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Під час збройного конфлікту здійснення правоохоронної діяльності взагалі та органами досудового розслідування зокрема ускладнено низкою факторів, зумовлених дією особливого правового режиму воєнного стану та військовою агресією російської федерації проти України. До таких факторів можна віднести відсутність доступу до тимчасово окупованих територій і територій, де ведуться активні бойові дії; прогалини в нормативно-правовому регулюванні механізму проведення спеціального досудового розслідування; відсутність відпрацьованого алгоритму забезпечення безпекового середовища деокупованих територій тощо.

Наведена проблема актуалізована також у низці правових документів, зокрема – у Стратегічному плані реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки, схваленому Указом Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023, де вказано на те, що поточна ситуація потребує схвалення комплексного нормативно-

правового акта, який закріплює концепцію проведення реформ у сфері діяльності органів правопорядку та прокуратури, що дадуть змогу вирішити низку проблемних питань, а саме: надмірну тривалість досудового розслідування внаслідок перевантаження та подекуди неефективності органів досудового розслідування й прокуратури, нечіткість у розмежуванні компетенції та повноважень різних органів правопорядку, дублювання їхніх функцій, наявність корупційних ризиків у діяльності органів правопорядку та прокуратури, недосконалість механізмів призначення на посади й просування по службі, а також позитивно вплинуть на подальшу гармонізацію кримінального та кримінального процесуального законодавства України зі стандартами Європейського Союзу [1]. У цьому контексті очевидною стає потреба в удосконаленні процесу підготовки фахівців, здатних забезпечувати швидке, повне та об'єктивне розслідування кримінальних правопорушень як в умовах дії особливого правового режиму воєнного стану, так і після її припинення.

У сучасних умовах увага акцентується на можливості впровадження стандартів освіти НАТО в процес підготовки фахівців для сектору безпеки. Більшість таких стандартів у площині забезпечення безперервної освіти, набуття лінгвістичних навичок, а також навичок поводження із вогнепальною зброєю, яких буде достатньо для надання допомоги сектору оборони. Частково стандартизація вищої освіти поліцейських також корелюється з

потребою у створенні та впровадженні в освітній процес нових загальних та вибіркового освітніх компонентів. Водночас, аналіз проєкту стандарту вищої освіти освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність» надає підставу для констатації факту зміщення уваги на забезпечення таких програмних результатів навчання фахівців для підрозділів досудового розслідування, як здатність до проведення досудового розслідування окремих, найбільш розповсюджених в умовах дії особливого правового режиму воєнного стану кримінальних правопорушень (нелегальна міграція та торгівля людьми; колабораційна діяльність; тероризм тощо).

Необхідно відмітити і необхідність в удосконаленні знань із міжнародного кримінального права та міжнародного гуманітарного права, що зумовлено потребою в набутті навичок та вмінь виявляти та конкретизувати кримінальні правопорушення, які підпадають під юрисдикцію Міжнародного кримінального суду та передбачені Римським статутом.

Учені також зазначають, що одним із ключових аспектів підготовки юристів-правоохоронців та слідчих було ознайомлення з міжнародним гуманітарним правом та правами людини. Враховуючи порушення прав людини, які супроводжували російську окупацію, було важливо, щоб юристи-правоохоронці та майбутні слідчі були добре обізнані з міжнародними нормами та стан-

дартами, які регулюють поведінку в конфліктних ситуаціях. Це допоможе їм збирати докази, дотримуючись міжнародних стандартів, та забезпечувати принцип справедливості в розслідуваннях злочинів. Крім того, важливою складовою підготовки юристів-правоохоронців та слідчих було навчання їх процедурам та практикам, які використовуються в розслідуваннях злочинів, пов'язаних з окупацією. Це включало ознайомлення з правилами збору доказів, ведення допитів, аналізу документів та інших процесуальних дій [2]. Отже, внесення відповідних тем до робочих навчальних програм надасть можливість забезпечити відповідність механізму підготовки фахівців для підрозділів досудового розслідування пріоритетним напрямом забезпечення безпекового середовища в Україні.

Таким чином, проведене дослідження надає можливість підсумувати, що *до основних напрямів удосконалення процесу підготовки фахівців для підрозділів досудового розслідування в умовах воєнного стану доцільно віднести:* 1) впровадження в освітній процес обов'язкових дисциплін, метою яких є удосконалення знань з особливостей розслідування та протидії окремим видам кримінальних правопорушень, актуалізованих військовою агресією; 2) унормування знань здобувачів із особливостей взаємодії з іншими підрозділами сектору безпеки під час розслідування окремих видів кримінальних правопорушень; 3) унормування знань здобувачів з особливостей міжнародного співробітниц-

тва під час кримінального провадження; 4) унормування знань здобувачів з особливостей співробітництва з Міжнародним кримінальним судом; 5) унормування знань здобувачів з особливостей кваліфікації окремих видів кримінальних правопорушень та проведення спеціального досудового розслідування; 6) збільшення часу, відведеного для набуття практичних навичок щодо розслідування кримінальних правопорушень; 7) збільшення кількості занять, які проводять практичні працівники сектору безпеки і оборони.

Список використаних джерел:

1. Стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки, схвалений Указом Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/2023#Text>. (дата звернення: 10.01.2024)

2. Константинов С. Ф. Юридична освіта та підготовка правників в умовах воєнного стану. URL : <http://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/article/view/460/412>.

КОВАЛЬЧУК Юрій,

кандидат психологічних наук,
начальник управління боротьби
з транскордонною злочинністю

Департаменту оперативно-розшукової діяльності
Адміністрації Державної прикордонної служби
(м. Хмельницький, Україна)

ХАЛИМОН Сергій,

доктор юридичних наук, професор,
заступник начальника кафедри теорії права та

кримінально-процесуальної діяльності
Національної академії Державної прикордонної
служби України імені Богдана Хмельницького
(м. Хмельницький, Україна)

СТЕПАНОВА Юлія,

кандидатка юридичних наук, старший дослідник,
заступник начальника науково-дослідного відділу
Національної академії Державної прикордонної
служби України імені Богдана Хмельницького
(м. Хмельницький, Україна)

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ПОПЕРЕДЖЕННЯ НЕЗАКОННОЇ (НЕЛЕГАЛЬНОЇ) МІГРАЦІЇ ОСІБ ПРИЗОВНОГО ВІКУ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Перш ніж розпочати обґрунтування організаційно-правового механізму попередження незаконної (нелегальної) міграції осіб призовного віку в умовах дії правового режиму воєнного стану, вважаємо за потрібне розкрити зміст поняття «організаційно-правовий механізм». Категорія «організаційно-правовий механізм» притаманна різним сферам діяльності, проте найчастіше ми її можемо зустріти в юридичній та управлінській.

У великому тлумачному словнику сучасної української мови під словом «механізм» розуміють сукупність станів і процесів, із яких складається будь-яке фізичне, хімічне, фізіологічне чи психічне явище [1, с. 664].

Сучасна юридична література досить багата на різноманітні підходи до розуміння досліджуваного явища.

Наприклад, Н. Г. Дроздова розглядає організаційно-правові механізми як сукупність форм, методів та інструментів управління, організаційних структур, а також правових норм [2, с. 387]. В. Бакуменко та В. Князєв вважають, що механізм, у тому числі державного управління, слід розглядати як «практичні заходи, засоби, ва-

желі, стимули, за допомогою яких органи державної влади впливають на суспільство, виробництво, будь-яку соціальну систему з метою досягнення поставлених цілей» [3, с. 45-46]. В. Ю. Назаренко, досліджуючи організаційно-правовий механізм державного управління пожежною безпекою в Україні, розглядає його як сукупність інституцій, які створені для розв'язання певних суперечностей, подолання чи попередження проблем у суспільстві та діють на основі конституційно-правових норм, прийнятих у державі [4, с. 17]. Ю. Ю. Хромов вва-

жає, що організаційно-правовий механізм – це сукупність взаємопов'язаних принципів, методів, інструментів, процедур, організаційних структур, а також правового регулювання [5, с. 24].

Своєю чергою, В. М. Мороз під організаційно-правовим механізмом розуміє діалектично обумовлену (системну) єдність мети, завдань, функцій та принципів керуючого впливу (кожен із цих елементів конкретизується в залежності від різновиду конкретного об'єкту публічного управління) суб'єктів публічного управління з такими методами, засобами, інструментами та техно-

логіями цілеспрямованого систематичного впливу, природа виникнення та використання яких по в'язана, з одного боку, з творенням нормативно правових актів та системою забезпечення їх виконання, а з іншого – із розбудовою (вдосконаленням) системи і структури управління та формуванні у її межах ефективних професійних ієрархічних комунікацій (системи взаємозалежності цілей впливу на об'єкт безпосередньої уваги та взаємодії між учасниками процесів його переведення у новий стан) [6, с. 111–112].

Отже, якщо зважати на предмет нашого дослідження, то основним завданням організаційно-правового механізму попередження незаконної (нелегальної) міграції осіб призовного віку в умовах дії правового режиму воєнного стану є формування такої сукупності взаємопов'язаних принципів, методів, інструментів, процедур, організаційних структур, а також правового регулювання, що виражається в мінімізації кількості осіб, які намагаються незаконно перетнути державний кордон України з метою ухилення від виконання громадського обов'язку, а саме військової служби.

Сам організаційно-правовий механізм попередження незаконної (нелегальної) міграції осіб призовного віку в умовах дії правового режиму воєнного стану являє собою систему організаційних методів, прийомів, способів і процедур, яку повинні включати такі напрями:

проєктування моделі системи попередження незаконної (нелегальної) міграції осіб призовного віку в умовах дії правового режиму воєнного стану;

розробка ефективної нормативно-правової бази у сфері попередження незаконної (нелегальної) міграції осіб призовного віку в умовах дії правового режиму воєнного стану;

побудови оптимальної моделі взаємодії суб'єктів інтегрованого управління кордонами;

формування правової свідомості та правової культури серед громадян України щодо необхідності виконання громадянського обов'язку у формі військової служби (інформаційні компанії);

належне фінансове та матеріально-технічне забезпечення органів охорони державного кордону та облаштування загрозливих ділянок державного кордону.

Враховуючи вимоги до обсягу тез конференції, ми стисло розкриємо перший напрям побудови організаційно-правового механізму попередження незаконної (нелегальної) міграції осіб призовного віку в умовах дії правового режиму воєнного стану, а саме *проєктування моделі системи попередження незаконної (нелегальної) міграції осіб призовного віку в умовах дії правового режиму воєнного стану*.

Модель проєктування – це об'єктна модель, яка описує процес проєктування системи і використовується в ролі вихідних даних для процесу реалізації системи [7,

с. 40]. Для опису моделі системи попередження незаконної (нелегальної) міграції осіб призовного віку в умовах дії правового режиму воєнного стану ми використовуємо онтологію, як достатньо наочну й таку, що має можливості доповнення й розширення, а також широко використовується в різних галузях знань. В. Ф. Оболенцев, розглядаючи моделювання заходів запобігання злочинності, стверджує «про наявність нагальної потреби в подальшому використанні методу системного аналізу при моделюванні заходів запобігання злочинності. Моделювання системи, згідно із сучасними методиками, передбачає вирішення й відбиття інформації про походження модельованого явища, історію його розвитку, мету існування, зовнішнє середовище, змістовний (елементний) склад, структуру, характер зав'язків між структурними елементами, ресурси досліджуваної системи тощо. Вочевидь, такий варіант описування є максимально змістовним рівнем кримінологічного пошуку щодо злочинності, а значить, і нагальним завданням кримінології» [8].

У теорії кримінального права існують розробки своєрідних моделей організації запобігання злочинам. Спрощена модель передбачає такі складові (елементи): мета запобігання; об'єкт запобіжного впливу; суб'єкт запобіжної діяльності; заходи запобігання; механізм (способи) реалізації конкретних заходів; тактичні прийоми застосування заходів впливу тощо [9].

Екстраполюючи запропоновану модель запобігання злочинам на правопорушення, що посягають на прикордонну безпеку, а також за ухилення від призову на військову службу під час мобілізації, можна також сформулювати спрощену модель системи попередження таким правопорушенням. Отже, метою моделі системи попередження незаконної (нелегальної) міграції осіб призовного віку в умовах дії правового режиму воєнного стану є зниження рівня незаконного (нелегальної) міграції осіб призовного віку до нормативно допустимих.

Об'єкт запобіжного впливу поліфункціональний (складний), адже одночасно вплив повинен здійснюватися й на осіб, які намагаються незаконно перетнути державний кордон, і на осіб, які вчиняють кримінальне правопорушення, передбачене ст. 332 КК України, а саме незаконне переправлення осіб через державний кордон України. Суб'єктами запобіжної діяльності виступають як Держприкордонслужба, так й інші суб'єкти інтегрованого управління кордонами: Держмитслужба, Укртрансбезпека, Національна поліція, Служба безпеки України тощо.

Заходи запобігання незаконній (нелегальній) міграції осіб призовного віку в умовах дії правового режиму воєнного стану є класичними кримінологічними підходами, що класифікуються затакими рівнями: 1) загальнодержавного значення; 2) спеціальні; 3) індивідуальні.

Наступна складова моделі – це механізм (способи) реалізації конкретних заходів, враховуючи, що основою моделі попередження незаконної (нелегальної) міграції осіб призовного віку в умовах дії правового режиму воєнного стану є правова основа. Основний механізм реалізації – це реальне, практичне перетворення в життя формально-визначених правових приписів через правомірну поведінку суб'єктів права (дії чи бездіяльності) з метою задоволення основних потреб людини, суспільства й держави за допомогою способів і засобів, встановлених державою.

Й останній елемент системи попередження незаконної (нелегальної) міграції осіб призовного віку в умовах дії правового режиму воєнного стану – це тактичні прийоми застосування заходів впливу. Термін «тактика» запозичений із військової термінології й означає складову військового мистецтва, що включає теорію й практику підготовки, організації та ведення бою [1, с. 1428]. Своєю чергою, цей термін знайшов широке використання в криміналістиці. Окрім цього, тлумачний словник тактикою називає ще й способи, прийоми досягнення певної мети; лінію поведінки когось [1, с. 1428].

Тактичні прийоми застосування заходів впливу для зниження рівня незаконної (нелегальної) міграції можуть бути різними. Отже, складні умови, у яких перебуває Україна, вимагають від правоохоронних органів формувати нестандартні рішення.

Список використаних джерел:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
2. Дроздова Н. Г. Організаційно-правовий механізм управління системою державних закупівель на конкурсних засадах: теоретико-методологічний аспект. *Актуальні проблеми державного управління*. 2012. Вип. 3. С. 150–153.
3. Державне управління: Словник-довідник / уклад.: В. Д. Бакуменко (кер. творч. кол.), Д. О. Безносенко, І. М. Варзар та ін.; за заг. ред. В. М. Князева, В. Д. Бакуменка; Укр. Акад. держ. упр. при Президентові України; Ін-т пробл. держ. упр. та місцевого самоврядування. Київ : Вид-во УАДУ, 2002. 228 с.
4. Назаренко В. Ю. Організаційно-правовий механізм державного управління пожежною безпекою в Україні. *Теорія та практика державного управління*. 2013. Вип. 3 (42). С. 1–7.
5. Хромова Ю. О. Організаційно-правовий механізм державного регулювання виборчого процесу в Україні : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02. Одеса, 2014. 24 с.
6. Мороз В. М. Організаційно-правовий механізм державно-управлінського впливу: зміст та характеристика категорії. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 23. С. 106–114.
7. Марченко А. В. Проектування інформаційних систем. Київ, 2016. 90 с.
8. Оболенцев В. Ф. Моделювання заходів запобігання злочинності. URL: <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-1225>.
9. Вавриш В. А. Особливості побудови моделі організації запобігання злочинам у будівельній галузі. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2016. № 2(12). С. 133–145.

КОЗАЧЕНКО Роман,

викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
факультету № 1 Донецького державного

університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ФУНДАМЕНТАЛЬНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У СФЕРІ КІБЕРБЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

У сучасному світі, який активно розвивається в усіх сферах свого буття, на жаль, залишається місце для масштабних деструктивних конфліктів – воєн. Динамічний ландшафт геополітичного протистояння охоплює все нові й нові царини. Не винятком став і кіберпростір держав.

Кібербезпека виступає одним із фундаментальних елементів національної безпеки та ефективного функціонування держави питаннях захисту інформаційного поля та збереження критичної інфраструктури. Багато світових й українських учених активно займаються проблемою кібербезпеки, серед яких Д. Місслер, Б. Шнаєр, М. С. МакКоннел, Е. Галперін, К.Нояк, С. Гайдай, Д. Гладун, О. Гуц, О. Козлов, Н. Мірошник та інші.

В умовах гарячої війни зростає потреба у фахівцях відповідного профілю та їх швидкої і якісної підготовки.

Першим кроком при підготовці фахівців у сфері кібербезпеки в умовах війни є глибокий аналіз кіберзагроз, що постають перед державою під час війни. Необхідно, щоб фахівці кібербезпеки могли виявляти, визначати, аналізувати та реагувати на інвазії в інформаційну систему, мережі зв'язку та інші об'єкти критичної інфраструктури.

Технічна компетентність, що виражається в глибоких знаннях про кібернетичні системи, шифрування та

аналіз даних, мережеву безпеку, слугуватиме здатності розробляти стратегії захисту даних.

Одним із ключових аспектів підготовки фахівців є розвиток умінь швидко реагувати й приймати виважені й ефективні рішення в умовах перманентних кібератак. Підготовка повинна включати тренування та імітації, наближені до реальних воєнних дій, для практичного закріплення знань і навичок, їх покращення. Критично важливим є забезпечення можливості майбутніх фахівців спілкуватись та обмінюватись досвідом у співпраці з їх колегами з інших країн-партнерів, спільно напрацьовувати стратегії захисту кіберпростору. Беззаперечною є необхідність вироблення у фахівців у сфері кібербезпеки переконань щодо правового та етичного аспекту їх діяльності. Дії у кіберпросторі повинні відповідати міжнародному та національному законодавству. Важливо забезпечити усвідомлення того, що заходи, здійснені для захисту, не повинні порушувати права та свободи громадян і шкодити міжнародному кіберпростору.

Отже, питання підготовки фахівців у сфері кібербезпеки підчас війни є нагальним і важливим для держави та вимагає комплексного підходу до вироблення ефективних програм навчання й практики необхідних кадрів, які включатимуть спеціалізовану освіту, технічне забезпечення, розвиток стратегічного мислення, канали комунікації, етичну та правову складові.

Список використаних джерел:

1. Закон України: Про основні засади забезпечення кібербезпеки України *Законодавство України*. 2018. URL : <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2163-19>. (дата звернення: 05.01.2024)

2. Курбан О. В. Сучасні інформаційні війни у мережевому онлайн- просторі: навч. посіб. Київ, 2016. С. 56–57.

3. Мережко О. О. Проблеми теорії міжнародного публічно-го та приватного права. 2010. URL : <https://www.twirpx.com/file/1827023>.

4. Слободянюк А. В. Аналіз небезпеки кібервійни на сучасній світовій арені. 2017. URL : <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2017/paper/download/2332/1739>.

5. Запорожець О. Ю. Кібервійна: концептуальний вимір. *Actual problems of international relations*. Release 121 (Part I). 2014. URL : <https://journals.iir.kiev.ua/index.php/apmv/article/download/2378/2111>.

КОЛОМОЄЦЬ Тетяна,

доктор юридичних наук, професор,

член-кореспондент НАПрН України,

заслужений юрист України,

декан юридичного факультету

Запорізького національного університету

(м. Запоріжжя, Україна)

**ПІДГОТОВКА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 262 «ПРАВООХОРОННА
ДІЯЛЬНІСТЬ» В УКРАЇНИ В УМОВАХ ДІЇ
ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ:
ПОЗИТИВНІ ОСВІТНІ ПРАКТИКИ СПІВПРАЦІ ЗВО
ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ ТА
ЗВО, ПІДПОРЯДКОВАНИМИ МОН УКРАЇНИ**

В умовах дії правового режиму воєнного стану в Україні, впровадження якого зумовлено зовнішньою збройною агресією, форми і методи організації освітнього процесу у ЗВО з об'єктивністю підлягають перег-

ляду задля пошуку тих, які були б релевантними запитами та реаліям відповідного періоду. Це повною мірою поширюється й на реалізацію освітніх програм за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність», оскільки запит держави на підготовку відповідних фахівців зростає в рази. Особливістю є те, що таку підготовку в Україні здійснюють, насамперед, ЗВО зі специфічними умовами навчання, що є цілком виправданим. Проте, таку ж підготовку здобувачів вищої освіти за освітніми програмами за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність» здійснюють також і ЗВО, які підпорядковані виключно МОН України, і кількість таких ЗВО є достатньо великою (як за першим (бакалаврським), так і за другим (магістерським) рівнями вищої освіти). Так, лише за офіційними даними Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, у 2022 році заявки на проходження акредитаційної експертизи освітніх програм за вищезазначеною спеціальністю подали 11 ЗВО, із них: 4 – від ЗВО зі специфічними умовами навчання, 7 – від ЗВО, підпорядкованих МОН України, до того ж 8 заявок на акредитаційну експертизу освітніх програм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти і 3 – другого (магістерського) рівня відповідно. У 2023 році ці показники були такими: усього заявок було 13. Усі заявки були подані лише від ЗВО, які підпорядковані МОН України, щодо акредитаційної процедури 5 освітніх програм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти і 8 освітніх про-

грам другого (магістерського) рівня вищої освіти. На перше півріччя 2024 року своє бажання пройти акредитаційну експертизу виявили 4 ЗВО, із них: 2 – ЗВО зі специфічними умовами навчання і 2 – ЗВО, які підпорядковані МОН України. Як бачимо, досить стійкою є тенденція щодо збереження в системі ЗВО, які здійснюють підготовку здобувачів вищої освіти за зазначеною спеціальністю, як ЗВО зі специфічними умовами навчання, так і ЗВО, які підпорядковані виключно МОН України, тобто полісуб'єктності щодо надання відповідних освітніх послуг.

Тим не менш, варто усвідомлювати, що умови, у яких здійснювалася і здійснюється підготовка здобувачів впродовж останніх трьох років в Україні, а також запити держави на їх підготовку для періоду воєнного стану та повоєнної відбудови істотно вплинули на організаційні, кадрові, методичні, матеріально-технічні та інші складові процедури реалізації освітніх програм в усіх без винятку ЗВО. Міграційні процеси, які істотно вплинули на кадрову складову забезпечення освітнього процесу (у більшості своїй у ЗВО, які підпорядковані МОН України), із можливістю виконання своїх професійних обов'язків НПП виключно, із використанням платформ дистанційного спілкування, як і залучення до освітнього процесу тих здобувачів, які вимушені були виїхати з місць розташування ЗВО; переміщення матеріально-технічних ресурсів ЗВО з територій із підвищеним рівнем безпечових загроз (у т.ч. і наближених до зон бойових дій), мак-

симальне впровадження під час реалізації освітніх програм форм і методів навчання, які дозволяють досить оперативно реагувати на зміни безпекової ситуації в різних регіонах країни, у т.ч. й із проведенням аудиторних занять у бомбосховищах, з необхідністю створили умови для безпрецедентної концентрації спільних зусиль всіх ЗВО, які здійснюють підготовку фахівців за відповідною спеціальністю, задля задоволення потреб держави у фахівцях, пошуку нових ефективних форм співпраці в нових реаліях життя. І така співпраця є різноплановою, різноформатною, різноманітною, із активним залученням ЗВО із різною підпорядкованістю.

На прикладі співпраці Донецького державного університету внутрішніх справ та Запорізького національного університету за період дії в Україні правового режиму воєнного стану з-поміж різних освітніх практик спробуємо виокремити найуспішніші.

По-перше, гостьовий онлайн-лекторій, завдяки якому можливим стало залучення ЗВО (аудиторії з великою кількістю здобувачів) до системного (щотижнево впродовж семестру) спілкування із провідними фахівцями-штатними співробітниками двох вишів, опанування новітніх авторських методик навчання з окремих фахових дисциплін, набуття практичних компетентностей для майбутньої фахової діяльності під час бінарних зустрічей, із залученням відомих практиків із досвідом роботи у правоохоронних органах, у т.ч. і з проведенням

таких зустрічей із «польових» локацій у різних регіонах країни.

По-друге, програми внутрішньої академічної мобільності для здобувачів, із наданням останнім можливостей реалізувати своє право на формування індивідуальної освітньої траєкторії, завдяки вибору освітніх компонентів (дисциплін вільного вибору) із переліків, запропонованих ЗВО-партнером, вивчення їх в групах разом із здобувачами ЗВО-партнера, зарахуванням результатів їх вивчення за процедурою, регламентованою локальними актами ЗВО. Така практика співпраці дозволяє кожному ЗВО запропонувати перелік тих унікальних освітніх компонентів, викладання яких забезпечується завдяки ресурсному супроводу, наявність якого сформована, у т.ч. і завдяки підпорядкованості різним центральним органам виконавчої влади, і тим самим посилити рівень практикоорієнтованості підготовки майбутніх фахівців для потреб держави як у період воєнного стану, так і повоєнної відбудови, акцентувати увагу на регіональній специфіці майбутньої професійної діяльності здобувачів, а також на потребах окремих стейкхолдерів.

По-третє, співпраця в рамках освітніх проєктів партнерів кожного із ЗВО, що дозволяє залучати НПП та здобувачів до всіх освітніх ініціатив, реалізація яких здійснюється ЗВО-партнером (т.зв. «розширена» співпраця, «ланцюгова» співпраця). Така практика дозволяє залучати до співпраці велику кількість інших «зовнішніх» суб'єктів й розширює межі для контактів із потенційни-

ми партнерами в майбутньому. Як приклад, можна згадати: освітні онлайн-проекти «Вебінар з детективом НАБУ», «Зустрічі із НАЗК», «Доброчесність у системі органів МВС України», «Психологічна підготовка майбутніх поліцейських: виклики часу» тощо.

По-четверте, програми підвищення кваліфікації НПП на базі структурних підрозділів ЗВО-партнера, що дозволяє не тільки обрати з переліку вже запропонованих програм, а й сформувати індивідуальний запит, із акцентом на ті ресурси, які є в розпорядженні у ЗВО із різною підпорядкованістю, що також формує передумови для формування спільних пропозицій (спільні сертифікатні програми, віртуальні освітні простори, методичні, інформаційні матеріали). Реалізація такого напрямку є можливою як в онлайн (за запитом ЗВО стосовно кількості груп, тривалості, строків та графіку навчання, змістовного наповнення, атестації), так і змішаному форматі (із окремими модулями безпосередньо на базі потужностей ЗВО-партнера).

По-п'яте, співпраця в рамках реалізації (у т.ч. як співорганізаторів) Всеукраїнських освітніх заходів, із демонстрацією власних позитивних освітніх практик, ознайомленням із аналогами інших вишів (наприклад, тематична панель у програмі VII Харківського міжнародного юридичного форуму, спільний вебінар у рамках Всеукраїнського освітнього проекту «Незламні правничі школи України» тощо). Така взаємодія фактично сприяє

створенню підґрунтя для переходу на інший рівень «співпраці» між ЗВО – «глобальні» освітні проекти, міжвузівські освітні програми, програми подвійного (множинного) диплому, цільові освітні програми (підготовка фахівців за спільною загальнодержавною освітньою програмою на замовлення конкретного стейкхолдера), що передбачає різні варіанти кількісної та «якісної» співпраці ЗВО, «зовнішні» зв'язки, комплексну (стратегічну та поточну) цільову спрямованість, формує підґрунтя для підвищення конкурентоспроможності ЗВО в освітньому фаховому середовищі.

КОЛЕСНИК Тетяна

доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри цивільного, трудового права та
права соціального забезпечення
Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Реформування та модернізація вищої освіти в Україні є актуальними завданнями на шляху до інноваційного, європейського розвитку українського суспільства та підвищення ролі вищої освіти у формуванні молодого покоління нової генерації. Вища освіта – це надзвичайно динамічна та всеохоплююча підсистема суспільства, яка потребує постійних змін та інновацій з урахуванням су-

часних викликів, що постали перед освітянами та науковцями.

Повномасштабна війна рф проти України не лише започаткувала глобальну гуманітарну кризу, а й завдала потужного удару по українській науковій та освітній системі, що формувалися протягом десятиліть та мають свої усталені напрацювання й напрями подальшого розвитку. Сьогодні є особливою проблемою підготовка кадрів нової формації, що передбачає впровадження міжнародних стандартних систем моніторингу якості освіти та впровадження сучасних інформаційних технологій у зв'язку із входженням до європейського освітнього простору. Це поставило нові виклики перед освітянами та не зламало їх прагнення й національну свідомість.

У жовтні 2022 р. у відкритому листі від чотирьох відомих міжнародних громадських організацій учених до Комісара Європейської комісії з питань інновацій, досліджень, культури, освіти та молоді М. Габріель містився заклик до пріоритезації України в грантових програмах ЄС. Було запропоновано шляхи підтримки української наукової системи під час війни та після її закінчення [1]. Організації-підписанти закликали Єврокомісію зосередитися на залученні закладів вищої освіти і науково-дослідних установ з України до наукових та освітніх проєктів у рамках наявних європейських програм, насамперед «Горизонт Європа», «Євроатом» та «Еразмус+».

Принагідно наголосити, що з питанням науки тісно пов'язане питання інноваційної діяльності, що має відповідати викликам і потребам XXI століття. Сьогодні назріла гостра необхідність модернізації системи вищої освіти і приведення її у відповідність до європейських і світових стандартів, чому сприяє інтеграція закладів вищої освіти в європейський освітній простір. Чимало вітчизняних представників вищої школи і науковців в останні два десятиліття активно аналізують євроінтеграційні процеси в освітньо-науковій сфері, динаміку розвитку різноманітних форм співробітництва у рамках європейського простору вищої освіти [2, ст. 169]. Системний аналіз еволюції процесу європейської інтеграції у сфері освіти було представлено в Національній доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні, де окреслено питання державної освітньої політики та питання, що відносно трансформаційних процесів і перспектив розвитку вищої освіти в умовах глобалізації та євроінтеграції [3]. Система вищої освіти на сучасному етапі має певні проблемні питання, які негативно позначаються на формуванні молодих фахівців, оскільки традиційна система навчання базується на отриманні знань, тоді як оцінка кваліфікованого фахівця проводиться стейкхолдером за критеріями вмінь та практичних навичок.

Сьогодні однією з нагальних проблем є впровадження інноваційної системи, яка надаватиме можливість у сучасних умовах ефективно застосовувати здобувачам

освіти теоретичні знання в практичній площині за допомогою інформаційних технологій. Слід зауважити, що кожна інновація для освітнього процесу є новим вектором, але не всі інновації можна застосовувати в певному виші та, зокрема, у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання.

Ключовими завданнями реформування вищої освіти в сучасних умовах є трансформація кількісних показників освітніх послуг у якісні, які мають базуватися на таких засадах:

- національно-патріотичне виховання, що відповідає як нагальним вимогам сучасності, так і закладає підвалини для формування свідомості нинішніх і майбутніх поколінь для збереження й примноження національних освітніх традицій;

- підпорядкованість суспільним змінам та законам конкуренції на ринку праці, що сприятиме поліпшенню мобільності та підвищенню конкурентоздатності висококваліфікованих фахівців на ринку праці;

- інтеграція європейських освітніх систем при підготовці фахівців відповідної галузі, що потребує замінити існуючу форму освіти на творчо-дослідну.

Інтеграція до загальноєвропейського освітнього простору пов'язана з проблемами, розв'язання яких вбачається у реформуванні системи підготовки кадрів, згідно з міжнародними вимогами та викликами, які сьогодні стоять перед Україною. В освітній сфері склався свій

ринок послуг, якому, як і будь-якому ринку, притаманна конкуренція. Ми маємо напрацьовувати нові підходи до організації роботи закладів вищої освіти, що передбачають гнучке управління, академічну мобільність, стратегічну перспективність, інноваційну діяльність у рамках європейських програм «Горизонт Європа», «Євроа-том» та «Еразмус+».

У навчальному процесі доцільно використовувати різноманітні інноваційні педагогічні методики, основою яких є інтерактивність, що сприяє наближенню до практичної діяльності майбутнього фахівця, це технології: «кейс-методу», колективно-групового навчання, ситуативного моделювання, опрацювання дискусійних питань. Сучасна інформатизація освіти спрямована на вирішення завдань щодо підготовки фахівців відповідно до вимог освітніх стандартів нового покоління. З огляду на глобалізацію знань, нові методи поширення інформації з активним впровадженням інформаційних систем та платформ, стає надзвичайно актуальним пошук нових підходів до підготовки фахівців за різними спеціальностями в сучасних умовах.

Резюмуючи викладене, слід зазначити, що визначальна риса інновації у трансформаціях сучасності полягає в гармонійному поєднанні різних напрямів розвитку наукової та освітньої сфери. Це розширює взаємозв'язки для держави та молоді й надає можливість залучатися до наукових та освітніх проєктів у рамках європейських програм. Отже, якість вищої освіти сьогодні необхідно

забезпечувати на трьох рівнях: європейському, національному та на рівні університету. Ми маємо більш широко впроваджувати перспективні новітні технології у структуру освітнього процесу та консолідувати зусилля для активного пошуку нових шляхів щодо підвищення якості освіти та формування індивідуальної траєкторії здобувачів.

Список використаних джерел:

1. Березко О. Як підтримати українську науку та українських вчених. URL: <https://zn.ua/ukr/science/jak-pidtrimati-ukra-jinsku-nauku-taukrajinskikhvchenikh.html>.

2. Антонюк В. П. Вища освіта України на шляху інтеграції в європейський освітній простір: досягнення та завдання подальшого розвитку. *Економічний вісник Донбасу*. 2021. № 2 (64). С. 169-182.

3. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України ; за заг. ред. В. Г. Кременя. Київ : Педагогічна думка, 2016. 448 с.

КОНАРЄВА Ганна,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри державно-правових дисциплін
та публічного управління факультету № 4
Донецького державного
університету внутрішніх справ,
керівник юридичної клініки «Правовий захист»
(м. Кропивницький, Україна)

НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІКИ

ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ

Юридична клінічна діяльність є важливою складовою освітнього процесу для здобувачів вищої освіти юридичних спеціальностей. У процесі діяльності юридичної клініки студенти та курсанти надають первинну правничу допомогу для населення, а саме: консультації з юридичних питань, підготовка заяв, звернень до органів державної влади з метою пошуку оптимального варіанту розв'язання проблеми правовим шляхом.

Переважає більшість звернень громадян до юридичної клініки стосується соціальних питань, таких як отримання соціальної допомоги, призначення та перерахунок пенсії, розірвання шлюбу та виплата аліментів, захист прав споживачів житлово-комунальних послуг тощо. Проте, за останні два роки, у зв'язку із введенням на території України воєнного стану, коло питань, з якими громадяни звертаються на консультацію, значно розширилось. Це насамперед питання щодо правового захисту прав внутрішньо переміщених осіб, а саме:

- порядок отримання довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи;
- права та пільги внутрішньо переміщених осіб;
- доступ до всеукраїнських житлових програм для внутрішньо переміщених осіб;
- пільгове кредитування для внутрішньо переміщених осіб;

- відновлення втрачених документів;
- особливості отримання внутрішньо переміщеною особою статусу безробітного.

Також відносно новим напрямом роботи юридичної клініки є консультації для військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, поліцейських, які звільнені з полону, отримали поранення внаслідок збройної агресії російської федерації про України, а також членам сімей осіб, які загинули, зникли безвісти, перебувають у полоні або захоплені заручниками.

Відповідно до розділу 2 Стандартів діяльності юридичних клінік України, юридична клініка виконує навчальну та соціальну функції. Навчальна функція юридичної клініки – це зосередження діяльності на практичне спрямування навчання, з метою підготовки фахівців-юристів, які оволоділи конкретними професійними навичками і не потребують додаткової адаптації до професійної діяльності. Соціальна функція юридичної клініки – це задоволення потреб суспільства в доступній юридичній інформації та правовій допомозі, підвищення професійної відповідальності юристів [1].

Пунктом 2.2 Типового положення про юридичну клініку Національної академії внутрішніх справ визначено основні завдання юридичної клініки:

- набуття студентами-консультантами практичних навичок професії юриста;

- проходження студентами-консультантами навчальної та інших видів практики;
- надання первинної безоплатної правової допомоги з питань захисту прав і свобод людини з усіх галузей права залежно від напрямку підготовки та спеціалізації;
- надання громадянам безоплатної правової допомоги;
- проведення заходів із правової просвіти населення;
- забезпечення проведення науково-практичних конференцій, семінарів, тренінгів та інших заходів з актуальних правових питань;
- ознайомлення з практикою судових органів України, правоохоронних органів, органів державної влади і місцевого самоврядування [2].

На підставі вимог вищезазначених нормативно-правових актів, а також з урахуванням нових викликів та реалій сьогодення вважаємо доцільним визначити такі напрями діяльності юридичної клініки закладу вищої освіти зі специфічними умовами навчання:

- 1) первинна правнича допомога з соціальних, сімейних, житлово-комунальних, адміністративних питань;
- 2) юридичні консультації військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, поліцейським, які звільнені з полону, отримали поранення внаслідок збройної агресії російської федерації про України, а також членам сімей осіб,

які загинули, зникли безвісти, перебувають у полоні або захоплені заручниками;

3) правнича допомога щодо захисту прав внутрішньо переміщених осіб;

4) правопросвітницькі заходи з метою інформування населення щодо актуальних питань законодавства та формування правової культури громадян;

5) співробітництво із судовими, правоохоронними органами, органами юстиції, державної влади й місцевого самоврядування, з іншими установами та громадськими організаціями;

6) участь студентів-клініцистів у науково-практичних конференціях з публікацією тез наукових доповідей;

7) проведення лекцій, тренінгів, семінарів, групових занять для студентів-клініцистів із залученням практичних працівників у галузі юриспруденції.

Список використаних джерел:

1. Стандарти діяльності юридичних клінік України, схвалені Всеукраїнським З'їздом Асоціації юридичних клінік України від 19 червня 2014 року. URL : <https://legalclinics.in.ua/wp-content/uploads/2017/07/standarti-diyalnosti-yuridichnikh-klinik-ukrajini.pdf>. (дата звернення: 04.01.2024)

2. Типове положення про юридичну клініку Національної академії внутрішніх справ, затверджене наказом Національної академії внутрішніх справ № 1967 від 22.12.2014. URL :

<https://www.naiu.kiev.ua/files/naukova-diyalnist/normativna-baza/pologen-ur-kliniku16.pdf>. (дата звернення: 04.01.2024)

КОНОНЕНКО Тетяна,
доктор філософських наук, професор,
професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
факультету № 1 Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ЕТИЧНА СКЛАДОВА В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО

Україна є невід'ємною частиною європейської цивілізації, визначає як пріоритетні цінності демократію, верховенство права, права та свободи людини. Цьому повинна відповідати й правоохоронна система. Неабияку роль тут відіграє утвердження високих моральних стандартів. Обов'язком правоохоронців є: служити людям, захищати їх; попереджувати та розкривати злочини; підтримувати громадський порядок; надавати захист і допомогу тим, хто цього потребує. Більшість європейських поліцейських організацій, окрім забезпечення правопорядку, виконують соціальні та сервісні функції. Суспільство та держава делегують поліцейському не тільки правові, але й моральні підстави для діяльності, використання владних повноважень, що накладає велику відповідальність за дотримання законності, допустимої межі. Довіра населення до поліції тісно пов'язана зі ставленням, з повагою поліцейського до

людської гідності, основоположних прав і свобод, що означає, зокрема, дотримання чотирьох основоположних принципів: законності, необхідності, пропорційності та підзвітності.

Закон України «Про Національну поліцію» [1] встановлює такі домінанти діяльності:

- верховенство права: людина, її права та свободи виступають найвищими цінностями, визначають зміст і спрямованість діяльності держави;

- дотримання прав і свобод людини: поліція забезпечує дотримання прав і свобод, гарантованих Конституцією, законами, міжнародними договорами України, сприяє їх реалізації; забороняється катування, жорстоке поводження та покарання, будь-які привілеї, обмеження за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних або інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовною чи іншими ознаками;

- законність: поліція діє виключно на підставі, у межах повноважень і у спосіб, що визначені Конституцією та законами України; забороняється виконання незаконних і злочинних розпоряджень і наказів;

- відкритість і прозорість: поліція постійно інформує органи державної влади, місцевого самоврядування, громадськість про свою діяльність у сфері охорони та захисту прав і свобод, протидії злочинності, забезпечення

публічної безпеки та порядку, забезпечує доступ до публічної інформації;

- політична нейтральність: забезпечення захисту прав і свобод незалежно від політичних переконань і партійної належності людини; поліція є незалежною від рішень, заяв, позицій політичних партій і громадських об'єднань;

- взаємодія з населенням на засадах партнерства: рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності її діяльності;

- безперервність: поліція забезпечує безперервне, цілодобове виконання своїх завдань, кожен має право в будь-який час звернутися за допомогою до поліції або поліцейського.

Поліцейський повинен:

- демонструвати високий рівень свідомості;
- бути об'єктивним і незалежним;
- служити чесно, бути принциповим і безкорисливим;

- бути дисциплінованим на службі та в побуті;
- являти мужність, відданість у боротьбі зі злочинністю, турбуватися про професійну честь, не допускати дій і вчинків, які можуть зашкодити роботі або негативно вплинути на репутацію;

- неухильно дотримуватись антикорупційного законодавства України;

- поважати та не порушувати права та свободи людини;

- поважати гідність людини, проявляти турботу, бути готовим у будь-який час надати допомогу;
- стійко переносити всі труднощі й обмеження, пов'язані зі службою, постійно підвищувати свій професійний і культурний рівень.

Війна актуалізує необхідність ставлення до людини, її прав і свобод як до найвищої цінності; поєднання моральної та правової свідомості; розуміння соціальної спрямованості професії; піклування про потерпілого; домінанту справедливості, законності, відповідальності перед суспільством і державою; готовність до виконання обов'язку з захисту незалежності та територіальної цілісності України; формування активної громадянської та державницької позиції в якості основних координат діяльності поліцейського. Сьогодні вони розглядаються саме як професійні якості, обов'язкові складові професійної компетентності.

Список використаних джерел:

1. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>. (дата звернення: 02.04.2024).

КОПОТУН Ігор,
доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України,
головний науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії з проблем
запобігання кримінальним правопорушенням
Донецького державного університету внутрішніх справ

(м. Кропивницький, Україна)

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ВИКЛИКИ УПРАВЛІННЯ СТАНУ МЕНЕДЖМЕНТУ КОМПАНІЙ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ (НА ПРИКЛАДІ КОМПАНІЇ CHI SOFTWARE)

Військова агресія суттєво вплинула на бізнес будь-якої компанії. Економічна нестабільність, санкції, зміни законодавства, перебої в постачанні та зв'язку – усе це негативно позначилося на діяльність компаній.

Події останніх років показали, що економічна стабільність та якість є головним пріоритетом. Вони допомагають бізнесу рости і вносити позитивні зміни в життя людей.

CHI Software – це команда одностудійців. Спеціалізація: Product Development, Application & Cloud Management, Consulting Services, Internet of Things, Machine Learning, Artificial Intelligence, Computer Vision, DevOps, Testing, Software Quality Assurance, Big Data і Mobile App Development [3]. Компанія функціонує на основі сучасного законодавства України [4-8].

У лютому 2022 року російські війська вторглися в Україну, і більшість центрів розробки CHI Software опинилися в критичній небезпеці. Компанія допомогла співробітникам з переїздом та організувала укриття в новому офісі, розташованому у Львові, місті на заході України. CHI Software не лише повернулися до колишнього робочого темпу, а й надали всіляку допомогу

українським захисникам, волонтерам та жертвам війни [1].

Пізніше, 2022 року, CHI Software, як і всі інші підприємства, стикнулися з регулярними відключеннями електроенергії через масовані ракетні удари. Однак CHI Software оснастили офіси генераторами, зарядними станціями та інтернетом Starlink. Незважаючи на всі труднощі, CHI Software продовжувала зростати. У 2022 році відкрили нові офіси в Японії, Іспанії та Польщі та розширили географію набору співробітників.

З дня заснування минуло 17 років, і компанія зросла з 10 до 800 спеціалістів. CHI Software відкрита для світу: вона має представництва в Україні, Японії, Польщі, Іспанії, США та Республіці Кіпр.

Наприкінці 2021 року CHI Software стала сертифікованою компанією за стандартами ISO (ISO 27001 та ISO 9001), щоб забезпечити відповідність рівня якості послуг останнім галузевим вимогам та очікуванням клієнтів на глобальному рівні [2]. Для досягнення корпоративних цілей CHI Software застосовує такі маркетингові заходи:

1. Контент-маркетинг: Створення та поширення якісного та корисного контенту для залучення та утримання клієнтів. Це включає написання статей у блозі, підготовку кейсів, створення відеоматеріалів та інфографіки, а також проведення вебінарів та онлайн-заходів.

2. Соціальні медіа: Активна присутність та участь компанії у соціальних мережах, таких як LinkedIn, Facebook, Twitter та Instagram. Це допоможе встановити прямий зв'язок із цільовою аудиторією та зміцнити імідж компанії.

3. Email-маркетинг: Розробка та відправка регулярних розсилок із новинами компанії, пропозиціями та інформацією про нові послуги для клієнтів та партнерів.

4. Участь у галузевих подіях: Організація та участь у конференціях, виставках та інших галузевих заходах, на яких компанія може надати свої послуги та рішення, а також встановити контакти з потенційними клієнтами та партнерами.

5. Співпраця з інфлюенсерами та експертами: Розробка спільних проєктів та заходів з відомими експертами в галузі IT та технологій для розширення аудиторії й підвищення авторитету компанії на ринку.

6. SEO-оптимізація: Поліпшення видимості сайту компанії у пошукових системах шляхом оптимізації контенту, структури сайту та інших факторів, що впливають на рейтинг пошукової видачі.

7. Контекстна реклама: Запуск рекламних кампаній у Google Ads та інших контекстних рекламних мережах для залучення нових клієнтів та підвищення впізнаваності бренду.

8. Партнерські програми: Встановлення та розвиток стратегічних партнерств з іншими компаніями та орга-

нізаціями, щоб збільшити ринкове охоплення та зміцнити відносини з існуючими партнерами.

Для зовнішнього та внутрішнього середовища компанії CHI Software визначила основні виклики та ризики, пов'язані з військовою агресією Росії, які включають:

Зовнішнє середовище:

1. Політична нестабільність: військова агресія може призвести до політичних змін та нестабільності, що ускладнить ведення бізнесу та співробітництво з іноземними партнерами.

2. Економічні санкції: міжнародні економічні санкції, пов'язані з військовою агресією, можуть знизити доступ компанії до глобальних ринків та обмежити можливості для залучення інвестицій та фінансування.

3. Зниження попиту: в умовах військової агресії може відбутися зниження попиту на продукти та послуги ком-

панії через економічний спад та зниження споживчої активності.

4. Проблеми з поставками: в умовах воєнних дій можуть виникнути труднощі з поставками необхідних матеріалів та комплектуючих, що призведе до зниження виробничих потужностей та порушення термінів виконання замовлень.

Внутрішнє середовище:

1. Безпека співробітників: в умовах військової агресії головною проблемою стає забезпечення безпеки та благополуччя співробітників, що може вимагати евакуації та перенесення офісів у безпечніші регіони.

2. Зниження моралі та мотивації: військова агресія може негативно позначитися на моралі та мотивації співробітників, що призведе до зниження продуктивності та можливих втрат кадрів.

3. Проблеми з інфраструктурою: військові дії можуть спричинити руйнування інфраструктури, що ускладнить доступ до офісів, а також призведе до проблем з електропостачанням, інтернетом та зв'язком.

4. Складнощі з комунікацією: в умовах військової агресії може виникнути проблема з комунікацією між співробітниками та партнерами, що ускладнить координацію роботи та виконання проєктів.

5. Порушення термінів проєктів: через складнощі, пов'язані з військовою агресією, можуть виникнути затримки у виконанні проєктів, що негативно позначиться на репутації компанії та задоволеності клієнтів.

6. Збільшення витрат: військова агресія може призвести до збільшення витрат на перенесення офісів, забезпечення безпеки співробітників та вирішення проблем, що вплине на фінансову стабільність компанії.

У світлі вищезгаданих викликів та ризиків компанія CHI Software повинна розробити стратегію з метою мінімізації негативного впливу військової агресії на свою діяльність. Це може включати:

1. Планування евакуації працівників та їх сімей у безпечні регіони та підтримка їм у період адаптації.

2. Встановлення резервних каналів зв'язку та інформаційної інфраструктури підтримки безперервності бізнесу.

3. Пошук альтернативних джерел постачання та ринків збуту зниження залежності від утруднених регіонів.

4. Зміцнення внутрішніх комунікацій та підтримання моралі співробітників через регулярні наради та обговорення поточної ситуації.

5. Розробка гнучких планів роботи з урахуванням можливих змін за умов ведення бізнесу.

6. Проведення регулярного моніторингу та аналізу ситуації для своєчасного прийняття рішень та коригування стратегії.

Розробка рекомендацій щодо удосконалення менеджменту компаній в умовах військової агресії:

1. Активно взаємодіяти з клієнтами та партнерами, надавати їм інформацію про ситуацію в компанії та плани на майбутнє.

2. Розробляти та впроваджувати плани щодо забезпечення безпеки інформаційних систем та даних.

3. Стимулювати співробітників для підтримки мотивації та високої продуктивності, надавати підтримку та необхідні ресурси.

4. Проводити регулярні аналізи ризиків та прогнозувати можливі проблеми, пов'язані з військовою агресією, та розробляти плани їх подолання.

5. Прискорювати розвиток технологій віддаленої роботи та віртуальної комунікації для забезпечення безперервності бізнес-процесів та збереження операційної ефективності компанії.

6. Шукати нові можливості для співпраці з державними органами та організаціями, щоб забезпечити стабільність та безпеку роботи компанії.

Дотримуючись цих рекомендацій, менеджмент ІТ-компанії зможе зберегти і зміцнити свою позицію на ринку, навіть в умовах військової агресії, і продовжити успішний розвиток свого бізнесу.

Проведені розрахунки показали, що запропоновані заходи мають позитивний економічний ефект та соціальну ефективність, оскільки вони сприяють покращенню продуктивності праці співробітників, зростанню рентабельності компанії та покращенню соціального благополуччя співробітників.

В умовах військової агресії компанії стикаються з низкою викликів, які можуть вплинути на стабільність та конкурентоспроможність компанії. Однак, завдяки правильній стратегії, впровадженню рекомендованих заходів та адаптації до нових умов, компанія має можливість подолати ці виклики та зберегти свою позицію на ринку.

Для успішної адаптації та зростання в умовах військової агресії, компанії мають сфокусуватися на таких основних аспектах: забезпечення безпеки та благополуччя співробітників, зміцнення взаємодії з партнерами та клієнтами, активне міжнародне співробітництво, оптимізація бізнес-процесів та інвестиції в навчання співробітників.

Список використаних джерел:

1. Журнал Forbes Україна 2023 - Бізнес-журнал номер 1 у світі [онлайн]. Сторінку оновлено 06 липня 2023 р. URL : <https://www.forbes.com/>.

2. IT-новини [онлайн]. Сторінку оновлено 06 липня 2023 р. URL : <https://habr.com/>.

3. Комп'ютерний огляд. Все про IT - технології, CRM, ERP, BI, СЗД та сервери. Новини. Інтерв'ю. Блоги. аналітика. Статті. [онлайн]. Сторінку оновлено 06 липня 2023 р. URL : <https://ko.com.ua/>.

4. Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року «Про Стратегію інформаційної безпеки» № 685/2021, Прийняття від 28.12.2021: URL : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021>. (дата звернення 04.04.2024)

5. Кодекс цивільної захисту України № 5403-VI, чинний, поточна редакція. Редакція від 31.03.2023, підстава - 2849-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>. (дата звернення: 04.04.2024)

6. Закон України «Про захист персональних даних» № 2297-VI, Редакція від 6.10.2022, підстава-2438-IX: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2297-17>. (дата звернення: 04.04.2024)

7. Закон України «Про національну безпеку України» № 2469-VIII, Редакція від 31.03.2023, підстава - 2849-IX: URL :

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2469-19>. (дата звернення: 04.04.2024)

8. Закон України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію в Україні» № 3543-XII, Редакція від 30.06.2023, підстава - 3161-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12>. (дата звернення: 04.04.2024)

КОРНІЄНКО Максим,
доктор юридичних наук, професор,
проректор Одеського державного
університету внутрішніх справ
(м. Одеса, Україна)

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ОРГАНАМИ ПРАВОПОРЯДКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ДОКТРИНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Повномасштабне вторгнення росії на територію України стало тим фактором, що вплинув на життя кожного українця. Водночас ця подія стала також викликом для держави, зокрема, органів публічної влади, які musi вжити необхідних заходів для зупинки агресора та захисту території Української держави, відновлення територіальної цілісності та збереження української державності загалом. Очевидно, що за таких умов кардинально змінилось життя соціуму. Для багатьох українців питання реалізації норм гуманітарного права набули особливого значення, зокрема в контексті порушення норм і принципів гуманітарного права державою-агресором та вироблення міжнародною спільнотою

ефективних механізмів притягнення до відповідальності держави-порушниці цих норм та принципів.

Зауважимо, що в міжнародному праві актуальним є питання про співвідношення міжнародного гуманітарного права (далі – МГП) та міжнародного права прав людини. Означена проблематика становить важливий аспект, оскільки обидва ці галузі міжнародного права спрямовані на захист і гарантування прав людини, особливо в умовах конфліктів та воєнних дій. З одного боку, МГП, що включає Женевські конвенції та додаткові протоколи, регулює поведінку воюючих сторін у збройних конфліктах, надаючи правила, спрямовані на зменшення страждань цивільного населення та захист учасників конфлікту, зокрема поранених, військовополонених та незахищених осіб. МГП має на меті забезпечити гуманітарні принципи та мінімізувати страждання під час воєнних дій. З іншого боку, міжнародне право прав людини, включаючи універсальні декларації та міжнародні конвенції, встановлює стандарти, що стосуються прав і свобод кожної людини незалежно від обставин, включаючи період воєнного конфлікту. Це означає, що, незважаючи на обставини, права людини мають бути захищені.

Зі сторони держави-агресора порушення прав людини є очевидними (особливо в умовах порушення ще й норм і принципів МГП). Тому в контексті забезпечення прав людини важливим є вирішення проблеми притяг-

нення до відповідальності всіх осіб, винних у збройній агресії на мирну державу. Відтак акцент питання забезпечення прав людини значною мірою переноситься саме на іншу сторону збройного конфлікту, яка вимушено втягнута в цей конфлікт та зобов'язана захищати як своє населення, так і територіальну цілісність загалом. Ба більше, можна стверджувати про необхідність захисту українського конституціоналізму, на яке і здійснено посягання росією. Таким чином, проблематика забезпечення прав людини в умовах воєнного стану значною мірою передбачає відповідь на питання про місце і роль органів правопорядку у виконанні означеного завдання української держави (відповідно до ст. 3 Конституції України, саме забезпечення прав людини вказано як головний обов'язок держави [1]).

Укотре зауважимо, що «сучасна теорія прав людини виходить з іманентності правам людини таких властивостей як: фундаментальність, природність, невід'ємність, рівність, універсальність та пріоритет над позитивним правом» [2, с. 153]. Саме ці ознаки прав людини та основоположних свобод є тими положеннями, що визначають методологічні засади розв'язання поставленого питання про місце і роль органів правопорядку в механізмі забезпечення прав людини.

Зокрема, зауважимо на природному й невід'ємному характері прав людини. Саме зважаючи на ці ознаки досліджуваної категорії, можна стверджувати, що воєнний стан не може бути тим фактором, що «відміняє» права

людини. Очевидно, що обставини, що стали підставою для введення воєнного стану, є чинниками, що впливають на необхідність обмеження прав людини, але, наголосимо, мова йде про обмеження, але не скасування чи відміну. Нагадаємо, що права людини класифікуються на відносні (які можуть бути обмежені за наявності підстав для цього – законність, легітимна мета та необхідність у демократичному суспільстві) та абсолютні (які ні за яких умов не можуть бути обмежені).

У цьому ж контексті згадаємо також положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, що передбачають неможливість обмеження окремих прав людини навіть в умовах, що загрожують життю нації [3]. Доречно наголосити, що подібний підхід використано і в тексті Конституції України, ст. 64 якої містить перелік тих прав, що не можуть бути обмежені в умовах воєнного стану. Відтак, в Основному законі українського суспільства саме права людини визначено як межу діяльності органів державної влади, у тому числі й в умовах воєнного стану. Ба більше, видається, саме в умовах воєнного стану права людини набувають особливого значення. Метою оборонної війни і є відновити той правопорядок (або побудувати такий порядок), за якого реалізуються права і свободи людини.

Умови воєнного стану посилюють значення прав людини, оскільки саме в таких умовах може статися найбільше порушень цих прав. Перш за все, воєнний

стан «відкриває двері» для можливих порушень прав людини. Це можуть бути безпідставні затримання, катування, надмірне обмеження свободи вираження поглядів та інші форми насильства. У цих умовах право на життя, свободу та безпеку може бути серйозно порушене. З іншого боку, в умовах воєнного стану саме забезпечення прав людини може стати основною метою військової операції. Оборонна війна може бути виправдана саме тим, щоб захистити народ від порушень його прав та відновити порядок, де ці права гарантовані. Таким чином, воєнний стан не тільки підсилює значення прав людини, а й робить забезпечення цих прав невід'ємною частиною життєдіяльності суспільства та діяльності органів правопорядку. Відновлення правопорядку, що ґрунтується на забезпеченні прав людини, може стати ключовим завданням воєнних дій і сприяти побудові мирного та стабільного суспільства після завершення воєнних дій.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. (дата звернення: 03.03.2024)
2. Корнієнко М.В. Забезпечення прав людини органами правопорядку в екстраординарних умовах: доктринальний аспект: монографія. Одеса: Видавництво «Юридика», 2023. 170 с.
3. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод від 4 листопада 1950 року. *Урядовий кур'єр*. 2010. № 215. (дата звернення: 03.03.2024)

КРИЩАК Іван,

кандидат юридичних наук, доцент,
підполковник поліції, старший науковий
співробітник науково-дослідної лабораторії
з проблем досудового розслідування,
доцент кафедри кримінального права і кримінології
Харківського національного університету
внутрішніх справ
(м. Харків, Україна)

**НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ
СЛІДЧИХ ТА ВСІХ ФАХІВЦІВ, ЯКІ НАВЧАЮТЬСЯ
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 081 «ПРАВО» У ХНУВС:
ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ
ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ПРАКТИК**

Відповідно до Плану Харківського національного університету внутрішніх справ щодо виконання рішення наради з окремих питань діяльності закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання Міністерства внутрішніх справ України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій та вищих військових навчальних закладів Державної прикордонної служби України і Національної гвардії України від 01.03.2024, а саме п. 3, ми підготували пропозиції щодо вдосконалення процесу підготовки слідчих, що дозволяють забезпечити таку підготовку виключно за спеціальністю 081 «Право». Указані пропозиції узгодити з відповідним підрозділом Національної поліції України (пп. 5 п. 2 рішення).

Слід зауважити, що сьогодні не так багато наукових праць, що присвячені проблемам вдосконалення процесу підготовки слідчих. Актуальними є проблеми підвищення якості підготовки майбутніх слідчих у ЗВО Міністерства внутрішніх справ (МВС) України. Така необхідність зумовлена, *по-перше*, тією ситуацією, яка склалася у вищій школі. Бурхливий розвиток інформаційних технологій, з одного боку, і можливість їх застосування, з іншого, ставлять перед освітянами завдання щодо знаходження нових підходів до організації навчально-виховного процесу та моделювання його наслідків, формування особистості фахівця (слідчого) – толерантної, від-критої до демократичного спілкування і здатної до вдосконалення в національному і світовому вимірі, справжнього професіонала. *По-друге*, застосуванням принципово нових форм, методів і засобів інформаційної боротьби для досягнення політичних цілей на геополітичному просторі. Це й інформаційне протиборство, і надання професіоналізму вирішальної ролі в досягненні перемоги. *По-третьє*, з одного боку, зростанням ролі людського фактору в сучасних силових структурах та, з іншого – специфічними професійними вимогами до майбутнього слідчого (магістра соціального управління). *По-четверте*, безпосередньою участю працівників МВС у підготовці та проведенні операцій у підтриманні миру в різних регіонах світу, участю в програмі «Партнерство заради миру» тощо [1, с. 224].

В. О. Соболев, В. Л. Лапшина, І. І. Дядечко наголошують, що випускники Харківського національного університету внутрішніх справ засвідчують достатній рівень підготовки й загалом справляються зі своїми професійними обов'язками. В організації системи підготовки фахівців в Університеті має місце низка недоліків, що виявляються в такому: *по-перше*, випускники у своїй професійній адаптації стикаються з проблемами, викликаними не лише об'єктивними труднощами роботи слідчого, але й недоліками організації процесу підготовки молодих фахівців у ЗВУ. Недостатнє залучення практичних працівників до навчання курсантів та слухачів призводить до слабкої інформованості останніх про специфіку їхньої майбутньої професійної діяльності та, як наслідок, розчарування в обраній професії. У цьому зв'язку істотним джерелом підвищення ефективності підготовки фахівців можна вважати перегляд навчальних планів і програм щодо розширення меж використання практичних занять у навчальному процесі на базі різних поліцейських підрозділів, а також активного запровадження практики не лише на випускному курсі, але й на більш ранніх етапах навчання у вигляді ознайомчої практики чи пасивної практики тощо (про це свідчать і побажання випускників). *По-друге*, привертає увагу розбіжність оцінок сформованості особистісних якостей випускників експертами й викладачами в бік недооцінки їх останніми. Це може бути

наслідком слабкої організації індивідуальної роботи викладачів із курсантами й слухачами як у процесі навчання, так і в позанавчальний час, коли викладачі просто погано знають своїх вихованців. Тому важливо орієнтувати навчальну і виховну діяльність викладачів на індивідуальну роботу з курсантами, яка сприяє налагодженню не лише офіційних, але й особистих контактів між ними. Це буде сприяти адекватній оцінці всіх позитивних і негативних якостей майбутніх фахівців, допоможе простежити всі етапи (формування їх особистості, а також за необхідності здійснити корекцію вказаного процесу. Крім того, подібний підхід повністю відповідає логіці сучасного соціального процесу, завданням реалізації концепції відомчої системи підготовки кадрів МВС України й дає можливість запобігти цілій низці суперечностей, які виникають у навчальному і виховному процесі, у тому числі між уніфікованим характером навчання і виховання курсантів (слухачів) та творчим характером професійної діяльності майбутнього слідчого, а також між переважанням колективній групових форм професійної підготовки та індивідуальними особливостями сприйняття інформації.

Недоліком нинішньої системи вищої освіти може вважатися й те, що курсант (слухач) постійно виступає в ролі певного об'єкта впливу (причому, як правило, групового), у результаті чого навчання і виховання в професійному контексті не носить активного характеру. Істотну допомогу тут може надати скорочення кількості

слухачів у навчальних групах, що дозволить полегшити безпосередні контакти між курсантами й викладачами. *По-третє*, результати дослідження свідчать про досить низьку оцінку викладачами ефективності виховної роботи в ХНУВС. Причиною цього може бути недооцінка ними значення соціально психологічної та виховної роботи, а також занадто традиційне сприйняття її (особливо морального виховання, яке отримало нижчу оцінку). Поняття морального виховання для багатьох звучить анахронізмом і викликає негативну настанову і з боку викладачів, і з боку курсантів (слухачів). Тому склалась необхідність у розробці й роз'ясненні нової стратегії як у моральному вихованні, так і в усій виховній роботі в цілому, у визначенні й впровадженні нових форм і методів її здійснення. *По-четверте*, було зафіксовано значні розбіжності між експертами й викладачами Університету в оцінці якості підготовки фахівців у галузі теоретичних знань. Завищена оцінка викладачами рівня теоретичних знань випускників може бути пов'язана з відсутністю інформації про обсяг застосування останніми отриманих знань у конкретній практичній діяльності. У зв'язку з цим видається доцільним налагодження регулярних контактів керівництва і викладачів Університету з випускниками та їх безпосередніми начальниками з метою одержання об'єктивної інформації про рівень і якість теоретичних знань, отриманих курсантами (слухачами) у стінах ЗВО. *По-п'яте*,

дослідження виявило серйозні прогалини в плані засвоєння випускниками цілої низки практичних навичок професійної діяльності слідчого, передусім пов'язаних з організацією роботи з підслідними, свідками й населенням. Враховуючи, що така робота передбачає наявність і розвиток навичок ділового спілкування і міжособистісних комунікацій, істотну допомогу в опановуванні ними може надати широке впровадження в навчальний процес практикумів із ділового спішування, соціально-психологічних тренінгів, ділових та рольових ігор та інших методів навчання. Науковий і технічний потенціал ХНУВС дозволяє подолати істотні проблеми й підвищити ефективність та якість підготовки фахівців.

Дане дослідження є пілотажним і носить характер дослідницько-ознайомлювального. Однак сформульовані висновки та рекомендації можуть слугувати базою для подальшої роботи керівництва і викладачів Університету, а інструментарій при відповідній доробці – для проведення аналогічних досліджень в інших навчальних закладах галузі [2, с. 203–205].

Зокрема, Н. Е. Мілорадова розробила соціально-психологічний тренінг «Психологія допиту», метою якого є розвиток у слідчих умінь використовувати психологічні знання під час проведення допиту. Допит – це найпоширеніша слідча та судова дія, за допомогою якої можна отримати й перевірити докази. Допит – це процесуальна дія, що становить регламентований кримінальними процесуальними нормами інформаційно-

психологічний процес спілкування осіб, які беруть у ньому участь, спрямований на отримання інформації про відомі допитуваному факти, що мають значення для встановлення істини у справі (ст. 224–227, 232, 490–491 КПК України, 2012). Оскільки допит здійснюють під час безпосереднього спілкування з конкретною особою, основне значення має пізнавальна та комунікативна діяльність слідчого. Головне психологічне завдання допиту – діагностика істинності показань допитуваного. Важливою умовою є використання під час допиту системи прийомів правомірного психологічного впливу з метою отримання правових показань, способів викриття неправдивих показань [3]. Тому програма тренінгу спрямована на формування в учасників уявлень щодо закономірностей сприйняття складних соціальних ситуацій під час напруженої взаємодії слідчого з учасниками допиту. Запропонована програма є програмою тренінгу умінь, під час проведення якої відпрацьовують найефективніші комунікативні дії слідчого в типових професійних ситуаціях, що виникають під час допиту. Логіка програми передбачає, по-перше, актуалізацію та підвищення рівня загальнокомунікативних умінь, а по-друге, розроблення і розвиток професійних комунікативних умінь. Також розвивають:

-загальні комунікативні вміння: встановлення психологічного контакту; позитивних ритуальних комунікативних дій; позитивної самоподачі; вміння відчу-

вати невербальні вияви з боку людей; управляти увагою співрозмовника; слухати, чути та розуміти інформацію;

- професійні комунікативні уміння: виявляти формально-рольову поведінку слідчого; управляти предметом розмови в процесі допиту; виявляти неправду й нещирість, на відміну від помилки; виявляти приховану інформацію; визначати та нейтралізувати психологічну маніпуляцію; протистояти психологічному тиску.

Серед основних завдань тренінгу було виокремлено такі:

1. Формування умінь використовувати психологічні знання та комунікативні вміння на всіх стадіях проведення допиту для отримання правдивих свідчень.

2. Формування умінь застосовувати тактичні прийоми правомірного психологічного впливу під час допиту свідка (потерпілого, підозрюваного та інших) у різноманітних слідчих ситуаціях (виявлення прихованих мотивів поведінки; суперечностей у показаннях; нещирості та неправди в показаннях; ситуації протистояння зі слідчим; зіткнення суперечностей і психологічної боротьби тощо).

3. Підвищення рівня особистісної та професійної комунікації слідчих органів досудового розслідування Національної поліції України.

4. Апробування стратегії ефективної поведінки в складних, конфліктних ситуаціях професійної діяльності та розвиток умінь врівноважено приймати рішення в умовах протистояння.

5. Формування в слідчих органів досудового розслідування професійно-психологічної установки на забезпечення особистої фізичної та психологічної безпеки під час проведення допиту й інших слідчих (розшукових) дій.

6. Здійснення позитивного впливу на мотиваційну, емоційно-вольову, інтелектуально-пізнавальну сфери особистості слідчих з метою підвищення ефективності їхньої комунікативної діяльності загалом.

Запропонована програма ґрунтується на певних алгоритмах проведення тренінгу: структурних, змістовних, динамічних, організаційних і методичних. Загальним алгоритмом цього тренінгу є структурний, що передбачає:

- вивчення орієнтовних засад дій, що містяться в додатках до кожного блоку тренінгу;

- опрацювання конкретних прийомів у вправах для розминки та вправах-тренажерах;

- відпрацьовування конкретних прийомів, необхідних слідчому (наприклад, діагностування істинності показань допитуваного на підставі розуміння вербальних і невербальних сигналів) у спеціально підготовлених кейсах та вправах на основі матеріалів реальних кримінальних проваджень;

- застосування відпрацьованих прийомів у межах цілісної дії від початку до отримання результату під час рольового розігрування, запропонованих ситуацій.

Змістовний алгоритм програми пов'язаний із тематичним планом тренінгу. Структура тренінгу передбачає шість послідовних блоків (див. табл. 1):

1. Роль стереотипів у роботі слідчого. Нейтралізація дії стереотипів.

2. Психологічні стадії проведення допиту. Специфіка спілкування слідчого на кожній зі стадій.

3. Інформаційна взаємодія в процесі допиту: закономірності слухання та прояснення інформації.

4. Вербальні та невербальні чинники психологічного контакту.

5. Застосування психологічних знань і комунікативних умінь на різних стадіях підготовки та проведення допиту.

6. Особливості допиту різних категорій осіб (свідків, потерпілих, підозрюваних) [4, с. 64–65]. Для розвитку професійної комунікативної компетентності слідчого, формування в нього умінь застосовувати отримані під час навчання психологічних знань на практиці необхідним є впровадження у фахову підготовку та перепідготовку слідчих тренінгових технологій. Саме за допомогою професійно спрямованих тренінгів можливим є опрацювання загальних і спеціальних комунікативних умінь, необхідних слідчому під час проведення такої слідчої (розшукової) дії, як допит. Перспективним є впровадження психологічних тренінгів у підготовку та перепідготовку слідчих за такими темами: особливості застосування психологічного впливу під час проведення

слідчих (розшукових) дій, психологічні особливості проведення допиту (опитування) дитини, комунікативна компетентність працівника поліції тощо [4, с. 67].

Курсанти з підготовки за спеціальністю 081 «Право», майбутні слідчі з нетерпінням чекають викладання криміналістики на наступних, майже останніх курсах свого навчання. Але, як виявляється, дана наука за нинішніх умов не здатна виконати покладену на неї місію в аспекті формування універсалізму мислення слідчого. Тому, на наше переконання, таке завдання під силу кримінології. Сьогодні потребують свого розроблення підручники, навчальні посібники у вигляді коротких запитань і відповідей з конкретними наочними прикладами. Така методика, як показує сучасна викладацька практика, дає неабиякі результати. Крім того, матеріал у більшості фондових лекцій надто абстрактний, віддалений від практики, реальної дійсності та сприйняття за принципом: «просто, доступно, лаконічно, ясно, зрозуміло». Він може бути прийнятним для одного викладача з позицій філософської парадигми чи релігійних міркувань, професійних знань, але аж ніяк не підходить іншому. Тому сьогодні за допомогою засобу пошуку різними мовами основних ключових питань, які розділені на короткі підпитання, можна досягти відповідних цілей. Наприклад, задати пошук «кримінологія» різними мовами. Такий підхід неодмінно допоможе побачити багато всього нового, усвідомити, як повинна виглядати та

чи інша лекція з кримінології з позицій базових знань, на яких можна напрацювати лекторську обізнаність. Пошук в окресленому контексті неодмінно дасть пізнати багато суміжних знань, які є неабияк важливими при формуванні міждисциплінарних курсів, таких як криманаліз (crime analysis), де можуть залучатися знання з криміналістичного, кримінологічного, кримінального та іншого видів аналізу. Crime analysis може об'єднати найрізноманітніші знання з допомогою залучення різних спеціалістів-професіоналів. Узагалі сфера criminal потребує особливого узагальнення за нинішніх умов з метою того, щоб скоординувати її під стандарти європейського та світового викладання того чи іншого навчального курсу. З іншого боку, як виявляється, курсантам є надзвичайно важливими та цікавими для викладання такі теми, як «Особа злочинця з позицій знаних рецидивістів із найдавніших часів до сьогоdnішнього дня», також «Суїцидальна поведінка та як боротись із нею, попереджати її». Відповідна практика повинна бути введена через викладання таких нових курсів, як «Регіоналістика», «Суїцидологія», «Віктимологія», «Кримінотеологія». Практика викладання того чи іншого тренінгу чи курсу через укладення відповідного контракту між Університетом та кращим викладачем держави повинна стати нормою, і така можливість має бути прописаною в підзаконних нормативно-правових актах держави, з метою підвищення якості надання освітніх послуг, подібно тому, як ми закупа-

вуємо речі, продукти харчування, тобто проводимо різного роду тендери на виконання робіт і послуг. Це нормальний процес, коли університет бореться за кращі освітні послуги в найрізноманітніший спосіб. Нинішня освіта, попри її класичну складову, в умовах війни повинна набувати рис мобільності, компактності, транспарентності з проведенням тренінгів найкращими викладачами нашої держави через укладення відповідного контракту та достойною грошовою винагородою праці, подібно як це здійснюється в рамках підготовки поліцейських за іноземними програмами – поліцейський офіцер громади (ПОГ), патрульний поліцейський, коли за два-три заняття треба викласти все, про що тебе вчили за багато років. Такі тренінги можуть стати показовими через ютуб-канали, щоб у майбутньому запрошувати тих чи інших лекторів-тренерів до свого ЗВО.

У результаті багатостороннього аналізу наукових праць можна виокремити такі напрями вдосконалення підготовки слідчих за спеціальністю 081 «Право»:

- як один із варіантів, що не претендує на загальне визнання, слід зазначити, що з метою модернізації та відповідного оновлення якості освіти на максимально стиснутих засадах, особливо в умовах нинішнього воєнного стану, необхідно переорієнтувати поліцейську освіту на проведення високоякісних тренінгів із боку кращих викладачів нашої держави, системи МВС, через укладення відповідних разових чи на постійних умовах

контрактів. Згодом слід зробити все можливе, щоб такий викладач працював у нашому ЗВО. Слідчий – це еліта поліцейської та правоохоронної системи. Здебільшого він має справу з «білокомірцевою злочинністю», а тому повинен бути всебічно розвиненою особистістю, обізнаним у багатьох питаннях. Тому навіть одне заняття-тренінг кращого викладача нашої держави може кардинально змінити особистість. Аудиторія амфітеатру повинна працювати постійно, коли видатні особистості, лідери тієї чи іншої сфери діяльності запрошуються до формування морально-виховних якостей поліцейського колективу, особистості слідчого. Так, О. М. Бандурка свого часу зробив усе можливе, щоб залучити кращих викладачів нашої держави до найрізноманітніших галузей. У такий спосіб формувалися нові факультети ХНУВС. Зокрема, науково-практичні конференції, відеолекції найкраще показують, хто і чого вартий. В аудиторію повинен заходити викладач-професіонал своєї справи, оскільки наукові звання, захисти дисертаційних досліджень, попри корупційну складову в науково-освітній сфері, знівелювали своє значення. Потрібен якісний, новий підхід відбору до викладання, коли студентські, курсантські колективи самі обирають собі викладача через відповідну презентацію курсу до 5-10 хвилин, як це сьогодні здійснено в багатьох ЗВО. Тим більше, можна ознайомитися з відеолекціями викладача на ютуб-каналі, щоб остаточно визначитися, що саме

цей лектор достойний працювати в тій чи іншій аудиторії;

- заразом із класичною освітою лекторів та викладачів, які проводять семінарські заняття, слід прищеплювати феномен тренерів, коли з допомогою відповідної методики викладач дає основне, у максимально стислі терміни, із використанням найрізноманітніших засобів, мультимедіа та багатьох інших прийомів викладацької справи, що виявились дієвими. Тут потребує проведення хоча б щоквартального загальноуніверситетського зібрання, де кожен викладач у доповіді до 3-х хвилин ділитиметься модернізованими стратегіями й тактиками кращих методик викладання. Кожен лектор – архітектор. Викладач – це той, хто викладається перед аудиторією на всі 100 %. Він повинен засвідчити всі знання, життєвий досвід, які здобув упродовж усього свого шляху, за швидкісною методикою «найрозумніший» з ритмами відчуття аудиторії. Головне – не відбити бажання в аудиторії максимумом інформації. Досвідчений викладач добре відчуває, які методики слід застосувати, щоб аудиторія сприймала інформацію. Не менш важливим є час викладання, краще зранку. Однак коли професіонал заходить в аудиторію, ми бачимо, як усі ці вимоги нівелюється. Викладач повинен мати відповідну духовну силу як зразок високоморального життя, справ милосердя, волонтерства, допомоги дітям-сиротам; він повинен жити благо-

честиво. Аудиторія часто агресивно налаштована проти викладача, інколи подібна клітці з левами, особливо коли проводяться відповідні лекції чи тренінги в місцях позбавлення волі. Тому своєю ерудицією нам треба переконати, засвідчити свою правоту і, як показує досвід, не завжди нормами права, моралі, етики чи іншими різновидами норм можна вплинути на свідомість слухача належним чином. Вимагається застосування найвищого розряду норм – релігійних, особливо коли йдеться про такі питання, як лихослів'я чи суїцидальна поведінка та багато іншого. Тобто, насамперед біблійський фундамент у викладача повинен бути закладений належним чином, а людиноцентрична концепція неодмінно нашаровуватиметься на його засади. Перспективою майбутнього може бути створення тренінгу з кримінології, за допомогою якого вдасться розповісти, як вести боротьбу з криміногенними, злочинними станами за досвідом із найдавніших біблійських часів до сьогодення.

Процес навчання – це насамперед виховання. Тому фондова лекція повинна бути розробленою за найкращими методиками, зразками й прикладами узагальнень усього світового досвіду, з конкретним прикладом до кожної фрази. Якщо за загальним правилом ми використовуємо в документі на слайді) шрифт Times New Roman, розмір літер 14 пт, то всі приклади повинні бути за 12 пт. Під час тренінгу чи лекції матеріал повинен друкуватися білим, а не чорним, тобто лише ті відомості

(нюанси) теорії й практики, які на власному досвіді пережиті, чого аудиторія ніде не прочитає, але що дає орієнтир чи максимально включає увагу. Це компетентності викладу сказаного.

Перспективою майбутнього може стати впровадження заохочень для кращих викладачів через відкритий тендер за вартість того чи іншого тренінгу, подібно як це робиться сьогодні на курсах підвищення кваліфікації, у бізнес-структурах, куди забороняється брати навіть телефонний пристрій, а лектор на своєму тренінгу розповідає кращі методики здобуття успіху, досягнення професіоналізму. Тут повинна бути відповідна система гарантій для слухачів, через відгуки та можливість повернути частину коштів у разі масової незадоволеності тренінгом, що може бути прописано у відповідному договорі. У цьому аспекті важливо залучати кращий науково-педагогічний склад до викладання курсантам навчальних курсів із факультету № 6 ХНУВС, де зосереджена правоохоронна еліта поліцейської системи та кращі викладачі нашої держави. Відповідна практика взаємобміну заняттями повинна бути процедурно розписаною, коли та чи інша тема читається відповідним спеціалістом, який є професіоналом у даній галузі знань, наприклад, захистив дисертаційне дослідження, багато років займається розробленням відповідної проблеми тощо. Проведення бінарних занять повинно зорієнтуватися не лише на запрошення практиків, але й викла-

дачів з інших ЗВО, університетів, коли залучається викладач, який найкраще знає ту чи іншу тему. Така освіта дасть справжній результат і стимул до навчання. Відтак, у бібліографічних довідках викладачів повинен формуватись перелік тренінгів, які зможе прочитати фахівець, щоби будь-якого разу можна б було його запросити для участі в інший ЗВО чи на різного роду вільні платформи, а також перелік тренінгів, які вдалося вже провести на різних майданчиках.

Також раніше на знак вдячності, глибокої шани та поваги до викладача курсанти запрошували його на випускний вечір. Це було щира подяка за бажання спеціаліста навчити молодь тонкощам поліцейської справи чи правоохоронної діяльності та відповідну принциповість, вимогливість. Сьогодні слід продумати систему опитування після складання випускних іспитів, щоб уникнути різного роду побоювань із боку випускників, таким чином визначити, хто з викладачів давав найкращі знання. Провести відповідне анкетне опитування через максимальне формулювання питань щодо особистості викладача з висвітленням на загально-університетському рівні, що згодом допоможе встановити критерії відповідних здобутків викладача та його недоліків, які спонукатимуть його до покращення свого професійного рівня;

- слід затвердити прозору систему того, коли курсант сам обирає викладача, який буде проводити в нього лекційні та семінарські заняття, тренінги, подібно як

це відбувається в багатьох ЗВО нашої країни. Слід запровадити ініціативу курсантів чи студентів, кого вони хотіли б почути наживо, а не через ютуб-платформу. Студентське самоврядування вже не раз висловлювало вотум недовіри викладачу через корупційну складову в тих чи інших ЗВО, а студенти чи курсанти через відповідне звернення на ім'я ректора відмовлялися від освітніх послуг викладача. Тому така практика повинна стати нормою, коли затверджується відповідна комісія з-поміж професіоналів, що й визначить чи така відмова відбулась через некомпетентність, непрофесіоналізм викладача, чи через надмірну його вимогливість, котра не полюбляється слухачами. Висновок експертів встановить систему недоліків викладача, які треба відпрацювати чи, навпаки, шукати відповідну зміну місця роботи. Якісний підбір і розставлення кадрів повинен здійснюватись на належних рівнях. Він має проводитись так, як і для Президентського університету, коли кращі будуть проводити заняття. Тоді нам вдасться нівелювати корупційну складову та формувати нові українські Оксфорди й Гарварди. Можна бути висококласним науковцем, але посереднім лектором, тренером чи навпаки. Тому ці якості мають бути в комплексі, й університет повинен створити систему здобуття високого рівня викладання через створення відповідних майданчиків/платформ. Тобто, здійснення відкритого конкурсу на заміщення викладацьких посад за участю

студентського самоврядування, коли в аудиторію заходитимуть кращі викладачі системи МВС загалом нашої держави;

Необхідно творити для викладацького складу оптимальну систему для підготовки до навчальних занять з відповідним окремим аудиторним фондом чи вільним відвідуванням, щоб не бути прикутим до робочого місця, коли в стінах університету знаходяться ті, хто має заняття, або черговий викладач із подальшою максимальною підготовкою до навчальних занять/ тренінгів/ лекцій. Така система повинна мати власний порядок контролю, а саме те, скільки тез і статей підготовлено до друку, на якому рівні написана фондова лекція з урахуванням усіх світових здобутків, на якому рівні проводяться навчальні заняття. Система т. зв. «гестапо» повинна бути скасованою, коли в одній аудиторії знаходиться велика кількість викладачів і є один комп'ютер, коли викладач «сидить від зорі до зорі», а умов для максимального зосередження, ізоляції для наукової діяльності немає. Слідчий надсилає кримінальне провадження, яке читає переважно невелика кількість людей. Науковець пише наукову працю, яку читають усі. Тому відповідний підхід концентрації науково-дослідної діяльності повинен бути забезпеченим із боку адміністрації, ректорату Університету;

Також слід ретельно відстежувати процеси викладання через проведення незапланованих перевірок процесу навчання. Якщо ЗВО поліцейського профілю

будуть переведені в підпорядкування Національної поліції, а не МВС України, як є зараз, і вже завтра такий випускник піде працювати в поліцейські підрозділи, а тенденція з підготовки кадрів продовжує залишатись низькою, значить, представники регіонального структурного рівня, тобто ГУНП в областях, або відповідні комплектуючі центри кадрового апарату, звідки направлявся абітурієнт на навчання, у будь-який час можуть провести позапланові перевірки ЗВО із винесенням відповідного висновку, листа перевірки та оформленням відрядження з перевіркою до ЗВО. Відтак, Департамент Головної інспекції МВС України, який переважно займається службовими розслідуваннями, де залучені поліцейські, повинен якісно модернізуватись шляхом створення окремого відділу з перевірки ЗВО системи МВС, а також слід віддати необхідні повноваження начальникам ГУНП з перевірки ЗВО, яким чином та на якому рівні здійснюється підготовка поліцейських;

Необхідно встановити оптимальну систему навчання, адекватну кількості занять, коли постійно регламентується час на самопідготовку. У багатьох ЗВО система навчання максимально завантажена та навіть виникають питання із корупційною складовою, коли, можливо, спеціально робиться така завантаженість. Як можна курсанту-першокурснику чи лектору розкрити 8 питань лекції за одне заняття, якщо раніше читалися 2-4 класичні заняття? Система самопідготовки у ЗВО по-

ліцейського профілю сьогодні зведена нанівець, а додаткові джерела чи масивні підручники немає часу читати! Численні повітряні тривоги, коли курсант попросту не висипається, перебуваючи значну частину часу в підвалах, укриттях. Така хронічна ситуація породжує багато питань. А тому важливу місію з найкращого викладання й подання предмету повинен взяти на себе викладач. Має запроваджуватись система мобільних застосунків курсу, його популяризація через медійний ресурс, як-от ютуб-, тік-ток-платформи. У такий спосіб нам вдасться досягти максимальних цілей освіти. Шлях інтерв'ювання також дасть можливість формувати найкращий курс, адже система Google, яка сама формує питання та відповідь на нього, не може впоратися з таким завданням, потребується залучення професіоналів. Залучення платформи тік-ток до викладання предметів/курсів при підготовці поліцейського, а також досягнення цілей у здійсненні профорієнтаційної роботи ЗВО системи МВС відіграє особливу роль і значення. Лідер повинен сам винаходити та випробовувати кращі методики, які згодом будуть впроваджені в життя;

Також слід встановити прозору систему надбавок за основним місцем роботи, коли кращі викладачі, поліцейські-практики, судді, адвокати, інші професіонали викладатимуть практико-адаптаційні знання курсантам, поліцейським, слідчим (напр., у ГУНП добре відомо, у кого є висококласні якості спеціаліста, що може зайти в аудиторію і проводити заняття на високому

професійному рівні). Треба виходити з відповідними клопотаннями про встановлення надбавок. Тут повинна бути безпосередня взаємодія та контакт із шефом поліції регіонального рівня, ГУНП в областях, а також багатьма правоохоронними, правозахисними структурами, місцевим самоврядуванням, кращими лідерами своєї справи.

Потрібне впровадження широкого спектру віртуальних та реальних тренувань із відпрацювання умінь і навичок поліцейського, типу мультимедійного тиру, виконання тих чи інших фізичних вправ через відеоре-сурс, проведення занять у катівнях та залучення кращих професіоналів через відеопрезентацію щодо проведення ДНК-експертизи тощо.

Нам необхідне якісне вдосконалення фондкових лекцій, акцентувати курсантів на приклади та ілюстрації, щоб краще запам'ятати матеріал. Абсолютна більшість фондкових лекцій не відповідає сучасним зразкам кращих практик підготовки поліцейського, коли будь-який викладач, навіть нефахівець, почитавши фондову лекцію, зміг би донести її основну суть. Більшість особистих викладацьких практик залишається у викладача, і він не хоче з ними ділитися, адже вже завтра той чи інший викладач, не доклавши жодних зусиль, стає аналогічним лектором. Однак зусилля до таких кращих ідеалів самовдосконалення, коли все, що нам відкрито сьогодні, дається на широкий загаль, може призвести до розвитку

нашої держави за японським зразком кращих освітніх практик, «сінгапурським дивом» чи багатьма практиками високорозвинених країн. Майбутнє – за наукою, інтелектом, інтелектуальною елітою нації, яка формує багато молодих колективів. Тим паче, що та чи інша лекція може бути опублікована в науково-періодичному виданні через формування окремої рубрики, і тим самим виникають авторські права на кожне сказане, написане слово. Тому в цьому аспекті слід працювати, мислити більш глобально.

У нашій державі середня заробітна плата продавця чи робочого, який не має жодної освіти, становить 15 тисяч, а викладача ЗВО – 10 тисяч, що в окремих випадках породжує корупційні прояви. Виникає запитання, як він може прожити на такі кошти? Тому повинна бути мотивація до того, що особистий соціальний добробут і зростання по службі залежать від професіоналізму, коли кращі фахівці займають відповідні посади в державних органах/структурах. Раніше кафедру очолювали кращі професіонали своєї справи. Сьогодні це відбувається шляхом призначення з боку адміністрації чи ректорату за принципом, чи такий кандидат є доктором юридичних наук, що вважаємо неправильним, адже, як уже говорилося, система докторів та кандидатів наук сьогодні часто знівельована. Тут повинен діяти інший, якісний підхід. Колектив сам має обрати лідера, або відповідні призначення повинні проводитись через колективні органи, переконання профспілки, студентського са-

моврядування, щоб дати іншим попрацювати, проявити себе, хоча б упродовж року, часу, коли можна буде побачити здобутки особистості, його підходи до роботи й повагу з боку колективу;

Слід запровадити проведення відповідних оперативних виїздів до ЗВО системи МВС з оцінкою обстановки на місцях, якістю надання освітніх послуг, знайомство з колективом того чи іншого структурного підрозділу, особисте спілкування з кожним викладачем. Діяти за принципом «доцільно-розумно-необхідно». З іншого боку – виїзд представників ЗВО до ГУНП із метою проведення різного роду кримінологічних, соціологічних експериментів, зустрічі в місцях позбавлення волі. Така співпраця повинна бути на паритетних засадах з виробленням важелів впливу одне на одного, у разі неналежного проходження практики курсантами, майбутніми поліцейськими тощо. Потрібна реальна участь курсантів під час проведення багатьох слідчих дій, допиту тощо.

Має бути якісна профорієнтаційна робота, боротьба за кращого учня школи з ранніх років його навчання в школі, його мотивація стати поліцейським, слідчим, а згодом створення максимальних умов для навчання методом стимулів та заохочень. Регулярні зустрічі поліцейських офіцерів громади (ПОГ), представників ювенальної превенції, патрульних поліцейських, слідчих із дітьми в школах з метою висвітленням вказаної інфор-

мації на сайтах поліцейських підрозділів, де будуть показані методики відбирання відбитків пальців та ще багато всього розказано, щоб з раннього віку зацікавити молодь обирати професію слідчого.

Необхідне створення науково-дослідних інноваційних центрів при ГУНП в областях чи передислокація окремих науково-дослідних лабораторій безпосередньо до практичних підрозділів поліції, чим вдасться налагодити тісну співпрацю через створення наукового блоку безпосередньо на практиці. Курсанти, майбутні слідчі зможуть працювати, у так званих, поліцейських клініках, що будуть створеними при науково-інноваційних центрах у ГУНП.

Нам потрібен постійний моніторинг системи підготовки кадрів у найрізноманітніших галузях, запозичення кращих методик, практик освіти та професійного зростання (становлення), які можна використати, у тому числі, й у підготовці слідчого.

Крім того, необхідне введення посади відповідального за досудове розслідування в науково-дослідній лабораторії (центрі) при ГУНП, де фахівець здебільшого буде займатись своєю спеціалізацією, дослідженням проблем слідчої діяльності, якісної підготовки слідчих для Національної поліції України. Цим самим видання спільних наукових праць професійних науковців, кандидатів та докторів наук, які працюватимуть при центрі, та поліцейських практиків, які здатні займатися глибоким дослідженням багатьох наукових проблем, мо-

тивуватиме до подальшого зайняття науковою діяльністю, захисту дисертаційних досліджень. Діяльність такого центру сприятиме відстежуванню кращих поліцейських-практиків, що здатні зайти в аудиторію та проводити тренінги на високому професійному рівні, а головне – така діяльність сприятиме максимально ефективному та оперативному усуненню прогалин у праві, адже поліцейський механізм займає лівову частку усіх правоохоронних структур нашої держави, а труднощі недоліків законодавства важким тягарем лягають на плечі поліцейського. Ідеться про, так званих, професорів-практиків із колосальними знаннями, які зустрічаються в непоодиноких випадках, у тому числі й судді, прокурори, адвокати, коли спільними зусиллями вдасться їх мотивувати до зайняття науковою діяльністю та остаточно спрямувати на викладання у ЗВО системи МВС України;

На сьогодні потрібна якісна зміна, постійна трансформаційна парадигма концепції поліціювання через доповнення програм підготовки слідчих різного роду найважливішими міждисциплінарними знаннями та здобутками. Це також створення на сайтах ГУНП відповідної рубрики «наукова діяльність», де висвітлюватиметься інформація про найважливіші досягнення, у тому числі й через інтерв'ю, адже більшість практиків про основні наукові заходи, які відбуваються в країні, не знають.

Важливе виховання високих моральних, духовних та фізичних якостей поліцейського-слідчого через відповідне залучення кращих професіоналів своєї справи. Особливо такі мотиваційні лекції потрібні у сфері спорту, яка у ЗВО системи МВС зведена виключно до практичних занять. Кафедра фізичної підготовки повинна мати сильних лідерів-лекторів, які здатні зайти в аудиторію та розказати все, що зараз і споконвіку діється у сфері спорту, чого поки не проводиться. Сьогодні активно розробляється такий курс, як кримінологія спорту, що може дати неабияку обізнаність у цьому.

Потрібне посилення проведення різного роду поліцейських/кримінологічних експериментів у співпраці з ГУНП, місцевим самоврядуванням із розв'язання найрізноманітніших проблем. На сьогодні до таких експериментів повинні залучатись працівники лабораторій.

Більшість наукових статей авторів не містить жодного наукового/статистичного підґрунтя проведеного безпосередньо науковцем, ученим. Тут слід опанувати методиками соціологів і проводити відповідну роботу в означеній сфері щодо опитування громадськості на місцях, адже в поліцейського-практика часто немає часу на таку роботу. Наприклад, за моделлю САРО (сканування, аналіз, реагування, оцінка) запровадити систему подворового обходу різними спеціалістами, які готові взяти участь у кримінологічному експерименті, тобто найпершого пункту вказаної моделі «сканування», та надати відповідні рекомендації ГУНП, висвітлити про-

ведену роботу в науковому дослідженні. Подібні науково-практичні експерименти через діяльність мобільних груп ще проводились професором В. О. Соболевим, а сьогодні вони, на жаль, не набули широкого розголосу та популяризації.

Нині важливе формування школи лідерства в поліцейських колективах, створення розумної конкуренції, де кращі з кращих займають відповідні місця, щоб очолювати колективи. Запровадити, як експеримент, практику «один рік із новим керівником», коли новим лідерам дається можливість упродовж року показати свої здібності як керівника.

Також необхідна міждисциплінарна взаємодія кафедр, служб і підрозділів, де кожен працівник на відповідному майданчику ділиться досвідом, який вдалось здобути впродовж відповідного часу місяця, кварталу, півріччя, року, що мотивуватиме інших до роботи (доповідь до 3-х хв) ізначно сприятиме підготовці поліцейських кадрів, у тому числі й слідчих.

Швидкість, точність, сенсомоторні здібності поліцейського-слідчого в прийнятті якісних управлінських рішень повинна забезпечувати належна аналітика, відчуття дихотомії, коли пропонується та чи інша розробка в процесі широкого спектра аналітики. Також потрібне впровадження теорії розбитих вікон та моделі CAPO, методу SWOT-аналізу, інших прогресивних практик у професійній діяльності/роботі, багатьох сферах

суспільної життєдіяльності в аспекті не лише зовнішньої чистоти, але й викорінення гріха в середині людського єства, багатьох колективів через зміну мислення, відшукування щемливих прикладів протидії/боротьби з корупцією, запровадження тренінгів з ораторської майстерності, професійної етики кращими спеціалістами своєї справи тощо.

Втручання поліцейського в те, що робиться на місцях, зокрема озеленення, чистоту вулиць, скверів, парків, красиві фасади будівель, тобто вся архітектоніка безпеки громади не проходить без участі поліцейського.

Творчий підхід до викладання та навчання, за принципом «кожен лектор-архітектор», коли розробляється лекція на високих новаторських засадах багатьох світових практик, а на тренінгу, лекції, семінарському/практичному занятті доводяться основні її моменти.

Потрібне розроблення щорічної концепції/програми підготовки кадрів з виокремленням відповідних тактик і стратегій у кожній спеціальності, у тому числі й у професії слідчого. Звіт про те, що зроблено. Безпосередня участь колективів профспілки, студентського самоврядування в питаннях навчання та виховання.

Формування високих духовно-ціннісних засад професії поліцейського, слідчого, його рівнів культури шляхом відповідного відшліфування мови, спілкування через виступи на конференціях, а також мисленнєвих процесів через зайняття науковою діяльністю.

Оптимізація швидкого/швидкісного навчання поліцейських слідчих у трирічний термін, особливо на час війни. З допомогою покращення багатьох методик викладання і практичної діяльності можна вийти на такі терміни. Постійне вдосконалення форм, методів та засобів підготовки слідчих шляхом багатьох аналітик через парадигму міждисциплінарності.

Формування стереотипу стресостійкості, врегулювання питань відпусток, розвантаження емоційної перевтоми слідчого.

Постійний компаративістський моніторинг поліцейських в різних країнах світу, а також підготовки кадрів найрізноманітніших галузей заради ефективного функціонування багатьох колективів;

Підвищення силових рис та якостей поліцейського, його витривалості, рухових якостей та навичок, швидкісних властивостей із метою ефективної праці, оперативності дій в екстремальних умовах, у тому числі й нинішній час воєнного стану, затримання правопорушників тощо. Особливі акценти змістити на мотиваційну сферу та формування високодуховної особистості. Постійний розвиток витривалості, рухових навичок, швидкості, здатність до самооборони тощо. Підвищення вмінь навичок і знань із тактичної медицини, особливо в умовах воєнного стану. Стійкість до стресів, фізична витривалість. Професійне поводження зі зброєю, регулярність проведення стрільб із відповідним контролем

за вказаними процесами з метою захисту свого життя, життя та здоров'я рідних і близьких. Усебічний розвиток особистості поліцейського-слідчого, здатність до швидкого прийняття рішень у стресових ситуаціях та повсякденній діяльності, особливо під час допиту, коли вимагається широкого спектру ерудиція та обізнаність у найрізноманітніших галузях.

Створення індивідуального простору для праці, з можливістю відпочинку в обідню перерву за принципом обіднього сну в японців, щоб можна було суттєво покращити ефективність праці поліцейського-слідчого через роботу 24×7. Відшукування багатьох нефункціонуючих приміщень на регіональному рівні, проведення відповідних ремонтних робіт із метою забезпечення кожного слідчого-поліцейського окремим кабінетом. Продукування системи безплатного харчування для офіцерського складу, чим вдасться суттєво зблизити колективи, налагодити міжособистісну комунікацію, морально-психологічний клімат шляхом спільної трапези. Покращення системи житлового забезпечення. Сьогодні у нашій державі велика кількість нефункціонуючих приміщень із радянських часів, які на 80 % готові для повноцінного функціонування, особливо курортні комплекси. Ці ж будівельні проекти можуть використовуватися для біженців, військових, усіх, хто втратив свою домівку. Надання квартир для сімей поліцейських, які щодня ризикують своїм життям. Відповідна мотивація може відбутися через рішучу бо-

ротьбу з корупцією. Пільговий проїзд у громадському транспорті для поліцейського-слідчого у всіх видах транспорту.

Крім того, здатність до самоаналізу, розпізнавання криміногенних станів, тенденцій криміналітету в політикумі. Бажання та готовність обговорювати проблеми, інтегруватися в нові колективи. Створення спільних мобільних груп зі спеціалістів всього правоохоронного блоку регіонального рівня в боротьбі зі злочинністю. Сприяння формуванню лідерських якостей слідчого з відповідним цілепокладанням. Можливість зайняття слідчим посад управлінського блоку як інтелектуальної еліти поліцейських структур. Ефективне функціонування кадетського корпусу/поліцейських шкіл, різного роду проєктів упродовж року, щоб багато читати, готувати себе до роботи слідчого. Формування етичної/естетичної культури поліцейського, слідчого, високого рівня свідомості/моральності, професійного спілкування, чим вдасться покращити результати праці, клімат соціального середовища. Врешті, постійне вдосконалення розроблень етичних стандартів поліцейського, неперервна робота над кодексом поліцейської етики, відшукування крилатих фраз, висловів видатних людей, розроблення методичних рекомендацій у цьому контексті для слідчого. Необхідність запровадження на всіх рівнях навчального курсу «Професійна етика/деонтологія поліцейського», де розглядати

найрізноманітніші питання роботи слідчого. Впровадження в межах одного курсу міждисциплінарного викладання тієї чи іншої теми різними викладачами, зокрема тими, хто є найкращими спеціалістами в тій чи іншій галузі знань, з офіційною заміною занять та включення до плану навантаження викладача. Зокрема, це стосується інститутів права в галузях права (злочини проти життя і здоров'я, злочини проти власності, проти статевої свободи та недоторканості). Використання інноваційних методик викладання. Починаючи з курсантського середовища, узяття участі, в зменшенні криміналізації суспільства, проведення суботників, волонтерських днів для громадян, особливо дітей-сиріт, знедолених. Запровадження ефективних механізмів контрольно-наглядової діяльності. Постійне прагнення майбутнього слідчого до винахідницької діяльності з урахуванням психічних, фізіологічних особливостей свого організму, щоб виробити максимально ефективну тактику, стратегії та методики праці, багатьох вдосконалень професійної діяльності. Віднайдення та впровадження кращих стандартів поліцейської діяльності світу. Постійне підвищення кваліфікації та необхідність реального виступу на конференціях. Запровадження й широке поширення методу інтерв'ювання та опитування з метою покращення роботи поліцейського. У цілому спрямування науково-педагогічного складу на інновації. Щомісячна нарада з усім науково-педагогічним складом ЗВО, із кожним індивідуально щодо покращення якості

освіти, підготовки кадрів із наданням відповідних письмових аналітичних пропозицій.

Крім усього, можна акцентувати ще й на таких моментах:

- вдосконалення сучасних методів вогневої підготовки поліцейських, слідчих в Україні з вивченням передового закордонного досвіду;

- формування теоретичних і методичних знань з фізичної підготовки поліцейських як складової загальної культури, професійної підготовки поліцейських, освітнього процесу, через гармонізацію духовних і фізичних сил;

- якісне оновлення системи професійної підготовки поліцейських з урахуванням досвіду провідних країн світу;

- постійне вивчення передового досвіду підготовки поліцейських кадрів у зарубіжних країнах, зокрема їхній відбір та підготовка;

- постійний аналіз/моніторинг сучасного стану реформування Національної поліції України;

- розкриття сутності та специфіки професійної підготовки поліцейських;

- ефективність якісної підготовки поліцейських, зокрема щодо протидії транснаціональній злочинності, міжнародному тероризму, наркоторгівлі, незаконному обігу зброї, багатьом іншим проблемам;

- тісна міжнародна співпраця в галузі підготовки поліцейських кадрів, безперервний обмін досвідом, проведення компаративістських/порівняльних наукових досліджень;

- вдосконалення професійної психологічної підготовки поліцейських Національної поліції України;

- підготовка поліцейських кадрів у ЗВО зі специфічними умовами навчання з постійним запровадженням нових стандартів такої підготовки;

- створення якісно оновлених програм підвищення кваліфікації працівників ЗВО системи МВС, із залученням кращих інструкторів/тренерів, особливо щодо вогневої, тактичної та спеціальної підготовки;

- виявлення негативних негативних/криміногенних факторів на специфіку умов навчання та виховання у ЗВО системи МВС України;

- постійне законодавче врегулювання багатьох колізій поліцейської практики зі створенням відповідного майданчика/платформи для обговорення проблемних питань, що потребують відповідного нормативного регулювання;

- якісна система психологічного забезпечення професійної підготовки поліцейських;

- вироблення кращих навчально-практичних тактик і стратегій боротьби з кримінальними структурами;

- формування обрисів реально дієвої системи самопідготовки курсантів/самоосвіти поліцейських в Україні з урахуванням закордонного досвіду;

- постійний моніторинг/аналіз чинного законодавства, що регламентує діяльність поліцейської сфери;
- проведення різноаспектних досліджень із підготовки поліцейських, визначення напрямів та особливостей підготовки поліцейських кадрів;
- постійне вдосконалення адміністративно-правового регулювання підготовки поліцейських у ЗВО системи МВС України;
- вироблення якісних способів тактико-спеціальної підготовки поліцейських, її змісту і завдань та ще багато інших важливих напрямів професійного вдосконалення поліцейського, що потребують подальшого моніторингу з боку наукової спільноти.

Досі основні акценти в підготовці слідчих робилися на криміналістику. Водночас нами пропонується якісно інший підхід, з огляду на те, що кримінологія є міждисциплінарною наукою, та в результаті її масштабного розроблення вона може бути матір'ю наук кримінально-правового блоку, а саме: у підготовці слідчих основні акценти спрямувати на кримінологічні аспекти, зокрема особу злочинця (феномен Чекотила, Онопрієнка та інших світових серійних убивць), жертву злочину, її поведінку (розглянути за участі кращих спеціалістів нашої держави (В. О. Тулякова); здійснити наукову розробку розподілу людей за групами набагато більшими, ніж 4 типи темпераменту людини (меланхолік, сангвінік, флегматик, холерик). Також потребує детального вив-

чення поведінки особи в тюремному світі (із виїздами правоохоронців-науковців до місць позбавлення волі, де відбувають покарання засуджені до довічного позбавлення волі, неповнолітні засуджені тощо). Така комплексна робота сьогодні практично не проводиться. Тобто, слід діяти за принципом «один раз побачити наяву, аніж сто разів почути». Запровадити в слідчу діяльність опис особи злочинця за кримінологічними ознаками. За спільної участі психологів, слід розробити ескіз кримінологічного портрета особи злочинця. Запровадити на рівні всієї слідчої практики України при направленні кримінального провадження до суду слідчим, крім розробленого попереднього обвинувального висновку, ще й опис кримінологічного портрета злочинця за певними методиками, схемами, що суттєво допоможе в науковій практиці викладання, формування уявлення про кримінологіко-психологічний портрет злочинця, сприятиме прийняттю справедливого рішення судді з позицій підготовки досудової доповіді. Ініціювати перед МВС питання про розроблення всіма ЗВО відповідних методик опису кримінологічного портрета та розсилання його слідчим нашої держави. Провести відповідну норму та законодавчу ініціативу через внесення змін і доповнень до КПК України. У більшості провідних країн світу створений інститут кримінології. Тому потребує створення такий інститут кримінології на базі ХНУВС на чолі з видатними професорами О. М. Литвиновим, Ю. В. Орловим, де будуть запрошені до викладання кращі

спеціалісти-кримінологи нашої держави. Професія кримінолога-аналітика сьогодні є однією із найбільш популярних у світі.

Яким чином має здійснюватися навчання в умовах воєнного стану з боку науково-педагогічних працівників для військовослужбовців та правоохоронців? Силовий блок в умовах війни призначений для особливої місії – захисту державної безпеки, внутрішнього та зовнішнього фронту держави. Тому необхідна мотивація та професійний відбір кращих лекторів нашої країни, якби це було при формуванні когорти викладацького складу для Президентського університету. Сьогодні можна встановити відповідну оплату праці для кращих викладачів з підтримкою міжнародних партнерів, подібно тому, як багато освітніх проєктів були реалізовані з такою підтримкою. Нині, коли існує серйозний дефіцит кадрів у нашій державі, слід залучити кращих викладачів, тренерів, які дадуть необхідну синтезовану інформацію для широкого загалу. Безперечно, що лекції та семінарські заняття – це назви для класичної освіти. Тут слід називати такі заняття тренінгами, коли в найкоротші терміни дається максимальний обсяг інформації. Цьому передують багаторічна підготовка до процесу передачі інформації, що має багато психологічних властивостей, засновується на професійному та життєвому/соціальному досвіді. Але головне поняття, яким тут необхідно оперувати, – це духовна сила тренера-

викладача, щоб викладатися на всі 100 % перед аудиторією, віддавати всього себе. І слухачі тонко це відчують. Таких викладачів нам треба якомога більше. Учитель – це свічка, яка, світячи для інших, згорає сама. У викладачів, вчителів завжди великі відпустки, щоб можна було відновити сили. Учитель, наставник, науковий керівник, науковий консультант випромінює дивну духовну силу в результаті багатьох пережитих станів, досвіду, відкриттів. Сприйняття інформації відбувається через цю матрицю. Слухач повинен розмірковувати навколо основної ідеї курсу, насамперед в аспекті виховання, і через нього насаджувати ідеї навчання. Тобто це два крила: «навчаючи виховуй, а виховуючи навчай». Так, сильні викладачі нашої держави формують нову когорту лідерів. Такі заняття могли б проводитися на ютуб-платформах. Потужні відеолекції збирають тисячні аудиторії. Це світова практика, і нам слід до неї прагнути. Така освітня політика дасть неодмінну користь і бажаний результат.

Наскільки компактними мають бути заняття? В умовах війни навчання має бути мобільним/компактним, швидкісним, тренінговим, із залученням кращих викладачів. Тобто довгих лекцій не потрібно, а головне – асоціативне сприйняття, коли тренер справді знає свій предмет до нюансів. Це можуть бути короткі відеокурси, навіть *тік-ток*-роліки. Таке мікроточкове навчання в умовах воєнного стану сьогодні вкрай необхідне. Тобто, кожне висловлювання має бути

закінченим та максимально ефективним, сприйнятним, підкріплене простим прикладом. Викладач якось відчуває, чи сприйняла аудиторія інформацію. Одним із засобів є повторення всього сказаного, коли йдеться про першокурсників, які не завжди в силах сприйняти великі обсяги інформації. Заняття має формувати загальну картину обізнаності в найрізноманітніших галузях. Основні акценти повинні бути спрямованими на живе сприйняття інформації закритого типу, адже на платформі «Ютуб» не завжди є можливість розповісти те, що на душі, що найбільш ефективно зараз. Ми повинні готувати правоохоронців у максимально короткі терміни до виконання службових завдань. Воїну слід давати те, що йому найбільше знадобиться в бою. Ранок за вечір розумніший. Витримка часу тут неабияк важлива.

І насамкінець, слідчі споконвіку були й залишаються інтелектуальною елітою поліцейської/правоохоронної системи. Більшість слідчих згодом працюють адвокатами, прокурорами, суддями. Проблема нинішньої освіти в тому, що вона надто розтягнута в часі, віддалена від практики. Слід розпочати тенденцію створення справжніх онлайн-курсів із конкретними прикладами та ситуаціями. Більшість фондів лекцій не відображає основної суті викладання матеріалу, яка найбільше необхідна практикові. Профілактика і боротьба з правопорушеннями та злочинами в нинішній час вимагає знань

новітніх тенденцій/дихотомії практики. Основне завдання слідчого – вміти аналітично, об’ємно мислити, приймати рішення, маневрувати в раптових ситуаціях допиту, відчувати брехню. Допит підозрюваного, обвинуваченого, потерпілого – це особлива психологічна/мисленнєва операція, що повинна бути проведеною якнайкраще.

Список використаних джерел:

1. Топчій О. Гуманістичні аспекти професійної освіти як основа моделювання процесу підготовки слідчих у вищих навчальних закладах міністерства внутрішніх справ України. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. Серія : Педагогічні науки. 2011. Вип. 99. С. 223–230.

2. Соболев В. О., Лапшина В. Л., Дядечко І. І. Ефективність та якість професійної підготовки молодого слідчого (на прикладі Університету внутрішніх справ). *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 1997. № 2. С. 195–205.

3. Бедь В. В. Юридична психологія : навч. посіб. Київ : МАУП, 2004. 436 с.

4. Мілорадова Н. Е. Застосування тренінгових технологій у професійній підготовці слідчих (на прикладі тренінгу «Психологія допиту»). *Юридична психологія*. 2020. № 1. С. 62–69.

КРИЖАНОВСЬКИЙ Олексій,

кандидат юридичних наук, доцент,
підполковник поліції, старший науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії з проблем запобігання
кримінальним правопорушенням Донецького
державного університету внутрішніх справ

(м. Кропивницький, Україна)

ВИХОВАННЯ ДОБРОЧЕСНОСТІ В СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ ЯК ПРОВІДНИЙ СТАНДАРТ ОСВІТИ НАТО

Процес підготовки майбутніх фахівців сектору безпеки передбачає врахування сучасних умов реалізації правоохоронної функції, пов'язаних із дією особливого правового режиму воєнного стану та воєнними діями держави-агресора. У цьому контексті актуалізується потреба в удосконаленні освітнього процесу, зокрема шляхом інтеграції провідних стандартів НАТО, одним із яких є виховання доброчесності. Такий стандарт може бути реалізований за декількома напрямками: 1) як забезпечення подолання корупційних ризиків та загроз у професійній діяльності; 2) як забезпечення дотримання етичних норм у науковій діяльності (академічна доброчесність). Так, щодо першого напрямку, вчені зауважують, що розбудова доброчесності є важливим елементом стратегій доброго врядування, що лежать в основі реформування сектору безпеки. Реформування сектору безпеки – це процес політичних і технічних реформ з метою покращення функціонування сектору безпеки.

НАТО на сьогодні є однією з провідних організацій у справі розбудови доброчесності з її програмою розбудови доброчесності – створення можливостей і практичних інструментів, які допомагають країнам зміцнити доброчесність, прозорість і підзвітність та знизити ри-

зик корупції в секторі оборони та безпеки [1]. Водночас, такі можливості і практичні інструменти мають бути адаптовані під національні правові системи, а також систему освіти, зокрема майбутніх фахівців сектору безпеки й оборони.

Виховання доброчесності та розбудова дієвих прозорих та підзвітних оборонних структур, здатних ефективно реагувати на непередбачувані загрози безпеці, у тому числі на гібридні прояви, є суттєвим чинником виконання місії Альянсу, що полягає в захисті свободи й безпеки держав-членів. З огляду на наскрізний характер політики виховання доброчесності та залежність від відповідних зобов'язань Альянсу, країн-членів та партнерів, дана політика має на меті таке: інтегрувати виховання доброчесності в загальний контекст політичних цілей НАТО та реалізації ключових завдань Альянсу; забезпечити гармонізований та структурований підхід, щоб зробити Програму з виховання доброчесності концептуально вивіреною і практично впровадженою в усі сфери політичної та військової діяльності НАТО; координувати роботу з іншими міжнародними організаціями відповідно до потреб [1].

Необхідно зазначити, що наразі заклади вищої освіти тільки починають поступово унормовувати підходи щодо підвищення якості знань здобувачів з основ доброчесності у професійній діяльності. Зокрема, у більшості випадків це реалізується шляхом створення окремих спеціальних центрів виховання доброчесності, прове-

дення воркшопів, семінарів та серій лекційних занять. Своєю чергою, сутність управління ризиками полягає у визначенні потенційних відхилень від запланованих або бажаних результатів та в здатності оперативно реагувати (визначати та оцінювати) на такі відхилення. Це дозволить своєчасно скорегувати існуючий План дій щодо запобігання корупції з метою досягнення кращих результатів, скорочення репутаційних та фінансових збитків, вдосконалення обґрунтування ухвалених управлінських рішень на різних рівнях організації. Доцільно стверджувати, що управляти ризиками означає вміти визначати стратегічні перспективи діяльності організації в сукупності різних видів діяльності та прогнозувати або програмувати можливості вдосконалення діяльності всієї організації. Також у цьому контексті розглядається й можливість не допускати або скорочувати ймовірність небажаного перебігу подій. У контексті боротьби з корупцією в конкретній організації це означає не тільки відсутність корупційних правопорушень або правопорушень, пов'язаних із корупцією, а й забезпечення функціонування взаємовідносин в системі доброчесності, яка наведена в OECD Recommendation the council on public integrity [2]. На сьогодні створення та запровадження ризик-орієнтованого підходу до запобігання корупції у практичну діяльність узагалі та правоохоронну зокрема зорієнтовані на усунення потенційних загроз деструктивізації всіх сфер державного управлін-

ня. У зв'язку з цим посилення наряду виховання доброчесності у здобувачів вищої освіти, особливо тих, що отримують освіту в закладах зі специфічними умовами навчання, є основним орієнтиром у межах забезпечення механізму стандартизації освіти, відповідно до вимог НАТО.

Таким чином, проведене дослідження надало можливість констатувати, що в сучасних умовах підготовка фахівців для сектору безпеки має враховувати такі напрями: 1) формування в здобувачів навичок та вмінь застосовувати ризик-орієнтовний підхід у професійній діяльності; 2) формування у здобувачів навичок своєчасно виявляти та прогнозувати корупційні ризики та загрози, а також застосовувати засоби щодо їх усунення; 3) формування у здобувачів навичок планування професійної діяльності розуміння меж та інструментарію тайм-менеджменту у правоохоронній діяльності; 4) формування у здобувачів навичок взаємодії із сектором оборони під час реалізації правоохоронної функції; 5) формування у здобувачів навичок диференціювання кореляційних зв'язків між корупцією та виникненням конфлікту інтересів у професійній діяльності.

Список використаних джерел:

1. Доброчесність, прозорість та підзвітність у секторі безпеки та оборони НАТО. URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2021/2/pdf/210202-BI-Reference-Curriculum-UKR.pdf.

Булгакова О. В. Підходи до розуміння принципів застосування ризик-менеджменту у формуванні програм запобігання корупції в організаціях сектору безпеки і оборони. URL : <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/19783/1/%21%21%21%21%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%B%D0%B8%D0%BA%20%D1%82%D0%B5%D0%B720%D1%84%%BE%D1%80%D1%83%D0%BC%202023%20BITEC.pdf>.

КРУШЕНИЦЬКИЙ Андрій,
доктор філософії, завідувач кафедри
кримінального процесу та криміналістики
факультету № 1 Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ У СУЧАСНИХ УМОВАХ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

В умовах правового режиму воєнного стану сучасний етап розвитку нашої держави можна характеризувати як період, що характеризується складними суспільно-політичними та економічними умовами. Безумовно, пріоритетним напрямом державної політики є забезпечення захисту життєво-важливих інтересів держави за рахунок якісної підготовки персоналу для всіх сфер життєдіяльності країни. Оскільки важливу роль у системі національної безпеки України відіграють правоохоронні органи, інноваційні процеси в державі, своєю чергою, вимагають і певних інновацій у системі підгото-

вки висококваліфікованих кадрів та роблять необхідним пошук нових шляхів підвищення якості підготовки фахівців усіх галузей правоохоронної діяльності [1, с. 67].

Одним із пріоритетних напрямів реформування правоохоронної діяльності є саме професійна підготовка кадрів для підрозділів поліції. І це не дивно, оскільки від якісної підготовки майбутніх поліцейських залежить те, як вони на практиці будуть реалізовувати завдання, поставлені перед поліцією. Україн актуальним набуває це питання, коли підготовка майбутнього правоохоронця здійснюється саме в умовах війни, а тому, на нашу думку, особливого значення в цьому питанні набуває вивчення та запровадження зарубіжного досвіду підготовки поліцейських. Видається, що міжнародний досвід у питаннях організації та підготовки висококваліфікованих поліцейських із максимальним збереженням національних особливостей, що вирізняє її з-поміж інших країн, може стати дуже корисним для України [2, с. 124].

Аналіз останніх досліджень та наукових публікацій показав, що питання підготовки професійних кадрів для Національної поліції України постійно перебувають у центрі уваги багатьох науковців. Звісно, серед науковців немає єдиного погляду щодо побудови ефективної та якісної системи підготовки професійних кадрів для поліції. Однак, більшість має й спільну думку, яка полягає в тому, що використання та запровадження зарубіжного

досвіду підготовки кадрів для Національної поліції України є вкрай необхідним та корисним.

Загалом, розглядаючи міжнародну практику відбору та підготовки кадрів для поліції, можна зазначити, що їх побудова залежить від багатьох чинників. Великий вплив на їх формування та розвиток мали історичні традиції законодавства та правоохоронної діяльності, особливості соціально-економічного та культурного розвитку кожної країни, загальна культура і правосвідомість населення, рівень взаємодії з державними органами та інститутами громадянського суспільства, особливості побудови національних поліцейських систем, матеріальне забезпечення поліції та інші важливі чинники. Своєрідну функцію в підготовці поліцейських кадрів країн ЄС та США виконує авторитетність професії працівника поліції, що досягається високим рівнем соціального й матеріального-технічного забезпечення та створення позитивного іміджу поліцейських [3, с. 93].

Тим не менше, залежно від історичних особливостей розвитку кожної з держави, у процесі підготовки кадрів поліцейськими навчальними закладами європейських держав приділяється велика увага:

- розвитку комунікативних якостей, навичок і умінь, техніці спілкування;
- вміння ведення розмови та переконання;

– взаємодії з представниками національних і сексуальних меншин, а також із психічно неврівноваженими людьми;

– розв’язання сімейних суперечок;

– техніці переговорів, підготовці, організації та проведення зборів (презентацій);

– зв’язку із громадськістю;

– відносинам із представниками влади, преси, радіо і телебачення тощо [4, с. 79].

Підготовка поліцейських у закордонних країнах базується на таких принципах:

– орієнтація навчання на конкретний досвід. Побудова процесу підготовки має включати конкретні ситуації професійної діяльності. Це, перш за все, сприятиме ефективному формуванню умінь та навичок, набуттю досвіду дій у конкретних умовах, виробленню стратегії поведінки та пошуку рішень у нових ситуаціях;

– орієнтація процесу навчання на концептуалізацію. Побудова процесу навчання повинна бути конкретною та послідовною, сприяти розвитку логічного мислення та стимулювати творчі здібності до генерації нових ідей та концепцій;

– орієнтація на активне експериментування. Навчання має стимулювати активність курсантів та слухачів, сприяти самостійному пошуку рішень і дій у нестандартних умовах;

– індивідуальний підхід до курсантів та слухачів, врахування рівня їх знань та розвитку моральних та волевових якостей, особливостей сприйняття, мислення, пам'яті, уваги та реакцій з метою більш ефективного навчання;

– розвиток фізичних якостей у курсантів та слухачів задля підготовки до дій у складних умовах та нетипових ситуаціях діяльності [5, с. 70].

Серед безспірних здобутків поліцейської освіти в розвинених країнах є її висока технічна оснащеність, прикладність навчального процесу і наукових досліджень, навчання конкретної роботи, вироблення навичок і вмінь [6, с. 7].

Враховуючи вищевикладене, слід дійти висновку, що загальна проблематика підготовки поліцейських, у т.ч. в умовах воєнного стану, вимагає комплексного підходу, який охоплює фізичні, психологічні, тактичні, комунікативні та юридичні аспекти. Тільки інтегрований підхід може забезпечити оптимальну готовність поліцейських до викликів, які виникають в умовах воєнного конфлікту [7, с. 214]. Система підготовки майбутніх поліцейських у закордонних країнах орієнтована перш за все на практичну складову освітнього процесу, що, на нашу думку, є запорукою та гарантією побудови дійсно професійних кадрів у системі Національної поліції України [8, с. 212-213].

Список використаних джерел:

1. Йосипів Ю. Р. Реформування відомчої освіти міністерства внутрішніх справ України. *Актуальні проблеми професійної підготовки поліцейського*: матеріали кругл. столу, м. Одеса, 26 жовтня 2016 р. Одеса : ОДУВС, 2016. С. 67-70.

2. Клименко В. Зарубіжний досвід організації підготовки поліцейських та його імплементація в Україні. *НАУКА І ПРАВООХОРОНА*. 2016. № 4(34). С. 29-36. URL : http://nauka.ipra-voohorona.com/journal/ukr/2016_4.pdf.

3. Шевчук О., Томма Р. Досвід підготовки поліцейських кадрів у зарубіжних країнах. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2018. № 4. С. 92-95. URL : http://www.oduvs.od.ua/archive/2018/4/part_2/4-2_2018.pdf#page=92. (дата звернення: 28.03.2021).

4. Бесчастний В. Система підготовки працівників міліції (поліції) в зарубіжних країнах. *Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності*. 2011. № 1. С. 79 URL : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pppd/2011_1/13Bescha.pdf. (дата звернення: 28.03.2021).

5. Колісніченко В., Боровик М. Досвід професійної підготовки майбутніх працівників поліції країн західної Європи. *Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України, Харків, 2020*. С. 70-72. URL : http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/9376/Dosvid%20profesiinoi%20pidhotovky%20maibutnikh%20pratsivnykiv%20politsii%20krain%20Zakhidnoi%20Yevropy_Kolisnichenko_Borovyuk_2020.pdf?sequence=1. (дата звернення: 28.03.2021).

6. Матюхіна Н. П. Сучасний погляд на управління правоохоронними органами Сполучених Штатів Америки. *Право і безпека*. 2005. Т. 4 №5. С. 7-9

7. Слабких З. А., Кравченко Д. К., Плахотний А. П. Проблема підготовки поліцейських в умовах воєнного стану. *Актуальні питання розвитку галузей науки*: матеріали II Між-

народної науково-практичної конференції (01.12.2023; Чернігів, Україна) с. 211–214.

8. Крушеницький А. В. До питання міжнародного досвіду підготовки поліцейських та його запровадження в Україні. *Донецький юридичний інститут МВС України: освітні традиції, перевірені часом*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Маріуполь, 28 квітня 2021 року). Донецький юридичний інститут МВС України. К.: ТОВ «Компанія ВАІТЕ», 2021. с. 210-213.

КРУПНОВА Любов,
доктор юридичних наук, професор кафедри
кримінального права і правосуддя
Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янчука
(м. Рівне, Україна)
ДУБОВИК Олег,
аспірант Міжнародного економіко-гуманітарного
університету імені академіка Степана Дем'янчука
(м. Рівне, Україна)

ПОНЯТТЯ ТА СТРУКТУРА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУДІВ ЗАГАЛЬНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ

Сьогодні, у час високого розвитку інформаційних технологій та запиту суспільства на доступну інформативну політику держави, набуває неабиякого значення рівень та доступність інформаційної діяльності органів судової влади.

Органами судової влади, до яких сьогодні найбільш прикута критична увага суспільства, звісно, є суди, як

єдині органи, які наділені правом здійснювати правосуддя в державі.

Розвиток нашого суспільства постійно підвищує запит людини і громадянина на повну та достовірну інформацію, яка збирається, створюється, зберігається та розповсюджується судовою владою. Ба більше, суспільство вимагає вдосконалення інформаційної діяльності судів в аспекті відкритості, чесності та прозорості.

Відповідно до ст. 124 Конституції України, правосуддя в Україні здійснюють виключно суди [1]. Згідно із Законом України «Про судоустрій і статус суддів», систему судоустрою складають місцеві суди, апеляційні суди та Верховний суд [2]. Основні засади інформаційної діяльності судів загальної юрисдикції закріплені в принципі «гласність і відкритість судового процесу», який знаходить своє відбиття не лише в законі України «Про судоустрій і статус суддів» [2], а й в процесуальних кодексах, зокрема Цивільному процесуальному кодексі України [3]. Зазначений принцип судочинства визначає, що судові рішення, судові засідання та інформація щодо справ, які розглядаються судом, є відкритими, крім випадків, установлених законом.

Інформація про суд, який розглядає справу, сторони спору та предмет позову, дату надходження позовної заяви, апеляційної, касаційної скарги, заяви про перегляд заочного рішення, стадії розгляду справи, місце, дату і час судового засідання, рух справи з одного суду до іншого є відкритою та має бути невідкладно оприлюд-

неною на офіційному вебпорталі судової влади України. Як вбачається, даний принцип гласності та відкритості судового процесу є одним із визначальних, оскільки саме реалізуючи його, суди не лише надають доступ до правосуддя, а й створюють, зберігають і розповсюджують великий об'єм інформації про свою діяльність, тобто здійснюють інформаційну діяльність.

Над визначенням поняття інформаційної діяльності суду неодноразово працювали вчені, і зокрема Н. Сугоняко, який вказує, що, «характеризуючи інформаційну діяльність суду та особливості, ми зважаємо на те, що під інформаційною діяльністю суду розуміємо сукупність систематичних цілеспрямованих дій суду, направлених на створення матеріальних чи духовних благ з метою задоволення інформаційних потреб чи інтересів зацікавлених осіб в порядку, передбаченому чинним законодавством» [4, с. 232]. Як стверджує Н. Сугоняко, інформаційна діяльність взагалі та інформаційна діяльність суду зокрема, може бути поділена на три основні групи, а саме: а) інформаційна діяльність, направлена на вироблення інформації (створення) (вона здійснюється уповноваженими працівниками суду, результатом дії яких є надання певної форми відомостей, що надходять із зовні, та їх презентація іншим особам); б) інформаційна діяльність, направлена на задоволення інтересів суб'єктів інформації на діяльності за допомогою дії з інформацією (збирання інформації судом, одержання

інформації судом, зберігання інформації судом, використання інформації судом, поширення інформації судом); в) інформації на діяльність, пов'язана із забезпеченням прав та інтересів суб'єктів інформації но діяльності (охорона та захист інформації, що потрапила до суду, і має обмежений режим доступу). Аналіз практики діяльності суду дає можливість у структурі цього виду інформації но діяльності виділити дві основних групи, а саме: а) інформаційна діяльність, яка здійснюється апаратом суду та б) інформаційна діяльність, що вчиняється корпусом суддів в процесі здійснення правосуддя» [4, с. 232]. Таким чином, як вбачається із наведеного аналізу, правомірно дійти висновку, що суди, одночасно зі здійсненням своєї основної функції – судочинства, також здійснюють інформаційну діяльність.

За своєю суттю принцип гласності та відкритості судового процесу набуває практичного вираження під час здійснення судами інформаційної діяльності, що полягає, зокрема, у висвітленні текстів судових рішень, розміщення на порталі судової влади інформації про день та час судових засідань, забезпечення можливості участі в судових засіданнях в режимі онлайн, ознайомлення із матеріалами справи за допомогою електронного кабінету тощо. Водночас, допоки на законодавчому рівні не буде чітко закріплено поняття та структура інформаційної діяльності судів, у науковців буде широке поле для вивчення цього питання, постановлення нових проблем у цій сфері та намагання знайти їх розв'язання, а

також практичних дискусій між суб'єктами інформаційної діяльності судів щодо місця такої діяльності судів серед основної їх функції – судочинства.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1996. № 30. Ст. 141. (дата звернення: 12.02.2024)

2. Закон України «Про судоустрій і статус суддів». *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2016. № 31. Ст. 545. (дата звернення: 12.02.2024)

3. Цивільний процесуальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2004. № 40-41, 42. Ст.492. (дата звернення: 12.02.2024)

Suhoniako. N. Types of Information Activity of Courts In Ukraine. *Journal of European Political And Law Discourse*. 2020. Vol. 7. № 5. Pp. 231-236.

КУЗЬМЕНКО Ольга,

доктор педагогічних наук, професор,
вчений секретар секретаріату Вченої ради
Донецького державного університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ФУНДАМЕНТАЛЬНІСТЬ ФІЗИКИ НА ЗАСАДАХ СТЕМ-ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ОСНОВНИЙ ЧИННИК ПІДГОТОВКИ ОПЕРАТОРІВ СКЛАДНИХ СИСТЕМ: АСПЕКТ ТРАНСДИСЦИПЛІНАРНОСТІ

Актуальність теми зумовлена суспільно-значимою необхідністю інтеграції системи вищої освіти у світовий освітній простір щодо вимог країн ЄС (впровадження STEM-технологій, робототехнічних комплектів, дронів,

квадрокоптерів, 3D-моделювання тощо); відтворення та зміцнення інтелектуального потенціалу держави; забезпечення формування всебічно розвинених soft skills майбутніх фахівців технічної та інженерної галузей, шляхом модернізації методики навчання фізики та професійно орієнтованих дисциплін на основі STEM-технологій, що забезпечить високу доступність до якісної освіти. В основі такого підходу покладено фізико-математичну та спеціальну підготовку майбутніх фахівців інженерного та технічного напрямку в закладах вищої освіти (далі – ЗВО), що складає фундамент подальшого формування в суб'єктів навчання особистісних та професійних якостей майбутнього конкурентноздатного фахівця, його готовності до відповідного виду професійної діяльності з урахуванням сучасних тенденцій розвитку STEM-освіти.

Фундаментальність освіти є основним принципом навчання фізики в ЗВО, саме знання основних фундаментальних законів дозволить в подальшому орієнтуватися в техніці, технології, де розкриваються основні фізичні закони на засадах STEM-освіти. STEM-освіта формує комплекс деяких якостей для здобувачів вищої освіти, а саме: критичне мислення, навички творчості, робота в команді, здібності з інженерії та програмування. Досягнення відповідної мети в навчанні фізики може здійснюватися трансдисциплінарністю STEM-дисциплін через навчально-дослідницьку міждисциплінарну діяльність і потребує впровадження як нових методичних

підходів, так і STEM-засобів у методику навчання фізики та професійно орієнтованих дисциплін для підготовки операторів складних систем.

Провідні науковці О. Стрижак [1], І. Сліпухіна та І. Чернецький [2, с. 224–225] звертають увагу науковців на те, що фізико-математичний контент є засадничим у навчанні фізики на основі STEM-технологій. Однак, його реалізація передбачає, насамперед, використання інженерного методу дослідження (інженерного проєктування), до складу якого входять такі етапи, як: визначення сутності проблеми, попереднє дослідження, визначення вимог, мозковий штурм, розроблення і тестування прототипу, оцінювання результату, внесення змін і подання отриманого результату.

Зазначимо, що ефективність фундаменталізації вищої освіти забезпечується за умови формування та впровадження системи фундаментальних знань для конкретного профілю професій та впровадження діяльнісного, кібернетичного, синергетичного підходів в освітньому процесі.

Вагомим компонентом інженерної та технічної освіти є освоєння стратегій технологічного виробництва, яке спрямоване на оволодіння операторами складних систем категоріальним апаратом із фізики, зокрема фундаментальними наскрізними генеруючими поняттями (наприклад, симетрії, систем відліку, структура речовини, енергія тощо).

З іншого боку, потребують посилення теоретичні дослідження у сфері теорії навчання фізики з використанням STEM-технологій, що передбачає аналіз, оцінку, систематизацію емпіричного й узагальненого навчального матеріалу з позицій концептуальної парадигми STEM-освіти. У методиці навчання фізики розглядаються закономірності інноваційних процесів на основі STEM-технологій як необхідних, стійких взаємозв'язків між традиційним і сучасним підходом з фізики та професійно орієнтованих дисциплін на засадах STEM-освіти. Ці закономірності в методиці навчання фізики та професійно орієнтованих дисциплін є проявом зовнішніх інноваційних освітніх процесів з урахуванням суспільних явищ та систем. Внутрішня складова інноваційного процесу полягає в структурно-функціональних зв'язках, що відображають саму інновацію, яка розглядається в методиці навчання фізики та професійно орієнтованих дисциплінах (наприклад, авіоніці, радіоелектроніці, безпеки польотів, теоретичній механіці, повітряній навігації та ін.) на основі STEM-технологій.

Таким чином, урахування сучасного рівня науково-технічного прогресу підвищує значущість технічної та інженерної складових у підготовці операторів складних систем, що вимагає: переведення процесу навчання фізико-математичних та професійно орієнтованих дисциплін ЗВО на значно вищий рівень, особливо з використанням STEM-технологій навчання з метою супроводу та організації пізнавально-пошукової діяльності здобу-

вача вищої освіти; виокремлення STEM-складників;
проведення трансдисциплінарних досліджень праксео-
логічних проблем із практико орієнтованої інноватики.

Список використаних джерел:

1. Сліпухіна І. А., Чернецький І. С. Дослідницька діяльність студентів у контексті використання наукового й інженерного методів. *Вища освіта України: теоретичний та науково-методичний часопис*. № 3. Додаток 1: Інтеграція вищої освіти і науки. Київ, 2015. С. 216–225.

2. Стрижак О. Є., Сліпухіна І. А., Поліхун Н. І., Чернецький І. С. STEM-освіта: основні дефініції. *Інформаційні технології і засоби навчання*. Київ, 2017. Т. 62. № 6. С. 16–33.

КУЗЬМЕНКО Сергій,

доктор наук з державного управління, кандидат
юридичних наук, професор, професор кафедри
цивільного, трудового права та права соціально-
го забезпечення факультету №4 Донецького
державного університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

БУГА Ганна,

доктор юридичних наук, доцент
начальник відділу організації наукової роботи
Донецького державного університету
внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ

Проблема підготовки висококваліфікованих
фахівців правоохоронних органів є актуальною для всіх

країни світу. За всієї різниці у підходах і можливостях їх практичної реалізації позиції спеціалістів – учених і практиків збігаються в головному: кадровий потенціал правоохоронних органів – це найважливіший компонент ефективної правоохоронної діяльності [2].

Європейська система поліцейської освіти не розмежовує професійне навчання та професійну освіту. Поліцейська освіта у відомчих освітніх установах за основними освітніми показниками відповідає навчанню у закладах вищої освіти. Ставиться спеціальна вимога – забезпечення такого освітнього рівня, який ні в чому не поступався б цивільному, а дипломи мали застосування і поза діяльністю поліції. Поліцейська освіта у країнах ЄС мають трирівневу будову, завдяки якій здійснюються взаємодія та інтеграція із неспецифічними національними освітніми системами:

1) початкове навчання вступників на службу в поліцію в навчальних центрах, академіях і інших спеціальних закладах освіти, як правило, здійснюється територіальними поліцейськими органами. Цей рівень відповідає повній середній освіті або середній професійній освіті;

2) багатопрофільна підготовка поліцейських різних спеціальностей, середнього керівного складу поліції у відомчих освітніх установах або навчальних центрах під керівництвом центральних (територіальних) органів поліцейського управління. Цей рівень зазвичай відповідає ступеню бакалавра;

3) підготовка управлінських кадрів поліції, старших і вищих офіцерів у поліцейських академіях, навчальних центрах або інших відомчих освітніх установах, а також у загальних університетах за спеціальними програмами, які належать до поліцейської, юридичної, управлінської тощо спеціалізації. Мінімальним тут звичайно є диплом бакалавра, а максимальним – диплом магістра [5, с. 161].

Слід відмітити, що підготовка поліцейських кадрів у Німеччині здійснюється в рамках програм, складених Поліцейською академією. До навчання поліцейських у Німеччині відносяться дуже серйозно: це єдина країна, де на навчання одного поліцейського витрачається 60 тисяч євро, а тривалість курсу навчання складає 2,5 роки. Перший рік направлений на вивчення основ теорії і практики поліцейської діяльності, за ним іде рік служби в діючих підрозділах під керівництвом досвідчених наставників, після цього ще півроку теоретичного навчання, яке завершується іспитом на звання поліцейського. Поліцейські школи мають хорошу навчальну базу і раціонально поєднують навчання теорії і її закріплення практикою. На практичних заняттях майбутні поліцейські набувають різноманітні навички: від авто переслідування в міських і сільських умовах до стрільби по рухомих цілях. Особлива увага приділяється загально-фізичній підготовці, плаванню і зайняттю різними видами спорту [4]. До теоретичного курсу вхо-

дить вивчення федеральних законів і законів окремих земель, розслідування злочинів, основ регулювання транспорту, способів надання першої медичної допомоги, проблем взаємодії із населенням [3].

У французької моделі професійного навчання кадрів поліції багато загального з системою професійного навчання МВС України. В першу чергу, це сильна загальнотеоретична підготовка і централізована координація діяльності відомчих освітніх установ, що багато в чому пояснюється централізованою структурою побудови органів внутрішніх справ у цих державах [1, с. 195].

Отже, можна зробити висновок, що підготовка поліцейських у Європейських країнах здійснюється на досить високому рівні та наш погляд Україні треба брати приклад з підготовки поліцейських у цих країнах.

Список використаних джерел:

1. Бесчастний В.М. Перспективи реформування органів внутрішніх справ України крізь призму західноєвропейського досвіду. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2011. №3. С. 188-200.

2. Даниленко О.Б. Особливості професійної підготовки фахівців правоохоронних органів в навчальних закладах провідних країн НАТО. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2015.

Випуск 5. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Vnadped_2015_5_6.pdf.

3. Обмін досвідом із поліцією Німеччини. URL: <http://oduvs.edu.ua/news/obmin-dosvidom-iz-politsiyeyu-nimechchini/>.

4. Програма навчання кадрів поліції та порядок проходження служби поліцейськими Німеччини та Бельгії. URL: <http://www.edudirect.net/sopids-407-1.html>.

5. Столяров Д.В. Шляхи удосконалення службової підготовки поліцейських з урахуванням досвіду країн ЕС та США. Особливості підготовки поліцейських в умовах реформування системи МВС України : зб. матеріалів І міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 20 трав. 2016 р. / МВС України, Департамент патрул. поліції України ; Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. спец. фіз. підготовки. – Харків : ХНУВС, 2016. – С.160-164.

КУЧЕРЯВИЙ Андрій,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри військової психології та
педагогіки Військового інституту
Київського національного
університету імені Тараса Шевченка
(м. Київ, Україна)

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ

ЗАНЯТЬ ПРИ ФОРМУВАННІ ЛІДЕРСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВІЙСЬКОВОГО ФАХІВЦЯ

Російсько-українська війна оголила низку проблем у підготовці вітчизняних військових фахівців, які залишилися в спадщину ще з радянських часів. Мова йде не лише про всебічне технологічне відставання від провідних країн світу, а й про формування особистості майбутнього командира як фахівця, який сповідує сучасні підходи до управління військовим колективом. Офіцер за радянських часів – це, у першу чергу, виконавець, який чекає команду згори, погоджує всі свої дії з керівником, у своїй службовій діяльності керується потребою виконання завдання, нехтуючи інтересами та потребами підпорядкованих людей, а часто-густо, їхнім життям та здоров'ям.

Українське суспільство вже давно не є радянським і цінність людського життя ставить на перше місце. Крім того, любов до свободи та цінностей демократичного світу унеможливають сприйняття поведінкової норми, яка заперечує право офіцера на власну думку чи вчинок, тим більше в ситуації, коли бойове завдання вимагає прояву самостійності, особистого розуміння оперативної обстановки, фахових та загальнолюдських спроможностей підпорядкованих військовослужбовців тощо. Протиріччя між старими підходами до формування особистості офіцера та сьогоденними вимогами українського суспільства до її якісних характеристик зумовили

певні зміни в змісті підготовки військових фахівців, зокрема сьогодні впроваджуються курси лідерства задля формування в них лідерської компетентності, яка передбачає, серед іншого, здатність самостійно мислити, приймати рішення, турбуватися про підлеглих тощо.

Водночас формування особистості військового лідера не є новим явищем в історії військової освіти. Ще на початку XIX століття таке завдання вирішувалося у Військовій академії м. Вест-Пойнт, оскільки офіцер армії США у ході освоєння нових територій часто-густо не мав зв'язку з основними частинами та повинен був приймати самостійне рішення щодо дій власного підрозділу, особисто піклуватися про побут та забезпечення солдат тощо. Шлях формування був обраний Сільванусом Тейєром, суперінтендантом Вест-Пойнту в 1817-1833 роках, через запровадження відповідної методичної системи вивчення навчальних дисциплін [1; 2]. Вочевидь, автор підходу до організації навчання, відомого сьогодні саме як метод Тейєра, спирався на думку, що формування особистості офіцера відбувається на кожному навчальному занятті, тому методика їх проведення повинна забезпечувати формування рис військового лідера, зокрема через прояв майбутніми офіцерами самостійності, ініціативності, креативності, винахідливості при прийнятті рішень тощо.

Однією з особливостей зазначеного методу є навчання в малих групах. Така вимога є цілком зрозумілою,

адже лише в умовах невеличкої групи в кожного курсанта є можливість проявити себе та розвинути в собі лідерські якості. Сучасний досвід навчання військових у США та інших провідних країнах світу свідчить про те, що навіть проведення лекцій дуже часто відбувається для невеличких груп до 15 осіб. При цьому курсанти на лекціях є активними та мають попередню настанову щодо забезпечення власного внеску в розкриття теми. Задля цього їм попередньо надається завдання з самостійної роботи, яка дозволяє опрацювати базові питання та бути готовим до їх обговорення на рівні проблемних ситуацій чи кейсів. Звісно, що типові для нашої вищої школи лекції для чисельної аудиторії також мають місце і за кордоном, але й у цьому випадку слухачі готуються заздалегідь: вони готують запитання до лектора, і лекція проводиться переважно у формі прес-конференції.

Другою особливістю метода Тейєра є обов'язковість домашніх завдань. Ми вже зазначали, що завдання самостійної роботи передують навіть лекціям, які через це набувають іншої якості. Проте, вважаємо, особлива увага домашнім завданням приділяється, головним чином, через те, що під час їх виконання майбутні командири набувають самостійності як невід'ємної риси військового лідера. Крім того, самостійне виконання навчальних завдань спонукає курсантів до прийняття рішень, творчого осмислення змісту навчального матеріалу, самоаналізу успішності виконання завдань, рефлексивних роз-

думів щодо власної професійної спроможності та інших дій, властивих військовому лідеру. Методом Тейєра передбачені не лише домашні завдання як вид навчальної роботи, а й обов'язковість обговорення їх результатів на аудиторних заняттях, при цьому створюється ситуація захисту курсантами отриманих результатів, відбувається їх дискусійне обговорення. Саме в такий спосіб розвиваються комунікативні якості військовослужбовців, їх здатність до переконання, критичного сприйняття інформації та інші риси військового лідера.

Наступною характеристикою методичної системи Тейєра є вимога до рівня засвоєння навчального матеріалу майбутніми офіцерами-лідерами, яка полягає у вільному володінні ним у словах і символах, використанні його в доведенні та аналізі й для вирішення проблем. Ця вимога суттєво відрізняється від традиційних вітчизняних підходів щодо визначення вимог до рівня володіння курсантами навчальним матеріалом, адже зазвичай цілі вивчення навчальних дисциплін зосереджуються навколо категорій «знати» і «вміти», при цьому рівень сформованості знання чи уміння не деталізується і може задовольняти вимоги навчальної програми навчальної дисципліни навіть на рівні репродуктивного відтворення навчального матеріалу. Тейєр же конкретизує показники володіння навчальним матеріалом, і його вимога відповідає найвищим рівням таксономії навчальних цілей та результатів, відомій як

таксономія Б. Блума (1956 р.) [3; 4], – аналізу, синтезу та оцінюванню (зокрема останньому як прояву уміння майбутніх офіцерів робити кількісні або якісні оцінки, засновані на використанні критеріїв або стандартів, та формулювати ціннісні судження про ідеї, дослідження, рішення, методи тощо). Зауважимо, що саме таксономія Б. Блума на сьогодні є провідним орієнтиром проектування та визначення результатів навчання в західній вищій школі, а реалізація найвищих у її ієрархії навчальних цілей має спиратися на активні методи навчання (дискусії, ігри, розв’язання кейсів тощо), які на сьогодні є невід’ємним елементом навчання у провідних країнах світу й вимагають від курсанта чи слухача прояву активності, самостійності, креативності та інших рис лідера. Таким чином, з огляду на об’єктивні потреби та тенденції розвитку вітчизняної військової освіти стосовно формування в майбутніх командирів лідерської компетентності, є необхідним використання відповідного досвіду провідних країн світу, який, зокрема, ґрунтується на побудові відповідної методичної системи викладання навчальних дисциплін, сутнісними характеристиками якої є: переважання навчання курсантів і слухачів у малих групах; обов’язковість завдань самостійної роботи на різних етапах вивчення навчального матеріалу; обговорення та використання результатів виконання самостійної роботи на наступних аудиторних заняттях; цілепокладання результатів навчання з

урахуванням таксономії Б. Блума; пріоритетність у ви-
користанні активних методів навчання.

Список використаних джерел:

1. Shell, Amy E. (2002) The Thayer method of instruction at the United States Military Academy: a modest history and a modern personal account. *PRIMUS: problems, resources, and issues in mathematics undergraduate studies*. Vol. XII. Issue 1, March 2002. Pp. 27-38. URL : <https://dl.acm.org/doi/10.5555/584620.584623>
2. Employing the Thayer Method: An Active Teaching Strategy. N. p. URL: <https://tubarksblog.com/wp-content/uploads/2022/01/ITC131-Transcript.pdf>.
3. Irfan, Hyder, Shelina, Bhamani. (2016) Bloom's Taxonomy (Cognitive Domain) in Higher Education Settings: Reflection Brief. *Journal of Education and Educational Development*, 3(2). December 2016, Pp. 288–300. URL: https://www.researchgate.net/publication/314968444_Bloom's_Taxonomy_Cognitive_Domain_in_Higher_Education_Settings_Reflection_Brief.
4. Terrell, Heick. (2018) 6 Strategies For Teaching With Bloom's Taxonomy. *TeachThought*. December 16, 2018. N. p. URL: <https://www.teachthought.com/pedagogy/teaching-with-blooms-taxonomy>.

ЛЕВАДНИЙ Ігор,
директор Департаменту персоналу
адміністрації Державної прикордонної служби України
БОРОВИК Олег,
доктор технічних наук, професор,
заступник начальника відділу організації освітньої та
наукової діяльності управління професійної підготовки
адміністрації Державної прикордонної служби України
(м. Хмельницький, Україна)
БОРОВИК Людмила,

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри загальнонаукових та
інженерних дисциплін Національної академії
Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького
(м. Хмельницький, Україна)

МЕХАНІЗМ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРИКОРДОННОГО БЕЗПЕКОВОГО СЕРЕДОВИЩА УКРАЇНИ

На сьогодні український народ і держава протистоять загрозі знищення державності та нації. В умовах воєнного стану, запровадженого в Україні з 24 лютого 2022 року, відчуття захищеності державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу від реальних і потенційних загроз набуло особливого значення. Тому питання адекватної протидії наявним загрозам безпосередньо пов'язані з усвідомленням людиною, суспільством і державою необхідності формування середовища життєдіяльності з достатнім ступенем безпечності. Особливої ваги цей фактор набуває у прикордонному просторі України, який є суміжним з прикордонними просторами інших держав.

Розвиток безпекового середовища (БС) має бути процесом цілеспрямованої консолідації зусиль різних інституцій держави, громадянського суспільства та міжнародної спільноти. Зокрема, з цією метою на сьогодні розпочато опрацювання законопроекту «Про організаційно-правові засади формування безпекового

середовища в Україні», до якого долучено і Державну прикордонну службу України (ДПСУ), яка опрацьовує ті аспекти, що пов'язані з прикордонним безпековим середовищем України (ПБСУ).

У ході аналізу факторів, що визначають потребу оцінювання та розвитку ПБСУ, встановлено наявність гострих невідповідностей практичного (між потребою обґрунтування актуальних стратегічних напрямів діяльності в системі захисту державного кордону (ДК), відповідно до загроз прикордонній безпеці (ПБ), та обмеженими можливостями органів управління суб'єктів забезпечення ПБ щодо якісного врахування умов ПБСУ) і методичного (між потребою врахування значної кількості параметрів діяльності суб'єктів забезпечення ПБ у системі захисту ДК та відсутністю інструментарію стратегічного управління розвитком ПБСУ) характеру [1-3].

Зазначені невідповідності обумовили актуальність наукового завдання, що полягає в удосконаленні науково-методичного апарату стратегічного управління розвитком ПБСУ [4]. У ході вирішення наукового завдання було отримано такі результати: дістали подальшого розвитку методичні підходи до аналізу розвитку ПБСУ, удосконалено модель ПБСУ та метод стратегічного управління розвитком ПБСУ.

Пропоновані підходи, що стосуються першого результату, забезпечують проведення аналізу ПБСУ за ознаками планування та реалізації його розвитку, а та-

кож враховують таке: відповідність спроможностей щодо забезпечення ПБ загальним тенденціям змін БС; раціональний баланс між бар'єрною і контактною функціями ДК; міжнародний досвід і стандарти створення, функціонування та розвитку ПБСУ.

У моделі щодо другого результату конкретизовано мету, систематизовано елементи ПБСУ та їх структурно-функціональні взаємозв'язки, реалізовано детерміновано-адаптивний підхід. Застосування моделі дозволяє оцінювати відповідність стану БС прикордонній політиці України з урахуванням актуальних і прогнозованих фаз міждержавних відносин (МДВ) та отримувати необхідні початкові дані для управління розвитком БС.

Третій результат стосується удосконалення методу стратегічного управління розвитком ПБСУ. Сутність методу полягає у встановленні для окремих ділянок ДК залежно від умов, які характерні для них, фаз МДВ для поточного стану та прогнозованого періоду, подальшому виборі на цій основі концепції ПБ, встановленні доцільного для застосування виду бар'єрності і критеріїв забезпечення ПБ. Подальше застосування методу передбачає проведення SWOT-аналізу для окремих ділянок ДК, у ході якого здійснюється визначення сильних і слабких сторін внутрішнього середовища, можливостей і загроз, притаманних зовнішньому середовищу, та формування можливих стратегій забезпечення ПБ у трьох варіантах організації діяльності (в умовах повсякденної діяльності, ускладнення обстановки та воєнного

стану). На основі сформованих стратегій з урахуванням експертних методів далі здійснюється вибір доцільної стратегії з числа можливих за кожним варіантом організації діяльності, а також визначається комплекс завдань і заходів, спрямованих на визначення необхідних спроможностей, раціональний просторово-часовий розподіл усіх видів ресурсів в інтересах захисту національних інтересів на кожній окремій ділянці ДК.

Проведене дослідження та отримані результати дозволяють зробити припущення про те, що обгрунтований метод є дієвим механізмом удосконалення ПБСУ.

Список використаних джерел:

1. Левадний І. А., Купрієнко Д. А., Боровик О. В. Наукова складова розвитку безпекового середовища держави: прикордонний аспект. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України*. Серія: Військові та технічні науки. Хмельницький: Вид-во НАДПСУ, 2022. № 4(89). С. 51-102.

2. Левадний І. А., Купрієнко Д. А., Боровик О. В., Білявець С. Я. Досвід розвитку національного та регіонального прикордонного безпекового середовища провідних держав світу та оцінка доцільності його використання в Україні. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України*. Серія: військові та технічні науки. Хмельницький: Вид-во НАДПСУ, 2022. № 4(89). С. 103-139.

3. Боровик О. В., Бінковський О. А., Левадний І. А., Фігура О. В. Погляд на формування системи підготовки прикордонного відомства України. *Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Київ, 2023. № 78. С. 26-46.

4. Левадний І. А., Боровик О. В., Купрієнко Д. А., Мисик А. Б. Метод стратегічного управління розвитком прикордонного безпекового середовища України. *Journal of Scientific Papers "Social Development and Security"*. 2023. Vol. 13. № 6. 2023. С. 181-205.

ЛЕФТЕРОВ Василь,
доктор психологічних наук, професор,
перший проректор Міжнародного
гуманітарного університету
(м. Одеса, Україна)

ПСИХОТЕХНОЛОГІЇ ТА КАДРОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Зміни в економічних, політичних, соціальних та інших сферах у сучасному суспільстві суттєво впливають на сектор безпеки та оборони держави. Проте, незмінною залишається потреба в підготовці висококваліфікованих фахівців зазначених служб і відомств правоохоронного, військового та безпекового спрямування. Особливо актуалізується потреба у професіоналах військовослужбовцях, рятувальниках, працівниках поліції, інших правоохоронцях у сучасних умовах війни в Україні. Умінню професійно виконувати роботу в складних екстремальних умовах, захищати, рятувати людей фі-

зично та духовно, і при цьому зберігати власну психологічну цілісність та здоров'я, – цьому можна і потрібно серйозно вчитися. Тому в даний час особливо актуальним є пошук та впровадження нових ефективних технологій у кадровий менеджмент та професійне супроводження працівників МВС, СБУ, Збройних Сил та інших міністерств та відомств, діяльність яких характеризується високим рівнем екстремальності та підвищеним ризиком для життя та здоров'я.

Кадровий менеджмент визначається як функціональна сфера управлінської діяльності в умовах організації, спрямована на створення якісного кадрового потенціалу та працездатних колективів. У завдання кадрового менеджменту входить забезпечення правильної розстановки персоналу, його мотивація до роботи та стимулювання, формування професійних, психологічних, моральних та інших якостей особистості працівників, зважаючи на місію організації та її культури.

Одними з ефективних технологій кадрового менеджменту є психологічні технології, що являють собою науково обґрунтовану і практично доцільну сукупність знань, засобів і способів використання в роботі з персоналом організації прийомів та методів практичної психології, які сприяють високопродуктивному виконанню організаційних цілей і завдань.

Психотехнології, які пропонуються для використання в кадровому менеджменті підготовки фахівців

для сектору безпеки та оборони України, можна структурувати таким чином:

1. Психологічні технології (прийоми та методи) проведення профорієнтаційної роботи та професійного самовизначення з метою ознайомлення з особливостями різноманітних професій потенційних кандидатів на службу (навчання) в органи та підрозділи сектору безпеки та оборони (лекції, співбесіди, анкетування, опитування, презентації, ділові та рольові ігри тощо).

2. Професійно-психологічний добір із використанням широкого спектру психодіагностичних методик та опитувальних процедур, у тому числі поліграфа, для встановлення відповідності якостей кандидатів на службу (навчання) вимогам професійної діяльності (спеціальності) [1]. Якісний професійно-психологічний добір дозволяє знизити невиправдані втрати особового складу під час виконання ними службових обов'язків, скоротити плінність кадрів, кількість дисциплінарних провин, підвищити професійно-психологічну надійність персоналу.

3. Психологічні тренінги як унікальна технологія навчання та розвитку персоналу, яка може активно використовуватись на етапі навчання спеціалістів у відомчих навчальних закладах, а також у процесі системної професійної підготовки, підвищення кваліфікації та перепідготовки персоналу підрозділів сектору безпеки та оборони. Психологічний тренінг визначається як інтегрована, універсальна система цілеспрямованого

тренування душі (психіки) людини відповідно до потреб її особистості та цілей діяльності [2]. Сьогодні тренінги мають широку розробленість та практичну застосованість у силових та правоохоронних структурах України, зокрема використовуються для професійно-психологічного розвитку працівників спецпідрозділів імітаційними засобами [3].

4. Психотехнології профілактики та корекції негативних явищ серед особового складу, психічних розладів та посттравматичної реабілітації (консультації, методи релаксації, дебрифінг, методи психотерапії). Зазначені психотехнології потребують подальшої науково-практичної розробки в сучасних умовах повномасштабної війни в Україні. Зокрема, затребуваними є психологічні прийоми і засоби з психологічної корекції панічних, тривожних, депресивних та інших деструктивних станів; надання екстреної психологічної допомоги військовослужбовцям у разі переживання ними бойової психічної травми; психологічна реабілітація осіб, які отримали поранення внаслідок війни або звільнені з полону. Актуалізуються питання психокорекції та психотерапії посттравматичного стресового розладу військовослужбовців і працівників сектору безпеки та оборони, профілактики в них синдрому емоційного вигорання тощо.

Підсумовуючи вищесказане, необхідно зазначити, що світовий та вітчизняний досвід свідчить про те, що

системне використання психотехнологій у роботі з кадрами та професійної підготовки фахівців екстремального профілю діяльності дозволяє на якісно новому рівні розкрити та розвинути здібності працівників, підвищити їх професіоналізм, працездатність, зберегти здоров'я і життя у виконанні ними різноманітних службово-професійних завдань. Крім того, психотехнологічний кадровий менеджмент сприятиме мінімізації різних негативних явищ серед персоналу сектору безпеки та оборони, таких як плинність кадрів, порушення дисципліни, алкоголізм, психологічна дезадаптація тощо.

Список використаних джерел:

1. Барко В. І. Професійний відбір кадрів до органів внутрішніх справ (психологічний аспект): монографія Київ : Ніка-Центр, 2002. 344 с.

2. Лефтеров В. О. Психологічні тренінгові технології в органах внутрішніх справ: монографія: в 2-х т. Т. І: Методологія психотренінгу та його використання у професійно-психологічному розвитку персоналу, задіяного в екстремальних видах діяльності. Донецьк : ДЮІ, 2008. 242 с.

Гурський В. Є., Лефтеров В. О. Професійно-психологічний розвиток працівників спецпідрозділів поліції імітаційними засобами : монографія. Одеса: Видавничий дом «Гельветика», 2017. 164 с.

ЛУНГОЛ Ольга,

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри оперативно-розшукової
діяльності та інформаційної безпеки

факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції
Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ КІБЕРБЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Кібербезпека у сучасному світі стала одним із найважливіших аспектів забезпечення безпеки як національних, так і корпоративних інформаційних систем. Проте, разом із швидким розвитком технологій та поширенням цифрових сервісів, зростає і кількість та складність викликів, які стоять перед кібербезпекою.

Одним із основних викликів сьогодення у формуванні загального безпекового середовища нашої країни є постійно зростаюча кількість кібератак, які стають усе більш виразними та складними. Хакерські угруповання та кіберзлочинці вдосконалюють свої методи й стратегії для здійснення незаконних діянь у цифровому просторі. Крім того, з'являються нові технології, такі як інтернет речей (IoT), штучний інтелект (AI) та квантові обчислення, які вимагають нових підходів до забезпечення кібербезпеки.

Питання кібербезпеки є особливо актуальним в складних умовах сьогодення нашої країни. Кібербезпека є темою наукових досліджень значного кола вітчизняних науковців та ІТ-фахівців. Так К. Краус [1], Н. Кра-

ус [1] та О. Штепа [1] у своїх наукових роботах описуються можливі трансформаційні процеси кібербезпеки суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану. Науковці зазначають факти, що є обов'язковими критеріями безпеки сучасного цифрового підприємництва: для забезпечення безпеки даних, необхідно зашифрувати їх як при зберіганні, так і при передачі; шифрування повинно здійснюватися на рівні користувача, і лише сам користувач повинен мати доступ до ключів шифрування; дані не повинні передаватися через відкриті канали електронної пошти, а компанія має забезпечувати контроль за сховищем зашифрованих даних та ключами доступу до них тощо.

Є. Смілянець [2], О. Білаш [2], А. Плахотний [2], О. Пелешак [3] та ін. описують у своїх дослідженнях різновиди кіберзагроз, які є актуальними на часі, а саме: кібершпигунство, кіберсаботаж та кібертероризм. О. Пелешак [3] зазначає, що найнебезпечнішим є потенціал кібердиверсій, які здійснюються на об'єктах критичної інформаційної інфраструктури або об'єктах, важливих для життєдіяльності держави. Небезпеку можуть становити віруси, призначенням яких є не збирання інформації, а її знищення або цілеспрямоване атакування певних вузлів управління, що може не тільки зупинити їх роботу, а й призвести до людських жертв. Частина науковців включають у кібердиверсії такі складові, як дезінформація та маніпуляція інформацією, кібершпигунство, кібератаки, соціальну інже-

нерію, кібертероризм, вірусні атаки, кіберблокування тощо. Це означає, що часто відбувається об'єднання різних форм кібернебезпек для досягнення злочинних цілей у цифровому просторі. Особливо зріс із початку повномасштабного вторгнення об'єм неправдивої або спотвореної інформації у соціальних медіа, на вебсайтах, у месенджерах, з метою впливу на громадську думку, створення розбіжностей або зміни уявлень суспільства.

Проаналізувавши матеріали сайту Департаменту Кіберполіції України [4], можна стверджувати, що актуальними небезпеками є також отримання несанкціонованого доступу до конфіденційної інформації, такої як документи, електронні листи або файли, для використання їх у шантажі, дезінформації або інших злочинних цілях; злам інформаційних систем, мереж або комп'ютерів з метою завдання шкоди, крадіжки конфіденційної інформації, перешкоджання нормальному функціонуванню важливих об'єктів інфраструктури; використання маніпуляційних та психологічних методів для отримання доступу до конфіденційної інформації або підміни ідентифікаційних даних; використання кібератак для залякування або впливу на національну безпеку, громадський порядок або економіку; розповсюдження шкідливих програм або вірусів з метою завдання шкоди комп'ютерним системам або мережам. Незважаючи на виклики, перед кібербезпекою

стоять також значні перспективи. Впровадження новітніх технологій, таких як машинне навчання та аналіз великих даних допомагає виявляти та запобігати кібератакам з більшою ефективністю. Розробка міжнародних стандартів та співпраця між державами та корпораціями сприяють створенню більш безпечного цифрового середовища. Посилення заходів та стратегій із забезпечення безпеки інформаційних систем, мереж і даних, як у державних, так і у приватних організаціях нашої країни, такі, як використання брендмауерів, віртуальних приватних мереж (VPN) та інших технологій для захисту мережевих з'єднань та запобігання несанкціонованому доступу; використання спеціального програмного забезпечення для виявлення потенційних загроз та аномальних дій у мережі для оперативного реагування на них; шифрування конфіденційної інформації під час передачі та зберігання даних; встановлення багатофакторної аутентифікації та інших методів для перевірки ідентичності користувачів і забезпечення доступу лише авторизованим особам; регулярне встановлення оновлень і патчів для програмного забезпечення та операційних систем для закриття вразливостей й захисту від відомих загроз тощо. Не менш важливою в кібербезпеці на рівні нашої держави є активна освітня спрямованість в напрямі інформаційної та кібербезпеки.

Воєнний стан створює унікальні виклики для кібербезпеки нашої держави, оскільки кібератаки ви-

користовуються для завдання шкоди національній безпеці та інфраструктурі. Тому важливо досліджувати та посилювати заходи кібербезпеки для формування безпечного цифрового середовища. Умови воєнного стану вимагають розробки та впровадження ефективних стратегій відповіді на кібератаки. Даний процес включає не тільки технічні заходи захисту, але й організаційні та правові механізми для координації дій та реагування на інциденти. Завдяки динаміці кіберзагроз і технологічному прогресу, вдосконалення стратегій та методів кібербезпеки має бути постійним процесом для ефективного протистояння сучасним кіберзагрозам. Розвиток комплексного підходу до кібербезпеки є важливим завданням для забезпечення стійкості та безпеки в цифровому світі.

Список використаних джерел:

1. Краус К., Краус Н., Штепа О. Цифрова трансформація кібербезпеки на мікрорівні в умовах воєнного стану. *Innovation and Sustainability*. 2022. № 3. С. 26-37.
2. Смілянець Є., Білаш О., Плахотний А. Щодо кібербезпеки в умовах воєнного стану : матер. І Міжнар. наук. конф. «Інноваційна наука: пошук відповідей на виклики сучасності», 22.12. 2023. Одеса, Україна. С. 166-170.
3. Пелешак О. Р. Деякі аспекти кримінально-правової характеристики кібердиверсій. *Соціально-правові студії*. Вип. 3(9). 2020. С. 26-33.
4. Сайт Департаменту Кіберполіції України. URL: <https://cyberpolice.gov.ua>.

ЛУНГОЛ Ольга,

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності та
інформаційної безпеки факультету
підготовки фахівців для підрозділів
кримінальної поліції Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

МАКАРИНСЬКА Анна,

рядовий поліції, курсант факультету
підготовки фахівців для підрозділів
кримінальної поліції Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

РОЗРОБКА ТА ЗАСТОСУВАННЯ КІБЕРФІЗИЧНИХ СИСТЕМ

Кіберфізична система (cyber-physical system – CPS) – це складна розподілена система, керована або контролювана комп'ютерними алгоритмами, тісно інтегрована з інтернетом і його користувачами [1]. Кіберфізичні системи поєднують фізичні та кібернетичні компоненти, щоб спільно керувати та контролювати фізичними процесами в реальному часі. У CPS фізичні об'єкти, такі як датчики, пристрої збірки даних та робочі механізми, взаємодіють із кібернетичними складовими, такими як комп'ютерні програми, алгоритми та мережі зв'язку. Це дозволяє системі спостерігати, аналізувати та реагувати на зміни в реальному середовищі, роблячи CPS основою для розумних систем управління, автоматизації та

моніторингу в різних галузях, таких як виробництво, транспорт, медицина та інфраструктура.

Кіберфізичні системи можуть бути частиною інжинірингового STEM-середовища. STEM визначає науку, технологію, інжиніринг та математику. Це дозволяє використовувати концепції та методи STEM для розробки, впровадження та управління кіберфізичними системами. Інжинірингове STEM-середовище в підготовці операторів складних систем може включати навчальні програми, лабораторні практикуми, дослідницькі проекти та практичний досвід з роботи з кіберфізичними системами. Таким чином, вивчення кіберфізичних систем може бути важливою складовою інжинірингового STEM-середовища в підготовці операторів складних систем.

Застосування CPS охоплює широкий спектр галузей та сфер діяльності, де ці системи виявляються дуже корисними та ефективними. У сучасних виробничих умовах CPS використовуються для створення «розумного» виробництва, де обладнання й процеси автоматизовані та зв'язані мережею для оптимізації виробничих процесів, підвищення продуктивності та зменшення витрат. У сучасних автомобілях використовуються CPS для реалізації систем автоматизованого управління, водіння в пілотному режимі, а також для підвищення безпеки та ефективності. CPS застосовуються для створення медичних пристроїв та систем, які дозволяють моніторити стан пацієнтів у реальному часі, автоматизувати

процеси лікування та діагностики, а також для телемедицини та дистанційного нагляду. CPS допомагають в оптимізації енергетичних мереж та систем, підвищенні енергоефективності, керуванні енергопостачанням, впровадженні розумних систем керування та моніторингу. CPS також використовуються для управління міською інфраструктурою, транспортними системами, енергопостачанням, водопостачанням, відходами, безпекою та багато іншого.

Розробка CPS є важливим напрямом в сучасному інжинірингу, оскільки поєднує в собі компоненти фізичних систем із цифровими технологіями для створення ефективних та інтелектуальних систем. Цей процес включає кілька етапів, які забезпечують успішний розвиток та впровадження CPS.

Загалом можна визначити такі етапи:

1) визначення вимог до системи, де аналізуються потреби користувачів, функціональні вимоги та характеристики системи;

2) проектування системи, що включає створення архітектури системи, вибір компонентів і технологій, розробку алгоритмів та інтерфейсу;

3) реалізація системи, коли розробники переходять до програмування, збирання та тестування апаратної та програмної частини системи;

4) тестування та валідація системи, де перевіряється відповідність системи вимогам, її функціональність та надійність.

Важливою частиною процесу розробки кіберфізичних систем є постійна оцінка та покращення їх ефективності й безпеки відповідно до змінних умов та вимог користувачів. І. Ш. Невлюдов, В. В. Євсєєв, А. О. Андрусе-

вич, С. С. Максимова зазначають [2], що однією з найбільших проблем у розробці кіберфізичних систем є

їх внутрішня складність, неоднорідність і міждисциплінарний характер. Сучасні розподілені CPS об'єднують широкий спектр різномірних аспектів, таких як фізична динаміка, управління, машинне навчання та обробка

помилки [2]. Особливої уваги потребує також питання безпеки кіберфізичних систем. Так І. Фурсов та О. Шмат-

ко [3] наводять дані щодо зростання числа атак на кіберфізичні системи, особливо тих, що запуснені в критичній інфраструктурі. Науковці зазначають, що великий обсяг інформації, що надходить із тисяч пристроїв, якими обладнані сучасні CPS, і питання захисту таких даних на фізичному та інформаційному рівнях, створюють потребу в нових стратегіях, адаптованих для виявлення сучасних загроз інформаційної безпеки подібних складних систем без перешкод у роботі самої інфраструктури інтелектуальних систем.

Проаналізувавши роботи науковців [1; 2; 3; 4; 5; 6], ми узагальнили небезпеки, що створюють потенційні ризики для безпеки та надійності систем CPS:

- кібератаки, як найбільш розповсюджені загрози, коли зловмисники зламують цифрові компоненти CPS,

щоб завдати шкоди фізичним об'єктам або порушити їх функціональність. Кібератаки набули особливого зростання в період воєнного стану на території нашої країни;

- слабкий захист мережі та програмного забезпечення CPS може призвести до несанкціонованого доступу, витоку даних або порушення конфіденційності;

- помилки в програмному забезпеченні, апаратні збої або несправності можуть спричинити відмову в роботі фізичних систем, що може призвести до серйозних наслідків, особливо в галузях критичної інфраструктури;

- компрометація, втрата або підробка даних у цифровій частині CPS може призвести до некоректної роботи фізичних процесів або навіть до аварій;

- недостатня інтеграція та взаємодія між цифровими та фізичними компонентами може призвести до нестабільності та невідповідності системи;

- проблеми з безпекою підключених пристроїв. Зростання кількості підключених до мережі пристроїв (IoT) створює нові вектори атак та підвищує загрозу для безпеки кіберфізичних систем.

Для зменшення цих ризиків потрібно впроваджувати ефективні заходи кібербезпеки, ретельно тестувати та валідувати системи, а також постійно вдосконалювати їх заходи захисту від нових загроз.

Список використаних джерел:

1. Чорний Р. В., Горбовцова І. В., Сердюк Н. М. Кіберфізичні системи у сучасному світі. *Комп'ютерні інтелектуальні системи та мережі*: мат. XIII Всеукр. наук.-практ. WEB-конф. аспірантів, студентів та молодих вчених (24-26 березня 2020 р.). Кривий Ріг: Криворізький національний університет, 2020. С. 214-216.

2. Невлюдов І. Ш., Євсєєв В. В., Андрусевич А. О., Максимова С. С. Моделі та методи кіберфізичних виробничих систем в концепції Industry 4.0 : монографія. Харків, 2023. 321 с.

3. Фурсов І., Шматко О. Питання визначення порушень безпеки кіберфізичних систем. *Молодий вчений*. 2020. № 9 (85). С. 109-114.

4. Дудикевич В., Микитин Г., Галунець М., Кутень, Р. Кіберфізична система «Розумний дім»: структура-загрози-безпека. URL: sci.ldubgd.edu.ua.

5. Биков М. М., Грищук Т. В., Ковалюк О. О., Ковтун В. В., Юхимчук М. С. Модель експлуатації кіберфізичної системи в умовах впливу негативних зовнішніх факторів. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2023. № 6. С. 30-38.

6. Kozhedub Y., Kramska Y., Hyrda V. Analysis of the human factor influence on the cyber-physical system. *Collection «Information Technology and Security»*. 2020. № 8(1). Pp. 102–115. URL : <https://doi.org/10.20535/2411-1031.2020.8.1.21> 8013.

ЛУНГОЛ Ольга,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри оперативно-розшукової
діяльності та інформаційної безпеки
факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції
Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)
ПОЗІГУН Богдан,

рядовий поліції, курсант факультету
підготовки фахівців для підрозділів
кримінальної поліції Донецького
державного університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

МЕТОДИ ЗАХИСТУ ЦИФРОВОГО ВІДБИТКУ ПРИСТРОЮ В ОНЛАЙН-СЕРЕДОВИЩІ

Цифровий відбиток пристрою – це унікальний ідентифікатор, який створюється під час використання гаджету в інтернеті або в інших електронних системах. Цей ідентифікатор складається з унікальних параметрів, таких як IP-адреса, MAC-адреса, серійний номер пристрою, відомості про виробника та модель пристрою, а також інші технічні характеристики, такі як тип та версія операційної системи, браузера та інших програм. Унікальний ідентифікатор може бути використаний для ідентифікації та відслідковування пристрою в мережі. Відбиток пристрою дозволяє визначати, які пристрої підключені до мережі, відстежувати їх активність та взаємодію з іншими пристроями й ресурсами в мережі.

Цифровий відбиток пристрою дозволяє вебсайтам, рекламним компаніям та іншим зацікавленим організаціям відстежувати користувачів через пристрої та вивчати їхню активність в інтернеті. Цифрові відбитки пристроїв також є об'єктом зацікавленості для кіберзлочинців, які можуть використовувати унікальні іден-

тифікатори для збору інформації або атак на пристрої користувачів.

З моменту появи цифрового відбитку пристрою зросла увага до захисту приватності користувачів. Багато вебсайтів і компаній вживають заходів для обмеження збору і використання даних пристроїв без відповідного дозволу користувача. Захист особистого цифрового відбитку пристрою в онлайн-середовищі є надзвичайно важливим для збереження приватності та безпеки користувачів в інтернеті. Існують різні методи, які можна використовувати для захисту особистого цифрового відбитку пристрою. Використання VPN дозволяє шифрувати трафік між пристроєм користувача та інтернетом, що робить його складнішим для перехоплення та відстеження з боку третіх сторін. Проксі-сервери можуть приховати IP-адресу користувача та забезпечити додатковий шар анонімності при використанні інтернету. Важливо використовувати захищені мережі Wi-Fi з паролем, щоб уникнути можливості несанкціонованого доступу до пристрою через незахищені мережі. Регулярне оновлення операційних систем та програмного забезпечення на пристрої допоможе у виправленні виявлених вразливостей та забезпечить додаткову безпеку. Важливо використовувати складні паролі або біометричні методи аутентифікації, такі як відбиток пальця або розпізнавання обличчя, для захисту доступу до пристрою та облікових записів. Вимкнення непотріб-

них служб та функцій пристрою допоможе уникнути можливих атак та збільшить загальну безпеку.

Існують браузерні розширення, які дозволяють приховати або змінити цифровий відбиток пристрою. Деякі з них можуть змінювати ідентифікатори, такі як user-agent string, який браузер надсилає на вебсайти, інші можуть блокувати відслідковування вебаналітикою або захищати приватні дані. Однак варто зауважити, що використання таких розширень може мати вплив на функціональність деяких вебсайтів, оскільки можуть вимагати певних параметрів від пристрою для коректної роботи.

Навіть коли значна кількість гаджетів використовує ту саму операційну систему, кожен з них має унікальну комбінацію програмного забезпечення, обладнання, браузера, плагінів, мови, часового поясу й персональних налаштувань. Використання різних браузерів може призвести до неузгодженості в процесі збору інформації для ідентифікації користувача, але сучасні методи крос-браузерного зняття цифрових відбитків використовують для уникнення таких обмежень [4].

Отже, цифровий відбиток пристрою відіграє важливу роль у відстеженні та ідентифікації пристроїв у мережі, але водночас потребує виваженого підходу до захисту приватності та безпеки користувачів.

Список використаних джерел:

7. Колодіна А. С., Федорова Т. С. Цифрова криміналістика: проблеми теорії і практики. *Київський часопис права*. 2022. № 1. С. 176-180.

8. Струков В. М., Гуділін В. В. Технологія отримання цифрового відбитку пристрою як спосіб ідентифікації особи в мережі Інтернет. *Застосування інформаційних технологій у діяльності правоохоронних органів*: зб. матеріалів кругл. столу (м. Харків, 9 груд. 2020 р.). Харків : ХНУВС, 2020. С. 123-125.

9. Шабельник С. П. Вдосконалення способів фільтрації небезпечного трафіку на основі реєстру цифрових відбитків пристроїв : магістерська робота. Інститут електроенергетики. Дніпро, 2022. 101 с.

10. Цифровий відбиток пристрою: наскільки ви вразливі? Безпека. Конфіденційність. *Binance Academy*. Опубліковано 26.08.2019, оновлено 11.12.2023. URL: <https://academy.binance.com/uk/articles/device-fingerprinting-how-exposed-are-you>.

ЛЯЛЮК Галина,
доктор педагогічних наук,
доцент кафедри теоретичної психології
Інституту управління психології та безпеки
Львівського державного
університету внутрішніх справ
(м. Львів, Україна)

ОСОБИСТІСНА РЕСУРСНІСТЬ ПРАЦІВНИКА МВС ЯК ФАКТОР ПОДОЛАННЯ НАПРУЖЕНИХ СИТУАЦІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Різке зростання навантаження у професійній діяльності фахівців МВС в умовах воєнного стану висуває

підвищені вимоги до функцій саморегуляції особистості працівника МВС. Аналізуючи специфіку правоохоронної діяльності, учені В. Лефтеров, О. Кудерміна, О. Тімченко та ін. для ефективної роботи працівника МВС особливо визначають необхідність володіння особистісними якостями, які забезпечують стійкість до психологічних перевантажень, уміння володіти собою в складних ситуаціях, не занурюючись у стресові стани, протистояти професійній деформації, уміння орієнтуватися в складній обстановці [4; 5]. Спільною думкою багатьох учених є те, що ключовим чинником подолання стресових ситуацій, що спричинені професійними впливами, є психологічні й особистісні ресурси.

Теоретико-методологічні основи ресурсного підходу в психології були сформульовані Е. Фроммом, який визначив основні складові людського духу, які дозволяють протистояти патогенним тенденціям у суспільстві – це любов, надія, віра та стійкість [3]. Учені-психологи розглядали як ресурси особистості різноманітні структурні утворення. Ідеї ресурсного підходу отримали своє продовження в теоріях та концепціях зарубіжних учених, а саме: А. Бандури (самоефективність), Д. Навона та Д. Гофера (когнітивні ресурси систем обробки інформації), Д. Канемана (увага як один із ресурсів особистості), М. Селігман (оптимізм). Особливу популярність здобули концепція життєстійкості (С. Мадді), теорія консервації ресурсів (С. Хобфол), концепція ресурсів копінг-поведінки (Р. Лазаруса та С. Фолькман) [8].

Проблему ресурсності особистості висвітлено у наукових працях О. Даценко, Ж. Вірної, С. Максименка. Учені акцентують увагу на здатності до саморегуляції як важливій професійно значущій якості особистості [1]. Аналізуючи ресурсність особистості, О. Штепа, визначає механізми, структуру, методи діагностики й стратегії її розвитку [7]. Особистісні ресурси виступають життєво важливими опорами, доступними людині, та дозволяють їй задовольнити свої первинні потреби, коли вона відчуває нестачу життєвих сил, гармонії життя, нерішучість [2, с. 126].

Ресурсний підхід сьогодні є досить перспективним напрямом, що дозволяє охопити широке коло питань професійної діяльності працівників МВС в умовах воєнного стану. «Ресурс» як міждисциплінарне поняття, походить від франц. слова «ressource» і дослівно перекладається як «допомога» [8, с. 23]. Ресурси являють собою стан і можливість, якими людина може скористатися за необхідності, що є додатковим джерелом психологічної та фізичної енергії для здійснення дій із метою досягнення певного результату [8, с. 26]. Учені часто також характеризують поняття «ресурс» як запас певних можливостей, які суб'єкт може використати як джерело для особистісного розвитку, самореалізації та вибору життєвих стратегій [8, с. 26]. Особистісні ресурси загалом розглядаються вченими як складні індивідуально-психологічні структури, які забезпечують психічну

підтримку та визначають успішне виконання діяльності й високий рівень особистісного благополуччя [1, с. 24].

Варто зазначити, що «ресурсність» є більш широким поняттям, ніж «ресурс», і може описувати якісні та кількісні характеристики людських ресурсів. Поняття «ресурсність особистості», запропоноване О. Штепою, визначається як здатність особистості поповнювати, відновлювати та використовувати власні ресурси для саморозвитку та підтримки інших [6, с. 24]. Основна ідея ресурсного підходу полягає в розумінні взаємовідносин між індивідом та оточуючим середовищем як обмінних. Цей обмін спостерігається на всіх рівнях психічних явищ, включаючи відчуття, сприйняття, інтелектуальні, вольові, емоційні та особистісні якості, а також соціально-психологічні явища. Концепція відносин обміну вирішує проблему обмеженості психологічних можливостей людини, дозволяючи порівнювати якість діяльності з функціональними станами, що виникають у процесі праці, та суб'єктивними переживаннями, які супроводжують професійну діяльність [2].

Засновник теорії консервації ресурсів (COR) С. Хобфол розглядає ресурси як особистісні якості, об'єкти, обставини чи види діяльності, що є цінними для людини чи виступають засобами досягнення важливих для неї цілей [2]. Основним принципом цієї моделі є твердження про те, що люди мають намір зберігати, захищати й розвивати свої ресурси та уникати їх втрати. Ресурси, які мають символічне значення, сприяють усвідомленню

людиною своєї ідентичності. Ідеї ресурсного підходу відображені в моделях стресу, способів його подолання, моделях психологічного благополуччя, психологічної підтримки для фахівців, які працюють у ризико-небезпечних умовах [2].

На сьогодні існують різноманітні концепції ресурсів, що розглядаються як інтегральні або системні характеристики особистості, які керують розподілом, збереженням та отриманням ресурсів [1]. Наприклад, базове самооцінювання розглядається як ключовий елемент особистісних ресурсів [3].

Основне призначення особистісних ресурсів полягає в тому, щоб забезпечити можливості для подолання складних, стресових і травматичних ситуацій у житті та реалізації особистих планів з досягнення конкретних цілей. Іншими словами, використовуючи свої особистісні ресурси, людина може не лише реагувати на зовнішні обставини, а й створювати умови для власного самовдосконалення та розвитку. Особистісні характеристики визначають адаптивність людини та її інтегральний показник – особистісний адаптаційний потенціал [1], тому вчені розглядають адаптивність як важливий особистісний ресурс.

Однією з найбільш згадуваних специфічних якостей, що складають особистісний ресурс людини, є копінг-стратегії – це індивідуальний спосіб взаємодії з ситуацією, що виконує функцію подолання стресу та прояв-

ляється на рівні поведінки [9]. Важливо зазначити, що підвищення рівня професійного стресу серед працівників МВС у період воєнного стану часто супроводжується зростанням напруженості у взаємодії з колегами, підвищенням рівня тривожності та втратою впевненості та самооцінки. Часто психологічна напруга, викликана професійним стресом, може впливати на фізичний стан працівників та знижувати в багатьох з них професійну активність, відображатись на самопочутті, що, своєю чергою, здатна детермінувати появу психосоматичних захворювань та неврозів тощо.

Використання працівниками МВС особистісних ресурсів у напружених ситуаціях професійної діяльності є одним із шляхів оптимізації їхньої професійної діяльності. Ресурси самоефективності, саморегуляції, оптимізму, життєстійкості, самоконтролю, толерантності до невизначеності, особистісного адаптивного та інтелектуально-особистісного потенціалу, ефективних копінг-стратегій у вирішенні складних проблем мають особливо важливе значення в роботі працівників МВС.

Аналізуючи конкретний зміст особистісних ресурсів, можемо підсумувати, що якості особистісної ресурсності виступають як фактори ситуативної та стратегічної адаптації, професійної ефективності та самореалізації працівника МВС. Особистісні ресурси протистоять професійним та особистісним деформаціям, включаючи професійне вигорання, і виступають стратегічними інструментами для досягнення мети професійного само-

розвитку працівника МВС. Мобілізація особистих ресурсів працівників МВС для здійснення відповідних регуляторних корекцій своєї активності у процесі професійної діяльності сприятиме поліпшенню психічного здоров'я та підвищенню ефективності їхньої професійної діяльності, що особливо важливо в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Даценко О. А. Психологічний ресурс як наукова парадигма. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія: Психологія. 2020. Т. 31 (70) № 4. С. 22-27.
2. Казібекова В. Ф. Психологічні ресурси особистості: філософсько-психологічний зміст. *Науковий вісник ХДУ*. Серія «Психологічні науки». 2017. Т. 1 № 2. С. 120-127.
3. Крайнюк В. М. Психологія стресостійкості особистості: монографія. Київ: Ніка-Центр, 2007. 432 с.
4. Кудерміна О. І. Психологія особи як суб'єкта правоохоронної діяльності : монографія. НАВС. Чернівці : Наші книги, 2012. 415 с.
5. Лефтеров О. В., Тімченко О. В. Психологічні детермінанти загибелі та поранень працівників органів внутрішніх справ / О. В. Лефтеров, О. В. Тімченко ; Донецький ін-т внутрішніх справ. Донецьк : ДІВС МВС України, 2002. 322 с.
6. Штепа О. С. Аналіз та інтерпретація емпіричної багатофакторної моделі психологічної ресурсності особистості. *Проблеми сучасної психології*. 2015. Вип. 28. С. 670-682.
7. Штепа О. С. Особливості зв'язку психологічної та персональної ресурсності особистості. *Проблеми сучасної психології*. 2013. Вип. 21. С. 782-791.

8. Чиханцова О. Психологічні основи життєстійкості особистості: монографія. Київ: Талком, 2021 р. 319 с.

Murberg T. A. Personality and coping among adolescents. *Journal of Individual Differences*. 2009. Vol. 30. P. 59-64.

МАГАСЬ Геннадій,

доктор наук з державного управління, доцент,
заступник начальника кафедри прикордонної безпеки
факультету підготовки керівних кадрів
Національної академії Державної
прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького
(м. Хмельницький, Україна)

ТКАЧУК Дмитро,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
прикордонної безпеки факультету підготовки
керівних кадрів Національної академії
Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького
(м. Хмельницький, Україна)

БЕЗПЕКА ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Залежно від загроз, система національної безпеки тієї чи іншої держави стосується різних галузей безпеки. У сучасному світі виділяють такі галузі: державна безпека; суспільна безпека; техногенна безпека; екологічна безпека; економічна безпека; енергетична безпека; інформаційна безпека; кібербезпека; фінансова безпека; безпека особистості, прикордонна безпека, а також без-

пека державного кордону. Багато питань, які стосуються різних аспектів національної безпеки в її визначальних сферах кожної окремої держави, потребують спільних конструктивних і цілеспрямованих зусиль. Жодна держава не володіє достатніми ресурсами, які гарантували б їх економічну, соціальну безпеку, успішну боротьбу з міжнародною злочинністю, припинення глобальних екологічних катастроф тощо без скоординованих спільно з іншими державами дій. Із цією метою держава тією чи іншою мірою включається в інтеграційні процеси, зокрема й у сфері безпеки державного кордону.

Водночас, слід звернути увагу на те, що разом із поняттям «безпека державного кордону» існує поняття «прикордонна безпека».

Що ж таке прикордонна безпека? Зміст прикордонної безпеки полягає в забезпеченні безпеки на державному кордоні та в зоні прикордонного поясу, який є першим «ешелоном» захисту національної безпеки держави. Прикордонний пояс – це ділянка місцевості, яка визначена, як правило, у межах території району, міста, селища та села, прилеглої до державного кордону або до узбережжя моря, а також у межах територіального моря, внутрішніх вод, частини вод прикордонних річок, озер та інших водойм і розташованих у цих водах островів. Отже, роль зони прикордонного поясу відіграє контрольований прикордонний район [1].

У багатьох країнах прикордонна безпека є важливою складовою національної безпеки та становить один зі пріоритетів державної політики у сфері безпеки. Таким чином, прикордонна безпека – це захищеність територіального суверенітету держави та всіх сфер громадського життя і людської діяльності в межах прикордонного простору від зовнішніх і внутрішніх загроз, це стан, коли ймовірність територіальної, політико-економічної, культурної експансії на прикордонний простір з метою порушення територіальної цілісності держави зводиться до мінімуму внаслідок здійснення комплексу заходів з відвертання й нейтралізації реальних і потенційних загроз (небезпек) [2, с. 52].

Далі розглянемо поняття безпеки державного кордону. Загалом, під безпекою державного кордону слід розуміти сукупність заходів, спрямованих на забезпечення безпеки державного кордону як об'єктивно існуючого об'єкту від вторгнення, незаконного перетину, контрабанди, терористичних актів та інших небезпек, що можуть стати загрозою для національної безпеки та суверенітету країни.

У праці [3] доведено, що безпека державного кордону – це комплекс дій та система заходів, спрямованих на захист державного кордону від реальних та потенційних небезпек, які в подальшому можуть стати загрозами для національної безпеки та суверенітету держави.

У чому різниця між безпекою державного кордону та прикордонною безпекою?

Безпека державного кордону та прикордонна безпека – це дві пов’язані між собою концепції, проте між ними є деяка різниця.

Безпека державного кордону – це концепція, яка охоплює заходи, спрямовані на захист *самого* кордону від будь-яких негативних впливів, таких як провокації, транскордонна злочинність, контрабанда тощо. Основні завдання безпеки державного кордону полягають у запобіганні незаконному перетину кордону, охороні державного суверенітету та територіальної цілісності.

Прикордонна безпека – це концепція, що охоплює заходи, спрямовані на забезпечення безпеки в зоні прикордонного поясу (контрольованому прикордонному районі), який є першим ешелonom у системі захисту національної безпеки держави. Основні завдання прикордонної безпеки полягають у запобіганні незаконному перетину кордону, контрабанді, тероризму та іншим формам злочинності, які можуть виникнути в контрольованому прикордонному районі.

До основних завдань державної прикордонної політики у сфері прикордонної безпеки державного кордону України слід віднести:

виявлення та нейтралізація загроз суверенітету територіальної цілісності України;

підтримка адміністративно-правових режимів, встановлених на державному кордоні України та прикордонної території;

запобігання виникненню збройних конфліктів та прикордонних інцидентів на державному кордоні України;

забезпечення захисту інтересів та безпеки громадян, державних та громадських організацій у прикордонному просторі України;

створення умов для сталого соціально-економічного та культурного розвитку прикордонної території України, торгово-економічного та культурного співробітництва із закордонними партнерами;

забезпечення комфортних умов для перетину державного кордону України громадянами, удосконалення системи контролю за законністю перетину державного кордону транспортними засобами, а також переміщення через державний кордон вантажів, товарів та іншого майна.

Отже, безпека державного кордону та прикордонна безпека – це дві різні концепції, але вони мають спільну мету – забезпечення національної безпеки держави. Безпека державного кордону є складовою частиною прикордонної безпеки, оскільки забезпечення безпеки державного кордону – це одне з завдань, яке повинні виконувати Державна прикордонна служба України та Збройні сили України [4] з метою забезпечення безпеки в зоні прикордонного поясу.

Список використаних джерел:

1. Про прикордонний режим : Постанова Кабінету Міністрів України від 27.07.1998 р. № 1147. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1147-98-%D0%BF#Text>. (дата звернення 25.03.2024).

2. Прикордонна безпека України : навчальний посібник / В. О. Назаренко, В. М. Серватюк, О. М. Ставицький та ін. Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2018. С. 52.

3. Яблонський І. М., Серватюк В. М. Теоретико-методологічні підходи до розуміння державного кордону та його захисту. *Чесць і закон*. Харків, 2023. № 1 (84). С. 55-62.

4. Про державний кордон України : Закон України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1992. № 2. Ст. 5.

МАЛЬЦЕВ Андрій,

кандидат педагогічних наук, доцент,
заступник начальника факультету підготовки
керівних кадрів Національної академії
Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького
(м. Хмельницький, Україна)

ГЛУЗДАНЬ Олексій,

кандидат військових наук,
начальник кафедри прикордонної безпеки
факультету підготовки керівних кадрів
Національної академії Державної
прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького
(м. Хмельницький, Україна)

**ДЕЯКІ ПОГЛЯДИ ЩОДО ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ
БЕЗПЕКОВОГО СЕРЕДОВИЩА З УРАХУВАННЯМ
СФЕРИ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ**

З появою нових видів загроз, зокрема військової агресії російської федерації проти України, тимчасової окупації нею території Автономної Республіки Крим і міста Севастополя, що супроводжується здійсненням заходів, спрямованих на дестабілізацію політичної та економічної ситуації в Україні, розвитком тероризму та загрозою його поширення територією України, зумовлює перегляд та уточнення концептуальних засад щодо формування та реалізації державної політики у сфері безпеки державного кордону.

Безпека державного кордону – це комплекс дій та система заходів, спрямованих на захист державного кордону від реальних та потенційних небезпек, які в подальшому можуть стати загрозами для національної безпеки та суверенітету держави [1].

Сфера безпеки державного кордону – специфічна галузь міждержавних і внутрішньосупільних відносин з питань договірно-правового оформлення державного кордону, підтримання правовідносин на ньому, забезпечення функціонування системи захисту державного кордону.

Державна політика у сфері безпеки державного кордону – це сукупність заходів (механізмів) державного управління, спрямованих на забезпечення суверенітету, недоторканності й цілісності території, реалізацію та захист національних інтересів і безпеки держави в її прикордонному просторі.

Пропонуємо розглянути безпекове середовище (глобальні, регіональні та національні аспекти) у контексті безпеки державного кордону.

Доведено, що російська федерація як держава-агресор – джерело довгострокових системних загроз національній безпеці України, а республіка білорусь є співучасницею військової агресії російської федерації проти України.

Рівень загрози транскордонної злочинності оцінюється як помірний, проте має сталу тенденцію до зростання. Географічне розташування України робить її привабливою для транзитного переміщення незаконних мігрантів і наркотиків.

На державному кордоні регулярно здійснюються спроби його перетинання мігрантами, а також незаконного переміщення товарів. Заходи, здійснені в рамках виконання Плану дій щодо лібералізації візового режиму між Україною та ЄС, дали змогу посилити контроль в'їзду та виїзду на державному кордоні.

В останні роки спостерігається підвищення рівня міграції в Україну з політично нестабільних держав. Через територію України проходить один із п'яти основних маршрутів нелегальної міграції, – Центральноєвропейський, який пролягає через російську федерацію, Україну, Польщу, Словаччину до держав Західної Європи.

Водночас транзитні міграційні потоки через Україну не мають істотного впливу на міграційну ситуацію в ЄС [2].

Отже, основними загрозами у сфері безпеки державного кордону є:

територіальні претензії російської федерації до України і посягання на її суверенітет та територіальну цілісність;

нарощування російською федерацією та постійна присутність поблизу державного кордону України угруповання військ із потужним ударно-наступальним потенціалом, створення нових, розширення і модернізація наявних баз, об'єктів військової інфраструктури, у тому числі і на території рб;

незавершеність договірно-правового оформлення державного кордону в Азовському, Чорному морях та Керченській протоці, а також визначення меж виключної (морської) економічної зони і континентального шельфу між Україною і російською федерацією в Чорному морі;

збереження присутності військового контингенту російської федерації на території Придністровського регіону Республіки Молдова;

використання гібридного впливу з боку рф щодо де-стабілізації соціально-політичної та економічної обстановки в Україні, у тому числі шляхом створення штучної міграційної кризи на українсько-російській та українсько-білоруській ділянках державного кордону;

проведення спецслужбами інших держав спеціальних операцій та провокацій на державному кордоні з метою дискредитації органів державної влади України;

порушення рф норм міжнародного морського права щодо обмеження мореплавства Керченською протокою, доступу суден до українських портів на Азовському морі, перешкоджання море господарській діяльності України;

активізація діяльності терористичних організацій у світі;

транскордонна злочинність, пов'язана з нелегальною міграцією, торгівлею людьми, контрабандою зброї, боєприпасів, вибухових речовин і наркотиків;

незаконне переміщення через кордон товарів та цінностей, ухилення від сплати установлених платежів.

Зазначені загрози є транскордонними та існують на фоні складної внутрішньої ситуації: повільного розвитку прикордонної інфраструктури, високого рівня корупції, браку мотивованого та навченого персоналу, наявності проблем щодо координації та комунікації суб'єктів у сфері безпеки державного кордону, обмеженого фінансування без можливості формування бюджету розвитку.

Державна політика у сфері безпеки державного кордону ґрунтується на таких основних принципах міжнародного права [3], як: недоторканність і цілісність державної території, невтручання у внутрішні справи держави, самовизначення, заборона агресивних воєн і

відмова від анексій, мирне вирішення міжнародних спорів, непорушність кордонів, а також право народів розпоряджатися своїми природними ресурсами.

Основними завданнями реалізації державної політики у сфері безпеки державного кордону є:

організація ефективного виконання завдань з охорони та захисту державного кордону на суші, морі, річках, озерах та інших водоймах з урахуванням наявних спроможностей та виділеного фінансування;

продовження заходів щодо посилення спроможностей Морської охорони з охорони суверенних прав України в її прилеглий та виключній (морській) економічній зонах, контролю за реалізацією прав і виконання зобов'язань у цих зонах інших держав, українських та іноземних юридичних і фізичних осіб, міжнародних організацій;

удосконалення системи висвітлення надводної обстановки та створення суцільної зони спостереження на морській ділянці державного кордону;

нарощування інженерно-технічного облаштування державного кордону України, у першу чергу українсько-російської та українсько-білоруської ділянок;

удосконалення механізму координації діяльності та забезпечення високого рівня співпраці суб'єктів інтегрованого управління кордонами.

Список використаних джерел:

1. Яблонський І. М., Серватюк В. М. Теоретико-методологічні підходи до розуміння державного кордону та його захисту. *Честь і закон*. Харків, 2023. № 1 (84). С. 55-62.

2. Про схвалення Стратегії інтегрованого управління кордонами на період до 2025 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.07.2019 р. № 687-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/687-2019-%D1%80#Text>. (дата звернення 25.03.2024).

3. Про державний кордон України : Закон України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1992. № 2. Ст. 5.

MAMONOVA Olena,
PhD in Pedagogics, Associate Professor,
Associate Professor of Foreign Languages Department,
Donetsk State University of Internal Affairs
(Kropivnytskyi, Ukraine)

USING ACTIVE FORMS OF TEACHING CADETS PROFESSIONAL FOREIGN LANGUAGE DURING MARTIAL LAW

State requirements for quality assurance of official-business communication in different spheres of life, intensive development of international contacts necessitate improving the system of vocational education, including language training of future law enforcement professionals. The above actualizes the need to find effective ways of teaching state and foreign languages in MIA of Ukraine the institutions of higher education, which would be most focused on

providing practice-oriented language training of future police officers.

Since language is an important tool for the professional activity of law enforcement officers, linguistic subjects in their professional training program should be perceived and understood as professional ones. At the same time, the process of studying native and foreign languages should be based on close interaction with other professional subjects, revealing in this way the integrity and practical direction of language training. The authors of modern scientific works on the problems of training future law enforcement officers for professional language and communication activities emphasize the importance of using, along with traditional, also innovative forms and methods of language teaching. Experts call such forms and methods of interactive training as briefing-discussion, role-playing game, competition, business game, brainstorming, classes-excursions, analysis of professional incidents, solving professionally directed problem situations-cases based on group reflection, self-commenting of vital foreign language communicative situations based on authentic texts of a professionally directed nature, cross-cultural analysis of profile authentic texts, etc. the most promising ones [1, c. 12; 2, c. 7; 3].

The development of language communication skills of cadets is facilitated by systematic work with authentic materials. In the process of classroom and individual work, they regularly listen to audio recordings, watch documentaries and feature films (for example, "Interpol – 100 Years of In-

ternational Police Cooperation", "Crime Classification", "Police community officers", "A training day", "A lawyer", "A witness for the prosecution"), video stories about the actions of the police during mass events, process materials from the Internet, articles from American and British newspapers, textbooks published in Great Britain, etc. Collective discussion of the proposed topic, conducting dialogues on a professional issue, including elements of business and role-playing games, in particular modeling of quasi-professional situations of language communication (for example, at the scene of a crime, in the process of questioning witnesses, drawing up a protocol, press conferences, etc.) during discipline classes "Foreign language for professional purposes" allow cadets to focus on the research and creative activities, significantly increase the level of their independence and cognitive activity. The personal inclusion of cadets in the educational process, which models a real situation of communication with its social and professional content, helps the cadets to form a clear idea of the place of a foreign language in their future practical activities.

The form of binary classes allows students and cadets to form a high level of cognitive interest and cognitive need, that is, to form a more stable cognitive motive aimed at mastering the educational material. [4, c. 331-332] Thus, researcher N. Kononets believes that the main goal of a binary class is a deeper assimilation of knowledge, a high level of generalization and systematization. Nowadays, with the help

of binary classes, we create an opportunity to go beyond the selfsufficient functional role of its individual components; we form qualitatively new knowledge in students, which is characterized by a higher level of comprehension, dynamism of application in new situations, increasing their effectiveness and systematicity. Binary classes contribute to the generalization and consolidation of knowledge acquired during the academic year, form creative imagination, figurative thinking, and awaken interest in search activity [5, c. 82].

One of the factors stimulating cadets' interest in studying a foreign language is conducting binary classes with employees of internal affairs bodies and native speakers. During five academic years, the Department of Foreign Languages of Donetsk State University of Internal Affairs closely cooperated with the Sector of International Police Cooperation of Donetsk Regional Department of National Police in Donetsk region. At the practical classes in the discipline "Foreign language for professional purposes (English)" on such topics as "Law enforcement agencies", "Interpol", "Classification and investigation of crimes", police officers presented materials in the form of presentations, authentic video films, followed by discussion of certain issues in training platoons. The original introduction of new vocabulary on the topic and its activation during discussions contributed to the formation of foreign language communication skills and increased the cadets' activity in classes.

With the beginning of the full-scale invasion of russia into Ukraine and the relocation of the university to the city of

Kropyvnytskyi, these longstanding ties of cooperation were broken. It was not easy to find the alternative to such practical classes after the relocation during Martial Law. Preparation for language communication requires the use not only of authentic language material, but also direct communication with native speakers. The active search for innovative forms of conducting practical classes by the associate professors of the Department of Foreign Languages of DonSUUA gave positive results in the form of cooperation with a native speaker, a volunteer from the USA, William Thompson. For the 2022-2023 and 2023-2024 academic years on the basis of the Regional Universal Scientific Library named after D.I. Chizhevskyi, the department of literature in foreign languages, the binary classes were held with cadets of the 1st-4th years on the topics "Law enforcement agencies", "Classification of crimes", "Peculiarities of communication of police officers in the USA", "The justice system of the USA", "Police units of the USA", "System of modern democracy", "War Crimes" and others. During such classes, the cadets were offered vocabulary on the relevant topic, presentation of the material, listening to authentic texts, watching educational videos and further discussing specific issues with a foreigner. Conducting binary classes with a native speaker became a positive experience in the formation of foreign language communicative competence of future law enforcement officers. These types of work stimulated the cadets' activity in class, contributed to the development of foreign language

communication skills, and helped to eliminate the psychological barrier during discussions with foreigners. During the binary classes, the cadets learned professional vocabulary better and acquired professional foreign language communication skills. A similar practice should be used in further work with cadets to maintain their constant interest in studying foreign languages. Cadets are highly interested not only in the represented professional context, but especially in the live communication with the representative of other culture.

Список використаних джерел:

1. Вертегел В. Л. Виховання естетичного смаку в студентів вищих навчальних закладів МВС України засобами іноземних мов : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.07 «Теорія і методика виховання». Херсон. держ. ун-т. Херсон, 2008. 20 с.

2. Гріднєва Л. М. Формування іншомовної комунікативної компетенції майбутніх працівників правоохоронних органів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Луган. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Луганськ, 2010. 20 с.

3. Гороховська Т. В. Формування культури професійного мовлення майбутніх працівників органів внутрішніх справ : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти». Київ. нац. ун-т внутр. справ. Київ, 2007. 22 с.

4. Кононец Н. Бінарне заняття як форма ресурсно-орієнтованого навчання студентів. *Проблеми підготовки су-*

часного вчителя. 2014. № 9(1). С. 80-86. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ppsv_2014_9%281%29_14.

5. Ковтун В. М. Особливості навчання майбутніх офіцерів-прикордонників іноземної мови для професійного спілкування. *Освітньо-наукове забезпечення діяльності правоохоронних органів і військових формувань України*. Серія: Психологопедагогічні та філологічні науки : V Всеукр. наук.- практ. конф. (7 груд. 2012 р.) / Нац. акад. Держ. 242 прикордон. служби України ім. Богдана Хмельницького. Хмельницький, 2012. С. 90-91.

МАРОВА Світлана,

доктор наук державного управління, професор,
професор кафедри державно-правових дисциплін та
публічного управління факультету № 4
Донецького державного університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ТАНЧИК Олена,

кандидат економічних наук, доцент,
професор кафедри соціальних наук
Glendale Community College, USA

ДЛЯ РОБОТИ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

Розглядаючи засади підготовки фахівців сектору безпеки, не можна оминати питання особливості їх діяльності на деокупованих територіях. Під час роботи на реінтегрованих деокупованих територіях фахівці з безпеки можуть стикнутися з різними небезпечними

чинниками. Серед існуючих, перш за все, слід виділити потенційну загрозу небезпеки.

Деокуповані території – це території, що перебували під контролем або впливом іншої держави чи групи сил, ніж та, яка має на них міжнародно визнаний суверенітет. Можна стверджувати, що ці території мають унікальні соціально-економічні та політичні контексти, які створюють потенційні загрози безпеці з кількох причин:

- після конфлікту реінтегровані території можуть переходити до нових політичних устоїв або систем управління, що викликає нестабільність через відсутність чіткої влади та правопорядку і, як наслідок, сприяє конфліктам, боротьбі за владу, терористичним діям;

- на реінтегрованих територіях може бути відсутній чіткий набір стандартів і процедур, що ускладнює роботу фахівців, у т. ч. і в секторі безпеки;

- деокуповані території часто продовжують бути предметом геополітичних протиріч між різними державами, що може призвести до продовження воєнних конфліктів;

- відсутність контролю і правопорядку на деокупованих територіях створює сприятливе середовище для терористичних організацій та злочинності, що загрожує як місцевому населенню, так і сусіднім територіям;

- на реінтегрованих територіях можуть існувати напружені відносини між різними соціальними групами, між групами, що є прихильниками різних політичних

поглядів, що також виявляється причиною конфліктів та насильства, з якими стикаються фахівці служби безпеки.

Наступний чинник, що створює специфічні умови роботи на деокупованих територіях, є психологічні та емоційні травми населення. Дуже часто фахівці працюють зі свідченнями насильства, гіркою спадщиною конфлікту та стражданнями місцевого населення. Найчастіше до причин таких станів населення відносять:

- травми від військових дій (обстрілів, бомбардувань, військової окупації тощо);
- страх та невпевненість через нестабільність ситуації, загрозу безпеці, відчуття відокремленості від рідних, які залишилися на іншій території, втрату родини та близьких;
- соціальну ізоляцію (через обмеження на вільний рух, відокремленість від решти світу);
- порушення прав людини (такі, як безпідставне затримання, примусове переміщення, фізичне або психологічне насильство) тощо.

Усе це може викликати посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), інші психологічні проблеми, створювати складність для психологічного благополуччя та емоційного здоров'я населення деокупованих територій.

Наступним чинником, який впливає на умови діяльності на деокупованих територіях, є повністю або част-

ково зруйнована інфраструктура. Безумовно, відновлення інфраструктури, забезпечення постконфліктного відновлення економіки та соціальних послуг – завдання органів управління різного рівня, але зруйнована інфраструктура впливає й на діяльність фахівців служби безпеки. Це виявляється в ускладненні доступу до певних районів та об'єктів, унеможливлені ефективної комунікації між різними підрозділами служби безпеки, координації дій та відповідей на загрози. Зруйнована інфраструктура ускладнює проведення спостережень та патрулювання, зменшує ефективність контролю ситуації. Крім того, зруйнована інфраструктура підвищує ризик для персоналу служби безпеки, оскільки уражені будівлі, дороги та інші об'єкти можуть бути небезпечними для проникнення і вимагають додаткових заходів безпеки для фахівців, які працюють на цих територіях. У разі настання надзвичайних ситуацій, таких як природні катастрофи або терористичні атаки, зруйнована інфраструктура може ускладнювати евакуацію та реагування служб безпеки. Це може підвищити ризик для населення та ускладнити проведення оперативних заходів. Усі ці фактори можуть створювати виклики для фахівців служби безпеки на деокупованих територіях і вимагати ретельного планування, координації та реалізації заходів забезпечення безпеки. Перелічені чинники роблять підготовку фахівців для роботи на реінтегрованих територіях в секторі безпеки критично важливою для ефективної роботи і реалізації мирних та стабільних

перетворень у цих областях. Тому під час підготовки необхідно приділити увагу таким аспектам:

1. Розуміння місцевих контекстів, політичних, економічних та соціальних реалій на реінтегрованих територіях. Це допоможе фахівцям адаптуватися до специфічних потреб та викликів, з якими вони стикаються.

2. Комунікаційні навички: фахівці мають вміти ефективно спілкуватися з місцевими жителями, а також з різними групами зацікавлених сторін, такими як урядові

органи, громадські організації та міжнародні партнери.

3. Навички врегулювання конфліктів: знання та навички врегулювання конфліктів є критичними для забезпечення миру та стабільності на реінтегрованих територіях. Фахівці повинні вміти працювати з різними конфліктними сторонами та допомагати вирішувати спірні питання.

4. Експертиза в області безпеки: передбачає глибоке розуміння військової та цивільної безпеки, включаючи принципи та стратегії відновлення порядку, протидії тероризму, контролю над зброєю та попередження конфліктів.

5. Психологічна підготовка: робота на реінтегрованих територіях з населенням, більшість якого потерпає від посттравматичного стресового розладу, може бути стресовою та вимагати від фахівців витримки та стійкості. Тому важливо, щоб вони отримали психологічну

підготовку та мали постійну психологічну підтримку на місцях.

6. Правові знання: необхідним є розуміння міжнародного та національного права, які стосуються конфліктів, прав людини та реінтеграції територій. Це допоможе фахівцям працювати в межах закону та забезпечити права та безпеку місцевих жителів.

7. Технічні навички: враховуючи зростання використання цифрових технологій, у т. ч. у сфері безпеки, необхідним є опанування цих технологій, уміння працювати із засобами масової комунікації для ефективного ведення своєї діяльності.

Ці аспекти підготовки допоможуть фахівцям у секторі безпеки ефективно працювати на реінтегрованих територіях та сприяти мирному відновленню та розвитку цих областей.

МІРОШНІЧЕНКО Сергій,
доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України,
професор кафедри кримінального права,
процесу та криміналістики Київського університету
інтелектуальної власності та права
Національного університету
«Одеська юридична академія»
(м. Київ, Україна)

ГУЧЕНКО Катерина
аспірант Київського університету інтелектуальної
власності та права Національного університету
«Одеська юридична академія»
(м. Київ, Україна)

ІСТОРИЧНІ ПЕРСПЕКТИВИ ЗЛОЧИНУ ДЕЗЕРТИРСТВА В НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ: УРОКИ МИНУЛИХ КОНФЛІКТІВ

Дезертирство було постійною проблемою у воєнному контексті впродовж усієї історії. Однак, окрім безпосередніх наслідків у військовому праві, дезертирство також має важливе значення для ширших досліджень поведінки людини під час конфлікту. У цій роботі розглянуто історичні перспективи злочину дезертирства, досліджено його еволюцію, мотивацію і наслідки в різних конфліктах. Вивчаючи уроки минулих конфліктів, це дослідження має на меті дати уявлення про багатогранну природу дезертирства, проливаючи світло на його соціальні, психологічні та стратегічні виміри.

Дезертирство, яке часто розглядається як порушення обов'язку і вірності, є постійною темою в анналах воєнних дій. Від стародавніх битв до сучасних війн явище дезертирства військовослужбовців створює значні проблеми як для військових командирів, так і для політиків. Однак, окрім безпосередніх наслідків для військової дисципліни, дезертирство є багатою сферою вивчення для дослідників, зацікавлених у розумінні людської поведінки під час конфлікту. У роботі розглянуто історичні перспективи дослідження дезертирства, з'ясовано його закономірності, причини і наслідки через призму минулих конфліктів.

Історія дезертирства сягає давніх часів, коли в текстах різних цивілізацій можна знайти згадки про солдатів, які тікають із поля бою. У Середньовічній Європі дезертирство часто каралося суворим покаранням, включаючи страту або каліцтво. Під час наполеонівських війн рівень дезертирства різко зріс, що було спричинено важкими умовами, недостатнім забезпеченням та розчаруванням у військовому керівництві. Громадянська війна в США стала свідком масового дезертирства під впливом таких факторів, як ідеологічні розбіжності, політика призову до армії і суворих реалій бойових дій. Розуміння мотивів дезертирства має вирішальне значення для розуміння його складності. Хоча деякі випадки дезертирства можуть бути спричинені боягузтвом або інстинктом самозбереження, багато хто дезертирує через такі фактори, як розчарування у справі, жорстоке поводження з боку начальства або турбота про добробут сім'ї. Психологічний стрес, у тому числі травми, отримані під час бойових дій, також можуть сприяти дезертирству. Крім того, на рішення солдатів дезертирувати можуть впливати соціально-політичні фактори, такі як ідеологічні розбіжності, етнічна напруженість або класова нерівність.

Наслідки дезертирства були всілякими в різних історичних контекстах. У стародавніх суспільствах дезертирів суворо карали, що часто слугувало стримуючим фактором для інших. Під час світових воєн у деяких арміях дезертирство каралося смертю, що свідчить про

серйозність ставлення до нього. Однак виконання покарань було різним, причому в деяких випадках виявлялася поблажливість, особливо коли солдати дезертирували через пом'якшувальні обставини, такі як проблеми з психічним здоров'ям. Вивчення дезертирства в минулих конфліктах дає цінну інформацію для сучасних досліджень й укладанню політики. По-перше, воно висвітлює складну взаємодію індивідуальних, соціальних і екологічних чинників у формуванні поведінки дезертирів. По-друге, вона визначає важливість усунення першопричин, таких як погане керівництво, неадекватні умови життя і проблеми з психічним здоров'ям, для зниження рівня дезертирства. Ба більше, історичні перспективи можуть стати основою для стратегій сприяння моральному духу, згуртованості й стійкості серед військовослужбовців.

Витоки дезертирства можна простежити в стародавніх цивілізаціях, де військова служба часто була обов'язковою, а дезертирство розглядалося як зрада вірності державі або правителю. У Стародавньому Римі дезертирство каралося смертю або суворими покараннями, що відображало важливість військової дисципліни для підтримки імператорської влади. Аналогічно, у феодальних суспільствах дезертирство з армії феодала зустрічало суворі репресії, оскільки підривало феодальний порядок і ставило під загрозу військові кампанії. Протягом середньовічного та ранньомодерного періодів дезе-

ртирство залишалося поширеною проблемою у воєнних конфліктах та кампаніях. Поява постійних армій і найманих військ створила нові виклики у підтримці дисципліни і лояльності серед солдатів. Дезертирство часто зумовлювалося такими факторами, як важкі умови життя, неадекватна оплата праці та розчарування у військовому керівництві. Покарання за дезертирство були дуже різними – від таврування і каліцтва до ув'язнення і страти.

У сучасну епоху поява професійних армій і кодифікованих військових законів призвела до більшої стандартизації і регламентації злочинів, пов'язаних із дезертирством. Військові кодекси поведінки, такі як Єдиний кодекс військової юстиції (UCMJ) у США і Женевські конвенції, створили правову базу для боротьби з дезертирством та іншими порушеннями військової дисципліни [1]. Однак у різних збройних силах і правових системах дезертирство трактується по-своєму, що призводить до розбіжностей у правозастосуванні та покаранні.

Протягом останніх століть зміна суспільних поглядів і правові реформи вплинули на ставлення до дезертирів у військовому і цивільному контекстах. Розвиток правозахисних рухів і міжнародного гуманітарного права призвів до більшого визнання прав і захисту дезертирів, особливо у випадках, пов'язаних із відмовою від військової служби з міркувань совісті або політичного інакомислення. Зростають зусилля з реабілітації та реінтеграції дезертирів у суспільство, що відображає перехід до

більш гуманних і реабілітаційних підходів до правосуддя.

Незважаючи на прогрес у правовому захисті та соціальних нормах, дезертирство залишається спірним питанням у сучасному військовому дискурсі. Дебати навколо дезертирства часто перетинаються з більш широкими дискусіями про військову юстицію, психічне здоров'я та етику ведення війни. Поширеність посттравматичного стресового розладу (ПТСР) та інших пов'язаних з бойовими діями проблем психічного здоров'я спонукає до більшого розуміння і підтримки солдатів, які стикаються із психологічними проблемами. Крім того, зростання кількості нерегулярних збройних формувань і різного роду недержавних акторів розмило межі між комбатантами і цивільними особами, поставивши під сумнів застосовність традиційних законів про дезертирство в сучасних конфліктах. Історичні перспективи злочину дезертирства дають цінне уявлення про складнощі військової дисципліни, правосуддя і людської поведінки. Простежуючи еволюцію дезертирства в різні історичні періоди і культурні контексти, ми отримуємо глибше розуміння його значення і постійної актуальності в сучасних дослідженнях і дискурсах. Орієнтуючись у складнощах сучасної війни і суспільних нормах, важливо спиратися на історичні перспективи для формування наших підходів до вирішення проблеми дезертирства і

просування справедливості, співчуття і відповідальності як у військовому, так і в цивільному середовищі.

Історичні перспективи злочину дезертирства надають багатий матеріал для дослідників, які прагнуть зрозуміти складнощі людської поведінки під час конфлікту. Вивчаючи його еволюцію, мотивацію і наслідки в різні історичні епохи, науковці можуть отримати цінну інформацію про багатогранну природу дезертирства. Крім того, уроки минулих конфліктів пропонують рекомендації для сучасних зусиль із протидії дезертирству у воєнному контексті, виділяючи необхідність цілісних підходів, які враховують як індивідуальні, так і системні фактори. Зрештою, вивчаючи історію, ми можемо краще орієнтуватися у викликах, які створює дезертирство, і прагнути до більш ефективного врегулювання конфліктів і миротворчих зусиль.

Список використаних джерел:

1. Home. UCMJ - Uniform Code of Military Justice - Military Law. URL: <https://ucmj.us/>.

МЕЛЬНИЧЕНКО Владислав,

головний спеціаліст-юрисконсульт відділу
представництва інтересів у судах та інших органах № 1
юридичного управління Головного управління
Пенсійного фонду України в Запорізькій області
(м. Запоріжжя, Україна)

ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС ДІЇ

РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

У зв'язку з повномасштабним вторгненням росії на територію України 24 лютого 2022 року Президентом України було запроваджено правовий режим воєнного стану на всій території України [1]. У статті 10 цього Закону зазначено, що в період дії воєнного стану не можуть бути припинені повноваження, зокрема органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність і досудове розслідування [2]. Відповідно до Закону, поліцейські в цивільному одязі під час воєнного стану не завжди зобов'язані носити жетон [3]. Поліцейські мають право одержувати від державних органів, органів місцевого самоврядування, юридичних осіб державної форми власності інформацію, необхідну для виконання визначених завдань та повноважень поліції, у тому числі щодо полонених.

Також стаття 23 Закону України «Про Національну поліцію» доповнена такими положеннями:

- 1) конвоювання осіб;
- 2) розмінування територій у випадках, передбачених законодавством;
- 3) здійснення техніко-криміналістичного забезпечення огляду місця події;
- 4) здійснення техніко-криміналістичного забезпечення огляду місця події;
- 5) здійснення збирання біометричних даних, у тому числі шляхом дактилоскопіювання, у випадках, перед-

бачених КПК України.

Поліція має право використовувати інформацію, отриману за допомогою фото- і відеотехніки, технічних приладів та технічних засобів, що перебувають у чужому володінні. Під час дії воєнного стану поліцейський також має право використати підручні засоби.

Під час дії правового режиму воєнного стану поліцейський має право застосувати заходи примусу, передбачені законом стосовно осіб, які беруть участь у збройній агресії проти України, без врахування вимог та заборон, передбачених статтями 43, 45, 46 Закону України «Про Національну поліцію».

Відповідно до частини 8 статті 65, «поліцейські зобов'язані проходити службу там, де це викликано інтересами служби і обумовлено наказами керівника органу (закладу, установи) поліції, до повноважень якого належить право призначення на посаду та звільнення з посади» [4].

Чинним законодавством України чітко визначено, що під час дії воєнного стану поліцейський має право застосовувати заходи примусу, передбачені законом стосовно осіб, які беруть участь у збройній агресії проти України, з врахуванням статей 43, 45, 46 Закону України «Про Національну поліцію».

Під час дії воєнного стану громадський контроль за діяльністю поліції не здійснюється. Під час дії воєнного стану поліцейським гарантується безоплатне медичне забезпечення в закладах охорони здоров'я будь-якої фо-

рми власності.

Прийняття вказаного законодавчого акту підвищить ефективність діяльності Національної поліції та дозволить оптимізувати і врегулювати питання діяльності Національної поліції в умовах правового режиму воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Про введення воєнного стану в Україні. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>. (дата звернення: 13.04.2024).

2. Про правовий режим воєнного стану. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>. (дата звернення: 13.04.2024).

3. Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2123-20#Text>. (дата звернення: 13.04.2024).

4. Про Національну поліцію. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>. (дата звернення: 13.04.2024)

МЕРДОВ Станіслав,
старший викладач кафедри спеціальної
фізичної та домедичної підготовки
факультету №3 Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

**ВИКОРИСТАННЯ МОБІЛЬНИХ ДОДАТКІВ
У ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ ФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ
МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ**

Сучасні програми фізичної підготовки майбутніх поліцейських базуються на декількох ключових аспектах, за якими відбуваються тренування: розвитку фізичної витривалості, гнучкості, проведення силових тренувань, бойовій підготовці, бігу та інших швидкісних тренуваннях. Фізичні якості майбутніх поліцейських можуть розвиватися в процесі опанування відповідних освітніх компонентів, як приклад, навчальної дисципліни «Спеціальна фізична підготовка», також у процесі занять у відповідних спортивних секціях закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, де здійснюють підготовку поліцейських, у ході реалізації заходів спортивно-масової роботи, а також здобувачами вищої освіти самостійно. Слід зазначити, що, у порівнянні з іншими заходами розвитку фізичних якостей майбутніх поліцейських, самостійні заняття не мають відповідного супроводження досвідченими науково-педагогічними працівниками, тренерами, а в здобувачів вищої освіти відсутні компетентності у виборі засобів та методів тренування фізичних якостей. У зв'язку з чим актуалізуються питання використання наявних відкритих джерел, які можуть використовуватися під час самостійного тренування фізичних якостей майбутніх поліцейських, серед яких, на нашу думку, важливого значення набувають спеціальні мобільні додатки спортивної спрямованості, представлені в мережі інтернет та на платформах AppStore та PlayMarket.

Про актуальність запровадження спеціальних мобільних додатків до процесу фізичної підготовки майбутніх поліцейських неодноразово наголошувалося в спеціалізованій літературі [1, с. 58-60; 2, с. 215-286]. Також колективом авторів було проведено емпіричне дослідження, яке підтвердило високу ефективність методики підтримання оптимального рівня фізичної та спеціальної фізичної підготовленості майбутніх офіцерів Національної поліції України (з акцентованим використанням технічних засобів навчання): прикладних мобільних додатків; мультимедійних засобів мережі Інтернет [3, с. 92-98].

Проведений нами аналіз мобільних додатків спортивної спрямованості, представлених в AppStore та PlayMarket, дозволяє стверджувати, що їх умовно можна розподілити на дві групи:

- загальнофізичні, що містять навчально-методичні матеріали з розвитку загальних фізичних здібностей та підтримання належної фізичної форми;

- вузькоспеціальні, які стосуються конкретних видів спорту чи окремих видів рухової активності [4, с. 196].

Вибір конкретного мобільного додатка в процесі самостійного розвитку фізичних якостей може здійснюватися в залежності від його функціоналу, а саме:

- «- додатки для реєстрації рухової активності та бігу (відстеження часу руху, кілометраж, швидкість, темп, ЧСС, витрачені калорії та ін.);

- додатки для здійснення контролю фізичної підготовки (контроль за виконанням вправ та кількості повторень та ін.);

- додатки для оптимізації загальнофізичної підготовки та силового тренування (містять комплекси тренувань, опис вправ, відеодемонстрації, можливість занять із професійними фітнес-тренерами та ін.);

- додатки для правильного харчування та контролю за водним балансом організму (контроль харчування, підбір правильної дієти, продуктів, щоденник харчування, журнал тренувань, питний режим та ін.)» [5, с. 65].

Аналіз контенту існуючих мобільних додатків дозволяє нам виділити такі переваги їх застосування:

- вони можуть надавати доступ до різноманітних тренувальних програм, включаючи вправи для збільшення сили, витривалості, гнучкості тощо;

- дозволяють здійснювати моніторинг прогресу в тренуваннях із розвитку фізичних якостей;

- мобільні додатки можуть допомагати скласти графік тренувань з урахуванням персональних цілей та рівня фізичної підготовки;

- деякі додатки можуть включати можливість спілкування з тренером або розробником програми, які можуть надавати поради та підтримку в процесі тренувань.

Зазначимо, що нами було проведено анкетування 330 здобувачів вищої освіти Донецького державного університету внутрішніх справ, у ході якого встановле-

но, що лише 57 % респондентів знають про наявні спеціальні мобільні додатки для розвитку фізичних якостей, проте лише 34 % опитаних мають досвід їх використання в процесі самостійних занять із фізичної підготовки. Зазначені дані свідчать про необхідність і доцільність запровадження широкого інформування здобувачів вищої освіти про наявні мобільні додатки та їх можливості, що, на нашу думку, повинно здійснюватися шляхом їх зазначення в навчально-методичних матеріалах з освітньої компоненти «Спеціальна фізична підготовка».

Підсумовуючи, зазначимо про безсумнівні переваги використання мобільних додатків як додаткового засобу забезпечення високого рівня фізичної підготовки майбутніх поліцейських.

Список використаних джерел:

1. Коробка О., Богуславський В. Шляхи покращення рівня фізичної працездатності майбутніх офіцерів національної поліції у вищій закладах зі специфічними умовами навчання. *Актуальні питання фізичної та тактико-спеціальної підготовки здобувачів вищої освіти*: збірник тез доповідей учасників науково-практичного семінару (м. Львів, 17 листопада 2023 р.) Львів: ЛьвДУВС, 2023. С. 58-60.

2. Чичкан О. А., Костовський М. Г., Кмицяк М. В. Проблема мотивації курсантів закладів вищої освіти до власного фізичного вдосконалення в умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми фізичної підготовки працівників Національної поліції в умовах воєнного стану*: матеріали Регіональної науково-

практичної конференції молодих учених (м. Кропивницький, 16 вересня 2022 року). Кропивницький, 2022. С. 215-286.

3. Методика організації системи дистанційного навчання з фізичної та спеціальної фізичної підготовки майбутніх офіцерів Національної поліції України в умовах карантинних обмежень / Гіренко С. П., Партико Н. В., Івченко А. О. та ін. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. № 75. Т. 1. С. 92-98.

4. Мердов С. П. Використання спеціальних мобільних додатків під час самостійної фізичної підготовки курсантів. *Вища юридична освіта: історичний досвід та перспективи розвитку* : матеріали регіонального круглого столу (м. Маріуполь, 22 лютого 2018 р.) Маріуполь, 2018. С. 193-197.

5. Петренко Ю., Петренко Ю. Використання мобільних додатків у формуванні мотивації здобувачів ЗВО до занять фізичною культурою і спортом. *Науково-методичні основи використання інформаційних технологій в галузі фізичної культури і спорту*. 2022. № 6. С. 62-67.

МЕРДОВА Ольга,
кандидат юридичних наук, професор,
завідувач кафедри адміністративно-правових дисциплін
факультету № 2 Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

СИМУЛЯЦІЙНЕ НАВЧАННЯ В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, проводять активну діяльність у сфері удосконалення освіт-

нього процесу за рахунок запровадження нових нестандартних методик і новітніх засобів навчання. Аналіз їх освітньої діяльності свідчить, що в останній роки все більшої уваги приділяється запровадженню в освітній процес симуляційного навчання, що обумовлюється необхідністю удосконалення існуючих підходів до набуття здобувачами вищої освіти спеціальних (фахових) компетентностей, необхідністю розвитку в них критичних навичок та покращення здатності прийняття рішень у різних умовах майбутньої професійної діяльності. Прикладами такої діяльності може слугувати запровадження в освітній процес поліцейських квестів, комплексних оперативно-тактичних навчань, проведення рольових ігор тощо, активного використання спеціалізованих навчальних об'єктів (полігонів, аудиторій).

Зазначимо, що симуляційне навчання може охоплювати різні форми, такі як віртуальне моделювання та фізичне моделювання. Віртуальне моделювання використовує комп'ютерні технології для створення інтерактивних сценаріїв і реалістичних середовищ, що дозволяє співробітникам взаємодіяти та реагувати так, як це було б у реальному житті. З іншого боку, фізичне моделювання передбачає використання фізичних моделей або реплік для моделювання ситуацій реального світу. Із зазначеного слід констатувати, що на сьогодні в освітньому процесі закладів вищої освіти зі специфічними

умовами навчання превалює лише друга форма симуляційного навчання – фізичне моделювання.

Як відомо, симуляційне навчання охоплює різні типи, які задовольняють різноманітні освітні потреби та цілі, і класично включає чотири основних види, серед яких: інтерактивні вебсимуляції, ігрові симуляції, симуляції на спеціальних об'єктах, а також доповнене, віртуальне та змішане моделювання реальності. Своєю чергою, на нашу думку, використання вебсимуляцій та доповненого, віртуального та змішаного моделювання реальності, на жаль, не отримало до сьогодні належного розповсюдження в освітньому процесі, попри безсумнівні їх переваги. Розглянемо їх детальніше.

Інтерактивні вебсимуляції доступні через онлайн-платформи та пропонують гнучкий і зручний досвід навчання. Здобувачі вищої освіти можуть працювати з реалістичними сценаріями, приймати рішення та бачити безпосередні наслідки своїх дій. Ці симуляції часто включають інтерактивні елементи, як-от квізи, містять розгалужені сценарії та мають мультимедійний вміст, що сприяє активному залученню співробітників і закріпленню набутих ними теоретичних знань. Серед переваг вебсимуляції слід зазначити економічну ефективність, масштабованість і здатність охопити широку аудиторію незалежно від географічних обмежень.

Окремо слід зупинитися на симуляціях доповненої, віртуальної та змішаної реальності, які використовують передові технології навчання. Доповнена реальність

накладає цифрову інформацію на реальний світ, віртуальна реальність створює повністю віртуальне середовище, а змішана реальність поєднує віртуальні елементи з реальним світом. Ці симуляції дозволяють здобувачам взаємодіяти з 3D-об'єктами, орієнтуватися в реалістичних сценаріях і брати участь у практичних завданнях. Переваги цього 3D-симуляційного навчання включають посилене залучення, реалістичне навчальне середовище та можливість безпечно моделювати небезпечні або рідкісні ситуації.

Як уже зазначалося, в освітньому процесі закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, на сьогодні зазначені інновації не набули широкого розповсюдження, проте певні позитивні кейси в цій діяльності мають місце. Наприклад, усіма закладами використовуються мультимедійні тири, які відносяться до категорії «інтерактивні вебсимуляції». Донецьким державним університетом внутрішніх справ розроблено Програмний 3D-комплекс «Віртуальний ситуаційний конструктор», який є інноваційним продуктом призначеним для створення інтерактивних 3D-сцен, що імітують різні місця правопорушень. В Одеському державному університеті внутрішніх справ створено освітню платформу Virtual Education, яка надає можливість напрацьовувати практичні навички слідчого, спеціаліста-криміналіста та кримінального аналітика з огляду місця події різних

видів злочинів у віртуальному середовищі з ефектом присутності за допомогою окулярів віртуальної реальності.

Підсумовуючи, зазначимо, що симуляційне навчання має безліч переваг його застосування в освітньому процесі, серед яких: забезпечення реалістичності та посилення практичності навчання; створення обстановки безпечного та контрольованого середовища; спрямованість на розвиток конкретних професійних компетентностей; розвиток навичок командної роботи; забезпечення ефективності витрат і ресурсів; підвищення рівня мотивації здобувачів вищої освіти до навчання тощо. Незважаючи на величезний перелік переваг, симуляційне навчання має різні виклики та перешкоди щодо активного його поширення, до яких, на нашу думку, слід віднести такі: витрати, пов'язані з розробкою та впровадженням симуляцій; необхідність високого рівня підготовки, планування та виконання засобів симуляційного навчання, які потребують спеціальних фахових знань і залучення допомоги фахівців ІТ-сфери; складність інтеграції симуляційного навчання з традиційними методами.

МИХАЙЛОВ Руслан,

кандидат юридичних наук, доцент,

т.в.о. завідувача кафедри правоохоронної діяльності та
поліцейстики факультету № 1

Криворізького навчально-наукового інституту

Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кривий Ріг, Україна)

ЗБЕРЕЖЕННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В НАУЦІ ПІД ЧАС ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ: ОСНОВНІ ЗАГРОЗИ

Через воєнні дії в Україні було зруйновано багато сфер діяльності. Наукова сфера не стала винятком, і науковий прогрес суттєво сповільнився. Значна кількість університетів та інститутів була зруйнована чи закрита. Пошкоджено дослідницьку інфраструктуру. Науковці почали змінювати місце роботи (тимчасово або постійно), мігрувати до більш безпечних місць, покидати країну назавжди. Згідно з проведеним дослідженням, тільки протягом 2022 року близько 20 % українських науковців полишили Україну, через що з'явилася ціла низка проблем:

- втрата загальної стратегії розвитку української науки;
- обмежений попит на наукові дослідження;
- відсутність модернізації матеріальної бази наукових досліджень;
- подальше поглиблення (розмежування) освітнього та наукового процесів;
- послаблення зв'язку між науковими дослідженнями та економічною складовою (скорочення фінансування);
- відірваність від світової науки;

- зниження академічної мобільності, пов'язане з невисокими заробітними платами науковців, та ін. [1].

Не можна свідчити, що всі вище перераховані проблеми, виникли тільки в останні два роки. Скоріше за все, зараз вони більш гостро проявилися, і пов'язано це з тим, що наука не найкращим чином функціонувала вже довгий період. Ще до цього часу маячить пострадянська система управління наукою. Необхідно визначитися, зрозуміти негативний вплив застарілих проблем, окреслити нові напрями відновлення.

Однак, попри всю трагічність нинішнього моменту, українська наука вистояла. Відновлення науки нерозривно пов'язано з відновленням людського капіталу в науковій та дослідницькій діяльності. На жаль, в Україні відсутня єдина система обліку втрат людського наукового потенціалу. Тенденція втрат людського наукового потенціалу і раніше проявлялися, в основному внаслідок зростання віку науковців, але особливо проблеми втрат людського капіталу загострилися в умовах воєнних дій.

Через повномасштабне вторгнення українські науковці стикнулися з ризиками, що пов'язані: (1) з перебуванням у зоні збройного конфлікту (загроза життю і здоров'ю, порушення прав людини тощо); (2) із недосконалістю українського законодавства; (3) із закриттям тематики наукових досліджень; (4) зі зниженням рівня освіти через дистанційне навчання; (5) із погіршенням трудоресурсної безпеки та (6) із припиненням фінансування наукових досліджень [2, с. 40-41].

Зважаючи на загрози, що стоять перед українською науковою спільнотою, дослідники пропонують таке:

- сприяти оптимізації дистанційної роботи і гнучкості робочого часу науковців. Зменшити навантаження на викладачів, науковців з урахуванням їхніх наукових здобутків, збалансувавши аудиторне, методичне і наукове навантаження;

- розробити і впровадити програми повернення науковців у науку;

- застосовувати передові практики підтримки українських науковців за кордоном;

- зменшити навантаження на науковців, наукові установи та ЗВО через спрощення процедур звітування, супроводу проєктів. Впровадити адекватні вимоги до звітності та академічної бюрократії;

- запровадити практику оприлюднення даних про втрати науковців в умовах війни;

- сформувати міжнародну наукову спільноту про стан науки в Україні. Створювати програми та умови для професійного розвитку;

- створювати міжнародні мережі підтримки науковців у ризику [2, с. 42-45].

Формування, розвиток та збереження людського капіталу в умовах війни є важливим завданням кожного університету, інституту чи дослідницької установи. Країна зі слабкою наукою – це слабка країна. Людський науковий капітал у повоєнний час має велике значення.

Високотехнологічна країна – це країна, побудована на
основі науки [3].

Список використаних джерел:

1. Вплив війни на українські дослідження. Національний фонд досліджень України. 30 січня 2024. URL : <https://nrfu.org.ua/news/vplyv-vijny-na-ukrayinski-doslidzhennya/>

2. Збереження науковців в умовах війни та надзвичайних ситуацій. Проект «Наука в небезпеці» Біла книга. Alfred P. Sloan Foundation scienceatrisk.org. Січень 2024. 52 с. URL : <https://scienceatrisk.org/storage/lp/116/78dc497f5583dab6ad3269bf89b7fad4d09f85ff.pdf>

3. Назарко С. О., Канцур І. Г., Познанська І. В. Управління людським капіталом в умовах війни. *Економіка та суспільство*. Вип. 41. 2022 . DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-32>.

МОВЧАН Анатолій,

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри оперативно-розшукової діяльності
факультету № 2 Інституту з підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції
Львівського державного
університету внутрішніх справ
(м. Львів, Україна)

ПІДГОТОВКА ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ ДО ВИКОРИСТАННЯ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ВІЙНИ

В умовах російсько-української війни особливої актуальності набуває застосування новітніх технологій

силами безпеки і оборони України. Зокрема, правоохоронні органи України, крім виконання безпосередніх функцій щодо забезпечення правопорядку та боротьби зі злочинністю, беруть участь у бойових діях, здійснюють захист та евакуацію мирного населення, проводять пошукові заходи у прифронтових районах та нейтралізацію диверсійно-розвідувальних груп противника, розмінування звільнених територій, дотримання режиму комендантської години тощо.

Для забезпечення цих та інших правоохоронних функцій важливе значення має готовність сил безпеки та оборони до використання новітніх технологій. Відтак, *новітні технології у розслідуванні злочинів* – це сучасні, найновіші інноваційні методи, прийоми, технологічні процеси, програмні і технічні засоби, інструменти, які інтегровані з метою збирання, отримання, обробки, систематизації, аналізу, зберігання та використання криміналістичної, оперативної та процесуальної інформації, для алгоритмізації й оптимізації процесу розкриття і розслідування злочинів та їх судового розгляду, підвищення якості правозастосовної діяльності [1, с. 38].

У мирний час звичним для наших міст і доріг стало використання сучасних поліцейських патрульних автомобілів, оснащених новітніми інтегрованими ІТ-системами, портативних відеореєстраторів для поліцейських, безпілотних літальних апаратів (БпЛА), обладнаних системами фото- і відеозапису. Але протидія

збройній агресії РФ поставила перед правоохоронцями нові задачі, які не були затребувані раніше.

Натомість міжнародні технологічні компанії, які розвивають технології машинного навчання, зацікавлені в залученні своїх продуктів у війні в Україні. Зокрема, одним із перспективних продуктів американської компанії Palantir є Palantir Edge AI, який дозволяє налаштувати універсальний модуль так, щоб супутникові знімки та інші джерела інформації оброблялися автоматично й відображалися на карті. Крім того, в Україні використовують технологію Meta Constellation для відстежування цілей, яка ґрунтується на даних, зібраних з комерційних супутників, теплових датчиків або розвідувальних БПЛА, а також на агентурних повідомленнях. Як зазначив в інтерв'ю виданню The Times генерал Р. Барронс, який командував британськими підрозділами в Іраку та Афганістані, якщо ще два десятиліття тому вони могли відстежувати 10 цілей на день, то сьогодні той самий підрозділ може відстежувати 300 цілей [2].

Після початку повномасштабного вторгнення росії в Україну виникла нагальна потреба знайти місце проживання для тих, хто виїжджав із зони бойових дій. Велика Британія звернулася по допомогу до американської компанії Palantir, яка запустила додаток Homes for Ukraine – для організації безпечного розселення біженців. Протягом 24 годин після запуску програма отримала понад 120 тис. пропозицій щодо житла [2].

Натомість за допомогою алгоритмів штучного інтелекту, створених компанією Primer Technologies для аналізу великих наборів даних, були автоматично транскрибовані, перекладені та проаналізовані записи перехоплених телефонних розмов російських військово-службовців та колаборантів [3]. Відтак, системи штучного інтелекту компанії Clearview AI застосовуються для ідентифікації російських військовослужбовців, причетних до вчинення воєнних злочинів в Україні. Зокрема, у Міністерстві цифрової трансформації ідентифікували російського військовослужбовця, який під час тимчасової окупації Ірпеня проник у квартиру та випадково зробив фото на Polaroid, але, ймовірно, не знав, що світлина проявляється пізніше. Після звільнення Ірпеня власниця квартири виявила відсутність 10 золотих прикрас та інших цінних речей. Як повідомив Міністр цифрової трансформації України М. Федоров, за допомогою штучного інтелекту вдалося ідентифікувати цього «любителя селфі» та знайти його сторінку у Вконтакте [4].

Слід зазначити, що технології компанії Clearview AI використовують для розпізнавання облич російських військовослужбовців навіть на фото низької якості та фото мертвих військовослужбовців із поля бою. Як стверджує видання The Times, щоразу, після сканування фотографії російського військовослужбовця, програмне забезпечення з розпізнавання облич Clearview AI надає точний результат із посиланням на сторінки, які роз-

кривають ім'я військовослужбовця, рідне місто та профіль у соціальних мережах [5].

Як приклад, в одному з українських лікувальних закладів виявили чоловіка, який стверджував, що він є пораненим військовослужбовцем ЗСУ. За його словами, після шоку, спричиненого бомбардуванням, він втратив пам'ять. Лікарі надіслали його фото фахівцям, які ідентифікували цю особу за кілька хвилин, зокрема знайшли його профіль у соціальній мережі і з'ясували, що він росіянин. Інструмент розпізнавання облич Clearview AI має потужні можливості – усе, що потрібно зробити, це завантажити фотографію в додаток, і, завдяки вдосконаленим алгоритмам, він зіставить її з одним із 10 мільярдів зображень у базі даних. Для створення цього додатку компанія за допомогою спеціальних комп'ютерних програм автоматично завантажила фотографії з американських сервісів Facebook та Instagram, а також російських «ВКонтакте» та «Одноклассники». Загалом у системі вже виконано 125 тис. пошукових запитів, у результаті було ідентифіковано 7,5 тис. підозрюваних у скоєнні злочинів, а 125 російським військовослужбовцям вже оголошено підозру. Крім того, Clearview AI допомагає возз'єднати сім'ї, знайти зниклих безвісти осіб, виявити дезінформацію, посилити безпеку на контрольно-пропускних пунктах і викрити диверсантів. Він також використовується в протидії ворожим ІПСО [2].

Ще одним напрямом використання штучного інтелекту, який розробила команда devDroid, є визначення траєкторії польотів об'єктів, у тому числі робота на випередження. Зокрема, у Києві наразі працюють системи протиповітряної оборони зі штучним інтелектом. Крім того, штучний інтелект використовується у заходах з розмінування деокупованих територій України. Для цього використовуються новітні технології, у тому числі БПЛА, які можуть підніматися на задану висоту і сканувати певний об'єкт. Якщо система діагностує вибухівку – одразу повідомляє оператора, який бачить, де знайдений об'єкт і що це може бути. Штучний інтелект необхідний, щоб мінімізувати вплив людського фактору й оптимізувати роботу саперів і вибухотехніків [6].

Отже, використання новітніх технологій правоохоронними органами України в умовах протидії збройній агресії має сприяти наближенню перемоги над ворогом. Водночас перед закладами вищої освіти зі специфічними умовами навчання постають важливі завдання щодо підготовки працівників підрозділів Національної поліції до використання новітніх технологій в умовах війни.

Список використаних джерел:

1. Благута Р. І., Мовчан А. В. Новітні технології у розслідуванні злочинів: сучасний стан і проблеми використання: монограф. Львів: Львівск. держ. ун-т внутр. справ, 2020. 256 с.
2. Штучний інтелект воює в Україні URL : https://zaxid.net/shtuchniy_intelekt_voyuye_v_ukrayini_n1576239.

3. «Війну виграють технології». Як штучний інтелект допоможе перемогти у війні з РФ? URL : <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/12/4/707197/>.

4. Штучний інтелект розпізнав окупанта, який сфотографувався на Polaroid і залишив знімок в пограбованому житлі. URL : <http://life.pravda.com.ua/society/2022/05/26/248826/>.

5. Штучний інтелект може бути ключем до перемоги України у війні – західні експерти. URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrayina-shtuchnyy-intelekt-viyna/32785722.html>.

6. У Києві працює ППО зі штучним інтелектом. URL : <https://kyiv.media/news/u-kyievi-praczyuye-ppo-zi-shtuchnym-intelektom-radnyk-monastyrskogo>.

МОЙСІЯХА Андрій,
доктор філософії в галузі
публічного управління та адміністрування,
доцент кафедри організації туристичної діяльності
Навчально-наукового інституту управління,
економіки та бізнесу (ННІУЕБ)
Міжрегіональної Академії управління персоналом
(м. Київ, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ В УМОВАХ ЗОВНІШНЬОЇ АГРЕСІЇ

Зростання технологічних можливостей та інтенсифікація кіберпростору як арени для геополітичної конкуренції вимагають від держав розробки та імплементації передових цифрових стратегій для захисту своєї суверенності та безпеки.

Сучасні конфлікти демонструють, що кіберпростір став не лише сферою економічного зростання, але й ареною для зовнішньої агресії, де цифрові технології використовуються для розвідувальної діяльності, кібератак на критичну інфраструктуру та поширення дезінформації. У такому контексті, розробка і впровадження інноваційних цифрових інструментів і систем, здатних протистояти зовнішнім загрозам та забезпечити ефективну оборону, стають пріоритетом національної безпекової політики.

У сучасному правовому полі поняття «цифрова технологія» отримало своє офіційне визначення, яке чітко закріплене в законодавчих документах. Згідно з п. п. 24 і 25 ч. 1 ст. 1 Національної програми інформатизації, визначено, що «цифрова технологія» являє собою комплекс правових, техніко-наукових та організаційних заходів. Ці заходи націлені на використання комп'ютерної техніки, програмного забезпечення та інших електронних засобів з метою зниження ручної праці користувачів при зборі, обробці, передачі інформації та виконанні інших трудомістких операцій, а «цифровізація» розглядається як процес впровадження цих технологій у різні аспекти суспільного життя [2]. Це визначення відображає багатогранність та комплексний характер цифрових технологій, включаючи не лише комп'ютерні та електронні компоненти, але й широкий спектр інформаційно-комунікаційних засобів.

У сучасному світі, де виклики національній безпеці стають усе більш складними та різноманітними, цифрові технології відіграють ключову роль у зміцненні оборонних можливостей держави. Розвиток та інтеграція інноваційних технологій, таких як штучний інтелект, аналіз великих даних, блокчейн, передові методи кібербезпеки, експлуатація безпілотних літальних апаратів та застосування квантових обчислень, відкривають нові горизонти для підвищення ефективності та надійності оборонних систем.

Застосування штучного інтелекту та алгоритмів машинного навчання може радикально змінити здатність оборонних систем до швидкого аналізу великих обсягів даних, виявлення загроз у складних і динамічних умовах. Штучний інтелект може автоматизувати процеси прийняття рішень, значно підвищивши їх оперативність та ефективність, особливо в критичних ситуаціях.

Аналітичні звіти вказують на те, що в багатьох передових країнах уже існують високотехнологічні зразки озброєнь, що інтегрують можливості штучного інтелекту. Починаючи з 2020 року, компанія «Рейтер» впровадила систему розвідки «Істар» на літаках ВПС Великобританії «Сентініел». Ця система, побудована на основі штучного інтелекту, дозволяє ідентифікувати наземні та морські об'єкти, а також відстежувати їх переміщення.

Експерти вважають, що такі технології мають величезне значення для розвідувальних операцій, особливо при ідентифікації цілей за допомогою аналізу відео- та фотоматеріалів, отриманих із різних джерел розвідки. Це може стосуватися знімків літаків, кораблів, озброєнь, осіб, зроблених під різними кутами, у різних умовах освітлення та середовища. Одним із ключових напрямів розвитку військових систем на основі штучного інтелекту є здатність до централізованого планування та координації виконання військових задач в атмосфері, космосі, кіберпросторі, на морі та землі. Автономні бойові та мобільні системи, що можуть діяти незалежно і продовжувати виконання місії або повертатися на базу у разі втрати зв'язку з командним центром, стають усе більш поширеними. До таких систем зазвичай відносять безпілотні літальні апарати, автономні наземні транспортні засоби та підводні або надводні апарати різноманітного призначення [1; 3].

Використання штучного інтелекту у сфері національної безпеки та обороноздатності України після завершення конфлікту може стати ключовим інструментом у розшифровці та аналізі обширної кількості розвідданих, доступних через відкриті джерела. Прогнози щодо майбутнього використання штучного інтелекту у військовій сфері на наступні десятиліття вказують на те, що методи та технології, пов'язані зі штучним інтелектом, відіграватимуть вирішальну роль у визначенні ключо-

вих аспектів передових військових технологій. Значення штучного інтелекту в цьому контексті зазначено у звіті «Science& TechnologyTrends 2020–2040» Організації НАТО з науки та технологій, який окреслює стратегічні пріоритети в розробці озброєнь і політичному рішенні для країн НАТО та їх партнерів. Згідно зі звітом, до 2040 року вважається, що інтелектуальність, що включає використання інтегрованого штучного інтелекту для підвищення аналітичних можливостей та симбіозу з людським інтелектом, стане однією з основних характеристик передових військових технологій. Також акцент було зроблено на взаємопов'язаності, яка передбачає експлуатацію мереж, включаючи датчики, організації, осіб та автономні системи, з'єднані за допомогою інноваційних методів шифрування та технологій розподіленого обліку; поширеності, де децентралізовані методи зондування та обчислення використовуються для створення нових стратегічних переваг; та цифровізації, що об'єднує людські, фізичні та інформаційні ресурси в єдине цифрове поле для підтримки інноваційних військових рішень [4].

Крім того, для захисту інформаційної інфраструктури від кіберзагроз та неправомірного доступу важливого значення набуває технологія блокчейн, яка пропонує революційні можливості. Її децентралізована структура і принципи криптографічного захисту дозволяють забезпечити високий рівень безпеки обміну даними та зберігання конфіденційної інформації.

Критичну роль у покращенні розвідувальних здібностей, дозволяючи оборонним системам ефективно обробляти та аналізувати величезні масиви інформації, отримані з різноманітних джерел, для виявлення потенційних загроз та планування оборонних дій відіграє аналіз великих даних.

Також на сьогодні особливе місце посідають безпілотні літальні апарати, які забезпечують важливі стратегічні переваги, виконуючи розвідувальні місії, здійснюючи моніторинг у складних або недоступних регіонах, а також забезпечуючи точні удари без безпосереднього втручання людини, що знижує ризики для військовослужбовців. А квантові обчислення обіцяють революційний прорив у здатності обробки інформації та розробці непроникних систем шифрування, значно підвищуючи рівень захисту стратегічно важливих даних. Завдяки їх здатності виконувати обчислення на порядки швидше, ніж традиційні обчислювальні системи, квантові комп'ютери мають потенціал революціонізувати сферу кібербезпеки, надаючи миттєвий аналіз та відповідь на кібератаки, що ставлять під загрозу національну безпеку.

Проте, одночасно із незаперечними перевагами, інтеграція цифрових технологій у систему національної безпеки та оборони ставить перед державами нові виклики. Серед них – необхідність захисту від кіберзлочинності, забезпечення приватності та захисту даних, а

також ризик створення нових форм озброєнь, які можуть бути використані з метою зовнішньої агресії чи тероризму. Крім того, розвиток цифрових технологій вимагає значних інвестицій у наукові дослідження та розробку, а також постійного оновлення навичок і знань фахівців у сфері оборони та безпеки.

Забезпечення національної безпеки в умовах зовнішньої агресії в сучасному світі неможливе без активного використання цифрових технологій. Вони стають не лише інструментами підвищення ефективності військових та оборонних операцій, але й засобами протидії новим загрозам, які постійно еволюціонують у цифровому просторі. Таким чином, стратегічне планування, інвестування у розвиток цифрових технологій та підготовка кваліфікованих кадрів стають ключовими аспектами зміцнення національної безпеки та обороноздатності країни в XXI столітті.

Підвищення рівня національної безпеки та зміцнення оборонних спроможностей України у постконфліктний період повинно стати ключовим завданням для військового та політичного лідерства нації.

Список використаної літератури:

1. Гбур З. В. Можливість адаптації Ізраїльського досвіду використання штучного інтелекту у бойових діях на Сході. Інвестиції: практика та досвід № 12/202. URL : http://www.investplan.com.ua/pdf/12_2021/11.pdf.
2. Про Національну програму інформатизації. Закон України від 1 грудня 2022 року No 2807-IX. URL: <https://zakon>.

rada.gov.ua/laws/show/2807-20#Text. (дата звернення: 10.04.2024)

3. Хаустова В. Є., Решетняк О. І., Хаустов М. М., Зінченко В. А. Напрямки розвитку технологій штучного інтелекту в забезпеченні обороноздатності країни. *БІЗНЕСІНФОРМ*. 2022. № 3. С. 17-26.

4. NATO Science & Technology Organization, 2020. URL : https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2020/4/pdf/190422ST_Tech_Trends_Report_2020-2040.pdf.

МУХІНА Галина,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціально-гуманітарних наук
факультету № 1 Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ФОРМУВАННЯ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В ЗАКЛАДАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Незважаючи на війну росії проти України, Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті передбачає, що система освіти має забезпечити виховання в особистості демократичного світогляду, поваги до традицій народів і культур світу, культури миру, яка базується на гуманістичних цінностях. Такий підхід у вихованні вимагає дотримання полікультурних підходів до організації освітянської сфери. Полікультурність – одна із найактуальніших тенденцій світового процесу реформування освіти [2].

На сьогодні існує думка, що одним із ефективніших способів попередження нетерпимості, є знання власних загальних прав і свобод, а також формування прагнень захисту прав інших. Досліджуючи окреслену проблему, О. Бабчук наголошує, що навчання має сприяти формуванню в особистості навичок критичного мислення й вироблення суджень, заснованих на гуманістичних цінностях. Слід зазначити, що навчання і розвиток особистості відбувається протягом усього життя і тому особистість може духовно себе збагачувати, формувати готовність і вміння жити в багатокультурному середовищі. Центральне місце в сучасній концепції толерантності посідає ідея широкої соціалізації особистості та мультикультурної освіти. Загальновідомо, що основною метою мультикультурної освіти є формування толерантної особистості, яка усвідомлює свою етнічну ідентичність та національну належність та здатна до міжкультурного спілкування й активної взаємодії з представниками різних культур у полікультурному суспільстві. Видається, цілком мають рацію А. Лебедева та О. Рудік, які розглядають поняття «міжкультурна освіта» через призму амбівалентності. З одного боку, зміст цього поняття охоплює програми, які спрямовані на ознайомлення з мовою та культурою інших народів, з іншого боку – програми, які допомагають подолати расизм та ксенофобію [13].

Формування полікультурної компетентності особистості починається, на нашу думку, з прищеплення знань про права і свободи людей. Видається, цілком мають ра-

цію П. Кенндзьор, розглядаючи толерантність як ціннісну основу полікультурної компетентності особистості, що саме компетентнісний підхід є ефективним засобом розвитку як особистісних якостей, так і загальних компетентностей особистості в полікультурному середовищі [1].

О. Пометун, аналізуючи ключові компетентності особистості, висновує, що головне місце в структурі компетентностей особистості посідають громадянська та загальнокультурна компетентності. Загальнокультурна компетентність передбачає формування культури міжособистісного спілкування, оволодіння національною та світовою культурною спадщиною, аналіз та оцінку найважливіших досягнень національної, європейської та світової культур, засвоєння моделей толерантної поведінки та стратегій конструктивної діяльності в умовах культурних, мовних, релігійних та інших відмінностей між народами [1, с. 309].

Акцентуючи увагу на тому, що толерантність є складовою частиною полікультурної компетентності особистості зосередимося на рекомендаціях формування цієї компетентності в процесі післядипломної освіти (підвищення кваліфікації) поліцейських. Сьогодні на базі закладів вищої освіти системи МВС України здійснюється різні види підвищення кваліфікації: короткострокові (3-5 днів (від 16 до 24 годин) та довгострокові (12-24 дні (від 98 до 192 годин) курси.

Аналіз типових навчально-тематичних планів довготривалого підвищення кваліфікації працівників поліцейських підрозділів показує, що в основному обов'язковими темами, які розглядаються на курсах, які так чи інакше пов'язані з питаннями полікультурної компетентності особистості, є такі теми, як:

- права людини, верховенство права; конституціоналізм; міжнародні стандарти прав людини; забезпечення основоположних прав людини тощо;

- толерантність та недискримінація в роботі поліцейського;

- професійна етика або основи професійної етики поліцейського;

- державна політика у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності;

- формування системи цінностей поліцейського тощо.

Проте слід зазначити, що, наприклад, у типовому навчально-тематичному плані підвищення кваліфікації за спеціалізацією працівників Національної поліції України, уповноважених на розслідуванні кримінальних поступків у формі дізнання (2023 рік) відсутні такі теми, як «Толерантність та недискримінація в роботі поліцейського», «Формування системи цінностей поліцейського». У типовому навчально-тематичному плані підвищення кваліфікації працівників підрозділів професійного навчання (інспекторів та інструкторів з особистої безпеки) (2022 рік) відсутня тема «Державна політика у сфері

утвердження української національної та громадянської ідентичності». Подальший аналіз типових навчально-тематичних планів короткочасного підвищення кваліфікації працівників поліцейських підрозділів показує, що в план для всіх спеціалізацій включені тільки теми, які пов'язані з правами людей та дотримання міжнародних стандартів у сфері прав людей і взагалі не представлені теми, які охоплюють питання толерантності та недискримінації в роботі поліцейського; принципів недискримінації в роботі поліції, крім спеціалізації працівників ізоляторів тимчасового утримання людей.

Підсумовуючи, слід зазначити, що для формування толерантності особистості поліцейського як складової частини його полікультурної компетентності, на нашу думку, у системи післядипломної освіти необхідно внести, як обов'язковий компонент, для всіх навчально-тематичних планів, як довгострокового, так і короткострокового підвищення кваліфікації за всіма спеціалізаціями, такі теми: толерантність та недискримінація в роботі поліцейського; формування системи цінностей поліцейського; державна політика у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності тощо.

Список використаних джерел:

1. Кендзьор П. І. Толерантність як ціннісна складова полікультурної компетентності особистості школяра. URL : file:///

C:/Users/%D0%93%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%BD%D0%B0/Downloads/Tmpvd_2014_18(1)_36.pdf.

2. Козлов О. Л., Командістова Л. В., Федоренко Т. В. Формування полікультурної компетентності школярів шляхом міжпредметної інтеграції мовно-літературних дисциплін : метод. посіб. Вінниця: ММК, 2018. 204 с.

НАЗИМКО Єгор,

доктор юридичних наук, професор, майор поліції,
перший проректор Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ПОНОМАРЬОВА Тетяна,

доктор юридичних наук, старший дослідник,
завідувач науково-дослідної лабораторії з проблем
запобігання кримінальним правопорушенням
Донецького державного університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

СТАНДАРТИ НАТО ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ

Забезпечення якості підготовки фахівців для сектору безпеки й оборони в умовах війни передбачає створення механізму поступової інтеграції європейської моделі безперервного навчання. Така модель має передбачати наявність декількох змістовних елементів, спрямованих на вироблення в здобувачів здатності до розуміння та запровадження у практичну діяльність знань, на-

вичок і вмінь, пов'язаних з організацією і регулюванням діяльності сектору безпеки й оборони, створенням та реалізацією інноваційних проєктів у галузі кадрового менеджменту та здатністю до взаємодії під час реаліза-

ції завдань із формування безпекового середовища в зонах активних бойових дій, деокупованих територіях та забезпечення здійснення заходів правового режиму воєнного стану. У цій площині актуалізується проблема проведення інституційного аудиту та акредитації освітніх програм професійної освіти в галузі оборонної та правоохоронної діяльності. Предметом такого аудиту має стати визначення можливості запровадження та подальшого використання стандартів НАТО щодо забезпечення якості професійної підготовки поліцейських.

До основних стандартів НАТО у сфері вищої освіти, доцільно віднести: 1). Рішення MC 0458/3 (MC 0458/3 (Final), «NATO Education, Training, Exercise and Evaluation (ETEE) Policy», dated 03 September 2014); 2). Директиву «Бі-СК» 075-002 «Освіта та підготовка» (Bistrategic command directive 075-002 «Education and training (E&T)», dated 06 September 2016); 3). Директиву «Бі-СК» 075-003 «Колективна підготовка і вправи» (Bi-strategic command directive 075-003 «Collective training and exercise (E&T)», dated 02 October 2013); 4.) Директиву «Бі-СК» 075-007 «Освіта та індивідуальна підготовка» (Bi-strategic command directive 075-002 «Education and training (E&T)», dated 10 September 2015) тощо.

Відповідно до ст. 72 Закону України «Про Національну поліцію», професійне навчання поліцейських складається з: 1) первинної професійної підготовки; 2) підготовки у вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання; 3) післядипломної освіти; 4) службової підготовки – системи заходів, спрямованих на закріплення та оновлення необхідних знань, умінь та навичок працівника поліції з урахуванням оперативної обстановки, специфіки та профілю його оперативно-службової діяльності [1]. Аналіз особливостей професійного навчання поліцейських надає підставу для констатації, що в більшості випадків професійна підготовка здійснюється за відповідними освітніми програмами, затвердженими Міністерством внутрішніх справ України, які на сьогодні лише побічно охоплюють методику стандартизації освіти відповідно до вимог Альянсу. У зв'язку із тим, що більшість таких стандартів передбачають удосконалення механізму підготовки оборонного потенціалу країни, чинні освітні програми підготовки поліцейських мають відповідні прогалини, зумовлені неточним трактуванням змісту правоохоронної діяльності.

Так більшість стандартів НАТО щодо забезпечення якості освіти фахівців сектору безпеки передбачають: 1) виховання доброчесності в секторі безпеки; 2) забезпечення можливості створення та запровадження інновацій та наукової продукції оборонного та правоохоронного призначення; 3) вироблення здатності до здійс-

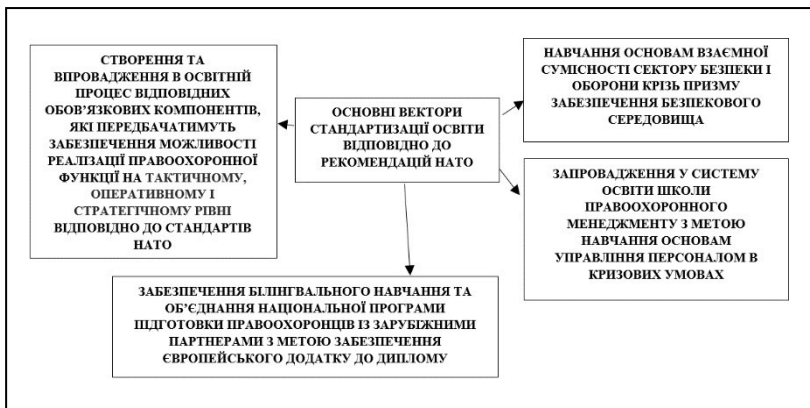
снення міжнародного співробітництва у сфері стандартизації правоохоронної діяльності та створення фондів правоохоронних стандартів; 4) вироблення здатності до створення та реалізації процесу планування управлінських процедур у сфері освіти та підготовки фахівців правоохоронних органів, які здійснюватимуть місії НАТО; 5) підготовка фахівців, здатних реалізовувати функції в нових правоохоронних структурах.

Із урахуванням повноважень підрозділів Національної поліції, найбільш актуальним є забезпечення механізму впровадження стандартів НАТО у процес підготовки фахівців для підрозділів поліції особливого призначення, які, відповідно до Положення про підрозділи поліції особливого призначення, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ від 04.12.2017 № 987, можуть брати участь в обороні України, виконанні завдань територіальної оборони, забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану під час дії воєнного стану на всій території України або в окремій її місцевості та 60 днів після цього [2].

З метою забезпечення належної підготовки та інтеграції стандартів НАТО в освіту поліцейських, доцільно реалізувати такі заходи: 1) передбачити обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми 262 «Правоохоронна діяльність» для першого (бакалаврського) рівня дисципліну «Екологічна безпека»; 2) передбачити обов'язковим компонентом освітньо-наукових програм

«Правоохоронна діяльність» третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність» дисципліну «Особливості здійснення правоохоронної діяльності на деокупованих територіях»; 3) забезпечити створення та впровадження в освітній процес програми з професійного навчання цивільного персоналу сектору безпеки; 4) забезпечити створення та впровадження в освітній процес курсів стратегічного планування для сектору безпеки; 5) забезпечити наявність у змісті обов'язкових компонентів освітньо-професійних програм 262 «Правоохоронна діяльність» для першого (бакалаврського) рівня, спрямованих на набуття гендерних компетентностей; 6) забезпечити належний рівень володіння юридичною та військовою англійською мовою; 7) забезпечити систематичне спільне міжнародне навчання секторів безпеки і оборони.

Отже, можна стверджувати, що в умовах дії особливого правового режиму воєнного стану основні вектори стандартизації освіти, відповідно до рекомендацій НАТО, повинні включати складові елементи, наведені в схемі нижче.

Таким чином, проведене дослідження надало підставу для констатації, що в сучасних умовах основний орієнтир у запровадженні стандартів НАТО в освітній процес полягає у створенні механізму удосконалення професійного навчання спеціалістів, які готуються за освітньо-професійною програмою за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність», а також фахівців поліції підрозділів особливого призначення; європеїзації та мілітаризації освітнього процесу, забезпеченні обміну досвідом із міжнародними партнерами. Першочерговим кроком для вирішення окреслених заходів має стати перегляд та удосконалення програм навчання фахівців сектору безпеки й оборони всіх рівнів.

Список використаних джерел:

1. Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII «Про Національну поліцію». URL : [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text). (дата звернення: 10.04.2024)

2. Положення про підрозділи поліції особливого призначення, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ від 04.12.2017 № 987. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1565-17#Text>. (дата звернення: 10.04.2024)

НАЗИМКО Олена,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного та господарського права
Криворізького навчально-наукового інституту
Донецького державного університету внутрішніх справ
(м. Кривий Ріг, Україна)

ТРУДОВЕ ПРАВО ЯК НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА В КОНТЕКСТІ НАВЧАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Із кожним днем держава та суспільство висувають нові вимоги до юридичної професії. Це пов'язано з багатьма факторами, головним із яких є особлива суспільна чутливість зазначеного фаху. Що ж стосується юристів державних правоохоронних органів, то до них традиційно висуваються ще й додаткові, специфічні вимоги через особливість застосувати чинні нормативні приписи в різних стресових непередбачуваних обставинах. Зрозуміло, що в будь-якому разі правоохоронець-юрист має володіти всіма компетентностями юриста відповідного освітнього рівня, що передбачені стандартами освіти.

Звернемо увагу на стандарт вищої освіти зі спеціальності 081 Право галузі знань 08 «Право» для другого (магістерського) рівня вищої освіти, затвердженого на-

казом МОН України від 20 липня 2022 року № 643. Зосередимося на атестації здобувачів вищої освіти, яка передбачає проведення єдиного державного кваліфікаційного іспиту (ЄДКІ) в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. Слід зазначити, що у 2023 році в Україні відбулась апробація ЄДКІ за спеціальностями «Право» та «Міжнародне право». Апробаційний іспит складала магістранти всіх форм здобуття освіти, тобто як бюджетники, так і контрактники. ЄДКІ є однією з форм атестації здобувачів, і його успішне складання є необхідною умовою для отримання диплома про вищу освіту [1]. Апробаційне ЄДКІ було не тільки новаційним, але й найчисельнішим, оскільки участь у ньому взяли понад 9 тисяч здобувачів зі 118 закладів освіти майже всіх регіонів України. Завдання ЄДКІ розроблялися великою представницькою групою науково-педагогічних працівників правничих шкіл за підтримки Науково-методичного центру ВФПО та з супроводом психометристів МГО UEnet (Універсальна екзаменаційна мережа). Організацію й технічну підтримку апробаційного проведення ЄДКІ здійснювала Державна установа «Науково-методичний центр вищої та фахової передвищої освіти» [2].

Відповідно до узагальненої структури ЄДКІ розділу «Трудове право України» відведено 10 % питомої ваги серед інших розділів/дисциплін. Більшу питому вагу мало лише «Цивільне право України» (13 %), а на рівні –

«Міжнародне публічне право, міжнародний захист прав людини». Відповідно до проєкту Програми Єдиного державного кваліфікаційного іспиту за спеціальностями 081 «Право» та 293 «Міжнародне право» на другому (магістерському) рівні вищої освіти, винесеної МОН України на публічне обговорення в березні 2024 року [3], питома вага Трудового права України залишилась без змін – на рівні 10 %, однак знизилась питома вага розділу «Міжнародне публічне право, міжнародний захист прав людини» на 1 %. Тобто зараз у структурі ЄДКІ «Трудове право України» за питомою вагою посідає друге місце, що змушує акцентувати уваги на його значенні під час побудови освітніх програм магістерського рівня зі спеціальності 081 «Право» та, безперечно, адаптування зазначених програм у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання до вимог класичної юридичної освіти.

Залишаючи поза дужками питання значення трудового права в діяльності кожного юриста, уже зараз можемо спостерігати відхід у відповідних програмах від класичних для закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання освітніх компонент на кшталт запобігання злочинності, криміналістики тощо. Акцент зараз зміщується в бік елементів узагальненої структури ЄДКІ. У цих умовах надважливим є оновлення методичного забезпечення освітніх компонент у контексті наскрізних тем, що об'єднують ці елементи. Під час викладання освітньої компоненти «Сучасні тенденції регулювання

трудових правовідносин» мають висвітлюватись питання міжнародних стандартів регулювання трудових відносин, закордонного досвіду, компаративістики.

Зрозуміло, що, зважаючи на сучасну побудову структури ЄДКІ, саме трудове право має ключові позиції. Завдяки його поглибленому вивченню в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання, мають завоюватись особливості трудових відносин працівників правоохоронних органів, особливості захисту цих відносин працівниками правоохоронних органів крізь призму класичного викладання освітніх компонент блоку приватного права.

Список використаних джерел:

1. Магістранти-правники склали апробаційний ЄДКІ. URL : <https://osvita.ua/master/90109/>

2. Апробаційне ЄДКІ з права – DONE. URL : [https://www.znu.edu.ua/cms/index.php?action=news/view_details&news_id=60641 &lang=ukr&news_code=aprobatsijne---dk---z-prava----](https://www.znu.edu.ua/cms/index.php?action=news/view_details&news_id=60641&lang=ukr&news_code=aprobatsijne---dk---z-prava----) DONE.

3. МОН пропонує до громадського обговорення проєкт програми ЄДКІ зі спеціальностей 081 «Право» та 293 «Міжнародне право» на другому (магістерському) рівні вищої освіти. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadske-obgovorennya/2024/03/01/HO-projekt.prohr.YEDKI-081.Pravo.ta.29>

3.Mizhn.pravo-mahister-01.03.2024.pdf.

HABORETS Olga,
PhD, Associate Professor of the Department
of Operational-search Activities
and Information Security of

Donetsk State University of Internal Affairs
(Kropivnytskyi, Ukraine)

USING ENGINEERING STEM-ENVIRONMENTS TO DEVELOP COMMUNICATION SKILLS OF OPERATORS OF COMPLEX TECHNICAL SYSTEMS

Communication skills in the modern technological world prove to be a key element in the successful operation of complex technical systems. The use of engineering STEM-environments to develop these skills in operators is becoming an increasingly relevant and important task in the context of growing technological complexity and the need for effective communication between humans and machines.

Modern technical systems, regardless of the field of application, are increasingly becoming integrated, interdependent, and largely automated. Operators of these systems must possess not only technical knowledge but also the ability to communicate effectively, both with other specialists in their team and with the computer systems they control.

The task of engineering STEM-environments is to create a supportive and stimulating atmosphere for the development of these communication skills in future operators. This includes not only teaching the technical aspects of system management but also improving the ability to interact, collaborate, and resolve conflicts in the process of working with colleagues and clients.

An important aspect is the integration of interactive teaching methods and tools, such as virtual reality, interac-

tive simulators, and online platforms, which facilitate the development of communication skills through practical task execution and interaction with virtual or real partners.

Therefore, this research direction aims to explore effective methodologies and strategies for utilizing engineering STEM-environments to develop communication skills of operators of complex technical systems, with the aim of enhancing their efficiency and productivity.

To achieve this goal, it is important to consider innovative approaches and strategies that enable the effective development of communication skills in future operators of complex technical systems. One possible direction is the use of virtual and augmented reality to model various interaction scenarios with systems and develop communication skills in a real or simulated environment.

Furthermore, interactive simulators and online platforms can serve as effective tools for training operators to address conflict situations, work in teams, and interact with clients. These tools enable the creation of realistic scenarios where operators can learn effective communication and decision-making in real-time.

Additionally, it is important to consider the individual characteristics and needs of each operator when developing training programs. Providing a personalized approach to learning allows for better adaptation of materials to the needs of each participant and maximizes the effectiveness of the learning process.

Therefore, the development of communication skills in future operators of complex technical systems within engineering STEM-environments requires the integration of various interactive teaching methods and a personalized approach to each participant. This will ensure effective training of operators who will be ready to interact efficiently with technical systems and ensure their successful operation in the modern technological environment.

НІКОЛЕНКО Людмила,
доктор юридичних наук, професор
професор кафедри господарсько-правових
дисциплін та економічної безпеки
Донецького державного університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ Й ОБОРОНИ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

Підготовка фахівців з безпеки й оборони у Великій Британії має першочергове значення, особливо в умовах війни та військових конфліктів, що виникають у різних державах. У таких сценаріях інноваційні методи навчання стають вирішальними, щоб озброїти людей необхідними навичками та знаннями для боротьби зі складними загрозами безпеці.

Велика Британія застосовує різноманітні освітні програми, спрямовані на підготовку спеціалістів із безпеки. Університети, коледжі та спеціалізовані установи пропонують комплексні курси, що охоплюють різні аспекти безпеки, зокрема боротьбу з тероризмом, кібер-

безпеку, дослідження розвідки та управління кризовими ситуаціями. Ці програми ретельно розроблені, щоб надати слухачам як теоретичні знання, так і практичні навички, гарантуючи, що вони добре підготовлені до подолання викликів, пов'язаних із війною та військовими конфліктами [1].

Практичне навчання відіграє ключову роль у підготовці спеціалістів з безпеки. Велика Британія наголошує на впровадженні практичного навчання, яке охоплює симуляції, підготовку в спеціалізованих приміщеннях і навчання за реальними сценаріями. Наприклад, слухачі можуть узяти участь у моделюванні антитерористичних операцій або навчань із кібербезпеки, що дозволить їм розвинути практичні навички та досвід, необхідний для роботи в умовах високого тиску, характерних для військових конфліктів.

Сполучене Королівство має багаті традиції військової освіти, такі заклади, як Royal Military Academy Sandhurst, служать відомими центрами підготовки фахівців із безпеки у всьому світі. Військова освіта охоплює широкий спектр предметів, включаючи стратегію, тактику, лідерство та військову техніку. Завдяки поєднанню теоретичного навчання та практичних вправ, слухачі отримують компетенції, необхідні для ефективного реагування на виклики, що виникають під час війни та військових конфліктів [2].

Особлива увага при підготовці спеціалістів приділяється штучному інтелекту. Штучний інтелект (далі – ШІ) усе більше інтегрується в програми підготовки фахівців із безпеки у Великій Британії. Системи на базі штучного інтелекту використовуються для підвищення ефективності навчання різними способами:

- Інтелектуальні системи підтримки прийняття рішень. Алгоритми ШІ допомагають аналізувати складні сценарії та забезпечують підтримку прийняття рішень слухачам. Ці системи моделюють реалістичні ситуації, дозволяючи студентам відпрацьовувати важливі навички прийняття рішень у контрольованому середовищі.

- Аналіз даних і прогнозування. Алгоритми ШІ використовуються для аналізу величезних обсягів даних, виявлення закономірностей і прогнозування потенційних загроз безпеці. Ця можливість допомагає планувати сценарії та оцінювати ризики під час тренувань, сприяючи кращій готовності до конфліктів у реальному світі.

- Симуляції віртуальної реальності (далі – VR). Технологія VR на основі алгоритмів ШІ створює захоплююче навчальне середовище для спеціалістів із безпеки. Слухачі можуть взаємодіяти з реалістичними сценаріями, покращуючи ситуаційну обізнаність і здатність реагувати в змодельованих бойових ситуаціях [3].

Кілька важливих навчальних програм у Великій Британії включають технології ШІ для розширення досвіду навчання:

- Об'єднана навчальна програма кіберпідрозділу. Ця програма об'єднує симуляції кібербезпеки на основі ШІ, щоб навчити професіоналів виявляти та подолати кіберзагрози, готуючи їх до цифрового поля бою.

- Навчальна програма оборонної розвідки. Використовуючи інструменти аналізу даних на основі ШІ, ця програма надає офіцерам розвідки розширені аналітичні навички, що дозволяє їм отримувати корисну інформацію з великих наборів даних для прийняття стратегічних рішень.

- Програма розвитку військового лідерства. Симуляції лідерства на основі ШІ включені в цю програму, щоб відточити лідерські здібності серед військовослужбовців, розвивати ефективні навички командування та прийняття рішень у бойових ситуаціях [4].

Підготовка фахівців із безпеки у Великій Британії в умовах війни та військових конфліктів базується на багатогранному підході, що включає освітні програми, практичну підготовку, військову освіту та інтеграцію штучного інтелекту. Використовуючи технології ШІ в навчальних програмах, Велика Британія гарантує, що спеціалісти з безпеки будуть належним чином підготовлені до вирішення нових викликів, пов'язаних із сучасною війною та конфліктами.

Список використаних джерел:

1. Ministry of Defence UK. URL : <https://www.gov.uk/government/organisations/ministry-of-defence>.

2. Royal Military Academy Sandhurst. URL: <https://www.army.mod.uk/who-we-are/our-schools-and-colleges/royal-military-academy-sandhurst/>.

3. Cyber Security Education UK. URL : <https://www.cybersecurityeducationuk.com/>.

4. HM Government. National Security Strategy and Strategic Defence and Security Review 2015. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/national-security-strategy-and-strategic-defence-and-security-review-2015>.

НЕДРЯ Кирило,
кандидат історичних наук, доцент,
завідувач кафедри гуманітарних дисциплін та
психології поліцейської діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

КОНЦЕПЦІЯ COMMUNITY POLICING: УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД В УМОВАХ ВІЙНИ

Однією з ключових особливостей виникнення та розвитку сучасної Національної поліції України був революційний, а не еволюційний, шлях, що, власне, і визначило, як саму структурну модель, так і особливості формування, навчання та підготовки. Чим це детермінувалося? По-перше, варто згадати Революцію Гідності, а також подальшу анексію Росією Криму та початок АТО на Сході України, які вже викрили низку системних проблем тодішньої правоохоронної системи, а також неспроможність реагувати на виклики, які досить часто ґрунтувалися на відсутності комунікативних зв'язків із

громадою, клановості, корумпованості тощо. Це, своєю чергою, визначило позицію системи у тодішніх подіях – інертність, безсистемність, відсутність вольових рішень тощо. Безумовно, що таке було не скрізь, але здебільшого. Підсилило це відтік керівних кадрів із правоохоронної системи, які виявилися фігурантами кримінальних проваджень, не згодні з політичним курсом, перспективами, оцінкою діяльності та ін. Відповідно, додалася й управлінська криза, що ми можемо визначити, як другу детермінанту. Нарешті третьою, а на нашу думку, ключовою, був надзвичайно низький рівень довіри до правоохоронців, причому, як із боку нової влади в державі, так і (що ключове) з боку цілого суспільства.

Власне тому, показовими, у відношенні ще навіть не сформульованої в тодішній реформі концепції Community policing, є завдання, які були поставлені ще Хатією Деканоїдзе, як Головою створеної Національної поліції. Пропонуємо витримку з інтерв'ю Deutsche Welle, що побачило світ 01.04.2016 року:

«**DW:** - Ви близько півроку очолюєте Національну поліцію України. Що у вашому активі, крім нової назви, нової уніформи і нової патрульної служби замість ДАІ?

Хатія Деканоїдзе: - Перейменування – це, звісно, не найголовніше. У Росії також міліцію перейменували в поліцію. Ну і що? Ми ж пішли складним шляхом – шляхом очищення і кардинального реформування. Міліція була найкорумпованішою системою не лише в Радянсь-

кому Союзу, але й у пострадянській Україні. Люди не довіряли міліції. Наша патрульна поліція, яка замінила ДАІ, на 90 відсотків складається з нових людей, багато з них з вищою освітою. 26 відсотків – жінки. І рейтинг одразу зріс. Рівень довіри до поліції, наприклад, у Києві підвищився з 6-7 відсотків до понад 80 відсотків. Люди розуміють, що поліція працює на суспільство».

Тож, що таке Community policing? Фактично, це є стратегія служіння суспільству, яка найбільш повно реалізується в межах моделі взаємодії сил поліції та громади. Саме це нині є вимогою щодо діяльності поліції. Остання має працювати для громади, бути підзвітною громаді, співпрацювати з громадою. Постійно зростає попит на послуги поліції, у тому числі проактивне вирішення конфліктів, проте доступні засоби для боротьби зі злочинністю обмежені, а думка про те, що злочинність є насамперед проблемою громади, а запобігання – це завдання для всього суспільства, стає все більш прийнятною.

Реалізація всього вищезазначеного передбачає максимально тіснішу співпрацю з громадянами, щоб поставити злочинність у контекст інших соціальних проблем у громаді та відповідним чином з нею боротися. Фактично, підґрунтям є діалог як між органами місцевої влади, так й окремим громадянином. Метою є надання пріоритету запобіганню злочинам, тобто превенції, що і визначено у ключових повноваженнях Законом України «Про Національну поліцію».

Безумовно, що абсолютно різні умови реалізації цієї стратегії у філософії і практиці НПУ були в часи умовно «мирні» й опісля повномасштабного вторгнення, однак, на наше переконання, саме останні є найбільш показовими з погляду життєздатності та ефективності обраного курсу й орієнтирів. З початком повномасштабного вторгнення російської федерації, функціонал підрозділів МВС, за визначенням міністра, зазнав змін на 70 %. Окрім типових для себе охорони правопорядку та безпеки, до нових обов'язків поліції додалися безпосередня участь у бойових діях, розмінування, виявлення диверсійно-розвідувальних груп, розслідування воєнних злочинів (що складає 40 % від загальної кількості проваджень), кримінальний та OSINT-аналіз, розшук та встановлення учасників та членів незаконних збройних формувань, відпрацювання колаборантів та агентів рф, організація роботи блокпостів, евакуація мирних жителів та доставка гуманітарних вантажів тощо.

Упродовж 2022 року оператори служби «102» забезпечили реагування на понад 8 млн викликів громадян. Завдяки превентивним заходам, торік на 14 % менше вчинено кримінальних правопорушень – 260 тисяч. Зниження майже на 40 % крадіжок, хуліганств та зґвалтувань, удвічі менше розбійних нападів та пограбувань, на 15 % – тяжких тілесних ушкоджень зі смертельними наслідками, на 6 % – тяжких тілесних ушкоджень.

Водночас, повномасштабне вторгнення призвело до сплеску масового вчинення військовослужбовцями рф воєнних злочинів на тимчасово окупованих територіях України, а також терористичних актів та вищезазначених злочинів на території, підконтрольній Україні. Кількість особливо тяжких злочинів окупованих територіях зросла у 2,7 раза. Зокрема, зі злочинними діями окупантів пов'язано збільшення кількості вбивств, незаконних заволодінь транспортними засобами. Зважаючи на виклики сьогодення, до Закону України «Про Національну поліцію» було внесено зміни, якими передбачено розширення повноважень поліцейських на період введення в Україні воєнного стану та 60 днів після його припинення або скасування. Зокрема, під час дії воєнного стану атестування поліцейських не проводиться. Громадський контроль за діяльністю поліції також не здійснюється. Водночас законодавцем було доповнено Дисциплінарний статут Національної поліції України новим розділом, яким регламентовано порядок здійснення службового розслідування в період дії воєнного часу. Таким чином, навіть у період дії воєнного часу, у разі порушення поліцейським службової дисципліни, за наказом керівника поліції, може бути проведено службове розслідування щодо такої особи.

Слід обов'язково зауважити, що, незважаючи на війну, держава досить активно працює з Community policing. Так заслуговує на окрему увагу розробка концепції безпечної громади в умовах воєнного стану та

післявоєнного відновлення – проекту національної концепції «Безпечна громада». З цією метою було створено робочу групу формування концептуальних засад та критеріїв функціонування безпекового середовища в територіальних громадах, до складу якої входять 24 фахівці з питань розвитку громад, громадської безпеки, цивільного захисту, керівники МВС та Мінрегіону, експерти неурядових організацій та асоціацій органів місцевого самоврядування. Співголовами робочої групи визначено заступника Міністра внутрішніх справ та заступника Міністра розвитку громад та територій. Напрацювання спільної робочої групи Міністерства внутрішніх справ України та Міністерства розвитку громад та територій мають стати основою для підготовки законодавчого поля із формування безпечного середовища в громадах. Представники обох відомств вказали на важливість підготовки такого документа.

У контексті повномасштабного вторгнення слід згадати про ПОГів, завдяки яким активно відкрилося застосування принципу взаємодії з громадою саме після 24 лютого 2022 року, коли мешканці територіальних громад чи не вперше самоорганізувалися та співпрацювали з органами влади та поліцією для забезпечення належного безпечного середовища, вчасного реагування на загрози, підтримки спокою та правопорядку, брали активну участь у цілодобовому патрулюванні вулиць, з метою виявлення диверсійно-розвідувальних груп, пі-

дозрілих осіб, транспортних засобів, а також міток на адміністративних будівлях, лікарнях, трансформаторах, дорожньому покритті тощо.

З початком війни та введенням воєнного стану ефективним інструментом забезпечення і підвищення безпеки в громаді стали групи «Сусідської варті». Цей підхід спрямований на посилення рівня безпеки окремого мікрорайону, завдяки активній позиції сусідів та налагодженій співпраці з місцевою владою та поліцією. Основа такого підходу – розуміння того, що безпечне середовище – це відповідальність не лише правоохоронних органів та ОМС, а й самих мешканців. Після 24.02.2022 р. самоорганізація в громадах (у тому числі і в межах «Сусідських варт») набула форм груп самооборони, які будували блок-пости, створювали укріплення й інженерні загородження, забезпечували й допомагали підрозділам ТРО та ЗСУ. Якщо взяти приклад Київщини, Сумщини чи Херсонщини, то саме актив громад взагалі безпосередньо брав участь у бойових діях щодо відсічі ворогу. Окрім того, уже напрацьовані комунікативні майданчики були переорієнтовані за пріоритетом і викликами часу – виявлення ворога, пересування його обов'язкового складу і техніки, розквартирування, мінування тощо. Не менш важливим було повідомлення інформації щодо проходження повітряних цілей над тією чи іншою територією, що сприяло їх знищенню Протиповітряною обороною у випадках ракетних ударів, а надалі – ударних БПЛА. Ще одним з актуальних

напрямів роботи груп «сусідської варти» було і залишається сприяння забезпеченню енергетичної безпеки, роботи системи оповіщення та упорядкування укриттів. Напередодні зимового періоду представники груп «сусідської варти» допомагають перевіряти системи опалення, електричні мережі та системи водопостачання.

Ще до знакових проєктів Національної поліції під час війни варто зарахувати евакуаційні групи «Білий янгол», перша група з яких розпочала свою роботу ще в Мар'їнці після повномасштабного вторгнення росії на територію України. У результаті з розбитого щент міста вдалося вивезти всі 100 відсотків цивільного населення. Загалом, ризикуючи життям, поліцейські врятували понад 3 тисячі людей. Екіпаж пересувався на білому авто швидкої допомоги – звідси й назва, яку дали своїм рятівникам місцеві жителі. Наприкінці грудня 2022 р. таких екіпажів було вже чотири, а зона відповідальності розширилася по всій лінії фронту. Так на Донеччині було визначено наступні напрямки – Мар'їнський, Бахмутський, Великоновосілківський та Лиманський. У березні 2023 року про роботу екіпажів «Білі янголи Луганщини» в деокупованих населених пунктах області повідомила Луганська обласна державна адміністрація. Кандидати до «Білого янгола» проходять відповідний відбір, а також курс тактичної медицини від сертифікованих фахівців із США (загальна три-

валість – близько місяця). Навчання має теж виключно практичне спрямування на формування навичок тактичного поводження в умовах бойових дій, пересування місцевістю, надання домедичної допомоги пораненим/постраждалим, організація евакуаційних заходів (протоколи) тощо. Основним завданням «Білого янгола» є саме евакуація цивільного населення із зони бойових дій, яка відбувається, знову ж таки, у тісній координації і взаємодії з місцевими цивільно-військовими адміністраціями, громадянами та Збройними силами України. Пріоритет, при цьому, віддається дітям, як найбільш вразливій категорії населення. Про успішність зазначеної роботи свідчать названі 26.05.2023 р. в інтерв'ю Міністром внутрішніх справ дані: «Наразі «Білий Янгол» вивіз близько 3 тисяч людей із небезпечних територій, з них понад 400 – це діти».

НОВАЧЕНКО Тетяна,

доктор наук з державного управління,
кандидат педагогічних наук, доцент,
професор кафедри державно-правових дисциплін та
публічного управління факультету
підготовки фахівців права, управління та
економічної безпеки Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

СУРАЙ Інна,

доктор наук із державного управління, професор,
професор кафедри управління та
бізнес-адміністрування Прикарпатського національного

університету імені Василя Стефаника
(м. Івано-Франківськ, Україна)

ВПЛИВ КОМАНДИРА-ЛІДЕРА НА РОЗВИТОК СТРЕСОСТІЙКОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Атака на суверенітет і територіальну цілісність України призвела до множинних викликів в усіх сферах її життєдіяльності. Хоча українське суспільство з моменту отримання юридичної незалежності загартоване економічними кризами, революціями й пандемією, та все ж стикнулося з тим, що нинішня війна постала абсолютно новим феноменом. Це означає, що сучасна війна ведеться в усіх вимірах – на полі бою, у людському розумі, у віртуальному, інформаційному просторах тощо. Зрозуміло, що правил у такій війні немає, вони абсолютно необмежені, що спричиняє вимогу до стресостійкості, як усього українського суспільства, так і воїнів, які на лінії фронту, перебуваючи у несприятливих умовах та постійно ризикуючи життям, ведуть безпрецедентний, реальний бій за нашу незалежність.

Феномен стресу став об'єктом дослідження зарубіжних та вітчизняних учених, які надали велику кількість визначень щодо його сутності, структури та особливостей. Однак, у науковій літературі здебільшого використовується тлумачення Г. Сельє, який поняття «стрес» визначив неспецифічною відповіддю організму

на будь-які пред'явлені йому вимоги, що призводять до функціональних та морфологічних змін людського організму та складаються з трьох стадій цього процесу – тривоги, резистентності (адаптації) та виснаження [1]. У 1972 р. Всесвітня організація охорони здоров'я представила таке визначення цього поняття:» Стрес – це неспецифічна, одна й та сама, на різні подразники, реакція організму щодо будь-якої висунутої до нього вимоги» [2]. Отже, стрес є відповіддю на реальну чи уявну загрозу.

Українські сучасні дослідники (О. Даниляк, С-А. Маринець, О. Заячківська та ін.) наголошують на тому, що теорія Г. Сельє витримала перевірку часом [3]. Водночас, як вітчизняні, так і зарубіжні вчені (Р. Каплан, Ш. Шабо, Б. Боназ та ін), продовжують розвиток наукових знань щодо стресу. Визначено низку нових теорій та моделей стресу, однією з яких є теорія відповідності людини та середовища. Її суттю постає твердження про те, що стрес може бути мінімізованим, коли існує відповідність між ступенем здатності особистості професіонала, що співвідносяться з вимогам, які висуваються до професійних компетентностей фахівця [4].

Російсько-українська війна актуалізувала питання військового лідерства з-поміж офіцерів та командирів, спонукавши їх до прояву інтегративної властивості особистості – стресостійкості, що забезпечує здатність до ефективного виконання військово-професійних завдань та керівництва особовим складом в умовах бойових дій.

Військове лідерство здійснює визначальний вплив на цінності, традиції, вмотивованість, професійність, дисципліну та взаємодію з арміями держав-членів НАТО, що стимулює позитивні зміни, надихає та наближає перемогу [5, с. 4].

Для командира-лідера типовою особливістю в умовах війни постає необхідність одночасного вирішення множинних завдань та виконання багатьох функцій та обов'язків, що породжує такий фактор стресу, як поліфокусність. Відповідно, окреслюється психологічний феномен інтерференції – накладання виконання завдань і функцій, що також є одним із сильних джерел високої напруженості.

Таким чином, стрес є постійним компаньйоном для військовослужбовців різних звань, які знаходяться на передовій, оскільки стресори – екстремальні фізичні навантаження, гуркіт бою, дим, вогонь, вибухи, втрати побратимів та багато інших ситуацій невизначених у часі, вимагають чіткого виконання як поставлених командиром задач, так і безлічі неочікуваних ситуацій, які повсякчас вимагають невідкладного прийняття рішення.

Безсумнівним фактом є те, що командир-лідер – це той, хто попереду, хто може об'єднати, той кому довіряють, той хто є компетентним, за ким піде особовий склад, а якщо необхідно, то й на смерть. Іншими словами, це особистість, яка володіє лідерськими якостями і

цінностями, коли на першому місці для нього постає життя військового і повага до нього. Саме це дозволяє утримувати баланс рівня довіри між командиром-лідером й особовим складом. На війні, як ми переко-нуємося, перевага залишається за товариством, брат-ством людей, які довіряють один одному і готові «підставити плече» в разі критичної ситуації. Добре відомо, що брехня і демагогія, невідповідність слова й діла деморалізує військовослужбовців. Якщо ж вони чу-ють про успіхи, а бачать недбальство, байдужість, злов-живання владою, то вони поступово втрачають довіру до керівництва. Тож відповідальність за слова і дії, по-важне ставлення до своїх військовослужбовців, їх гідності призводить до високого рівня дисципліни й самодисципліни, такий командир-лідер користується авторитетом. Як наголошує О. Ф. Хміляр, командир-лідер – це воїн, у якого прагнення пройти випробування боєм є найсильнішим інтенційним регулятором по-ведінки, а палке бажання відчувати цей найвищий прояв мужності – його сутнісною властивістю [6, с. 124].

Вищенаведене спонукає звернутися до поняття «го-товності до екстремальних дій», що є важливим у кон-тексті загальних закономірностей емоційно-вольової регуляції станів у діяльності командира-лідера. Така готовність передбачає прогнозування найближчих пер-спектив виникнення й розвитку нових ситуацій та зав-часне розуміння й усвідомлення установки на поведінку в них. Водночас, готовність до екстремальних дій озна-

чає здатність швидкого і дієвого реагування на ситуації, що виникають несподівано й екстрено та здатність командира-лідера швидко «включитися» в нові обставини. Вочевидь, командир-лідер постає тією особистістю, яка володіє високою готовністю до екстремальних дій, а виникнення нових і непередбачених ситуацій інтерпретує не як стресовий фактор, а як нормальний розвиток подій, що спрямовує його на пошук конструктивних способів виходу із ситуації/ситуацій, що складаються.

Таким чином, реалії сучасної російсько-української війни вимагають від командира-лідера особистим прикладом психологічної та фізичної стійкості створювати благодатний ґрунт для розвитку стресостійкості військовослужбовців.

Список використаних джерел:

1. Сельє Г. Стрес без дистреса. *Журнал неврології ім. Б. М. Маньковського*. 2016. Т. 4. № 1. С. 78-89. URL : [file:///C:/Users/%D0%A2%D0%B5%D1%82%D1%8F%D0%BD%D0%B0/Downloads/jorn_2016_1_13%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/%D0%A2%D0%B5%D1%82%D1%8F%D0%BD%D0%B0/Downloads/jorn_2016_1_13%20(1).pdf).
2. Вплив стресових факторів на здоров'я. URL : <https://naurok.com.ua/vpliv-stresovih-faktoriv-na-zdorov-ya-lyudini-166366.html>.
3. Даниляк О., Маринець С.-А., Заячківська О. Еволюція знань про стрес: від Ганса Сельє до сучасних досягнень. *Медичні науки*. Львів : 2016. Т. XLV. С. 27–40.
4. Caplan R. D. (1987) Person-Environment Fit Theory and Organizations: Commensurate Dimensions, Time Perspectives, and Mechanisms. *Journal of Vocational Behavior*, 31, 248–267. URL : <https://deepblue.lib.umich.edu/bitstream/handle/2027.42/2647>

9/0000015.pdf;jsessionid=0D3BFE4DBAF8710888EE2FA1FEB1F16B?sequence=1.

5. Доктрина військового лідерства у Збройних Силах України. URL : <https://sprotyvg7.com.ua/wp-content/uploads/2024/01/%D0%94%D0%BE%D0%BA%D1%82%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B0-%E2%84%962-.pdf>.

6. Хміляр О. Ф. Психологія бойової мотивації воїна. *Вісник Національного університету оборони України*. 2022. № 2 (66). С. 121–131. DOI : <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2022-66-2-121-131>.

ОГАРЕНКО Тетяна,

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Донецького державного університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ПРИ ВИКЛАДАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ

Надзвичайно важливим завданням закладів зі специфічними умовами навчання є підготовка висококваліфікованих фахівців правоохоронної системи, які здатні розв'язувати професійні проблеми різноманітними етично прийнятими засобами. Для формування всебічно розвиненого спеціаліста необхідним є впровадження інноваційних методів і прийомів навчання, бо це уможливить набуття загальних навичок критичного мислен-

ня, комунікативної вправності, аналітичних здібностей, розвинений емоційний інтелект.

Дисципліна «Українська мова професійного спрямування» виступає однією з провідних, тому що вона є водночас і предметом вивчення, і його інструментом, оскільки навчальний процес здійснюється державною мовою. Формування й подальше вдосконалення комунікативних навичок є визначальним для професійного становлення майбутніх поліцейських, бо діяльність у сфері «людина-людина» потребує глибоких психологічних, соціологічних та мовних знань.

Інноваційні підходи повинні заохотити до здобуття освіти, оскільки за такого навчання необхідні не знання в цілому, а конкретна практично орієнтована інформація.

Є загальні рекомендації щодо інноваційного навчання, які варто враховувати під час осмислення будь-якої дисципліни, як-от:

- заохочення досліджень (це спонукає здобувачів освіти шукати нові інструменти й шляхи розв'язання проблемних питань);

- розвиток критичного мислення (не використовувати підручники готіві відповіді, а намагатися дійти до розв'язку своїм шляхом);

- дозування знань (не варто намагатися надати значний обсяг знань – краще формувати менші частини);

– інтерактивні заняття (учень/студент/курсант – активний учасник процесу навчання).

Значна кількість тем, які винесені на розгляд при вивченні дисципліни «Українська мова професійного спрямування», сприятливі для залучення інноваційних форм. Наприклад, аналіз матеріалу з теми «Риторика й мистецтво презентації» уможливорює використання гри «Пазл». Специфіка такої форми полягає в тому, що необхідно розподілити здобувачів освіти на групи, кожній окреслити своє коло питань. Після розгляду запропонованого матеріалу з різних боків групи озвучують власне бачення, свій аналіз, надають пропозиції, у такий спосіб формуючи цілісну картину описуваного явища. Так після перегляду відео з мотиваційною промовою «Спочатку застелить своє ліжко...» адмірала військово-морських сил США Вільяма Макрейвена групи за дорученням викладача досліджують складові успішності промови, тобто риторичну майстерність. Одні аналізують вербальні засоби, інші – невербальні. У результаті аналізу групи роблять висновок про цілісність сприйняття й вплив виголошеного тексту, завдяки доречному поєднанню визначених мовних і немовних засобів, у такий спосіб з'єднуючи «пазли» в єдину картину.

Таким чином, інноваційні підходи є необхідним і доречним інструментом при вивченні певних тем дисципліни «Українська мова професійного спрямування», тому що сприяють формуванню широких навичок, необхідних у подальшій діяльності поліцейських.

Список використаних джерел:

1. Козяр М. М. Інноваційні технології навчання в діяльності ВНЗ. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти* : зб. наук. пр. / ред. Л. Л. Товажнянський, О. Г. Романовський. Харків : НТУ "ХПІ", 2014. Вип. 38-39 (42-43). С. 142-151.
2. Терещук В. І., Ільченко А. М., Семенишина І. В. Інноваційні технології навчання у закладах вищої освіти. *Академічні візії*. 2023. Вип. 16. URL : <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/157/145>.

ОЗЕРНА Ірина,

кандидат юридичних наук,
завідувач кафедри державно-правових дисциплін та
публічного управління факультету № 4
Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ШУЛЬГА Андрій,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри державно-правових дисциплін та
публічного управління факультету № 4
Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ОРГАНІЗАЦІЯ ФІЗИЧНОЇ ЕКСПРЕС-ПІДГОТОВКИ В СПЕЦИФІЧНИХ УМОВАХ НЕСЕННЯ СЛУЖБИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

В Україні триває війна. Ворог практично не дає, принаймні серйозно ускладнює, реалізувати своє право на повноцінний фізичний розвиток як пересічним грома-

дянам, так і військовим, які перебувають у специфічних умовах війни. З урахуванням відповідного психічного та емоційного перевантаження досить актуальним є питання про добру фізичну форму воїнів у надскладний період.

Слід зазначити, що основним чинником, який складає перепони в реалізації фізичної культури людиною в цих умовах, є суттєве емоційне навантаження на психіку. Викликані ці навантаження ненормованим графіком несення служби в умовах війни, коли від військового вимагається не тільки фізична мобілізація, але й емоційна стійкість, що інколи стає таким собі ступором щодо реалізації інших функцій людини, у тому числі і функції щодо підтримання доброї фізичної форми. Наприклад, шляхом щоденної фізичної зарядки, яка на цілу добу здатна суттєво підвищити фізичний стан та ефективність виконання покладених на військового службових завдань, підтримати його позитивний настрій.

Підтримання доброї фізичної форми, особливо в часи війни, є не тільки суто професійною необхідністю, але й психологічною, адже відомо, що фізичні вправи нормалізують емоційний стан людини та стимулюють до ефективного виконання поставлених завдань щодо протидії збройній агресії ворога. Крім того, добра фізична форма підвищує шанси збереження життя і здоров'я воїна.

Нами обґрунтовано комплекс фізичних вправ, які не потребують відвідування спортивних залів чи великого

простору для їх виконання, якихось коштовних витрат чи наявності традиційного спортивного знаряддя тощо. Вправи розраховані на роботу з власним тілом із використанням підручних матеріалів як обтяження. Не потрібно одразу надмірно навантажувати своє тіло упродовж годин фізично (на це у військових немає часу), а починати слід хоча б з 10-15 хвилин тих вправ, які запропоновані нижче.

1. Вправи для шиї. Повільно поверніть голову ліворуч, тримаючи підборіддя на одному рівні, потім праворуч. Після піднімаємо вгору та опускаємо його вниз. Повторюємо по 80 разів.

Що це дає? Вправа покращує кровообіг у головному мозку, зміцнює м'язовий корсет і попереджає захворювання шийного відділу хребта. А це сприяє покращенню зору і швидкості реакції, думки стають більш ясними та швидкими, проходить депресія. Поступово сходить друге підборіддя.

2. Махи руками. Вправа «барабанщик б'є по барабану». Рухи руками по черзі зверху донизу, знизу доверху (50-60 ударів на дві руки загалом).

2.1. Вправа «батерфляй уперед». Махи здійснюються одночасно обома руками, так, начебто ми робимо заплив. Кількість – 50-60 махів.

2.2. Вправа «батерфляй на спині». Махи здійснюються одночасно обома руками назад. Кількість – 50-60 махів.

2.3. Вправа «метелик». Виконується швидке зведення та розведення рук перед собою. Кількість – 50-60 махів.

2.4. Вправа «боксування з тінню». Боксування руками уявного супротивника упродовж 1-2 хвилини безперервно.

Наведені вправи ефективно розвивають рухливість рук, змушують працювати плечовий пояс, підвищують рухливість плечових суглобів, попереджають розвиток артрозу плечового суглобу, позитивно впливають на загальний стан здоров'я верхньої частини тулубу, прискорюють кровообіг та тренують серцевий м'яз.

3. Оберти тулубу і тазу. Здійснюються спочатку оберти тулубу по 25-30 разів у кожний бік, потім – кругові оберти тазу вправо та вліво, по 25-30 разів.

Що це дає? Вправа розвиває корисні властивості нашого організму, покращує психологічний, фізіологічний, емоційно-чуттєвий стан. Під час її виконання задіюється дуже велика кількість м'язів, зокрема спини, активно включається хребет, особливо його нижня частина, що сприяє профілактиці гриж міжхребцевих дисків, робить нашу поставу більш рівною та стрункою. Слугують профілактикою артрозів кульшових суглобів.

4. Присідання. Присідаємо 50-60 разів (не важливо, як ви поставите ноги). Присід повний, відповідно до фізичних можливостей. Спина перпендикулярна долівці й рівна. Щодо кількості разів, то слухайте ваше тіло. У міру зростання тренуваності та витривалості, можна добав-

ляти кількість присідань. З часом можна ускладнити вправу, додавши вагу. У ролі спортивного інвентарю використовуємо пластикові баклажки, наповнені водою.

Що дають присідання? Присідання є базовою силовою вправою і дуже ефективним способом нарощування м'язової сили. Водночас присідання є таким собі двигуном кров'яного насосу. Зрозуміло, вони не замінять біг, проте можуть бути використані як інтенсивне кардіонавантаження. Організм людини споживає більше кисню, активна робота серцево-судинної системи збільшує кровотік у тканинах, що позитивно впливає на метаболізм, оскільки прискорюється обмін речовин.

5. Вправи для м'язів живота. Для вправ використовується гімнастичний килимок.

5.1. Вправа на прес «підняття тулубу до зігнутих у колінах ніг». Кількість – 20-25 разів. Новачки виконують вправу з вагою власного тіла, без додаткового навантаження. У міру тренування фізичної витривалості, для збільшення фізичного навантаження можна використовувати звичайну пластикову баклажку, наповнену водою.

Варіанти ускладнення вправи:

- у руки за голову береться ємність від 1 до 5-6 літрів, наповнена водою;
- ємність береться в руки, притискається до грудей.

5.2. Вправа «велосипед». Високо піднятими ногами робимо в повітрі кола, наче крутимо педалі велосипеда. Повторюємо 25-30 разів.

Що дають вправи на м'язи живота?

Тренований прес зміцнює м'язи спини, позитивно впливає на поставу та покращує роботу внутрішніх органів. Людина стає більш мобільною, витривалою.

Силовий блок вправ (вправи з обтяжуванням):

1. Вправа «молот» на розвиток біцепсу. Стоячи або сидячи, виконується підймання баклажок із водою, до 10 підйомів на кожну руку, та одночасний підйом обох рук.

2. Підтягування ємностей до грудей, стоячи з витягнутими донизу руками по чергово, потім одночасно обома руками. Кількість – 20 разів на кожну руку, 20 разів – на обидві руки.

3. Розтягування перед грудьми гумового еспандера – 15-20 раз.

4. Вправи зі штангою. Використовується держак від лопати, по обидві боки прив'язані по три баклажки з водою. Стоячи з витягнутими донизу руками, підтягуємо штангу до підборіддя 10-15 разів.

5. Відтискання від підлоги (згинання та розгинання рук в упорі лежачи), ноги на табуреті, а тулуб в низу – до 20 разів (у міру можливостей тіла).

6. Статистична вправа «табурет» або «колода». Використовується шмат спиляної деревини. Тримавши руки перед грудьми робимо зусилля і напружуємо до

максимуму м'язи рук і тулубу імітуючи розривання руками колоди чи табурету навпіл. Здавлюючи колоду чи табурет, намагаємось його розплющити. 15-20 секунд напруження кожна вправа.

Увага!!! Силовий блок виконується в декілька підходів, у залежності від тренованості людини та наявності вільного часу.

Вправи з обтяжуванням розвивають кардіосистему, витривалість та тренованість верхніх м'язів тулубу, допомагають швидко набрати м'язову масу. Розвивається сила рук та спини, міцнішають кисті рук, хватка руки. Присідання (кардіовправи) укріплюють серцево-судинну систему, відволікають від стресових ситуацій та депресій.

Вважаємо, що вказаний експрес-комплекс вправ допоможе військовій людині підтримувати свій фізичний стан на належному рівні, виробить звичку кожного дня робити фізичні вправи, покращить психологічний, фізіологічний, емоційно-чуттєвий стан, урахувуючи специфічні умови несення служби під час воєнного стану.

ПАМПУРА Ігор,

магістр психології, старший науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії психологічного забезпечення
Державного науково-дослідного інституту МВС України
(м. Київ, Україна)

БОЙКО-БУЗИЛЬ Юлія,

доктор психологічних наук, професор,
заступник завідувача науково-дослідної лабораторії

психологічного забезпечення Державного
науково-дослідного інституту МВС України
(м. Київ, Україна)

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА ЯК СКЛАДОВА ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЕРСОНАЛУ СИСТЕМИ МВС УКРАЇНИ

Сучасні реалії професійної діяльності персоналу органів системи МВС України (далі – персонал) вимагають перегляду низки завдань щодо вдосконалення форм і методів роботи, що стосуються питань психологічного забезпечення. У цьому контексті особливої актуальності набуває проблема дослідження особливостей надання психологічної допомоги, розкриття її структури та змісту, удосконалення і розробки ефективних психотехнологій.

Психологічна допомога розглядається переважною більшістю дослідників як комплекс організаційних, психологічних та медичних заходів, спрямованих на забезпечення успішного проходження періоду впливу психотравмуючих факторів, збереження працездатності та попередження розвитку посттравматичних стресових розладів.

Загалом, *психологічна допомога* є прикладною областю психології й зорієнтована як на підвищення соціально-психологічної компетентності, так і на надання безпосередньо психологічної допомоги окремій особистості, групі осіб чи організації. Вона охоплює цілий ком-

плекс психодіагностичних, психокорекційних і відновлювальних заходів, що спрямовані на якнайшвидше відновлення оптимального психічного стану й соціальної адаптованості та життєдіяльності, підвищення рівня психологічної стійкості персоналу правоохоронних органів, вирішення його глибоких особистісних проблем та питань міжособистісної взаємодії [1].

Важливим, на наш погляд, є той аспект, що люди із психотравмивним досвідом по-різному переживають кризові, травмивні та стресові події. Тому в кожному окремому випадку психологічна допомога має свої специфічні особливості та потребує відповідного порівневого впливу (вирішення). Тобто, на кожному відповідному рівні діють певні вимоги до: місця надання психологічної допомоги, фахового рівня надавача психологічної допомоги (фахівця з ментального здоров'я), реалізації заходів та форм психологічної допомоги, що залежить від стану особи, яка отримує допомогу, її потреб і соціальної ситуації. Наприклад, психологічна допомога на етапі комплексного реагування після або під час екстремальної ситуації може складатися з таких рівнів: рання психологічна допомога, соціально-психологічний супровід, психологічна реабілітація та комплексна медико-психологічна реабілітація. Зазначені рівні надання психологічної допомоги дають змогу оцінити складність стану працівника після травмуючої події та визначити відповідні заходи та форми роботи з ним.

Слід враховувати, що такі форми психологічної допомоги, як психологічна підтримка, інформування, психологічна просвіта та психологічна діагностика, можуть бути проведені на кожному з рівнів надання допомоги персоналу, змінюватись може тільки їх наповнення. Проведення психологічного консультування може здійснюватися на всіх рівнях, крім першого, а психотерапевтична допомога – на третьому та четвертому рівнях. За потреби, у разі гострої стресової реакції, на кожному з рівнів може бути надана невідкладна психологічна допомога (емоційна підтримка).

Серед основних видів надання психологічної допомоги, які використовують фахівці психологічних служб органів системи МВС України, виділяють:

1. Психологічне консультування (допомога людині в конкретній життєвій ситуації у вигляді порад та рекомендацій, що сприяють подальшому прийняттю рішень).

2. Психокорекція (спрямований психологічний вплив для виправлення особистих або поведінкових особливостей, які призводять до психоемоційних проблем).

3. Психотерапія (особливий вид «лікування» душі, який не ставить за мету усунути серйозне психічне захворювання, але допомагає в «лікуванні» психологічних проблем).

4. Кризове втручання (допомога людині, яка перебуває в стані гострої, тривалої або ускладненої кризи після

втрата близької, катастрофи, участі у військових діях).

5. Психологічний тренінг (сукупність активних методів практичної психології, які використовуються з метою формування навичок самопізнання та саморозвитку).

6. Психологічна реабілітація (відновлення психологічного і фізичного здоров'я: інтелектуальних функцій, навичок саморегуляції або комунікації, схильності до формування здорової самооцінки).

Тож види психологічної допомоги мають як певні загальні риси, так і певні відмінності й характерні для них особливості. Але головним є те, що всі вони спрямовані на реалізацію загальної мети – підтримати особистість в процесі її становлення й розвитку, допомогти їй бути щасливою і гармонійною у навколишньому світі.

Під час організації роботи слід пам'ятати, що особи, які зазнали різного ступеня психотравматизації, потребують якісно різної психологічної допомоги. Через те важливим є виділення в її структурі двох взаємопов'язаних елементів: психологічної підтримки та психологічної реабілітації [2]. Психологічна підтримка переважно проводиться у профілактичних цілях та спрямовується на актуалізацію наявних і створення додаткових психологічних ресурсів особистості. Що стосується психологічної реабілітації, то це процес організованого психологічного впливу (з використанням методів і процедури психотерапії), спрямованого на відновлення

психічних функцій й особистісного статусу особистості, порушеного внаслідок дії різних психотравмуючих факторів. Наявний досвід надання психологічної допомоги персоналу системи МВС України засвідчує, що проведення відповідної роботи – це не тільки командна робота психологів, що працюють із різними психологічними технологіями (гештальттерапія, символдрама, психодрама, психосоматика, сімейна системна психотерапія, коучінг), але й процес співпраці фахівців різних галузей (психологів, медичних та соціальних працівників, юристів).

Під час організації та практичної реалізації процесу надання психологічної допомоги слід враховувати, що він залежить від певних аспектів. По-перше, актуальність психологічної допомоги та готовність особистості до прийняття є необхідною психологічною умовою для її надання. По-друге, ефективність психологічного впливу в більшості випадків визначається мотивованістю, особистісною позицією та професіоналізмом фахівця. По-третє, у сучасній психологічній науці існує багато теоретичних концепцій і методів надання психологічної допомоги, і психолог, з урахуванням власних індивідуальних переваг, підготовленості й компетентності, повинен усвідомлено визначити методологічний та технологічний підходи, на основі яких буде здійснювати психологічну допомогу [3].

Отже, з метою якісного надання психологічної допомоги персоналу системи МВС України, відомчому психо-

логу важливо володіти знаннями та широким арсеналом ефективних технологій надання психологічної допомоги, уміти застосовувати техніки відновлення ментального здоров'я та гармонійного функціонування особистості, сприяти усвідомленню тих подій, які призводять до дисбалансу в різних сферах життя тощо. При цьому одним із найважливіших завдань проведення відповідної роботи є сприяння стабілізації психоемоційного стану працівника та покращення ефективності виконання ним професійних обов'язків.

Список використаних джерел:

1. Блінов О. А., Криворучко П. П., Марченко В. М. Функції та специфіка роботи практичного психолога: навч. посібник. Київ: КиМУ, 2009. 462 с.

2. Горбунова В. В., Карачевський А. Б., Климчук В. О., Нетлюх Г. С., Романчук О. І. Соціально-психологічна підтримка адаптації ветеранів АТО : посібник для ведучих груп: навч. посіб. Львів : Інститут психічного здоров'я Українського католицького університету, 2016. 96 с.

3. Панок В. Г., Чаплак Я. В., Андрєєва Я. Ф. Основи психологічної допомоги: теорія та практика психоконсультації : навч. посібник / за заг. ред. В. Г. Панка, І. М. Зварича. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2019. 384 с.

ПАСТУХ Катерина,

кандидат наук із державного управління,
доцент кафедри державно-правових дисциплін та
публічного управління Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ІЗ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

В умовах воєнного стану підготовка фахівців із публічного управління та адміністрування для сектору безпеки і оборони набуває особливої актуальності. Важливим є ознайомлення їх, насамперед, з теорією та практикою публічного управління та адміністрування:

- поняттям і специфікою публічного управління та адміністрування, сутністю публічного адміністрування, держави, публічної влади, взаємозв'язком публічного управління та адміністрування, предметом публічного управління, функціями та методами публічного управління та адміністрування;

- системою соціального управління; законами публічного управління; принципами публічного управління; відповідністю законів і принципів управління; законами та принципами публічного адміністрування;

- засадами внутрішньої та зовнішньої політики; метою, принципами та напрямками державної регіональної політики; формуванням та реалізацією державної регіональної політики;

- поняттям управлінського рішення; класифікацією управлінських рішень; підготовкою управлінських рішень в органах публічного управління; прийняттям управлінських рішень органами публічного управління;

технологіями вироблення, прийняття та реалізації управлінських рішень;

– системою публічного управління та адміністрування в Україні; організаційно-правовими засадами публічного управління та адміністрування в Україні; реформуванням публічного управління та адміністрування в Україні; зарубіжним досвідом публічного управління та адміністрування;

– поняттям місцевого самоврядування; основними принципами місцевого самоврядування; системою місцевого самоврядування в Україні; організаційно-правовою, фінансовою та матеріальною основами місцевого самоврядування; становленням та розвитком місцевого самоврядування;

– поняттям та принципами громадянського суспільства; інститутами громадянського суспільства в Україні; участю громадянського суспільства в публічному управлінні в Україні; взаємодією органів публічного управління і громадянського суспільства в Україні тощо.

Слід зазначити, що внаслідок сучасних викликів посилюється відповідальність органів публічної влади [1]. Фахівці публічного управління та адміністрування мають знати про забезпечення якості управлінських рішень, ефективність управлінських рішень в органах публічної влади [2]. Особливу увагу потрібно приділити нормативно-правовій базі у сферах національної безпеки і оборони, державній політиці у сферах національної

безпеки і оборони, плануванню у сферах національної безпеки і оборони. Важливим є ознайомлення із Стратегією національної безпеки України, Стратегією воєнної безпеки України, Стратегією кібербезпеки України, Стратегічним оборонним бюлетенем України, Стратегією розвитку оборонно-промислового комплексу України тощо.

Список використаних джерел:

1. Public administration in the economic sphere in Ukraine: strategic approach / Mykola A. Latynin, Kateryna V. Pastukh, Denys L. Tarasenko, Serhii O. Shevchenko, Anna Yu. Munko. *Estudios de Economía Aplicada*. Spain: University of Almeria. 2021. Vol. 39. № 5. P. 9. URL : <http://ojs.ual.es/ojs/index.php/eea/article/view/4967>.

2. Пастух К. В. Публічне управління та адміністрування в забезпеченні сталого розвитку територій: теоретико-організаційний аспект. Київ, 2022. 278 с. / К. В. Пастух. *Науковий вісник: Державне управління*. 2022. №1 (11). С. 186-206. URL: <https://nvdu.undicz.org.ua/-index.php/nvdu/issue/view/12/33>.

ПАШКОВ Віталій,
доктор юридичних наук, професор,
завідувач лабораторії дослідження
проблем національної безпеки у сфері
громадського здоров'я Науково-дослідного інституту
вивчення проблем злочинності НАПрН України
(м. Київ, Україна)

**ПРАВОВІ ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ ТА СПІВРОБІТНИЦТВА**

В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗИ

У 1993 році Договором про Європейський Союз розроблена й оновлена згідно з Лісабонським договором 2009 року Спільна зовнішня політика та політика безпеки (GASP), спрямована на підтримку миру, зміцнення міжнародної безпеки, сприяння міжнародній співпраці та зміцнення демократії та верховенства права, а також прав людини та основних свобод.

Вважається, що це дозволяє ЄС виконувати цивільні та військові місії та операції за кордоном, зокрема в таких сферах: 1) запобігання конфліктам; 2) миротворчість; 3) спільні заходи з роззброєння; 4) військові поради; 5) гуманітарна допомога; 6) стабілізація після конфлікту.

Власне, усе це, крім останнього, ми й спостерігаємо в умовах війни України в РФ. Тобто, мова не йде про військову допомогу, а лише військові поради та гуманітарну допомогу. Хоча водночас, глобальна стратегія зовнішньої політики та політики безпеки ЄС спрямована на підвищення ефективності політики безпеки та оборони ЄС, у тому числі шляхом посилення співпраці між збройними силами держав-членів та врегулювання криз. Іншими словами, країни ЄС уже не ведуть мову про надійність лише на блок НАТО і створюють інші правові інструменти для забезпечення миру в Європі, хоча надійність цих інструментів, враховуючи досвід війни в Україні, викликає зауваження.

Стратегія, ухвалена Радою Європейського Союзу в листопаді 2016 року, зосереджена на зміцненні стійкості застосуванні інтегрованого підходу до управління конфліктами та кризами та збільшенні стратегічної автономії. Як наслідок, був розроблений та впроваджений у життя План впровадження безпеки та оборони, схвалений Європейською Радою в грудні 2016 року.

Координований щорічний огляд оборони має на меті забезпечити кращий огляд загальноєвропейських витрат на оборону та інвестицій і дослідницьких зусиль держав-членів. Він спрямований на те, щоб європейські оборонні можливості були більш прозорими на політичному рівні. Серед іншого, ним пропонується кращий і більш узгоджений підхід до планування витрат на оборону в Європі.

У подальшому, в 2017 року Рада Європи прийняла рішення про створення Відділу військового планування та поведінки (МРСС) у складі Військового штабу ЄС. Саме факт існування Військового штабу ЄС дозволяє країнам ЄС бути більш незалежними від керівництва блоку НАТО і тих країн членів НАТО, що не опікуються справами на Європейському континенті. Це дозволяє ЄС реагувати швидше, ефективніше та більш скоординовано. Штаб бере на себе стратегічну відповідальність за оперативне планування та виконання військових місій без виконавчих повноважень.

Наступним правовим інструментом можна вважати наявність Європейського фонду миру (European Peace

Facility). Це позабюджетний інструмент, призначений для покращення спроможності ЄС запобігати конфліктам, будувати мир і зміцнювати міжнародну безпеку шляхом співфінансування оперативних дій у рамках Спільної зовнішньої політики та політики безпеки (CFSP) із військовими чи оборонними. Він був створений у 2021 році та замінив попередні фінансові інструменти в цій сфері.

Наприклад. У період з 2022 по 2023 рік ЄС мобілізував 5,6 млрд євро на підтримку українських збройних сил у рамках Європейського фонду миру. Крім того, Норвегія підтримала ці заходи підтримки: внесок у розмірі 250 мільйонів норвезьких крон (близько 22 мільйонів євро) [1].

Фінансовий пакет Європейського оборонного фонду на період 2021-2017 років становив 8 мільярдів євро. Фонд доповнює та зміцнює зусилля держав-членів і сприяє співпраці між компаніями та дослідницькими суб'єктами будь-якого розміру та географічного походження в Союзі в дослідженнях і розробках, а також у сфері сумісних оборонних технологій та обладнання [2].

ЄС зміцнює європейську оборонну промисловість шляхом спільних закупівель за допомогою інструменту на 500 мільйонів євро.

Цей інструмент призначений для задоволення найбільш нагальних і критичних потреб в оборонному

обладнання, у тому числі тих, які виникли внаслідок агресії росії проти України [3]. Проте необхідно звернути увагу на те, що співпраця оборонних органів ЄС з блоком НАТО продовжується у відповідності до Спільної декларації ЄС – НАТО від 10.01.2023 року [4].

У декларації викладено спільне бачення того, як ЄС і НАТО працюватимуть разом, щоб протистояти спільним загрозам безпеці. ЄС і НАТО розширюватимуть і поглиблють свою співпрацю в таких сферах, зокрема: зростаюча геостратегічна конкуренція, стійкість і захист критичної інфраструктури, нових і революційних технологій, простору, вплив зміни клімату на політику безпеки, іноземне маніпулювання інформацією та впливом.

Список використаної літератури:

1. European Council. Council of the European Union. Ukraine Assistance Fund: Council allocates €5 billion under the European Peace Facility to support Ukraine militarily. URL : <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/03/18/ukraine-assistance-fund-council-allocates-5-billion-under-the-european-peace-facility-to-support-ukraine-militarily/>. (дата звернення: 01.04.2024).

2. Defence Industry and Space. EDF. Developing tomorrow's defence capabilities. URL : https://defence-industry-space.ec.europa.eu/eu-defence-industry/european-defence-fund-edf-official-webpage-european-commission_en?prefLang=de. (дата звернення: 01.04.2024).

3. Europäischer Rat der Europäischen Union. Europäische Verteidigungsindustrie: Beschaffung. URL :

<https://www.consilium.europa.eu/de/policies/european-defence-industry/>. (дата звернення: 01.04.2024).

4.Europäischer Rat der Europäischen Union. Zusammenarbeit zwischen EU und NATO. URL: <https://www.consilium.europa.eu/de/policies/defence-security/eu-nato-cooperation/>.

(дата звернення: 01.04.2024)

ПКУЛЬ Ростислав,
начальник наукового відділу супроводження
виховання доброчесності та впровадження пе-
редового досвіду у сфері запобігання
корупції наукового Національного
університету оборони України
(м. Київ, Україна)

КЛЮШИН Володимир,
старший науковий співробітник наукового
відділу супроводження виховання доброчесності
та впровадження передового досвіду у сфері
запобігання корупції наукового
Національного університету оборони України
(м. Київ, Україна)

АНАЛІЗ СТАНУ СИСТЕМИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ З УРАХУВАННЯМ ВІТЧИЗНЯНИХ ТА СВІТОВИХ ПРАКТИК

Відмітимо, що в період дії правового режиму воєнного стану та в післявоєнний період актуальність питання організаційної досконалості системи протидії корупції в Україні перебуватиме в центрі посиленої уваги як представників інститутів державної влади, так і всіх верств населення. Безумовно, сьогодні ці питання є дискусійними, проте це не робить їх менш важливими в сучасному дуже динамічно-

му світі. Від обґрунтованості, швидкості та якості дій у напрямі досягнення організаційної досконалості залежить стан і якість відродження й функціонування соціально-економічних, технологічних, інституційних та інших систем країни, що порушені як внутрішніми соціально-економічними та політичними чинниками – корупцією, тіньовою економікою й «гібридизацією влади», так і результатами руйнацій внаслідок війни з росією [3, с. 30].

Ба більше, питання оцінювання корупційних ризиків під час застосування Збройних Сил України за цих умов актуалізують необхідність розробки методики оцінки ефективності функціонування системи запобігання та виявлення корупції під час їх застосування саме в умовах особливого періоду, що заплановано нами в останньому розділі нашого дослідження.

Крім цього, зазначимо, що, досліджуючи обрану нами тему роботи, ми, у першу чергу, спираємося на те, що оцінка корупційних ризиків – це процес визначення, аналізу та безпосередньої оцінки корупційного ризику. Своєю чергою, сам процес оцінки корупційних ризиків умовно має складатися з таких основних етапів: підготовчі заходи; виявлення корупційних ризиків; оцінка корупційних ризиків; формування результатів оцінки корупційних ризиків.

У вітчизняних дослідженнях, присвячених особливостям дії в Україні правового режиму воєнного стану, цілком обґрунтовано вказується на те, що запровадження воєнного стану завжди викликає шоківий вплив на різні сфери життєдіяльності держави та суспільства. Це пов'язано як з інституційно-правовими змінами, що слідують у цьому

випадку, так і з головною причиною запровадження такого стану – військовою агресією ззовні. А відтак – і з різкою трансформацією цілої низки неформальних інститутів, що слідує за нею [4, с. 32]. Такий підхід, на наш погляд, повністю віддзеркалює сьогоднішні потреби функціонування вітчизняної системи державного управління та обумовлює необхідність проведення відповідних наукових досліджень за обраною нами темою. Тим більше, що ст. 1 Закону України «Про оборону України» від 06.12.1991 р. № 1932-XII [5], роз'яснюючи значення оборони України, саме наукові заходи ставить після заходів воєнних.

Звернемо увагу, що, починаючи з 2019 року в Україні (уже після факту збройної агресії росії проти України, розпочатої в 2014 року), тільки на стратегічному рівні державного управління, а саме – на рівні Глави держави, прийнято низку нормативно-правових документів, що визначають державно-владне бачення майбутнього Української держави, напрями та цілі її розвитку, пріоритетів у реформуванні та вдосконаленні вітчизняних державно-владних інституцій, їх організаційно-структурних складових та правових засад функціонування тощо [2]. До їх числа, серед інших, відносяться: Указ Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» від 30 вересня 2019 року № 722/2019; Стратегія національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни», затверджена Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020; Стратегія воєнної безпеки України «Воєнна безпека – всеохоплююча оборона», затверджена Указом Президента України від 25 березня 2021 року № 121/2021; Стратегія комунікації з питань євроатлантичної інтеграції

України на період до 2025 року, затверджена Указом Президента України від 11 серпня 2021 року № 348/2021; Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України, затверджена Указом Президента України від 20 серпня 2021 року № 372/2021; Стратегія інформаційної безпеки, затверджена Указом Президента України від 28 грудня 2021 року № 685/2021; Стратегія забезпечення державної безпеки, затверджена Указом Президента України від 16 лютого 2022 року № 56/2022 та ін.

Результати оцінки положень вищевказаних стратегічних документів вказують на те, що на рівні Глави держави, перш за все, актуалізувалися питання [2]:

а) безпекового характеру та питань гарантування законності й, перш за все, протидію та запобігання корупційним проявам;

б) захисту прав, свобод та інтересів кожного громадянина та всього українського суспільства;

в) пріоритетних напрямів розвитку інститутів державної влади та механізмів державного управління в площині зближення України з Європейським Союзом та Організацією Північноатлантичного договору та її державами-членами.

Список використаних джерел:

1. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64/2022. URL : <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>. (дата звернення: 10.04. 2024)

2. Долгий О. О. Воєнний стан: права та свободи людини і громадянина у стратегічних пріоритетах України. *Приватно-правові та публічно-правові відносини: проблеми теорії та практики* : збірник матеріалів III Міжнародної конфе-

ренції (м. Кропивницький, 06 жовтня 2023 р.). Кропивниць-
кий : ДонДУВС, 2023. С. 148-150.

ПЕКАРСЬКИЙ Сергій,
кандидат юридичних наук, доцент
доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності
та інформаційної безпеки факультету № 3
Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

У умовах правового режиму воєнного стану фахова підготовка фахівців для підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України відбувається в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання МВС України відповідно до вимог освітнього стандарту спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, який затверджений наказом МОН від 30.04.2020 № 578 [1]. Інтегральною компетентністю в зазначеному стандарті визначена здатність вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері правоохоронної діяльності або в процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів правоохоронної діяльності й характеризується комплексністю та невідомістю умов [1].

Розроблені на підставі зазначеного нами стандарту освітньо-професійні програми передбачають можливість фахової підготовки фахівців за спеціалізаціями, зокрема: «кримінальна поліція», «превентивна діяльність» тощо. Однак проведене попередньо нами дослідження виявило ряд недоліків, які, на нашу думку, знижують ефективність підготовки майбутніх оперуповноважених.

Отже, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти передбачає набуття здобувачами вищої освіти здатності до розв'язування складних спеціалізованих задач у певній галузі професійної діяльності [2]. До таких спеціалізованих задач у підготовці та подальшій діяльності співробітників підрозділів кримінальної поліції відноситься необхідність роботи з матеріальними носіями секретної чи службової інформації. Відповідно, складання документів за результатами здійснення оперативно-розшукових заходів, негласних слідчих (розшукових) дій, проведення спеціальних оперативно-тактичних операцій вимагає дотримання умов службового та секретного діловодства. Законодавством України чітко визначені підстави допуску та доступу осіб до державної таємниці чи службової інформації, за порушення яких передбачені різні види юридичної відповідальності [3; 4].

Отже, для удосконалення системи підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України на підставі Типової освітньої (профе-

сійної) програми «Правоохоронна діяльність (поліцейські)» Law Enforcement (Police Officer) першого бакалаврського рівня вищої освіти за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність» пропонуємо: розробити освітньо-професійну програму за спеціалізацією «кримінальна поліція»; визначити вибіркові компоненти та послідовність вивчення освітніх компонентів у структурно-логічній схемі ОПП саме за спеціалізацією «кримінальна поліція»; атестаційні іспити проводити з урахуванням циклу дисциплін оперативно-розшукової спеціалізації, які передбачають оволодіння теоретичними знаннями та практичними уміннями й навичками роботи з матеріальними носіями секретної чи службової інформації. Також пропонуємо додати освітні компоненти «Основи топографії для працівників правоохоронних органів» та «Військово-інженерна підготовка», а також внести зміни в освітній компонент «Спеціальна фізична підготовка» в частині оволодіння військово-прикладними видами спорту.

Окрім того, система підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції на денній формі навчання передбачає необхідність здійснювати для курсантів першого курсу і первинну професійну підготовку. На тепер в системі первинної професійної підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції виникла потреба впорядкувати освітні компоненти з урахуванням вимог статті 73 Закону України «Про Національну

поліцію» від 2 липня 2015 року № 580-VIII [5], Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» від 10 лютого 1998 року № 103/98-ВР [6] та Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції, яке затверджено наказом МВС України від 16.02.2016 № 105 [7].

Типовий порядок проведення конкурсу на службу до поліції та/або зайняття вакантної посади, який затверджений наказом МВС України від 25.12.2015 № 1631 [8] визначає необхідність добору осіб, здатних професійно виконувати повноваження поліції та посадові обов'язки за відповідною вакантною посадою. Посада оперуповноваженого кримінальної поліції належить до посад середнього складу поліції і тому має вимоги та критерії до кандидатів для призначення на посаду, а курсанти під час навчання за посадою – до молодшого складу поліції і не відповідають критеріями, які необхідні для призначення на посади оперуповноваженого кримінальної поліції. На нашу думку, постала необхідність врегулювання особливостей первинної професійної підготовки поліцейських для курсантів, а не оперуповноважених.

З урахуванням практичного досвіду діяльності підрозділів кримінальної поліції в умовах правового режиму воєнного стану пропонуємо внести зміни в перелік освітніх компонент та розробити відповідні навчальні комплекси. На тепер потребує урегулювання пи-

тання щодо освітніх компонент, якісне вивчення яких вимагає наявність у курсантів першого курсу допуску до державної таємниці. З цією метою пропонуємо провести аудит Навчальної програми первинної професійної підготовки поліцейських, яка розроблена відповідно до стандарту професійної (професійно-технічної) освіти з робітничої професії «Поліцейський (за спеціалізаціями)». Зазначена навчальна програма розроблена згідно з вимогами Стандарту професійної (професійно-технічної) освіти, професія «Поліцейський (за спеціалізаціями)» [9].

Список використаних джерел:

1. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти: затв. наказом Міністерства освіти і науки України від 30.04.2020 р. № 578. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2022/Standarty.Vyshchoyi.Osvity/Zatverdzeni.Standarty/01/31/262-Pravookhor.diyalnbak.31.01.22.pdf>. (дата звернення: 09.04.2024)

2. Про вищу освіти: Закон України від 1 липня 2014 року № 1556-VII. Дата оновлення: 24.03.2024. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>. (дата звернення: 09.04.2024)

3. Про державну таємницю: Закон України від 21 січня 1994 року № 3855-XII. Дата оновлення: 01.01.2024. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#Text>. (дата звернення: 09.04.2024)

4. Кримінальний кодекс України від 01 вересня 2001 р. № 2341-XIV. Дата оновлення: 28.03.2024. *Відомості Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/234_1-14#Text. (дата звернення: 09.04.2024)

5. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII. Дата оновлення: 29.03.2024. *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>. (дата звернення: 09.04.2024)

6. Про професійну (професійно-технічну) освіту: Закон України» 10 лютого 1998 року № 103/98-ВР. Дата оновлення: 06.05.2023. *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-вр#Text>. (дата звернення: 09.04.2024)

7. Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції: затв. наказом МВС України від 16.02.2016 № 105. Дата оновлення 01.11.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0576-16#Text>. (дата звернення: 09.04.2024)

8. Типовий порядок проведення конкурсу на службу до поліції та/або зайняття вакантної посади: затв. наказом МВС України «Про організацію добору (конкурсу) та просування по службі поліцейських» від 25.12.2015 № 1631. Дата оновлення 09.08.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0050-16#Text>. (дата звернення: 09.04.2024)

Стандарт професійної (професійно-технічної) освіти, професія «Поліцейський (за спеціалізаціями)»: затв. наказом Міністерства освіти і науки України від 21 червня 2018 р. № 669. (дата звернення: 09.04.2024)

ПИЛИП Вікторія,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного права

Ужгородського національного університету
(м. Ужгород, Україна)

СУЧАСНИЙ ПРАВООХОРОНЕЦЬ: ПРАВОЗАХИСНИК ЧИ СЛУЖБОВЕЦЬ, НАДІЛЕНИЙ ВЛАДНИМИ ПОВНОВАЖЕННЯМИ?

Правники постійно приділяють увагу питанням тлумачення й особливостям реалізації функцій держави, зокрема, правоохоронної та правозахисної. Комплексні розробки в межах цієї проблематики провели В. Г. Андрусак, М. Р. Аракелян, О. І. Безпалова, М. В. Безсонова, А. І. Бондаренко, В. І. Вишковська, В. А. Капустинський, В. К. Колпаков, В. В. Копча, О. І. Музичук, Ю. С. Назар, В. М. Панов, Є. Ю. Соболев, О. Л. Стасюк, І. Ф. Фісенко, Р. М. Шестопапов та багато інших. Віддаючи належне науковому доробку видатних науковців і дослідників, не можна оминати увагою певний аспект дискусійності тих органів, на яких покладається реалізація означених функцій і саму сутність цих функцій. Це, своєю чергою, породжує і неоднозначність статусу суб'єктів, котрі реалізують означені функції.

Перш ніж висвітлити власне бачення особливостей статусу суб'єктів, які забезпечують реалізацію цих функцій, специфіку їхньої діяльності, вважаємо за потрібне звернутися до визначення цих функцій.

Достатньо поширеним є підхід, за якого правозахисна функція визначається як «підфункція» правоохорон-

ної діяльності держави. Так, наприклад, і П. С. Корнієнко, і М. А. Погосян, які дотримуються згаданого підходу, асоціюють правозахисну функцію із діяльністю правозахисних організацій, що діють на громадських основах [1, с. 60-61; 2, с. 26-27]. Водночас С. Д. Гусарєв запропонував під правозахисною діяльністю визначати один із видів соціальної діяльності, котрий «реалізується спеціально уповноваженими суб'єктами на професійній основі та здійснюється на підставі й відповідно до правових основ, з метою створення належних умов для ефективної реалізації прав та свобод людини і громадянина, підтвердження або відновлення оскарженого чи порушеного права людини» [3, с. 96-98]. Аналогічного висновку, що й С. Д. Гусарєв, дійшли і такі автори, як Є. В. Білозьоров та Ю. В. Кривицький [4, с. 132].

Щодо ознак правозахисної діяльності, то до них відносять такі: 1) це діяльність правозахисних організацій; 2) такі організації можуть бути як державними, так і недержавними; 3) ця діяльність спрямована на надання правової допомоги кожній фізичній та юридичній особі; 4) допомога, котра спрямована на припинення порушення прав особи, притягнення винних осіб до юридичної відповідальності, недопущення зловживання правом окремими суб'єктами, відновлення порушених прав, відшкодування збитків, завданих порушенням права [5, с. 36]. З огляду на викладене, можемо зазначити, що спрямованість правозахисної діяльності є подібною до правоохоронної, що не дозволяє чітко

відмежувати суб'єктів, уповноважених на їх реалізацію. Засвідчують нашу позицію й інші, висвітлені у правничій літературі, підходи вчених. Так, зокрема, О. І. Безпалова, визначаючи суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави вказала, що до них слід відносити державні та недержавні органи, інституції громадянського суспільства й окремих представників громадськості, котрі в межах своїх повноважень виконують цілеспрямовану й узгоджену діяльність щодо використання відповідних форм і методів задля охорони права в цілому, забезпечення охорони законності та правопорядку, захисту прав і свобод громадян зокрема. З урахуванням такого підходу, авторка класифікує суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави на державних і недержавних суб'єктів. Своєю чергою, до останніх вчена віднесла: органи місцевого самоврядування; інститути громадянського суспільства, серед яких громадські організації та політичні партії, громадські формування правоохоронної спрямованості, громадські консультативні ради, окремих волонтерів і волонтерські організації тощо; інших суб'єктів, зокрема, адвокатуру, нотаріат, громадських експертів, аудиторів тощо [6, с. 140-141].

Щодо правозахисної діяльності, то вона також, на нашу думку, може здійснюватися як спеціально уповноваженими органами, так і недержавними організаціями. Її здійснення, як слушно зауважив П. С. Корнієнко, не

потребує спеціального організаційно-державного механізму [1, с. 62]. Та, попри це, віддаючи належне активній громадській діяльності людини, виконання громадського обов'язку, така діяльність уже давно стала об'єктом кримінально-правової охорони, що передбачено сучасною доктриною кримінального права.

У контексті відмежування означених функцій, вважаємо, що суттєвою відмінністю правоохоронної функції від правозахисної є те, що вона здійснюється виключно суб'єктами, котрі уповноважені на це законом та у спосіб, передбачений ним. Згідно із сучасною правовою доктриною, на такі органи покладено виключне право застосування заходів примусу, а діяльність останніх підпорядкована імперативному методу правового регулювання. Це, зокрема, забезпечено положеннями ст. 19 Конституції України. Водночас це жодним чином не виключає можливості залучення до реалізації правоохоронної функції інститутів громадянського суспільства, котрі у взаємодії з правоохоронними органами можуть спрямовувати свою діяльність у напрямі правоохорони.

Щодо специфіки статусу працівників правоохоронних функцій, то на них беззаперечно покладено виконання правоохоронної функції, що наділяє їх повноваженнями щодо застосування заходів примусу. Водночас спрямованість таких функцій полягає в захисті й охороні прав, свобод і законних інтересів усіх учасників суспільних відносин. Саме таке покликання апріорі закріплене за всіма правоохоронними органами держави,

котра є демократичною, правовою, соціальною. З огляду на такий підхід, ми вважаємо, що наділення суб'єктів реалізації правоохоронної функції владними повноваженнями жодною мірою не відокремлює їх від суб'єктів, котрі мають на меті здійснювати захист порушених прав людини та громадянина. Механізму реалізації правоохоронної функції притаманні специфічні заходи примусу виключно через потребу припинення протидії їх законній діяльності, що відрізняється вагомим рівнем суспільної небезпеки. Задля недопущення перевищення повноважень в контексті застосування заходів примусу, держава бере на себе обов'язок щодо здійснення контролю та нагляду за відповідними суб'єктами, саме це є запорукою формування належного рівня безпекового середовища всередині країни.

Отже, сучасна парадигма розуміння статусу правоохоронця полягає в тому, що він є суб'єктом реалізації правоохоронної функції, котра покладає на нього виконання відповідних обов'язків у формі та із застосуванням методів, що визначені законом, однак основна мета його діяльності – це, безумовно, захист та охорона прав і законних інтересів людини та громадянина.

Список використаних джерел:

1. Корнієнко П. С. Співвідношення понять і практики здійснення правоохоронної та правозахисної діяльності в Україні. *Часопис Київського університету права*. 2014. № 3. С. 60-63.
2. Погосян М. А. Визначення поняття «правоохоронна діяльність» і його співвідношення із правозахисною та судовою

діяльністю: теоретико-правовий аспект. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. № 3. С. 23-28. DOI : <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2020.3.4>.

3. Гусарев С. Д. Юридична діяльність: методологічні та теоретичні аспекти. Київ : Знання, 2005. 375 с.

4. Білозьоров Є. В., Кривицький Ю. В. Дискреційні повноваження судових органів як суб'єктів здійснення правозахисної діяльності в Україні. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія: Економіка і право. 2015. Вип. 30. С. 126-134.

5. Шуміло О. М. Роль неурядових організацій у становленні та розвитку правозахисного руху (прикладі успішного правозахисного активізму) : навч. посіб. / О. М. Шуміло, Н. Ю. Кравчук. Київ: ФОП Голембовська О.О., 2018. 227 с.

Безпалова О. І. Адміністративно-правовий механізм реалізації правоохоронної функції держави : монографія. Харків: Харківський національний університет внутрішніх справ, 2014. 544 с.

ПОДЛІСЕЦЬКА Ольга,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри мовної підготовки
Одеського державного
університету внутрішніх справ
(м. Одеса, Україна)

ЗМІНА ФОКУСУ ГАЛУЗЕВИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В УМОВАХ ВІЙНИ: ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ ТВОРЧОСТІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

В умовах російсько-української війни у мовознавчій та культурологічній галузі відбувається зміна фокусу досліджень: перепрочитання та переосмислення потужних знакових творів українських класиків XIX та початку XX століть. У культурологічних, лінгвістичних та

філософських дослідженнях частіше звертається увага на їхні пророчі, потужні меседжі, які актуальні дедалі більше.

Тарас Шевченко – наш геніальний поет, який, за влучними словами О. Забужко, уперше побачив та відчув загрозу війни: «Те, що робив Шевченко в літературі, випереджало свій час на добрячих пів століття. У Європі тоді ніхто ще так не писав. «Кобзар» можна в будь-якій ситуації цитувати, бо річ навіть не так в афористичності, як у якійсь такій абсолютній точності словесного поцілювання» [1]. Дійсно, читаючи та цитуючи вірші та поеми Шевченка, помічаємо актуальність та позачасовість його слів. Таких прикладів у його творчості є багато, й аналізу концептів у поезії Шевченка, які впливають на державотворення на даному етапі, й буде присвячена дана стаття. Зокрема, читаючи рядки «...Не вмирає душа наша, Не вмирає воля. / І неситий не виоре на дня моря поле» [2, с. 261], можемо зазначити, що ці рядки пророчі. «Правда у Шевченка – це вища справедливість. І якщо вона спить, то це означає, що її, правди, як вищої справедливості немає» [3, с. 173], – на думку літературознавця Григорія Клочека, так можна трактувати рядки «Кати знущаються над нами, А наша правда п'яна спить» [2, с. 262]. Але ці ж самі рядки можна трактувати й глибше і всеохопніше. Із сарказмом Шевченко передає ганьбу царя Миколи I у рядках «Слава! Слава! Хортам, і гончим, і псарям, І нашим батюшкам-царям Слава» [2, с.

262]. Г. Ключек називає цей сарказм вбивчим, адже Даргинський похід, який закінчився повною поразкою російських військ на Кавказі, був показаний як великий успіх російської військової тактики. Намісник Кавказу М. Воронцов, який керував цим походом, нагороджений Миколою I титулом князя. «Поет кількома рядками показав, що то не слава, а сором, гріх» [3, с. 173], – указує літературознавець. Згадаймо епізод уже з початку російсько-української війни, коли воїн ЗСУ зриває ворожий банер з визволеного міста і там постають рядки, які він читає вголос: «І вам слава, сині гори, кригою окуті. І вам, лицарі великі, Богом не забуті. Борітеся – поборете, Вам Бог помагає! За вас правда, за вас слава І Воля святая!» [2, с. 261]. Це «відчутне переключення», на думку Г. Ключека, наповнює «славу» зовсім іншим, протилежним змістом» [3, с. 174]. Читаючи вірші Шевченка, можна помітити, що слава постає в значенні «честь, істина». Зокрема це помітно у вірші «Доля», де ліричний герой вказує: «А слава – заповідь моя».

Поезія та постать Тараса Шевченка актуальні у всі часи. Читаючи «Кавказ» Тараса Шевченка, у всьому концептуальному наповненні поеми можемо яскраво побачити передумови війни. Вчитуючись у монолог росіянина в поемі, можемо послідовно простежити всі рівні інтерпретації. Як влучно передав Геній ментальність росіянина, яка з тих часів не те, що не змінилася, а укріпилися: «Усі ми в золоті і голі / До нас в науку! Ми навчим,/ Почому хліб і сіль почім!/ Ми християни: хра-

ми, школи,/ Усе добро, сам бог у нас!/ Нам тільки сакля
очі коле: Чого вона стоїть у вас, Не нами дана...» [2, с.
262].

Поет, за влучними спостереженнями Г. Ключека, чітко розділяє Бога і церкву. «Для нього це різні речі», оскільки церква – це інструмент політики росії, «під її покровом та з її іменем творяться непристойні справи» [3, с. 175]: «За кого ж ти розіп'явся, Христе, сине Божий?» Православна церква, як опора російського самодержавства, показана в рядках, які актуальні саме зараз. З новин дізнаємося, як російські «батюшки» освячують пекельну зброю на вбивство українців. Молитви «за кражу, за війну, а кров, щоб братню кров пролити, просять, і потім в дар тобі приносять з пожежу вкрадений покров!» [2, с. 263]. Тепер у дар своїм дружинам росіяни тягнуть все, що їм сподобається в пограбованих будинках убитих українців.

Вірші Шевченка актуальні як ніколи. Що ж зробити, щоб прокинутися від сну? Як відстоювати свободу? «Я не нездужаю, нівроку,...Лихої, тяжкої години, Мабуть, ти ждеш? Добра не жди, Не жди сподіваної волі – Вона заснула: цар Микола Її приспав. А щоб збудить Хиренну волю, треба миром, Громадою обух сталить, Та добре вигострить сокиру, Та й заходиться вже будить. А то проспить собі небога До суду Божого страшного! А панство буде колахать, Храми, палати муровать, Любить

царя свого п'яного, Та візантійство прославлять, Та й
більше, бачиться, нічого»(1858) [2, с. 448].

Засудження рабської психології як лейтмотив творчості Шевченка проходить яскраво і у віршах 1860-х років: «Якби-то, думаю, якби / Не похилилися раби.../ То не стояло б над Невою / Оцих осквернених палат!» [2, с. 548]. В іншому вірші з підтексту бачимо заклик, який постає з розпачу: «О люди! Люди небораки! Нащо здалися вам царі? / Нащо здалися вам псарі? / Ви ж таки люди, не собаки!»[2, с. 545]. Риторичним питанням постає в поезіях питання про розплату: «Чи буде суд? Чи буде кара? Царям, царяттам на землі? Чи буде правда між людьми?» [2, с. 546]. Оптимістичні висновки робить поет в іншій поезії: «Не зацькують. А люде тихо, Без всякого лихого лиха Царя до ката поведуть» [2, с. 545]. Концепт гармонійного життя Т. Шевченко подає у вірші «Садок вишневий коло хати» та «Зацвіла в долині червона калина», де ставить питання: «Якого ж ми раю У бога благаєм? Рай у серце лізе, А ми в церкву лізем, Заплющивши очі...Сказав би я правду, Та що з неї буде? Самому завадить, А попам та людям однаково буде» [2, с. 450]. У контексті Шевченкового міфа «соціальна практика тоталітарних режимів продемонструвала неможливість побудови «земного раю», де громадянська історія перестала бути історією націй, а стала історією людства» [4, с. 301]. Так пояснює Оксана Забужко важливість та актуальність того, що відбувається тепер в Україні, для всього світу. Вірші Тараса Шевченка не

втрачають актуальності, і їх можна цитувати сьогодні та бачити їх влучність .

Отже, переосмисливши поезію Тараса Шевченка в рамках сьогоденних реалій, спостерігаємо зміну фокусу дослідження в галузі мовознавства та культурологічних дисциплін. Тематика його поезій дає широкий матеріал для дослідження на заняттях з української мови та інших дисциплін.

Список використаних джерел:

1. Забужко О. «В Європі тоді ніхто ще так не писав»: інтерв'ю. URL : <https://localhistory.org.ua/texts/interviu/oksana-zabuzhko-v-ievropi-todi-nikhto-shche-tak-ne-pi-sav/>.
2. Шевченко Т. Кобзар. Київ : КСД, 2023. 672 с.
3. Ключек Г. Поезія Тараса Шевченка: сучасна інтерпретація. Посібник для вчителя. Київ: Освіта, 1998. 238 с.
4. Забужко О. Шевченків міф України. Спроба філософського аналізу. Київ : Комора, 2017. 304 с.

ПОЛИВАНЮК Василь,

кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри тактико-спеціальної
підготовки Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

ДУНЯШЕНКО Олександр,

курсант 2-го курсу Навчально-наукового інституту
права та підготовки фахівців для підрозділів
Національної поліції Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

(м. Дніпро, Україна)

ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ БЕЗПЕКОВОГО СЕРЕДОВИЩА В СЛУЖБОВО-БОЙОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ З УРАХУВАННЯМ ВИКЛИКІВ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах сучасного світу, охопленого різноманітними загрозами та викликами, забезпечення безпеки громадян є однією з ключових функцій поліції. Однак, з огляду на динаміку геополітичних процесів, військові конфлікти та загрози тероризму набувають усе більшої актуальності та складності. У зв'язку з цим стає необхідним вдосконалення середовища, у якому здійснюється службово-бойова діяльність поліцейських, з метою ефективного протидії викликам воєнного стану та забезпечення безпеки населення. Формування концепції безпечного середовища для поліцейської діяльності стає актуальною та важливою метою сьогодення. Тому варто присвятити увагу аналізу факторів, що впливають на формування такої концепції, а також розгляду стратегічних напрямів, які слід враховувати при плануванні та реалізації заходів із підготовки поліцейських до службово-бойових ситуацій в умовах воєнного конфлікту.

Цілком очевидним є той факт, що сьогодні перед нами постає вкрай важливе завдання – формування стабільного та ефективного безпекового середовища в Україні, що обумовлене, перш за все, фактом руйнівної військової агресії РФ, а також прагненням України інтегрува-

тися до спільноти цивілізованих європейських держав з метою забезпечення сталого прогресивного розвитку країни. Створення безпекового середовища є необхідною умовою зростання рівня та якості життя людей, додержання їхніх прав і свобод й утвердження правової держави, що обрала шлях становлення демократії, незалежності та суверенітету й наразі переживає один із найскладніших періодів у своїй історії [1, с. 21].

У сучасних умовах глобалізації та зростаючої геополітичної нестабільності поліцейським службовцям доводиться стикатися з різноманітними загрозами, включаючи можливість воєнного конфлікту. У таких обставинах підготовка поліцейських до службово-бойових ситуацій набуває особливого значення. Нижче розглянемо ключові напрями, які слід враховувати при плануванні та реалізації заходів з їх підготовки:

Вивчення теоретичних аспектів військової науки та права, що регулює діяльність поліції в умовах конфлікту: знання про міжнародне та національне законодавство, правила поведінки під час бойових дій, тактику та стратегію боротьби з ворогом, а також основи медицини та надання першої допомоги.

Уміння зберігати власне здоров'я та фізичну витривалість важливо для поліцейських у будь-яких умовах, особливо в умовах воєнного конфлікту: систематичні тренування, які спрямовані на розвиток сили, швидкості, витривалості та навичок рукопашного бою.

Воєнний конфлікт може стати серйозним випробуванням для психічного стану поліцейських, тому важливо навчити їх ефективно керувати стресом, розпізнавати його симптоми та вміти діяти в стресових ситуаціях. Психологічна підготовка має на меті зміцнення психічного здоров'я та підтримку психологічного комфорту поліцейських.

Спеціальна та тактична підготовка: поліцейським потрібно отримати практичні навички у веденні бойових дій, включаючи використання зброї та технічних засобів, тактичне переміщення, маскування та взаємодію в групах. У воєнних конфліктах важливо розуміти ментальність та культурні особливості ворога, а також місцевого населення, що є характеристикою культурологічної підготовки.

Отже, можна зробити висновок, що сучасна реальність вимагає від поліцейських не лише високого рівня професійних знань, але й ефективних практичних навичок у веденні бойових дій та використанні сучасної зброї та технічних засобів. Спеціальна та тактична підготовка поліцейських стає однією з найважливіших складових їхньої професійної підготовки, оскільки від їхньої здатності діяти ефективно в умовах стресу та небезпеки залежить не лише їхня власна безпека, але й безпека громадян та загальний стан правопорядку. У процесі спеціальної та тактичної підготовки поліцейські отримують різноманітні навички та знання, які дозволяють їм ефективно реагувати на різноманітні ситуації,

що можуть виникнути в ході виконання службових
обов'язків.

Список використаних джерел:

1. Безпекова ситуація в Україні в умовах війни: стан, загрози, напрями забезпечення: матеріали наук.-практ. круглого столу (м. Київ, 26 вересня 2023 р.) / [Редкол.: Вербенський М. Г., Опришко І. В., Кулик О. Г. та ін.]. Київ: ДНДІ МВС України, 2023. 301 с. URL : https://www.knuba.edu.ua/wp-content/uploads/2023/11/zbirnyk_kruglyj-stil_26.09.2023.pdf.

2. Кріцак І. В. Концепція безпекового середовища на прикладі стратегій Національної поліції України: ціннісно-економічний та духовний аспект. URL : <http://lsej.org.ua/112022/136.pdf>.

3. Резнікова О. О. Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища: монографія. Київ: НІСД, 2022. 532 с. URL : https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-03/reznikovaukraineresilience2022_02.pdf.

ПОНОМАРЕНКО Яна,

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри соціології та психології
факультету № 6 Харківського національного
університету внутрішніх справ
(м. Харків, Україна)

**ПСИХОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА У ПРОФЕСІЙНІЙ
ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ**

Психологічна безпека в професійній діяльності має велике значення для забезпечення комфорту та ефективності працівників. У періоди невизначеності, коли відбуваються значні організаційні або екологічні зміни, збереження психологічної безпеки стає ще складнішим. Зростає потенціал для тривоги, оскільки люди вимушені діяти, не маючи впевненості в результаті. Актуальність дослідження психології успішної професійної діяльності обумовлена реальними викликами психологічної безпеки особистості у процесі її професійного зростання. Тому ми спробуємо визначити теоретичний та методологічний статус цього поняття в рамках психологічних досліджень. Спочатку розглянемо основні аспекти психології праці, де професійну безпеку розглядають як формування адекватного мислення та цілісної системи знань, умінь і навичок, необхідних для прийняття обґрунтованих рішень на рівні індивіда. Це передбачає підготовку конкретного працівника з урахуванням його особистісних рис та особливостей для безпечного й продуктивного виконання роботи. Для цього потрібно формувати культуру безпеки, розвивати відповідне світосприйняття та свідомість, закріплювати моральні цінності щодо безпеки, отримувати необхідні знання та розвивати особистісні якості, спрямовані на підвищення рівня безпеки.

Тлумачення поняття безпеки в науці розглядає її як складний процес, що охоплює відповідність потреб, цінностей та можливостей особи реальному стану речей.

Психологічна безпека, визначається науковцями, як результат емоційного відображення, у якому порівнюються ідеальні та реальні образи соціальних об'єктів, явищ і ситуацій. Це виявляється в наявності та рівні виникнення конфліктів між цінностями та можливостями особистості і їхнім відображенням у реальності.

Згідно з думкою О. Лазорко, процес формування та розвитку психологічної безпеки у професійній діяльності є результатом функціонування різних складових ергономічного забезпечення, таких як виробничі процеси, організаційні системи, а також створення та експлуатація складних людино-машинних комплексів на промислових підприємствах. Забезпечення безпеки людини включає комплекс заходів зовнішнього захисту (технічних, нормативних, соціальних, галузевих), індивідуального захисту, який визначається перш за все поведінкою та життєвим стилем людини, необхідними знаннями та психологічною підготовкою, а також технічними засобами та природним захистом на біологічному рівні [2]. І. Габа розглядає психологічну безпеку як певну характеристику, пов'язану з іншими психічними аспектами та психічним здоров'ям особистості, котра передбачає розуміння явища «захищеності особистості» від негативних впливів, що виступає внутрішнім ресурсом для протистояння деструктивним силам [1].

У праці Н. Лунченко йдеться, що в науці спостерігаються два підходи у дослідженні психологічної безпеки:

об'єктний і суб'єктний. Перший підхід розглядає особистість як об'єкт, до якого створюються необхідні умови для забезпечення психологічної безпеки, тоді як другий підхід стосується людини як активного суб'єкта, який сам забезпечує свою психологічну безпеку, вивчаючи психологічні аспекти формування безпечної поведінки на різних етапах життя людини [3]. Згідно з уявленнями І. Приходька, психологічна безпека особистості фахівця є складною системою, що складається з кількох рівнів і постійно змінюється. Вона відображає рівень захищеності людини на психічному рівні, її здатність підтримувати оптимальний рівень функціонування та подолання з зовнішніми та внутрішніми загрозами. У моделі психологічної безпеки особистості фахівця, розробленій науковцем, виділено чотири компоненти: морально-комунікативний, мотиваційно-вольовий, цінніс-но-смысловий та внутрішній комфорт. Кожен із цих компонентів характеризується рядом якостей та характеристик, які визначають психологічну стійкість та здатність особистості до успішного виконання завдань у різних ситуаціях [4].

Психологічна безпека в професійній діяльності поліції – це стан психічного комфорту, стабільності та захищеності, який забезпечується оптимальними умовами праці, ефективними стратегіями саморегуляції та адаптації до стресових ситуацій, а також підтримкою колективу та відповідним професійним навантаженням.

Таким чином, вивчення проблеми психологічної безпеки в професійній діяльності поліції є надзвичайно важливим із кількох причин. По-перше, робота поліцейських пов'язана з постійними стресовими ситуаціями, де важливо зберігати емоційний баланс та приймати обґрунтовані рішення. Вивчення психологічної безпеки допомагає зрозуміти, як краще підготувати поліцейських до таких ситуацій та як підтримувати їх психічне здоров'я. По-друге, робота поліцейських має великий вплив на суспільство, і їхні дії можуть мати серйозні наслідки. Забезпечення їхньої психологічної безпеки допомагає знизити ризик помилкових чи невмотивованих дій, а також більшу ефективність їхньої роботи. Нарешті, вивчення проблеми психологічної безпеки в поліції сприяє розвитку психологічної науки та методів підтримки психічного здоров'я. Результати таких досліджень можуть бути корисними не лише для поліцейських, а й для всієї громадськості, сприяючи зростанню загального рівня розуміння й підтримки психологічного благополуччя.

Отримані знання про психологічну безпеку в професійній діяльності поліції можуть бути використані для розробки практичних рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності роботи поліцейських та підтримку їхньої психічної стійкості. Деякі з цих рекомендацій включають: 1). Проведення регулярних тренувань з техніками стресового менеджменту, які допомагають

поліцейським ефективно керувати емоціями під час стресових ситуацій. 2). Надання психологічної підтримки та консультування поліцейським, які стикаються з травматичними подіями або емоційними труднощами в роботі. 3). Впровадження програм збалансованого життя, що включають фізичну активність, здорове харчування та методи релаксації для збереження психічного та фізичного здоров'я. 4). Організація регулярних зустрічей для обговорення стресових ситуацій та спільного пошуку рішень, що сприяють підвищенню психологічної безпеки. 5). Забезпечення навчання та розвитку навичок комунікації та конфліктології, що допомагають налагодити позитивні взаємини з громадою та співробітниками. 6). Створення механізмів для звернення за допомогою та підтримкою в разі потреби, включаючи доступ до психологічної служби та готовність надавати підтримку колегам у складних ситуаціях.

Сформульовані рекомендації можуть допомогти покращити психологічну підготовку та підтримку поліцейських, що, своєю чергою, сприятиме підвищенню ефективності їхньої роботи та загальному зростанню рівня психологічного благополуччя в поліції.

Список використаних джерел:

1. Габа І. М. Вплив освітнього середовища ВНЗ на професійний розвиток особистості. *Проблеми загальної та педагогічної психології*: зб. наук. пр. Ін-ту психології імені Г. С. Ко-

стюка НАПН України / за ред. С. Д. Максименка. Київ, 2011. Т. XIII. Ч. 6. С. 73–81.

2. Лазорко О. В. Психологія професійної безпеки: наукові інтенції обґрунтування і дослідження. *Особистість у соціальному, віковому та клінічному вимірі сучасного життя* : збірник наукових статей / [гол. ред. Ж.П. Вірна]. Луцьк : Вежа-Друк, 2016. С. 233-237.

3. Лунченко Н. В. Формування психологічної безпеки учасників освітнього процесу основної школи в діяльності психологічної служби: канд. психол. наук: 19.00.07. Харків, 2022. 209 с.

4. Приходько І. І. Психологічна безпека особистості: феноменологія, концептуалізація, методологія досліджень. *Психологічна безпека особового складу силових структур та персоналу екстремальних професій* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Україна, м. Харків, 18 листопада 2009 року). Харків : Академія внутрішніх військ МВС України, 2009. 276 с.

ПОНОМАРЬОВА Тетяна,

доктор юридичних наук, старший дослідник,
завідувач науково-дослідної лабораторії
з проблем запобігання кримінальним правопорушенням
факультету № 3 Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ЗАХАРЧЕНКО Андрій,

доктор юридичних наук, професор,
завідувач науково-дослідної лабораторії
публічної безпеки громад факультету № 2
Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ЩОДО ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «ПРАВООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ»

Реформування сектору безпеки і оборони України пов'язано з потребою підготовки висококваліфікованих фахівців, здатних до розв'язання складних завдань у галузі правоохоронної діяльності із застосуванням наукових підходів. З урахування цього останнім часом у деяких закладах вищої освіти започатковано підготовку здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня – докторів філософії за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність». Зазначена спеціальність є доволі затребуваною як здобувачами, так й іншими стейкхолдерами. Водночас організація підготовки майбутніх докторів філософії за цією спеціальністю нині ускладнена низкою факторів, основним з яких є недостатнє методологічне забезпечення. Наведене вище вказує на актуальність порушеного питання та доцільність його фахового обговорення з метою напрацювання відповідних пропозицій.

Однією з важливих передумов належної підготовки здобувачів вищої освіти є розроблення якісної освітньої програми із визначенням у ній переліку освітніх компонентів, їх логічної послідовності, вимог до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, кількості кредитів ЄКТС, необхідних для виконання цієї програми, а також очікуваних програмних результатів

навчання (як це передбачено ст. 9-1 Закону України «Про вищу освіту» [1]). Між тим на цей час розроблення освітньо-наукових програм за спеціальністю «Правоохоронна діяльність» є досить утрудненим через відсутність затвердженого стандарту з цієї спеціальності для третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти. Даетсяь визнаки й те, що правоохоронна діяльність, як сфера наукового знання, нині перебуває на стадії становлення: захищених дисертаційних робіт саме за цією спеціальністю наразі немає. Дотепер не проводилася й акредитація освітньо-наукових програм за вказаною спеціальністю, і, відповідно, під час розроблення таких програм заклади вищої освіти поки що обмежені у виборі орієнтирів.

Аналіз змісту освітньо-наукових програм «Правоохоронна діяльність», що впроваджені в деяких закладах вищої освіти, вказує на те, що змістовне наповнення таких програм (визначення переліку освітніх компонентів, формулювання програмних компетентностей і результатів навчання) в більшості випадків тяжіє до юридичної науки. Це можна пояснити використанням «за інерцією» раніше напрацьованого досвіду підготовки і впровадження освітньо-наукових програм у галузі права, а також врахуванням затверджених МОН таблиць відповідності щодо наукових спеціальностей і галузей знань, які вказують на кореляцію спеціальностей «правознавство» та «правоохоронна діяльність» [2].

З огляду на це, не заперечуючи необхідності набуття здобувачами вищої освіти за спеціальністю «Правоохоронна діяльність» компетентностей щодо знання правових основ правоохоронної діяльності, варто звернути увагу на те, що, згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266 «081 Право» та «262 Правоохоронна діяльність» визначено як окремі спеціальності, що належать до різних галузей знань (відповідно, «08 Право» та «26 Цивільна безпека») [3]. Відтак, освітньо-наукові програми за спеціальністю «Правоохоронна діяльність» не можуть являти собою модифікацію раніше впроваджених освітньо-наукових програм за спеціальністю «Право» і натомість повинні мати оригінальне змістовне наповнення, яке б відображало специфіку відповідної галузі наукового знання.

Наведену тезу було взято за основу під час розроблення освітньо-наукової програми «Правоохоронна діяльність» у Донецькому державному університеті внутрішніх справ. У межах цієї програми разом з освітніми компонентами, що є базовими для всіх здобувачів третього (освітньо-наукового) вищої освіти (як-то «Філософія науки», «Іноземна мова для академічних цілей» та ін.) передбачено такі специфічні обов'язкові освітні компоненти, як: «Методологія наукового дослідження у правоохоронній сфері», «Сучасна система правоохоронних органів України: стан та перспективи», «Доктринальні та організаційно-управлінські засади правоохоронної діяльності», «Особливості правоохоронної діяльності

із формування безпекового середовища». Сформований при цьому перелік фахових спеціальних компетентностей охоплює такі, як: здатність розуміти особливості формування сучасної системи правоохоронних органів, теоретико-прикладні засади та деонтологічні основи правоохоронної діяльності; здатність осмислювати сучасні доктринальні підходи до забезпечення національних інтересів держави та суспільства, основні тенденції та закономірності функціонування та реформування правоохоронних органів як частини сектору безпеки і оборони; здатність аналізувати і узагальнювати правоохоронну практику, моделювати різні варіанти вирішення проблем, що виникають у правоохоронній діяльності, та ін. Зважаючи на специфіку правоохоронної діяльності в умовах воєнного та післявоєнного стану, програму зорієнтовано, зокрема, на досягнення таких результатів навчання, як: розуміння актуальних проблем кримінально-процесуальної, криміналістичної та оперативно-розшукової діяльності, особливостей використання кримінально-процесуального, техніко-криміналістичного та оперативно-розшукового інструментарію для формування безпекового середовища, змісту та порядку проведення безпекових заходів на деокупованих територіях; знання особливостей розслідування кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки України, громадської безпеки, встановленого порядку несення військової служби, миру, безпе-

ки людства та міжнародного правопорядку, сутності та змісту стандартів ЄС та НАТО у сфері забезпечення безпеки та національної стійкості, вміння їх впроваджувати у правоохоронну практику. При цьому при виборі тематики наукових досліджень пріоритет віддається проблематиці організаційно-управлінського забезпечення діяльності правоохоронних органів із відновлення безпечного простору на деокупованих територіях [4].

У 2023 році в Донецькому державному університеті внутрішніх справ здійснено перший набір здобувачів вищої освіти за вказаною освітньо-науковою програмою та розпочато її реалізацію. Відповідно, розпочато й моніторинг реалізації започаткованої програми для виявлення її переваг і слабких сторін. При цьому вбачається, що зміст розробленої програми може становити інтерес для інших закладів вищої освіти, які започаткували або мають намір започаткувати підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії за спеціальністю «Правоохоронна діяльність».

У підсумку напрацьований спільний досвід варто врахувати під час розроблення стандарту з цієї спеціальності для третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, що сприятиме уніфікації підходів до підготовки здобувачів ступеня доктора філософії за цією спеціальністю.

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 р. № 1556-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 37-38. Ст.

2004. (дата звернення: 05.04.2024)

2. Про особливості запровадження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка вищої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266: Наказ Міністерства освіти і науки України від 6 листопада 2015 р. № 1151. *Офіційний вісник України*. 2015. № 96. Ст. 170. (дата звернення: 05.04.2024)

3. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266. *Офіційний вісник України*. 2015. № 38. Ст. 194. (дата звернення: 05.04.2024)

4. Освітньо-наукова програма «Правоохоронна діяльність» третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 262 Правоохоронна діяльність: Затверджена Вченою радою Донецького державного університету внутрішніх справ (протокол від 31.05.2023 р. № 16). *Офіційний веб-сайт Донецького державного університету внутрішніх справ*. URL: https://dnuvs.ukr.education/wp-content/uploads/2024/02/onp_-262.pdf. (дата звернення: 05.04.2024).

POSOHOVA Angela,

Candidate of philological sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of
Foreign Languages and Culture
of professional broadcasting of Faculty No 2
of the IPFPNP Lviv State University of Internal Affairs
(Lviv, Ukraine)

**SHADOWING ENGLISH SPEAKING PRACTICE:
ENHANCING FLUENCY AND PRONUNCIATION**

Language learning is a fascinating journey that involves not only mastering grammar rules and vocabulary but also developing the ability to communicate effectively. One powerful technique that aids in achieving fluency and natural-sounding speech is shadowing. In this essay, we will explore what shadowing is, its benefits, and how learners can incorporate it into their language practice.

What Is Shadowing?

Shadowing is a language learning method where learners closely imitate native speakers by listening to and replicating their speech patterns. The name itself suggests that learners “shadow” the spoken language, following its rhythm, intonation, and pronunciation. Unlike traditional language learning, which often focuses on written texts and grammar exercises, shadowing emphasizes the spoken aspect of language.

How Does Shadowing Work?

Active Listening: The first step in shadowing is to actively listen to native speakers. Learners can use audio recordings, podcasts, videos, or even engage in conversations with fluent speakers. The goal is to immerse oneself in authentic language input.

Imitating Pronunciation: As learners listen, they pay attention to how words are pronounced. They focus on individual sounds, stress patterns, and syllables. By imitating these aspects, learners gradually internalize correct pronunciation.

Matching Intonation and Rhythm: Shadowing goes beyond mere pronunciation. Learners also mimic the natural rhythm and intonation of the language. This includes rising and falling tones, pauses, and stress on specific words or syllables.

Physical Movement: Some practitioners physically move while shadowing. For example, they might walk or pace while repeating sentences. This adds a kinesthetic element, reinforcing memory and muscle memory.

Gradual Complexity: Learners start with short phrases or sentences and gradually increase the complexity. Over time, they can shadow longer passages or entire conversations.

Benefits of Shadowing:

Improved Pronunciation: Shadowing helps learners fine-tune their pronunciation. By mimicking native speakers, they learn to produce sounds accurately.

Fluency: Regular shadowing practice enhances fluency. Learners become more comfortable with the flow of the language, reducing hesitations during real conversations.

Listening Skills: Shadowing sharpens listening skills. Learners become attuned to nuances, such as subtle variations in pitch and stress.

Internalization of Patterns: Repetition through shadowing reinforces language patterns. It's like training the brain to recognize and reproduce these patterns automatically.

Confidence: As learners sound more like native speakers, their confidence grows. They feel better equipped to engage in real-world conversations.

Tips for Effective Shadowing:

Start Slow: Begin with short phrases or sentences. Focus on accuracy rather than speed.

Record Yourself: Use a recording device to track your progress. Compare your shadowing attempts with the original recordings.

Vary Sources: Shadow different speakers—male, female, different accents, and speeds. This broadens your exposure.

Repeat: Repetition is key. Regular practice yields better results.

Combine with Other Methods: Shadowing complements other language learning techniques. Combine it with vocabulary building, grammar exercises, and reading [4].

When engaging in shadowing, there are several common mistakes to avoid to ensure a productive and effective experience. Whether you're shadowing a professional in your desired career field or practicing language shadowing, here are some *do's and don'ts* to keep in mind:

Do's of Shadowing:

1) draft an email to ask for shadowing positions; 2) before applying for shadowing opportunities, consider sending a polite email expressing your interest and professional goals; 3) introduce yourself, summarize your objectives, and request a shadowing opportunity or contact details for another professional who can provide the opportunity; 4) use

this email template to apply to multiple positions; 5) confirm the time and location of your work site; 6) stay in contact with your leader or supervisor; 7) obtain your schedule, including assignment times and locations; 8) observe actively and take notes: pay close attention to the professional's routine; 9) note their job responsibilities, communication style, and interactions with peers or clients; 10) ask questions: seek advice from the professional about their career path.

Don'ts of Shadowing:

1) don't enter the position without research: before shadowing, research basic information about the position and the company; 2) understand the context and expectations; 3) don't use your phone while shadowing: avoid distractions during shadowing; 4) focus on observing and learning; 5) don't assume you know everything: recognize that shadowing is a learning opportunity; 6) don't forget to send a thank-you note: express gratitude for the experience; 6) show appreciation for the professional's guidance; 7) don't leave without asking about other opportunities: inquire about potential follow-up opportunities; 8) explore additional ways to learn and grow in the field [5].

Here are some research papers related to the shadowing technique:

Simon van der Weele, Femmianne Bredewold discuss the use of shadowing as a qualitative research method for studying intellectual disability. The authors highlight the advantages of shadowing, including its flexibility, unique

insight into daily life experiences, and its potential to give a “voice” to people with intellectual disabilities (Van der Weele & Bredewold, 2021).

Rini Ekayati investigates the impact of shadowing on students’ listening word recognition. Although the full details are not provided, the author highlights the relevance of shadowing in language learning (Ekayati, 2020).

In the paper titled “The Impact of Shadowing Technique on Tertiary EFL Learners’ Listening Skill Achievements,” Sumarsih investigates the effectiveness of the shadowing technique in enhancing students’ listening skills. The null hypothesis was rejected, indicating that the shadowing technique indeed impacted listening skill achievements. Listening skill development has been recognized crucial for mastering other language skills, such as speaking, reading, and writing (Sumarsih, 2017).

Conclusion: Shadowing English speaking practice is a dynamic tool that bridges the gap between textbook knowledge and real-world communication. By immersing ourselves in the spoken language, we not only enhance our pronunciation but also develop the rhythm and flow that make us sound like true language users. So, let’s embrace shadowing and let our words dance to the beat of fluency.

References:

1. Ekayati, R. (2020). Shadowing Technique on Students’ Listening Word Recognition. *IJEMS Indonesian Journal of Education*

and *Mathematical Science*, 1(2), 111-122. DOI: <https://doi.org/10.30596/ijems.v1i2.4695>.

2. Sumarsih (2017). The Impact of Shadowing Technique on Tertiary EFL Learners' Listening Skill Achievements. *International Journal of English Linguistics*, 7(5), 184-189. DOI: <https://doi.org/10.5539/ijel.v7n5p184>

3. Van der Weele, S., & Bredewold, F. (2021). Shadowing as a Qualitative Research Method for Intellectual Disability Research: Opportunities and Challenges. *Journal of Intellectual & Developmental Disability*, 46 (4), 340–350. <https://doi.org/10.3109/13668250.2021.1873752>.

ПРОХОРЕНКО Михайло,

кандидат юридичних наук, доцент,
полковник юстиції, старший викладач
кафедри військового права та
правоохоронної діяльності Національного
університету оборони України
(м. Київ, Україна)

ПІДГОТОВКА ВІЙСЬКОВИХ ЮРИСТІВ У ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

В умовах російсько-української війни Міністерство оборони України та Збройні Сили України потребують високоякісних фахівців юристів у сфері військового права, підготовка яких здійснюється у вищих військових навчальних закладах України.

Щодо історії військово-юридичної освіти, то з 1993 року було прийнято рішення про підготовку військових юристів на базі юридичного факультету і відділення

військової підготовки (з січня 1998 року – військовий інститут) Київського національного університету імені Тараса Шевченка. У Вищому інституті Київського національного університету імені Тараса Шевченка підготовка здобувачів вищої освіти проводиться за ступенями «бакалавр» та «магістр» тактичного рівня військової освіти за спеціальністю 081 «Право» (денна форма здобуття освіти).

З 1994 року також і на базі відділення військової підготовки (з 1998 року військовий орден Червоної Зірки інститут імені гетьмана Петра Сагайдачного) при Національному університеті «Львівська політехніка» із залученням професорсько – викладацького складу юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка та Львівського інституту внутрішніх справ. У місті Львові було здійснено три випуски військових юристів (офіцерів військового управління тактичного рівня) і їх підготовка завершена.

Починаючи з 1996 року, підготовка військових юристів за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліст права, офіцер військового управління тактичного рівня здійснюється також на базі Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (м. Харків). На сьогодні у Військово-юридичному інституті Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого здійснюється підготовка військових юристів для потреб Збройних Сил України та інших структур сектору безпеки і оборони

України за ступенями «бакалавр» та «магістр» зі спеціальностей 081 «Право» та 262 «Правоохоронна діяльність» (денна форма здобуття освіти).

З 2009 року в Національному університеті оборони України було розпочато підготовку військових юристів за ступенем «магістр» оперативного рівня за спеціальністю 081 Право. На сьогодні підготовка військових юристів за цією спеціальністю в Національному університеті оборони України не здійснюється. Вона проводиться за галуззю знань 25 «Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону», спеціальністю 254 «Забезпечення військ (сил)», за спеціалізацією «Організація правового забезпечення військ (сил)».

Відповідно до Концепції трансформації системи військової освіти, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 15 грудня 1997 р. № 1410 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2022 р. № 1490), військова освіта є видом спеціалізованої освіти і спрямовується на здобуття компетентностей у сфері професійної військової діяльності під час навчання в безперервному інтегрованому освітньому процесі для досягнення відповідних рівнів і ступенів освіти та/або рівнів військової освіти.

Підготовка осіб до проходження військової служби на посадах офіцерського складу здійснюється на основі повної загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої чи вищої освіти для здо-

буття відповідних ступенів вищої освіти та/або рівнів військової освіти [1].

Відбиття широкомасштабної збройної агресії рф проти України потребує підготовки осіб на посадах офіцерського складу, які мають компетентності щодо правового регулювання: діяльності складових сил оборони, військового будівництва, заходів оборонної реформи, соціального забезпечення військовослужбовців та членів їх сімей тощо. Особливої уваги потребують вивчення правового забезпечення військ (сил), правоохоронної діяльності у силах оборони, права збройних конфліктів та правил застосування сили. Стандарти НАТО щодо професійної підготовки військових фахівців передбачають обов'язкове упровадження в освітній процес вивчення основ національного військового права, курсу міжнародного гуманітарного права (право збройних конфліктів) та операційного права.

Вищенаведене охоплюється предметом регулювання військового права, яке є окремою комплексною галуззю права в системі права України. Набуття відповідних компетентностей може бути здійснено за варіантом об'єднання юридичної науки та воєнної науки з подальшим розробленням окремого стандарту вищої освіти.

З метою забезпечення більш якісної підготовки фахівців, компетентних у сфері військового права, необхідно внести зміни до Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міні-

стрів України від 29 квітня 2015 р. № 266 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 7 липня 2021 р. № 762) [2], а саме: до галузі знань 25 «Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону» додати спеціальність 258 «Військове право».

Список використаних джерел:

1. Концепція трансформації системи військової освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 15 грудня 1997 р. № 1410. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1410-97-n#Text>. (дата звернення: 09.04.2024)

2. Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-n#Text>.

ПСЬОЛ Сергій,

кандидат технічних наук, доцент, полковник,
заступник начальника кафедри інженерного та
технічного забезпечення Національної академії

Державної прикордонної служби України

імені Богдана Хмельницького

(м. Хмельницький, Україна)

СОБЧЕНКО Володимир,

кандидат технічних наук, доцент,
начальник кафедри інженерного та
технічного забезпечення Національної академії

Державної прикордонної служби України

імені Богдана Хмельницького

(м. Хмельницький, Україна)

ЗАСТОСУВАННЯ ПЛАТФОРМ MOODLE ТА ELESTUDE ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ТЕХНІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

Сучасні освітні платформи, наприклад Moodle, Elestude та інші, дають можливість формувати електронні курси навчальних дисциплін. Такі курси можуть бути особливо корисними в умовах воєнного стану, коли ведення освітнього процесу ускладнене необхідністю дотримання безпекових вимог. Структуровані набори електронних навчальних ресурсів дають здобувачам освіти можливість самостійного ефективного опрацювання навчального матеріалу в безпечних умовах.

Широке застосування для ведення освітнього процесу отримала платформа Moodle, яка використовується переважно в університетських дисциплінах наукового, технічного, інженерного та математичного спрямування (STEM) та ефективно покращує успішність, задоволеність та залучення студентів. Використання Moodle сприяє вирішенню питань академічної доброчесності, етики та безпеки [1, с. 8, 9]. Підходи щодо формування електронних курсів в закладах вищої освіти, як правило, визначені відповідними положеннями та інструкціями. Тому в цій роботі акценти зроблено на деяких інтерактивних інструментах.

На основі досвіду викладання навчальних дисциплін технічного спрямування зроблено висновок, що елект-

ронний курс стає ефективнішим, якщо в ньому використано інструментарій H5P (HTML5 Package). Він дозволяє створювати інтерактивні книги, інтерактивні відео, інтерактивні зображення, презентації курсу, різноманітні тести, вікторини, кросворди та багато інших видів інтерактивних навчальних матеріалів. Особливістю є те, що «всередині» одних інтерактивних інструментів можливе застосування інших. Наприклад, в інтерактивній книзі, як елементи, можна застосувати інтерактивні відео, зображення, тести, діалогові карти та інші види навчальних матеріалів.

Інструменти H5P дозволяють наочно подати початковий матеріал, забезпечити інтерактивність під час навчання, забезпечити легкий доступ до навчального контенту шляхом його розміщення на платформі Moodle та створити передумови для ефективного засвоєння здобувачами освіти навчального матеріалу. Анкетування, проведене серед здобувачів освіти, засвідчило їх позитивне сприйняття запропонованого формату навчального матеріалу, його зручність для вивчення та стимулювання їх пізнавальної активності за рахунок інтерактивності навчального контенту.

Також свою ефективність показав вид діяльності «Урок», який забезпечує можливість опрацювання здобувачем освіти невеликого фрагменту навчального матеріалу, вирішення тестових завдань по ньому та перехід до наступного фрагменту, якщо тест вирішено пра-

вильно, або повернення до навчального матеріалу для повторного вивчення, якщо тест вирішено неправильно.

Для організації самостійної роботи здобувачів освіти корисним є вид діяльності «Завдання». Здобувачі освіти мають змогу розмістити свій звіт у формі текстового документу, електронної таблиці, картинки, аудіо- та відеофайлів. Крім того, є можливість введення відповіді безпосередньо в редакторі на сайті.

Ще одною платформою, орієнтованою на підготовку майбутніх фахівців автомобільного транспорту, є Electude LMS. Це електронне освітнє середовище, яке надає можливість використання великої кількості (кілька тисяч) готових навчальних модулів, систематизованих у відповідних теках. Передбачена також можливість розробки і використання власних навчальних модулів.

В освітньому процесі можуть використовуватись готові навчальні курси (набори модулів) різного рівня складності. Також викладачі можуть формувати власні навчальні курси з дисциплін. Це, на нашу думку, найбільш доцільний спосіб використання ресурсів Electude.

Електронні курси, створені на платформі Electude, можуть використовуватись під час аудиторних занять, дистанційного ведення освітнього процесу, самостійної роботи здобувачів освіти, виконання індивідуальних завдань, вивчення додаткової інформації здобувачами освіти.

Таким чином, застосування електронних курсів навчальних дисциплін, створених із використанням сучасних інтерактивних інструментів, сприяє ефективній організації навчальної роботи здобувачів освіти, у тому числі і в складних безпекових умовах.

Список використаних джерел:

1. Gamage, S. H., Ayres, J. R., & Behrend, M. B. A systematic review on trends in using Moodle for teaching and learning. *International Journal of STEM Education*. 2022. № 9(1). С. 1-24.

ПУЛЯК Ольга,

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки
факультету № 2 Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ПІДВАЛЬНА Альона,

завідувач відділу забезпечення діяльності
Кіровоградського науково-дослідного
експертно-криміналістичного центру МВС України
Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

АДАМОВИЧ Сергій,

викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки
факультету № 2 Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

БЕЗПЕЧНИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР: МЕТОДИЧНІ ТА ТЕХНІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Наразі суспільство очікує бачити заклади освіти не лише основним із освітніх ресурсів, а найголовніше, простором, де всі учасники освітнього процесу перебувають у необхідній безпеці й комфорті.

Середовище закладу освіти – це не лише простір, де зустрічаються здобувачі, викладачі, відвідувачі, гості закладу, але й місце, де відбуваються різноманітні події, де відбуваються не лише лекційні, практичні, лабораторні, семінарські заняття, цікаві зустрічі, свята та концерти, але й діють відкриті лабораторії та майстерні в різних галузях науки, мистецтва та технологій. Проте, важливо розуміти, що сучасне освітнє середовище не може бути ізольованим від зовнішніх та внутрішніх факторів і загроз. Воно піддається впливу, який може бути як позитивним, так і негативним. З одного боку, це сприяє розвитку та покращенню навчального процесу, а з іншого – небезпеки та ризику можуть призвести до деструктивних змін.

Отже, для забезпечення безпеки та стабільності освітнього середовища в сучасних умовах необхідно вживати необхідних заходів. Це може включати контроль за доступом до приміщень, впровадження систем безпеки, підвищення обізнаності учасників освітнього

процесу щодо можливих загроз та вчасну реакцію на них.

Відповідно до Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти, МОН «забезпечує виконання ... завдань з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності, ... координує і контролює забезпечення безпечних і нешкідливих умов навчання, утримання і праці направлених на забезпечення безпечних і нешкідливих умов освітнього процесу» [2].

Для розв'язання задачі створення безпечного освітнього простору необхідне застосування комплексу взаємопов'язаних методів і технологій, зокрема, вивчення наукових досліджень та досвіду педагогів, психологів, соціологів, офіційної нормативної документації, програм, підручників і методичних посібників; аналіз літератури з питань методичного та технічного забезпечення безпечного освітнього середовища, програм підвищення кваліфікації; дослідно-експериментальної перевірка методики проведення занять тощо.

З 24 лютого 2022 року питання безпеки вийшло на інший рівень. Нині воєнні ризики є частиною життя, тому працівники закладів освіти мають бути готовими захистити себе і здобувачів [4].

Війна змушує змінювати звичну поведінку, адже щохвилини може бути повітряна тривога, яку ми не в силах контролювати. Саме тому важливо розвинути нові

навички, сформувати стійкі компетенції поведінки в таких умовах.

Остаточне рішення щодо відновлення освітнього процесу офлайн залишається на розсуд громади та залежить від безпекової ситуації в регіоні наприкінці серпня – початку вересня 2024 року. Незалежно від умов, головною передумовою для початку навчального року є безпека та збереження життя учасників освітнього процесу. Для організації навчання в приміщеннях закладу освіти необхідно враховувати їхню місткість, тобто кількість людей одночасно може перебувати в укритті. Це означає, що розклад навчання в закладі повинен бути складений так, щоб кількість учасників освітнього процесу, яку може вмістити укриття, не перевищувала б цю межу.

Другим важливим питанням є стан укриття. Незважаючи на неготовність та непристосованість деяких укриттів в навчальних закладах, їх все ж використовують. Варто зазначити, що на сьогодні в Україні повноцінних бомбосховищ, у тому числі в закладах освіти, недостатньо, адже поняття бомбосховища передбачає спеціальне проектування та будівництво об'єкту, здатного витримати ракетно-бомбові удари. Натомість використовується поняття засобів колективного захисту, тобто захисних споруд (сховища, укриття), споруд подвійного призначення (у мирний час використовуються для господарських потреб, але мають і функцію укриття), найпростіших укриттів (підвальні, цокольні

приміщення). Наприклад, на 1 вересня 2023 року «майже 16 % закладів досі не обладнані укриттями та сховищами для безпечного навчального процесу» [1]. Ідеться про заклади дошкільної та середньої освіти, однак у закладах вищої освіти ситуація не краща. Та й наявні укриття далеко не завжди відповідають вимогам до стану й обладнання, які потрібні для організації навчання. І така ситуація подібна по всій території країни.

Аналізуючи вищезазначене, слід виділити ряд важливих моментів щодо методичних та технічних особливостей організації безпечного освітнього простору в умовах воєнного стану:

1. Безпечний фізичний простір для перебування усіх учасників освітнього процесу.
2. Безпечне освітнє середовище.
3. Протоколи безпеки для здобувачів щодо правил поведінки під час повітряних тривог, евакуації, перебування в сховищі /укритті.
4. Наявність інструкцій та проведення інструктажів для здобувачів з безпеки життєдіяльності та охорони праці.

Освоєння алгоритму безпечної поведінки та створення безпечного освітнього простору надзвичайно важливе в сучасних умовах воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Загальна середня освіта України в умовах воєнного ста-

ну та відбудови: реалії, досвід, перспективи. Методичний порадник науковців Інституту педагогіки НАПН України до початку нового 2023–2024 навчального року. Київ, 2023. 191 с. URL : <https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2023/08/12.2.pdf>. (да-та звернення: 10.04.2024)

2. Наказ Міністерства освіти і науки України № 1669 «Про затвердження Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0100-18#Text>. (дата звернення: 10.04.2024)

3. Наказ МОЗ №2205 від 25.09.20 «Про затвердження Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти.» URL : https://moz.gov.ua/uploads/5/27593-dn_2205_25_09_2020_dod_1.pdf. (дата звернення: 10.04.2024)

4. Освіта і наука України в умовах воєнного стану. Інформаційно-аналітичний збірник. Київ, 2023. 64 с. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpnevakonferencia/2023/22.08.2023/Inform-analytic.zbirn-Osvita.v.umovah.voyennogo.stanu-vykl.rozvp.povoyen.perspekt.22.08.2023.pdf> (дата звернення: 10.04.2024)

5. Про схвалення Концепції безпеки закладів освіти. Розпорядження Кабінету міністрів України від 7 квітня 2023 р. № 301-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/301-2023-%D1%80#Text>. (дата звернення: 10.04.2024)

6. Пуляк О., Кислиця С. Нормативно-правове забезпечення безпечного освітнього середовища в закладах загальної середньої освіти України. *Актуальні питання вдосконалення судово-експертної та правоохоронної діяльності* : збірник матеріалів засідання № 6 постійно діючої Міжнародної науково-практичної конференції (м. Кропивницький, 12 жовтня 2023 р.). Кропивницький: ТОВ «Центрально-Українське видавни-цтво», 2023. С. 115-121.

САХНО Артем,
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник,
доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін
факультету № 2 Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ В ОРГАНАХ ПОЛІЦІЇ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Адміністрування органів поліції є різновидом публічного управління, покращення якого виступає пріоритетним напрямом реалізації Стратегії національної безпеки України, схваленої Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020 [1].

Публічне управління, на відміну від інших видів соціального управління, має безліч елементів і взаємозв'язків, його суб'єкти та об'єкти включені до широкого кола напрямів державно-суспільної взаємодії. Отже, якість управління в органах Національної поліції, як складової національної системи публічного адміністрування, впливає на стан не лише національних інтересів, а й об'єктів національної безпеки. Саме тому, неякісно організоване та хаотично функціонуюче управління в органах Національної поліції позначається на всіх суспільних процесах, явищах і відносинах, що призводить, зрештою, до невиправданих матеріальних та фізичних витрат та неефективної службової діяльності

у сфері публічного адміністрування органами та підрозділами поліції.

При цьому наука адміністративного права та теорія державного управління переконливо доводять природне, а не штучне походження механізму управління. Його зміст становить комплекс взаємопов'язаних елементів, до числа яких належать: об'єкт та суб'єкт управління, мета управлінського впливу, форми та методи управління, закони і принципи управління, форми та методи управління, процедури прийняття та реалізації управлінських рішень.

У науковій літературі, присвяченій дослідженню проблем у галузі державного управління, механізми реалізації останнього найбільш часто пов'язуються із прийняттям управлінських рішень фундаментальною основою яких слугують принципи публічного управління [2, с. 215], до числа яких науковцями віднесено:

- цілісність, тобто, по суті, представлення вказаної системи як інтегрально-функціонуючого утворення, що складається із сукупності елементів;

- всебічність, тобто максимальне врахування всіх наявних зв'язків і відносин, що мають місце в системі управління поліцією;

- субординаційність, за допомогою якої з'являється можливість визначити ієрархію елементів системи, з огляду на їх значення, мобільність (динамічність) та адаптивність системи, у залежності від реалізованих управлінських цілей та завдань;

- оптимальність, яка дозволяє встановити таку сукупність окремих елементів системи, яка забезпечувала б досягнення поставленої мети не тільки в органах управління Національною поліцією, але й у її структурних підрозділах.

Окремо слід зупинитися на ролі керівника, у системі управління органами Національної поліції. Рівень організаційної майстерності керівника, за обґрунтованим переконанням професора С. Вітвіцького, чинить безпосередній вплив на якість виконуваної ним управлінської діяльності, що, своєю чергою, зумовлює важливість та актуальність проведення теоретичних розробок у сфері управління органами Національної поліції, з'ясування особливостей управлінського процесу в Національній поліції як складового елементу в системі державного управління [3, с. 68].

Проте, легальне визначення поняття «керівник», у контексті ідентифікації суб'єкта управлінської діяльності в органах Національної поліції, наведено в статті 2 Дисциплінарного статуту Національної поліції України, під яким розуміється службова особа поліції, наділена правами та обов'язками з організації службової діяльності підлеглих їй поліцейських та інших працівників поліції і контролю за їхньою службовою діяльністю [4].

Зазначена норма дає підстави зробити важливий висновок про те, що для керівника органу Національної

поліції України іманентний набір специфічних ознак, які виокремлюють його серед інших суб'єктів публічного адміністрування, а саме:

а) наділення організаційно-розпорядчими повноваженнями у сфері забезпечення публічного порядку та безпеки, протидії злочинності, захисту прав і законних інтересів громадян;

б) наявність підпорядкованого особового складу;

в) підвищена юридична відповідальність за невиконання (несвоєчасне виконання) посадових обов'язків;

г) одноосібний (єдиноначальний) порядок прийняття управлінських рішень;

д) наявність специфічних фахових якостей, які проявляються в здатності організувати роботу колективу та успішно досягати намічених цілей у сфері правоохоронної діяльності.

Остання ознака керівника поліції видається нам найбільш значимою для успішного виконання завдань організаційного (управлінського) характеру. Вбачається, що першопричинами недоліків функціонування управлінської системи в органах Національної поліції виступає не управлінський процес, як такий, а стан його організації та недостатній рівень фахової підготовки керівника поліцейського підрозділу. Також існує низка проблемних питань управлінської діяльності керівника органу Національної поліції, які мають місце у зв'язку із введенням правового режиму воєнного стану.

У цьому контексті одне з найбільш актуальних питань пов'язано з оптимальним використанням та збереженням кадрового потенціалу. З метою виконання цього важливого завдання, керівникам поліцейських підрозділів варто, за можливості, урахувувати навантаження на кожного окремого працівника, а також забезпечення конституційного права працівників поліції на відпочинок. Зауважимо, що нехтування цим правом буде не лише означати порушення фундаментального конституційного принципу, зміст якого закріплений у статті 45 Основного Закону [5], але й норм Закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15 березня 2022 року № 2136-IX, стаття 6 якого передбачає, що тривалість щотижневого безперервного відпочинку не може бути менше 24 годин [6], що в довгостроковій перспективі може призвести до зниження ефективності діяльності особового складу підпорядкованих підрозділів через елементарну фізичну перевтому та недосип працівників та матиме наслідком підвищення захворюваності серед особового складу, і це також ще додатково знизить результативність службової діяльності органу (підрозділу) поліції.

Іншим важливим завданням під час дії воєнного стану є вирішення проблеми дотримання вимог службової дисципліни, обліку та оплати робочого часу, з урахуванням частого оголошення повітряної тривоги та, відповідно, необхідності працівників перебувати в

сховищі для убезпечення свого життя та здоров'я. Якщо питання обліку та оплати робочого часу вже отримало роз'яснення і час знаходження в укритті трактується, відповідно до статті 34 Кодексу законів про працю України, як простій і, відповідно до норми статті 113 цього ж Кодексу [7], оплачується, то питання дотримання службової (трудової) дисципліни, а саме запізнення на роботу через оголошення повітряної тривоги, активно не порушувалося на рівні керівників Національної поліції. Окремі місцеві ради зверталися до роботодавців ставитися з розумінням до таких ситуацій. У вирішенні вказаного питання, на нашу думку, варто спиратися на зміст листа Торгово-промислової палати від 28.02.2022 № 2024/ 02.0-7.1 [8], у якому зазначений орган публічного адміністрування визначив військову агресію рф проти України, як форс-мажорні обставини. Саме в такому значенні, як обставини непереборної сили, пропонуємо сприймати факт несвоєчасного прибуття на службу підпорядкованого особового складу з причини оголошення сигналу тривоги.

Підбиваючи підсумки, варто зазначити, що забезпечення якісного та ефективного управління в органах Національної поліції потребує від керівників всіх рівнів урахування особливостей поточної ситуації в регіоні та на території обслуговування, своєчасного опрацювання інформації, дотримання принципів управлінської діяльності, оптимізації діяльності та раціонального використання кадрового потенціалу, організації та забезпе-

чення умов несення служби підлеглими, особистого професійного зростання та вдосконалення знань і навичок, що в комплексі сприятиме забезпеченню та підвищенню ефективності і функціональних можливостей підпорядкованих органів та підрозділів поліції.

Список використаних джерел:

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» : Указ Президента України від 14.09.2020 № 392/2020. База даних «Законодавство України». *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/392/2020>. (дата звернення: 07.04.2024)

2. Завадський Й. С. Менеджмент. Київ : Український інститут менеджменту і бізнесу, 1997. Т. 1. С. 215.

3. Вітвіцький С. С., Гречишкін Ю. А. Управління органами Національної поліції як складовий елемент механізму державного управління. *Правовий часопис Донбасу*. 2022. № 4(81). Ч. 1. С. 68.

4. Про Дисциплінарний статут Національної поліції України : Закон України від 15.03.2018 № 2337-VIII. База даних «Законодавство України». *Верховна Рада України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/2337-19>. (дата звернення: 07.04.2024)

5. Конституція України : Конституція України; Верховна Рада України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. База даних «Законодавство України». *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. (дата звернення: 07.04.2024)

6. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану : Закон України від 15.03.2022 № 2136-IX. База даних «Законодавство України» *Верховна Рада України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/2136-20>. (дата звернення: 07.04.2024)

7. Кодекс законів про працю України : Закон України від 10.12.1971 № 322-VIII. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/322-08>. (дата звернення: 07.04.2024)

8. Лист Торгово-промислової палати України від 28.02.2022 № 2024/02.0-7.1. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/mus36779?an=1>. (дата звернення: 07.04.2024).

SNISARENKO Iryna,

Candidate of philological sciences,
Associate Professor, Associate Professor of the
Department of Foreign Languages
Donetsk State University of Internal Affairs
(Kropivnytskyi, Ukraine)

VASYUTYNSKA Yelena,

Candidate of Pedagogical Sciences,
Senior Teacher of the Department of foreign languages
Donetsk State University of Internal Affairs
(Kropivnytskyi, Ukraine)

SOME ASPECTS OF IMPLEMENTATION OF INNOVATIONS IN THE PROCESS OF FOREIGN LAN- GUAGES TEACHING TO LAW ENFORCEMENT CADETS

Innovation is often defined as a process of change. The primary purpose of innovation, which is seen as change, is to make education more effective for learners. Innovation is seen by some authors as an attempt to improve education by doing something perceived by the performers as new or different [1]. In modern scientific literature innovations are considered as new forms of work organization and management, new types of technologies that cover not only var-

ious institutions and organizations but also certain areas of people's social life. Innovations in education is a qualitative change in the structure and content of educational programs, forms and methods of organizing the educational process, systematic, complex application of innovative technologies. Innovative processes in education are carried out with the help of innovations-modernizations (aimed at achieving guaranteed results within the traditional reproductive orientation of the educational process) and innovations-transformations (aimed at ensuring the research nature of the educational process [2].

Pedagogical innovation is an innovation in pedagogical activity, changes in the content and technology of education and training, aimed at increasing the effectiveness of the latter. Innovation in education is the process of creating, introducing and disseminating new ideas, tools, pedagogical and management technologies in educational practice, as a result of which the achievement rates of the structural components of education are increased, the transition of the system to a qualitatively different state takes place [3]. The essence and content of innovative activities and innovative activities in the higher education system is covered in the works of many domestic and foreign methodologists and educators [4, 5, 6].

Innovative activity determines a multifunctional task: training of highly qualified specialists of the appropriate level and profile, whose competence and advanced

knowledge of the profession correspond to the world level. Therefore, the search for and implementation of innovations in educational institutions is a very *topical* and important task [7]. The presented theses *are intended* to provide a general overview of innovations in the field of foreign language teaching to law enforcement cadets, as well as to find out specific pedagogical conditions for the innovative activity of teachers of an educational institution with specific learning conditions.

New times require a teacher to be constantly active. If for a teacher who works in the traditional system the main thing is special professional and methodical knowledge, it is enough to operate pedagogical techniques, possess pedagogical skills which allows him to organize the educational process at a professional level and achieve its high efficiency, then the teacher's willingness to innovate is decisive for the transition to innovations, therefore, theoretical (knowledge of modern psychological and pedagogical concepts), methodological (knowledge of general principles of studying pedagogical phenomena, regularities of socialization of education and upbringing) and technological (knowledge of not only traditional, but also innovative educational technologies) knowledge becomes a priority [8]. The development of innovative processes in education at the current stage is an objective regularity caused by the intensive development of information technologies in all spheres of human life; by the renewal of the content of the modern philosophy of education, the center of which has

become the integral human aspect; by the humanistically oriented nature of the interaction of participants in the educational process; by the need to increase the level of activity and responsibility of the teacher for his own professional activity, aimed at the formation of the pupil's creative personality, readiness for perception and active activity in new socio-economic conditions. In this respect, the innovative activity of the educator is of utmost importance [ibid.].

Extrapolating the above to the training and educational content of law enforcement officers, it is worth noting that the new educational benchmarks in their training require the appeal of scientists and practitioners to human potential, endurance and emotional stability, mobile response to crimes of various kinds among the population. The readiness of future law enforcement officers for professional self-realization in working with personnel is the goal and result of effective professional training of law enforcement officers [9, p. 5].

The specificity of law enforcement activity requires constant professional self-improvement and self-development of personal and professional qualities of law enforcement officer. The idea of Tverdohlib G. about the essence of the professional self-realization of a foreign language teacher is aimed at the activation and disclosure of personal and professional potential in the modern educational environment and is characterized by the interest of all participants in the educational process [10, p. 53] corre-

lates with the essence of the training of future police officers, because it is law enforcement officers who work with personnel and should initiate the creation of the above-mentioned environment, contribute to the formation of cadets' readiness for professional self-realization in the international space, conduct mass events with military personnel regarding state policy in the field of Euro-Atlantic integration [9, p. 18].

Among the productive methods of foreign language training for future law enforcement officers we single out the method of communicative tasks using role-playing games and situational exercises, the method of projects, meetings with native speakers, participation in conversational clubs, writing thematic essays and theses in a foreign language, speaking at scientific cadet conferences, etc. All these forms of encouraging cadets to learn a foreign language make it possible to create a language space within and outside the classroom, which, in our opinion, is an effective factor in stimulating foreign language learning and its further use in future practical professional activities. Therefore, innovative processes in the education system in institutions with specific conditions provide for variability and a personally oriented direction of the educational process thanks to which the knowledge, skills and abilities of the learners are transformed into a means of developing their competencies to ensure their role as the subject of innovative professional activity.

Список використаних джерел:

1. Carless D. Innovation in Language Teaching and Learning. In Carol A. Chapelle (Ed.). *The Encyclopaedia of Applied Linguistics*. Blackwell Publishing Ltd., 2013. URL :https://www.researchgate.net/publication/316092924_Innovation_in_Language_Teaching_and_Learning.

2. Словник термінів і понять сучасної освіти. Уклад. : Л. М. Михайлова, О. В. Пагава, О. В. Проніна. За заг. ред. Л. М. Михайлової. Сєвєродонецьк, 2020. 194 с. URL: [file:/// C:/Users/User/Downloads/196.pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/196.pdf).

3. Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник. Курлянд З. Н., Хмелюк Р. І, Семенова А. В. та ін. За ред. З. Н. Курлянд. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2005. 399 с.

4. Вікторова Л. В. Сучасні підходи та інноваційні тенденції у викладанні іноземних мов професійного спрямування. *Педагогічні науки*. № 109. 2013. С. 22-27. URL : <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/7508/V%20ktorova.pdf?sequence=1>.

5. Гузиніна Т. В. Інноваційні підходи до організації мовної діяльності на заняттях з іноземної мови в вищих військових навчальних закладах. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2019. Вип. 72. Т. 1. С. 122-125. URL : <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/29924/Huzynina.Pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

6. Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи : монографія / за ред. П. Ю. Сауха. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2011. 444 с.

7. Gejets V. M., Semenzhenko V. P. (Eds.). Strategic challenges of the 21st century to the society and economy of Ukraine. Kyiv: Phoenix, 2007. 325 p.

8. Шерудило А. В. Сутність, зміст, структура і функції інноваційної діяльності вчителя в умовах модернізації педагогічної освіти. *Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи: компетентнісний та інтегрований підходи*: монографія / за наук. ред. Л. Я. Бірюк. Суми : Вінниченко М. Д., 2019. С. 245–269.

9. Intellectual capital is the foundation of innovative development: formation of the readiness of future subjects of law enforcement activities for professional self-realisation in the academic process. Monographic series «*European Science*». Book 10. Part 1. 2022. P. 5. URL : <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/529dec7e-0206-415b-b723-202e0c44efd5/content>.

10. Твердохліб Г. В. Практика професійної самореалізації вчителів іноземних мов в умовах іншомовного освітнього середовища. *Імідж сучасного педагога*. № 1 (178). 2018. С. 52-55. URL : <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/123445/120650>.

СКРИПКА Олександр,
викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки
факультету №2 Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ ВОГНЕВОЇ
ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ СИСТЕМИ МВС
В УМОВАХ ВІЙНИ**

Питання підготовки кваліфікованих кадрів для правоохоронних органів є одним з пріоритетних упродовж багатьох років, а в умовах війни набуває особливої актуальності, оскільки сьогодні працівники поліції стикаються у своїй роботі з новими безпековими викликами: незаконний обіг зброї і, як наслідок, стрімке зростання випадків незаконного поводження зі зброєю, боєприпасами та вибухівкою, погіршення психоемоційного стану громадян нашої держави та багато інших. Одним із важливих аспектів успішної боротьби з цими викликами є навчання здобувачів освіти системи МВС володіння вогнепальною зброєю.

Метою нашого дослідження є аналіз актуальних проблем навчання вогневої підготовки здобувачів освіти системи МВС в умовах війни та окреслення шляхів їх вирішення.

Згідно з чинним законодавством, воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній ціліс-

ності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [1].

Аналіз випадків застосування і використання вогнепальної зброї співробітниками поліції в умовах війни дозволяє зробити висновок про відсутність стійких навичок прицільної міткої стрільби, у тому числі по рухомій цілі, в обмежений час, після фізичного навантаження, в умовах недостатньої видимості, а також недостатній рівень теоретичної та психологічної підготовки [2; 3].

Оскільки головною метою вогневої підготовки здобувачів вищої освіти навчальних закладів системи МВС є попередження випадків, коли поліцейські виявляються психологічно не готовими до дій в екстремальних ситуаціях в умовах воєнного стану, та, враховуючи результати вивчення випадків застосування вогнепальної зброї, констатуємо, що однією з ключових проблем навчання вогневої підготовки є зміна *психоемоційного стану* здобувачів освіти – майбутніх офіцерів поліції (внаслідок обстрілів, втрати близьких, постійних тривог) та зростання рівня тривожності, депресії, посттравматичного стресового розладу, що може призвести до порушення концентрації уваги, зниження мотивації та працездатності. У результаті таких змін збільшуються ризики нещасних випадків, пов'язаних із використанням зброї, під час несення служби.

Розв'язання цієї проблеми полягає у *формуванні правомірної професійно-психологічної готовності* до використання й застосування вогнепальної зброї здобувачами вищої освіти навчальних закладів системи МВС, яке має здійснюватися в таких напрямках:

- вивчення правових аспектів застосування спеціальних засобів або вогнепальної зброї;

- поділ групи на менш чисельні підгрупи (до 15 осіб) з метою підвищення ефективності навчання;

- відпрацювання навичок володіння зброєю в умовах, максимально наближених до бойових, з елементами непередбачуваності (стрільба в русі, в умовах обмеженої видимості тощо);

- виконання вправ зі стрільби в засобах індивідуального захисту (бронежилеті та шоломі);

- проведення психологічних, технічних й тактичних тренувань швидкісної стрільби в мультимедійних тирах зі звуковими ефектами та моделюванням ситуацій виконання пострілу в нестандартних умовах, після психологічного та фізичного навантаження тощо;

- психологічна підтримка здобувачів освіти (проведення тренінгів із подолання стресу, тривожності та посттравматичного стресового розладу, а також вирішення конфліктів).

Наступною істотною проблемою навчання здобувачів освіти системи МВС є *недосконалість програм з вогневої підготовки*, які не враховують специфіку ве-

дення бойових дій в умовах сучасної війни, мінну небезпеку в багатьох регіонах нашої країни, зростання кількості незаконної зброї у громадян тощо.

Вирішенням цього є *удосконалення програм навчання* вогневої підготовки:

- адаптація програм з урахуванням уже набутого досвіду несення служби під час війни;

- залучення до навчального процесу фахівців із бойовим досвідом із метою проведення практичних занять.

Очевидно, вирішення вищезазначених проблем потребує комплексного підходу та консолідації зусиль з боку керівництва МВС, закладів вищої освіти системи МВС та міжнародних організацій.

В умовах війни якісна підготовка здобувачів освіти системи МВС до поводження зі зброєю є запорукою їхньої безпеки та ефективного виконання службових завдань.

Список використаних джерел:

1. Про правовий режим воєнного стану. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>. (дата звернення: 08.04.2024).

2. Мислива О., Лопасєва О. Оптимізація вогневої підготовки поліцейських. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти*: матеріали V Між-нар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 12 березня 2021 р.). Дніпро: ДДУВС, 2021. С. 210-212. URL: <https://er.dduvs.in.ua/handle/123456789/6346>.

3. Казначеев Д. Г., Лопасєва О. М. Особливості формування психологічної стійкості і готовності працівників поліції у процесі навчання з вогневої підготовки. *Науковий вісник*

*Дніпропетровського державного університету внутрішніх
справ.* 2018. № 4 (97). С. 82–85. URL :
<https://er.dduvs.in.ua/xmlui/handle/123456789/3221>.

СИРМАМІЙХ Віктор,
викладач кафедри спеціальної фізичної та
домедичної підготовки факультету № 3
Донецького державного університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ СИСТЕМИ МВС

На сьогодні в Україні відбуваються активні військові дії. З метою захисту незалежності та територіальної цілісності Україна потребує здорових, фізично та тактично підготовлених випускників – поліцейських до несення служби в екстремальних умовах, виконання різноманітних бойових завдань. У зв'язку з цим пошук шляхів перебудови (оновлення) системи професійної освіти в Національній поліції є одним з актуальних завдань закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, а спеціальна фізична підготовка є одним із найважливіших видів загальної підготовки поліцейських до дій у складних умовах воєнного стану.

Наразі значної популярності набувають ідеї застосування інноваційних технологій викладання. Інноваційні

технології в сучасній науковій літературі розглядаються як процесуально структурована сукупність прийомів і методів, спрямованих на вивчення, актуалізацію та оптимізацію інноваційної діяльності, у результаті якої створюються нововведення, що викликають якісні зміни [3]. Крім того, термін «технологія» походить від грецького слова «τέχνη» (техні), що означає «мистецтво», або «вміння», а «λόγος (логос) означає «слово», або «наука». Отже, технологію можна визначити як усвідомлене практичне мистецтво, усвідомлена майстерність.

Під інноваційними освітніми технологіями розуміють методи, які дозволяють перетворити традиційний підхід до навчання на більш інтерактивний, гнучкий та індивідуалізований, що відповідає потребам сучасного світу та сприяє розвитку креативності й критичного мислення здобувачів, у тому числі здобувачів вищої освіти. Освітні технології постійно розвиваються та вдосконалюються, відповідно до потреб сучасного суспільства, технологічних змін та нововведень у галузі освіти.

Мета роботи полягає в тому, щоб розглянути можливість впровадження інноваційних освітніх технологій у процес підготовки майбутніх працівників Національної поліції для вдосконалення освітньої компоненти «Спеціальна фізична підготовка».

З огляду на важливість фізичної підготовки для працівників Національної поліції України, особливо в умовах воєнного конфлікту, пропонується оновлення сис-

теми спеціальної фізичної підготовки у відомчих закладах вищої освіти МВС, а саме:

1. Поглиблене навчання та тренування: розробити програми з фізичної підготовки, спеціально адаптовані до потреб поліцейських, з фокусом на ефективність та універсальність, які мають включати в себе різноманітні вправи та тренування, які підвищують міцність, витривалість, координацію та реакцію на стресові ситуації.

2. Симуляції реальних умов: проведення занять у симульованих умовах, що наближаються до реальних ситуацій, які можуть виникнути під час виконання службових обов'язків, тобто допоможе здобувачам придбати автоматизовані навички реагування та прийняття рішень у стресових ситуаціях.

3. Індивідуалізація підходу: враховуючи різні фізичні можливості та потреби поліцейських, система підготовки повинна бути гнучкою та індивідуалізованою, тобто кожен здобувач може отримати персоналізовані рекомендації з урахуванням його потреб та можливостей.

4. Постійне оновлення програм: система фізичної підготовки повинна постійно оновлюватися та вдосконалюватися з урахуванням нових технологій, наукових відкриттів та практичного досвіду.

5. Підтримка та мотивація: надати курсантам необхідну підтримку та мотивацію для постійного вдосконалення фізичних навичок, наприклад, нагороди за досягнення певних результатів у фізичній підготовці, а також

психологічну підтримку для подолання стресу та страхів.

6. Залучення фахівців до навчання: співпраця з тренерами та фахівцями з фізичної підготовки для розробки та впровадження нових методів та програм, які відповідають сучасним стандартам.

7. Стимулювання активного способу життя: створення програм та ініціатив, що сприяють підтримці фізичної активності здобувачів поза навчальними заняттями.

Власний досвід проведення занять у системі професійної підготовки та перепідготовки діючих поліцейських, навчання курсантів дозволяє судити про нагальну потребу в трансформації форм і методів спеціальної фізичної підготовки для успішного виконання професійних завдань у воєнний час.

Будь-яка освітня технологія повинна відповідати основним методологічним критеріям (Рис. 1).

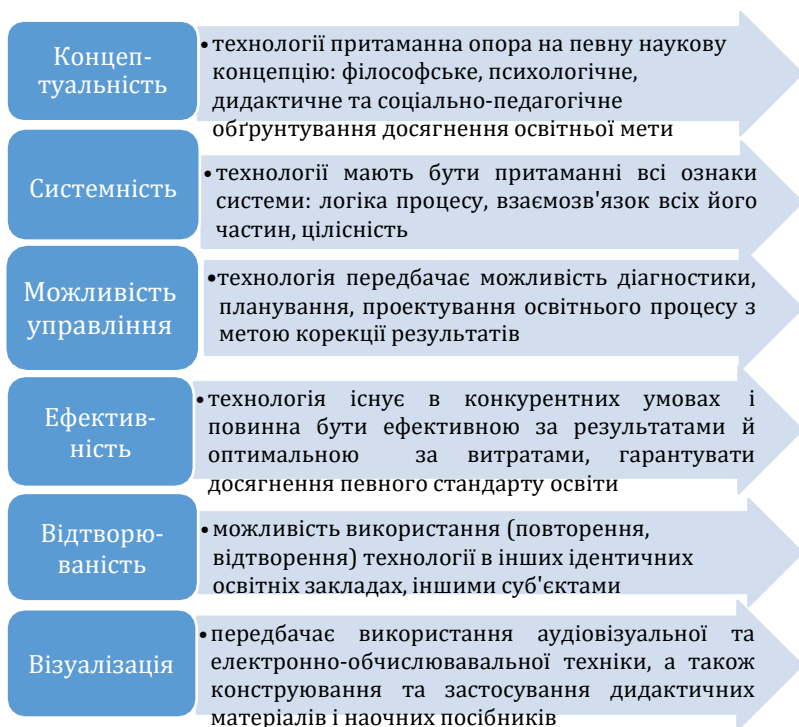

Рис. 1. Основні методологічні вимоги до освітніх технологій (критерії технологічності)

На практичних заняттях зі спеціальної фізичної підготовки можуть застосовуватися різноманітні традиційні технології, спрямовані на досягнення різних цілей та задач, наприклад:

1) демонстрація – технологія, за допомогою якої науково-педагогічний працівник ЗВО показує здобувачам правильне виконання різних фізичних вправ і технік, надаючи візуальний приклад і пояснення;

2) повторення та практика – технологія, яка передбачає виконання здобувачем вправи та техніки після демонстрації педагогом, щоб закріпити та відточити свої навички;

3) підтримка та зворотний зв'язок – технологія, за допомогою якої педагог надає індивідуальну підтримку та зворотний зв'язок здобувачам під час виконання вправ, щоб допомогти їм покращити техніку й досягти кращих результатів.

Аналіз інноваційних освітніх технологій показав, що в практику професійної підготовки та перепідготовки діючих поліцейських, навчання курсантів можуть бути впровадженні такі технології:

1) технологія особистісно орієнтованого фізичного виховання, яка полягає у створенні оптимальних умов для розвитку й становлення особистості як суб'єкта діяльності і суспільних відносин: рівневі диференційовані завдання, індивідуальний підхід;

2) ігрові технології – використовують елементи гри для стимулювання мотивації та зацікавленості у фізичній активності (спортивні ігри, змагання, командні вправи тощо);

3) технології групової діяльності – технологія, за допомогою якої курсанти можуть працювати в групах для виконання спільних завдань, вправ або ігор, що сприяє співпраці, комунікації та взаємодопомозі;

4) інформаційні технології – використання сенсорних пристроїв, таких як фітнес-трекери або сенсори ру-

ху, дозволяє відстежувати та аналізувати фізичну активність, надаючи зворотний зв'язок щодо прогресу та досягнень здобувачів;

5) інтерактивні технології – використання відео, аудіо та інтерактивних дошок для візуалізації та пояснення фізичних вправ та технік, що сприяє кращому розумінню та запам'ятовуванню матеріалу;

6) технології саморозвитку – залучення молоді до самостійних (секційних) занять певними видами рухової активності, для удосконалення застосування прийомів рукопашного бою, дзюдо, самбо або бойового самбо в екстремальних умовах.

Ці інноваційні освітні технології можуть значно покращити якість та ефективність процесу спеціальної фізичної підготовки здобувачів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, сприяючи підвищенню їхньої професійної компетентності та особистої безпеки й безпеки громадян в умовах активних воєнних дій в Україні.

Список використаних джерел:

1. Бортнік С. М. Фізична підготовка працівника поліції як важлива складова його професіоналізму. *Актуальні проблеми розвитку службово-прикладних, традиційних та східних одноклассів*: зб. наук. пр. за матеріалами XV Міжнар. наук.-метод. конф., присвяч. пам'яті д-ра пед. наук, проф. Бізіна Віктора Петровича (м. Харків, 30 листоп. 2021 р.). Харків. нац. ун-т внутр. справ, Наук. парк «Наука та безпека». Харків, 2021. С. 14-16.

2. Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України : наказ МВС України від 26.01.2016 № 50. *Офіційний вісник України*, 2016. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16#Text>

3. Язловецька О. В. Інноваційні технології в системі фізичного виховання школярів. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2022. № 205. С. 224-229. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-205-224-229>.

СИРМАМІЙХ Ірина,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри господарсько-правових дисциплін та
економічної безпеки факультету № 4
Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ІННОВАЦІЙНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ТА ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН МАТЕМАТИЧНОГО ПРОФІЛЮ В ЗАКЛАДАХ СИСТЕМИ МВС

Актуальність теми пов'язана з тим, що сьогодні нові реалії і виклики життя вносять інші вимоги до викладача, який повинен бути професіоналом у своїй галузі, а також розуміти педагогічні підходи та методики навчання, тобто мати здатність знайти ефективний спосіб передавати ці знання студентам.

Викладання математичних дисциплін у закладах вищої освіти завжди стикалось із цілою низкою труднощів. По-перше, багато математичних концепцій можуть бути досить абстрактними та складними для ро-

зуміння студентами, які не мають достатніх знань і навичок із курсу елементарної математики. Крім цього, зазвичай, математичні курси мають великий обсяг матеріалу, який важко охопити протягом одного семестру. По-друге, здобувачі мають різний рівень підготовки з математики, різні стилі навчання та індивідуальні потреби. Деякі студенти можуть відчувати стрес або страх перед математикою, що може перешкоджати їхньому навчанню. З розвитком нових підходів до навчання та використанням інноваційних методик можна подолати багато з цих труднощів і зробити викладання математики більш ефективним та цікавим для здобувачів.

Проведений аналіз змісту інноваційних освітніх технологій навчання та викладання у вищій школі дозволяє класифікувати їх за критерієм змісту та способу передачі інформації на такі різновиди:

Особистісно-орієнтовані технології впливу на особистість спрямовані на розвиток індивідуальних навичок, умінь та ставлення здобувачів вищої освіти до навчання дисциплін математичного профілю:

Підхід	Очікуваний результат
Персоналізоване навчання	Використання індивідуально адаптованих матеріалів та завдань дозволяє студентам навчатися у власному темпі та відповідно до своїх індивідуальних потреб і рівня знань.
Системи оцінки та зворотного зв'язку	Використання онлайн-платформ для навчання дозволяє студентам отримувати індивідуалізовану зворотний зв'язок щодо їхнього навчального прогресу та досягнень у математиці. Це дозволяє студентам розуміти свої слабкі та сильні сторони та, відповідно, коригувати свою роботу.
Розвиток м'яких навичок через математику	Вивчення математики може сприяти розвитку таких м'яких навичок, як проблемне мислення, критичне мислення, творчість та співпраця. Використання особистісно-орієнтованих технологій може зробити навчання математики більш ефективним і стимулюючим для розвитку цих навичок.
Гейміфікація та мотивація	Використання елементів геймінгу, таких як нагороди, лідер-борди та виклики, може стимулювати студентів до більш

Підхід	Очікуваний результат
	активного навчання та досягнення кращих результатів у математиці
Розвиток саморегуляції та вміння вчитися	Особистісно-орієнтовані технології можуть сприяти розвитку в студентів навичок саморегуляції, уміння планувати своє навчання та ефективно використовувати час для досягнення своїх навчальних цілей.

Загалом, використання особистісно-орієнтованих технологій в навчанні може сприяти особистісному розвитку здобувачів та зростанню їх як професіоналів.

Використання інтерактивних технологій, наприклад, у математичних дисциплінах можуть значно покращити засвоєння матеріалу і зацікавленість здобувачів:

Підхід	Очікуваний результат
Віртуальні дошки та он-лайн-демонстрації	Використання віртуальних дошок або програм для створення математичних демонстрацій дозволяє викладачам ілюструвати складні концепції та процеси за допомогою візуальних елементів. Наприклад, можна показати інтерактивні графіки функцій, геометричні фігури або розв'язки математичних задач.

Підхід	Очікуваний результат
Інтерактивні вправи і завдання	Використання інтерактивних вправ та завдань для розв'язання математичних задач, онлайн-тестів дозволяє студентам активно взаємодіяти з матеріалом.
Відеоуроки та онлайн-лекції	Використання відеоуроків та онлайн-лекцій дозволяє студентам переглядати матеріал у будь-який зручний для них час та темп. Викладачі можуть включати інтерактивні елементи, такі як тестові питання або завдання, щоб забезпечити активну участь студентів.
Математичні ігри, кросворди та головоломки	Використання математичних ігор та головоломок може зробити навчання математики більш захоплюючим та цікавим для студентів. Ці ігри стимулюють розвиток логічного мислення, проблемного вирішення та креативності.

Ці інтерактивні технології можуть зробити навчання та викладання математичних компонент більш цікавим, ефективним та динамічним для всіх учасників освітнього процесу.

Інформаційно-комунікативні технології навчання та викладання математики включають використання різноманітних інструментів та платформ для передачі, обміну та опрацювання інформації, а також співпраці та взаємодії між викладачами та здобувачами вищої освіти. Використання електронних підручників, відеоуроків,

інтерактивних демонстрацій та інших онлайн-ресурсів дозволяє студентам самостійно вивчати матеріал у будь-який зручний для них час та темп. Хмарні сервіси та спільні платформи для ведення документів та спільної роботи над проектами дозволяє студентам і викладачам співпрацювати та обмінюватися матеріалами без обмежень за межами закладу. Платформи навчання, такі як Moodle, Canvas або Blackboard, надають можливість викладачам завантажувати матеріали, створювати тести для студентів, а також відстежувати їх прогрес. Ефективно вивчати та застосовувати математичні концепції на практиці допоможуть спеціалізовані програми та пакети для обчислення, візуалізації та розв'язання математичних задач. Отже, ці технології можуть покращити доступність навчальних матеріалів, сприяти співпраці та взаємодії між викладачами та студентами, а також забезпечити ефективне вивчення математики в будь-який час та в будь-якому місці.

Основна ідея технології навчальних проєктів полягає в тому, щоб дати студентам можливість застосувати свої знання та навички для вирішення реальних або симульованих проблем чи завдань. Студенти мають можливість застосувати свої математичні знання до реальних проблем або ситуацій, що дозволяє їм бачити практичне застосування вивчених концепцій, сприяють розвитку критичного мислення та навичок проблемного вирішення, оскільки студентам доводиться аналізувати,

розв'язувати та обґрунтовувати свої рішення. Крім цього, проекти можуть бути міждисциплінарними, що дозволяє студентам бачити зв'язок між математикою та іншими предметами.

На поєднання навчання математики з розвитком різних аспектів особистості студентів, таких як критичне мислення, творчість, комунікативні навички та співпраця, спрямована також інтегрована розвивальна технологія. Студентам можуть бути запропоновані завдання та проблеми або вони можуть здійснювати власні дослідження чи реалізовувати проекти, які потребують використання математики. Оцінювання здійснюється з урахуванням розвитку різних аспектів особистості, а не лише математичних знань.

Модульно-рейтингова технологія в математиці базується на розбитті навчального курсу на окремі модулі або теми, кожен із яких оцінюється окремо. Кожен модуль має свою вагу в загальній оцінці студента, й оцінка за кожен модуль накопичується для формування рейтингу. Зрозумілі критерії оцінювання для кожного модуля. Загальна рейтингова оцінка студента формується на основі суми оцінок за всі модулі, враховуючи їх вагу. Модульно-рейтингова технологія в математиці дозволяє студентам краще оцінити свої досягнення та розвинути систематичний підхід до навчання.

Таким чином, інноваційні освітні технології можуть значно полегшити й поліпшити процес навчання та викладання математичних дисциплін у закладах вищої

освіти, сприяють формуванню не лише математичних компетентностей, але й розвитку широкого спектру ключових навичок і вмінь, які є важливими в сучасному світі.

СИТЬКО Олена,
кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри мовної підготовки
Одеського державного університету
внутрішніх справ
(м. Одеса, Україна)

ГАРАНТОВАНЕ ФУНКЦІОНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В УСІХ СФЕРАХ СУСПІЛЬНОГО ЖИТТЯ ЯК СКЛАДОВА ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

У Стратегії інформаційної безпеки, затвердженій указом Президента України від 28 грудня 2021 р. № 685/ 2021, сформульовано стратегічну мету: забезпечення всебічного розвитку української культури та утвердження української громадянської ідентичності. Досягнення зазначеної мети здійснюватиметься шляхом забезпечення всебічного розвитку і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України.

Ми можемо говорити про прогрес у розвитку державної мови, якщо дотримуються вимоги виконання національною мовою всіх основних мовних функцій.

Функціональний розвиток мови визначається сукупністю соціальних і мовних чинників: він визначається,

з одного боку, мовною політикою, з іншого – станом мови, під яким розуміється сукупність усіх видів її варіативності, як функціонально навантажених, так і таких, що не мають чітко вираженого функціонального навантаження. Компоненти, що характеризують стан мови, складаються з репертуару функціональних стилів (офіційно-діловий, науковий, художній, розмовний), форм існування (діалект, загальнонародна мова, національна мова та ін.) та форм реалізації (усна, письмова).

У соціолінгвістиці, що вивчає проблеми, пов'язані із соціальною природою мови, її суспільними функціями, механізмом впливу соціальних чинників на мову і роллю мови в житті суспільства, є різні класифікації сфер спілкування. Одні дослідники в основу класифікації кладуть процеси комунікації та соціальної взаємодії, виділивши такі сфери: загальнодержавного спілкування, регіонального спілкування, місцевого спілкування, виробництва, сімейно-побутового та ритуального спілкування. Інші автори виділяють сфери господарської діяльності, побуту, навчання, художньої літератури, медіа, естетичного впливу, усної народної творчості, науки, діловодства, особистого листування, релігійного культу.

Також виділяють функції, які виконує мова як засіб спілкування: офіційну – використання мови у сфері політики та державного управління; групову – використання мови в межах тієї чи іншої етнічної чи соціокультурної групи; широкої комунікації – використання мови як *lingua franca* для міжмовного спілкування в межах

держави; освітню – використання мови як засобу спілкування в системі освіти; літературну – використання мови в художній літературі та науці; релігійну – використання мови під час виконання релігійних обрядів; технічну – використання мови для забезпечення доступу до технічної літератури. Роль мови в різних сферах спілкування різна. Так у матеріальному виробництві мова відіграє організуючу роль, об'єднуючи колектив у єдину мовну спільноту. У сфері освіти переважає функція передачі досвіду новим поколінням, у сфері літератури – функція впливу.

Пропонуємо виділяти сфери аморфні та диференційовані. До першої групи належать сфери, що не мають специфічних функціональних стилів, наприклад: обслуговування, торгівля, транспорт, сільське господарство. До другої групи – сфери, які мають специфічні функціонально-мовні різновиди мови, тобто функціональні стилі: наука, діловодство, мистецька література, медіа, побутове спілкування. Також виділяють виробничу і невиробничу комунікативні сфери, а також сфери з регульованими і нерегульованими функціями мов. До невиробничих сфер належать сфери державного управління та суспільно-політичної діяльності, освіти, медіа, науки, культури з регульованими державною мовною політикою функціями мови. До виробничих – сфери промислового та сільськогосподарського виробництва, обслуговування, транспорту, зв'язку. До сфери з нерегульова-

ними функціями можна віднести сімейно-побутові відносини.

Мовна комунікація становить континуум, який ділиться на низку сфер, що відображають галузі соціальної взаємодії. Провівши аналіз розділу IV та розділу V Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», можна виділити такі сфери функціонування української мови: діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування; застосування державної мови в нормативних актах, діловодстві та документообігу, у судочинстві, у військових формуваннях, в органах правопорядку, у процесі виборів і референдумів; під час укладення міжнародних договорів; трудові відносини; освіта; наука; культура; телевізійне і радіомовлення; друковані медіа; книговидання та книготорговельство; користувацькі інтерфейси комп'ютерних програм та вебсайтів; інформація для загального ознайомлення; публічні заходи; обслуговування споживачів; технічна та проєктна документація; реклама; охорона здоров'я; спорт; електронні комунікації та поштовий зв'язок; транспорт; діловодство документообіг, листування і звітність громадських об'єднань, політичних партій та інших юридичних осіб; звернення до громадських об'єднань, політичних партій та інших юридичних осіб. Слід зауважити, що дія цього закону не поширюється на сферу приватного спілкування та здійснення релігійних обрядів.

Сьогодні держава сприяє всебічному розвитку укра-

їнської мови як основного інструменту перетворення нагромаджених людством знань в інформаційний ресурс України. Ідеться про усвідомлений вплив держави на функціонування мови та розвиток її основних функцій. Водночас існують проблеми, які потребують розв'язання:

- збереження у свідомості значної частки населення України негативних стереотипів щодо статусу й місця української мови в суспільному житті;

- штучна заполітизованість та емоційна перевантаженість питання функціонування української мови в Україні, унаслідок чого мова використовується як інструмент політичної боротьби та є предметом маніпуляцій;

- ознаки дискримінації громадян на окупованій частині території України, де вони позбавлені отримання послуг і контенту українською мовою;

- низький рівень задоволення національно-культурних і мовних потреб українців, які вимушені виїхати за кордон;

- відсутність цілісного українського мовно-культурного простору, що пов'язано, зокрема, з неналежним інституційним, фінансовим і кадровим забезпеченням реалізації державної мовної політики.

На вирішення цих проблем спрямовано Державну цільову національно-культурну програму забезпечення всебічного розвитку і функціонування української мови

як державної в усіх сферах суспільного життя на період до 2030 року, затверджену розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 березня 2024 р. № 243-р. У програмі констатується, що лише закріплення на законодавчому рівні державного статусу української мови та обов'язкових сфер її застосування недостатньо для забезпечення її повноцінного функціонування в усіх сферах суспільного життя, а також задоволення попиту на українську мову та україномовний культурний продукт серед населення. Для розширення суспільно-комунікативних функцій державної мови необхідне застосування ефективних підходів та інструментів.

Окремої уваги заслуговує Стратегія популяризації української мови до 2030 р. «Сильна мова – успішна держава», схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 липня 2019 р. № 596-р. Її метою є утвердження української мови на всій території України в усіх сферах суспільного життя, яке забезпечує єднання українського суспільства й зміцнення його української ідентичності. Необхідність прийняття стратегії обґрунтовується тим, що всебічний розвиток української мови як однієї з найважливіших складових частин національної ідентичності українського народу є гарантією національної безпеки.

Вище ми торкнулися основного комплексу функціонування державної мови як складової інформаційної безпеки держави. З огляду на це, мету мови і вектор її розвитку пов'язують із духовними предметами, із сутні-

стю, душею і духом народу.

Сьогодні в роботах соціолінгвістів висувається думка про те, що рівень функціонального розвитку мови має співвідноситися не так з її офіційним статусом, як із рівнем національно-мовної самосвідомості її носіїв, що заслуговує на окреме ґрунтовне дослідження.

СМОЛІНСЬКИЙ Юрій,

викладач кафедри інженерного та технічного забезпечення
Національної академії Державної прикордонної
служби України імені Богдана Хмельницького
(м. Хмельницький, Україна)

П'ЯТКОВ Максим,

доктор філософії, старший викладач
кафедри інженерного та технічного забезпечення
Національної академії Державної прикордонної
служби України імені Богдана Хмельницького
(м. Хмельницький, Україна)

ГНАТЮК Олександр,

кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри інженерного та технічного забезпечення
Національної академії Державної прикордонної
служби України імені Богдана Хмельницького
(м. Хмельницький, Україна)

ЧИЖ Олег,

старший викладач кафедри інженерного та технічного
забезпечення Національної академії Державної прикордонної
служби України імені Богдана Хмельницького
(м. Хмельницький, Україна)

ПЕРСПЕКТИВИ МОДЕРНІЗАЦІЇ АРТИЛЕРІЙСЬКИХ СИСТЕМ

Сучасні бойові дії дедалі частіше характеризуються динамічністю, маневреністю та мобільністю. Це ставить перед військовими нові виклики. Перевага над засобами супротивника, що знаходяться на озброєнні артилерійських підрозділів, є одним із ключових аспектів сучасного ведення війни. Досягнути переваги можливо, завдяки прийняттю своєчасного та правильного рішення на виконання завдання та ураженню цілей. Актуальною стає потреба в мобільних і насамперед автономних артилерійських системах, які можуть швидко переміщатися на полі бою та вчасно реагувати на мінливість обстановки. У цій ситуації автономні, легкі та компактні артилерійські системи стають усе більш актуальними у військовій справі. Їх здатність вести бойові дії без залучення обслуговуючого персоналу може надати перевагу у гнучкості та швидкості застосування, підвищити мобільності, живучість ефективності системи, знизити логістичне навантаження. Так, враховуючи масо габаритні показники, компактні артилерійські системи можливо монтувати на різних видах військової техніки, наприклад, гелікоптерах, бронемашинах, квадроциклах. У подальшому це підвищить загальний показник рухливості підрозділу, надасть перевагу перед супротивником у швидкості переміщення по позиціях та дозволить з більшою ефективністю уникнути контрбатарейного вогню. Легкі та компактні розміри систем підвищують маскувальні властивості, роблять підрозділ

менш помітним на полі бою. Переміщення легких та компактних артилерійських системи потребують менші затрати паливо-мастильних матеріалів, меншої кількості сил та засобів для передислокації, що в умовах ведення сучасної війни є надзвичайно важливим фактором.

Автономність вказаних артилерійських систем дає змогу не ставити під загрозу життя та здоров'я персоналу, дозволяє застосовувати їх цілодобово та безперервно. Крім того автономні системи можуть використовувати датчики та алгоритми для більш точного наведення зброї, що зрештою збільшує в рази їх ефективність використання. Важливо зазначити, що автономні системи не замінять роль людини в прийнятті рішення, плануванні тактики дій та здійснення контролю за автономними артилерійськими системами на полі бою. Тому, у подальшому, поява технічно нових систем створить необхідність додаткового навчання персоналу для дистанційного управління та експлуатації нових типів зброї.

Автономні легкі та компактні артилерійські системи на сьогодні перебувають у стадії розвитку і потребують доопрацювання. При вдосконаленні існуючих артилерійських систем необхідно використовувати композитні матеріали та легкі сплави, що полегшить вагу систем. Застосування модульних конструкцій в розробці

артилерійських систем надасть змогу легко розбирати їх на частини для транспортування.

Автоматизація системи управління, що контролює процеси заряджання і визначення цілей, наведення зброї, дозволить мінімізувати кількість особового складу, необхідного для роботи з системою. Досвід використання аналогової апаратури дозволяє зробити висновок, що існуючі способи отримання інформації, обробки, розподілу цілей та подальшої передачі інформації до органів управління не відповідають вимогам сьогодення.

Тому створення автономних, легких та компактних артилерійських систем, що можуть бути легко перекинуті на поле бою та швидко розгорнуті є важливим напрямком розвитку сучасної артилерії.

СТРЕЛЬЧЕНКО Оксана,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри публічного управління та
адміністрування Національної
академії внутрішніх справ
(м. Київ, Україна)

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА НАСЕЛЕННЯ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД ЯК ОСНОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

У Міністерстві охорони здоров'я прогнозують, що через війну психологічної підтримки потребуватимуть понад 15 млн українців. При цьому близько 3–

4 млн людей треба буде призначати медикаментозне лікування. Після війни щонайменше кожна п'ята людина буде мати негативні наслідки для психічного здоров'я. За даними МОЗ, у 20-30 % осіб, які пережили травматичні події, може розвинутихся ПТСР. Крім того, через 5-7 років очікують зростання кількості осіб з наркотичною, алкогольною та іншими залежностями. Через психоемоційне напруження, спричинене війною, українці постаріють на 10-15 років, тобто хвороби, притаманні для зрілого та літнього віку, будуть траплятися на 10-15 років раніше, ніж це було до війни [1].

За словами директорки директорату медичних послуг МОЗ О. Машкевич, «якщо ми прогнозуємо, що 15,7 млн осіб в Україні потребуватимуть психологічної допомоги, то 3,5 млн із них матимуть певний розлад психічного здоров'я» [2]. На думку експерта штаб-квартири Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) у Женеві, співголови Референтної групи з психічного здоров'я та психосоціальної підтримки Фамі Ханна, ризик захворіти внаслідок війни на такі психічні розлади, як депресія і посттравматичний стресовий розлад, мають понад 8,5 млн українців [3].

Дещо інше, але порівнянне число називає представник ВООЗ в Україні Ярно Хабіхт. За його словами, воно становить близько чверті населення України, тобто майже 10 млн осіб потерпатимуть від таких розладів, як тривога, стрес та ПТСР [14]. ВООЗ прогнозує, що до 2025

року кожен другий українець може стикнутися з проблемами у сфері ментального здоров'я [4]. На думку деяких фахівців, для психологічної реабілітації українців після війни знадобиться до 20 років.

Розвиток певних форм ментальних порушень значно впливає на продуктивність людей, а відтак і на економіку країни – утрати від проблем, пов'язаних з психічним здоров'ям, можуть сягати 4–5 % ВВП.

Водночас є певні проблеми в методологічному, організаційному та кадровому забезпеченні захисту психічного здоров'я населення.

Згідно з даними, представленими 8 лютого 2023 р. на засіданні Міжвідомчої координаційної ради з питань охорони психічного здоров'я як результат аудиту ресурсів надання психологічної допомоги, лише 50 % громад надають п'ять із 17 базових соціальних послуг; попит на які лише серед внутрішньо переміщених осіб у 1,7 раза перевищує обсяг наданих у 2022 р. Додаткове навчання з питань психічного здоров'я на кінець 2022 року пройшли лише 1,2 % фахівців первинної ланки, ця кількість потенційно зросте до 10 % у 2023 р. Навчальна програма з основ психічного здоров'я в Україні покриває менш як 50 % тем аналогічних програм у розвинених країнах. Кожен другий ветеран та члени його родини потребуватимуть психологічної допомоги. Потенційної потреби в послугах відчуватимуть близько 2 млн. У 2022 р. Мінветеранів надало близько 6 тис. послуг, у 2023 р. планують надати їх уже 40 тис [5].

Ще однією проблемою є те, що навіть визнаючи наявність у себе проблем із психікою, значна частина громадян не готова звертатися по допомогу до фахівців, вважаючи, що їхні складнощі недостатньо серйозні, вони самі можуть з ними впоратися і що є люди, які більше потребують психологічної допомоги.

Згідно з даними соціологічних опитувань, 71 % українців відчувають стрес або сильну знервованість. Серед їхніх причин на першому місці – повномасштабна війна з Росією (72 %) і фінансові складнощі (44 %). З-поміж аспектів війни, які спричиняються до стресу або сильної знервованості, на першому місці перебуває безпека близьких (63 %) і втрата роботи або джерела доходу (42 %).

Близько половини опитаних (46 %) ніколи не відвідували психолога або психотерапевта і не планують цього чинити. Ще 35 % ніколи не відвідували, але не виключають, що можуть до такого вдатися. Число тих, хто ніколи не відвідував психолога або психотерапевта, зростає в старших вікових групах – 53 % серед осіб віком 45–54 роки і 61 % серед осіб віком 55–60 років.

42 % відчували потребу в психологічній допомозі, але зверталися за нею лише 5 % людей. 61 % не зверталися і не планують, причому в зазначених старших вікових групах цей відсоток перевищує середній показник – 68 % серед осіб віком 45–54 роки і 73 % серед осіб віком 55–60 років. Відсоток тих, хто не звертався за психо-

логічною допомогою і не планує цього робити, значно більший у жінок (55 %), ніж у чоловіків (44 %). Серед причин цього 31 % зазначили те, що вони не вважають свої проблеми достатніми для звернення, 26 % – виразили впевненість, що вони можуть впоратися з ними самостійно [6].

Проблема нехтування своїм здоров'ям, як психічним, так і фізичним, є, на жаль, досить типовою для України. Наші співгромадяни часто звертаються до фахівців лише тоді, коли розлад або хвороба прогресувала настільки, що стала серйозною загрозою, тоді як її діагностування на початковій стадії сприяло б ефективному лікуванню й швидкому поверненню людини до нормально-го життя. Нині ж діагностують менш як 10 % від прогнозованого поширення розладів психічного здоров'я (наприклад, депресія, тривожність, розлади харчової поведінки тощо).

Участь у війні або життя на території, де йде війна, значно підвищує відсоток психічних розладів як серед військових, так і серед мирного населення. Спостерігають поширення ПТСР, депресії, фобій. Якщо в роки Першої світової війни та на початку Другої світової вчені вважали, що психотравматизації на полі бою зазнають винятково особи зі слабкою та нестійкою психікою, а психічна травма була синонімом боягузства, то бойова практика останніх років Другої світової істотно скорегувала ці погляди. Так, попри численні заходи з виявлення осіб з нестійкою психікою в процесі психологічного ві-

дбору до військ у закордонних арміях, психологічні втрати мали тенденцію зростати.

У багатьох військовослужбовців після першого перебування в зоні бойових дій можуть виявлятися симптоми депресії, тривоги або гострої реакції на бойовий стрес чи бойову травму, депресивні реакції, генералізований тривожний розлад. Багато з них потребують допомоги фахівців – психологів, психіатрів, психотерапевтів, оскільки мають більший ризик розвитку ПТСР.

Встановлено, що від 20 % до 40 % військовослужбовців потребують психологічної допомоги. Симптоми гострої травми виявляють у 60–80 % захисників, які були очевидцями загибелі побратимів чи мирного населення або бачили тіла померлих. Ризик появи симптомів порушення психіки стосується більш молодих військових, віком 18–24 років, у яких виявлено симптоми депресії або які мали проблеми з алкоголем. Симптоми ПТСР розвиваються приблизно у 12–20 % вояків, які перенесли бойову травму, але не звернулися за психологічною допомогою через побоювання зневаги за прояви слабкості, боягузтва, загрозу військовій кар'єрі [7].

Стан психічного здоров'я військовослужбовців значно гірший, ніж серед решти населення – тривожні, великі депресивні розлади трапляються серед військових удвічі частіше проти цивільних. Військові більше вдаються до речовин, що змінюють психічний стан, зокрема зловживання алкоголем серед них трапляється у

2,3 раза частіше. Водночас в армії чоловіки більше схильні до такого зловживання, ніж жінки. Останніх же частіше вражають тривожні розлади, ПТСР та розлади настрою. Військові, які брали участь в активних бойових діях, майже в 7 разів частіше мають ПТСР, набагато більше зловживають алкоголем та іншими речовинами, ніж решта військових.

Тим часом можна констатувати, що забезпечення Збройних Сил України психологами є недостатнім – недоукомплектовано 29 % штату. Лише 62 % офіцерів-психологів мають освіту за спеціальністю. За результатами дослідження кадрового забезпечення ЗСУ, на 400–500 військовослужбовців працює 1 психолог. Натомість, до прикладу, в армії Ізраїлю встановлений норматив військових психологів та соціальних працівників – 1 фахівець на 70–90 осіб [8].

Список використаних джерел:

1. ПТСР та загострення хронічних хвороб: як війна вплине на здоров'я українців. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3703135-zelenska-pro-programu-mentalnego-zdorovya-viavilosa-so-silni-ne-hodat-do-psihologiv.html>

2. В Україні презентували результати дослідження психологічного стану населення. URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/v-ukrayini-prezentovali-rezultati-doslidzhennya-psihologichnogo-stanu-naselennya.html>

3. Понад 8,5 млн українців мають ризик психічних розладів через війну – ВООЗ. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3567887-ponad-85-miljona-ukrainciv-maut-rizik-psihicnih-rozladiv-cerez-vijnu-vooz.html>.

4. Малолеткова О. Потрібна нова культура ставлення до ментального здоров'я. URL : <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/potribna-nova-kultura-stavlennya-do-mentalnoho-zdo/>

5. Маємо переплавити жакливиий досвід на посттравматичне зростання – перша леді на Міжвідомчій координаційній раді з питань охорони психічного здоров'я. URL : <https://www.president.gov.ua/news/mayemo-pereplaviti-zhahlivij-dosvid-na-posttravmatichne-zros-80849>.

6. Психічне здоров'я та ставлення українців до психологічної допомоги під час війни. URL : https://gradus.app/documents/307/Gradus_Research___Mental_Health_Report_full_version.pdf

7. Посттравматичний синдром: прихована загроза. URL : <https://tyzhden.ua/posttravmatychnyj-syndrom-prykhovana-zagroza/>.

8. Медведенко Л. Стан психічного здоров'я військовослужбовців значно гірший, ніж серед решти населення. URL : <https://armyinform.com.ua/2023/02/28/stan-psyhichnoho-zdorovya-vijskovosluzhbovcziv-znachno-girshyj-nizh-sered-reshty-naselen-nya/>.

СТРОКОВ Ігор,

кандидат юридичних наук, доцент,
та правових дисциплін факультету
забезпечення державної безпеки

Київського інституту
Національної гвардії України
(м. Київ, Україна)

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНОГО БЕЗПЕКОВОГО СЕРЕДОВИЩА

Сучасні міжнародні відносини значною мірою характеризуються протиріччям поглядів на цінності систе-

ми, які вибудувалися в різних державах після закінчення Другої світової війни. Ціннісні системи різного порядку та характеру відносяться до традиційних для світової спільноти суперечностей, що породжує конфлікти між державами, які зачеплять широке коло питань від територіальних претензій до ідеологічних протиріч існування націй і народів.

Проблемам формування систем міжнародної безпеки та можливих способів розв'язання протиріч між суб'єктами міжнародного права присвячено багато наукових досліджень. Зазначеним проблемам у сфері міжнародної безпеки протягом останніх років присвячено багато міжнародних заходів за участю прогресивних країни, що прагнуть створити надійні системи міжнародної безпеки та розробити узгоджені правила мирного існування держав.

У науковій літературі активно обговорюються можливі варіанти мирного та прогресивного існування держав світу та пропонуються різні варіанти розв'язання міжнародних конфліктів і створення систем міжнародної безпеки. Зазначеним питанням присвячено наукові праці Д. С. Білявського, О. М. Бурдюжі, О. Я. Вінокура, Н. Б. Кінаш, Б. О. Парахонського, К. В. Мануїлова, Е. В. Тітка та інших науковців. Указані та інші автори акцентують увагу на складні міжнародні відносини між країнами, які значно загострилися з початком широкомасштабної агресії російської федерації проти

України, а також появу нових загроз безпековому середовищу.

Війна проти України розкрила проблеми міжнародного безпекового середовища у світі, на які не звертали увагу лідери та уряди багатьох країн або намагалися їх приховати, загострила взаємовідносини між окремими країнами та їх лідерами, а також розкрила нові безпекові виклики.

Поряд із традиційними джерелами небезпеки: прагнення окремих країн до гегемонії, перевага у системах стратегічних озброєнь, експансіонізм, рівень безпеки на сучасному етапі розвитку людства додатково визначають нові загрози. До нових загроз мирному існуванню країн слід віднести: зростання кількості локальних конфліктів, які найчастіше відбуваються у формі війни, поширення поглядів лідерів окремих держав на можливість застосування сили для вирішення взаємовідносин між державами, поширення міжнародного тероризму, утворення в деяких державах незаконної збройних формувань, розкрадання ядерних матеріалів і несанкціоноване розповсюдження ядерних технологій, висока ймовірність застосування ними зброї масового ураження.

Серед нових безпекових проблем існування держав та людства слід зазначити: намагання вирішити внутрішні проблеми окремих держав шляхом створення локальних конфліктів, втручання в політику окремих

держав з метою досягнення своїх геополітичних прагнень, використання зборі як інструменту досягнення політичної мети та поява найбільш небезпечного явища в міжнародних відносинах – тероризм на рівні держави. Війна проти України чітко визначила сутність політики держави-агресора, і не лише проти нашої країни, а й по відношенню до багатьох країн світи, перш за все до країн, що входили до складу колишнього радянського союзу.

Загрози застосування ядерної зброї та інших засобів масового ураження, особливо хімічної та бактеріологічної зброї, як міжнародні загрози змусили цивілізоване людство усвідомити нові реалії міжнародної безпеки, осмислити цінність людського життя [2, с. 562].

Згадані вище ані та низка інших чинників вказують на необхідність створення нових механізмів та способів, створення безпекових гарантій для окремих країн.

Необхідність переходу до нової системи міжнародної безпеки, що зумовлена фундаментальними геополітичними зрушеннями, стимулює поглиблення змісту і напрямів практичної об'єктивації нової глобальних системи безпеки – кооперативної, сутність якої визначають переговори та угоди про загальні цілі, норми, інститути, принципи і механізм врегулювання міжнародних конфліктів та кризових явищ і процесів.

Система спільної колективної безпеки ґрунтується на довірі, заснованій на відкритості, транспарентності

та передбачуваності; співробітництві й гарантіях захисту для кожної сторони. Ці принципи певною мірою втілено в діяльності наявних наддержавних структур, спрямованих на досягнення колективної безпеки: ООН, ОБСЄ, ЄС, Ради Європи та низки регіональних об'єднань [1, с. 602].

З початком війни проти України найбільшого масштабу набувають дискусія щодо ефективності діяльності НАТО як суб'єкта формування і підтримання європейської безпеки. Окремі європейські політики вказують на рішучість НАТО, як організації, що створює гарантії безпеки для країн Європи та Північної Америки протидіяти будь-якої агресії. Найчастіше лідери країн Європи посилаються на статтю 5 Статуту НАТО як чинника для забезпечення безпеки країни-учасника, але зміст цієї статті не вказує на однозначне застосування збройних сил усіх учасників у разі нападу на окрему країну. Зокрема, у вказаній вище статті зазначено, що в разі нападу кожна з країн-учасників договору, реалізуючи своє законне право на індивідуальну чи колективну самооборону, підтверджене Статтею 51 Статуту Організації Об'єднаних Націй, надасть допомогу тій Стороні або Сторонам, які зазнали нападу, й одразу здійснить, індивідуально чи спільно з іншими Сторонами, такі дії, які вважатимуться необхідними, включаючи застосування збройної сили [3]. Отже, навіть існування НАТО, як системи колективної безпеки в Європі, не на-

дає безальтернативних гарантій безпеки для держав-учасників.

Незважаючи, що в Стратегічній концепції НАТО у 2023 році росію названо найбільш значною і прямою загрозою безпеці держав-членів Альянсу, миру і стабільності на євроатлантичному просторі та, враховуючи сучасні реалії війни проти України, не всі країни-учасники цього союзу визнають росію агресором. Зокрема, у вказаній Концепції зазначено, що НАТО істотно зміцнює стримування й оборону Альянсу, надає підтримку своїм партнерам і підвищує стійкість своїх суспільств, включаючи засудження дій росії і боротьбу з дезінформацією [3]; водночас не надаються чіткі форми підтримки в разі збройного нападу.

Поява на міжнародній арені окремих країн, які здійснюють свою діяльність на підставі агресивної зовнішньої політики та застосовують постійні погрози збройного нападу на інші країни, поширення свого впливу на окремі регіони із застосуванням зброї та військової сили, впроваджують у міжнародних відносинах форми міжнародного державного тероризму, створюють значні безпекові проблеми як для окремих держав, так і до всієї міжнародної спільноти.

Останніми роками бачимо постійні загрози з боку Північної Кореї, росії та інших держав про застосування зброї масового ураження для вирішення міжнародних проблем, що створює нові безпекові виклики.

Нова система спільної міжнародної безпеки в сучасних міжнародних реаліях перебуває в процесі становлення, що потребує значних зусиль і затрат протягом тривалого часу для створення надійних форм та видів безпекових гарантій. Можливим варіантом створення систем колективної безпеки можуть бути двосторонні договори між державами, які надають можливість вживати заходи для забезпечення безпеки учасників у разі збройного нападу або агресії з боку третьої сторони.

Система міжнародної безпеки потребує теоретичного обґрунтування засад її існування та нових підходів до міжнародних відносин. У поглядах держав на спільне існування іноді бракує чіткої та ефективної системи аналізу динаміки розвитку безпекового середовища, його розвитку та змін, своєчасного виявлення безпекових загроз. НАТО лише через 15 років підійшло до оцінки безпекових реалій у Європі та визначення новий безпекових загроз із боку росії.

Початок реалізації агресивної політики росії до інших країн в Європі розпочався у 2008 році зі збройного нападу на Грузію, але реальна оцінка політики країни-агресора бела надано лише у 2023 році.

У межах традиційних шкіл (політичного реалізму, неореалізму, функціоналізму, транснаціоналізму та інших) не спостерігається чіткого бачення динаміки розвитку міжнародних відносин та вжиття дієвих заходів

усунення міжнародних безпекових проблем. Отже, актуальним стає питання концептуального переосмислення засад міжнародного співіснування та розробка нових концепцій розвитку держав. Указані вище традиційні школи не враховують сучасні реалії, що обумовлює створення нових моделей міжнародного співіснування та розвитку систем безпеки.

У цьому контексті йдеться про можливість пояснення головних трендів їх розвитку, з погляду таких аспектів, як трансформація національних політичних режимів (засадничий фактор зміни поведінки держав), зміни в характері міжнародної взаємодії та їх параметри, функціональна та системоутворююча роль розподілу ресурсів та його закономірності [4, с. 81]. Актуальним стає розробка нових засад міжнародної безпеки та можливого зміни міжнародного колективного безпекового формату, розповсюдження безпекових гарантій не лише на країни Європи та можливого залучення країн інших регіонів. Наявність безпекових альянсів, що поширюють свій вплив на різні частини світу може слугувати стримуючим фактор здійснення агресивної політики окремими державами та створення безпекових гарантій для багатьох країн світу.

Список використаних джерел:

1. Бірдюжа О. М. Генеза та правові засади діяльності ООН в сфері гуманітарної допомоги / О. М. Бурдюжа. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 6. С. 598-602.

2. Кінаш Н. Б. Міжнародна безпека як умова плюралістичної демократії. *Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття» (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права): у 2 т.: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 червня 2022 р.). Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. Т. 1. С. 425-427.*

3. Організація Північноатлантичного договору. URL : <https://www.nato.int/cps/uk/natohq/115204.htm>.

4. Вінокур О. Я., Шевчук З. Ю. Система міжнародної (колективної) безпеки. *Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова*. URL: https://enpuir.npu.edu.ua/bits/tream/handle/123456789/35826/Vinokur_Shevchuk.Pdf?sequence=1.

ТАТАРЧУК Олександр,
викладач кафедри правоохоронної
діяльності та поліцейстики
факультету № 1 Криворізького
навчально-наукового інституту
Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кривий Ріг, Україна)

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Експерти, інтереси яких базуються на вивченні безпекового середовища, стверджують, що для нього наразі характерним є високий ступінь непередбачуваності та невизначеності. Війна на теренах нашої держави вказала світовому суспільству на появу нових взаємозалежностей різних ризиків. У доповіді Національної

розвідувальної ради США «Global Trends 2040: A More Contested World» наголошується, що одним із найбільш імовірних ризиків розвитку суспільства (при викликах різного походження) є зростання небезпек від стрімкого розвитку новітніх і проривних технологій [1].

Чітко прослідковується взаємозв'язок розвитку новітніх технологій із розвитком інформаційної складової. Конституцією України визначено право громадян на інформацію. На жаль, ми вже бачимо, наскільки вона може бути негативною.

Збройне насилля руйнівним чином впливає на розвиток держави, призводить до дестабілізації суспільства. Проявляються системи невирішених проблем у системі державного управління та системі забезпечення національної безпеки. При тому, у сучасних реаліях важко заперечувати роль інформації. Інформаційна безпека передбачає: належний рівень інформаційної культури; здатність держави створити умови для гармонійного розвитку та задоволення інформаційних потреб незалежно від наявності інформаційних загроз; забезпечення, розвиток і використання інформаційного середовища в інтересах особи; захист інформаційних загроз [2, с. 121].

Інформаційні потоки, з урахуванням викликів воєнного стану, безпосередньо пов'язані із системою безпекового середовища. Інформація може допомагати, наближати до перемоги, але водночас може формувати протиріччя. Недолугі «знавці всього, і про все» намага-

ються маніпулювати громадською думкою, спираючись на те, що в нашому становищі в багатьох знижується здатність критичного сприйняття інформації. Кількість інформації настільки величезна, що не має можливості її оцінити та сформувані власну думку. Зазвичай така інформація носить поверхневий характер та є легкою для сприйняття.

Маємо говорити і про необдуману інформаційну діяльність, яка несе шкоду. Спеціально сформовані інформаційні ресурси примушують людей бездумно вірити, сприймаючи інформацію. За допомогою засобів масової інформації здійснюється психологічний вплив на особистість. Масові інформаційні атаки, фейки, боти – інструменти дезорієнтації людей та маніпулювання їхньою свідомістю.

У березні 2022 року, з метою забезпечення інформаційної безпеки України, було прийнято рішення РНБО «Щодо реалізації єдиної інформаційної політики в умовах воєнного стану». Цим документом визначено, «що в умовах воєнного стану реалізація єдиної інформаційної політики є пріоритетним питанням національної безпеки» [3]. Цінність інформації повинна зрости.

Перед фахівцями з безпеки поставлено пріоритетне завдання – захистити інформаційні ресурси сектору безпеки та оборони, нейтралізувати інформаційні загрози, виявивши їх джерела. Інформаційна безпека да-

ного сектору в умовах війни є питанням виживання кожної людини, суспільства та держави.

На жаль, серйозною проблемою залишається недостатність законодавчої бази щодо захисту інформації та протидії новим загрозам. Позитивним фактом стало прийняття низки законодавчих актів, що стосуються кримінальної відповідальності за розповсюдження саме незаконної інформації. Так 3 березня 2022 року набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення кримінальної відповідальності за виготовлення та поширення забороненої інформаційної продукції», у якому і визначено цілу низку напрямів посилення відповідальності за розповсюдження негативної та забороненої інформації [4].

В інформаційному полі виникло поняття «інформаційна агресія». Це реалії сьогодення – інформаційна війна не має кордонів. Створений інститут обмеження права на розповсюдження інформації в умовах воєнного стану є необхідністю. В інформаційній сфері повинні реалізовуватися національні інтереси. Зростання інформаційної культури суспільства – це виклик ризикам, що посягають на наш національний простір. Необхідно чітко розмежовувати можливість доступу (створення) та поширення інформації з необхідністю заборонити здійснювати інформаційну діяльність, що може привести до непоправних наслідків.

Список використаних джерел:

1. GLOBAL TRENDS 2040: A MORE CONTESTED WORLD.
URL: https://www.dni.gov/files/ODNI/documents/assessments/GlobalTrends_2040.pdf.
2. Смотрич Д. В., Браїлко Л. Інформаційна безпека в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського Національного університету*. 2023. Вип. 77(2). С. 121-127. URL : <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2023/06/22-2.pdf>.
3. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 18 березня 2022 року «Щодо реалізації єдиної інформаційної політики в умовах воєнного стану». Указ Президента України від 19.03.2022 № 152/2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/152/2022#Text>. (дата звернення: 08. 01.2024)
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення кримінальної відповідальності за виготовлення та поширення забороненої інформаційної продукції. Закон України від 03.03.2022 № 2110-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2110-20#Text>. (дата звернення: 08.01. 2024)

ТИШЛЕК Микола,
доктор філософії, декан факультету № 2
Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

**ВЕБКВЕСТИ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ЗАСІБ НАВЧАННЯ
В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ
УМОВАМИ НАВЧАННЯ, ЯКІ ЗДІЙСНЮЮТЬ
ПІДГОТОВКУ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ**

Вимоги сьогодення вимагають від сучасного педагога вищої школи постійного пошуку способів активізації навчальної діяльності здобувачів вищої освіти, у тому числі і у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, оскільки однією з особливостей освітнього процесу нашого часу є зниження інтересу курсантів та студентів до навчальних дисциплін, що викладаються. І якщо мотивацію до вивчення певної навчальної дисципліни під час аудиторних занять можливо підвищити за рахунок використання методів активного навчання, інтерактивних засобів, творчості викладача тощо, то мотивація до самостійної роботи під час опанування навчальної дисципліни майже відсутня. Це обумовлено рядом причин, однією з яких, на наш погляд, є невідповідність застосування «традиційних» форм і методів навчання та можливостей сучасного інформаційного суспільства.

Слід зазначити, що сучасна молодь переважно отримує інформацію за допомогою різноманітних інформаційних гаджетів в мережі Інтернет. За даними соціологічних опитувань, 88,5 % молоді користуються комп'ютером вдома та 90,4 % використовують інтернет. При цьому основною його метою частіше за все є пошук різної тематичної інформації, також для навчання чи роботи (53,2 %) [1, с. 30]. З огляду на це, особливої актуальності набуває впровадження вебквестів як інноваційних засобів навчання, що активізують навчальну діяльність здобувачів вищої освіти, у тому числі й у закла-

дах вищої освіти зі специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, використання яких особливо ефективно в межах самостійної роботи.

Вебквест, як нова інтернет-технологія навчання, був розроблений у 1995 році в державному університеті Сан-Дієго дослідниками Берні Доджем та Томом Марчем. Цими вченими було розроблено етапи роботи з web-квестом, їх види та структуру [2, с. 140]. Як відомо, освітній вебквест (webquest) – є проблемним завданням з елементами рольової гри, для виконання якого використовуються інформаційні ресурси Інтернету. Особливістю освітніх вебквестів є те, що інформація для самостійного опанування (одноосібного чи в межах малих груп) знаходиться на різних вебсайтах. Здобувачі освіти, користуючись списком інформаційних ресурсів та описом процедури роботи, що надається викладачем, виконують головне завдання. Метою розробки вебквестів є максимальна інтеграція інтернету в різні навчальні дисципліни на різних рівнях навчання в освітньому процесі, реалізації продуктивної самостійної роботи здобувачів вищої освіти, забезпечення творчого підходу в засвоєнні навчального матеріалу, завдяки реалізації проблемно-розвиваючого навчання. Вебквести можуть охоплювати певну проблему і спрямовуватися на поглиблення й інтеграцію знань та розраховуватися на одне-два заняття (короткострокові вебквести) або на весь навчальний предмет і стосуватися всіх тем та розрахо-

уватися на тривалий час (довгострокові вебквести). На нашу думку, короткострокові вебквести доцільно застосовувати за темами, які виносяться на самостійне вивчення і не передбачають лекційних занять, оскільки, працюючи над виконанням їх завдань, здобувачі вищої освіти опановують необхідний навчальний матеріал, а вже під час семінарських або практичних занять можлива презентація результатів дослідження. Як приклад, короткостроковим є вебквест на тему «Адміністративна відповідальність неповнолітніх в Україні», що розрахований на вивчення певної теми з курсу, довгостроковим – вебквест на тему «Адміністративна відповідальність в Україні», що охоплює однойменну навчальну дисципліну і розрахований на семестр.

Для оцінки результатів роботи над вебквестом рекомендовано використовувати від 4 до 8 критеріїв, які можуть включати оцінку:

- дослідницької та творчої роботи;
- якості аргументації, оригінальності роботи;
- навичок роботи в мікрогрупах;
- усного виступу;
- мультимедійної презентації;
- письмового тексту тощо [3].

Безумовно, запровадження вебквестів під час самостійної роботи з певних навчальних дисциплін дозволяє урізноманітнити освітній процес, зробити його живим і цікавим, розвинути навички дослідницької роботи, розкрити творчі здібності здобувачів вищої освіти. На нашу

думку, перевага використання вебквестів полягає в тому, що їх виконання покладає велику відповідальність на самих здобувачів освіти. Це ключова перевага, тому що в ідеалі вони мають певну практичну підготовку в розумінні нової інформації, аналізуючи дані, отримані з чогось іншого, крім лекцій, практичних занять і навчальної літератури, з урахуванням експертних думок, різних наукових, аналітичних матеріалів, тим самим організовуючи себе й один одного для виконання конкретного завдання.

Список використаних джерел:

1. Цінності української молоді: результати репрезентативного соціологічного дослідження становища молоді. Київ : Міністерство молоді та спорту України, 2016. 89 с.
2. Грабчак Д. В. Освітній web-квест як нова інтернет-технологія навчання елективних курсів з фізики. *Інформаційні технології в освіті*. 2012. № 12. С. 139-145.
3. Meet Bernie Dodge: The Frank Lloyd Wright Of Learning Environments. URL: http://www.educationworld.com/a_issues/chat/chat015.shtml.

ТРАСКОВЕЦЬКА Лілія,
кандидат фізико-математичних наук, доцент,
професор кафедри загальнонаукових та
інженерних дисциплін Національної академії
Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького
(м. Хмельницький, Україна)
ВАЛЬЧУК Ольга,

доцент кафедри загальнонаукових та
інженерних дисциплін Національної академії
Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького
(м. Хмельницький, Україна)

ГАЩУК Ірина,

старший викладач кафедри загальнонаукових та
інженерних дисциплін академії
Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького
(м. Хмельницький, Україна)

ПІДХІД ДО МЕТОДІВ ВПРОВАДЖЕННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ АТМОСФЕРНИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Одним із найбільш важливіших стимулів поліпшення навчального процесу є реалізація практичних завдань на основі нових викликів часу і нових методик. У цьому контексті дисципліна «Системи автоматизованого проектування» є такою, яка дозволяє користуватись інноваційними технологіями. Таке поповнення знань цікавить курсантів і стимулює їх до творчої роботи. Дослідження проводилися для курсантів другого курсу спеціальності «Електронні комунікації та радіотехніка». Основною метою було створення на платформі системи MATLAB програмного застосунку визначення необхідних параметрів атмосферних процесів (нижній рівень висоти обмерзання в шарі хмар, час формування туману, область туману і видиму область) для будь-якого райо-

ну місцевості в реальному часі, використовуючи при цьому базу даних з web-сайтів прогнозу погоди.

В умовах російсько-української війни прогнози погоди надзвичайно важливі для інтенсивності проведення бойових дій на фронті. Будь-який безпілотний літальний апарат чи ракета в траєкторії польоту має враховувати метеорологічні умови, застосування артилерії без урахування погодних умов також не є ефективним. Конкретні прогнози погоди потрібні й прикордонним підрозділам для забезпечення охорони кордонів за допомогою дронів. Як правило, вони ведуть зйомки у видимому спектрі, і навіть невелика хмарність може стати на заваді. Прогнози погоди виробляються шляхом збору кількісних даних про поточний стан атмосфери в заданому місці та за допомогою метеорології, щоб спроектувати, як зміниться атмосфера.

Неточність прогнозування пояснюється хаотичним характером атмосфери, масовою обчислювальною потужністю, необхідною для розв'язання рівнянь, що описують атмосферу, помилкою з вимірювання початкових умов, не прив'язаних до пункту прогнозу, і неповним розумінням атмосферних процесів. Крім того, прогнози стають менш точними, оскільки різниця між поточним часом та часом, на який робиться прогноз (діапазон прогнозу), збільшується.

Небезпеку літальним апаратам створюють тумани, які зменшують видимість і дальність польоту, особливо

це стосується адвективних туманів [1, с. 89]. З метою прогнозу адвективного туману на основі методу В. М. Петренка [2, с. 116; 3, с. 30], побудовано алгоритм і програмний код візуалізації комплексних графіків видимості в умовах адвективного туману. Програмне забезпечення розроблено в системі Matlab у вигляді стандартного застосунку для операційної системи Windows із використанням web-сайту meteofor.com.ua прогнозу погоди. Застосунок має простий та зрозумілий інтерфейс, мінімальні системні вимоги та доступ до мережі Internet.

Тож реалізація дослідження дозволила підвищити зацікавленість курсантів до вивчення дисципліни і показала можливість комп'ютерних технологій впливати на хід важливих процесів в умовах війни.

Список використаних джерел:

1. Івус Г. П., Семергей-Чумаченко А. Б., Агайар Е. В. Авіаційні прогнози погоди: навч. посіб. Одеса : Одеський державний екологічний університет, 2020. 136 с.
2. Івус Г. П., Семергей-Чумаченко А. Б. Авіаційна метеорологія: конспект лекцій Дніпропетровськ : ПБП «Економіка», 2006. 336 с
3. Мансарлійський В. Ф., Грушевський О. М., Романенко С. Е. Прогноз туманів: навч.-метод. посіб. Одеса : Одеський державний екологічний університет, 2021. 51 с.

ТУРЕНКО Олег,
доктор філософських наук, професор,
професор кафедри загальноправових дисциплін

Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

МЕНТАЛЬНІ ВАДИ ДЕРЖАВНОГО АПАРАТУ УКРАЇНИ ЯК ФАКТОРИ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ: ДИДАКТИЧНІ МАТЕРІАЛИ

Перші місяці початку масштабної війни РФ проти України показали безпорадність державного апарату управління. Високопоставлені держслужбовці (голова СБУ), окремі інституції (фіскальна служба) припинили виконувати свої функції і зникли. Оцінка, виявлення причин і масштаби цього явища залишаються за обріями українських ЗМІ. Утім, стало зрозуміло, що зазначені явища не є випадковістю, і державний апарат накопив у собі критичну кількість недоліків. Одним із елементів кризисного стану державного апарату є ментальні або світоглядні вади (забобони) держслужбовців або ширше політичної еліти. Вони є внутрішньою загрозою існування української держави. Ця загроза стосується не лише сьогодення – часу війни, але й майбутнього періоду відродження економіки країни, соціально-правових реформаций, який потребує нового рівня демократизації, солідарних принципів комунікації держави і суспільства.

Ментальні вади на мають чіткої форми і розмиті в образах колективної ідентичності, традиції управління

держслужбовців. Вони не усвідомлюються як моральні хиби чи злочинні наміри. Навпаки, є атрибутами погордливого уявлення еліти про свої можливості, роль у публічній сфері України. На думку автора, небезпека української державності походить від таких ментальних компонентів колективної ідентичності.

Загрози клієтаризму. На відміну від розвинутих демократій, українське суспільство залишається «транзитним», його рух від патерналістичних практик до демократичних інституцій залишається нестійким, а принципи і механізми формування адміністративного апарату досі пронизані радянською номенклатурною традицією. Як стверджують Ш. Фітпатрік і Дж. Кавата, радянська еліта наскрізь була пронизана клієнтарними зв'язками, які на початку ХХІ ст. були адаптовані пострадянською елітою до ліберальних форм і з успіхом для себе імітують побудову демократії у своїх країнах [1, с. 14]. Відтак, за українською первесивною демократією приховується клієнтарна традиція.

Клієнтарна традицію припускає дисциплінарні взаємовідносини, де між різними соціальними верстами діє неформальний обмін ресурсами і послугами. У цій практиці патрон постійно примушує клієнтів до усталеної поведінки і має засоби забезпечення контролю над їхньою діяльністю. Клієнтарні відносини мають такі форми: приватне заступництво, кадрове формування мережі особистих ставлеників, створення угруповань усередині державного апарату і груп, що контролюють вибо-

ри, створення «політичних машин» і локальних «босів» [2, с. 10]. Така корпорація приховано концентрує владу в державному й економічному секторі. Її мета – не пряма корупція, а створення в органах державного управління окремої структури, яка нав'язує своє рішення державним діям.

Клієнтаризм формує внутрішню ієрархічну систему: патрони-бенефіціари, різнорангові клієнти які «розквартировані» в державних установах, політичних партія і громадських організаціях та господарських одиницях різної форми власності й, нарешті, усі, хто знаходиться за колом постійних відносин. Таким чином, клієнтаризм зберігає принципи станового суспільства, розподілу соціуму на господарів та підлеглих; він суперечить ідеї європейської модернізації, демократії, руйнує конституційні принципи: суверенності народу, його право формувати владу, рівності, верховенства права, політичну конкуренцію тощо. Ця традиція знецінює легітимність української держави.

Клієнтарне середовище базується на архаїчному мисленні, де клієнт має право на насилля, аморальну й антизакону дію. Вона формує атмосферу віропідданства, безталанності, філістерства. Вироблений клієнтаризмом тип індивідуальності погордо спрощує дійсність, відчуває себе від реальності. Його головною метою життя є насолода владою й грошима. Така аксіологічна спрямованість виробляє хибний соціальний ідеал.

Загрози тоталітарної системи управління. Одночасно з клієтаризмом імперське і радянське минуле сформували тоталітарну традицію державного управління. Одним з її фактором є породження слухняного і безініціативного бюрократа, який здатен приймати лише процедурні рішення. У цьому сенсі Х. Арендт зазначає: «Тоталітарне панування не припускає вільної ініціативи в жодній царині життя, жодної діяльності, яка не є цілком передбачуваною. Тоталітаризм при владі обов'язково замінює всі першорядні таланти, незалежно від їхніх симпатій, тими навіженими й дурнями, чий брак розумових і творчих здібностей завжди є найкращою гарантією їхньої вірності» [3, с. 389].

Визначений принцип залишився одним зі структурних компонентів державного управління України. Пострадянська влада лишила громадян можливих економічних та політичних просторів – ринкова економіка набувала деформованого, олігархічного характеру, а демократія отримала ознаки популістського фіглярства. Усі позитивні прагнення індивідів були абсорбовані брехнею, марнослів'ям, вульгаризацією владної еліти ліберальних цінностей. Тому більшість громадян відмовилась ставати зрілою людиною – в кантівському розумінні особою, що знайшла в собі мужність вчиняти згідно зі своїм розумом, позбуваючись опіки. Багато українців поринуло в пошук «теплого місця» бюрократа, де за благо відносно ситого і паразитуючого життя людина позбавлялась гідності, права вирішувати свою долю са-

мостійно, відаючи це право начальнику. Відмова від зрілого стану була також обумовлена ростом значення матеріальних цінностей та розваг, продовжуючи цим марксистську аксіому: «спочатку – харчі, а потім – мораль», що ставить людину в передморальну стадію розвитку.

Тоталітарна традиція також затвердила строго односторонню комунікацію влади з громадянами та сакральний образ «начальника». Останньому апріорно приписується високий рівень інтелектуальності, моральності, прогресивності, адже він є ставлеником незаперечної волі зверхньої влади і продуктом номенклатурного виховання. «Начальнику» заради виконання дорученої справи дозволяється вільно тлумачити закон і, завдяки цьому, випускати підзаконні акти, які не тотожні з конституційними нормами. Відтак, образ «начальника» світоглядно наділяється деспотично-патерналістськими ознаками; він в будь-який час стає царем, з яким не погоджуєшся. Тобто, знайдення об'єктивно-ефективного рішення складної управлінської проблеми не можливе.

Криза сенсів відповідальності. Незважаючи на легітимізацію державної влади в Україні, її суб'єкти уникають юридичної чи громадської відповідальності. Це явище теж має історичні підґрунтя: за свої рішення і діяння представники радянської влади перед народом не відповідали. Цього не відбулось і після руйнації СРСР. Тобто, концепція відповідальності державного апарату,

влади на час утворення незалежної України втратила свій сенс.

Спершу концепт служіння нації був пронизаний месіанським сенсом. Люди, що вибрали цей шлях, мусять безкорисливо віддати свої таланти, знання й уміння, а якщо треба – і життя суспільству. Вони повинні усвідомлювати що своїми рішеннями вершать історичну долю нації. Відтак, за великим рахунком, концепт відповідальності державного діяча має екзистенційно-історичний рівень. Утім, сучасна ліберальна теорія права спростила концепт відповідальності до прагматичної царини відносин, яка оцінюється як вузько професійно-інструментальна діяльність. Таким чином, українська політична еліта, держапарат відмовилась від історичної відповідальності і робить усе можливе, щоб залишитися в механізованому рівні виконання свої законних обов’язків – плисти за течією політико-бюрократичних процедур.

Відмова від історичної відповідальності породжує стан пасивної діяльності всього державного апарату. Такий стан речей, хоч і піддавався спробам реформування (революція Гідності), міг ще існувати доволі довго. Але лютий 2022 року змінив вузлові обставини існування української держав і суспільства. Стало зрозуміло, що не тільки громадяни, але й еліти можуть утратити все. Цей фактор змінює концепт відповідальності, трансформує її сенс в екзистенційно-історичний рівень. Поки можна говорити про одну політичну особу, яка відкрито

зайняла таку позицію, – діючий президент. Утім, переважна більшість державного апарату залишилось у довоєнній парадигмі мислення і дії. Тому чекати самопожертви і великих звершень від державного апарату не видається можливим. Він діє не пропорційно волонтерським рухам громадського суспільства і не адекватно до історичної ситуації, тому слід виробити критерії юридичної відповідальності державних і політичних діячів у стані війни. Утім, такого роду ініціативності в колах законодавчої влади України не помітно.

Залишається два методи впливу на владу: посилення громадянської активності, спрямовану на реформування державної системи управління, формування нових принципів юридичної відповідальності та просвітницький метод – сформувати у державних діячів рефлексивних навички своїх мотивів і діяльності, що мають прагматичну мету, – консолідувати громадські рухи з державним апаратом і зробити його більш ефективним і креативним роботу. Саме з цією метою подаються автором дидактичні матеріали про ментальні вади політичної еліти і державних діячів та негативні наслідки цього для українського суспільства і держави.

Список використаних джерел:

1. Костецька Л. М. Патрон-клієнтелізм: теоретико-історичний підхід. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. 2021. Т. 32 (71). № 4. С. 8-16.
2. Пояркова Т., Плотницька І. Еволюція патрон-клієнтських стосунків у СРСР. *Ідеологія і політика*. 2019. №3(14). С. 11-20.

З.Арендт Х. Джерела тоталітаризму. Пер. з англ. Київ. : Дух і Літера, 2005. 584 с.

УДОД Андрій,
кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри кримінального права та кримінології
Донецького державного університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький , Україна)

ІНТЕГРАЦІЯ STEM-ОСВІТИ ТА ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН КРИМІНАЛЬНОГО СПРЯМУВАННЯ: НОВІ МОЖЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Реалії сьогодення ставить перед правоохоронною системою відповідні завдання щодо інтеграції сучасних технологій у діяльність правоохоронних органів. Загалом технічний прогрес та цифровий (віртуальний) світ на сьогодні має інтенсивну динаміку. Тому інтеграція STEM-освіти (науки, технології, інженерії та математики) у викладанні дисциплін кримінального блоку, відкриває нові можливості для підготовки кваліфікованих фахівців, здатних ефективно реагувати на сучасні виклики і потреби сьогодення в протидії, запобіганні і розкритті кримінальних правопорушень.

Інтеграція STEM-освіти у вивченні дисциплін кримінального спрямування становить:

1. Міждисциплінарний підхід при поєднання різних дисциплін із кримінальним блоком створює можливість для здобувачів освіти розглядати змодельовані

правопорушення з різних точок зору, використовуючи аналітичні, технологічні та юридичні навички.

2. Запровадження сучасних технологій у правоохоронній діяльності. Слухачі, вивчають сучасні технології, такі як аналіз даних, штучний інтелект та кібербезпека, що можуть бути використані у правоохоронній діяльності для попередження злочинності та розслідування злочинів.

3. Розвиток креативного мислення серед здобувачів освіти сприяє розвитку креативного та інноваційного мислення, що дозволяє їм знаходити нові, нестандартні рішення у сфері застосування законодавчих актів та приймати вірні оперативні та процесуальні рішення..

Перспективи розвитку STEM-освіти у викладання дисциплін кримінального спрямування:

1. Розробка нових навчальних програм: Університети можуть розробляти спеціалізовані програми навчання, які поєднують STEM та юридичні дисципліни для підготовки фахівців у сфері кримінального спрямування. Дані навчальні програми можуть об'єднувати в собі декілька дисциплін, такі як: кримінальне право, кримінальний процес, криміналістики, оперативно-розшукова діяльність, кримінальний аналіз тощо.

2. Проведення досліджень. Наукові дослідження в галузі STEM та дисциплін кримінального циклу дозво-

лять розробляти нові методи та технології для ефектної боротьби із проявами протиправної поведінки.

3. Практичне застосування. Співпраця з правоохоронними органами та громадськими організаціями дозволить слухачам отримувати практичний досвід у використанні STEM-технологій у реальних ситуаціях.

Використовуючи технології, які надає STEM-освіта, існує можливість здобувачам освіти, опановувати навички і вміння більш ефективно, аніж це буде відбуватися з викладом теоретичного матеріалу, із розв'язанням практичних задач в тій же теоретичній площині. У цій системі навчання буде відбуватися за принципом розв'язання завдань за допомогою декількох дисциплін, що, своєю чергою призведе до формування в слухача цілісного і системного підходу до розв'язання відповідного завдання із застосуванням таких дисциплін, як кримінальне право, кримінальний процес, криміналістика. Також із застосування штучного інтелекту при вирішенні комплексного завдання, де штучний інтелект буде, відповідно, поправляти, допомагати чи направляти слухача до правильного вирішення певного завдання або вказувати на допущені помилки. Це надасть можливість більш якісно навчити курсанта відповідним навичкам і вмінням.

Інтеграція STEM-освіти і її технології у викладання дисциплін кримінального спрямування створює нові можливості для підготовки кваліфікованих фахівців, здатних ефективно використовувати сучасні технології

та аналітичне мислення для набуття навичок і вмінь, які будуть використовуватися майбутніми правоохоронцями при здійсненні своїх повноважень у розкритті злочинів.

ФЕДОРОВ Віталій,

полковник поліції, завідувач кафедри
вогневої підготовки Харківського національного
університету внутрішніх справ
(м. Харків, Україна)

ВЛАСОВА Дарина,

курсант факультету № 4 групи 204 Харківського
національного університету внутрішніх справ
(м. Харків, Україна)

Науковий керівник:

ВЛАДИМИРОВ Максим,

доцент кафедри вогневої підготовки
факультету № 3 Харківського національного
університету внутрішніх справ
(м. Харків, Україна)

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРІВ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

Сучасні воєнні конфлікти та постійна загроза безпеці ставлять перед країнами складні завдання щодо підготовки кваліфікованих фахівців для секторів безпеки та оборони. Один із ключових аспектів – вогнева підготовка, яка ґрунтується на досвіді та передових практиках. Військові та силові структури кожної країни шукають найефективніші способи підготовки своїх фахівців

для забезпечення національної безпеки та оборони. У цьому контексті велике значення має адаптація і впровадження зарубіжного досвіду вогневої підготовки, що дозволяє покращити ефективність навчання та підвищити професійну майстерність силових структур. Розглянемо важливі аспекти інтеграції зарубіжного досвіду вогневої підготовки фахівців у контексті сучасних воєнних реалій та збройних конфліктів.

Одним із важливих елементів успішного засвоєння вогневої підготовки є використання передових технологій і методів. Наприклад, країни Європи та Північної Америки активно використовують симулятори боєвої підготовки, що дозволяють створювати надзвичайно реалістичні умови для тренування бійців у віртуальних бойових сценаріях. Такий підхід сприяє ефективному використанню часу та ресурсів, зменшенню ризиків травмування під час навчання, реалістичному відтворенню складних бойових ситуацій для підвищення ефективності навчання та відтворення всіх можливих варіантів перебігу подій, які тільки можуть трапитись в одній ситуації. Також під час визначення переваг і динамічності вогневої підготовки з використанням сучасних інтерактивних технологій слід врахувати, що тренування на окремих видах електронних тренажерів, наприклад, лазерних або пневматичних, проводяться без набойів (ухолосту) або пластиковими кулями, а отже, із макетами пістолетів, які не здатні сформувати стійкі навички очікування пострілу (звук і віддача), врахувати балі-

стику під час розрахунку відстані до реальної цілі. Таким чином, тільки за допомогою традиційних засобів навчання можливо привити здобувачам навички дотримання заходів безпеки під час поводження зі зброєю, знання матеріальної частини зброї та виконання нормативів вогневої підготовки (збирання-розбирання зброї, спорядження магазину), виявлення та усунення в разі застосування чи використання вогнепальної зброї, можливих несправностей або затримок під час стрільби тощо. Об'єктивно кажучи, відсутність навичок реального виконання прийомів і дій із бойовою зброєю та боєприпасами неминуче призводить до помилок та промахів у стрільбі на практиці, тобто знижує ефективність використання зброї в конкретній тактичній обстановці [1].

Також важливо враховувати культурні та історичні особливості кожної країни при адаптації зарубіжного досвіду. Так підходи до вогневої підготовки можуть відрізнятися залежно від конкретного контексту та потреб національних силових структур, але важливо обмінюватись досвідом та проводити різноманітні заходи з вдосконалення навичок тактичної та вогневої підготовки між країнами. Вивчення, аналіз, узагальнення передового міжнародного досвіду у цій сфері, свідчать про необхідність впровадження комплексу заходів, спрямованих на удосконалення системи підготовки кадрів для сил безпеки і оборони України. Для прикладу, розглянемо досвід декількох країн.

Особливістю системи підготовки поліцейських у США є наявність численних приватних і державних центрів підготовки. Один з найбільших федеральних центрів з підготовки кадрів для правоохоронних органів знаходиться в штаті Джорджія (графство Глінко). Ще у 1970 році уряд США прийняв рішення про створення, замість численних невеликих навчальних закладів з підготовки кадрів для різних урядових органів, одного потужного навчального центру. Нині це один із найбільших навчальних закладів США, що здійснює підготовку на короткострокових курсах (до 18 місяців) фахівців більше 70 правоохоронних відомств. Навчання в Центрі максимально орієнтоване на підготовку фахівців до майбутньої професійної діяльності. Загалом Центр дає базові знання, відтак після його закінчення багато випускників проходять додаткове навчання за місцем служби. Як позитивний досвід у системі професійної освіти, можна виділити випуск у США спеціального бюлетеня з підготовки та перепідготовки співробітників правоохоронних органів. Бюлетень інформує про зміни в законодавстві, про новели в методиці роботи, аналізує різні концепції розвитку поліції тощо. Вогневій підготовці в Академії приділяють дуже велику увагу.

У реальному житті агентам ФБР рідко доводиться вдаватися до допомоги зброї, але, залишаючи стіни Академії, вони повинні вміти користуватися різноманітною вогнепальною зброєю, що перебуває на озброєнні у ФБР,

та мати міцні навички її законного використання. Вогнева підготовка агентів поділяється на три категорії – це стрільба на місткість, оборонна бойова стрільба та виправдана стрільба. Протягом курсу навчання в Академії слухачі повинні набрати не менше 80 % балів у двох із трьох кваліфікаційних стрільбах із пістолета і не менше 80 % балів у середньому за результатами цих стрільб, а також не менше 80 % балів в одній із двох кваліфікаційних стрільб із дробовика. Слухачі також мають оволодіти надійними навичками стрільби з автомата і карабіна. У процесі навчання кожен слухач розстрілює близько 5 тисяч боєприпасів. Крім того, у процесі навчання широко використовуються можливості електронних тирів, що дозволяють моделювати різні ситуації застосування зброї. Слухач повинен впевнено користуватися зброєю, знати правові норми, що регламентують її застосування, та бути відповідальним за своє бойове спорядження. Вони вчаться стріляти в приміщенні, на повітрі, у темряві, тумані, на морозі, зі стегна та в інших умовах і позах [2].

Щодо країн Європи, то вогнева підготовка фахівців для секторів безпеки та оборони ґрунтується на ретельному аналізі потреб і вимог, які ставлять перед собою різні сфери цих секторів. Наприклад, для військових відділень основний акцент може бути зроблений на стрільбі зі спеціалізованих вогнепальних зразків, тактиці бойових дій та специфічних навичках, необхідних

для операцій на полі бою. Водночас, для сил правопорядку підготовка може бути спрямована на реагування на різні сценарії правопорушень та кримінальних актів, включаючи стрільбу в умовах, що моделюють реальні ситуації. Під час розробки програм вогневої підготовки враховуються також психологічні аспекти. Це включає роботу з відчуттям стресу, контроль емоцій та прийняття швидких й обдуманих рішень у критичних ситуаціях. Європейські програми підготовки акцентують увагу на підвищенні ментальної стійкості та психічної готовності фахівців до виконання службових обов'язків в умовах стресу та небезпеки. Крім того, важливим аспектом є співпраця зі збройними силами та поліцією для оптимізації підготовки. Це дозволяє обмінюватися найкращими практиками, використовувати інтегровані підходи та координувати дії різних відомств у випадках надзвичайних ситуацій або воєнного конфлікту. Така взаємодія сприяє підвищенню ефективності заходів безпеки та оборони та забезпечує більшу відповідність до сучасних викликів і загроз.

Україна, перебуваючи в складних геополітичних умовах, може використовувати зарубіжний досвід для підвищення якості вогневої підготовки. Процес адаптації найкращих практик для конкретних потреб і умов країни відіграє ключову роль. Також важливим аспектом є співпраця з державними інституціями для успішної імплементації зарубіжного досвіду, створення відповідних умов з метою досягнення свідомого прагнення до

підвищення власної фізичної підготовленості і, відповідно, покращення фізичного стану та здоров'я. Фахівці, які досліджують особливості закордонної вогневої підготовки стверджують, що слід підтримувати на достатньому рівні свій фізичний стан. Технічна підготовка виступає другою складовою підготовки стрілка до практичної стрільби. Даний розвиток при виконанні вправ має певні особливості, що змушує змінювати техніку стрільби: стрільба після фізичного навантаження, обмеження видимості через створювані перешкоди при стрільбі, стрільба на різних дистанціях тощо. Тому для України є дуже важливим черпати досвід та брати максимально ефективні техніки інших країн.

Зарубіжний досвід вогневої підготовки фахівців для секторів безпеки і оборони в умовах війни та збройних конфліктів надзвичайно важливий для української системи безпеки. Аналізуючи американський та європейський підходи, ми можемо побачити широкий спектр методів і стратегій, які можуть бути використані для підвищення ефективності вогневої підготовки та забезпечення оптимального рівня захисту. Зокрема, європейський досвід показує, що врахування психологічних аспектів у навчанні та співпраця між різними секторами безпеки та оборони можуть суттєво покращити результативність підготовки. Застосування цих підходів українськими військовими та правоохоронними органами може сприяти збільшенню їхньої готовності до дій у скла-

дних умовах сучасного воєнного конфлікту. Проте, успішне впровадження зарубіжного досвіду вимагає адаптації до конкретних умов та потреб українського суспільства. Важливо враховувати контекст внутрішньої політики, особливості військової доктрини та специфіку конфліктів на території країни.

Підсумовуючи, можна сказати, що використання зарубіжного досвіду вогневої підготовки може стати важливим кроком на шляху до покращення обороноздатності та безпеки України. Реалізація цього потенціалу вимагає комплексного підходу й активної співпраці між військовими, правоохоронними та цивільними структурами для досягнення максимального ефекту в умовах сучасних викликів і загроз.

Список використаних джерел:

1. Юнін О. С., Лошицький М. В. Теоретико-правові засади розвитку поліцейської діяльності у країнах світу. URL : <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/190/5230/10991-1>.

2. Савченко А. В. Федеральні правоохоронні органи США: місія, організаційна структура та застосування кримінального законодавства : навч. посібник / Савченко А. В. Київ: «Текст», 2003. URL : <https://police-reform.khpg.org/articles/index.php?do=print&id=143775> 5035.

ХОЗЛУ Іван,
старший лейтенант поліції,
старший викладач кафедри
адміністративно-правових дисциплін
факультету підготовки фахівців для
підрозділів превентивної діяльності

Донецького державного
університету внутрішніх справ,
(м. Кропивницький, Україна)

ДО ПИТАННЯ ПРАВОВОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ ПОВ- НОВАЖЕНЬ УПОВНОВАЖЕНИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІО- НАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕЧ- НОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

«Громадяни України мають чітко розуміти, що безпека наших дітей – це безпека нашої держави», - Ігор Клименко [1]. У 2022 році на виконання доручення Президента України та Уряду, у Міністерстві внутрішніх справ анонсували початок проєкту «Безпечне освітнє середовище в умовах війни».

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 15.08.2023 № 867 «Про реалізацію експериментального проєкту «Спеціаліст із безпеки в освітньому середовищі»», паспорт безпеки закладу освіти – накопичувальний довідково-інформаційний документ, у якому зазначається інформація про заклад освіти, що забезпечує здобуття базової та повної загальної середньої освіти (далі – заклад освіти), актуальний стан забезпечення безпеки в закладі освіти, можливі негативні явища в його освітньому середовищі, фактори, що їх обумовлюють чи можуть обумовити їх виникнення [2].

Згідно з Порядком раннього попередження та евакуації учасників освітнього процесу, у разі нападу або

ризикі нападу на заклад освіти, затвердженого наказом МВС України та МОН України від 18.08.2023 № 685/1013 (далі – Порядок), керівник закладу освіти створює команду реагування закладу освіти та затверджує її склад. Командою реагування закладу освіти є працівники закладу освіти, перелік яких затверджений наказом його керівника, на яких покладається здійснення заходів щодо раннього попередження, евакуації та реагування в разі нападу, ризику нападу на заклад освіти. До обов'язків команди реагування закладу освіти належить складання та оновлення паспорту безпеки закладу освіти, копія якого надається уповноваженому поліцейському, працівнику ДСНС та (за потреби) представникам інших органів державної влади. Керівник закладу освіти, своєю чергою, зобов'язаний забезпечити надання команді реагування закладу освіти, уповноваженому поліцейському, працівнику ДСНС інформації, яка міститься в паспорті безпеки закладу освіти, та її вчасне оновлення.

Згідно з абзацем 4 пункту 2 розділу IV Порядку, уповноважені поліцейські та працівники ДСНС у межах компетенції за пропозицією закладу освіти беруть участь у складанні та оновленні паспорта безпеки закладу освіти до початку навчального року. При виявленні невідповідностей у паспорті безпеки закладу освіти уповноважений поліцейський ініціює внесення змін до нього.

Проте, слід зазначити, що процедура внесення змін за ініціативи уповноваженого поліцейського не врегульована жодним нормативно-правовим актом та відбувається шляхом особистої комунікації з керівниками закладів освіти.

Враховуюче вищевикладене, для забезпечення більш дієвого механізму реалізації повноважень, уповноваженими поліцейськими в частині внесення змін до Паспорту безпеки закладу освіти, необхідна чітка регламентація дій всіх суб'єктів забезпечення безпечного освітнього середовища шляхом внесення змін до чинних нормативно-правових актів.

Список використаних джерел:

1. На відбір офіцерів безпеки в закладах освіти зголосилося вже 1400 поліцейських, - Ігор Клименко. URL : <https://mvs.gov.ua/news/na-vidbir-oficeriv-bezpeki-v-zakla-dax-osviti-zgolosilosia-vze-1400-policeiskix-igor-klimenko>.

2. Про реалізацію експериментального проекту «Спеціаліст із безпеки в освітньому середовищі» : Постанова Кабінету Міністрів України від 15.08.2023 № 867. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/867-2023-%D0%BF#Text>. (дата звернення: 09.04.202

CHERNIONKOV Yaroslav,

Ph.D in Education, Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor, Head of the Foreign Languages
Department of Faculty № 1 of Donetsk
State University of Internal Affairs
(Kropivnytskyi, Ukraine)

REALITIES OF UKRAINIAN SCIENCE UNDER MARTIAL LAW

Russia's full-scale invasion of Ukraine on February 24, 2022 resulted in the deaths of many civilians, massive population displacement, and significant infrastructure destruction. According to the Ministry of Defense of Ukraine, during the first 9 months of the war, Russia released half of its missile arsenal, which resulted in significant civilian casualties. In addition, at the beginning of 2023, about 18% of the population, or eight million people, found refuge in Europe, and a significant part of the population moved to safer regions of Ukraine. War destroys many spheres of activity. The Ukrainian scientific sphere is no exception: universities are closed or destroyed, and Ukrainian scientists have temporarily or permanently changed their place of work and left the country [1].

The war had a huge impact on the development of Ukrainian science. Ukrainian scientists are faced with the violation of human civil rights, such as the right to life, to the inviolability of housing, the restriction of academic freedoms, which makes research activity and the motivation to engage in it impossible at all.

A group of scientists (Getan de Rassenfoss from the Swiss Federal Institute of Technology in Lausanne (EPFL), Ukrainian researcher Tetyana Murovana from Taras Shevchenko Kyiv National University, Ukraine, and Wolf-Hendrik Ulbach, a PhD student at EPFL, Switzerland) con-

ducted a survey of Ukrainian scientists to understand how the war affected them. Many scientists either emigrated or switched to other professions. For those who remain in science, the destruction of civilian infrastructure and psychological stress can significantly slow down scientific progress. In this study, the authors aim to quantify the critical parameters that reflect the degree of impact of the war on the Ukrainian research community. These include the volume of «brain drain» and other indicators related to the time of conducting research and the conditions of Ukrainian scientists who remained in Ukraine or migrated to safer places. The authors highlight the results of a representative online survey of 2,559 scientists conducted between September 21 and December 8, 2022. The target group includes research-active employees of higher education institutions (HEIs) and public research organizations (NGOs) who worked in Ukraine when the war began. According to the assessment of the conducted research, by the fall of 2022, about 18.5% of Ukrainian scientists will have left the country [1].

In Ukraine, there is no unified accounting system for the loss of human scientific potential. The available data on the negative impact of the war on Ukrainian scientists and science are fragmentary. In particular, the number of scientific workers of institutions of the NAS of Ukraine who lost the opportunity to work at their workplaces as of 07/20/2023 was 2,202 people (or 16% of the actual number of scientific workers of the NAS of Ukraine), of which 1,497 people

(11%) left outside Ukraine and 705 (5%) are internally displaced persons within the country. The total number of scientists who left Ukraine exceeds 6,000 [2, p. 4-11].

Ukraine has a strong scientific potential, as evidenced by its place in the Global Innovation Ranking in 2023, even after year-long resistance to the large-scale invasion of the Russian Federation: Ukraine ranks 55th out of 139 economies in the world in general, third among 37 low-middle-income economies and 34th place out of 39 European economies. In such conditions, the Ukrainian scientific community continues active scientific activity, conducts scientific events, and carries out the educational process [2, p. 15-20].

This problem becomes particularly acute against the background of the reduction or, in some cases, the complete cessation of budget funding of scientific research in Ukraine. Thus, in 2022, financing of scientific and scientific-technical activities of institutions of higher education and scientific institutions will be reduced by UAH 825,272.7 thousand, and financing of scientific projects through the National Research Fund of Ukraine will be suspended altogether. In such extremely difficult conditions, it is extremely difficult to preserve the scientific potential of the country. This problem requires a deep understanding, because it entails consequences that we will feel for many years to come [3, p. 130-160].

Today, one of the most popular and used channels of information is the social

network. Considering it, in March 2022, the MoES launched the Info Science Bot –

Telegram bot to promptly inform scientists, innovators and startups about the news and opportunities for their support in Ukraine and abroad. As of October 2022, the number of registered scientists, innovators and startups already exceeds 4,500 people, and the number of publications posted in the bot is almost 350 informative messages, including news about scientific internship programs offered by foreign partners; employment opportunities for Ukrainian researchers abroad; provision of grant support for innovative startups; events useful for the formation of a scientific worldview; development of scientific and innovative activities at the state level, etc. It should be noted that anyone can send to telegram-bot messages about important news, events and proposals that contribute to the scientific, technical and innovative development of the country [4, p. 279-282].

Summarizing all of the above, it should be noted that Ukrainian science under Martial Law is still developing but has many problems, among them, in particular:

- a large number of scientists emigrated abroad;
- a significant number of scientists changed their places of residence (having received the status of internally displaced persons);
- some scientists were forced to join the army to protect their families and homes;

- funding of Ukrainian science decreased;
- a significant number of scientific and educational institutions were forced to close or switch to a remote form of activity;
- the number of scientific researches for obtaining scientific degrees of various types has decreased.

Also we should mention about:

- changing the vector of research from russian to European and international;
- changing the focus of Ukrainian research (a huge percentage of Ukrainian researches aim to cover the nuclear component with an emphasis on military actions);
- the number of international grants has increased (although not significantly);
- all scientific and educational activities have a safety component.

References:

- 1.The impact of the war on Ukrainian researches. URL: [https:// nrfu.org.ua/news/vplyv-vijny-na-ukrayinski-doslidzhennya/](https://nrfu.org.ua/news/vplyv-vijny-na-ukrayinski-doslidzhennya/) [in Ukrainian]
- 2.Preservation of scientists in war and emergency situations. URL : <https://scienceatrisk.org/storage/lp/116/78dc497f5583dab6ad3269bf89b7fad4d09f85ff.pdf> [in Ukrainian]
- 3.Ukrainian research space in the conditions of war: adaptation and reboot of technical and legal sciences: collection of materials of reports of participants of the international scientific and practical conference. (Kharkiv-Riga, May 31, 2022). Kharkiv, 2022.

242 р. URL :
<https://dspace.library.khai.edu/xmlui/bitstream/handle/123456789/2790/Conference.pdf>. [in Ukrainian]

4. Education of Ukraine in the conditions of martial law: management, digitalization, European integration aspects: a collection of theses of reports of the 4th International Scientific and Practical Conference (scientific electronic edition), October 25. 2022. Kyiv: DNU "Institute of Educational Analytics", 2022. 360 p. URL :
https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2022/12/book-of-abstracts_ssi-iea_2022.pdf. [in Ukrainian].

ЧМИР Віктор,
кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри інженерного та
технічного забезпечення
Національної академії Державної
прикордонної служби України
імені Б. Хмельницького
(м. Хмельницький, Україна)

ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Сучасний світ швидко змінюється, ще швидше застарівають знання. Лідерські позиції сьогодні належать тим людям, які володіють найсучаснішою інформацією, вміють її одержувати й ефективно використовувати. Новий час визначає нові цілі освіти. Досягнення відповідності результатів освіти потребам усіх цільових груп, на які працює освітня галузь, визначає якість освіти в цілому [1, с. 5]. Для розв'язання цієї проблеми необхідно

широкого застосувати сучасні інтерактивні методи навчання для поширення знань у процесі підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників в умовах війни. Інтерактивність є центральним моментом у соціальному аспекті освіти, і сама повинна бути первинною метою будь-якого освітнього процесу, тим зворотнім зв'язком між курсантом і викладачем, який необхідний для того, щоб освіта розвивалася і покращувалася. Без інтерактивності навчання може стати таким, що «відбувається в контексті догматичної правди, проведення контролю знань, отримання оцінки і перевірки підсумкової валідності знань» [1, с. 9].

У результаті проведеного дослідження було встановлено, що основними інтерактивними методами навчання у процесі підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників в умовах війни є такі методи: навчання у співробітництві (навчання в малих групах), командний проєкт, рольові ігри та горизонтальне навчання. Основні ідеї методу навчання у співробітництві (навчання в малих групах) – це формування певних навичок та умінь, засвоєння понять та професійних знань, організація проєктної діяльності. Для цього навчальну групу доцільно розподілити на підгрупи. Під час формування груп до їх складу залучати курсантів різного рівня успішності. У подальшому кожній групі доцільно запропонувати обґрунтувати певний перелік питань із використанням мультимедійної презентації.

Використовуючи інтерактивний метод навчання, командний проєкт, доцільно розуміти, що проєкт – це самостійна, цілеспрямована діяльність курсантів під керівництвом викладача, яка спрямована на вирішення певної навчальної проблеми та отримання конкретного результату [2, с. 46]. Цілі проєкту полягають у тому, що курсанти повинні застосувати вже отримані знання в рамках досліджуваної теми. Наприклад, поставити завдання по перегляду відеофрагменту та обговорення його в мінігрупах. Спілкування з теми слід організовувати за допомогою синхронного обговорення, із використанням карток (роздаткового матеріалу), де записані запитання щодо змісту фільму.

Також доцільно використовувати метод рольової гри [1, с. 185]. Організація рольової гри включає кілька ключових етапів, що сприяють активній взаємодії та вивченню різних аспектів теми. Особливостями організації рольової гри є: формулювання мети та завдань гри, визначення ролей. Ролі можуть бути заздалегідь призначені або дозволено учасникам вибирати їх самостійно. Створення сценарію та атмосфери гри, оголошення правил, що стимулює учасників приймати свої ролі серйозно та відчувати емоційне занурення, а також фасилітацію гри викладачем й оцінювання роботи курсантів.

Метод горизонтального навчання – це підхід до організації навчального процесу, який спрямований на спільний обмін знань, навичками та досвідом між різ-

ними членами організації або групами [2, с. 32]. Може використовуватися для самостійного вивчення навчального питання чи його частини.

Найбільш поширеною вправою є «Think-Pair-Share» (Думайте-Діліться-Обговорюйте), що вважається ефективним методом активного навчання, який стимулює інтелектуальний розвиток, сприяє спільному обміну ідеями та покращує взаєморозуміння серед учасників.

Основними етапами організації вправи «Think-Pair-Share» є:

1). Думайте (Think):

Викладач ставить конкретне завдання щодо навчальної теми. Курсанти мають кілька хвилин на пошук відповідей (робота з електронною книгою, роздатковим матеріалом тощо).

2). Діліться (Pair):

Курсанти утворюють пари або малі групи (у залежності від конкретного варіанту вправи). У кожній парі чи групі учасники діляться своїми думками та обговорюють відповіді.

3). Обговорюйте (Share):

Викладач опитує представників кожної пари чи групи. Обговорення може включати порівняння різних точок зору, виявлення схожих чи відмінних думок, а також уточнення розуміння теми.

Отже, одним із напрямів підвищення можливості отримання сучасної та якісної освіти, особливо в умовах війни, сприятливих умов для особистісного розвитку й

навчання, збереження фізичного та психічного здоров'я, задоволення запитів у самореалізації в суспільстві є застосування інтерактивних методів навчання в ході проведення занять, особливо тих, які мають практичне значення для майбутньої діяльності офіцерів-прикордонників в органах Держприкордонслужби.

Список використаних джерел:

1. Сисоєва С. О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навч.-метод. посіб. Київ: ВД «ЕКМО», 2011. 324 с.
2. Кремінь В. Г. Феномен інновацій: освіта, суспільство, культура: монографія. Київ: Пед. Думка, 2008. 472 с.

ЧОРНА Марина,

доктор філософії в галузі права, доцент кафедри
державно-правових дисциплін та публічного управління
Донецького державного університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

РЕГУЛЮВАННЯ ПУБЛІЧНО-СЕРВІСНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Ефективна діяльність органів публічної адміністрації в умовах воєнного стану неможлива без чітко сформованого правового забезпечення. При всьому правова основа процесуальної діяльності органів публічної адміністрації повинна формуватися відповідно до сучасних інтеграційних і глобалізаційних процесів, вимог переходу до європейських стандартів реалізації прав і свобод

громадян, що забезпечить розвиток та удосконалення правової системи України.

Українське законодавство здебільшого сформоване в частині діяльності органів публічної влади в умовах війни, проте реалізація повноважень органів державної влади, органів місцевого самоврядування знаходиться, як ніколи, під прицільним спостереженням громадськості, адже запит суспільства на прозорість, відкритість та підзвітність цих органів в умовах війни посилюється.

В. Гришко констатує, що сьогодні в Україні в складі публічного управління ключовим залишається рівень державного управління, основною проблемою якого є дисбаланс діяльності її складових. Потрібен комплексний аналіз функціонування систем та структури органів державної влади (цілі, функції, завдання, ресурси, статус). Водночас гнучкість, а не формальний підхід – головний принцип сучасного менеджменту як системно-ситуаційного процесу – має діяти і в системі публічного управління, особливо на рівні місцевого самоврядування. Це сприятиме подоланню бюрократичної рутини, переорієнтує управління зі здійснення процесів (дотримання процедур і правил) на досягнення якісних кінцевих результатів [1, с. 84]

Соціальне призначення органів публічної адміністрації трансформується, тобто з часом основною функцією держави в особі органів публічної адміністрації буде сприяння комфортних умов діяльності суб'єктів підприємництва та реалізації ними своїх прав та інтересів. Сьо-

годні пріоритет надається публічно-сервісній діяльності органів публічної адміністрації. Проте зазначений напрям діяльності органів публічної адміністрації науковцями досліджено фрагментарно.

У Законі України «Про адміністративні послуги» від 06.09.2020 р. № 5203-VI [2], у статті 5, зазначено, що виключно законами встановлюється перелік адміністративних послуг, проте на сьогодні значна частина законодавства, яка регулює питання надання адміністративних послуг, є підзаконними нормативно-правовими актами, і це пряме порушення норм законодавства. На нашу думку, саме публічно-сервісна діяльність є результатом здійснення не управлінських функцій органів публічної адміністрації, є різновидом адміністративних послуг та виражається, насамперед, через надання реєстраційних послуг. Здійснення реєстраційних дій обумовлюється наданням конкретних адміністративних послуг, що мають різні зміст та публічно-правову природу [3].

Варто звернути увагу на те, що під час здійснення реєстраційних послуг органами публічної адміністрації в умовах війни, наприклад, у сфері охорони земель, часто мають місце порушення законодавства як приватними особами (незаконне заволодіння земельними ділянками, рейдерські захоплення тощо, так й органами публічної адміністрації (внесення недостовірних відомостей до реєстрів, корупційні складові, бездіяльність щодо

виявлення порушених прав та інтересів приватних осіб тощо) [4]. Такі порушення часто зустрічаються під час реєстрації договорів щодо земель сільськогосподарського призначення та порушення прав власників земельних ділянок у містах у зв'язку із громадським містобудуванням. Пошук балансу між приватними та державними інтересами є найбільш складним у випадку, якщо приватні інтереси щодо використання земельної ділянки збігаються із суспільним використанням іншого об'єкта нерухомості, розташованого на цій місцевості. Таку ситуацію, перш за все, спричиняє відсутність належним чином підтверджених кордонів та кадастру у відповідних реєстрах, за ведення яких відповідальні органи публічної адміністрації у сфері охорони земель.

Отже, публічно-сервісна діяльність є новим видом діяльності для органів публічної адміністрації, становлення та розвиток правового регулювання яких обумовлено змінами, які відбулися з часу початку війни в Україні. Проте, принципово важливим напрямом проведення адміністративної реформи в Україні, на нашу думку, постає формування нових інститутів, організаційних структур та інструментів здійснення публічно-сервісної діяльності в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Геєць В. Економіка України: ключові проблеми і перспективи. *Економіка і прогнозування*. 2016. № 1. С. 7–22.

2. Про адміністративні послуги: Закон України від 06.09. 2012 р. № 5203-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text>. (дата звернення: 11.04. 2024).

3. Журавель Я. В., Теремецький В. І. Здійснення реєстраційних дій як прояв правової форми публічного адміністрування. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2020. № 2 (89). С. 227-238.

4. Чорна М. В. Надання реєстраційних послуг органами публічної адміністрації у сфері охорони земель. *Науковий журнал «Право і безпека» ХНУВС*. 2019. № 2 (73). С. 63-68. URL : <http://pb.univd.edu.ua/index.php/PB/issue/download/pb.2019.2/pdf73>.

ЧОРНОУС Оксана,

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Донецького державного університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ПРОЄКТНЕ НАВЧАННЯ: ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

Проектне навчання нині вважається одним із найбільш успішних методів в освітній діяльності, що вимагає від здобувачів вищої освіти виявлення потенційної проблеми та пошуку шляхів її розв'язання. Його безперечною перевагою є активна форма, адже учасники, використовуючи критичне мислення, дослідження та співпрацю, застосовують власні знання на практиці та здобувають досвід, яким можуть поділитися з іншими, а не просто зазубрюють теоретичний матеріал [1]. Результативності цієї стратегії сприяє також зростанню зацікавленості та посилення внутрішнього прагнення

здобувачів до якісного опанування навчального матеріалу, розвитку їхніх комунікативних навичок. Саме ці аспекти вважаємо пріоритетними в підготовці майбутніх поліцейських, що й умотивовує нашу увагу до навчання на основі проєктів.

Статтею 11 Закону України «Про Національну поліцію» визначено, що поліцейські здійснюють діяльність у тісній співпраці та взаємодії з населенням [2]. Така стратегія широко відома у світі під назвою «community policing» та передбачає розбудову спільного безпечного простору з урахуванням бачення членів громади щодо проблем безпеки та громадського порядку. Наразі у світі вже функціонує чимало успішних проєктів, покликаних вирішити проблеми підліткової злочинності, вживання наркотичних речовин, насильства в сім'ї тощо [3, с. 116–117], однак наукові спостереження підтверджують, що такі програми мають водночас як спільні, так і національні особливості [4, с. 706–707], адже враховують потреби в безпеці різних громад тих чи тих країн. Тож доцільними вважаємо саме такі завдання, які заохочуватимуть здобувачів розробляти проєкти взаємодії поліції з мешканцями для конкретного села, селища або міста, про проблеми яких вони вже володіють певною інформацією, адже так само є членами цієї громади, або мають змогу зібрати необхідні відомості з відкритих джерел. Наприклад, здобувачам може бути запропоновано розробити проєкт щодо спільного патрулювання або нагляду за певною територією, що сприятиме за-

побіганню новим правопорушенням. У цьому випадку здобувачі не лише вдосконалять уміння «орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати, сприймати, аналізувати, оцінювати дані, проводити дослідження» [5, с. 91], а й покращать навички усної та писемної комунікації, підвищать культуру спілкування, збагатять словниковий запас термінологічною лексикою, розвинути уміння репрезентувати результати аналітичної роботи.

Охопити весь спектр проблем, пов'язаних із безпекою громади, надзвичайно важко, тож зосередимо увагу на ще кількох можливих проєктах. Так здобувачів можуть зацікавити ініціативи, пов'язані з волонтерською діяльністю, як-от: залучення мешканців до пошукових робіт або робіт із ліквідації наслідків ворожих атак. Означені питання належать до особливо нагальних сьогодні, тож у результаті критичного осмислення учасники мають змогу згенерувати багато шляхів їхнього вирішення. До актуальних уналежнюємо також проєкти, орієнтовані на цілеспрямовану співпрацю поліцейських із релігійними громадами, місцевим малим бізнесом, туристичними інформаційним центрами тощо. Крім цього, здобувачі можуть поділитися власними ідеями щодо налагодження партнерських відносин поліції з місцевими медіа, наприклад, блогерами чи пресою, які нині є потужними інформаційними й інтеграційними майданчиками для членів громади. Принагідно заува-

жимо, що успішні проекти можуть послугувати своєрідною базою та надалі вдосконалюватися розробниками під час опанування інших навчальних дисциплін, оскільки проектне навчання, хоч і орієнтоване на конкретний зміст, але дає можливість об'єднувати знання з кількох дисциплін в єдиний продукт.

Список використаних джерел:

1. McMullen K. Innovative Teaching Strategies: Nine Techniques for Success. URL: <https://educationadvanced.com/resources/blog/innovative-teaching-strategies-nine-techniques-for-success/>.

2. Про Національну поліцію : Закон України від 02 липня 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 40–41. Ст. 379.

3. Лебеєва Н. В. Проекти взаємодії поліції з населенням як засіб реалізації інституту партнерства в Європі. *Право і суспільство*. 2018. № 4. Ч. 2. С. 115–120.

4. Назимко Є. С., Буга Г. С., Князев С. М. Зарубіжний досвід взаємодії поліції та територіальних громад на засадах партнерства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 6. С. 705–707.

5. Пандазі А., Станжур Т. Проектне навчання як засіб формування компетентностей майбутніх менеджерів. *Український педагогічний журнал*. 2023. № 4. С. 88–95.

ШАФРОСТ Сергій,
старший викладач кафедри інженерного та
технічного забезпечення факультету
забезпечення оперативно-службової діяльності
Національної академії Державної прикордонної
служби України імені Б. Хмельницького
(м. Хмельницький, Україна)

СТРЕЛЬБИЦЬКИЙ Михайло,
доктор технічних наук, професор,
викладач кафедри зв'язку та інформаційних систем
факультету забезпечення оперативно-службової діяльності
Національної академії Державної прикордонної
служби України імені Б. Хмельницького
(м. Хмельницький, Україна)

ФОРМУВАННЯ ПРОГРАМ ПІДГОТОВКИ ВОДІЇВ (МЕХАНІКІВ-ВОДІЇВ) БРОНЬОВАНИХ МАШИН У ДЕРЖПРИКОРДОНСЛУЖБІ УКРАЇНИ

З початку вторгнення російської федерації на територію України у 2014 році парк автомобільної та бронетанкової техніки (далі – АБТТ) Державної прикордонної служби України (далі – ДПСУ) почав активно поповнюватися зразками машин, орієнтованих на захист персоналу при виконанні завдань за призначенням. Це були як класичні бронетранспортери (типу БТР-60, БТР-70, тощо), так і бойові броньовані автомобілі (далі – ББА) (КраЗ Cougar, Козак) та легкові автомобілі з додатковим бронюванням (далі – ЛБА) (Ford Ranger, Volkswagen Amarok, Volkswagen Transporter тощо). Після повномасштабного вторгнення парк АБТТ став ще більше різномарочним у зв'язку з надходженням нових зразків техніки (БТР-3Е1, Козак-5, Roshel Senator та багато інших). Особливого поширення набули саме ББА та ЛБА, характеристики яких дозволяють швидко та максимально скритно виконувати завдання, визначені підрозділам ДПСУ на будь-яких ділянках відповідальності. При цьо-

му керування такою технікою має свої особливості, спричинені масою зразків та високим розміщенням центру маси. Разом з високими тягово-швидкісними характеристиками це призводило до помилок при керуванні, які допускав водійський склад та які ставали причинами різних подій, у тому числі і з людськими втратами з боку персоналу ДПСУ. Тому підготовка та, як результат, подальша готовність до виконання завдань за призначенням саме водіїв бойових та броньованих машин є актуальним напрямом розвитку технічного забезпечення ДПСУ.

З метою підвищення навченості водійського складу підрозділів та, як результат, недопущення подій на техніці, в органах ДПСУ організовується та проводиться підготовка водіїв (механіків-водіїв) і спеціалістів АБТТ та допуск їх до керування транспортними засобами. Порядок проведення даних заходів визначений «Методичними рекомендаціями з підготовки водіїв (механіків-водіїв) і спеціалістів автомобільної та бронетанкової техніки в ДПСУ та допуску їх до керування транспортними засобами» [1] (далі – Методичні рекомендації). Цей документ передбачає програму технічної підготовки водіїв бронетранспортерів (БРДМ, ББА) для вдосконалення знань та навичок за фахом, а також програму спеціальної підготовки водіїв бронетранспортерів (БРДМ, ББА), механіків-водіїв гусеничних машин та багатовісних колісних шасі (тягачів). При цьому Методичні рекомендації, у першу чергу, розраховані на підвищення

кваліфікації водіїв із досвідом керування техніки. Проводити спеціальну підготовку на кожному зразку броньованої техніки фізично не можливо через їх значну різномарочність. А програма технічної підготовки основні зусилля зосереджує на теоретичному вивченні будови зразків техніки, основ експлуатації у ДПСУ тощо, тоді як на водіння бойових машин відведено мінімум часу (12 годин з 264). Тому ефективність підготовки за цими рекомендаціями недостатня в умовах ведення бойових дій підрозділами ДПСУ.

У Методичних рекомендаціях зазначено, що водіння транспортних засобів передбачає виконання підготовчих вправ № 1, № 2 та № 3 та навчальних вправ № 1 та № 4 Курсу водіння бойових машин Збройних Сил України (КВБМ – 08). Станом на сьогодні даний документ втратив чинність у зв'язку з введенням у дію Курсу водіння бойових машин БП 7-00(01).01 [2]. Перелік та тематика вправ водіння в цих документах відрізняються між собою. Тому вправи водіння, необхідні для виконання вимог Методичних рекомендацій, потребують актуалізації. Також Методичні рекомендації не передбачають проведення виконання вправ водіння на тренажерах, що є невід'ємною складовою підготовки водіїв (механіків водіїв) бойових машин.

Таким чином, з метою формування єдиних вимог у підготовці водіїв (механіків-водіїв) ЛБА, ББА, БТР у ДПСУ, забезпечення готовності підрозділів ДПСУ до ви-

конання завдань за призначенням є необхідність у розробленні відповідних програм підготовки. При всьому мають бути передбачені такі елементи:

- обов'язкове проведення спеціальної підготовки з водіями при надходженні нових зразків броньованих машин на озброєння ДПСУ;

- проведення підготовки водіїв (механіків-водіїв) бойових машин на тренажерах (комплексних динамічних тренажерах), розроблення відповідних вправ;

- розроблення вправ водіння, відповідно до Курсу водіння бойових машин БП 7-00(01).01;

- розроблення типових маршрутів руху для відпрацювання вправ водіння;

- чіткий тематичний план технічної та спеціальної підготовки водіїв (механіків-водіїв) бойових машин.

Виконання вказаних заходів дозволить покращити готовність до виконання завдань за призначенням водіїв бойових машин зокрема та підрозділів ДПСУ в цілому.

Список використаних джерел:

1. Методичні рекомендації з підготовки водіїв (механіків-водіїв) і спеціалістів автомобільної та бронетанкової техніки в ДПСУ та допуску їх до керування транспортними засобами : Адміністрація Державної прикордонної служби України, Управління озброєння та техніки Департаменту ресурсного забезпечення, м. Київ, 2015.

2. БП 7-00(01).01. Курс водіння бойових машин. Центр оперативних стандартів і методики підготовки Збройних Сил України спільно з головним управлінням підготовки Збройних Сил України, 2019.

ШЕВЧУК Віктор,
доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри криміналістики
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого,
провідний науковий співробітник НДІ
вивчення проблем злочинності
імені академіка В. В. Сташиса НАПрН Укра ни,
Заслужений юрист України
(м. Харків, Укра на)

РОЛЬ КРИМІНАЛІСТИКИ ТА ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ Й ЗАБЕЗПЕЧЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ

У реаліях сьогодення Україна стикнулася з новими викликами та загрозами, які суттєво вплинуло на всі сфери нашого життя. Такі виклики зумовили необхідність вирішення низки завдань, що потребують застосування сучасних досягнень науки й техніки та використання інноваційних підходів у протидії злочинності й забезпеченні безпеки та обороноздатності України.

Передусім, для України та всього світу серед таких викликів та глобальних загроз ХХІ століття безпрецедентним та шокуючим стала воєнна агресія рф і повномасштабне вторгнення російських військ на територію нашої держави 24 лютого 2022 року. Злочини, що вчиняються військовими рф на території нашої держави, є надзвичайно масштабними, і їх фіксація, докумен-

тування та розслідування передбачає дослідження значного обсягу подій, збирання великого масиву доказової інформації, допиту величезної кількості свідків та потерпілих, залучення експертів та проведення судових експертиз, тобто застосування спеціальних знань і засобів сучасної криміналістики [2, с. 46-56].

Серед таких викликів та глобальних загроз специфічного значення набувають технології штучного інтелекту, цифрові технології та їх використання в злочинній діяльності. Очевидно, що в сучасних умовах цифрова реальність сьогодення нині тісно пов'язана із появою нових форм злочинності – кіберзлочинів, інформаційного шахрайства, проведення кібероперацій рф, вчинення великої кількості кібератак на підприємства та установи, у тому числі, й державні бази даних. У сучасних умовах цифровізації злочинці нині досить активно використовують найсучасніші та найперевіреніші технології. Значного поширення набувають вірусні кіберзагрози, біотероризм, кібершахрайство. сьогодні воєнні злочини вчиняються із використанням технологій ШІ [8, с. 198]. Глобальні загрози пов'язані із застосуванням зброї масового знищення.

Безумовно, такі реалії сьогодення визначають сучасні тенденції розвитку юридичної науки, у тому числі й криміналістики щодо формування перспективних інноваційних напрямів застосування криміналістичних знань. За таких умов особливої актуальності набувають проблеми активізації розроблення та впровадження

інноваційних підходів у криміналістиці, новітніх технологій та криміналістичних засобів та їх активне використання в слідчій (детективній), судовій та експертній діяльності в протидії злочинності та забезпеченні безпеки та обороноздатності нашої держави.

За офіційними статистичними даними Офісу Генерального прокурора, серед злочинів, вчинених у період повномасштабного вторгнення рф, найпоширенішими є такі: а) злочини агресії та воєнні злочини – станом на 18.04.2024 р. зареєстровано 130 266 випадків; б) злочини проти національної безпеки – 17 086; в) злочини проти дітей – загинули 543 дітей, поранено – 1 296; 4) магістральна справа щодо агресії рф – 693 підозрюваних є представниками військово-політичного керівництва рф (військове командування, посадовці, міністри, депутати, керівники правоохоронних органів та ін.). Наразі серед офіційної статистики Офісу ГПУ є інформація про 19,5 тисяч *українських* дітей, які були *депортовані* окупантами до рф. Очевидно, що ця цифра не є остаточною.

Вбачається, що трансформація злочинності в Україні під час війни значно вплинули на зміну пріоритетів завдань криміналістики та особливості формування й застосування криміналістичних знань. На сьогодні завдання криміналістики, залежно від теоретико-пізнавальних і прикладних проблем, можна поділити на три рівні: 1) завдання, спрямовані на вдосконалення

теоретико-методологічних засад криміналістики; 2) завдання, спрямовані на вдосконалення правозастосовної практики, тобто науково-практичні розробки для розвитку теорії криміналістики й для практики правозастосування; 3) завдання, спрямовані на розроблення та впровадження криміналістичних інновацій у практику, а також удосконалення стратегії протидії злочинності засобами криміналістики. Мова йде про формування та необхідність розроблення нових напрямів у криміналістиці, зокрема криміналістичної інноватики, стратегії криміналістики, цифрової криміналістики та новітніх криміналістичних технологій тощо [9].

Головним завданням криміналістики є розроблення та застосування засобів, прийомів та методів, що дозволяють збирати, досліджувати, використовувати доказову інформацію в умовах війни та глобальних загроз. За таких обставин постає необхідність криміналістичного забезпечення розслідування воєнних злочинів, що вчиняються військовими рф, для того щоб задіяти всі доступні національні та міжнародні правові механізми для притягнення до кримінальної відповідальності всіх винних у цій війні [3, с. 73-77]. Крім цього, потребують особливої уваги розроблення іноваційних підходів до розслідування злочинів у кіберпросторі, застосування цифрових технологій у виявленні, фіксації, розслідуванні кримінальних правопорушень, воєнних злочинів, злочинів геноциду, фактів застосування зброї

масосового знищення та інших злочинів, що вчиняються російськими окупаційними військами в Україні.

Практика показує, що застосування ШІ в розслідуванні воєнних злочинів в Україні може бути корисним у багатьох аспектах. Основними напрямками використання таких технологій є такі: 1) аналіз супутникових знімків; 2) аналіз відео- та фотоматеріалів; 3) обробка аудіоматеріалів; 4) аналіз соціальних мереж; 5) аналіз даних із медичних закладів; 6) розпізнавання обличчя; 7) аналіз текстової інформації [4, с. 12-46]. Ця проблематика має бути врахована при формуванні програм, навчальних дисциплін й удосконаленні методики викладання криміналістики в сучасних умовах [9, с. 820]. Крім того, необхідно відстоювати тезу, що вивчення криміналістики в контексті сучасних наукових знань є обов'язковим для підготовки майбутніх правників і фахівців у сфері безпеки та оборони, і це потрібно враховувати при розробленні науково-освітніх програм.

Використання технологій штучного інтелекту у правоохоронній діяльності щодо протидії злочинності й забезпеченні безпеки та оборони нашої держави є важливим інструментом підвищення ефективності роботи органів правопорядку в цій галузі знань. При всьому, упровадження цифрових технологій у цій сфері може здійснюватися за такими напрямками: 1) інформаційно-аналітичне забезпечення правоохоронної діяльності; 2) інформаційно-довідкове забезпечення пра-

воохоронно діяльності; 3) створення спеціалізованих інформації них інтелектуальних систем оперативно-розшукового призначення; 4) формування та розвиток інтелектуальних систем відеоспостереження; 5) охорона об'єктів; 6) створення відомчих спеціалізованих інтелектуальних інформації них систем; 7) впровадження інтелектуальних інформації них освітніх систем; 8) запровадження інформаційно-телекомунікаційної системи досудового розслідування [4, с. 43].

Штучний інтелект відіграє важливу роль у забезпеченні безпеки та обороноздатності України. Забезпечення безпекової ситуації, обороноздатності та безпекового середовища в державі є одним із головних завдань, яке поставало перед Україною впродовж її багатовікової історії. Повномасштабна збройна агресія РФ проти України оголила численні загрози, що виникли не тільки перед нашою державою, а й перед всією світовою системою безпеки в цілому [7, с. 17-26]. Тому забезпечення національної безпеки та оборони України має стати головним пріоритетом діяльності України та військово-політичного керівництва держави.

Важливо зауважити, що розроблення правового регулювання застосування технологій ШІ наразі відбувається вкрай повільно порівняно до стрімкого розвитку технологій ШІ, які одночасно охоплюють усі сфери суспільних відносин. Тому контроль за створенням і використанням таких технологій необхідно здійснювати не тільки суто технічним регулюванням (вимоги, технічні

стандарти, оцінки відповідності технічним стандартам, контроль відповідності вимогам технічних регламентів, етичних стандартів), а й шляхом формування комплексного законодавства [6, с. 68-78]. Ба більше, триваюча російська військова агресія змушує по-новому осмислити місію й завдання оборонно-промислового комплексу України в сучасних реаліях. Відтворення тенденцій розвитку озброєнь стандартів НАТО в ОПК має визначити концептуально нові засади розвитку оборонних технологій, зростання конкурентоспроможності озброєнь українського виробництва, посилить обороноздатність і безпеку, сприятиме економічному зростанню країни [5, с. 41-47].

Для забезпечення національної безпеки та обороноздатності України в умовах воєнного стану і в повоєнний період необхідно розробляти та впроваджувати у національне законодавство найкращі світові практики. Такі підходи мають враховувати потенційні можливості та загрози ШІ і, своєю чергою, зможуть забезпечити ефективність та швидкість виконання завдань у військовій сфері, значно знизити ризик втрат, підвищити захищеність військових систем і зменшити витрати на оборону. Необхідно забезпечити належний рівень кібербезпеки, захистити критичну інфраструктуру та розробити відповідні алгоритми й процедури для виявлення і запобігання загрозам [6, с. 78].

Таким чином, штучний інтелект може стати важливим інструментом у сфері забезпечення національної безпеки та обороноздатності України в сучасних умовах воєнного часу і в повоєнний період. За таких умов слід враховувати сучасні тенденції розвитку криміналістики, пов'язані із формуванням нових її напрямів, що дасть змогу суттєво підвищити роль та прикладне значення застосування криміналістичних знань в сучасних реаліях воєнного часу й глобальних загроз світовій цивілізації.

Список використаних джерел:

1. Baltruniene J., Shevchuk V. Artificial Intelligence Technologies in Law Enforcement and Justice: Ukrainian and European experience. *Digital transformation of criminal proceedings under martial law: materials of the All-Ukrainian round table* (Kharkov, December 16, 2022); National Law University named after Yaroslav the Wise; Scientific Research Institute of the Academy of Sciences named after academician V. V. Stashis NPR of Ukraine. Kharkiv, 2022. Pp. 135-140.
2. Dufenyuk O. M. Investigation of war crimes in Ukraine: challenges, standards, innovations. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*. 2022. No 1. Pp. 46 -56.
3. Konovalova V. O., Shevchuk V. M. Digital criminalistics as a strategic direction of formation of criminalistic knowledge. *Advanced discoveries of modern science: experience, approaches and innovations: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the III International Scientific and Theoretical Conference*, January 20. Amsterdam: European Scientific Platform, 2023. Pp. 73-77.
4. Matulienė, S., Shevchuk, V., & Baltrūnienė, J. Artificial Intelligence in Law Enforcement and Justice Bodies: Domestic and

European Experience. *Theory and Practice of Forensic Science and Criminalistics*. 2023. No 29(4). Pp. 12-46.

5. Павленко Т. А. Технології штучного інтелекту в забезпеченні національної безпеки та обороноздатності України: перспективи стратегії розвитку. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «ПРАВО»*. 2023. № 38ю С. 41-47.

6. Пацурія Н. Упровадження технологій штучного інтелекту в забезпечення національної безпеки та обороноздатності України: правові проблеми і перспективи військового періоду. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. № 3. С. 68-78.

7. Хаустова В. Є., Решетняк О. І., Хаустов М. М., Зінченко В. А. Напрямки розвитку технологій штучного інтелекту в забезпеченні обороноздатності країни. *Бізнесінформ*. 2022. № 3. С. 17–26.

8. Shevchuk V. M. Development trends in criminalistics in the era of digitalization. *Modern knowledge: research and discoveries: I International Scientific and Practical Conference* (May 19-20, 2023; Vancouver), 2023. Pp. 198-219.

9. Shevchuk V. M. Criminalistics support for the investigation of military criminal offenses and war crimes: digitalization, innovations, prospects. *Military offences and war crimes: background, theory and practice: collective monograph*. Ed. by V.M. Stratonov. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2023. Pp. 795-822.

ШЕРСТЮК Андрій,
викладач кафедри забезпечення
державної безпеки, підполковник
Національної академії Національної гвардії України
(м. Харків, Україна)

**ПОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОГО ВІДБОРУ ТА ПРИЙНЯТТЯ
КАНДИДАТІВ НА СЛУЖБУ ДО ПІДРОЗДІЛІВ**

СПЕЦІАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Повномасштабна агресія російської федерації проти України призводить до людських втрат у всіх військових формуваннях нашої держави. З огляду на це, виникає потреба проводити оперативне доукомплектування шляхом призову на військову службу громадян.

За результатами аналізу мобілізаційних заходів у державі зроблено висновок про поступове зниження якості професійної військової підготовки у зв'язку зі збільшенням числа мобілізованих та резервістів. При всьому вимоги до кандидатів на службу в підрозділи спеціального призначення залишаються високими, що створює складнощі приймальним комісіям щодо комплектування вакантних посад компетентними фахівцями.

Враховуючи підвищені та специфічні вимоги до підрозділів спеціального призначення Національної гвардії України (НГУ), постає нагальна потреба мати методику професійного відбору кандидатів на посади в цих підрозділах, адже без відповідності певним вимогам та наявності необхідних компетенцій прийняття військовослужбовців на службу в них є недоцільним

Особливостями служби в підрозділах спеціального призначення НГУ є те, що їх завдання пов'язані з підвищеним ризиком для життя та здоров'я військовослужбовців і потребують від особового складу високого рівня

професійної підготовки. Під час проведення дослідження встановлено, що оцінка придатності кандидатів та прогноз успішності їх подальшої професійної діяльності має проводитися за результатами медичного, соціально-психологічного, психофізіологічного та освітнього етапу професійного відбору, що не повною мірою дозволить оцінити придатність кандидата до конкретної посади в підрозділі спеціального призначення. Тому для відбору до підрозділів спеціального призначення освітній етап пропонується поділити на теоретичну і практичну складову. Це дозволить більш якісно визначити професійні якості та добутий досвід та придатність кандидата до служби на певній посаді. Як приклад, кандидат може мати слабкий рівень знань із військової топографії, але, завдяки захопленням військовими іграми, типу «страйкбол», відмінно володіти навичками поведження зі зброєю та тактикою дій у складі малих бойових груп. З іншого боку, кандидат може бути висококласним фахівцем із мінно-вибухової справи, та при цьому мати недостатній рівень вмінь у поведженні зі зброєю. Тому необхідно мати більш гнучкі вимоги до оцінки освітнього рівня. Це дозволить більш якісно визначити професійні якості та добутий досвід і, відповідно, визначити придатність кандидата до служби на певній посаді.

Отже, методика професійного відбору та прийняття кандидатів на службу до підрозділів спеціального призначення Національної гвардії України повинна бути

спрямована на більш глибоку оцінку критеріїв, необхідних для виконання обов'язків за призначенням кожної посади. При тому вона повинна надавати змогу змінювати вимоги до кожного окремого показника компетентності кандидата на посаду, що дозволить приймальним комісіям проводити комплектування вакантних посад в умовах зниження первинної якості професійної підготовки кандидатів на службу в підрозділах спеціального призначення.

ШИШКАРЬОВА Олена,
викладач кафедри адміністративно-правових
дисциплін факультету № 2
Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ІННОВАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ В ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЗВО ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ

Динамічний розвиток сучасного світу потребує постійної актуалізації навчальних процесів, впровадження інноваційних методів навчання. Саме тому підготовка компетентного фахівця вимагає, так би мовити, тримати руку на пульсі суспільних викликів. Місія, покладена на заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання, обумовлює необхідність використання інноваційних методів в освітньому процесі.

Варто зауважити, що в ході запровадження інновацій в освітній процес, визначальним фактором є педа-

гогічна майстреність викладача, його вміння адаптувати навчальний процес, орієнтуючись на виклики нововведень. Із цього приводу вдало зазначає М. Боровик, що однією з важливих особливостей при навчанні майбутніх офіцерів поліції є вміння викладача приймати інноваційні рішення, іти на певний ризик, успішно вирішувати конфліктні ситуації, що виникають при реалізації нововведення, знімати інноваційні бар'єри [1, с. 62].

Як зазначає В. Віннікова, найбільш вдалими методами в засвоєнні студентами знань є активні методи навчання. Прояв і розвиток активних методів навчання обумовлений тим, що перед навчанням були поставлені завдання не тільки засвоєння студентами знань і формування професійних умінь і навиків, але й розвитку творчих і комунікативних здібностей особистості, формування особистого підходу до виникаючої проблеми [2, с. 214].

Погоджуюсь із позицією В. Віннікової в тому, що вживані на сучасному етапі інноваційні методи навчання у ЗВО передбачають і метод, пріоритетом якого є етичні цінності. Він сприяє формуванню індивідуальних етичних установок, заснованих на професійній етиці, виробленні критичного мислення, уміння представляти й обстоювати власну думку [2, с. 215].

Необхідно зауважити, що сучасна оцінка професійних навичок здійснюється за прогресивними методами, які орієнтуються на основні вміння і знання - *hard skills*

(«жорсткі» навички) та soft skills («м'які», «гнучкі» навички). Hard skills – це ті фундаментальні вміння і знання, які є необхідними для конкретної професії. Тобто, це вузькопрофесійні спеціальні навички. Натомість, soft skills є непрофесійними, універсальними, ситуативними навичками, які будуть корисні для будь-якої сфери діяльності. Вони дозволяють ефективно комунікувати з людьми, адаптуватись до нових ситуацій, швидко приймати рішення, планувати (тайм-менеджмент), самовдосконалюватись, критично мислити, концентруватись тощо. Відтак, усі ці скіли є необхідними для будь-яких спеціальностей.

Вагомим чинником для успішного функціонування будь-якої організації є інноваційна складова. Як визначає О. Пасічник, інновації в освіті полягають у створенні, упровадженні та поширенні в освітній діяльності новітніх ідей, підходів, прийомів і методів, технологій, які спрямовані на оновлення, модернізацію, трансформацію навчального процесу відповідно до вимог часу [3, с. 163].

Інтеграція вищої школи України до загальноєвропейського освітнього простору пов'язана з проблемами, вирішення яких бачиться в реформуванні системи підготовки кадрів, згідно з міжнародними вимогами. В умовах зростання обсягів інформації з багатьох галузей науки, техніки та технологій, кардинальних змін у соціальній сфері, впровадження високих професійних вимог до майбутніх працівників необхідно інтенсифіку-

вати процес навчання, створювати умови для підготовки висококваліфікованих кадрів, використовуючи новітні технології і методики навчання [4, с. 106-107].

О. Марченко, В. Воровка, А. Постол А. виокремлюють такі технології та методи навчання у вищій освіті:

1. *Інформаційні технології* – застосування комп'ютерних засобів для доступу до інтернет-ресурсів, використання навчальних програм з метою розширення інформаційного поля, підвищення швидкості обробки й передачі інформації, забезпечення зручності перетворення і структурування інформації для трансформації її в знання.

2. *Робота в команді (коучинг)* – спільна діяльність групи здобувачів освіти під керівництвом лідера, спрямована на вирішення загальної задачі, синергійність досягнення результатів індивідуальної роботи членів команди з розподілом відповідальності та повноважень.

3. *Case&Study*. Суть кейс-методу полягає у використанні конкретних випадків для спільного аналізу, обговорення або вироблення рішень для гіпотетичних або реальних ситуацій.

4. *Гра* – рольова імітація здобувачами реальної професійної діяльності з виконанням функцій фахівців на різних робочих місцях.

5. *Контекстне навчання* – мотивація здобувачів до засвоєння знань шляхом виявлення зв'язків між конкретним знанням і його застосуванням.

6. *Навчання на основі досвіду (емпіричне навчання)* – активізація пізнавальної діяльності здобувачів завдяки асоціації їх власного досвіду з предметом вивчення.

7. *Тренінг* – активний метод навчання в тренувальному режимі роботи, що сприяє розкриттю і вдосконаленню особистісного потенціалу, коригуванню засобів взаємодії вербального та невербального самовираження

8. *Індивідуальне навчання* – вибудовування здобувачами власних освітніх траєкторій на основі формування індивідуальних навчальних планів і програм з урахуванням індивідуальних інтересів.

9. *Міждисциплінарне навчання* – використання знань з різних областей, їх угруповання і концентрація в контексті конкретної розв’язуваної задачі.

10. *Проектна діяльність* – форма індивідуальної або групової роботи.

11. *Випереджувальна самостійна робота* – вивчення здобувачами нового матеріалу перед тим, як викладач буде презентувати його на лекції та інших аудиторних заняттях.

12. *Комунікативні технології*, спрямовані на вдосконалення способів взаємодії з людьми та пов’язані з організацією парної, групової, колективної або індивідуальної роботи [4, с. 107-109].

Підсумовуючи, необхідно зазначити, що виклики сьогодення безумовно вимагають упровадження інноваційної складової в освітню діяльність. Зокрема, для закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчан-

ня таке питання також є актуальним, оскільки це сприяє якісному зростанню компетентностей майбутніх фахівців.

Список використаних джерел:

1. Боровик, М. О. Окремі питання вдосконалення професійної майстерності викладачів ЗВО зі специфічними умовами навчання. *Харківський національний університет внутрішніх справ: 25 років досвіду та погляд у майбутнє (1994–2019 рр.)*: зб. тез доп. на міжнар. наук.-практ. конф. до 25-річчя створення ун-ту (м. Харків, 22 листоп. 2019 р.). Харків, 2019. С. 61-62.

2. Віннікова В. В. Інноваційні тенденції підготовки фахівців в умовах полікультурного та мультилінгвального глобалізованого світу. *Інноваційні методи навчання у ЗВО* : збірник тез та доповідей VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції. Харків, 2020. С. 214-215.

3. Пасічник О. О. Сучасні технології навчання як засіб самореалізації студентів в освітньому середовищі ЗВО. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. 2019. С. 162-166.

4. Марченко О., Воровка В., Постол А. Інноваційні технології та методи навчання у вишах України. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету*. Серія: Педагогіка 2.29. Запоріжжя, 2022. С. 104-111.

ШАПОВАЛЕНКО Надія,

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри мовної підготовки

Одеського державного університету внутрішніх справ
(м. Одеса, Україна)

СПЕЦИФІКА КОМУНІКАЦІЇ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Стаття присвячена актуальним питанням розвитку комунікації в професійній діяльності правоохоронців в Україні в умовах війни. Автор звертає увагу на важливість вербальної та невербальної комунікації, міжособистісних відносинах та конфліктних ситуацій у правоохоронній системі. У статті досліджується вплив комунікації на ефективність діяльності правоохоронців та можливі шляхи її покращення, включаючи підвищення кваліфікації та використання сучасних технологій комунікації. Автор стверджує, що взаємодія та співпраця між правоохоронцями та громадою є важливим елементом правоохоронної діяльності для зменшення напруження під час воєнного стану. У статті розглядається важливість розвитку комунікативних навичок у майбутніх правоохоронців під час їхньої професійної підготовки. Це може сприяти покращенню взаємодії та співпраці між правоохоронцями та громадою, що є необхідним елементом правоохоронної діяльності. Результати дослідження можуть бути корисні для практичного використання в діяльності правоохоронних органів та для подальшого наукового до-

слідження проблеми розвитку комунікації в правоохоронній сфері. Стаття містить важливу інформацію щодо розвитку комунікації в правоохоронній діяльності та наголошує на важливості підвищення рівня комунікативних навичок у правоохоронців та розвитку співпраці з громадою в умовах війни.

Важливим чинником підвищення ефективності роботи органів внутрішніх справ є налагодження відносин співпраці поліції з населенням на основі взаємодовіри, взаєморозуміння та взаємодії. Взаємовідносини поліції та населення можуть впливати на рівень ефективності діяльності поліцейських по охороні громадського порядку, профілактиці і попередженню злочинів. Працівник поліції має володіти не лише професійними знаннями, але й мати достатні навички з основ психолінгвістики, соціолінгвістики, юрислінгвістики. Від якості контакту працівника поліції з різними групами населення буде залежати ефективність його діяльності. Одним із визначальних чинників ефективної роботи працівника поліції під час воєнного стану буде правильно сформована фахова комунікативна компетентність. У спілкуванні поліцейський отримує необхідну для розкриття злочину інформацію, керує процесом ведення бесіди, іноді у важких умовах; передає письмово вербальну інформацію. З практики відомо, що оволодіння комунікативними навичками може затягнути-ся, а це впливає на адаптаційні процеси у фаховій

діяльності поліцейського і може призвести особу до розчарування та звільнення з роботи [1, с. 65-66].

Комунікативна компетентність – це спроможність встановлювати і підтримувати необхідні контакти з іншими людьми, яка включає уміння розширювати (або звужувати) коло спілкування, розуміти партнера по спілкуванню, прогнозувати наслідки різноманітних комунікативних ситуацій. Професійна комунікативна компетентність – складне психологічне утворення, що формується на базі комунікативної компетентності людини в умовах конкретної фахової діяльності, що можна уявити у вигляді системи значимих для працівника відносин, умінь і навичок спілкування [2, с. 73]. У повсякденній діяльності працівників поліції наявні різноманітні ситуації конфліктної взаємодії різного рівня, переважно агресивного за своєю формою спілкування.

Проаналізуємо, яку роль грає комунікативна компетентність працівників поліції при вирішенні професійних завдань під час війни: 1) складання уяви про людину, з якою працівник зіштовхується у своїй діяльності – формування своєрідного портрету співбесідника на основі зовнішньої інформації, аналізу поведінки, вербальної та невербальної інформації; 2) налагодження комунікації – пошук адекватних засобів, стилю (формального, неформального) комунікації з партнером, побудова сприятливої психологічної атмосфери для спілкування; 3) виявлення та вирішення професій-

них конфліктів; 4) пошук та використання шляхів і засобів впливу на людей з метою вирішення професійних завдань; 5) побудова сприятливої психологічної атмосфери в підрозділі, підвищення групової згуртованості. Спілкування працівників поліції може відбуватись із різним рівнем ефективності. Спілкування може ускладнюватися завдяки комплексній дії чинників об'єктивного та суб'єктивного характеру. Об'єктивно працівник залежить від рівня складності завдання (наприклад, перевантаження завданнями, дефіцит часу), ступеню втоми, відсутності регламентації взаємодії, невизначеності професійних обов'язків та інших чинників під час воєнного стану.

Серед суб'єктивних факторів, що утруднюють професійне спілкування в умовах війни, найважливішим ми вважаємо наявність професійних деформацій особистості, що мають прояви в професійній комунікації.

Професійна деформація особистості – це зміна якостей особистості (стереотипів сприйняття, ціннісних орієнтацій, характеру, способів спілкування і поведінки) негативного характеру, що з'являються під впливом умов професійної діяльності, особистісних факторів, впливу інших людей, тобто пов'язані з виконанням професійної ролі [3, с. 122-125]. До таких деформацій можна віднести таке: жорстокість та відсутність емпатії; нещирість; фрустрованість, дратівливість; низьку культуру спілкування та мов-

лення; вирогідність та відсутність гнучкості у спілкуванні; авторитарність; перебування під впливом стереотипів у спілкуванні; наявність бар'єрів у спілкуванні, труднощі у сприйманні інших людей. Бар'єри спілкування можуть бути наслідком відсутності спільної мови і спільного розуміння ситуації під час війни, а також соціальних, політичних, релігійних та інших відмінностей, які можуть породжувати зовсім різну інтерпретацію одних і тих же ситуацій, різноманітний світогляд, світорозуміння.

Список використаних джерел:

1. Крашеніннікова Т. Українська мова (за професійним спрямуванням) : навчальний посібник. Модульний курс. Дніпропетровськ: Середняк Т. К., 2017. 330 с.
2. Пашук Р. Ділове мовлення правоохоронця: Навчальний посібник. Луганськ, 2013. 146 с
3. Семенов А. О. Характеристики юридичних термінів. *Актуальні питання розвитку комунікації в професійній діяльності правоохоронних органів*, 22 квітня 2021р. ОДУВС. С. 122- 125.

ШУЛЬГА Андрій,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри державно-правових дисциплін та
публічного управління факультету № 4
Донецького державного університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ОЗЕРНА Ірина,

кандидат юридичних наук,
завідувач кафедри державно-правових дисциплін та
публічного управління факультету № 4

Донецького державного університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ОРГАНІЗАЦІЯ ФІЗИЧНОЇ ЕКСПРЕС-ПІДГОТОВКИ В СПЕЦИФІЧНИХ УМОВАХ НЕСЕННЯ СЛУЖБИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

В Україні триває війна. Ворог практично не дає, принаймні серйозно ускладнює, реалізувати своє право на повноцінний фізичний розвиток як пересічним громадянам, так і військовим, які перебувають у специфічних умовах війни. З урахуванням відповідного психічного та емоційного перевантаження досить актуальним є питання про добру фізичну форму воїнів у надскладний період.

Слід зазначити, що основним чинником, який складає перепони в реалізації фізичної культури людиною в цих умовах, є суттєве емоційне навантаження на психіку. Викликані ці навантаження ненормованим графіком несення служби в умовах війни, коли від військового вимагається не тільки фізична мобілізація, але й емоційна стійкість, що інколи стає таким собі ступором щодо реалізації інших функцій людини, у тому числі і функції щодо підтримання доброї фізичної форми. Наприклад, шляхом щоденної фізичної зарядки, яка на цілу добу здатна суттєво підвищити фізичний стан та ефективність виконання покладених на військового службових завдань, підтримати його позитивний настрій.

Підтримання доброї фізичної форми, особливо в часи війни, є не тільки суто професійною необхідністю, але й психологічною, адже відомо, що фізичні вправи нормалізують емоційний стан людини та стимулюють до ефективного виконання поставлених завдань щодо протидії збройній агресії ворога. Крім того, добра фізична форма підвищує шанси збереження життя і здоров'я воїна.

Нами обґрунтовано комплекс фізичних вправ, які не потребують відвідування спортивних залів чи великого простору для їх виконання, якихось коштовних витрат чи наявності традиційного спортивного знаряддя тощо. Вправи розраховані на роботу з власним тілом із використанням підручних матеріалів як обтяження. Не потрібно одразу надмірно навантажувати своє тіло упродовж годин фізично (на це у військових немає часу), а починати слід хоча б з 10-15 хвилин тих вправ, які запропоновані нижче.

1. Вправи для шиї. Повільно поверніть голову ліворуч, тримаючи підборіддя на одному рівні, потім праворуч. Після піднімаємо вгору та опускаємо його вниз. Повторюємо по 80 разів.

Що це дає? Вправа покращує кровообіг у головному мозку, зміцнює м'язовий корсет і попереджає захворювання шийного відділу хребта. А це сприяє покращенню зору і швидкості реакції, думки стають більш ясними та швидкими, проходить депресія. Поступово сходить друге підборіддя.

2. Махи руками. Вправа «барабанщик б'є по барабану». Рухи руками по черзі зверху донизу, знизу доверху (50-60 ударів на дві руки загалом).

2.1. Вправа «батерфляй уперед». Махи здійснюються одночасно обома руками, так, начебто ми робимо заплив. Кількість – 50-60 махів.

2.2. Вправа «батерфляй на спині». Махи здійснюються одночасно обома руками назад. Кількість – 50-60 махів.

2.3. Вправа «метелик». Виконується швидко зведення та розведення рук перед собою. Кількість – 50-60 махів.

2.4. Вправа «боксування з тінню». Боксування руками уявного супротивника упродовж 1-2 хвилини безперервно.

Наведені вправи ефективно розвивають рухливість рук, змушують працювати плечовий пояс, підвищують рухливість плечових суглобів, попереджають розвиток артрозу плечового суглобу, позитивно впливають на загальний стан здоров'я верхньої частини тулубу, прискорюють кровообіг та тренують серцевий м'яз.

3. Оберти тулубу і тазу. Здійснюються спочатку оберти тулубу по 25-30 разів у кожний бік, потім – кругові оберти тазу вправо та вліво, по 25-30 разів.

Що це дає? Вправа розвиває корисні властивості нашого організму, покращує психологічний, фізіологічний, емоційно-чуттєвий стан. Під час її виконання задіюється

дуже велика кількість м'язів, зокрема спини, активно включається хребет, особливо його нижня частина, що сприяє профілактиці гриж міжхребцевих дисків, робить нашу поставу більш рівною та стрункою. Слугують профілактикою артрозів кульшових суглобів.

4. Присідання. Присідаємо 50-60 разів (не важливо, як ви поставите ноги). Присід повний, відповідно до фізичних можливостей. Спина перпендикулярна долівці й рівна. Щодо кількості разів, то слухайте ваше тіло. У міру зростання тренованості та витривалості, можна добавляти кількість присідань. З часом можна ускладнити вправу, додавши вагу. У ролі спортивного інвентарю використовуємо пластикові баклажки, наповнені водою.

Що дають присідання? Присідання є базовою силовою вправою і дуже ефективним способом нарощування м'язової сили. Водночас присідання є таким собі двигуном кров'яного насосу. Зрозуміло, вони не замінять біг, проте можуть бути використані як інтенсивне кардіонавантаження. Організм людини споживає більше кисню, активна робота серцево-судинної системи збільшує кровотік у тканинах, що позитивно впливає на метаболізм, оскільки прискорюється обмін речовин.

5. Вправи для м'язів живота. Для вправ використовується гімнастичний килимок.

5.1. Вправа на прес «підняття тулубу до зігнутих у колінах ніг». Кількість – 20-25 разів. Новачки виконують вправу з вагою власного тіла, без додаткового навантаження. У міру тренування фізичної витривалості,

для збільшення фізичного навантаження можна використовувати звичайну пластикову баклажку, наповнену водою.

Варіанти ускладнення вправи:

- у руки за голову береться ємність від 1 до 5-6 літрів, наповнена водою;

- ємність береться в руки, притискається до грудей.

5.2. Вправа «велосипед». Високо піднятими ногами робимо в повітрі кола, наче крутимо педалі велосипеда. Повторюємо 25-30 разів.

Що дають вправи на м'язи живота?

Тренований прес зміцнює м'язи спини, позитивно впливає на поставу та покращує роботу внутрішніх органів. Людина стає більш мобільною, витривалою.

Силовий блок вправ (вправи з обтяжуванням):

1. *Вправа «молот» на розвиток біцепсу.* Стоячи або сидячи, виконується підймання баклажок із водою, до 10 підйомів на кожну руку, та одночасний підйом обох рук.

2. *Підтягування ємностей до грудей, стоячи з витягнутими донизу руками почергово, потім одночасно обома руками.* Кількість – 20 разів на кожну руку, 20 разів – на обидві руки.

3. *Розтягування перед грудьми гумового еспандеру – 15-20 раз.*

4. *Вправи зі штангою.* Використовується держак від лопати, по обидві боки прив'язані по три баклажки з

водою. Стоячи з витягнутими донизу руками, підтягуємо штангу до підборіддя 10-15 разів.

5. *Відтискання від підлоги* (згинання та розгинання рук в упорі лежачи), ноги на табуреті, а тулуб вниз – до 20 разів (у міру можливостей тіла).

6. *Статистична вправа «табурет» або «колода»*. Використовується шмат спиляної деревини. Тримавши руки перед грудьми робимо зусилля і напружуємо до максимуму м'язи рук і тулубу імітуючи розривання руками колоди чи табурету навпіл. Здавлюючи колоду чи табурет, намагаємось його розплющити. 15-20 секунд напруження кожна вправа.

Увага!!! Силовий блок виконується в декілька підходів, у залежності від тренуваності людини та наявності вільного часу.

Вправи з обтягуванням розвивають кардіосистему, витривалість та тренуваність верхніх м'язів тулубу, допомагають швидко набрати м'язову масу. Розвивається сила рук та спини, міцнішають кисті рук, хватка руки. Присідання (кардіовправи) укріплюють серцево-судинну систему, відволікають від стресових ситуацій та депресій.

Вважаємо, що вказаний експрес-комплекс вправ допоможе військовій людині підтримувати свій фізичний стан на належному рівні, виробить звичку кожного дня робити фізичні вправи, покращить психологічний, фізіологічний, емоційно-чуттєвий стан, ураховуючи специфічні умови несення служби під час воєнного стану.

ЮНАЦЬКИЙ Мар'ян,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри цивільного та
господарського права Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)
АБУСОВА Крістіна,
здобувач вищої освіти Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

FRONTEX ТА ЕВОЛЮЦІЯ БЕЗПЕКИ КОРДОНІВ ЄС: ПОСИЛЕННЯ СПІВПРАЦІ, УПРАВЛІННЯ ВИКЛИКАМИ

Протягом останніх тридцяти років разом із процесами інтеграції держав-членів ЄС відбулися зміни в колективних структурах правоохоронної діяльності. Разом зі створенням у 2002 році Європолу (Агентство Європейського Союзу зі співробітництва правоохоронних органів) та Євроюсту (Агентство Європейського Союзу зі співробітництва у сфері кримінального правосуддя), у 2004 році засноване Frontex (Європейське агентство прикордонної та берегової охорони).

Frontex є ключовим органом у забезпеченні безпеки зовнішніх кордонів Європейського Союзу. Frontex, що заснований у 2004 році та значно розширений у 2016 році, відіграє центральну роль у координації та підтримці зусиль держав-членів ЄС щодо ефективного управ-

ління та безпеки своїх кордонів. Штаб-квартира агентства знаходиться у Варшаві, Польща. Мета діяльності – захист свободи, безпеки та справедливості, гарантія зони вільного руху без перевірок на внутрішніх кордонах ЄС, боротьба з транскордонною злочинністю та допомога в запобіганні терактам. Координація та розвиток європейського управління кордонами, відповідно до Хартії основних прав ЄС та концепції інтегрованого управління кордонами [1].

Повноваження Frontex охоплюють широкий спектр завдань, спрямованих на посилення безпеки та цілісності зовнішніх кордонів ЄС. До основних обов'язків агентства належить:

- координація та підтримка оперативної діяльності на зовнішніх кордонах, сприяючи спільним операціям і забезпечуючи узгоджений підхід до прикордонного контролю;

- проведення аналізу ризиків і розвідки для виявлення й оцінки потенційних загроз і викликів на зовнішніх кордонах, сприяючи проактивним стратегіям управління кордонами.

Frontex бере участь у розбудові кадрового потенціалу, надаючи навчання та технічну допомогу органам прикордонної та берегової охорони в державах-членах ЄС для підвищення їх можливостей, а також підтримує країни-члени у виконанні операцій з повернення, забезпечуючи ефективне та гуманне повернення осіб, які не мають права залишатися в ЄС.

Діяльність Frontex регулюється низкою нормативних документів, зокрема:

- Регламент Ради ЄС від 26.10.2004 № 2007/2004 [2];
- Регламент (ЄС) 2016/1624. Цей регламент, ухвалений у 2016 році, значно посилив і розширив повноваження Frontex. У ньому визначено завдання, повноваження та законодавчу базу діяльності відомства, спрямоване на вирішення проблем, пов'язаних із міграцією, безпекою кордонів та захистом основних прав [3];

- Регламент (ЄС) 2019/1896, що ухвалений у 2019 році. Цей регламент ще більше посилив роль Frontex, надаючи додаткові ресурси та можливості для вирішення нових викликів на зовнішніх кордонах [4].

Агентство звітує перед Європейським Парламентом, Радою Європейського Союзу та Європейською Комісією. Frontex діє під загальним наглядом Європейського парламенту та Ради, забезпечуючи демократичний нагляд та підзвітність, регулярно публікуючи звіти з детальним описом своєї діяльності, досягнень і викликів. Хоча конкретні результати можуть змінюватися щороку, агентство зазвичай зосереджується на таких аспектах:

- *кількість операцій*. Frontex звітує про кількість і характер спільних операцій і заходів, що проводяться на зовнішніх кордонах;

- *ефективність прикордонного контролю*. Агентство оцінює свою ефективність у підтримці держав-членів в

управлінні та захисті їх кордонів, включаючи запобігання нелегальній міграції та транскордонній злочинності;

– *операції з повернення*. Frontex надає інформацію про виконання операцій з повернення та зусилля щодо забезпечення дотримання стандартів основних прав.

19 лютого 2024 року у Варшаві Агенція Європейського Союзу з охорони кордонів та берегової охорони (Frontex) та Консультативна місія Європейського Союзу (КМЄС) в Україні підписали робочу угоду. Сторони зобов'язалися посилювати взаємодію задля боротьби з транскордонною злочинністю та нелегальною міграцією вздовж східних кордонів ЄС. У межах цієї співпраці основну увагу буде зосереджено на узгодженні системи інтегрованого управління кордонами (ІУК) України з європейськими стандартами, включно з Шенгенським та митним законодавством. Крім цього, КМЄС підтримуватиме впровадження стандартів ІУК серед національних органів влади, організовуватиме тренінги та семінари, а також сприятиме ефективному обміну інформацією щодо управління кордонами [1].

Європол, Євроуст та Frontex разом роблять внесок у всеосяжну структуру співпраці та координації правоохоронних органів на рівні Європейського Союзу. Вони вирішують низку викликів, від традиційної злочинності до нових загроз у цифрову епоху.

Список використаних джерел:

1. Співробітництво з ЄС. Портал МВС. URL : [https:// mvs.gov.ua/ministry/projekti-mvs/jevropeiska-integraciya-ukrayi-ni/spivrobitnictvo-z-jes-23626](https://mvs.gov.ua/ministry/projekti-mvs/jevropeiska-integraciya-ukrayini/spivrobitnictvo-z-jes-23626). (дата звернення: 23.03. 2024).

2. Council Regulation (EC) No 2007/2004 of 26 October 2004 establishing a European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States of the European Union. URL : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1513171334865&uri=CELEX:32004R2007>. (дата звернення: 23.03.2024).

3. Regulation (EU) 2016/1624 of the European Parliament and of the Council of 14 September 2016 on the European Border and Coast Guard and amending Regulation (EU) 2016/399 of the European Parliament and of the Council and repealing Regulation (EC) No 863/2007 of the European Parliament and of the Council, Council Regulation (EC) No 2007/2004 and Council Decision 2005/267/EC. URL : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ%3AL%3A2016%3A251%3ATOC>. (дата звернення: 23.03.2024).

4. Regulation (EU) 2019/1896 of the European Parliament and of the Council of 13 November 2019 on the European Border and Coast Guard and repealing Regulations (EU) No 1052/2013 and (EU) 2016/1624. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1573722151667&uri=CELEX:32019R1896> (дата звернення: 23.03.2024).

ЮНАЦЬКИЙ Мар'ян,

кандидат економічних наук,
доцент кафедри цивільного та
господарського права Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

КОЗАЧОК Єлизавета,

здобувач вищої освіти Донецького державного
університету внутрішніх справ

(м. Кропивницький, Україна)

ПОСИЛЕННЯ СПІВПРАЦІ МІЖ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ ТА ЗА ЙОГО МЕЖАМИ

CEPOL – це агенція Європейського Союзу, яка об'єднує мережу навчальних інститутів для працівників правоохоронних органів держав-членів ЄС та підтримує їх у проведенні першочергового навчання з пріоритетів безпеки, співпраці правоохоронних органів та обміну інформацією. CEPOL також співпрацює з органами ЄС, міжнародними організаціями та третіми країнами, щоб забезпечити колективне реагування на найсерйозніші загрози безпеці [1].

CEPOL – Агентство Європейського Союзу з навчання правоохоронних органів – відіграє вирішальну роль у збільшенні можливостей та співпраці між професіоналами правоохоронних органів у всьому Європейському Союзі. Заснований у 2005 році, CEPOL зосереджується на навчанні, сприянні обміну знаннями та просуванні передового досвіду для забезпечення узгодженого та ефективного підходу до правоохоронної діяльності.

Мандат CEPOL включає кілька ключових обов'язків, спрямованих на вдосконалення професійних навичок і знань співробітників правоохоронних органів у державах-членах ЄС:

CEPOL розробляє та проводить навчальні програми, спрямовані на вирішення нових викликів і тенденцій у правоохоронній діяльності, гарантуючи, що офіцери мають необхідні навички для протидії загрозам, що розвиваються. Агентство сприяє обміну знаннями та досвідом між професіоналами правоохоронних органів, сприяючи співпраці та загальному розумінню передового досвіду.

CEPOL бере участь у дослідницькій діяльності для виявлення інноваційних підходів до навчання правоохоронних органів, сприяючи постійному вдосконаленню поліцейських стратегій. CEPOL сприяє налагодженню мереж і співпраці між правоохоронними органами, створюючи платформу для обміну інформацією та співпраці на рівні ЄС.

У своїй діяльності CEPOL керується кількома нормативними документами, серед яких:

Рішення Ради 2005/681/JHA [2]. Це рішення, ухвалене у 2005 році, заснувало CEPOL як агенцію, спрямовану на сприяння та розвиток підготовки співробітників правоохоронних органів в ЄС.

Регламент (ЄС) 2015/2219 [3]. Цей регламент, ухвалений у 2015 році, визначає правові рамки для діяльності CEPOL. Він окреслює завдання, функціонування та структуру управління агентства, посилюючи його роль у сприянні розвитку кваліфікованої та згуртованої спільноти правоохоронних органів.

CEPOL звітує перед Радою Європейського Союзу та Європейським Парламентом. Його структура звітності забезпечує нагляд і підзвітність, уможливорюючи демократичний нагляд за його діяльністю. Хоча CEPOL головним чином зосереджується на навчанні та співпраці в межах ЄС, він також бере участь у партнерстві та співпраці з країнами за межами ЄС для сприяння міжнародній співпраці правоохоронних органів та обміну досвідом. CEPOL визнає важливість глобальної співпраці у боротьбі з транснаціональною злочинністю та загрозами безпеці, і тому активно шукає можливості для співпраці з правоохоронними органами та навчальними закладами за межами ЄС.

Агентство може здійснювати різні форми співпраці з країнами, що не входять до ЄС, зокрема:

1. Навчальні програми. CEPOL може організовувати спільні навчальні заходи, практикуми та семінари за участю учасників як з держав-членів ЄС, так і з країн, що не входять до ЄС. Ці програми спрямовані на сприяння обміну знаннями та передовим досвідом у правоохоронній діяльності.

2. Партнерство та угоди. CEPOL може встановлювати партнерства та підписувати угоди з навчальними закладами або агенціями правоохоронних органів у країнах, що не входять до ЄС, для сприяння взаємній співпраці та співпраці у навчанні та розбудові потенціалу.

3. Обмін інформацією. CEPOL може сприяти обміну інформацією та досвідом з правоохоронними органами

країн, що не входять до ЄС, щодо конкретних питань або сфер, що становлять взаємний інтерес, таких як боротьба з організованою злочинністю, тероризмом або кіберзлочинністю.

Загалом, співпраця CEPOL з країнами за межами ЄС ґрунтується на принципах взаємної вигоди, поваги до прав людини та верховенства права, а також сприяння міжнародній безпеці та стабільності. Завдяки такому співробітництву, агентство сприяє зміцненню потенціалу правоохоронних органів у всьому світі та вирішенню спільних викликів безпеці через кордони.

У 2020 році підписано Робочу домовленість між МВС України та CEPOL, яка є правовою основою співробітництва та визначає порядок взаємодії між МВС України та Агентством, зокрема обсяг та форми участі представників Української Сторони в роботі CEPOL, а також створення сприятливих умов для здійснення взаємовигідного співробітництва. На підставі домовленості визначено контактний пункт для взаємодії, а також оператора E-Net мережі (якими є відповідні структурні підрозділи МВС) [1]. CEPOL відіграє ключову роль у розвитку співпраці, професіоналізму та інновацій у європейській правоохоронній спільноті. Проводячи навчання, сприяючи обміну знаннями та сприяючи дослідженням та інноваціям, CEPOL робить внесок у постійне вдосконалення можливостей правоохоронних органів та ефективно ре-

агування на нові виклики безпеці в Європейському Союзі.

Список використаних джерел:

1. Співробітництво з ЄС. Портал МВС. URL : https://mvs.gov.ua/ministry/projekti-mvs/jeuropeiska-integraciya-ukrayini/spiv_robіtnictvo-z-jes-23626 (дата звернення: 23.03.2024).

2. Council Decision 2005/681/JHA of 20 September 2005 establishing the European Police College (CEPOL) and repealing Decision 2000/820/JHA. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32005D0681>. (дата звернення: 23.03.2024)

3. Regulation (EU) 2015/2219 of the European Parliament and of the Council of 25 November 2015 on the European Union Agency for Law Enforcement Training (CEPOL) and replacing and repealing Council Decision 2005/681/JHA. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32015R2219>. (дата звернення: 23.03.2024)

ЮРАХ Віталій,

доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри державно-правових
дисциплін та публічного управління факультету №4
Донецького державного університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ЛАТКОВСЬКА Тамара,

доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права
Чернівецького юридичного інституту
Національного університету
«Одеська юридична академія»
(м. Чернівці, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОВАДЖЕНЬ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРОЦЕДУРИ

Становлення незалежності України обумовило необхідність формування універсального режиму функціонування системи публічного управління. Відповідно, нагальною є потреба актуального концептуального підходу до розуміння правової природи адміністративного процесу.

Важко сперечатися з поширеними тезами та поглядами науковців і практиків про те, що розвиток адміністративного процесу відбувався значно повільніше, ніж усталені ще за радянської епохи кримінальний, цивільний, господарський та інші процеси з усіма різновидами проваджень.

У межах предмету дослідження та його історичної складової, окреме місце варто відвести провадженням у справах про адміністративні правопорушення. Указані провадження відносимо до прототипу адміністративних процедур, з яких фактично й зародилося поняття адміністративний процес, хоча і в усіченому форматі. Отже, започаткований у 1984 році з прийняттям Кодексу України про адміністративні правопорушення [1] адміністративний процес у суверенній Україні тривалий час перебував у стадії поступового розвитку. Прийнятий у 2005 році Кодекс адміністративного судочинства

України (Далі – КАСУ) сформував базові та вихідні засади адміністративного процесу [2]. Згодом, після прийняттям КАСУ, була сформована судова концепція адміністративного процесу, яка ґрунтувалася на твердженні, що будь-яка процесуальна діяльність є винятковою прерогативою органів судової влади. Так само, як і послідовники юрисдикційної «вузької» концепції, своє уявлення про адміністративний процес вони будують на основі аналогії з двома «традиційними» видами юридичного процесу: кримінальним та цивільним. Прибічники даної ідеї (О. А. Дьомін, С. І. Котюргін та ін.) вбачали у адміністративному процесі своєрідний аналог кримінального та цивільного процесів. На їхню думку, функції адміністративно-процесуальних норм зводилися до забезпечення лише тих матеріальних правовідносин, в основі яких лежить суперечка про право [3, с. 270]. Нагадаємо, що за судовою концепцією під адміністративним процесом розуміється діяльність органів правосуддя щодо вирішення справ про адміністративні проступки. Такої точки зору дотримувалися А. М. Бандурка, Ю. П. Битяк, В. В. Богущкий, В. М. Гаращук, Т. О. Гуржій, В. В. Зуй, В.К. Колпаков, О. В. Кузьменко та ін. [4; 5; 6; 7; 8].

З прийняттям Закону України «Про адміністративну процедуру» пов'язується остаточне формування адміністративного процесу [9] у «широкому розумінні». Він покликаний врегулювати відносини публічних адміністрацій з фізичними та юридичними особами щодо розгляду і вирішення адміністративних справ шляхом при-

йняття та виконання адміністративних актів. Тобто, адміністративний процес з формуванням інституту адміністративних процедур набув нових правових форм та значення. З погляду практичної реалізації потребує переосмислення правова природа адміністративних проваджень за адміністративним процедурами. Концепція здійснення адміністративних процедур, на нашу думку, цілком відповідає тій конструкції, що сформована в КАСУ та інших процесуальних кодексах.

Абстрагуючись від полеміки про сутність та призначення адміністративного процесу, зосередимось на адміністративних провадженнях за новим Законом України «Про адміністративну процедуру» (Далі – Закон). Фактично модель здійснення проваджень за законом про адміністративні процедури віддзеркалює положення процесуальних актів. У нормах закону про адміністративну процедуру визначено питання компетенції адміністративного органу, статус учасників провадження, порядок обчислення строків, види строків та процесуальні аспекти початку їх перебігу, закінчення, пропущення, поновлення, зупинення, строк розгляду провадження тощо. Розділом IV Закону визначено порядок здійснення адміністративного провадження, відповідно до ч. 1 ст. 36 Закону адміністративне провадження:

1) за заявою особи щодо забезпечення реалізації її права, свободи чи законного інтересу або виконання

нею визначеного законом обов'язку, у тому числі щодо отримання адміністративної послуги;

2) за ініціативою адміністративного органу, у тому числі в порядку здійснення ним інспекційного (контрольного, наглядового) повноваження.

Адміністративне провадження продовжується в разі подання скарги в порядку адміністративного оскарження. Законом закріплено право особи подати до адміністративного органу заяву з вимогою прийняти адміністративний акт з метою забезпечення реалізації її права, свободи або законного інтересу, виконання нею визначеного законом обов'язку, якщо вважає, що розгляд і виконання такої вимоги належить до компетенції адміністративного органу. Правовий статус заявника (особи) закріплюється в п. 8 ч. 1 ст. 2 Закону, відповідно до якого особа – фізична особа (громадянин України, іноземець чи особа без громадянства, яка перебуває в Україні на законних підставах), у тому числі фізична особа-підприємець, громадське об'єднання, що не має статусу юридичної особи, юридична особа, створена згідно із законом, законодавством іноземної держави або на підставі міжнародних договорів України.

Питання ініціативи адміністративного органу розтлумачене в статті 37 Закону, відповідно до якої підставою для початку адміністративного провадження за ініціативою адміністративного органу і згідно з принципами законності та офіційності є: 1) виконання адміністративним органом його повноважень, визначених за-

коном; 2) настання події, визначеної законом як підстава для прийняття адміністративного акта; 3) порушення права, свободи чи законного інтересу особи або публічного інтересу, виявлене адміністративним органом.

Аналіз норм Закону призводить до висновку, що підставами відкриття адміністративних проваджень є заява особи та ініціатива адміністративного органу. Причому, Законом приділена значна увага процесуальним аспектам провадження, як щодо форми заяви, так і щодо її руху та розгляду. Відповідно, варто відзначити розширення форм заяви за рахунок усного звернення, чого ми не побачимо в інших процесуальних актах, де письмова форма є виключною. Напевне, Кабінету Міністрів України варто відпрацювати регламент прийняття та реєстрації усних звернень, адже в умовах повоєнного часу та за низького рівня правової культури й грамотності населення питома доля усних заяв може домінувати в адміністративних процедурах, що ініціюються за заявами осіб.

У питанні реалізації правомочностей адміністративного органу щодо ініціювання початку адміністративного провадження, на нашу думку, наявні колізійні моменти та нормативні прогалини. Як зазначалося, у переліку підстав реалізації ініціативи вказані умови початку адміністративного провадження. Проте, далі за текстом Закону не простежується, у який регламент та механізм адміністративний орган, у розумінні положень ст. 19

Конституції України, зобов'язаний ініціювати адміністративне провадження. Об'єктивно є розуміння того, що адміністративний орган діє в межах та спосіб, передбачений Конституцією та Законами України та зобов'язаний вчинити відповідні дії. Проте, на нашу думку, відповідні процедури мають бути або прописані в Законі, або в ньому має бути бланкетне посилання на обов'язок здійснити дії щодо ініціювання адміністративного провадження.

Питання розгляду провадження не є дискусійними та не обумовлюють полеміку. Фактично в Главі 2-5 Розділу IV Закону описано в усіченому вигляді регламентні аспекти адміністративних проваджень, що віддзеркалюють наявні інструменти та механізми, відомі адміністративному процесу з КАСУ. Так само не викликає особливої дискусії і Розділ V (Адміністративний акт). Єдине, що з наукової точки зору не до кінця зрозумілим, є правова природа відповідних адміністративних актів в системі джерел права, адже на рівні Конституції України закріплено правовий режим судових рішень (стаття 129-1 – Суд ухвалює рішення іменем України. Судове рішення є обов'язковим до виконання. Держава забезпечує виконання судового рішення у визначеному законом порядку). Відповідні положення розкриті у процесуальних кодифікованих актах та в чинному законодавстві матеріального права. Аспекти примусового виконання «Адміністративного акту» – це питання, що потребує самостійного аналізу. Загальний аналіз Закону

України «Про виконавче провадження» не містить жодного посилання на примусове виконання адміністративного акту [10].

Окрім зазначеного, вбачаємо поле для дискусії представників науки «Теорії держави та права» у частині значення та ролі адміністративного акту для правової системи, адже в національну доктрину фактично впроваджується адміністративний прецедент на законодавчому рівні. Але наша робота не має на меті вдаватися у відповідну дискусію.

Таким чином, можна стверджувати, що в Україні запроваджено альтернативний адміністративному процесу (у вузькому розумінні) вид проваджень із вирішення спорів конфліктів за участю публічних адміністрацій. Проте, на момент написання цієї роботи активного впровадження в практичній сфері Центрів надання адміністративних послуг не спостерігається, що свідчить про необхідність роз'яснення положень Закону ширшому колу учасників адміністративно-процесуальних відносин.

Список використаних джерел:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року № 8073-X. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10#Text>. (дата звернення 12.04.2024 р.).
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6.-07.2005 р. № 2747-IV. URL : https://zakononline.com.ua/documents/show/258224_763707. (дата звернення 12.04.2024 р.).

3. Дмитрієв І. О. Адміністративний процес з точки зору незалежності суду від впливу суб'єкту владних повноважень: теоретико-методологічний підхід. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 8. С. 270-272.

4. Адміністративне право : підручник / [Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, В. В. Богуцький, В. В. Зуй та ін.] ; за заг. ред. Ю. П. Битяка, В. М. Гаращука, В. В. Зуй. [2-е вид.]. Харків : Право, 2013. 656 с.

5. Бандурка А. М. Административный процесс : учебник / А. М. Бандурка, Н. М. Тищенко. Харьков : издательство НУВД, 2001. 352 с.

6. Демський Е. Ф. Адміністративне процесуальне право України : навчальний посібник / Едуард Францевич Демський. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 496 с.

7. Адміністративне процесуальне право: Навч. посібник / кол.авт. ; за заг. ред. Т. П. Мінки. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 320 с..

8. Колпаков В. К., Кузьменко О. В. К61. Адміністративне право України: Підручник. Київ : Юрінком. Інтер, 2003. 544 с.

9. Про адміністративну процедуру: Закон України від 17 лютого 2022 р. № 2073-IX/ *Відомості Верховної Ради України*. 2023. № 15. Ст. 50. (дата звернення 12.04.2024 р.).

10. Про виконавче провадження: Закон України від 2 червня 2016 р. № 1404-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2016. № 30. Ст. 542. (дата звернення 12.04.2024 р.).

ЯРМОЛЕНКО Олександр,

кандидат юридичних наук, докторант

Донецького державного

університету внутрішніх справ

(м. Кропивницький, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ БАНКРУТСТВА

В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного стану виникає необхідність в особливому регулювання різноманітних відносин, що

виникають у сфері не тільки суспільних, а й економічних відносин, у тому числі й щодо банкрутства.

Із початком воєнних дій на території України виникли проблемні питання з приводу: усунення недоліків та дотримання строків в умовах військової агресії російської Федерації проти України; продовження строку досудової санації у зв'язку із наявністю бойових дій та введенням воєнного стану; оплати послуг ліквідатора за наявності майна та перебування боржника на окупованій території; включення до ліквідаційної маси окремих видів майна; інвентаризації майна, розташованого на території проведення антитерористичної операції; примусового вилучення в Україні об'єктів права власності російської Федерації та її резидентів; щодо відповідальності окремих юридичних осіб (АТ «Укрзалізниця», підприємств Укроборонпрому тощо) та інші [1]. Усі вказані питання потребують уваги з боку законотворця.

За останній рік Верховна Рада України ухвалила закони, які впроваджують низку нововведень у процедурі банкрутства. Зміни в Кодексі України з процедур банкрутства (далі – КУзПБ) були зумовлені насамперед викликами воєнного стану в Україні, а також необхідністю адаптації законодавства України до стандартів ЄС. Слід зауважити, що, незважаючи на бойові дії на території України, питання щодо прагнення України стати

повноправним членом європейського співтовариства ще більш актуалізувалося.

15 квітня 2023 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» № 2971-IX. Указаний Закон доповнив КУзПБ положенням, яке визначає, що зміна боржником зареєстрованого місцезнаходження або місця проживання після подання кредитором або боржником заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство не впливає на зміну територіальної підсудності справи [2]. Указане положення узгоджується з раніше висловленою позицією КГС ВС у постанові від 03 лютого 2021 року в справі № 917/1759/19 [3]. Зазначимо, що відповідні зміни допоможуть усунути зловживання недобросовісних боржників щодо штучної зміни територіальної підсудності справи про банкрутство. Крім того, 29 липня 2023 року почали діяти зміни до КУзПБ, впроваджені законом про «військові банкрутства» – Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо окремих питань провадження та застосування процедур банкрутства в період дії воєнного стану». Також указаний Закон встановлює такі тимчасові положення, які діятимуть на період воєнного стану в Україні та протягом шести місяців із дня його припинення або скасування:

- право на проведення зборів та комітету кредиторів дистанційно: у режимі відеоконференції і за допомогою опитування;

- звільнення арбітражного керуючого від дисциплінарної відповідальності за невиконання обов'язків, передбачених КУЗПБ, якщо їх виконання є неможливим у зв'язку з веденням бойових дій у районах за місцезнаходженням боржника, кредитора, майна боржника, офісу або за місцем проживання чи перебування арбітражного керуючого;

- право суду продовжити окремі процесуальні строки: проведення попереднього засідання суду, звернення у межах провадження у справі про банкрутство про визнання недійсними правочинів, вчинених боржником, дії мораторію на задоволення вимог кредиторів, оголошення про проведення першого, повторного та/або другого повторного аукціону, виконання плану санації чи реструктуризації боргів боржника, процедури розпорядження майном, ліквідації, реструктуризації боргів боржника та погашення боргів боржника;

- зупинення нарахування відсотків на зобов'язання боржника перед кредиторами, що реструктуризовані згідно з планом санації чи планом реструктуризації боргів боржника. Штрафні санкції за невиконання боржником таких зобов'язань не нараховують;

- можливість відкриття провадження у справі про банкрутство боржника без здійснення авансування винагороди арбітражному керуючому на депозитний рахунок суду;

- проведення обов'язкової оцінки шкоди та/або збитків, завданих боржнику внаслідок збройної агресії проти України, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України [4].

Зі зробленого аналізу можна визначити, що в умовах воєнного стану суди продовжують розглядати справи, ухвалювати рішення та формувати відповідну практику з метою належного та ефективного захисту прав кредиторів.

Список використаних джерел:

1. Банкрутство під час війни: практика Верховного Суду. *Верховний Суд*. URL : https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/Prezent_Bankr_war_prakt_VS.pdf. (дата звернення: 03.04.2024)

2. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» № 2971-IX від 20 березня 2023 року. *Законодавство. Сайт Верховна Рада*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2971-20#Text>. (дата звернення: 03.04.2024)

3. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 03 лютого 2021 року у справі № 917/1759/19. *LIGA*. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/94904393>. (дата звернення: 03.04.2024)

4. Цветкова К., Миронова І. Детально про застосування процедур банкрутства в період воєнного стану. *LIGA*. URL : https://jurliga.ligazakon.net/aktualno/13882_bankrutstvo-v-perod-d-von-nogo-stanu-shcho-vstanovleno-novimi-zakonami.

ТРИБУНА МОЛОДОГО ВИКЛАДАЧА

АБУСОВА Крістіна,
курсант 3 курсу Криворізького
навчально-наукового інституту
Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кривий Ріг, Україна)

Науковий керівник:
АБДЕЛЬ ФАТАХ Анна,
доктор філософії, доцент кафедри
цивільного та господарського права
Криворізького навчально-наукового інституту
Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кривий Ріг, Україна)

ЕЛЕКТРОННІ (ЦИФРОВІ) ДОКАЗИ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

Електронні документи та договори відіграють значну роль у сучасному цивільному праві, оскільки вони все більше стають поширеним засобом здійснення правочинів та документального оформлення угод. Як наслідок, вони часто використовуються як докази в цивільному судочинстві, що потребує належного розуміння та оцінки судом. Однак, незважаючи на все більшу поширеність електронних документів у цивільному праві, усе ще існують виклики та проблеми, пов'язані з їх допустимістю та належністю як доказів.

Наразі в Цивільному процесуальному кодексі України (надалі – ЦПК) не існує категоризації електронних доказів, що робить їх дослідження та оцінювання складним, тому це питання потребує законодавчого вирішення. Згадуючи про електронні докази, важливо зазначити, що раніше в українському законодавстві поняття «електронний доказ» не існувало, натомість використовувався термін «електронний документ», що мав свою специфічну дефініцію, окреслену в Законі України «Про електронні документи та електронний документообіг». Згідно з цим Законом, електронний документ – це документ, що містить інформацію у формі електронних даних та має необхідні реквізити для документа [1].

Після судової реформи почали використовувати термін «електронні докази». На нашу думку, поняття «електронні докази» є більш чітким та пристосованим до потреб судового процесу, порівняно з терміном «електронний документ», який використовувався раніше. Стаття 100 ЦПК України дає чітке визначення електронних доказів, описуючи їх як інформацію про факти, що мають значення для справи, зафіксовану в електронному (цифровому) вигляді [2]. Ця стаття також окреслює, які типи даних та носіїв можуть бути визнані електронними доказами. Законодавець не став детально описувати всі можливі типи електронних доказів, а лише надав їх невичерпний перелік. До переліку включено, зокрема: електронні документи (текстові документи, графічні зображення, плани, фотографії, відео - та зву-

козаписи тощо); вебсайти (сторінки); текстові, мультимедійні та голосові повідомлення; метадані; бази даних тощо [2].

Науковці й досі не можуть прийти до єдиної думки щодо необхідності регламентації електронних доказів як окремого інституту. Тому вказане питання нині залишається дискусійним у науковому середовищі. Учені поділились на дві групи з протилежними поглядами щодо доцільності такого кроку. Перша група науковців обстоює думку про необхідність чіткої регламентації електронних доказів, аргументуючи, що: цифрова форма електронних доказів надає їм динамічності, а це ускладнює роботу з ними, а отже, чітке законодавче регулювання дозволить уніфікувати практику роботи з електронними доказами, зробити її більш прозорою та прогнозованою. Зокрема регламентація електронних доказів сприятиме однаковому доступу до інформації для всіх учасників судового процесу, що своєю чергою, гарантуватиме об'єктивність та неупередженість при їх дослідженні та оцінці. Друга група науковців виступає проти виділення електронних доказів в окремий інститут. Їх позиція на недоцільність дублювання, адже існуючі процесуальні норми вже дають можливість досліджувати та використовувати електронні докази, тому немає необхідності у створенні додаткових правил, а це може призвести до ускладнення судового процесу. Зокрема, Д. М. Цехан у своїх дослідженнях наголошує на тому, що

при розгляді сучасних підходів до організації доказів, цифрова інформація як електронний доказ не може бути розглянута просто як підкатегорія. Він стверджує, що цифрові дані мають унікальні характеристики, які дозволяють виділити їх у самостійну категорію, а саме «цифровий доказ» [3, с. 259]. До електронних доказів належать реальні дані, перетворені на цифрову форму. Ці дані зберігаються на стандартних носіях і після обробки комп'ютером стають доступними для людського сприйняття. На основі цих даних можна встановити важливі факти та обставини, що мають значення для справи. Наприклад, соціальні медіа та записи спілкування є одним із видів цифрових доказів, які можна використовувати в цивільних справах [4]. Ці записи можуть включати повідомлення, публікації, коментарі та інші онлайн-взаємодії, які допоможуть розкрити важливу інформацію про сторони, залучені в справу [5]. Оскільки популярність соціальних медіа продовжує зростати, їх значення як джерела доказів у цивільному процесі не можна недооцінювати. А. О. Воронюк вважає, що включення такого визначення до Цивільного процесуального кодексу України є передовим кроком. З огляду на швидкий розвиток технологій, законодавець надав широкий спектр електронних доказів та джерел їх отримання, що відкриває можливість використання новітніх електронних доказів у цивільному процесі [6, с. 12].

На нашу думку, з метою ґрунтовного дослідження електронних доказів як правової категорії в рамках ци-

вільного судочинства, доцільним є вивчення та аналіз передового досвіду зарубіжних країн. Цей підхід дасть можливість здійснити об'єктивну оцінку проблемних аспектів та недоліків, а також сформувані шляхи вдосконалення чинної системи закріплення електронних доказів у вітчизняному законодавстві. Так, на противагу Україні, у більшості європейських країнах немає окремого визначення даного поняття, оскільки тлумачення електронних доказів відбувається за рахунок широкого змісту такої категорії як докази. Наприклад, у статті 1347 Цивільного кодексу Франції закріплено, що письмовими доказами є певна послідовність літер, символів, фігур чи інших знаків, які наділені сенсом, незважаючи на форму, де вони закріплені чи передані. А в іспанському законодавстві під час судового процесу дозволено використовувати будь-які види доказів, зокрема і механічні засоби відтворення слів, зображень та звуків [7].

Отже, якщо взяти до уваги досвід зарубіжних країн, можна прослідкувати що пояснення цих електронних доказів виходить лише із загальної категорії доказів, що є позитивним аспектом, оскільки в разі появи нових видів електронних доказів не потрібно буде вносити зміни до законодавства, оскільки наявне визначення вже буде включати їх зміст.

Також у сучасному цивільному процесі виникає чимало проблем із визначенням, які електронні докази слід вважати оригіналом, а які копією. Цивільним про-

цесуальним кодексом України у статті 100 передбачений спеціальний порядок представлення електронних доказів, згідно з яким ці дані можуть бути представлені або у формі оригіналу, або у вигляді електронної копії, яка підтверджена електронним підписом, що має таку ж юридичну силу, як і власноручний підпис, відповідно до Закону України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги» [8].

Іншим актуальним питанням є оцінка надійності електронних доказів, оскільки дійсність цифрової інформації може значно вплинути на результат розгляду справи [9]. Щоб забезпечити надійність електронних доказів, суди можуть враховувати такі фактори, як джерело доказів, методи, використані для збору та збереження доказів, а також цілісність даних. Крім того, суди можуть розглядати будь-які потенційні проблеми, пов'язані з електронними доказами, наприклад: Можливість підробки або зміни. Точність і повнота даних. Надійність і істотність доказів для справи. У деяких випадках суди можуть вимагати свідчення експертів для визначення надійності електронних доказів [10].

У месенджерах зберігаються цифрові докази, які відносяться до окремої категорії електронних доказів. Проте, практика показує, що такі докази не є надійними через їх особливості та в будь-який момент можуть бути видалені, як випадково, так й умисно, що відбувається дуже часто. У деяких випадках суд не розглядає це як доказ і не бере до уваги у справі. Тому збереження циф-

рових доказів створює кілька проблем у цивільному судочинстві. Оскільки електронні докази стають усе більш поширеними в сучасних правових спорах, вкрай важливо забезпечити їх цілісність й автентичність. Одним із головних питань щодо збереження цифрових доказів є підтримка «ланцюжка зберігання», що включає документування обробки та зберігання доказів від їх початкового збору до їх представлення в суді [11]. Належне збереження цифрових доказів має важливе значення для запобігання будь-яким підробкам або маніпуляціям, які можуть підірвати їх надійність.

Як висновок, можливо зазначити, що законодавство про електронні докази в Україні постійно розвивається, але все ще потребує вдосконалення. Окрім того, практика застосування електронних доказів у судах потребує уніфікації та чітких правил.

Список використаних джерел:

1. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 р. № 851-IV : станом на 1 січ. 2024 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>. (дата звернення: 28.03.2024).

2. Цивільний процесуальний кодекс України: Кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV: станом на 20 лют. 2024 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>. (дата звернення: 28.03.2024).

3. Цехан Д. М. Цифрові докази: поняття, особливості та місце у системі доказання. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія «Юриспруденція». 2013. № 5. С. 256-260.

4. Чорний С. О., Антонюк О. І. Електронні докази в цивільному процесі: проблеми застосування на практиці. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2018. № 1(10). С. 83-88.

5. Chvankin S. Types of electronic evidence in civil procedure. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2020. Vol. 2. No. 3. Pp. 259–265. URL : <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.3.2.45>.

6. Воронюк О. Електронні докази: що вважати оригіналом а що - копією? *Закон і Бізнес*. 2017. № 45 (1343). С. 12. URL: http://www.lsej.org.ua/2_2021/22.pdf.

7. Марчак А. Т., Дяченко С.В. Застосування електронних доказів в цивільному процесі. *Юридичний бюлетень*. 2019. Вип. 10. С. 81-86. DOI: <https://doi.org/10.32850/24144207.2019-10.11>.

8. Про електронні довірчі послуги : Закон України від 05.10.2017 р. № 2155-VIII : станом на 1 січ. 2024 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text>. (дата звернення: 28.03.2024).

9. Татулич І. Ю. Електронні докази як засіб доказування в цивільному судочинстві. *Часопис Київського університету права*. 2020. № 1. С. 215-219.

10. Авдєєва Г., Живуцька-Козловська Е. Проблеми використання цифрових доказів у кримінальному судочинстві України та США. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2023. Вип. 1 (30). С. 126-143. DOI: <https://doi.org/10.32353/khrife.1.2023.07>.

11. Garasymiv O., Marko S., Ryashko O. Digital evidence: some problematic issues regarding its concept and use in criminal justice. *Uzhhorod National University Herald. Series: Law*. 2023. Vol. 2. No. 75. Pp. 158–162. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.75.2.25>.

БЕРЕСТЕНКО Дмитро,
аспірант кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ПЕРЕВІРКИ НА СТАН НАРКОТИЧНОГО СП'ЯНІННЯ ВОДІЯ

Процедура доказування у справах про адміністративні правопорушення, відповідальність за які передбачена ст. 130 КУпАП [1], має суттєве значення під час винесення рішення суддею у справі. Від професійних дій поліцейських залежить результат розгляду справи і стан дотримання в державі принципу верховенства права в цілому.

Незважаючи на існуючу практику, законодавчо встановлені алгоритми проведення огляду на стан сп'яніння, однак подекуди виникають питання під час здійснення перевірки поліцейським особи на стан наркотичного сп'яніння, що в подальшому стає підставою для закриття провадження. Проаналізуємо деякі питання, які виникають в судовій практиці, та запропонуємо рекомендації для поліцейських з метою удосконалення процедури.

По-перше, огляду на стан сп'яніння поліцейські уповноважені здійснювати за наявності підстав вважати, що вони перебувають у стані сп'яніння, згідно з ознаками такого стану [5]. Тобто ознаки сп'яніння потрібно вказувати у протоколі про адміністративне правопорушення з метою обґрунтування підстав проведення

огляду. Однак, виникають й інші прецеденти в діяльності поліції. Наприклад, поліцейські на підставі наявної інформації про притягнення ОСОБА_1 до кримінальної відповідальності за зберігання наркотичних речовин (ст. 309 КК України) запропонували йому пройти огляд на стан наркотичного сп'яніння, не вказавши на наявні в нього ознаки такого сп'яніння [3].

По-друге, нормативно встановленою є форма направлення на огляд водія транспортного засобу з метою виявлення стану наркотичного сп'яніння [5]. Відсутність у матеріалах справи № 607/8052/23 [3] про адміністративне правопорушення за ст. 130 КУпАП письмового направлення ОСОБА_1 до медичного закладу для проходження ним огляду на стан наркотичного сп'яніння, є порушенням п. 8 Розділу II Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, котрі знижують увагу та швидкість реакції [5], що є підставою для закриття справи. Тобто, наявність направлення на огляд особи на стан сп'яніння від поліцейського є обов'язковою.

По-третє, згідно зі ст. 254 КУпАП, протокол про адміністративне правопорушення складається не пізніше 24 годин з моменту виявлення особи, яка вчинила правопорушення [1]. Пропуск строків також є підставою для закриття справи в судді. Так сталося і в наведеному нами раніше прикладі у справі № 607/8052/23 [3].

Порушення строків також може відбуватися під час фіксації результатів медичного огляду особи на стан сп'яніння. Наприклад, висновок щодо результатів медичного огляду, який датований 24 квітня 2023 року, складався у відсутності ОСОБА_1 та не був вручений йому, а точний час медичного огляду, зазначений у висновку, не відповідає дійсності, оскільки наявним у матеріалах справи відеозаписам, у яких фактичний час огляду зафіксовано о 17 год. 06 хв., а не 15 год 30 хв., згідно з висновком [3].

Дотримання строків провадження у справах про адміністративні правопорушення є обов'язковою умовою законності адміністративного процесу.

По-четверте, дії поліцейських під час огляду на стан наркотичного сп'яніння мають бути зафіксовані шляхом відеозапису. Відеозапис має бути безперервним, а факт відеозйомки фіксуватися в протоколі про адміністративне правопорушення.

Крім того, помилки відбуваються і в діях поліцейських, які зафіксовані на відеокамеру. Наприклад, поліцейський не демонструє на камеру ознаки наркотичного сп'яніння особи, не супроводжує виявлені ознаки головним коментарем, а одразу ж пропонує звернутися до медичного закладу для проходження перевірки на стан наркотичного сп'яніння [3].

По-п'яте, низька правова обізнаність окремих поліцейських призводить до неточностей під час опису пра-

впорущення в протоколі про адміністративне правопорушення та кваліфікації діяння правопорушника. Наприклад, у протоколі про адміністративне правопорушення серії ААД №243148 від 03.07.2022 року, зазначено, що ОСОБА_1 керував транспортним засобом з ознаками наркотичного сп'яніння, а не в стані наркотичного сп'яніння, як визначено ч. 1 ст. 130 КУпАП та в п. 2.9а Правил дорожнього руху [4]. Тобто склад правопорушення щодо ОСОБА_1, викладений у протоколі про адміністративне правопорушення, не відповідає диспозиції, передбаченій ч. 1 ст. 130 КУпАП та ст. 2.9а Правил дорожнього руху, тому відповідальність за діяння, зазначені в протоколі, може бути виключена.

При всьому випадки, коли суд закрити провадження за ст. 130 КУпАП, зокрема, керування транспортним засобом у стані наркотичного сп'яніння, непоодинокі, навіть не розглянувши суті протокол про адміністративне правопорушення, складений поліцейськими. Причини такого явища – помилки уповноважених осіб. Національної поліції при складанні відповідних протоколів та інших матеріалів адміністративної справи, неповна інформація, подана до суду та навіть фальсифікація окремих обставин справи. Задля удосконалення процедури документування справ за ст. 130 КУпАП пропонуємо проводити аналіз прийнятих судами рішень за такими справними, виокремлювати типові помилки та проводити додаткові навчання з поліцейськими, які здійсню-

ють документування таких справ, наприклад, у межах службової підготовки.

Список використаних джерел:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>. (дата звернення: 12.04.2024)

2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text. (дата звернення: 12.04.2024)

3. Постанова Тернопільського апеляційного суду у справі № 607/8052/23. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111734151>.

4. Постанова Солом'янського районного суду м. Києва у справі № 760/12920/22. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108022566>.

5. Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції: Наказ МВС УКрїни, МОЗ України від 09.11.2015 № 1452/735 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1413-15#Text>. (дата звернення: 12.04.2024)

БОРСУК Руслан,
курсант 2 курсу Навчально-наукового інституту права
та підготовки фахівців для підрозділів
Національної поліції Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

**НОВІ МЕТОДИ ТА ПРИНЦИПИ В ГАЛУЗЕВИХ
ДОСЛІДЖЕННЯХ З ЮРИДИЧНОЇ ТОЧКИ ЗОРУ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Вивчення нових методів та принципів у галузевих дослідженнях з юридичної точки зору в умовах воєнного стану є надзвичайно актуальним і важливим у контексті сучасних глобальних конфліктів та загострених ситуацій безпеки. Умови воєнного стану створюють надзвичайні виклики для правової системи, зокрема щодо захисту прав громадян, забезпечення правопорядку та здійснення справедливості. Розробка нових методів оцінки ризиків, правових механізмів безпеки та механізмів захисту прав людини у воєнний період є критичною для забезпечення ефективності та рівноправ'я перед законом у таких складних умовах.

Умови воєнного стану породжують необхідність нових методів та принципів у галузевих дослідженнях з юридичної точки зору. Воєнний стан накладає особливі вимоги щодо правового регулювання, зокрема в контексті захисту прав громадян, обмеження дій державних органів та забезпечення дотримання законності [1, с. 247-255].

Одним із ключових аспектів є розробка нових методів оцінки юридичних ризиків, пов'язаних із воєнним станом. Це включає аналіз можливих порушень прав людини, міжнародного гуманітарного права та інших норм, що можуть виникнути у зв'язку з воєнними діями. Крім того, умови воєнного стану стимулюють розвиток нових правових механізмів для забезпечення безпеки громадян та захисту їхніх прав. Це може включати роз-

робку ефективних процедур та інструментів для швидкого реагування на правопорушення та забезпечення доступу до судового захисту [2].

Юридичні дослідження в умовах воєнного стану також повинні акцентувати увагу на розвитку механізмів врегулювання конфліктів та медіації для забезпечення мирного врегулювання суперечок і попередження ескалації конфліктів. Важливим аспектом є також розробка нових принципів правового регулювання, спрямованих на забезпечення справедливості та рівності перед законом у воєнний період. Це може включати створення спеціальних правових норм та процедур, які враховують специфіку воєнного часу [3, с. 98-103].

Зокрема, дослідження мають зосередитися на розробці механізмів захисту прав громадян у разі примусового відчуження майна, порушень прав людини та інших негативних наслідків воєнного стану. Загальною метою таких досліджень є створення ефективної та справедливої правової системи, яка забезпечує захист прав людини та правопорядку навіть у найскладніших умовах воєнного стану [4].

Вивчення нових методів та принципів у галузевих юридичних дослідженнях у воєнний період є надзвичайно важливим завданням. Воєнний стан створює складні ситуації, які вимагають інноваційних підходів та стратегій у правовій сфері для забезпечення захисту прав людини, правопорядку та справедливості. Дослі-

дження в цій області сприяють розвитку наукового знання та практичних рішень, що спрямовані на вирішення викликів, що виникають у воєнний період, і сприяють створенню ефективних механізмів правового регулювання.

Список використаних джерел:

1. Методика та організація наукових досліджень: Навч. посіб. / С. Е. Важинський, Т. І. Щербак. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 260 с. (дата звернення: 09.04.2024).

2. Ченшова Н. В., Юсупов В. А. Конституційний захист прав людини у цифрову епоху: виклики та можливості. URL : [http:// pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2023/4_2023/20.pdf](http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2023/4_2023/20.pdf). (дата звернення: 09.04.2024).

3. Константінов С. Ф. Юридична освіта та підготовка правників в умовах воєнного стану. *Нове українське право*. 2023. №. 2. С. 98-103. (дата звернення: 09.04.2024).

4. Желновач Є. Г. Правові аспекти інформаційного суспільства в Україні в умовах воєнного стану. 2023. URL : [https:// dspace.oduvs.edu.ua/handle/123456789/5294](https://dspace.oduvs.edu.ua/handle/123456789/5294) (дата звернення: 09.04.2024).

БУГАЄНКО Тимур,

курсант 2 курсу Навчально-наукового інституту
права та підготовки фахівців для підрозділів

Національної поліції Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ

(м. Дніпро, Україна)

Науковий керівник:

ЛОГІНОВА Марина,

викладач кафедри цивільного права та процесу

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

(м. Дніпро, Україна)

НЮАНСИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

Україна стикається з різноманітними загрозами та викликами, пов'язаними з результатами російського вторгнення, що стимулює формування нових поглядів і стратегій, а також перегляд уявлень про національну безпеку та методи її забезпечення. Сучасна ситуація в Україні відображає складність ситуації, яка свідчить про існування внутрішніх проблем і зауважує на важливості державної незалежності. Олександр Власюк, український дослідник, правильно зазначає, що перший етап становлення української держави пройшов у мирних та сприятливих зовнішніх умовах, проте через внутрішні обмеження – низький рівень управління, корупцію, недоліки в стратегічному мисленні, прихильність екстенсивним та споживацьким моделям розвитку, ігнорування науково-технологічного прогресу – не всі можливості були повністю використані [1, с. 16]. Сектор безпеки та оборони охоплює систему державних органів, які відповідають за формулювання та втілення політики безпеки та оборони. Цей сектор включає органи, що приймають рішення в цій сфері (уряд, парламент та інші державні установи, пов'язані з питаннями безпеки та оборони), неурядовий сектор та силові структури, які втілюють

національну політику безпеки та оборони країни [2, с. 154-155].

Практично у всіх країнах світу існують утворення, які відповідають за збереження миру та правопорядку, беруть участь у виконанні правоохоронних обов'язків. Проте їх назви, функції та система підготовки персоналу можуть відрізнятися в залежності від історичних умов країни та національних особливостей у формуванні кадрових ресурсів [3, с. 25-34]. Один з основних пріоритетів кадрової політики сектору безпеки в провідних країнах полягає у підвищенні професіоналізму шляхом вдосконалення системи навчання на базовому і професійному рівнях. Реалізація цього пріоритету можлива лише за умови якісного відбору кадрів для сил безпеки та оборони. Наприклад, процес відбору претендентів на вступ до групи GIGN - «Groupe d'Intervention de la Gendarmerie Nationale» у Франції («Група втручання Національної жандармерії») відбувається строго і ретельно, де претендентами можуть бути як чоловіки, так і жінки, що мають офіцерські або унтер-офіцерські звання [4, с. 69-76].

Підготовка кадрів спеціальних підрозділів для сектору національної безпеки та оборони в країнах Азії, нарівні з європейськими, є важливим аспектом. Наприклад, Індонезія має у своєму розпорядженні добре підготовлений підрозділ спеціального призначення KOPASSUS (Komando Pasukan Khusus). Процес відбору до цього підрозділу триває дев'ять місяців і включає різ-

номанітні випробування, зокрема фізичну витривалість. Навчальний курс з отримання кваліфікації «командос» охоплює такі теми, як бойові дії в джунглях, виживання в екстремальних природних умовах, парашутно-десантна підготовка та інші [5].

Варто зазначити, що ефективне функціонування системи стратегічного управління кадровими процесами в секторі безпеки закордонних країн обумовлене наявністю керівних та координуючих органів, які сприяють питанням підготовки кадрів. Наприклад, у США існує Консорціум керівників навчальних закладів для координації навчальних заходів для спецслужб, а також інші керівні та координуючі органи, які спрямовані на підтримку процесу підготовки кадрів. Один із таких органів – Комітет вивчення іноземних мов, який відповідає за стратегічне планування вивчення іноземних мов у навчальних закладах для спеціальних підрозділів, розробку навчальних програм та їх фінансування, а також за забезпечення взаємодії між навчальними закладами. Наголосом у системі підготовки кадрів американських спецслужб є акцент на вивченні іноземних мов [6, с. 104].

Важливо зауважити, що в країнах за кордоном використовується практика систематичного та багаторазового залучення працівників спецслужб до тренувань та навчання, спрямованих на підвищення їхньої професійної майстерності. Програми та заходи щодо підвищення кваліфікації персоналу не менш важливі, ніж базова під-

готовка і часто навіть перевищують її за кількістю учасників та залученими ресурсами [7].

Отже, варто зазначити, що в зарубіжних країнах велику увагу приділяють підготовці кадрів для сектора національної безпеки, зокрема акцентують на вивченні іноземних мов та інших ключових предметів у сфері міжнародних відносин, важливих для безпеки країни. Також велика увага приділяється моніторингу якості освіти, що є важливим елементом системи управління якістю. Враховуючи аналіз зарубіжного досвіду, особливу слід зосередитись на підвищення кваліфікації працюючих співробітників спецслужб. Зарубіжні спецслужби, організовуючи навчання своїх кадрів, керуються принципом «коротше, але частіше», що є логічним та ефективним підходом до підвищення кваліфікації.

Список використаних джерел:

1. Власюк О. С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики : Вибр. наук. праці Київ : НІСД, 2016. 528 с.
2. Цибульник Н. Ю. Деякі питання сектора безпеки України як об'єкта адміністративно-правового регулювання. *Адміністративне право і процес*. 2021. №. 1. С. 154-155.
3. Горбач Д. О. Досвід організації діяльності військових формувань держави з правоохоронними функціями та можливості їх використання в Україні. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2014. №. 4. С. 25-34.
4. Банчук-Петросова О. В. Загальна характеристика кадрової політики сектору безпеки провідних країн світу. *Науковий вісник Академії муніципального управління*. Серія: Управління. 2014. №. 1. С. 69-76.

5. Ісламова О. О. Особливості військово-професійної підготовки фахівців сектору безпеки і оборони у провідних країнах Азії. 2021. URL : <https://dspace.univd.edu.ua/bitstreams/9ec63ba6-7745-4500-895a-0dbb203559c6/download>.

6. Серебряков Є., Корольов С. Підготовка кадрів іноземних спецслужб. URL : http://www.observer.materik.ru/observer/N10_2006/100_110.pdf.

7. Гончаренко І. Б. и др. Особливості системи підготовки кадрів для сектору безпеки та оборони у провідних країнах світу. 2016. URL : <https://dspace.univd.edu.ua/bitstreams/9ec63ba6-7745-4500-895a-0dbb203559c6/download>.

БУГАЄНКО Тимур,

курсант 2 курсу Навчально-наукового інституту
права та підготовки фахівців для підрозділів
Національної поліції Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

Науковий керівник:

ПЛАХОТНИЙ Артем,

старший викладач кафедри тактико-спеціальної
підготовки Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

ПОЛІЦЕЙСЬКЕ ПІКЛУВАННЯ ЯК НЕВІД'ЄМНИЙ ПРЕВЕНТИВНИЙ ПОЛІЦЕЙСЬКИЙ ЗАХІД В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Поліцейське піклування в контексті воєнного стану визначається як необхідний та неодмінний превентивний поліцейський захід, спрямований на забезпечення

безпеки та дотримання законності в умовах кризових ситуацій. У цілому воєнний стан створює складні виклики для правоохоронних органів, і поліцейське піклування є важливим елементом стратегії захисту громадянського суспільства та забезпечення його функціонування в умовах загрози для національної безпеки [1].

Ефективне взаємодіяння через комунікацію є критично важливим аспектом роботи поліцейських, оскільки воно визначає сприйняття та реакцію громади, постраждалих та злочинців. Правильно спрямована комунікація допомагає забезпечити безпеку та порядок, знизити напруженість і ризик конфліктів, залучити співпрацю громади та отримати важливу інформацію. Коректно використана комунікаційна стратегія сприяє зменшенню конфліктних ситуацій і сприяє зміцненню довіри між поліцейськими та громадою [2].

Згідно із Законом України «Про Національну поліцію», введенням до функцій поліцейського стало застосування превентивного заходу – поліцейського піклування, який раніше не застосовувався і не мав практичного значення. Для того щоб розібратися в принципах використання такого заходу, як поліцейське піклування щодо неповнолітніх, необхідно пояснити суть поняття «поліцейське піклування», визначити його зміст та особливості, а також з'ясувати поняття «поліцейське піклування щодо неповнолітніх» [3, с. 88].

Для фіксування поліцейського піклування складається протокол, у якому фіксуються місце, дата і час (го-

дина і хвилина) застосування заходу; підстави застосування; опис вилученої зброї чи інших предметів; відомості про клопотання, заяви чи скарги особи, якщо такі були, та факт наявності чи відсутності видимих тілесних ушкоджень. Протокол підписується як поліцейським, так і особою. Копія протоколу негайно вручається особі. У випадку, якщо є достатні підстави вважати, що особа не може розуміти свої дії і керувати ними, протокол може не передаватися для підписання, а його копія – вручатися особі або органу, який отримує особу, що була піддана поліцейському піклуванню [4, с. 77-81].

Ю. М. Кубрак та К. О. Чишко, вивчаючи Закон України «Про Національну поліцію», аргументують, що поліцейське піклування є тимчасовим превентивним заходом, за допомогою якого поліцейський, дотримуючись закону, надає допомогу особам, що з різних причин (особистих, економічних або соціальних) потребують такої допомоги. За їхнім переконанням, ознаки, що характеризують поліцейське піклування, включають таке: це превентивний захід, який має на меті запобігти порушенням публічного порядку, забезпечити публічну безпеку або запобігти завданню шкоди особою самій собі; це тимчасовий захід, який переважно є короткостроковим; він реалізується лише поліцейськими та застосовується до певних, чітко визначених категорій осіб в обсягу, визначеному національним законодавством; має власну

процедурну форму у вигляді протоколу; не включає накладення санкцій на особу [5, с. 80].

Поліцейське піклування у воєнний період виявляється невід'ємним і ефективним превентивним заходом, спрямованим на забезпечення публічного порядку, безпеки громадян та дотримання законності. У контексті воєнного стану воно виявляється не лише інструментом управління правопорядком, а й ключовим фактором забезпечення стабільності та збереження довіри між громадянами та правоохоронними органами. Важливість поліцейського піклування в умовах конфлікту визначає його необхідність як складової стратегії національної безпеки та збереження мирного життя в суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Хода О. С., Плахотний А. П. Додаткові повноваження поліцейського в умовах воєнного стану. *The 5th International scientific and practical conference "Modern problems of science, education and society" (July 17-19, 2023) SPC "Sciconf.com.ua"*. Kyiv, Ukraine. 2023. 881 p.

2. Зікращ Д. О., Плахотний А. П. Роль ефективності комунікаційної тактики в поліцейській роботі: вплив та переваги. *The 6th International scientific and practical conference "Modern problems of science, education and society" (August 14-16, 2023) SPC "Sciconf.com.ua"*. Kyiv, Ukraine. 2023. 671 p.

3. Мороз О. Б., Костовська К. М. Особливості застосування поліцейського піклування щодо неповнолітніх осіб. 2023. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jsui/handle/lib/52950>.

4. Кубрак Ю. М., Чишко К. О. Поліцейське піклування: поняття та ознаки. *Національна поліція України: проблеми становлення та стратегія розвитку*: зб. матеріалів наук.-практ.

конф. курсантів та студентів (м. Харків, 10 груд. 2015 р.). С. 77-81.

5. Кубрак Ю. М., Чишко К. О. Поліцейське піклування: поняття та ознаки. *Національна поліція України: проблеми становлення та стратегія розвитку* : зб. матеріалів наук.-практ. конф. курсантів та студентів (м. Харків, 10 груд. 2015 р.); оргком. конф. В.В. Сокурєнко. С. 77-81.

БУЯКОВА Ілона,
здобувач вищої освіти Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)
Науковий керівник:
ВОЙТЮК Марина,
викладач кафедри теорії та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

БЕЗПЕКОВЕ СЕРЕДОВИЩЕ В КОНТЕКСТІ ВОЄННОЇ БЕЗПЕКИ

Сучасне безпекове середовище, як на глобальному, так і на регіональному рівнях, має значний вплив на національну безпеку країн, що полягає перш за все в захисті територіальної цілісності, державного суверенітету, конституційного ладу та інших інтересів від можливих загроз [1]. Різноманітні небезпеки, такі як тероризм, кіберзагрози, ядерна зброя, конфлікти в різних частинах світу, а також економічні та екологічні проблеми, можуть суттєво впливати на стабільність і розвиток країн.

Воєнна безпека, як частина загальної національної безпеки, є ключовим аспектом, адже вона визначає заходи та ресурси, які країна готова використовувати для відстоювання своїх інтересів, захисту свого населення в разі конфлікту [2, с. 20].

Сучасне глобальне середовище диктує нові правила, де співпраця між країнами стає не просто бажанням, а й нагальною потребою. Це стосується, перш за все, сфери міжнародної безпеки та вирішення численних конфліктів. Участь у міжнародних організаціях, зовнішньополітична діяльність та налагодження співпраці з іншими державами наразі займає важливе місце у вирішенні проблем та забезпеченні миру у світі. Відокремити національну безпеку від глобальних та регіональних факторів у сучасному світі неможливо [3, с. 5].

Важливо пам'ятати, що безпека – це не лише питання військової могутності, а й різноманітний вплив соціально-економічних, політичних, екологічних чинників. Створення стійкої та безпечної системи потребує спільних зусиль та координації дій з боку всіх країн світу.

За нинішніх умов безпекове середовище неможливо уявити без кіберпростору. Велика частина діяльності, комунікацій та економічних процесів перемістилася в онлайн й зробила кібербезпеку однією із популярних напрямів. Можливість держав втручатися у інформаційні системи та мережі інших держав призводить до негативних наслідків – політичну стабільність, економічний розвиток та соціальну безпеку. Досвід свідчить, що кібе-

ратаки, дезінформація, шпигунство та інші кіберзлочини несуть загрозу не лише для приватних даних, але для держави в цілому. А тому тільки спільні зусилля та координація між державами допоможе в боротьбі із кіберзлочинами.

Ще одна небезпека, що несе серйозну загрозу міжнародній безпеці, це поширення ядерної, біологічної та хімічної зброї. Розповсюдження даних видів зброї може призвести до катастрофічних наслідків, як для окремих країн, так і для світу загалом. Тому необхідно здійснювати профілактику та контроль над поширенням зброї, що є одним із найважливіших завдань для міжнародної спільноти. Потрібно докласти потужних зусиль із боку всіх держав світу, спрямованих на укріплення міжнародних режимів нерозповсюдження, підтримку дипломатичних та політичних заходів, розробку та впровадження ефективних систем контролю за експортом, сприяння співпраці в галузі науки та технологій.

Для уникнення потенційних загроз держави світу мають консолідуватися та в разі виникнення загроз територіальній цілісності, суверенітету та безпеці суспільства вирішувати конфліктні ситуації на дипломатичному рівні шляхом переговорів, укладення угод або прийняття спільних рішень. Також можуть звертатися до міжнародних організацій, таких як ООН, для вирішення конфліктів та залучення міжнародного співтовариства до пошуку мирного вирішення проблем [4, с. 245].

Важливу роль у забезпеченні національної безпеки відіграє нормативно-правова база, що утворює, так званий, правовий фундамент для функціонування держави та захисту її інтересів. Зміцнення правової бази в цій сфері сприяє ефективнішій реакції на потенційні загрози та забезпечує стійкість суспільства в умовах внутрішніх і зовнішніх питань [5, с. 20].

Таким чином, поліпшення дипломатичних відносин між країнами може сприяти мирному вирішенню конфліктів та глобальних проблем, тим самим забезпечить міжнародну безпеку. Розвиток відкритого та конструктивного діалогу між країнами сприятиме розумінню сторін, а тісна співпраця в різних сферах (таких як торгівля, культура, наука і освіта тощо) побудує довірчі відносини та не допустить виникнення вищевказаних небезпек.

Список використаних джерел:

1. Про національну безпеку України: Закон України від 21.07.2018 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>. (дата звернення 10.04.2024).
2. Єхануров Ю. І. Воєнна безпека України: проблеми та напрями її зміцнення. *Національна безпека: український вимір*. 2008. № 1/2 (20/21). С. 19–26.
3. Svieshnikov S. V., Bocharnikov V. P., Penkovskiy V. I. Закон України «Про національну безпеку України» і потреби нормативно-правового забезпечення воєнної політики. *Наука і оборона*. 2019. Т. 5. № 4. С. 3–7.
4. Медведєва О., Лікарчук Д. Роль ООН у врегулюванні міжнародних конфліктів. *Молодий вчений*. 2021. № 4 (92). С. 245–247.

5. Вавілова Н. Законодавство та нормативно-правова база щодо формування галузевої рамки кваліфікацій у галузі знань «воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону»: стан, проблеми, перспективи. *Військова освіта*. 2020. Т. 42. № 2. С. 18–26.

ВЕРНИГОРА Марина,
здобувач освітнього ступеня «магістр»
501/23-(П)-М-Б факультету № 1
Донецького державного університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ПРАКТИЧНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПОЛОЖЕНЬ СТ. 3 «ЗАБОРОНА КАТУВАННЯ» ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Безумовно, важливо зазначити, що створення міжнародних механізмів гарантій основних прав та свобод людини і громадянина є одним із великих досягнень світового співтовариства в минулому столітті. Незважаючи на них, на сьогодні однією з найзначущіших та глобальних проблем є питання прав людини та їх гарантування. Особливо це відноситься до такого ключового аспекту, як заборона катування, вирішення якої можливе лише через спільні зусилля держав і міжнародного співтовариства. На жаль, зафіксовані випадки катування осіб, включаючи дітей, спостерігаються нині, переважно в арабських країнах, інколи вони супроводжуються громадськими вбивствами тощо. У цьому контексті особливо важливим стає наукове дослідження нормативно-правової боротьби з катуванням, оскільки міжнародні

стандарти визначають стратегічні пріоритети для формування національного законодавства.

Україна, як демократична та правова держава, визначає свою політику як спрямовану на дотримання основних прав і свобод людини та виконання міжнародних вимог у сфері протидії правопорушенням. «Сучасні реалії вимагають активного обговорення та прийняття заходів щодо протидії злочинам у різних аспектах життя» [1, с. 12]. Зокрема, заборона катувань або будь-якого нелюдського чи принижуючого поводження або покарання становить основне право й одночасно є гарантією невід'ємних прав людини, таких як: право на життя, здоров'я, свободу й особисту недоторканність, а також право на повагу честі та гідності кожного індивіда. Тим не менш, катування є протиправним явищем у нашій країні. Проте різні чинники сприяють випадкам такого насильства, зокрема вплив військових дій на території України. Таким чином, обговорене питання залишається актуальною проблемою дослідження в сучасній теорії та практиці юридичної науки [1].

У національному законодавстві заборона катувань встановлена відповідно до положень частини 1 статті 28 Конституції України, яка чітко стверджує: «Ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню». Крім того, Кримінальний кодекс України містить статтю 127 під назвою «Катування», яка явно

визначає такий вид поведінки як суспільно небезпечний і передбачає відповідне покарання за його скоєння [2].

У Конвенції ООН проти катувань чітко визначено основні мети катувань, які включають отримання від особи або третьої особи свідчень або зізнань, покарання за дії, які вона чи третя особа вчинила або за які вона підозрюється, залякування та примус. Під час аналізу значень термінів «тортури» та «катування» виявлено, що в українській мові термін «тортури» переважно вказує на фізичне насильство під час допиту для отримання певних свідчень. Поняття «тортури» має більш вузьке та конкретне значення, ніж «катування», яке належить до мук у загальному розумінні, завдання фізичних страждань узагалі. Таким чином, застосування терміна «катування» обумовлює заборону жорстокого поводження в широкому контексті, охоплюючи не лише певні ситуації [3, с. 446–448].

Так після ухвалення Міжнародного пакту про громадянські й політичні права, було створено орган незалежних експертів – Комітет із прав людини, який мав наглядати за дотриманням державами прав людини. Згідно з Європейською Конвенцією про захист прав людини, окремим особам дозволяється подавати офіційні скарги до Європейського суду з прав людини у випадках порушення їхніх прав. Рішення, прийняті Європейським Судом з прав людини, є обов'язковими до виконання, і можуть включати накази для держав щодо компенсації

потерпілим. Окрім загальних правозахисних актів, які забороняють катування, існує ряд документів і механізмів, спрямованих на боротьбу саме з катуванням та жорстоким поведінням. Деякі з цих ініціатив були прийняті або вдосконалені під впливом громадськості через організації, такі як «Міжнародна амністія» та інші [4, с. 241–245].

Однією з функцій правоохоронних органів є обмеження свободи особи під час її затримання або арешту. «У кримінальному слідстві обмеження прав та свобод особи є необхідною передумовою для виявлення злочину та визначення винних у правопорушеннях. Також це обмеження виступає необхідною процедурою для забезпечення виконання законів, з метою притягнення до відповідальності лише тих осіб, які вчинили злочини. Обмеження прав та свобод людини, відповідно до закону, є припустимим лише у випадках, коли це є необхідним для захисту основ конституційного ладу, державного устрою, здоров'я, прав та законних інтересів інших осіб, а також для забезпечення безпеки держави» [5, с. 83]. Тому важливо досягти мінімального рівня жорстокості, як визначається доктриною «мінімального рівня жорстокості». При розгляді порушень статті 3 Конвенції, Європейський суд з прав людини використовує цю доктрину, визначаючи мінімальний рівень жорстокості, який відрізняє катування від нелюдського або принижуючого гідності поведінки чи покарання» [6, с. 63].

Доведення факту катування може впливати із взаємодії різних ознак чи неоспоримих фактів, які є взаємно узгодженими. Наприклад, це може включати показання потерпілого, свідчення людей (свідків), експертні висновки та медичні довідки, які підтверджують фізичні ушкодження і т. ін. Відсутність документально зафіксованого факту катування у відповідних юридичних документах суттєво ускладнює процес його доведення в суді та може ставити під сумнів фактичну наявність катування [7]. Це створює певні труднощі у встановленні факту отримання доказів внаслідок катувань, жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність дій. Використання показань, отриманих шляхом катувань як доказів у кримінальному провадженні порушує статтю 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (Конвенції), призводить до несправедливості судового вирішення, незалежно від їхньої доказової сили та ролі, яку вони відіграють у вирішальних питаннях щодо обвинуваченого. Це визначено в рішенні Європейського суду з прав людини у справі «Гефген проти Німеччини» [8].

Підсумовуючи, важливо вказати, що вимоги, які встановлені законодавством України та міжнародними правовими актами стосовно заборони катування, жорстокого, нелюдського або принижуючого гідність поводження, розповсюджуються не лише на етап досудового розслідування, а й повинні відповідати вимогам усього

кримінального провадження, включаючи судовий розгляд суті справи. Це становить одну з гарантій забезпечення прав і свобод людини в ході кримінального провадження. Заборона катування і подібного поводження закріплена рядом міжнародно-правових норм, призначених для запобігання та припинення такого виду злочинної поведінки. Проте залишається відкритим питання ефективності цих норм. Тому забезпечення прав та свобод людини повинно враховувати не лише законодавчий рівень, а й практичне застосування права. Однак при вирішенні існуючих питань важливо враховувати позитивний міжнародний досвід, здійснюючи адаптацію до специфіки українського суспільства. Також слід враховувати рішення Європейського суду з прав людини та впроваджувати систему контролю за місцями, де існує найбільше ризик вчинення таких порушень прав.

Список використаних джерел:

1. Кузьменко Ю. В. Правове поле у сфері протидії рейдерству. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія: Юридичні науки. Вип. 4. Т. 2. С. 12–16.
2. Солдат К. Актуальні проблеми кримінальної відповідальності за катування в Україні, 2021. С. 56.
3. Катеринчук К. В. Відмінності між тлумаченнями понять «тортури» та «катування». *Правові проблеми сучасності в умовах розвитку юридичної науки: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції до Дня науки*. Че-

рнігівський держ. ін-т права, соціальних технологій та праці.
Чернігів: Чернігівські береги, 2005. С. 446–448.

4. Лукашева Є. О. Права людини: конфлікт культур. *Наш важкий шлях до права*: матеріали філософсько-правових читань пам'яті академіка В.С. Нерсисянца. 2006. С. 241–255.

5. Кузьменко Ю. В. Дотримання Конституційних принципів в оперативно-розшуковій діяльності із забезпечення прав та свобод людини. *Modern scientific and technical methods of management information flow and their influence on the development of society. Abstracts of V International Scientific and Practical Conference. SH SCW "NEW ROUTE" (24–25 February 2020) Frankfurt am Main, Germany*, 2020. Рр. 82–84. URL: <http://isg-conf.com>.

6. Орлова О. О. Катування, нелюдське та таке поводження чи покарання, що принижує людську гідність: розмежування понять. *Науковий вісник ДДУВС*. 2017. № 3. С. 62–68.

7. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. (дата звернення: 12.01.2024)

8. Справа «Гефген проти Німеччини» (Заява № 22978/05): рішення Європейського суду з прав людини від 1 черв. 2010 р. URL : <http://www.alppp.ru/court/vysshie-sudy/06-2010/informacija-opostanovlenii-espch-ot-01-06-2010-po-delu-gefgen--protiv-germaniizhaloba--2.pdf>.

ГАЛУШНЕВСЬКА Катерина,
здобувач вищої освіти 3-го курсу
Навчально-наукового інституту права та підготовки
фахівців для підрозділів Національної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)
Науковий керівник:
ФРОЛОВ Михайло,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ І ТРАВМ, ОТРИМАНИХ У РЕЗУЛЬТАТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Проблема професійних захворювань і травм, що виникають на робочому місці, є актуальною як у світовому масштабі, так і для України, адже в сучасних умовах розвитку суспільства та технологій, зростає ризик виникнення травм під час виконання роботи. Незважаючи на наявність законодавчого регулювання, ця проблема залишається важливою через високий рівень виникнення подібних ситуацій та необхідність постійного вдосконалення правових механізмів захисту працівників.

До професійних захворювань належать такі захворювання, які виникли внаслідок професійної діяльності працюючого та зумовлені виключно або переважно впливом шкідливих речовин, певних видів робіт та інших факторів, пов'язаних із роботою [3]. Такими захворюваннями можуть бути захворювання опорно-рухового апарату, дихальної системи, психічні та неврологічні розлади тощо. Своєю чергою, виробнича травма – травма, отримана працівником на виробництві. Сукуп-

ність виробничих травм називають виробничим травматизмом [5].

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (надалі – ВООЗ) на 2023 рік, смертність від виробничого травматизму на сьогодні посідає третє місце в статистиці після серцево-судинних захворювань й онкологічних хвороб. У той час, як серцеві проблеми та онкологія найбільше вражають людей похилого віку, нещасні випадки забирають життя людей молодого та середнього (працездатного) віку [2].

Основним нормативним актом, що регламентує право на належні, безпечні й здорові умови праці, є Конституція України, де також вказується заборона на використання праці жінок та неповнолітніх осіб на небезпечних для їхнього життя роботах [4]. Також, з огляду на положення статті 2 Кодексу Законів про працю України (надалі – КЗпП України), працівники мають право на здорові й безпечні умови праці, на матеріальне забезпечення в порядку соціального страхування в старості, а також у разі хвороби або реабілітації, повної або часткової втрати працездатності та, відповідно до ст. 173 КЗпП України, на відшкодування шкоди в разі ушкодження здоров'я [1]. Проте, не завжди роботодавці забезпечують належні умови безпеки та гігієни на робочих місцях, що може призвести до виникнення професійних захворювань і травм. Ще однією проблемою є недостатня компенсація збитків та неналежне медичне обслугову-

вання потерпілих з боку роботодавців, що може послужити мотивацією для вдосконалення законодавства України у сфері праці. Крім того, існує недостатній контроль за дотриманням законодавства про працю [7].

Варто зазначити, що джерелами правового регулювання є також Накази Міністерства Охорони Здоров'я, зокрема від 2000 р. №№ 374/68/338 «Про затвердження Інструкції про застосування переліку професійних захворювань», від 09. 04. 2022 р. № 603 «Про затвердження Переліку установ і закладів, що мають право встановлювати остаточний діагноз хронічних професійних захворювань», від 2000 р. № 370 «Про затвердження Класифікатора розподілу травм за ступенем тяжкості» тощо [2].

Своєю чергою, Кабінет Міністрів України також приділив увагу цьому питанню. Наприклад, видані постанови: від 11. 02. 2015 р. № 337 «Про затвердження Порядку розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві», від 17. 04.2019 р. № 96 «Про затвердження Положення про Державну службу України з питань праці», від 08. 11. 2000 р. № 1662 «Про затвердження переліку професійних захворювань» тощо [6]. Отже, правове регулювання щодо професійних захворювань та травм, що виникають у результаті праці, має значний обсяг і різноманітність. Однак широкий спектр нормативно-правових актів може спричинити невизначеність та заплутаність при захисті прав працівників і роботодавців. Крім того, зако-

нодавча база з приводу отримання професійних захворювань і травм є недосконалою, що виявляється у проблемах, пов'язаних із наданням безпечних умов праці роботодавцями та із забезпеченням належного медичного обслуговування постраждалих осіб.

Список використаних джерел:

1. Кодекс законів про працю України : Кодекс України від 10.12.1971 р. № 322-VIII : станом на 24 груд. 2023 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>. (дата звернення: 27.02.2024).

2. Всесвітня організація охорони здоров'я. URL : <https://www.who.int/ru>. (дата звернення: 27.02.2024).

3. Про затвердження Інструкції про застосування переліку професійних захворювань : Наказ МОЗ України від 29.12.2000р. № 374/68/338 : станом на 25 лют. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0068-01#Text>. (дата звернення: 08.04. 2024).

4. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січня 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>. (дата звернення: 27.02.2024).

5. Виробнича травма: як розслідувати. Охорона праці та промислова безпека «RACIO» URL:<https://racio.ua/vyrobnycha-travma-yak-rozsliduvaty/>

6. Офіційний вебпортал Кабінету Міністрів України URL: <https://www.kmu.gov.ua/> (дата звернення 27.02.2024).

7. Конспект лекцій з дисципліни «Охорона праці в галузі та цивільний захист» Державний університет «Житомирська політехніка». Освітній портал. Житомир, 2018. С. 10..

ГЛАЗКОВ Андрій,

аспірант Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

Науковий керівник:
ЮРАХ Віталій,

доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри державно-правових дисциплін та
публічного управління факультету №4
Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ВПЛИВ ВОЄННОГО ЧАСУ НА МЕТОДОЛОГІЮ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ В ГАЛУЗІ ПРАВА

Військова агресія з боку росії проти України та загроза ескалації конфлікту на країни ЄС та НАТО обумовили дискусії щодо зміни існуючої парадигми наукових досліджень, наукових шкіл та напрямів наукової діяльності. Методологічні аспекти наукових досліджень розбудови і функціонування механізмів демократії в Україні після воєнної агресії рф, на думку багатьох науковців різних галузей [1], у тому числі й галузі права [2], потребують якщо не трансформації, то системного перегляду, адже об'єктивно з 24 лютого 2022 року світ змінився суцільно. Відповідно, питання формування сучасних підходів та методів наукових досліджень потребує посиленої уваги науковців і практиків.

За умов запровадження правового режиму воєнного об'єктивно звужуються конституційні права громадян

та значна кількість форм соціальної участі громадян. При цьому еволюція традиційних інститутів влади та держави не повинна припинятися або повертатися до часів радянщини, а навпаки, має рухатися далі. Проте вказаний дороговказ мусить бути окреслений новою доктриною розвитку – інтеграцією до європейського співтовариства.

Враховуючи те, що методологія наукового дослідження в галузі права була сформована відносно нещодавно, вона враховує історичні досягнення методології інших соціогуманітарних досліджень у сфері філософії, державного управління, економіки, соціології тощо. Як вказує Ю. Г. Бургу, «методологія» має два основних значення: система визначених способів і прийомів, застосовуваних у тій або іншій сфері діяльності (у науці, політиці, мистецтві та ін.); вчення про цю систему, загальна теорія методу, теорія в дії. Методологія, як загальна теорія методу, формувалася у зв'язку з необхідністю узагальнення та розробки тих методів, засобів і прийомів, які були відкриті у філософії, науці та інших формах діяльності людей. Історія й сучасний стан пізнання і практики переконливо показують, що далеко не всякий метод, не будь-яка система принципів та інших засобів діяльності забезпечують успішне рішення теоретичних і практичних проблем. Не тільки результат дослідження, але й шлях до нього повинен бути щирим [3, с. 19-20].

У колективній праці І. В. Толока зауважує, що методологія в певному сенсі «ширше» за діалектику, оскільки вона вивчає не тільки загальний, але й інші рівні методологічного знання, а також їх взаємозв'язок, модифікації та ін. Тісний зв'язок методології з діалектикою не означає тотожності цих понять і того, що матеріалістична діалектика виступає як філософська методологія науки. Методологія в певному сенсі «вужче» за теорію пізнання, через те що остання не обмежується дослідженням форм і методів пізнання, а вивчає проблеми природи пізнання, ставлення знання й реальності, суб'єкта й об'єкта пізнання, можливості й межі пізнання, критерії його істинності. З іншого боку, методологія «ширше» від гносеології, оскільки її цікавлять не тільки методи пізнання, але і всіх інших форм людської діяльності. Під цією методологією запропоновано розуміти системи взаємозумовлених і різнорівневих (філософських, загальнонаукових, спеціальних) методів і їх груп, які становлять складно диференційований інструментарій пізнання явищ, процесів, статусів і феноменів державного управління [4, с. 29-30].

Обґрунтована важливість трансформації методології дослідження питань теорії та практики в галузі права в Україні в умовах воєнного стану набуває нового змісту. Тобто, за умови, коли на шляху до формування демократичних стандартів функціонування суспільства та держави постають екзистенційні виклики для вказаних категорій, необхідно відійти від класичних підходів та по-

ставити про питання формування нових. Метод може виявитися неефективним і навіть марним, якщо ним користуватися не як ключовим критерієм у науковій або іншій формі діяльності, а як готовим шаблоном для перекроювання фактів.

Видається, через посилення цієї методології прогностичними методами і методами моделювання є перспектива досягнути формування нових підходів до сутності та моделі нової держави й нових правових форм побудови взаємодії суспільства і влади. Оновлена методологія має створити дієвий пізнавальний інструментарій для різноманітного використання наявного потенціалу при формуванні сучасних моделей боротьби проти російської агресії.

Показовим у питаннях моделювання побудови публічної влади та створення передумов подолання смертельних загроз, що стоять перед нацією, є формулювання позиції ключових партнерів нашої держав в боротьбі проти агресора. На думку провідних ідеологів підтримки України, питання відвернення військового нападу стоїть спільно із необхідністю глибинного перетворення існуючої національної антикорупційної системи.

На превеликий жаль, можна констатувати, що проблеми корупції багато в чому формували передумови та підґрунтя вторгнення РФ в Україну, але також і після початку повномасштабної війни регулярно поставали факти масштабних зловживань та порушень найвищи-

ми посадовими особами силових відомств (Міністерства оборони України та Збройних Сил України).

Важливим вдається і завдання з трансформації методології дослідження демократії участі в публічному управлінні, адже, на наше переконання, для України вкрай важливим є формування перспективних теоретичних моделей поглиблення демократичних перетворень під час повоєнної відбудови держави, але за активної участі громадськості та інших подібних демократичних інституцій, з широким залученням різних верств населення, й особливо молоді, незалежно від майнового та публічного статусу,

Основним завданням реформування наукових методологічних підходів та самої методології наукових досліджень у цілому повинно стати досягнення ключового конституційного завдання, закріпленого в статті 3 Конституції України [5]. Отже, максимально мусять бути забезпечені життя та здоров'я людини в Україні. Саме наука має всі необхідні інструменти сформувати правильні та дієві підходи та методи для виконання цієї ключової місії нашої держави на сучасному історичному етапі боротьби за існування та незалежність.

Список використаних джерел:

1. Методологія наукових досліджень. Навчально-методичний посібник / автори: Котловий С. А., Павлик Н. П., Сейко Н. А., Ситняківська С. М. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2023. 89 с.

2. Бень, Я. В. 2023. Методологія дослідження механізмів реалізації демократії участі в умовах воєнного стану в Україні. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління*. С. 143-153. URL: [https://doi.org/ 10.32689/2617-9660-2022-3\(21\)-143-153](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2022-3(21)-143-153).

3. Бірта Г. О. Методологія і організація наукових досліджень : навч. посіб. / Г. О. Бірта, Ю. Г. Бургу. Київ : «Центр учбової літератури», 2014. 142 с.

4. Методологія проведення наукових досліджень у військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти: навчальний посібник / За загальною редакцією І. В. Толока. Київ: ВІКНУ. 301 с.

5. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради*. 1996. № 30. ст. 141. (дата звернення: 05.03.2024)

ГОЛОВКО Олександр,

курсант ННІ №1 208 навчальної групи
Національної академії внутрішніх справ
(м. Київ, Україна)

Науковий керівник:

СТРЕЛЬЧЕНКО Оксана,

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри публічного управління та
адміністрування Національної академії
внутрішніх справ
(м. Київ, Україна)

**ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ІСТОРІЯ
РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ
ЯК СУБ'ЄКТА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА**

Державна податкова служба України (ДПС) є центральним виконавчим органом, який взаємодіє із Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів. Основне завдання ДПС – впровадження державної податкової та адміністративної політики, включаючи адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. У своїй роботі ДПС керується конституційними та законодавчими актами, а також указами Президента та постановами Верховної Ради України [1].

ДПС відповідає за збір податків від населення та їх розподіл між різними державними програмами. Їхні функції включають перевірку відповідності податкового законодавства, проведення аудитів та забезпечення його дотримання. Різноманітні методи, такі як бланки, електронний контроль та аудит, використовуються для забезпечення коректності сплати податків [1].

ДПС тісно співпрацює з іншими державними органами для забезпечення ефективного та результативного збору податків. У світлі сучасних трансформацій у суспільстві, далекоглядний розвиток ДПС передбачає перехід від фіскального підходу до добровільної сплати податків. Цей процес передбачає відповідність світовим стандартам оподаткування та сприяння економічному зростанню, інвестиціям та підтримці приватного бізнесу. Також важливо забезпечити стабільне фінансування державного бюджету [2].

Результати дослідження вказують на кілька етапів історичного становлення та розвитку Державної податкової служби (ДПС):

I. Стародавній світ і початок середніх віків (до XVI ст.):

У цьому періоді, що відповідає ері розпаду феодалізму, державні витрати були мінімізовані через утримання найманої армії та задоволення інших суспільних потреб. Децентралізація та невідокремленість державних інтересів від особистих призводили до незусилля розуміння зв'язку між благополуччям індивіда і добробутом держави. Початкові форми оподаткування, такі як жертвоприношення і контрибуції, еволюціонували до податків на промисловість та акцизів. Система оподаткування, базована на заявах громадян про їхнє майнове становище, використовувала передоплатників для збору коштів [3].

II. Виникнення і становлення капіталістичного ладу (XVI – XVIII ст.):

У цей період зменшується кількість податків, з'являються сучасні форми оподаткування з широкою базою та потенціалом для більших надходжень. Вводяться прибуткове оподаткування, податок з обороту, податок на додану вартість і соціальні податки [3].

III. Індустріальна доба (XIX – XX ст.):

Держава активно входить у виробництво різноманітних цінностей для задоволення зростаючих суспільних

потреб. Розвивається система податків, враховуючи розвиток філософії, політичної економії і права. Виникає повне визнання виробничого характеру державних послуг, що призводить до виникнення різних видів податків, таких як податок на прибуток, податок з обороту та податок на додану вартість [3].

IV. Епоха глобалізації (початок XXI ст.):

На цьому етапі держава втручається у сферу приватних благ, розподіляючи платні суспільні послуги. Зростає роль держави в управлінні економікою, що супроводжується розвитком податків на споживання, екологічних та ресурсних платежів. Виникає питання про межі втручання держави та засоби його обмеження. Зосереджується увага на оподаткуванні міжнародних трансакцій, а інтеграційні процеси сприяють уніфікації форм податків та гармонізації національних податкових законодавств [3].

Загалом еволюція системи оподаткування відзначається переходом від простих форм до більш складних і вдосконалених. Цей процес визначається розвитком громадянського суспільства, формуванням правової держави та досягненням високого рівня економічного розвитку. Теорія колективних потреб визнає оподаткування як необхідний механізм фінансування державних витрат та джерело задоволення колективних потреб громадян.

Державна податкова служба України (ДПС) є юридичною особою публічного права, обладнаною відмінними атрибутами, такими як печатка з Державним Гербом

України, власні бланки та рахунки в органах Казначейства і банках. Однак ключовим аспектом діяльності ДПС є його правосуб'єктність, що визначає його відношення з іншими юридичними особами та його роль в адміністративно-правовій структурі [1].

Правосуб'єктність податкових органів, що надає їм право вступати в правові відносини та значну автономію в межах закону. Ця автономія визначається їх здатністю діяти незалежно від держави, хоча вони отримують повноваження від неї. Важливим аспектом цієї автономії є її вплив на ефективність адміністрування податкового законодавства та виконання фіскальної політики. Правосуб'єктність також визначає різноманітні аспекти взаємодії податкових органів з іншими суб'єктами, включаючи участь у судових процесах та укладання контрактів. Це сприяє їх здатності виконувати свої обов'язки та взаємодіяти в правовому полі в ім'я держави. Крім того, правосуб'єктність податкових органів дозволяє чітко визначити межі їхніх функцій у порівнянні з іншими державними органами, забезпечуючи баланс влади. Це є важливим для підтримання системи стримувань та противаг в адміністративній структурі.

Найсуттєвішим аспектом правосуб'єктності податкових органів є їх відповідальність перед законом. Вони підлягають правовому контролю і зобов'язані діяти в межах встановлених правових рамок, що підсилює вер-

ховенство права та гарантує дотримання принципів законності та справедливості у сфері оподаткування.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України : Постанова Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 227 Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-%D0%BF#n15>

2. Державна податкова служба України. Чорноморський національний університет імені Петра Могили. URL : <https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/posibnuku/346/7.pdf>.

3. Ясеновська Т. Б. Історія становлення оподаткування в Україні: ретроспективна періодизація та національні досягнення». URL : <https://core.ac.uk/download/pdf/157584304.pdf>.

ГОНЧАРОВА Яна,
аспірантка кафедри соціології та психології
Харківського національного
університету внутрішніх справ
(м. Харків, Україна)

Науковий керівник:

ШИЛІНА Алла,
кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри соціології та психології
Харківського національного
університету внутрішніх справ
(м. Харків, Україна)

**ЖИТТЄСТІЙКІСТЬ У СТРУКТУРІ КОПІНГ-
ПОВЕДІНКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ**

Життестійкість або резилієнтність у практиці поліціювання є важливим аспектом психологічної адаптації та здатності подолати стресові ситуації в поліцейських. Ця життєво важлива якість може бути відображена в різних аспектах копінг-стратегій поліцейських. Для поліціантів є вкрай важливим вміти знаходити позитивні сторони в складних ситуаціях та отримувати досвід з них для вдосконалення майбутньої роботи. Не менш важливою є підтримка колег та родини для подолання стресу та забезпечення емоційної стабільності. Ми вважаємо, що запорукою успіху та профілактикою професійного вигорання є догляд за фізичним здоров'ям через регулярну фізичну активність, здорове харчування та відпочинок для забезпечення енергії та витривалості. У діяльності поліцейських дуже важливе місце посідає навчання та підготовка, які сприяють розвитку професійних навичок для підвищення компетентності й впевненості у власних можливостях. Уміння аналізувати свою реакцію на стресові ситуації та знаходити ефективні стратегії реагування, на нашу думку, є запорукою успіху та продуктивною копінг-поведінкою. Сформульовані аспекти життестійкості допомагають поліцейським не лише виживати в умовах високого рівня стресу, а й підтримувати високий рівень ефективності та професійної дієздатності.

Відомо, що поліцейські піддаються травматичним подіям, які можуть мати наслідки у вигляді фізичного та

емоційного стресу. Хоча у них може бути розвинений певний ступінь толерантності, обумовлена, наприклад, досвідом, це не означає, що вони не відчують цих травм. Окрім небезпеки, працівники поліції, стикаються з високим організаційним запитом, який характеризується багатозадачністю, браком ресурсів тощо. У царині психології спостерігається нагальність у вивченні впливу травматичних подій, особливо коли поліцейські працюють в умовах воєнного стану та оцінити їхні можливі психологічні та фізіологічні наслідки.

На думку дослідників, ще одним аспектом, який тісно пов'язаний з уразливістю людини до травматичних подій, є обрана стратегія подолання труднощів.

R. Lazarus та S.Folkman (1984) трактують копінг як когнітивні та поведінкові зусилля по управлінню конкретними зовнішніми та внутрішніми вимогами, які оцінюються як обмежувальні або перевищуючі ресурси людини. Стратегії виживання, вказує С. Мogan, впливають на психологічне благополуччя та відіграють важливу роль у визначенні наслідків після впливу критичного інциденту [6]. Згідно з науковими джерелами, використання адаптивних стратегій більш ефективно для пом'якшення негативних наслідків травматичних подій, у той час як дезадаптивні стратегії негативно впливають на стійкість особистості.

У своїй роботі С. Van den Heuvel з колегами зазначають, що поняття «когнітивної життестійкості» ввела в науковий обіг С. Cobasa для опису здатності

людей реагувати на сильний стрес із високою стійкістю до захворювань. Вона також розглядає життестійкість як комбінацію певних характеристик, що стають ресурсами для подолання стресових ситуацій [7]. Своєю чергою, К. Маннапова наголошує увагу на значущості життестійкості в складі поняття життєздатності, вважаючи, що життестійкість впливає на сприйняття ситуації через готовність до активних дій та віру в здатність впливати на обставини, адже вона тоді сприймається як менш травматична. З іншого боку, пише дослідниця, життестійкість сприяє активному подоланню труднощів шляхом розвитку нової конструктивної поведінки та перетворення складових життєздатності [4].

Психологічна життестійкість – це фактор, який функціонує як буфер між зовнішніми стресовими факторами та фізичними або психологічними наслідками. Більшість науковців також наголошує на тому, що це поняття можна пов'язати з такими конструктами, як ментальна стійкість або життєздатність. Життестійкість – це стиль подолання або спосіб діяльності, що включає когнітивні, емоційні та поведінкові процеси [5].

У своїй статті «Актуалізація поняття «життєздатність людини» як ключової категорії сучасної психології» А. Ковальчук наводить ретельний аналіз співвідношення між поняттями «життєздатність» та «життестій-

кість», розглядаючи їх лексичні значення. У сучасній психологічній літературі ці терміни перебувають на стадії стандартизації, тому доволі часто це призводить до певної термінологічної плутанини [2]. Наприклад, О. Кокун та Т. Мельничук зауважують, що в деяких випадках для чіткого розрізнення цих понять доцільніше використовувати термін «резильєнтність» [3]. У своєму дисертаційному дослідженні С. Бойчук детально вивчає життєздатність і сходиться в думці, що терміни «життєздатність» і «резильєнтність» використовуються як синоніми, які вказують на інтегративну властивість, що проявляється в розумовій, фізичній, емоційній та поведінковій готовності поліцейських виконувати службу в екстремальних умовах, відновлюватися після негараздів, а також вчитися та зростати після невдач [1, с. 42].

Таким чином, життєстійкість є важливою складовою копінг-поведінки поліцейських, яка відображає їх здатність ефективно справлятися зі стресом та викликами професійної діяльності. Життєстійкі поліцейські, на нашу думку, активно беруть участь у виконанні завдань, цінують виклики та мають упевненість у своїх силах та обирають результативний копінг-поведінки, який веде до ефективного управління стресом та особистісного зростання. Це підкреслює необхідність подальших наукових досліджень у цьому напрямі для глибокого розуміння та підтримки психологічного благополуччя поліцейських.

Список використаних джерел:

1. Бойчук С. С. Саморегуляція як чинник життєздатності особистості поліцейських «Корпусу оперативно-раптової дії» (КОРД): дис. доктора філософії: 053 «Психологія» (юридична психологія). Харків, ХНУВС, 2023. 302 с.

2. Ковальчук А. Актуалізація поняття «життєздатність людини» як ключової категорії сучасної психології. *Психологічний часопис*. 2019. Т. 5. № 2. С. 68-84.

3. Кокун О. М., Мельничук Т. І. Резилієнс-довідник: практичний посібник. Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2023. 25 с.

4. Маннапова К. Р. Життєздатність як індивідуальна здатність керувати власними ресурсами в контексті умов середовища. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. Психологія*. 2011. № 40. С. 146-158.

5. Janssens K.M.E., van der Velden P. G., Taris R., van Veldhoven M.J.P.M. Resilience among police officers: A critical systematic review of used concepts, measures, and predictive values of resilience. *Journal of Police and Criminal Psychology*. 2021. № 36. P. 24-40.

6. Moran C. C. Personal predictions of stress and stress reactions in firefighter recruits. *Disaster Prev. International Journal of Management Reviews*. 2001. № 10. P. 356–365.

7. Van den Heuvel C., Alison L., Power N. Coping with uncertainty: police strategies for resilient decision-making and action implementation. *Cognition, Technology & Work*. 2012. Vol. 16. № 1. P. 25-45.

ГОРБАЧ Валерія,
курсант 3-го курсу навчально-наукового
інституту права та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції
(м. Дніпро, Україна)
Науковий керівник:
ФРОЛОВ Михайло,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

РОБОТА З БУДЬ-ЯКОЇ ТОЧКИ СВІТУ: ПЕРЕВАГИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОЇ ЗАЙНЯТОСТІ

Останніми роками досить актуальним питанням є дистанційна робота. У період COVID-19 дистанційна робота стала рятівним колом для багатьох людей та компаній. Вона допомогла зберегти робочі місця, продовжувати вести бізнес та мінімізувати ризик зараження вірусом. Звичайно, не обійшлося без труднощів, таких як розмиті межі між роботою та особистим життям, складнощі з комунікацією та втрата соціального контакту. І зараз, коли на території України, діє воєнний стан, дистанційна робота набула особливого значення, адже вона стала одним із способів збереження трудових відносин та організації праці у відносній безпеці. Важливо, що режим дистанційної роботи не обмежує працівників територією і робочим місцем, тому дає можливість працювати будь-де, навіть із-за кордону, головне, щоб був доступ до інформаційно-комунікаційних технологій. Під час війни інколи й укриття слугує робочим місцем [1].

Для більшого розуміння поняття «дистанційна робота» ми можемо звернутися до Кодексу законів про працю України, у статті 60-2 якого зазначено, що «ди-

станційна робота – це форма організації праці, за якої робота виконується працівником поза робочими приміщеннями чи територією роботодавця, у будь-якому місці за вибором працівника та з використанням інформаційно-комунікаційних технологій» [2].

Дистанційна робота, безперечно, має багато переваг як для працівників, так і для роботодавців. До них відносять:

- гнучкість робочого графіку. Дистанційна робота дає можливість працівникам самостійно розподіляти свій час, якщо інше не визначено трудовим договором [1], що може значно підвищити продуктивність та мотивацію, адже люди краще фокусуються на завданнях, коли не відчувають жорсткого контролю. Гнучкість робочого графіку також дає можливість працівникам з різних часових зон співпрацювати, адже не потрібно підлаштовуватися під один загальний режим;

- ефективність роботи. З одного боку, дистанційна робота може давати більше свободи та гнучкості, що може призвести до кращої концентрації та продуктивності. З іншого – відсутність чіткого розмежування між робочим часом та особистим життям, а також розмиття меж між роботою та домом може негативно впливати на ефективність роботи. Важливо, щоб працівники, які працюють на відстані, вміли самоорганізовувати свій час, ставити чіткі цілі та пріоритети, а також могли мінімізувати відволікання;

- доступність. Дистанційна робота стає все більш доступною, завдяки розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. Це дає можливість людям із різними потребами та обставинами працювати з будь-якого місця в будь-який час.

Наприклад, люди з особливими потребами, які раніше могли відчувати труднощі з працевлаштуванням, тепер мають можливість працювати дистанційно й використовувати свої навички та знання.

Для нас, українців, вона є рятівним кругом, який надав нам можливість продовжувати трудову діяльність та отримувати заробітну плату, навіть якщо виникають якісь надзвичайні ситуації. У таких умовах основою для законодавчого регулювання трудових відносин став Закон України № 2136-IX «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану», який визначає основні аспекти правового регулювання процесів укладення, розірвання трудового договору, встановлення та обліку часу роботи і відпочинку працівників, оплати праці, відпустки й призупинення дії трудового договору в умовах воєнного стану.

Незважаючи на значні переваги, дистанційна робота також має певні виклики.

- Комунікація. Нечітка комунікація може призвести до непорозумінь та проблем із виконанням завдань;

- Відволікання. Під час дистанційної роботи можуть частіше відволікати домашні справи, соціальні мережі, нечітка організація робочого простору та інше.

- Досить актуальним є питання забезпечення безперервного доступу до інтернету, адже умовах воєнного стану це може бути проблемою.

Як перелік переваг, так і недоліків не є вичерпними. З кожним днем світ змінюється, що безпосередньо стосується й умов праці. Дистанційна робота, яка стала рятівним кругом для багатьох людей в умовах воєнного стану, також має свої особливості, які еволюціонують із часом.

Отже, у сучасних умовах дистанційна робота стає все більш поширеною формою працевлаштування. Особливості регулювання трудових відносин у цьому контексті вимагають уваги та адаптації законодавства до нових реалій. Забезпечення прав працівників, які працюють на відстані, включає визначення робочого часу, контроль за виконанням обов'язків та забезпечення безпеки праці. Важливо розробляти чіткі правила та процедури для дистанційної роботи з урахуванням специфіки кожної конкретної ситуації. Комунікація між працівниками та керівництвом грає ключову роль у побудові ефективних трудових відносин на відстані. Важливо також враховувати психологічний комфорт працівників та їх можливості для саморозвитку в дистанційному форматі. У цілому, регулювання трудових відносин у сфері дистанційної роботи потребує комплексного підходу, який забезпечить збалансований і стабільний розвиток цього сектору.

Список використаних джерел:

1. Мельничук О. Ф., Мельничук М. О., Павліченко І. М. Правове регулювання та особливості застосування дистанційної роботи в умовах воєнного стану. *Науковий вісник. Ужгородський Національний Університет*. Ужгород, 2022. № 70. С. 473.

2. Закон України: Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322-VIII: станом на 24.12.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>. (дата звернення: 20.02.2024)

ГРИЦІЄНКО Володимир,
здобувач освітнього ступеня «магістр»,
501/23-(П)-М-Б, факультету № 1
Донецького державного університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛОЖЕНЬ СТ. 2 «ПРАВО НА ЖИТТЯ» ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Органи та підрозділи Національної поліції повинні дотримуватися принципу захисту прав людини в ході своєї діяльності. Це включає зобов'язання забезпечувати основні права, такі як право на життя, свободу, безпеку та гідність, а також забезпечення права на справедливий процес, відповідальність за порушення закону та інші аспекти. Згідно з чинним законодавством, Національна поліція зобов'язана здійснювати захист громадського порядку та безпеку громадян, однак це має відбуватися в рамках визначених законом норм та з повагою до прав людини. Таким чином, поліція повинна

виконувати свої обов'язки так, щоб не порушувати права громадян, утримуючись від застосування надмірної сили, уникати дискримінації за будь-якими ознаками та дотримуватися інших принципів справедливості [1, с. 136].

Конституція України визнала, що найвищою соціальною цінністю є не лише сама людина, але й її життя, здоров'я, честь, гідність, недоторканність і безпека. Таким чином, практично вся сфера особистого і сімейного життя людини стала об'єктом ціннісного визнання в Конституції. Гарантування конституційних прав і свобод в цій області, їх утвердження та забезпечення мають ефективно формувати зміст і спрямованість діяльності держави. Це стосується, зокрема, практичної реалізації принципу відповідальності держави перед громадянином за свої дії [2].

Конституцією України не передбачено визначення категорії «право на життя» у відповідних рішеннях Конституційного Суду України. Навпаки, Конституцією України дещо опосередковано розглядається зміст відповідного права й вказується на засади його конституційних гарантій. Рішення Конституційного Суду України № 11-рп/99 від 29.12.1999 вказує, що для визнання права людини на життя ключовим, відповідно до Конституції України, є засада, згідно якій вказане право невід'ємне (ч. 1 ст. 27), невідвідування та непорушне (ст. 21). Право на життя гарантується людині з самого її

народження, а також має захищатися державою. До того ж у вказаному рішенні Конституційного Суду України зазначено, що, згідно ч. 2 ст. 22 Конституції України, на державі лежить обов'язок гарантування конституційних прав і свобод, насамперед права людини на життя, утримання від прийняття актів, які призводять до скасування відповідних прав і свобод. Рішенням також визначається вагомість права на життя, вказується, що держава має забезпечувати охорону й захист перед іншими, передбаченими Конституцією України правами й свободами. Вказане підтверджується й рішенням Європейського Суду з прав людини, де регламентується, що ст. 2 Конвенції охороняється й захищається життя як основоположне, без якого інші свободи й права є ілюзорними. Отже, право на життя визнано основоположним правом людини, що передбачає особливе благо – саме життя людини [3].

Право на захист життя є найбільш ретельно розглянутим у доктрині та практиці Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) в контексті статті 2 Конвенції. Під час аналізу національного законодавства та відповідних рішень ЄСПЛ, можна зробити висновок, що цей захист може мати дві форми, в залежності від суб'єкта: а) державний захист; б) захист самою людиною як носієм права на життя (самозахист). ЄСПЛ особливу увагу приділяє обов'язку держави захищати право людини на життя, що відповідає положенням статті 2 Конвенції та, відповідно, положенням Конституції України. Згідно з позиці-

єю ЄСПЛ, «перше речення пункту 1 статті 2 зобов'язує державу не лише утриматись від навмисного і незаконного позбавлення життя, а й зобов'язує її також вживати необхідних заходів щодо охорони життя тих, хто перебуває під її юрисдикцією». Отже, на державу, включаючи органи виконавчої влади, такі як Національна поліція України, покладаються дві форми обов'язків: 1) утримання від порушення права людини на життя – негативні; 2) гарантування і забезпечення охорони та захисту права на життя – позитивні [4, с. 50-53].

Аналіз системи рішень вказує на те, що Конституційний Суд України (КСУ) ретельно розглядає ознаки та компоненти права на життя у своїх рішеннях, тоді як Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ) акцентує увагу на діях держави, спрямованих на запобігання порушенню цього права та його захисту. Практика КСУ охоплює такі аспекти права на життя, як право на адекватний життєвий рівень, право на охорону здоров'я (включаючи право на медичну допомогу, інформацію про стан здоров'я, збереження таємниці щодо стану здоров'я, а також медичне страхування). Своєю чергою, практика ЄСПЛ зосереджена на процесуальних аспектах реалізації та захисту всіх складових права на життя. Захист прав людини, які не прямо передбачені Конвенцією, здійснюється шляхом звернення до інших статей та включення їх до сфери інших прав (зазвичай, статей 2 та 8 Конвенції) [5].

Відповідно до рішень Європейського суду з прав людини в контексті застосування положень статті 2 «Право на життя» Розділу 1 «Права і свободи» Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод за державами закріплюється не тільки обов'язок по утриманню від незаконного й навмисного позбавлення життя людини, але й обов'язок по вжиттю всіх необхідних заходів, спрямованих на захист осіб, що знаходяться під юрисдикцією відповідної держави. З огляду на це, формулюється фундаментальне завдання держави гарантувати право на життя шляхом впровадження ефективних кримінальних правових норм задля попередження скоєнню кримінальних правопорушень щодо осіб, які підкріплюються дією ефективних правоохоронних механізмів з припинення, попередження й покарання за порушення відповідних норм. За існування вказаних обставин це є позитивним владним зобов'язанням по прийняттю оперативних превентивних заходів для захисту осіб, на життя яких посягають кримінально-протиправними діями злочинці [6].

Отже, забезпечення дотримання прав людини вважається однією з основних обов'язків поліції. Тому важливо, щоб всі структури та підрозділи поліції діяли відповідно до встановлених норм і стандартів, з урахуванням прав і інтересів кожної особи, з якою вони мають взаємодіяти. У випадку порушення прав людини поліцейськими громадяни мають право на доступ до суду і можуть звертатися до різноманітних механізмів захисту

прав людини, таких як омбудсмени чи національні та міжнародні органи, що моніторять дотримання прав людини.

Список використаних джерел:

1. Кобзар О. Ф. Роль та діяльність правоохоронних органів у механізмі забезпечення прав і свобод громадян. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2014. № 2. С. 135-139.

2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996. № 254к/96-ВР. URL : [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254 %D0%BA/96-%D0%B2%D1%80](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80). (дата звернення: 18.01.2024).

3. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статей 24, 58, 59, 60, 93, 190-1 Кримінального кодексу України в частині, що передбачає смертну кару як вид покарання (справа про смертну кару): Рішення Конституційного Суду України від 29.12.1999. № 11-рп/99. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v011p710-99#Text>. (дата звернення: 18.01.2024).

4. Моткова О. Право на життя у рішеннях Конституційного Суду України та Європейського суду з прав людини. *Вісник Конституційного суду України*. 2015. №. 1. С. 49-59.

5. Книженко С. О. и др. Застосування практики Європейського суду у підготовці поліцейських. *Харківський національний університет внутрішніх справ: 25 років досвіду та погляд у майбутнє (1994–2019 рр.)*: зб. тез доп. на Міжнар. наук.-практ. конф. до 25-річчя створення ун-ту (м. Харків, 22 листоп. 2019р.). С. 226-227. Харків, 2019.

6. Справа «Контрова проти Словаччини» (Case of Kontrova v. Slovakia). URL : <http://cmiskp.echr.coe.int/kp197/view.asp?Item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=KONTROVA&sessionid=65603837&skin=hudoc-en>.

ГРИСЮК Алла,
студентка 3-го курсу Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого
(м. Харків, Україна)

Науковий керівник:
ПЛЕТНЬОВ Олег,
кандидат юридичних наук, доцент,
професор спеціальної кафедри № 2 ІПЮК
для СБУ Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого
(м. Харків, Україна)

ГОЛОВНІ НАПРЯМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Потреба в спеціалістах для сектору безпеки і оборони завжди наявна, а в умовах війни вона значно зростає. Знавці в цій сфері відповідають за збереження безпеки в країні, захист своїх громадян від зовнішнього і внутрішнього впливу. Аби забезпечити наявність сумлінно навчених фахівців, необхідно розвивати методи їх підготовки [1]. На нашу думку, з усіх напрямів можна виокремити головні: військовий, правовий, психологічний, інформаційний, а також кібербезпека [2].

Військовий включає підготовку кадрів для Збройних Сил України, Національної гвардії України, Служби безпеки України, Державної прикордонної служби України та інших силових структур. Програми передбачають

вивчення військової тактики, стратегії, зброї, бойової техніки, а також надання першої медичної допомоги.

Правовий напрям готує кадри для правоохоронних органів, прокуратури, судової системи. Він окреслює поглиблене вивчення, насамперед, Конституції України, а також основних галузей права, захисту критичної інфраструктури та боротьби з тероризмом, організованою злочинністю, кіберзлочинністю.

Кібервійна стає все більш важливою складовою сучасних конфліктів, тому знавці з кібербезпеки відіграють ключову роль у захисті інформаційних систем та інфраструктури. Програми підготовки інформаційного напрямку та кібербезпеки передбачають вивчення комп'ютерних мереж, інформаційної безпеки, криптографії, а також захисту даних.

Аби зберегти психологічну стійкість громадян, необхідні програми психологічних напрямів, які передбачають вивчення психології травми, посттравматичного стресового розладу, кризової психології, а також психосоціальної реабілітації.

Отже, підготовка кваліфікованих спеціалістів для сектору безпеки і оборони в умовах війни є надзвичайно важливим і одним з найактуальніших завдань. Ці фахівці повинні мати високий рівень знань і навичок, щоб ефективно виконувати свої обов'язки. Необхідно збільшувати фінансування програм підготовки, залучити до процесу кращих вчених із різних галузей, впроваджува-

ти інноваційні методи навчання та створювати сучасні навчальні центри, а також підтримувати міжнародне співробітництво в галузі підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони.

Список використаних джерел:

1. Георгій Артюшин, Клавдія Тушко «Сучасні тенденції професійної підготовки фахівців сектору безпеки та оборони у країнах, що розвиваються» : збірник № 2 (21) наукових праць національної академії державної прикордонної служби України. Серія: Педагогічні науки, 2020.

2. Закон України «Про національну безпеку України», чинний, поточна редакція. Редакція від 31.03.2023. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2018. № 31. Ст. 241. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>. (дата звернення: 09.04. 2024).

ДОЛГИЙ Дмитро,

курсант 2 курсу ІПЮК для СБУ

Національного юридичного

університету імені Ярослава Мудрого

(м. Харків, Україна)

Науковий керівник:

КОРЧАГІН Микола,

кандидат наук із фізичного виховання і спорту,

доцент, заслужений тренер України,

професор спеціальної кафедри № 3 ІПЮК для СБУ

Національного юридичного

університету імені Ярослава Мудрого

(м. Харків, Україна)

ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ БЕЗПЕКОВОГО СЕРЕДОВИЩА З УРАХУВАННЯМ ВИКЛИКІВ

ВОЄННОГО СТАНУ

Наразі Україна веде боротьбу за свою незалежність та вдало дає відсіч збройній агресії рф. Цей шлях вкрай складний і завжди перетинається з викликами створення та підтримання безпекового середовища.

Важливість поняття «безпекове середовище» визначається як на практиці, так і в наукових дослідженнях. Безпекове середовище – це складна система зовнішніх і внутрішніх відносин у сферах національної безпеки. Розглянемо захист об'єктів критичної інфраструктури та забезпечення дотримання прав і свобод людини на тимчасово окупованих територіях як надважливі питання для формування безпекового середовища з урахуванням викликів воєнного стану.

У сучасному світі, де зростає залежність суспільства від технологій та інфраструктури, питання безпеки та захисту об'єктів критичної інфраструктури для забезпечення безпекового середовища набуває особливого значення. Об'єкти критичної інфраструктури – це системи, споруди чи технології, що мають велику соціальну, політичну, економічну та екологічну значущість для забезпечення оборони країни, безпеки громадян, суспільства, держави і правопорядку, зокрема через надання життєво важливих послуг та реалізації життєво важливих функцій [1]. До таких відносять паливно-енергетичний сектор, об'єкти промисловості, інформаційний медіа сектор, логістичний сектор та інші [2].

Актуальність цієї теми зростає в контексті відбиття збройної агресії РФ, коли знищення або недоступність цих об'єктів може мати катастрофічні наслідки для внутрішнього безпекового середовища. Наразі найбільш актуальними є питання захисту об'єктів критичної інфраструктури від кібератак, диверсій, терористичних актів та ракетно-бомбових атак. Проаналізувавши нормативно-правові акти та статистичні дані, ми визначили низку недоліків у сформованій стратегії організації кіберзахисту об'єктів критичної інфраструктури. Наразі ефективному втіленню стратегії заважає недосконале правове регулювання діяльності відповідних установ, зокрема велика кількість державних організацій, що відповідають за впровадження заходів щодо протидії кіберзагрозам. Розмежування повноважень не чітке, що викликає дублювання зусиль або, навпаки, перекладання відповідальності з одного органу на інший. Для вирішення цієї проблеми пропонується переробити профільні нормативно-правові акти з метою їх спрощення та уніфікації, а також посилення ієрархічного устрою. Захист об'єктів критичної інфраструктури від диверсій, терористичних актів та ракетно бомбових атак є надважливим для підтримання безпекового середовища та національної безпеки країни. Дослідивши відповідні нормативно-правові акти, ми дійшли до висновку, що система правового регулювання у цій сфері містить вагомий недолік. Розробкою стратегії забезпечення безпеки, наданням для цього відповідного ма-

теріального та/або людського ресурсу займаються зовсім різні органи, звідки виникають проблеми взаємодії між ними. Кожен оператор об'єкту критичної інфраструктури, керуючись відповідними нормативно-правовими актами, сам визначає кого, що і як залучати до забезпечення безпеки та захисту свого об'єкту, що є небажаною бюрократією та викликає плутанину з делегуванням обов'язків відповідним органам та міністерствам. Для удосконалення правового регулювання у сфері забезпечення безпеки об'єктів критичної інфраструктури вважається бажаним створити єдиний державний орган, який би повністю впроваджував стратегії забезпечення критичної інфраструктури та чітко регламентував кількість сил та засобів, що мають бути залучені для реалізації цієї стратегії. Такий орган, керуючись категоризацією критичності об'єктів критичної інфраструктури [1, ст. 10 п. 2] та секторальним переліком об'єктів критичної інфраструктури [2], зможе розробити загальний план щодо кожної категорії таких об'єктів, що допоможе залучити необхідні для реалізації цього плану матеріальні, технічні та інші засоби [1].

В Україні важливо забезпечити безпекове середовище на тимчасово окупованих територіях та дослідити порушені там права людини і громадянина. Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» визначає, що тимчасово окупована територія є не-

віддільною частиною України і держава зобов'язана підтримувати зв'язки з громадянами, які там проживають [4, ст. 1 п. 1]. Застосування цих положень ускладнене через окупаційні правила і норми. Зі свого боку Україна робить усе можливе, щоб права та свободи громадян на непідконтрольній їй території не були порушені. Наголошено, що громадяни зберігають право власності та інші речові права, незалежно від місця перебування, так само як і право вільно залишати та пересуватися окупованими територіями. Відповідальність за порушення прав і свобод людини на непідконтрольних Україні територіях несе виключно росія. Це впливає із принципу екстериторіальної юрисдикції. На цих територіях порушено резолюцію Генеральної Асамблеї ООН 68/262, яка гарантує право кожної особи на свободу пересування, а примусове переміщення осіб з тимчасово окупованих районів, зокрема дітей, порушує міжнародне гуманітарне право. Також порушується право на повагу до приватного і сімейного життя: зафіксовані випадки примусового переміщення громадян із слідчих ізоляторів та місць позбавлення волі. Порушення прав військовополонених на тимчасово окупованих територіях України включає відмову в наданні необхідної медичної допомоги, що є порушенням Женевської конвенції про поводження з військовополоненими.

Один із шляхів впливу на захист прав громадян України на тимчасово окупованих територіях – політичний тиск на агресора та формування міжнародної коаліції

для підтримки деокупації. Важливо створити ефективні міжнародні рамки для захисту прав людини та сприяти посередництву між Україною та російською федерацією з гуманітарних питань. Співпраця з міжнародними організаціями, такими як ОБСЄ, ООН, ПАРЄ, може підкріпити ефективність таких заходів [2].

У дослідженні встановлено, що вирішення цих проблем вимагає комплексного підходу як з боку України, так і від світової спільноти. Потрібно зосередитися на аналізі ймовірних загроз, вдосконаленні нормативно-правової бази та взаємодії з міжнародними організаціями з метою підтримання безпекового середовища. У висновку виконане дослідження нагадує про необхідність впровадження всіх можливих заходів для встановлення, забезпечення та подальшого розвитку безпекового середовища на всій території України.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про критичну інфраструктуру» URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1882-20#Text>. (дата звернення: 13.04.2024)
2. Постанова від 9 жовтня 2020 р. № 1109 «Деякі питання об'єктів критичної інфраструктури.» Кабінет міністрів України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1109-2020-п#n11>. (дата звернення: 13.04.2024)
3. Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text>. (дата звернення: 13.04.2024)
4. Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території

України» URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text>. (дата звернення: 13.04. 2024)

5. Правові механізми забезпечення та захисту прав і свобод людини і громадянина, інтересів суспільства та держави. Харків, 2019 URL : https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjZ5siH-rWFAxXpIRAIHTR7CtcQFnoECA8QAw&url=https%3A%2F%2Flibrary.pp-ss.pro%2Findex.php%2Fndippsn_20190614%2Farticle%2Fdownload%2Fpopko%2Fpdf%2F142&usg=AOvVaw1LJMDJSVGGeQBQe3SIc_5M&cshid=1712694029682780&opi=89978449.

6. Безпекове середовище та виклики правового захисту на тимчасово окупованих територіях: шляхи подолання. URL : https://visnik.dduvs.in.ua/wp-content/uploads/2023/sp2/NV_spec_2-2023-308-315.pdf.

ДУДКО Анастасія,
аспірант кафедри публічного
управління та адміністрування
Національної академії внутрішніх справ
(м. Київ, Україна)

АСПЕКТИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПСИХОЛОГІЧНЕ НАСИЛЬСТВО (МОБІНГ) У НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Поняття адміністративної відповідальності не закріплено законодавчо, однак стаття 8 Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачає, що особа, яка вчинила адміністративне правопорушення, підлягає відповідальності на підставі закону, що діє під час і за місцем вчинення правопорушення. Детальніше роз'яснення поняття адміністративної відповідальності надає доктрина, зазначаючи, що це вид юридичної

відповідальності [5]. Підставою для адміністративної відповідальності є адміністративне правопорушення, тобто порушення законодавства незначної тяжкості, яке не несе великої загрози правопорядку, суспільному устрою чи правам інших осіб. Саме за цим критерієм адміністративні правопорушення відрізняються від кримінальних злочинів.

Важливо зазначити, що законодавчо також не закріплено особливостей адміністративної відповідальності за вчинення психологічного насилля (мобінгу) в трудовому колективі. З огляду на новизну закріплення норми, яка передбачає адміністративну відповідальність за мобінг, науковцями також належним чином не досліджено зазначене питання. Однак, вважаємо, варто проаналзувати загальні особливості адміністративної відповідальності, які містить наука. У першу чергу варто звернути увагу, що адміністративна відповідальність носить публічний державно-обов'язковий характер, а право адміністративного покарання, як правило, зосереджується в органах виконавчої влади, судах загальної юрисдикції, адміністративних комісіях при виконавчих комітетах сільських, селищних, міських рад, виконавчих комітетах відповідних рад, що обумовлює надання їм юрисдикційних повноважень, що є, по суті, судовими функціями (органи, які їх здійснюють, називаються «органами адміністративної юрисдикції»). Досліджуваний нами механізм виступає самостійним видом правової відповідаль-

ності, яка настає за адміністративні проступки в різних сферах державного управління та є специфічною формою правового реагування з боку держави в особі її компетентних органів на певну категорію протиправних проявів і є наслідком винного суспільно шкідливого (антигромадського) діяння. Отже, адміністративній відповідальності, як прояву державного примусу за вчинення протиправних діянь характерні наведені вище особливості, які, на нашу думку, притаманні та поширюються і на відносини адміністративного регулювання протидії психологічному насильству (мобінгу).

Останні роки характеризуються значною кількістю кризових ситуацій, що призвели до підвищення агресії та психологічного насилля в суспільстві. Явище психологічного насильства існує сьогодні, але виникло досить давно. Проте, на жаль, міжнародне співтовариство почало обговорювати зазначену проблему та шукати шляхи її запобігання і розв'язання досить нещодавно через існування значної кількості проблем в абсолютно всіх сферах життя, зокрема економіці, політиці, правосудді тощо.

На державному рівні тривалий час належна увага не приділялася таким небезпечним явищам, як булінг та мобінг, саме через існуючі проблеми в економіці та військово-політичному житті Науковий аналіз такого явища, як мобінг, потрібно розпочати із визначення поняття та сутності цього терміна. Слово «мобінг» походить від англійського «mob»: 1) натовп, юрба; 2) голода, чернь; 3) ватага злодіїв; 4) нападати юрбою, оточувати,

юрмитися, товпитися [1, с. 5]. Сьогодні значного поширення набуло недотримання загальноприйнятих норм взаємовідносин у трудових колективах, що супроводжується моральним переслідуванням на робочому місці. У більшості країн світу, а також в Україні поступово покращуються умови праці та зростає заробітна плата. Ці два фактори, а також нестабільна економічна ситуація призводять до страху втратити робоче місце. Така ситуація часто викликає некоректну поведінку в колективі. Важливо, що будь-яка особа, яка вважає, що вона зазнала мобінгу, має право звернутися із скаргою до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю, та/або до суду. Зазначене твердження віднедавна закріплено на національному рівні. Очікуваним та правильним, на нашу думку, кроком стала розробка регламентації протидії мобінгу – цькуванню у трудових правовідносинах. Оскільки Кодексом законів про працю закріплено поняття мобінгу, а також основні його форми. Проте, на жаль, до Кодексу Законів про працю, фактично, були внесені лише зміни, що носять виключно теоретичний характер та навряд чи можуть бути застосовані на практиці. У той же час КУпАП закріпив адміністративну відповідальність за психологічне насильство, що є, на нашу думку, необґрунтованим, оскільки встановлюючи виключно адміністративну відповідальність без створення механізмів подолання

мобінгу за допомогою положень чинного трудового законодавства, законодавець позбавляє працівника та роботодавця змоги вирішити зазначене явище в рамках трудових відносин із можливістю застосування компенсаційної функції трудового права. У зазначеному випадку варто пам'ятати, що, відповідно до ч. 1 ст. 153 Кодексу законів про працю, «на всіх підприємствах, в установах, організаціях створюються безпечні і нешкідливі умови праці» [4].

Отже, існує необхідність удосконалення нормативно-правового регулювання запобігання мобінгу в Україні. Законодавець розробив та закріпив адміністративну відповідальність за вчинення мобінгу, однак варто зазначити, питання доведення факту вчинення мобінгу є досить специфічним, а тому потрібно розробити діючий механізм доведення факту вчинення психологічного насильства кривдником. Доцільно використати досвід іноземних держав, закріпивши матеріальну відповідальність роботодавця за існування явища мобінгу на робочому місці.

Список використаних джерел:

1. Англо-український та українсько-англійський словник. 2-е вид., випр. та доп. Київ, 2006. 632 с. 5.
2. Качмар О. В. Мобінг як різновид психологічного насильства в трудовому колективі. Актуальні проблеми філософії та

соціології. 2016. № 14. С. 58–61. URL: <https://kipt.sumdu.edu.ua/pdf/buling/mobing.pdf>.

3. Барліт А. Форми і методи подолання (мінімізації) соціальнопедагогічної та психологічної проблеми булінгу в освітньому середовищі. *Горизонти освіти*. 2012. № 2. С. 44–46.

4. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 15.01.2024).

5. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>. (дата звернення: 15.05.2023).

6. Rachel A. Yuen. Beyond the Schoolyard: Workplace Bullying and Moral Harassment Law in France and Quebec. *Cornell International Law Journal*. 2005. 2. Pp. 625–648.

ЄРЬОМЕНКО Віктор,

аспірант Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ЮРАХ Віталій,

доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри державно-правових дисциплін та
публічного управління факультету №4
Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОВНОВАЖЕНЬ ПОДАТКОВИХ ОРГАНІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Запровадження правового режиму воєнного стану обумовило реорганізацію моделі діяльності публічних адміністрацій органів виконавчої влади, їх посадових

осіб, а також суб'єктів господарського та енергетичного ринку, ринків імпорту та експорту товарів та послуг, сільського господарства тощо.

Серед типових ознак держави, які академічно згадуються в підручниках із теорії держави та права, чільне місце посідають податки, у певних інтерпретаціях – здатність держави їх збирати. Для сучасної держави питання стабільної податкової системи є й досі визначальним елементом стійкості її державності та рівня захист життя та здоров'я людини. Недарма, несплата податків в багатьох розвинених країнах світу вважається тяжким або особливо тяжким злочином, якщо інтерпретувати наш кримінальний закон на відповідні відносини в частині кваліфікації злочинів. Тобто, для більшості країн світу захист податкової системи є питанням національної безпеки.

На жаль, можна констатувати, що Україна довгий час не могла запровадити дієві податкові механізми та сформувати відповідну галузь права, норми та інститути якої могли ефективно регламентувати цей складний елемент державності. З настанням повномасштабного вторгнення вказане питання набуло нової актуальності.

У науковій літературі ми постійно зустрічаємо наукові розробки вчених економічної, фінансової та правової науки та інших із проблем розбудови податкової системи в умовах правового режиму воєнного часу.

Серед означених проблем важливе місце має бути відведено питанням адміністративного статусу подат-

кових органів та адміністративно-правового забезпечення їх діяльності. Указані питання останнім часом регулярно обговорюються на різноманітних наукових та практичних майданчиках. Відповідно, вважаємо за доцільне зупинитися на заявленому аспекті і в цій праці. Особливого резонансу в суспільстві та обговорень науковців і судових спорів, відповідно, викликають податкові перевірки.

Варто зазначити, що за період повномасштабної агресії рф в Україні прийнято низку нормативних актів, якими змінено та уніфіковано статус податкових органів у частині здійснення ними повноважень на податковій перевірці. Зокрема, 16.04.2022 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо адміністрування окремих податків у період воєнного, надзвичайного стану» № 2173 (Далі – Закон № 2173) [1], який, зокрема, регулює питання перевірок органами Державної податкової служби (Далі - ДПС) цін та ціноутворення, розширює повноваження Кабінету Міністрів України (Далі – КМУ), а також встановлює особливості дій у разі втрати первинної документації в зоні бойових дій.

Відповідно до чинних та змінених положень Податкового кодексу України (Далі – ПКУ) [2] під час воєнного стану податкові органи мають право на проведення перевірок. Згідно з п. 75.1 ПКУ, контролюючі органи мають

право проводити камеральні, документальні (планові або позапланові; виїзні або невиїзні) та фактичні перевірки. Підстави для призначення та порядок проведення камеральних перевірок встановлено в ст. 76 ПКУ. Документальні перевірки можуть бути планові та позапланові, виїзні та невиїзні. Підстави та порядок проведення документальних перевірок визначають ст. ст. 77-79, 81 ПКУ. Підстави призначення позапланових перевірок визначено в п. 78.1 ст. 78 ПКУ. Для проведення планової перевірки, відповідно до ст. 77 ПКУ, платник податків повинен бути включений до плану-графіка перевірок на відповідний рік, складений згідно з Порядком, затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 02 червня 2015 р. № 524 [3]. Щодо камеральних перевірок, то в умовах війни податкові органи мають повноваження проводити такі види камеральних перевірок:

- камеральні перевірки декларацій або уточнюючих розрахунків (у разі їх подання), до яких подано заяву про повернення суми бюджетного відшкодування, показники яких сформовані на підставі податкових накладних та/або розрахунків коригування, складених та зареєстрованих у Єдиних розрахункових податкових накладних та/або митних декларацій, за винятком товарів (продукції), визначених пунктом 215 ПКУ;

- камеральні перевірки податкових декларацій платників єдиного податку 4 групи;

- фактичні перевірки.

На період воєнного часу Законом № 2173 пропонується, що в разі виявлення порушень законодавства за результатами проведення камеральних перевірок оформлювати акт перевірки та направляти його через Електронний кабінет платника податків з одночасним надісланням акта на електронну адресу (адреси) платника податків. Якщо ми говоримо про оформлення результатів фактичних перевірок, то акти мають вручатись у порядку, встановленому п. 86.5 ПКУ.

Фактична перевірка може бути призначена лише за наявності підстав, визначених у п. 80.2 ст. 80 ПКУ, а порядок проведення фактичної перевірки встановлено в ст. ст. 80-81 ПКУ.

У період дії правового режиму воєнного часу законодавець прийняв Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування в період дії воєнного стану» від 30 червня 2023 року № 3219-IX [4].

Відповідно до вказаного Закону, на період з 1 серпня 2023 року до припинення або скасування воєнного стану на території України документальні позапланові перевірки проводяться виключно на звернення платника податків та/або з підстав, визначених підпунктами 78.1.1 (у частині документальних позапланових перевірок платників податків, за якими отримано інформацію, що свідчить про порушення податкового законодавства з питань оподаткування доходів, отриманих нерезиден-

тами, із джерелом їх походження з України та/або з питань оподаткування нерезидентів, які здійснюють свою діяльність через відокремлені підрозділи, у тому числі постійні представництва, платників податків, які здійснюють діяльність у сфері виробництва та/або реалізації підакцизної продукції, організації та проведення азартних ігор в Україні (гральний бізнес), платників податків, які надають фінансові, платіжні послуги), 78.1.2 (у частині контролю за трансфертним ціноутворенням), 78.1.5, 78.1.7, 78.1.8, 78.1.9, 78.1.12, 78.1.14-78.1.16, 78.1.21 11 та 78.1.22 пункту 78.1 статті 78 ПКУ, та/або документальні позапланові перевірки платників податків, за якими отримано податкову інформацію, що свідчить про порушення платником валютного законодавства в частині дотримання граничних строків надходження товарів за імпортними операціями та/або валютної виручки за експортними операціями.

Документальні та фактичні перевірки під час дії воєнного стану проводяться за наявності безпечних умов для проведення перевірки.

Аналіз вказаних змін, що були запроваджені після початку повномасштабного вторгнення дає підстави констатувати, що законодавець постійно здійснює спроби уніфікувати адміністративно-правовий статус податкових органів, а також систематизувати адміністративно-правове забезпечення їх діяльності.

Ефективне вирішення вказаного завдання сприятиме стабілізації податкової системи, своєчасному та пов-

ному надходженню до бюджетів фінансових ресурсів, а з іншого боку – гарантуватиме бізнесу чіткі правила його ведення в частині оподаткування та гарантуватиме захист від наявних в практиці проявів податкового свавілля податкових органів. Між іншим, чітка уніфікація повноважень податкових органів дасть змогу судовим та контролюючим органам чітко кваліфікувати інкриміновані, унаслідок перевірок, правопорушення та надавати оцінку законності дій податківців під час їх здійснення.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо адміністрування окремих податків у період воєнного, надзвичайного стану: Закон України від 1 квітня 2022 р. № 2173. *Голос України*, 16 червня 2022 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. (дата звернення: 04.04.2024)

2. Податковий кодекс України: Закон України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради*. 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. ст. 112. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. (дата звернення: 04.04.2024)

3. Про затвердження Порядку формування плану-графіка проведення документальних планових перевірок платників податків: Наказ Міністерства фінансів України № 524 від 2 червня 2015 р. *Офіційний вісник України*. 28.07.2015. 2015. № 57. С. 141, ст. 1873. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-15#Text>. (дата звернення: 04.04.2024)

ЄРЬОМІНА Софія,
курсант 2 курсу ННІППФНП

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

Науковий керівник:
ЛОГІНОВА Марина,

викладач кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

ДОСВІД ПРОТИДІЇ ТЕРОРИЗМУ В ІЗРАЇЛІ

Ізраїль протягом своєї історії пережив численні терористичні атаки, які забрали життя тисяч людей. Цей досвід змусив країну розробити багатогранний підхід до боротьби з тероризмом, який поєднує розвідку, протидію, захист та відновлення.

Розвідка є ключовим елементом національної безпеки Ізраїлю, який стикається з постійними загрозами з боку терористичних груп. Досвід і компетентність ізраїльських розвідників відомі у всьому світі, а їхні зусилля спрямовані на пошук, аналіз і запобігання можливим атакам. Вони використовують широкий спектр методів і технологій для збору розвідувальної інформації, щоб мати повний обсяг знань про діяльність терористичних організацій. Постійний моніторинг та аналіз даних є ключовим етапом у розвідці, що дозволяє оперативно реагувати на будь-які зміни в ситуації та ідентифікувати потенційні загрози. Розвідники Ізраїлю забезпечуються високотехнологічним обладнанням та ресурсами, що

дозволяє їм ефективно виконувати свої завдання в умовах постійної напруженості [1, с. 217].

Результати розвідки не тільки використовуються для безпосереднього захисту національної безпеки, а й сприяють міжнародному співробітництву в боротьбі з тероризмом. Ізраїль активно обмінюється розвідувальною інформацією з іншими країнами та співпрацює з ними для спільних операційних дій. У цій ролі країна Ізраїль виконує важливу функцію в глобальній боротьбі з тероризмом і забезпеченні стабільності у регіоні та за його межами.

Ізраїль виявляє високу готовність до запобігання терористичним актам шляхом використання різноманітних стратегій та методів. Один із ключових напрямів цієї боротьби – суворий контроль за кордонами. Ізраїль докладає значних зусиль у забезпечення безпеки своїх кордонів, вживаючи різноманітних заходів, щоб перешкодити проникненню терористів на свою територію. Одночасно військові операції є ще одним ефективним методом, що використовується країною Ізраїль для протидії терористичним загрозам. Країна веде активні операції збройних сил як на власній території, так і за її межами, з метою ліквідації терористичних груп та їх інфраструктур [1, с. 218]. Крім того, Ізраїль активно використовує такий метод як арешти та затримання для боротьби з тероризмом. Затримання терористів та їхніх поплічників дозволяє знімати потенційні загрози, від-

бирати інформацію та запобігати можливим терористичним атакам. Усі ці методи разом утворюють комплексний підхід до запобігання терористичним актам у Ізраїлі, демонструючи високий рівень обізнаності та рішучості країни у протидії таким загрозам.

Ізраїль виявляє велику обізнаність у сфері захисту своїх громадян від можливих терористичних атак, вживаючи різноманітних заходів для забезпечення їхньої безпеки. Один із них – будівництво захисних споруд, таких як стіни та огорожі, які створюються для захисту міст та поселень від можливих нападів терористів. Ці споруди виконують функцію фізичного бар'єру, який ускладнює доступ до потенційних загроз та зменшує ризик для населення [2, с.45].

Крім того, велика увага в Ізраїлі приділяється навчанню населення, як ефективно діяти у випадку терористичного нападу. Громадяни отримують інструкції та інформацію щодо процедур евакуації, безпеки під час нападу, а також проявлення пильності у виявленні та повідомленні про підозрілу діяльність. Це навчання має на меті збільшити готовність громадян до ефективної реакції на потенційну загрозу та зменшити можливі наслідки терористичних актів. Використання цих заходів в Ізраїлі відображає високий рівень обізнаності та рішучості країни у забезпеченні безпеки своїх громадян в умовах постійної терористичної загрози.

Ізраїль виявляє велику турботу про жертв тероризму, надаючи їм підтримку та допомогу у важкий період

після теракту. Одним із основних напрямів цієї допомоги є медична асистенція. Жертви тероризму отримують можливість безкоштовної медичної допомоги, що допомагає їм швидше відновитися після отриманих травм. Крім того, великий акцент приділяється психологічній підтримці. Жертвам тероризму надається психологічна допомога, спрямована на те, щоб допомогти їм подолати емоційні та психологічні травми, які вони зазнали в результаті нападу. Це допомагає жертвам повернутися до нормального життя та відновити психічне благополуччя [3].

Крім медичної та психологічної підтримки, Ізраїль також надає фінансову допомогу жертвам тероризму, котра призначена для компенсації втрат, завданих терактом, і допомагає жертвам знову побудувати своє життя.

Водночас, боротьба з тероризмом породжує ряд етичних та правових питань. Ізраїль ставить перед собою завдання збалансувати необхідність забезпечити безпеку своїх громадян із захистом прав людини. Це означає, що країна постійно розвиває та вдосконалює свої правові та етичні стандарти, щоб забезпечити справедливе та ефективне реагування на терористичні загрози, зберігаючи при цьому важливі цінності гуманності та прав людини.

Боротьба з тероризмом в Ізраїлі має значний вплив на суспільство, як в економічному, так і в соціальному аспектах. Однією з основних наслідків є значне збіль-

шення витрат на безпеку. Країна вкладає значні фінансові ресурси у розвиток та підтримку сил безпеки, включаючи розвідувальні агентства, військові підрозділи та поліцію, для ефективного протистояння терористичним загрозам [3].

До того ж ізраїльське суспільство також стикається з військовою мобілізацією. Завдяки високому ступеню загрози тероризму, Ізраїль підтримує велику армію, що постійно залучена до боротьби з терористичними групами та організаціями. Це вимагає значних зусиль та ресурсів з боку країни для підтримки та забезпечення армії, а також збереження високого ступеня готовності до можливих загроз.

Крім того, тероризм залишає свій слід на психологічному стані ізраїльтян. Постійна загроза терористичних актів може призвести до психологічної травми в багатьох громадян. Страх, тривога та постійне напруження стають частою складовою психологічного стану суспільства, що вимагає відповідного підходу до психологічної підтримки та реабілітації населення. Усі ці аспекти демонструють, що боротьба з тероризмом має значний вплив на різні сфери життя в Ізраїлі та вимагає комплексного підходу для ефективного протидії цій загрозі та забезпечення безпеки й стабільності країни.

Отже, ізраїльський досвід протидії тероризму є цінним джерелом знань для інших країн, які стикаються з подібною загрозою. Багатогранний підхід Ізраїлю, що поєднує розвідку, протидію, захист та відновлення, до-

вів свою ефективність у зниженні кількості терористичних атак. Однак, боротьба з тероризмом має свою ціну. Вона призводить до значних фінансових витрат, військової мобілізації та психологічної травми населення.

Список використаних джерел:

1. Тимошенко В. І. Досвід протидії тероризму в Ізраїлі. Злочинність і протидія їй в умовах війни: глобальний, регіональний та національний виміри : зб. тез доп. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 12 квіт. 2023 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; Кримінол. асоц. України ; Наук. парк «Наука та безпека». Вінниця : ХНУВС, 2023. С. 217–219.

2. Актуальні питання протидії тероризму у світі та в Україні: аналіт. доповідь / [Резнікова О. О., Місюра А. О., Дрьомов С. В., Войтовський К. Є.]; за заг. ред. О. О. Резнікової. Київ : НІСД, 2017. 60 с.

3. Боротьба з тероризмом: чи брати приклад з Ізраїлю?
URL: [https:// www.dw.com/uk](https://www.dw.com/uk).

ЄРЬОМІНА Софія,

курсант 2 курсу ННІППФПНП

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

(м. Дніпро, Україна)

Науковий керівник:

ЛОГІНОВА Марина,

викладач кафедри цивільного права та процесу

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

(м. Дніпро, Україна)

**МОРСЬКА ПІХОТА США ТА ЇЇ СПІВПРАЦЯ ІЗ ЗСУ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ**

Російська агресія проти України, що розпочалася 24 лютого 2022 року, стала серйозним викликом для міжнародної безпеки. Україна, маючи досить потужні Збройні Сили, опинилася віч-на-віч з потужним противником, який має значну чисельну перевагу. У цій складній ситуації допомога з боку інших країн стала важливим фактором стримування російської агресії.

Однією з країн, яка надає Україні значну військову допомогу, є Сполучені Штати Америки, які надають Україні летальну зброю, боєприпаси, військову техніку, а також навчають українських військових.

Важливу роль у цій співпраці відіграє морська піхота США. Морські піхотинці США мають великий досвід ведення бойових дій у різних умовах, включаючи й протистояння з більш потужним противником. Співпраця між морською піхотою США та ЗСУ почалася задовго до російського повномасштабного вторгнення. Уже у 2014 році, коли росія окупувала Крим, США почали програму військової допомоги Україні, у яку включалося навчання українських військових, у тому числі морських піхотинців. Це свідчить про довгострокові зв'язки та спільний інтерес у зміцненні обороноздатності України та підтримці її суверенітету [1].

З початком повномасштабної війни США значно розширили свою програму військової допомоги Україні. Морська піхота США продовжує відігравати ключову роль у цій ініціативі, що свідчить про визнання її ефек-

тивності та значимості. Вона забезпечує не лише військову експертизу, але й підтримує партнерство та обмін досвідом між двома країнами. Ця співпраця не лише зміцнює обороноздатність України, а й покращує військові зв'язки між США та Україною. Вона створює основу для подальшого взаємодії і спільних ініціатив у сфері безпеки та оборони, а також підтримує принципи міжнародного права та суверенітету держав.

Морські піхотинці США в рамках співпраці з українськими військовими передають їм різноманітні навички та тактичні прийоми, що становлять основу для успішного ведення бойових дій у різних умовах. Одним із ключових аспектів навчання є ведення бойових дій в умовах міста. Це важливо враховувати, оскільки багато військових операцій відбуваються в міському середовищі, де необхідно вміло маневрувати та діяти в обмежених просторових умовах.

Крім того, українські військові отримують навички ведення бойових дій у прибережній зоні, що є актуальним у зв'язку із географічним розташуванням України та можливою загрозою на морському узбережжі. Навчання з використання сучасного озброєння та військової техніки дозволяє українським військовим ефективно використовувати наявні ресурси для забезпечення безпеки та ведення операцій [2].

Подальші навички, які передаються, включають бойову медицину та тактичну підготовку. Бойова медици-

на є важливою складовою у будь-якій військовій операції, оскільки вона дозволяє надати допомогу пораненим у найбільш ефективний спосіб. Тактична підготовка включає розробку стратегій та тактик, які дозволяють українським військовим діяти координаційно та успішно в будь-яких умовах бойових дій.

Співпраця між морською піхотою США та ЗСУ приносить позитивні результати, чому свідчить успішне застосування українськими морськими піхотинцями набутих знань та навичок у боях з російськими окупантами. Це підтверджує ефективність програми військової допомоги, яка допомагає Україні зміцнити свої оборонні можливості та підвищити професійну підготовку військових [3]. Завдяки підтримці та допомозі США, ЗСУ змогли ефективно стримувати наступ російських військ та навіть звільнити частину окупованих територій. Це свідчить не лише про успішність використання отриманих знань у бойових умовах, але й про важливість партнерства та спільної праці в умовах загостреної безпекової ситуації. Спільна робота між морською піхотою США та ЗСУ підтверджує важливість міжнародного співробітництва у зміцненні безпеки та стабільності у регіоні. Це також демонструє готовність і здатність оборонних сил України до ефективного протистояння будь-яким загрозам своїй територіальній цілісності та суверенітету.

Отже, співпраця між морською піхотою США та ЗСУ є важливим фактором стримування російської агресії. Та-

ка співпраця буде й надалі розвиватися, що допоможе
Україні здобути перемогу у війні.

Список використаних джерел:

1. Створення Корпусу морської піхоти ЗСУ: прагматичний приклад Кореї та абсолютний підхід США. URL : https://defence-ua.com/army_and_war/stvorennja_korpusu_morskoji_pihoti_zsu_pragmatichnij_priklad_koreji_ta_absoljutnij_pidhid_ssha-11684.html.

2. Морська піхота США хоче більше зброї, якою ЗСУ вправно перетворюють рашистів на «двохсотих» та «трохсотих». URL : https://defence-ua.com/weapon_and_tech/morska_pihota_ssha_hoche_bilshe_zbroji_jakoju_zsu_vpravno_peretvorjujut_rashistiv_na_dvohsotih_ta_trohsotih-8542.html. (дата звернення: 08.04.2024 р.)

3. Морські піхотинці США відправлять в Україну нелетальне обладнання. URL : https://lb.ua/society/2022/05/13/516661_morski_pihotintsi_ssha_vidpravlyat.html.

КАЙДАШ Діана,

здобувач освітнього ступеня «магістр»

501/23-(П)-М-Б факультету №1

Донецького державного

університету внутрішніх справ

(м. Кропивницький, Україна)

Науковий керівник:

ІВАНОВ Іван,

завідувач кафедри

загальноправових дисциплін

факультету № 3 Донецького державного

університету внутрішніх справ

(м. Кропивницький, Україна)

РОЗУМІННЯ СТ. 5 «ПРАВО НА СВОБОДУ ТА ОСОБИСТУ НЕДОТОРКАННІСТЬ» КОНВЕЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД

Основним напрямом діяльності правової держави є утвердження, забезпечення та захист особистих прав і свобод осіб, а також забезпечення їхньої безпеки та вільного розвитку на території держави. Стан прав і свобод людини можна оцінювати за рівнем визнання і гарантованості державою права на свободу та особисту недоторканність. Особливо важливим є дослідження змісту та обсягу цього права у сферах державної діяльності, пов'язаних із застосуванням обмежень та заходів примусу, зокрема в кримінальному судочинстві. Це дослідження важливе для вдосконалення правового регулювання цього питання.

В Україні визнається, що недоторканність та безпека людини є найвищою соціальною цінністю. Конституційне право на свободу та особисту недоторканність закріплене в статті 29 Конституції України. Право на свободу та недоторканність вважається ключовим у «демократичному суспільстві» в розумінні Конвенції про захист прав людини і основних свобод 1950 року (пункт 65 мотиваційної частини Рішення Європейського суду з прав людини від 18 червня 1971 року у справі де Вілде, Оомс і Версип проти Бельгії) [1]. Право людини на свободу являє собою можливість здійснювати будь-які законні дії.

Особиста недоторканість, розглядаючи її як особисту свободу, визначається тим, що жодна особа в державі не має права примусово обмежувати свободу іншої людини у межах чинного законодавства. Це означає, що людина має право здійснювати різноманітні дії, користуватися свободою пересування та іншими правами, які надані законом. Ніхто не може змушувати чи загрожувати примусово впливати на поведінку людини, піддавати її катуванню чи обшуку, або завдавати шкоду її здоров'ю. Виняток становить сама людина, яка має право самостійно керувати своєю долею, реалізуючи при цьому свої конституційні та інші права і свободи [2, с. 93-98].

Право на свободу та особисту недоторканість має своє коріння в історії, починаючи ще з XIII століття, коли була прийнята Велика харта вольностей 1215 року [3]. Це право розвивалося подальше і знаходило свій вираз у таких історичних документах, як Акт про краще забезпечення свободи підданого та запобігання ув'язнення за морями 1679 року [4], а також Акт, що визначав права та свободи підданого та установлював спадкоємство Корони 1689 року [5]. Це право також знаходить своє закріплення у французькій Декларації прав людини і громадянина 1789 року та інших актах [6].

Право на свободу та особисту недоторканість, хоча має природний характер, не є абсолютним. Згідно з обов'язками держави та відповідних посадових осіб розслідувати кримінальні справи та притягувати винуватих

до кримінальної відповідальності, Конституція України передбачає деякі випадки, коли уповноважені законом органи можуть вживати заходів утримання особи під вартою без попередньої згоди суду. Це можливо лише у випадках нагальної необхідності (згідно з частиною 3 статті 29 Конституції) для запобігання злочину чи його припинення, при цьому такий тимчасовий запобіжний захід, що обґрунтовується, повинен бути перевірений судом протягом сімдесяти двох годин. Якщо протягом цього часу з моменту затримання особи не надано вмотивованого рішення суду щодо тримання під вартою, затримана особа повинна негайно звільнитися. Вирішення щодо утримання під вартою може бути оскаржено в судовому порядку, що становить важливу конституційну гарантію, згідно з частиною 5 статті 29 Конституції [7].

Діяльність правоохоронних органів, аналогічно іншим сферам державної влади, виражається через відповідні форми, які повинні відповідати конкретним потребам у захисті прав і свобод людини та громадянина. З урахуванням того, що наше дослідження відбувається в період реформування поліції при активізації злочинності та збільшенні числа правопорушень, важливо критично переглянути та визначити ефективні форми забезпечення прав і свобод, зокрема реалізації права на свободу та особисту недоторканність. Як правильно відзначає І. В. Гамалій, це є необхідним для забезпечення

достатнього рівня ефективності поліцейської діяльності [8, с. 2].

Свобода являє собою право кожної особи вчиняти дії, які не суперечать чинним законам. З іншого боку, недоторканість визнається як властивість, невід'ємна від кожної особи. Існують різні точки зору на поняття недоторканості особи. Згідно з поглядом І. Є. Фабера, недоторканість особи означає суб'єктивне право громадянина, що включає різноманітні повноваження для забезпечення фізичної (тілесної) та моральної недоторканості людини, а також свободу її самовизначення [9].

Особистість – це насамперед філософське поняття, яке має багато визначень. У юридичних науках найчастіше застосовується філософське розуміння особистості як об'єднання її індивідуальних здібностей та соціальних функцій (ролей), які нею виконуються. Деякі автори визначають особистість як «розумне, свідоме створіння, здатне відповідати за свої дії і керувати ними». Вони зводять висновок, що особистість повинна мати риси, характерні лише для дорослої та психічно нормальної людини, і, отже, не кожному особу (зокрема, дітей та психічно хворих) можна вважати особистістю [10].

Національна поліція в Україні повинна діяти виключно в межах повноважень та, згідно з принципами, визначеними Конституцією та законами України. Обмеження прав і свобод громадян мають бути введені лише як необхідні умови для здійснення поліцейською служ-

бою контролю за дотриманням прав і свобод людини, і при цьому несуть ризик можливого обмеження з боку поліцейських [11].

Самі правоохоронні органи загалом, і зокрема Національній поліції, у країні відводиться важлива роль у реалізації функціонування адміністративно-правового механізму для забезпечення прав і свобод людини і громадянина. При застосуванні поліцейських заходів необхідно розуміти, що права людини є закріпленими у правових нормах, які чітко визначають можливі варіанти поведінки поліцейських. Права людини є правилом, яке гарантується відповідними механізмами забезпечення та процедурами захисту. Проте важливо враховувати, що поліцейський має можливість самостійно приймати рішення про застосування поліцейських заходів у рамках встановленого правового поля. Таким чином, сучасні умови вимагають від працівників правоохоронних органів високого рівня моральності та культури, належного освітнього рівня, а також відмінного розуміння не лише національних нормативно-правових актів та їх правильного використання внутрішньодержавному рівні, але й міжнародно-правових документів, що стосуються діяльності правоохоронних органів і забезпечення прав і свобод людини і громадянина в Україні [12].

Отже, значення поліцейської діяльності в рамках правового механізму, спрямованого на забезпечення конституційних прав і свобод людини та громадянина, надзвичайно важко недооцінити, особливо коли йдеться-

ся про гарантування та реалізацію права на свободу й особисту недоторканність людини. Саме представники поліції виступають гарантами використання особистості своїх прав і свобод. Завдання, функції, засоби та процедури їх реалізації охоплюють практично всіх громадян, визначають обсяг комунікацій та взаємин поліції та громади за допомогою системи принципів. Це свідчить про те, що поліція, яка виконує різноманітні регулюючі, контролюючі, дозвільні і попереджувальні функції, є найбільш диференційованим інструментом державної влади та одним із ключових складових правового механізму забезпечення конституційних прав і свобод людини та громадянина в Україні. У рамках цього правового механізму, спрямованого на гарантування конституційних прав і свобод особи, принципи діяльності поліції є складною, цілісною, багатосторонньою і багаторівневою системою елементів. Кожен принцип виконує свою функцію для спрямованого та результативного впливу на суспільні відносини у сфері реалізації (охорони та захисту) конституційних прав і свобод людини та громадянина, зокрема щодо реалізації права на свободу й особисту недоторканність людини.

Список використаних джерел:

1. Рішення Європейського суду з прав людини від 18 червня 1971 р. (справа де Вілде, Оомс і Версип проти Бельгії). URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/980_161.

2. Слінько Т. М. Конституційно-правове забезпечення права на свободу та особисту недоторканість в Україні. *Європейські перспективи*. 2015. №. 6. С. 93-98.

3. Велика хартія вольностей 1215 року. URL : http://pidruchniki.com/1456041944461/pravo/velika_hartiya_volnostey_1215_rok. (дата звернення: 06.03.2024)

4. Акт про краще забезпечення свободи підданого і про попередження ув'язнень за морями 1679 року. URL : http://pidruchniki.com/1221090344473/pravo/akt_pro_krasche_zabezpechennya_svobodi_piddnih_pro_poperedzhennya_uvyaznen_moryami_habeas_corpus_act. (дата звернення: 06.03.2024)

5. Акт декларації прав й свободи підданого що встановлює спадкоємство Корони 1689 року. URL : <http://ua-referat.com>. (дата звернення: 06.03.2024)

6. Декларація прав людини і громадянина 1789 року. URL : <http://www.bestreferat.ru/referat-164627.html>. (дата звернення: 06.03.2024)

7. Конституція України: Закон України від 28.06.1996. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>. (дата звернення: 06.03.2024)

8. Гамалій І. В. Теоретичні проблеми правового регулювання діяльності поліції щодо забезпечення реалізації конституційних прав і свобод громадян : автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.01. Київ, 2000. 17 с.

9. Фарбер І. Є. Свобода та права людини в державі, 1974. 187 с.

10. Швидкова О. В. Щодо визначення права на свободу та особисту недоторканність. *Право і безпека*. 2006. №. 5. № 4. С. 40-42. URL : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN

&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&image_file_name=PDF/Pib_2006_5_4_12.pdf.

11. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>. (дата звернення: 06.03.2024)

12. Небрат О., Яценко В. Адміністративно-правовий механізм забезпечення прав і свобод людини в діяльності Національної поліції. *Suprematia Dreptului*. 2017. №. 5. С. 93-99.

КАРНАУШЕНКО Софія,

студентка 3-го курсу Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого
(м. Харків, Україна)

Науковий керівник:

ПЛЕТНЬОВ Олег,

кандидат юридичних наук, доцент,
професор спеціальної кафедри №2 ІПЮК
для СБУ Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого
(м. Харків, Україна)

НАВЧАННЯ СПЕЦІАЛІСТІВ У СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Забезпечення національної безпеки та оборони України продовжує бути актуальною проблемою країни, особливо в умовах війни. Це передбачає потребу в розробці ефективних підходів до протидії загрозам та їх негативним наслідкам, а також у забезпеченні оборонного потенціалу, який гарантує безпеку. Покращення ефективності професійної підготовки спеціалістів у сек-

торі безпеки та оборони є критичним аспектом у вирішенні цих завдань, оскільки воно спрямоване на розвиток високого рівня бойової готовності військових та правоохоронних структур. Враховуючи актуальні вимоги до професійної підготовки майбутніх фахівців у секторі безпеки та оборони, вивчення сучасних тенденцій у цій сфері за кордоном стає дуже важливим. Це допомагає у врахуванні схожостей з Україною у сфері економіки та військово-політичних процесів, які мають вплив на національну безпеку і можуть зробити державу вразливою перед зростанням загроз, таких як збройні конфлікти, тероризм та інші. Підготовка спеціалістів у цій області включає широкий спектр дисциплін – від військової стратегії та тактики до кібербезпеки та геополітики. Крім теоретичного навчання, велика увага приділяється практичним навичкам, включаючи симуляції бойових дій, тренування в умовах екстремального стресу та спеціальні курси зі зброєю та військової техніки.

Однак, на відміну від минулих років, сучасне навчання спеціалістів у секторі безпеки та оборони також враховує роль технологій. Сучасні інновації стають невід'ємною частиною навчальних програм, оскільки збройні конфлікти та внутрішні чи зовнішні загрози стають усе більш технологічними.

Зокрема, навчання в секторі безпеки та оборони також відіграє ключову роль у зміцненні національної резистентності та дає гідні відповіді на глобальні викли-

ки, такі як тероризм, кібератаки та гібридна війна. Вирішальним є постійне оновлення навчальних програм та методик, а також співпраця з університетами, науковими установами та міжнародними партнерами для обміну найкращими практиками та інноваціями. Усе це сприяє підготовці сучасних спеціалістів, які здатні ефективно відповідати на складні виклики та забезпечувати національну безпеку в змінному світі.

Дослідницький підхід базується на аналізі теоретичних аспектів як вітчизняних, так і зарубіжних досліджень з метою дослідження систем професійної підготовки спеціалістів у секторі безпеки та оборони в зарубіжних країнах, таких як Бразилія, Болгарія, Грузія, Індія, Індонезія, Казахстан, Китай, Малайзія, Румунія, Хорватія. Наприклад, Павловський провів дослідження щодо підготовки особового складу військових формувань та правоохоронних органів; М. Телелим, Ю. Приходько, О. Панфілов, Л. Петрова, О. Федоренко займалися аналізом тенденцій у розвитку професійної підготовки майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах (далі – ВВНЗ) України. Зокрема, було проведено аналіз зарубіжного досвіду професійної підготовки фахівців у секторі безпеки та оборони на основі досліджень таких вчених, як: Г. Вісан, М. Аугієр, В. Хьюс, А. Кордесман, А. Гесс, Н. Ярош, М. Чансорія, С. Енгелс, М. Дегаут, К. Балакрішан, В. Тезієв та інші. [1]

Деякі зарубіжні науковці вважають, що підготовка спеціалістів у секторі безпеки та оборони не повною мірою відповідає потребам держави, тому важливим пріоритетом для країн, що розвиваються, є покращення цього процесу. На думку М. Аугієра, навчання фахівців сектору безпеки та оборони, а саме їх тенденції можна розділити на 3 групи [2]. Перша група – це створення системи навчання майбутніх офіцерів, яка відповідає політично-стратегічній ситуації країни та враховує міжнародні стандарти. Важливим є зміцнення міжнародного співробітництва у сфері військової освіти, участь у двосторонніх та багатосторонніх навчальних програмах, які відносяться до безпеки або оборони, організація та забезпечення участі учасників освітнього процесу у міжнародних науково-освітніх заходах правового та військового напрямку [3].

Друга група орієнтована саме на підготовку спеціалістів сектору безпеки та оборони ВВНЗ. Підготовка в умовах, максимально наближених до реальних бойових дій і виконання поставлених задач. Також важливим є розвиток «soft skills» [4], таких як вміння вирішувати конфліктні ситуації, міжособистісного спілкування, міжкультурної комунікації; здатність до адаптації, гнучкість, творчість, критичне мислення, управлінське прийняття рішень, лідерські якості та медійна грамотність. Організація морально-психологічного підтримання, підвищення дисципліни, виховання національно-патріотичних цінностей, поваги до власної країни, її

історії та культури, а також розвиток готовності до самовідданості [3].

Третя група спрямована на орієнтацію професійної підготовки та розвиток особистості, вона передбачає урахування її знань, життєвого досвіду та індивідуальних інтересів. Також тут робиться акцент на індивідуальну творчість, розвиток самостійності та незалежності під час навчання, підтримку самопізнання, самовизначення, саморозвитку та самореалізації. Таким чином, це поєднання індивідуальної та групової підготовки з використанням найкращих практик та передачі досвіду для виконання специфічних завдань у майбутньому (використання ігрових технологій, наприклад, вільна гра чи постановка воєнної операції, з метою сприяння розвитку критичного мислення та формулювання обґрунтованих і правильних суджень для підготовки курсантів до ситуацій із високим ступенем невизначеності).

Отже, країни, які знаходяться на етапі розвитку, виявляють певні закономірності в галузі військової освіти. Їх системи професійної підготовки спеціалістів у сфері безпеки та оборони мають ряд спільних рис. Тому можна зробити висновок про аналогічні процеси модернізації для адаптації цих систем до міжнародних стандартів та підвищення їх ефективності, враховуючи виклики, що стоять перед військовими та правоохоронними організаціями. У майбутньому передбачається

проведення ретельного дослідження можливостей творчого використання досвіду країн, які перебувають на етапі розвитку, з метою вдосконалення системи професійної підготовки фахівців у галузі безпеки та оборони в Україні.

Список використаних джерел:

1. Артюшин Г., Тушко К. «Сучасні тенденції професійної підготовки фахівців сектору безпеки та оборони у країнах, що розвиваються». *Збірник наукових праць Національної академії державної прикордонної служби України*. Серія Педагогічні науки. 2020. № 2. Вип. 21.

2. Visan, G. (2019). We known unknowns of Romania's defense modernization plans. Bucharest : Romania Energy Center. [in English].

3. Cordesman, A. H., Hess, A., Yarosh, N. S. (2013). Chinese Military Modernization and Force Development. A Western Perspective: A Report to the CSIS Burke Chair in Strategy, Lanham : Rowman & Littlefield. [in English].

4. Augier, M. & Hughes, W. (2019). Innovative thinking: the role of professional military education. N. p. URL: <http://cimsec.org/innovative-thinking-the-role-of-professional-military-education/40280>. [in English].

КОВАЛЕНКО Юлія,
аспірантка кафедри публічного управління та
адміністрування Національної академії
внутрішніх справ
(м. Київ, Україна)

**ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ МЕХАНІЗМУ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ
В МІНІСТЕРСТВІ ВНУТРІШНІХ СПРАВ ЯК СКЛАДОВИЙ
ЕЛЕМЕНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ**

Ознаками механізму забезпечення гендерної рівності в Міністерстві внутрішніх справ є його характерні властивості, категорії, що відображають його зміст. У процесі визначення поняття механізму забезпечення гендерної рівності в Міністерстві внутрішніх справ необхідно більш детально дослідити такі його головні ознаки:

1. Нормативно-правове регулювання. Найважливішою особливістю механізму забезпечення гендерної рівності в Міністерстві внутрішніх справ є його правове регулювання. Правові механізми в правовій державі організовуються за допомогою способів і засобів правового регулювання. Правове регулювання гендерної рівності в Міністерстві внутрішніх справ має ґрунтуватися на принципах верховенства права та справедливості. Правове регулювання гендерної рівності в Міністерстві внутрішніх справ здійснюється за допомогою системи норм та інших джерел права, зокрема Конституції України, законів України, підзаконних нормативно-правових актів, міжнародних нормативно-правових актів та договорів. Важливого значення у забезпеченні гендерної рівності в системі Міністерства внутрішніх справ набуває індивідуальне (ненормативне) правове регулювання через правозастосування.

2. Інституційне та функціональне наповнення. Характерною рисою системи забезпечення гендерної рівності в Міністерства внутрішніх справ є її комплексність,

системність та наявність зв'язків між елементами. Діалектика розглядає частину і ціле як діалектично єдине ціле. При утворенні цілого виникають нові властивості, які не зводяться до суми властивостей частин, а визначаються кількістю частин і певними типами взаємодії [1]. Саме поняття системи передбачає наявність певної кількості елементів, що її складають, стійких зв'язків, які пов'язують окремі елементи цієї системи [2, с. 553]. Водночас, під системою необхідно розуміти порядок, зумовлений правильним і планомірним розташуванням і взаємозв'язком частин чогонебудь [3]. Ознаками системності є завершеність, якісна визначеність, відокремленість від середовища, неоднорідність і структурованість, взаємодія частин системи, взаємодія із середовищем і зв'язок із ним, наявність інтегративних властивостей, виникнення, наявність цілей та їх сукупності [4, с. 17]. Системність нерозривно пов'язана з логікою ланки та механізму в цілому.

Складовою системності є цілісність. Семантично «цілісність» означає внутрішню єдність об'єкта або суб'єкта, його відносну автономність і стан незалежності від навколишнього середовища [5, с. 1575; 221]. Цілісність є якісною характеристикою правових механізмів. Не всі механізми характеризуються доброчесністю, тому їх ефективність та результативність не є задовільними. Тому важливо організувати механізми забезпечення гендерної рівності в Міністерстві внутрішніх справ відповідно до цієї вимоги.

Під функціональним змістом досліджуваного механізму розуміється реалізація певної системи функцій з підтримки та зміни соціальної системи, всіх її елементів і компонентів, що виконують свої специфічні функції.

3. Динамічність та стабільність. Механізм забезпечення гендерної рівності в Міністерстві внутрішніх справ є динамічним явищем, яке постійно розвивається, змінюється, вдосконалюється та перебуває в постійному русі. Однак цей механізм, як і закони, що його регулюють, характеризується поєднанням динамічності та стабільності (довготривале підтримання постійного якісного стану, передбачуваність).

4. Цілеспрямованість. Цілеспрямованість механізму забезпечення гендерної рівності в Міністерстві внутрішніх справ означає, що його функціонування спрямоване на досягнення певних цілей, а саме на втілення в життя основоположного правового принципу рівності в системі Міністерства внутрішніх справ через реалізацію стану дійсної рівності між чоловіками і жінками в процесі виконання різноманітних завдань та повноважень.

Цілі та завдання механізму забезпечення гендерної рівності в Міністерстві внутрішніх справ визначають його функціональну спрямованість та цінність. Не вдаючись до його деталей, варто зазначити, що в цивілізованій, правовій та демократичній державі цілі та завдання правових механізмів мають бути спрямовані на гуманістичні напрями розвитку. Тому в Україні ме-

ханізми забезпечення гендерної рівності в Міністерстві внутрішніх справ мають бути спрямовані на імплементацію кращих європейських та міжнародних практик у цій сфері.

Так загальною метою Стратегії гендерної рівності Ради Європи на 2018-2023 роки є ефективна реалізація політики гендерної рівності та досягнення розширення прав і можливостей жінок і чоловіків в Міністерстві внутрішніх справ. Основна увага в цей період зосереджена на шести стратегічних напрямках (цілях): 1) запобігання гендерним стереотипам і сексизму та боротьба з цими явищами; 2) запобігання та боротьба з насильством щодо жінок і психологічним насильством (мобінгом); 3) забезпечення рівного доступу жінок до правосуддя; 4) забезпечення рівного представництва жінок і чоловіків у прийнятті політичних і соціальних рішень; 5) досягнення збалансованої участі жінок і чоловіків у прийнятті політичних і соціальних рішень; 5) захист прав жінок-мігрантів, біженців та шукачів притулку; 6) реалізація стратегії досягнення гендерної рівності в усіх сферах політики та діяльності [6]. Безперечно, визначені цілі та завдання є актуальними для України в Міністерстві внутрішніх справ.

5. Гарантії. Ефективність механізму забезпечення гендерної рівності в Міністерстві внутрішніх справ залежить від його належних гарантій. Гарантованість механізму означає наявність загальних та спеціальних умов і заходів, які суттєво забезпечують його

функціонування. Водночас, механізм гарантування принципу гендерної рівності в Міністерстві внутрішніх справ не можна ототожнювати з гарантією принципу гендерної рівності, оскільки він є більш широким та багатогранним за гарантію.

6. Постійність та ефективність. Важливою умовою реалізації механізмів забезпечення гендерної рівності в Міністерстві внутрішніх справ є її постійний характер та ефективність. Основна роль механізмів забезпечення гендерної рівності в Міністерстві внутрішніх справ полягає у розробці та реалізації стратегій забезпечення рівності прав та можливостей, а також у моніторингу виконання програм і проєктів, спрямованих на поліпшення становища жінок і чоловіків у процесі реалізації покладених на них завдань та функцій. Механізми забезпечення гендерної рівності в Міністерстві внутрішніх справ виступають каталізатором інтеграції гендерної проблематики в системи прийняття рішень та управління у правоохоронних органах [7, с. 188]. Досягнення цілей і завдань щодо забезпечення принципу гендерної рівності в Міністерстві внутрішніх справ не є підставою для припинення дії відповідних механізмів. Ефективність механізму – це співвідношення між його функціонуванням та фактично досягнутими цілями.

Наведений вище перелік ознак механізмів забезпечення гендерної рівності в Міністерстві внутрішніх справ не є вичерпним і здебільшого описує відповідну

модель їх організації, а не фактичну. В Україні вона наразі не є досконалою, оскільки існують розбіжності між національними структурами та деякими з цих ознак.

Список використаних джерел:

1. Данильян О. Г., Тараненко В. М. Філософія: підручник. Харків: Право, 2012. 312 с.
2. Наливайко Л. Р. Державний лад України: теоретико-правова модель: монографія. Харків: Право, 2009. 600 с.
3. Білодід І. К. Словник української мови: в 11 т. Київ: Наук. думка, 1978. Т. 9: С. 916 с.
4. Сорока К. О. Основи теорії систем і системного аналізу: навч. посібник. Харків: ХНАМГ, 2004. 291 с.
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел та ін. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. 1728 с.
6. Стратегія гендерної рівності Ради Європи на 2018-2023 роки. URL: <https://rm.coe.int/prems-041318-gbr-gender-equalitystrategy-2023-ukr-new2/16808b35a4>. (дата звернення: 30.03.2024)
7. Цікул І. В. Гендерні аспекти формування паритетної демократії в Україні: дис канд. політ. наук. Чернівці, 2009. 237 с.

КИРИЧЕНКО Вікторія,
здобувач вищої освіти
навчальної групи ДР - 241
2 курсу ННІППФПНП
Науковий керівник:
ЛОГІНОВА Марина,
викладач кафедри цивільного права та

процесу Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

ЕКОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Війна Росії проти України, що розпочалася 24 лютого 2022 року, спричинила не лише жахливі людські страждання, але й значну шкоду довкіллю. Масштабні бойові дії, обстріли та руйнування промислових об'єктів, інфраструктури та природних ресурсів матимуть довгострокові екологічні наслідки, забруднення повітря, води та ґрунтів, руйнування екосистем та інші проблеми стають складною реальністю для українського суспільства. Через те вивчення екологічних наслідків війни в Україні у 2024 році має велике значення для розуміння масштабів проблеми та розробки стратегій відновлення природних ресурсів та забезпечення сталого розвитку.

Війною охоплено близько 3 мільйонів гектарів лісу в Україні, а це майже третина лісового фонду нашої держави. Деякі з них – втрачені назавжди [1]. Приблизно 23,3 тисячі гектарів лісів випалено. «Бойові дії наразі відбуваються в східних та південних областях України. Для цих регіонів характерна низька лісистість. Але тут ліси виконують захисні функції. Знищення та пошкодження їх позначиться на кліматі цих регіонів та може призвести до значних ерозійних процесів. Зокрема, на півдні України наслідками можуть бути вітрова ерозія та опустелювання. Це, звичайно, вплине на сільське

господарство», – розповів міністр довкілля та природних ресурсів Руслан Стрілець [2].

У 2024 році повітря в Україні продовжує бути забрудненим через воєнні дії та інші фактори. Викиди токсичних речовин із вибухівок, вогнепальна діяльність та руйнування інфраструктури призводять до значного забруднення атмосферного повітря, що негативно впливає на здоров'я населення та екологічний стан регіонів.

Водні ресурси України також піддаються серйозному забрудненню внаслідок воєнних дій. Руйнування промислових об'єктів, залізниць та інфраструктури призводить до викидів токсичних речовин та нафтопродуктів у водні джерела, що загрожує водним екосистемам та здоров'ю людей.

Крім того, воєнні дії в Україні призводять до серйозного руйнування природних екосистем. Знищення лісів, втрата біорізноманіття та загроза вимирання деяких видів рослин та тварин стають серйозними проблемами, які потребують негайного врегулювання

Усі ці фактори можуть призвести до таких наслідків, як: зростання ризиків для здоров'я людей (забруднене повітря, вода та ґрунт можуть призвести до зростання захворювань, алергій та інших проблем зі здоров'ям); деградація екосистем (забруднення та знищення природних ресурсів можуть призвести до деградації екосистем, втрати біорізноманіття та порушення природних процесів); зміна клімату (викиди парникових

газів, унаслідок війни, можуть посилювати зміну клімату та призвести до непередбачуваних наслідків).

З урахуванням проведеного аналізу можна так класифікувати негативні наслідки військових дій на екологію та навколишнє середовище:

1. Забруднення ґрунту, повітря та води.
2. Знищення лісів та господарських угідь.
3. Знищення флори та фауни заповідних територій.
4. Зміна біогеохімічного балансу територій.
5. Нанесення шкоди здоров'ю людини.

Тож задля запобігання екологічної катастрофи на території України необхідно буде об'єднати зусилля, скоординувати роботу громадськості, науковців, екологів, державних установ, міжнародних організацій [3].

Екологічні наслідки війни в Україні є значними та матимуть довгостроковий вплив на довкілля, здоров'я людей та економіку країни. Потрібні значні зусилля та ресурси для відновлення довкілля, а також для запобігання подібним катастрофам у майбутньому. Треба розробити та впровадити комплексні програми з відновлення довкілля після війни, створити ефективні системи моніторингу та контролю за станом довкілля, залучити міжнародну допомогу для відновлення довкілля та екосистем, а також підвищити екологічну свідомість та відповідальність. На даний час, доки продовжується війна в Україні, спрогнозувати всі можливі екологічні негативного впливу війни на довкілля не-

можливо. Потрібно думати вже зараз, як нам врятувати екологічну ситуацію для майбутніх поколінь, адже відновлення довкілля потребуватиме десятків років.

Список використаних джерел:

1. Росія завдала збитків довкіллю України на понад 1,35 трильйона. *Економічна правда*. URL : <https://www.epravda.com.ua/news/2022/11/6/693509>.

2. Бомба сповільненої дії: чому світ не може ігнорувати екологічні наслідки війни в Україні. *Українська правда*. URL : <https://life.pravda.com.ua/columns/2022/06/22/249216>.

3 Стрельник В. В. Екологічні загрози у зоні Операції Об'єднаних сил. *Юридичний науковий електронний науковий журнал*. 2018. № 6. С. 178-180. URL: <http://www.lsej.org.ua/62018/48.pdf>.

КАРПЕНКО Артем,
а'дьюнкт 2 курсу Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ІННОВАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗВО ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВИЯВЛЕННЯ ТА ЗАПОБІГАННЯ НАРКОЗЛОЧИНІВ У КІБЕРПРОСТОРІ

За останні десятиліття цифрова трансформація дуже активно набирає обертів. Однією з ключових характеристик є збільшення доступності та швидкості обміну інформацією, завдяки широкому поширенню інтернету та мобільних технологій. Цифрова трансформація передбачає впровадження автоматизованих та інтелектуаль-

них систем у бізнес-процеси. Штучний інтелект, аналітика даних, хмарні технології та інші інновації допомагають оптимізувати виробничі процеси, знижувати витрати та підвищувати якість послуг. Окрім цього, неможливо недооцінити вплив інтернету на процес освіти, науки, відпочинку, спілкування. Цифровий розвиток, окрім безлічі позитивних аспектів, викликав збільшення небезпек для користувачів. Зростаюча залежність від цифрових технологій прямо пропорційно призводить до збільшення кіберзагроз [2, с. 11].

Згідно зі Звітом про результати роботи Департаменту кіберполіції НПУ у 2022 р., показники такі: припинено діяльність 23 організованих груп і злочинних організацій, що діяли в кіберпросторі. До складу зазначених угруповань входив 81 учасник (23 організатори та 51 активний виконавець), якими вчинено 269 кримінальних правопорушень (далі – КП): 12 – у сфері обігу наркотичних засобів[1].

Відповідно до звітів Національної поліції України (далі – НПУ): у 2021 р. виявлено на 30 % більше фактів збуту наркотичних речовин, з яких майже 1 900 (або кожен п'ятий) вчинено з використанням мережі Інтернет [3]; у 2022 р. – 9 900 задокументованих збутів наркотичних речовин, 1 669 – вчинено з використанням мережі Інтернет (або кожен шостий) [4]. Оцінити масштаби наркозлочинності в кіберпросторі складно через високу латентність та складність виявлення й документування.

Щодо окремо областей, то аналіз звітів ГУНПН за 2022 р. надає такі показники КП передбаченого ст. 307 КК України «Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів» [9]: Кіровоградська область – 325 випадків (7 інтернет-магазинів; 23 особи здійснювали збут через інтернет)[6]; Житомирська – 526 (в основному через месенджери) [5]; Івано- Франківська – 296 (37 КП – збут наркотиків через Інтернет-мережу) [8]; Львівська – 456 (кожен третій збут через інтернет, в основному через месенджер) [7].

З 2020 року по 2021 рік кількість користувачів мережі Інтернет збільшилася на 2 млн осіб і склала 30 млн користувачів, що становить 72 % населення України [11]. Потрапити в «глибокий» або «чорний» інтернет можна лише через спеціальний браузер, що гарантує анонімність. Знайти користувача браузера неможливо, адже його IP-адреса, за якою можна відстежити місце-знаходження, змінюється щосекунди, показуючи будь-яку точку на планеті. Цим і користуються наркоторговці та їхні клієнти. Образ метушливого наркоторговця в каптурі, який пропонує придбати «кайф» із внутрішніх кишень пальта, залишився хіба в кінематографі. Тепер просунуті наркобарони сидять за комп'ютером [10]. Як приклад, в Івано-Франківську купити наркотики так само легко, як і замовити піцу. Торгівля через інтернет зробила наркоторгівлю доступною кожному. Мережа

кишить наркочатами, які стали особливо популярними серед неповнолітніх. Підлітки там і купують наркотики, і працевлаштовуються наркокур'єрами. В інтернеті можна купити будь-який наркотик усього кількома кліками. Здебільшого використовують месенджер Telegram або спеціалізовані сайти, яких є вдосталь. Далі треба лише зробити замовлення, оплатити через електронний гаманець або поповнити рахунок телефону. Після цього клієнту надсилають фото «закладки» з точними координатами місця, де захований пакунок із наркотиками. Залишається лише забрати його. При цьому ніхто ні з ким не перетинається особисто [12].

Open-Source Intelligence (OSINT) – це процес збору, аналізу і використання інформації, яка відкрито доступна. Ця інформація може бути отримана з різних джерел, таких як вебсайти, соціальні мережі, публічні бази даних, новинні ресурси, блоги тощо. Основна мета OSINT – зібрати релевантну інформацію для подальшого аналізу і прийняття рішень. Цей підхід застосовується в різних сферах, включаючи правоохоронну діяльність, розвідку, бізнес-аналітику, кібербезпеку та ін. У сучасних умовах, коли велика кількість інформації публікується онлайн, OSINT стає важливим інструментом для здійснення різних видів аналізу та досліджень [2, с. 98]. Навичок отримувати інформацію з різних джерел здобувачі ЗВО із специфічними умовами навчання не мають, хоча більшість вільного часу проводять в Інтернет-просторі. То-

му OSINT, ми вважаємо, є дієвою інновацією процесу навчання у ЗВО зі специфічними умовами навчання.

Маємо приклад дієвого співпраці. Так у 2021 р. НПУ спільно з представниками ХНУВС заблокували 2 900 на-ркотелеграм-каналів за допомогою чат-боту «Стоп Наркотик» [3]. В Івано-Франківській області в месенджері «Телеграм» створено канал «Drag Hunters IF», метою якого є співпраця громадян та працівників поліції, спрямована на виявлення випадків розповсюдження наркотичних засобів [8].

Ефективність заходів запобігання та протидії нарко-злочинності в кіберпросторі можна досягнути, система-тично аналізуючи різні її прояви, зіставляючи різні дже-рела інформації, що дозволить виявляти діяльність на-ркозлочинців, системну закономірностей їх поведінки та різні бази ідентифікації останніх за участю здобувачів ЗВО зі специфічними умовами навчання.

Список використаних джерел:

1. Звіт про результати роботи Департаменту кіберполіції у 2022 році: офіційний сайт Кіберполіції України. URL: <https://cyberpolice.gov.ua/news/zvit-pro-rezultaty-roboty-departamentu-kiberpolicziyi-u--rocz-969//>.
2. Організація розкриття шахрайств, учинених у кібер-просторі: монографія/ Шевчишен А. В. та ін.; за заг. ред С. С. Вітвіцького. Київ: Алерта, 2023. 200 с.
3. Звіт Національної поліції України про результати робо-ти у 2021 році: вебпортал. URL : https://www.kmu.gov.ua/stor-age/app/sites/1/17-civik-2018/zvit2021/Zvit_NPU_2021_.pdf.

4. Звіт Національної поліції України про результати роботи у 2022 році: вебпортал. URL : https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit2022/Zvit_polic_2022.pdf.

5. Головне управління Національної поліції у Житомирській області: вебпортал. URL: <https://zt.npu.gov.ua/diialnist/zvitnist/richni-zvity>.

6. Головне управління Національної поліції у Кіровоградській області: вебпортал. URL: <https://kg.npu.gov.ua/diialnist/zvitnist/richni-zvity>.

7. Головне управління Національної поліції у Львівській області: вебпортал. URL: <https://lv.npu.gov.ua/zvitnist>.

8. Головне управління Національної поліції у Івано-Франківській області: вебпортал. URL: <https://if.npu.gov.ua/diialnist/zvitnist/richni-zvity>.

9. Кримінальний кодекс України. Закон України від 05.04.2001. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

10. Наркобарони тепер сидять за комп'ютерами: вебсайт. URL: <https://wz.lviv.ua/life/199000-narkobarony-teper-sydiat-za-kompiuteramy>.

11. Аналіз використання мережі Інтернет в Україні 2022 рік: вебсайт. URL: <https://pro-consulting.ua/ua/issledovanie-rynka/analiz-ispolzovaniya-interneta-v-ukraine-2022-god>.

12. Наркотики замовляли: вебсайт. URL: <https://gk-press.if.ua/narkotyky-zamovlyaly>.

КИСЕЛЬОВА Єлизавета,
курсантка ННІП та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції України
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

Науковий керівник:
ЛОГІНОВА Марина,
викладач кафедри цивільного права та
процесу Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

ВПЛИВ ДЕРЖАВИ НА ПРАЦЮ: НОРМАТИВНЕ ЗАКРІПЛЕННЯ ТА ПОТРЕБА В УКРАЇНІ

Праця – історично усталений, невід’ємний елемент функціонування суспільства, потреба в здійсненні якої не перестала бути необхідною ані в процесі машинізації праці, ані у зв’язку з цифровізацією сучасного суспільства та впровадженні технологій штучного інтелекту, яке, за прогнозами фахівців, буде здатний замінити живу людину як робітник.

Вплив держави на більшість суспільних процесів важко недооцінити, адже значна частина процесів пов’язана з виникненням прав та обов’язків між учасниками таких правовідносин, що зумовлює потребу залучення регулятора, певним чином арбітра в обличчі держави, зокрема суду, який у випадку порушення прав та свобод або недотримання встановлених зобов’язань учасниками переважної більшості правовідносин встановлює баланс, поновлюючи порушені права та застосовуючи відповідні заходи державного впливу на порушників у таких правовідносинах. Не є винятком і трудові правовідносини. Проте участь держави не лише пов’я-

зана із захистом охоронюваних прав та свобод учасників конкретних правовідносин, але й у стимулюванні певної поведінки населенням нашої держави, здійсненні сприянню розвитку окремих напрямів життєдіяльності суспільства, зокрема й праці. Зазначене нами твердження віднаходить своє нормативне висвітлення у змісті абз. 2 ст. 43 Конституції України, у якій визначено, що держава створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності, реалізовує програми професійно-технічного навчання, підготовки і перепідготовки кадрів, відповідно до суспільних потреб [1].

Тобто, основним законом України закріплено пріоритет держави та галузеве спрямування на створення умов для реалізації громадянами держави свого конституційного права на працю. Відповідним відомством, на яке покладається завдання забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері праці, зайнятості населення, трудової міграції, трудових відносин, соціального діалогу [2] є Міністерство економіки України, зазначена сфера відповідальності покладається на вказане відомство, відповідно до п. 3 положення про Міністерство економіки України.

Дослідження ринку праці, механізму його регулювання, включаючи його особливості, визначається роллю праці в будь-якій соціально-економічній системі як цілісного інституту, через що постає питання про ціну

праці, зайнятість населення і т.ін. У даний час ціна праці така, що вона не завжди забезпечує нормальне відтворення робочої сили. Одночасно ціна праці робить вплив на споживацький попит, тобто низька ціна праці виступає стримуючим чинником економічного зростання. Загострення проблем безробіття виражене в її диференціації і в плані матеріальної допомоги, підготовки кадрів, їх подальшого трудовлаштування [3, с. 70]. Запропоновані В. Дружиніною твердження, які викладені вище, підтверджують не лише суспільну, а й соціально-економічну потребу в здійсненні певного чину впливу держави на регулювання трудових правовідносин та праці загалом.

Кодекс законів про працю (далі – КЗпП) регулює трудові відносини всіх працівників, сприяючи зростанню продуктивності праці, поліпшенню якості роботи, підвищенню ефективності суспільного виробництва і піднесенню на цій основі матеріального і культурного рівня життя працівників, зміцненню трудової дисципліни і поступовому перетворенню праці на благо суспільства в першу життєву потребу кожної працездатної людини [4]. Зазначений нормативний акт є фундаментально значущим, адже він містить переважну більшість тих аспектів, що унормовують трудові правовідносини та містить ті норми, що за своєю сутністю й є тим самим регулятивним впливом на працю з боку держави.

Важливо зазначити, що, безумовно, з метою реалізації та дотримання встановлених та загальноприй-

нятих прав та свобод населення, держава має унормувати питання оплати праці (Глава VII КЗпП), робочого часу та його тривалості (Глава IV КЗпП), безпеки праці та охорони здоров'я працівників (Глава XI КЗпП та Закон України «Про охорону праці»). Здійснення заходів державного контролю та впливу на вказані елементи праці сприяє запобіганню експлуатації робітників і забезпечення відповідного ставлення роботодавця до своїх працівників, і виконання встановлених законодавцем вимог у сфері трудових правовідносин. Це може включати податкову політку, норму законодавства щодо порядку працевлаштування, звільнення та оплати праці, а також контроль над умовами праці. Забезпечення соціальної справедливості: державне керування персоналом може сприяти скороченню соціальних нерівностей шляхом встановлення мінімальної оплати праці, гарантованих виплат у разі безробіття та інших соціальних питань. Гідна праця, її гарантування в державі – це ключова складова сучасного розуміння соціальної справедливості в демократичному суспільстві [5, с. 133].

Отже, підсумовуючи, зазначимо, що важливою складовою в контексті реалізації прав і свобод людини та громадянина як учасника трудових правовідносин – є здійснення відповідного впливу з боку держави, яке віднаходить свій вияв в унормуванні норм певної поведінки як працівника, так і роботодавця, встановлює

певні вимоги щодо умов праці, тривалості робочого дня та їх кількості, здійсненні оплати праці та її охорони тощо, а тому вкрай важливо, щоб держава належним чином здійснювала регуляторну діяльність, пов'язану із захистом прав та інтересів учасників трудових правовідносин.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>. (дата звернення: 04.03.2024).

2. Питання Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства : Постанова Каб. Міністрів України від 20.08.2014 р. № 459 : станом на 28 груд. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/459-2014-п#Text>. (дата звернення: 04.03.2024).

3. Дружиніна В. Механізм державного регулювання ринку праці: теоретичний аспект. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2010. Т. 4. № 4. С. 67–71.

4. Кодекс законів про працю України : Кодекс України від 10.12.1971 р. № 322-VIII : станом на 24 груд. 2023 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>. (дата звернення: 04.03.2024).

5. Щербина В. І., Соцький А. М. Трудове право України: Підручник / В. І. Щербина, А. М. Соцький. Чернівці: Технодрук, 2021. 552 с.

КРИВОРОДЬКО Маргарита,
здобувач освітнього ступеня «магістр»,
група 501/23-(П)-М-Б, факультет № 1,

Донецького державного університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

КОВАЛЕНКО Наталія,
викладач кафедри загальноправових дисциплін
факультету № 3 Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД ТА ПРОБЛЕМАТИКА ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Право на справедливий суд є однією із найважливіших гарантій прав людини та основоположних свобод, становлячи важливий елемент правового порядку, який забезпечує не лише справедливість у кожному конкретному випадку, але й визначає взаємовідносини між громадянами та державою.

У сучасному суспільстві України право на справедливий суд набуває особливої актуальності через системні проблеми, які впливають на функціонування судової системи України. Це одна з найпоширеніших статей прав людини, яка стає предметом обговорення та суперечок як на внутрішньому, так і на міжнародному рівнях сьогодення. Право на справедливий суд закріплено в ряді ключових правових документів України, таких як:

- у ст. 55 Конституції України говориться таке: «Кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів

місцевого самоврядування, посадових і службових осіб» [1];

- у ч. 1 ст. 6 «Право на справедливий суд» Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод закріплено, що: «Кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення» [2];

- у Кримінальному, Цивільному та Адміністративному процесуальних кодексах України містяться положення, що регулюють права, гарантії та обов'язки осіб у кримінальному, адміністративному та цивільному судочинстві відповідно.

Значущість цього питання відображається в тому, що все більше громадян України обирають звертатися для захисту саме до Європейського суду з прав людини, скаржачись на порушення їх прав на справедливий суд на національному рівні. Рішення Європейського Суду з прав людини, такі як: «Потапенко проти України», «Мельник проти України», «Мартиненко та інші проти України», «Бочан проти України», «Трегубенко проти України», «Фуклев проти України», «Науменко проти України», «Полтораченко проти України», «Тімотієвич проти України», «Совтрансавто-Холдинг проти України», «Агрокомплекс проти України», «Странніков

проти України» та інші, свідчать про наявність проблем та недоліків у виконанні країною своїх міжнародних зобов'язань та наявність різних видів порушень права на справедливий суд в Україні, гарантованого ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Така тенденція вказує на те, що в сучасній Україні існує ряд недоліків, пов'язаних із забезпеченням права на справедливий суд, найбільш значимими з яких є:

- проблематика незалежності судової системи у вигляді впливу зовнішніх чинників, а саме політичного тиску чи корупції, що може підірвати об'єктивність судових рішень, загрожувати недоторканості суддів, а також зменшити довіру громадян до судових установ і становити серйозну загрозу для правосуддя в цілому. Утвердження та захист принципу незалежності є важливою складовою для реформи судової системи. Крім зазначеного, запобігання корупції в судовій системі та покарання винних є важливим завданням для забезпечення справедливості та гарантування права на справедливий суд.

- у деяких випадках існують проблеми з якісною та доступною правовою допомогою, а також доступністю судових послуг для різних соціальних груп, особливо для тих, хто не має достатньо ресурсів, що в подальшому можуть обмежувати можливість громадян використувати свої права в суді. Розвиток системи правової допомоги та інших механізмів правозахисту є важливою

складовою для забезпечення справедливого судочинства, яка потребує подальшого вдосконалення. Крім зазначеного, ключовим аспектом забезпечення права на справедливий суд є забезпечення того, щоб вартість правових послуг та процедур була доступною для всіх верств населення, що може включати систему безкоштовної правової допомоги для осіб із низьким рівнем доходу.

- недостатнє дотримання принципу розгляду справи в розумний строк, який є важливим аспектом права на справедливий суд. Затягування судових процесів може призводити до невиправданої тривоги та стресу для сторін справи, а також підриває довіру громадян до судової системи. Вирішення цього питання вимагає створення ефективних механізмів управління судовими процесами, підготовку висококваліфікованих працівників та забезпечення адекватних ресурсів для роботи судів.

- відсутність прозорості та відкритості судових процесів залишаються актуальними на теперішній час. Забезпечення доступу до судових засідань, а також до судових рішень, відіграє ключову роль у підтриманні довіри до правосуддя та підвищенні ефективності судової системи. Необхідно вдосконалити механізми інформаційної відкритості та забезпечення розуміння громадськістю судових процесів (н-д, шляхом введення програм правової освіти).

Отже, для подальшого вирішення проблем права на справедливий суд в Україні важливо вживати комплексні заходи та системні зусилля, такі як судові реформи, поліпшення інфраструктури судової системи, збільшення фінансової доступності правових послуг та підвищення рівня правової освіти серед населення. Тільки шляхом подолання зазначених недоліків можна створити справедливий та ефективний судовий механізм, який відповідатиме високим стандартам захисту прав людини та забезпечить реальний доступ до юстиції для всіх громадян.

Список використаних джерел:

1. Конституція України, 1996 за ред. від 01.01.2020, ст. 55.
URL : [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-D0%B2%D1%80#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-D0%B2%D1%80#Text). (дата звернення 24.01.2024).
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини), за ред. від 01.08.2021, ст. 6. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text. (дата звернення 24.01.2024).

КОРОЛЬ Сергій,
курсант 3-го курсу Інституту підготовки
юридичних кадрів для Служби безпеки України
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
(м. Харків, Україна)

Науковий керівник:

БІЛОУСОВ Євген,

професор, доктор юридичних наук,
доцент кафедри права Європейського Союзу
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
(м. Харків, Україна)

ДОСВІД ІЗРАЇЛЮ В СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ Й ОБОРОНИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТАХ

Ізраїль – одна з найбільш мілітаризованих держав на Близькому Сході. Наступного дня після проголошення незалежності Держави Ізраїль п'ять арабських країн розпочали воєнні дії проти Ізраїлю. Розпочалася запекла боротьба за незалежність новоствореної держави, але ізраїльська армія довела свою ефективність у протистоянні з ворогами.

Армія оборони Ізраїлю брала участь у всіх збройних конфліктах, де був задіяний Ізраїль. Оскільки Ізраїль межує з недружніми сусідніми державами, вони постійно здійснюють провокації на своїх кордонах і відкрито починають війну проти Ізраїлю. Тому Армія оборони Ізраїлю реагує на різні види загроз, які завдають шкоди безпеці Держави Ізраїль.

Ізраїль також підтримує тісні відносини зі Сполученими Штатами Америки у сфері науково-технічного співробітництва, зокрема в розробці винищувача F-15I, тактичних високо енергетичних лазерів і системи про-

тиракетної оборони «Стріла». Армія оборони Ізраїлю з 1967 року зберігає оперативний ядерний потенціал, який, імовірно, налічує від 80 до 400 боєголовок, хоча це лише припущення деяких джерел, оскільки ізраїльське керівництво не робило жодних офіційних заяв про наявність ядерної зброї [1, с. 1].

Дуже важливим елементом системи оборони і безпеки країни є Сили спеціальних операцій (ССО) як частина системи стримування, на додаток до звичайних і воєнізованих сил, що належать до різних державних структур і видів армій, які також відповідають за боротьбу з тероризмом.

Сили спеціальних операцій Армії оборони Ізраїлю були створені для виконання розвідувальних і спеціальних місій у мирний і воєнний час як всередині країни, так і за її межами. Військові аспекти доктрини національної безпеки Ізраїлю – стримування, раннє попередження, запобігання і захист – відповідають Стратегії оборони Ізраїлю, яка визначає напрям змін і використання ЦАХАЛу. Прийнята 13 серпня 2015 року, вона звертає увагу на зміни в навколишньому середовищі країни, а саме на одночасне зниження ризику конфронтації з регулярними військами сусідніх країн і зростання асиметричних загроз із боку терористичних організацій і сил, підтримуваних Іраном. Військові аспекти ізраїльської доктрини національної безпеки (стримування, раннє

попередження, запобігання і оборона) включають такі принципи:

- дотримання оборонної стратегії безпеки, що базується на забезпеченні існування Ізраїлю, створенні ефективного стримування, нейтралізації загроз (у разі необхідності) та уникненні конфронтації. Концепція превентивних військових операцій, заснована на передумові, що лише оборона не може перемогти ворога. Тому доцільно діяти на випередження, щоб чітко визначити цілі військових операцій. Збройні сили повинні використовуватися для досягнення політичних цілей, але з повагою до міжнародного права (включаючи, зокрема, правила ведення війни) і легітимності Держави Ізраїль;

- Стратегічне співробітництво шляхом зміцнення відносин із США і розвитку стратегічних відносин з іншими великими державами;

- посилення регіональної видимості Ізраїлю шляхом активізації мирних зусиль і збільшення потенціалу для співпраці з поміркованими силами в регіоні;

- підвищення регіонального авторитету Ізраїлю за рахунок збереження відносної переваги, заснованої на якості його населення, передових технологічних можливостях (у сфері озброєнь) і різних видах розвідувальної діяльності [2, с. 2].

Основними завданнями АОІ є захист територіальної цілісності країни, забезпечення безпеки населення, реалізація політики національної безпеки та захист національних інтересів. У військовій сфері АОІ має досягати

цих цілей, завдяки своїй здатності протидіяти загрозам, стримувати потенційних супротивників, запобігати і пом'якшувати загрози та захищати національну територію (як у стратегічному, так і в цивільному контексті). Одним із ключових принципів застосування ізраїльських збройних сил, відображених у стратегії, є дії, спрямовані на ослаблення противника і зменшення його можливостей, як спосіб запобігання конфронтації і стримування. Одним із ключових принципів застосування ізраїльських збройних сил є ослаблення противника і зменшення його можливостей як спосіб запобігання і стримування конфронтації.

Це передбачає вжиття превентивних і активних заходів до виникнення кризи, щоб не допустити зростання потенціалу противника до рівня, коли він зможе кинути Ізраїлю воєнний виклик. Аналіз подій навколо Ізраїлю за останні 50 років показує, що військово-політичне керівництво країни обрало саме такий активний підхід для забезпечення власних стратегічних інтересів у сфері національної безпеки. Це має досягатися як за рахунок відкритих дій (тобто посилення стримування), так і за рахунок прихованих дій. Своєю чергою, у разі виникнення кризи або війни, передбачається швидке маневрування силами та нанесення точних ударів, які змусять противника відмовитися від застосування військової сили. Таким чином, активні заходи проти дії в АОО включають спеціальні операції та дії в глибині по-

зицій противника з метою його розгрому (разом із мобільністю сил, вогневими ударами із застосуванням широкого спектру засобів та кібернетичними операціями) як у кризові, так і у воєнні часи. У цьому контексті планується розвивати спроможності силі засобів спеціального призначення до проведення широкомасштабних спеціальних операцій проти угруповань противника шляхом:

- планування та проведення спеціальних операцій у зонах бойових дій та районах проведення операцій;
- проведення раніше не запланованих спеціальних операцій;
- створення «банку» заздалегідь спланованих спеціальних операцій;
- стандартизації спеціального обладнання, озброєння та оперативної доктрини (спільної термінології) серед сил спеціального призначення для підтримки спеціальних операцій із залученням ключових сил спеціального призначення.

Ці положення демонструють важливість спецпідрозділів в Армії оборони Ізраїлю і свідчать про те, що на момент публікації Оборонної стратегії спецпідрозділи не мали доктринального документа, у якому чітко визначалися б питання проведення спеціальних операцій [2, с. 3].

Ізраїльська розвідка займається діяльністю, яка зазвичай належить до компетенції спецслужб, наприклад, викраденням або ліквідацією певних осіб. Це, безсумні-

вно, пов'язано з тим, що Ізраїль перебуває в рутинній ситуації безпеки, яка дуже відрізняється від мирної ситуації. Сюди входять відносини з Сирією та Іраном, а також загрози з боку організацій, які вважаються терористичними.

Підсумовуючи вищесказане, можна сказати що, досвід Ізраїлю в секторі безпеки й оборони в умовах війни та збройних конфліктах є яскравим прикладом для України. Оскільки Україна, на жаль, на даний момент перебуває у збройному конфлікті проти росії, такий досвід може суттєво вплинути на перебіг подій. Відносини між Україною та Ізраїлем є дружніми, незважаючи на віддаленість обох країн, які співпрацюють в різних сферах, зокрема у військовій.

Список використаних джерел:

1. Армія оборони Ізраїлю. Вікіпедія: Вебсайт: URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Армія_оборони_Ізраїлю#Доктрина. (дата звернення: 11.04.2024).

2. Як Ізраїль забезпечує оборону та безпеку країни за допомогою спецпризначенців. Ч. 1. *Defense Express: Вебсайт* URL : https://defence-ua.com/army_and_war/jak_izrajil_zabezpechuje_oboronu_ta_bezpeku_krajini_z_dopomogoju_spetspriznachentsiv_ch1-4062.html. (дата звернення: 11.04.2024).

КОРШАК Леся,

курсант ННІ №1 207 навчальної групи
Національної академії внутрішніх справ
(м. Київ, Україна)

Науковий керівник:

СТРЕЛЬЧЕНКО Оксана,

доктор юридичних наук, професор

професор кафедри публічного управління та
адміністрування Національної академії
внутрішніх справ
(м. Київ, Україна)

ПЕСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗАХИСТУ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ЯК ОСНОВНОЇ СКЛАДОВОЇ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

Російська агресія проти України створила безпрецедентні виклики для функціонування вітчизняного агропромислового комплексу. В умовах бойових дій постраждали сотні тисяч гектарів посівних площ та сільськогосподарських угідь, руйнується матеріально-технічна база галузі, порушуються ланцюги постачання продовольства. Це ставить під загрозу продовольчу безпеку України. Метою є надання рекомендацій органам державної влади та місцевого самоврядування щодо невідкладних заходів з охорони агропромислового комплексу в умовах бойових дій. Актуальність питання зумовлена стратегічним значенням АПК для економіки та обороноздатності країни.

У завданнях ставиться розкрити проблему розробки ефективної системи управлінських рішень органів публічної влади, спрямованих на збереження виробничого потенціалу сільського господарства, захист об'єктів харчової та переробної промисловості, логістичної інфраструктури. Від цих них залежатиме здатність України

прогодувати населення та Збройні Сили в умовах тривалої війни.

В умовах воєнного стану агропромисловий комплекс опинився під загрозою, тому органи державної влади мають невідкладно вжити заходів для захисту сільськогосподарських угідь, підприємств харчової та переробної промисловості. Насамперед слід забезпечити фізичну охорону стратегічно важливих об'єктів АПК і запровадити суворий пропускний режим [1]. Крім того, у зонах активних бойових дій доцільно евакуювати техніку та майно сільгоспвиробників у безпечніші регіони. Держава має компенсувати понесені ними збитки. Водночас треба нарощувати виробництво в областях, де немає безпосередньої загрози. У сфері логістики і збуту доречно запровадити податкові пільги для підприємств АПК. Це дозволить утримати ціни на продукти харчування та знизити ризики продовольчої кризи. Крім цього, важливо забезпечити безперешкодне транспортування товарів аграрного сектору через територію України та за кордон.

Для мінімізації втрат сільськогосподарської продукції через пошкодження інфраструктури, органам місцевого самоврядування варто сформулювати оперативні бригади з ремонту доріг, мостів, складських приміщень тощо. Кошти на ці заходи можуть надаватися як із держбюджету, так і з програм міжнародної технічної допомоги. За умов воєнного стану забезпечення без-

пеки АПК має стати стратегічним завданням органів публічного адміністрування всіх рівнів. Від його вирішення залежатиме продовольча безпека країни в цілому.

Протягом усього періоду незалежності України у сфері охорони навколишнього середовища, було прийнято різноманітні нормативно-правові акти різної юридичної сили та спрямування. Проте, у контексті охорони довкілля під час воєнного стану, конкретний закон України № 2132-IX від 15 березня 2022 року «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо діяльності у сфері довкілля та щодо цивільного захисту на період дії воєнного стану та у відбудовний період» є кроком важливим і невідкладним [3].

Систему заходів щодо охорони навколишнього середовища та цивільного захисту на період воєнного стану і відбудовного періоду можна поділити на два блоки.

По-перше, загальні заходи цивільного захисту під час війни та відбудовного періоду (ліквідація наслідків воєнних дій, відновлення інфраструктури, гуманітарне розмінування тощо).

По-друге, спеціальні заходи в галузі охорони довкілля (процедура оцінки впливу на довкілля, охорона тваринного світу) [3].

Основна сутність змін полягає в тому, що оцінка впливу на довкілля не вимагається для заходів цивільного захисту та ліквідації наслідків війни в умовах воєнного стану. Отже, забезпечення безпеки агропромисло-

вого комплексу має стати пріоритетом у діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування на період воєнного стану. Від ефективності запропонованих заходів залежатиме не лише продовольча безпека, але й обороноздатність країни загалом.

Ключовими напрямками охорони АПК в умовах бойових дій мають стати: фізичний захист стратегічних об'єктів, евакуація майна і техніки з небезпечних зон, підтримка логістичних ланцюгів, ремонт пошкодженої інфраструктури, компенсація збитків виробникам. Реалізація цих заходів потребуватиме залучення коштів як із державного та місцевих бюджетів, так і міжнародної технічної допомоги [2]. Виконання запропонованих рекомендацій дозволить мінімізувати втрати агропромислового комплексу під час війни та закласти основи для його швидкого відновлення в повоєнний період. Саме тому ці питання мають постійно перебувати у фокусі уваги органів публічного адміністрування.

Список використаних джерел:

1. Державний контроль за станом довкілля під час війни. URL : <http://epl.org.ua/announces/derzhavnyj-kontrol-za-stanomdovkillya-pid-chas-vijny>. (дата звернення: 06.04.2024).
2. Нечипоренко М. Відродження після війни. Світовий досвід економічного успіху для України. URL : <https://thepage.ua/ua/news/yaki-varianti-vidnovlennya-ukrayini-ye-upovoyennij-chas>.

3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо діяльності у сфері довкілля та щодо цивільного захисту на період дії воєнного стану та у відбудовний період : Закон України від 15 березня 2022 року № 2132-IX. *Офіційний вісник України*. 2022. № 66. С. 9. Ст. 3941. (дата звернення: 06.04.2024).

ЛІСНЯК Анастасія,
курсант 2 курсу Навчально-наукового інституту права та
підготовки фахівців для підрозділів
Національної поліції Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

ЛОГІНОВА Марина,
викладач кафедри цивільного права та
процесу Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

БЕЗПЕКОВЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ПРІОРИТЕТ ВНУТРІШНЬОЇ І ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Безпекове середовище – це фундаментальна основа для розвитку будь-якої держави. Воно забезпечує захист суверенітету, територіальної цілісності, економічного добробуту та прав громадян. З огляду на це, безпека стає пріоритетом як внутрішньої, так і зовнішньої політики.

Питаннями національної безпеки та оборони займа-лася низка провідних вітчизняних науковців, серед яких, зокрема, О. Бодрук, В. Горбулін, О. Їжак, О. Литви-ненко, Г. Перепелиця, І. Храбан, О. Хилько та інші.

До основних нормативно-правових актів, які регулюють сферу регулювання безпекового простору України, належать:

1. Конституція України [1].
2. Закон України « Про національну безпеку» [2].
3. Стратегія забезпечення державної безпеки [3].
4. Стратегія воєнної безпеки України [4].
5. Стратегія кібербезпеки України [5].
6. Стратегічний оборонний бюлетень України [6].
7. Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України [7].

Термін «безпекове середовище» у найширшому розумінні можна представити як сукупність активних дій, які зосереджуються в межах певної території з метою забезпечення безпеки людей, навколишньої сфери та держав в межах такої території.

Натомість, звертаючись до нормативного врегулювання, а саме указу Президента України №473/2021 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 серпня 2021 року «Про Стратегічний оборонний бюлетень України», зауважимо, що під безпековим середовищем пропонується розуміти сукупність суб'єктів, які впливають або можуть впливати на національні інтереси, становлять або можуть становити для них небезпеку, для нейтралізації якої необхідне залучення (застосування) сил оборони [6].

Як зазначає О. І. Хилько, найбільші загрози для сфери безпечного національного простору випромінюють саме внутрошньодержавні чинники, як-от: невключеність України до жодного інтеграційного об'єднання, геополітичне положення, та розмаїтість системи спільних цінностей та спільної ідентичності [7, с. 5]. Зокрема, на вну трішньому рівні безпекове середовище формується через комплекс заходів, спрямованих на:

1. Зміцнення обороноздатності, тобто розвиток силових структур, військово-промислового комплексу.
2. Боротьбу з тероризмом та організованою злочинністю, тобто удосконалення правоохоронної системи.
3. Забезпечення кібербезпеки.
4. Запобігання та ліквідація надзвичайних ситуацій, тобто створення ефективної системи реагування на природні та техногенні катастрофи.
5. Підвищення рівня життя громадян, що включає в себе економічне зростання, соціальна справедливість, доступ до якісних освіти та охорони здоров'я.

На зовнішньому рівні пріоритетами безпекової політики є:

1. Підтримка миру та безпеки на міжнародній арені, тобто участь у міжнародних організаціях, миротворчих операціях, дипломатичних ініціативах.
2. Налагодження співпраці з іншими державами для спільного вирішення безпекових проблем.
3. Просування економічних, політичних та культурних інтересів країни на міжнародній арені.

4. Протидія зовнішнім загрозам.

Отже, можемо дійти висновку, що безпечне середовище є необхідною умовою для сталого розвитку, демократії та прав людини та соціальної справедливості. Безпека – це динамічний процес, який потребує постійних зусиль з боку держави. Створення безпечного середовища – це спільне завдання влади та населення, яке потребує консолідації зусиль та єднання заради спільного блага.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР (поточна редакція від 01.01.2020) URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>. (дата звернення: 08.04.2024).

2. Закон України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. (поточна редакція від 31.03.2023) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>. (дата звернення: 08.04.2024).

3. Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 грудня 2021 року «Про Стратегію забезпечення державної безпеки»: від 16.02.2022 р. № 56/2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56/2022#Text>. (дата звернення: 08.04.2024).

4. Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року «Про Стратегію воєнної безпеки України»: від 25. 03.2021 р. № 121/ 2021. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#Text>. (дата звернення: 08.04.2024)

5. Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року «Про Стратегію кібербезпеки України»: від 26.08.2021 р. № 447/

2021. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/447/2021#Text>. (дата звернення: 08.04.2024)

6. Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 серпня 2021 року «Про Стратегічний оборонний бюлетень України» № 473/2021 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/473/2021#Text>. (дата звернення: 08.04.2024)

7. Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 18 червня 2021 року «Про Стратегію розвитку оборонно-промислового комплексу України»: від 20.08.2021 р. № 372/2021. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/372/2021#Text>. (дата звернення: 08.04.2024)

8. Хилько О. Л. Параметри безпекового середовища України. *Міжнародні відносини*. Серія: Політичні науки. 2014. № 3. С. 1-19.

ЛІСНЯК Анастасія,

курсант 2 курсу Навчально-наукового інституту
права та підготовки фахівців для підрозділів
Національної поліції Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

ЛОГІНОВА Марина,

викладач кафедри цивільного права та
процесу Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

**ГЛОБАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ БЕЗПЕКИ:
КОНФЛІКТ ЦІННОСТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Актуальність теми полягає в тому, що глобальне середовище безпеки стає все більш складним і динамічним в умовах сьогодення, тобто в умовах повномасштабного вторгнення. Зростаюча взаємозалежність країн, поява нових загроз, а також поглиблення конфлікту цінностей роблять його більш нестабільним. Найбільші конфлікти цього типу породжувалися під час протистояння двох світових соціально-економічних систем – соціалістичної та капіталістичної з відповідними системами цінностей.

Базовим принципом сучасного політичного мислення стає те, що формування дієвої системи стабільного світу можливе лише за умов реалізації концепції рівної безпеки для всіх людей, а не тільки для окремих держав або блокових структур. Ці уявлення є основою для імплементації принципу захисту прав людини як одного з головних у системі міжнародної безпеки [1, с. 123].

Так до основних конфліктів цінностей слід віднести:

1. Демократія проти авторитаризму, тобто зростає протистояння між демократичними країнами, які роблять акцент на свободі та правах людини, і авторитарними режимами, які ставлять пріоритетом стабільність і порядок. Наприклад, в умовах радянського режиму утверджувалася мілітарна психологія населення, особливо під час сталінської доби. Але пізніше офіційною ідеологією радянського керівництва стає принцип мирного співіснування та визнання існування разом із класовими

загальнолюдських цінностей, однаково притаманних обом світовим системам [1, с. 154].

2. Лібералізм та консерватизм. Поглиблюється розкол між ліберальними цінностями, такими як відкритість, толерантність і космополітизм, і консервативними цінностями, такими як традиціоналізм, націоналізм і релігійна ідентичність.

3. Індивідуалізм та колективізм, тобто посилюється протистояння між культурами, які ставлять пріоритетом права та свободи індивіда, і культурами, які роблять акцент на груповій ідентичності та відповідальності.

До наслідків конфлікту цінностей, на основі вищезазначеного, можемо віднести [3, с. 257] :

1. Зростання геополітичної напруженості: ціннісні розбіжності можуть призвести до посилення геополітичного суперництва, торгових війн і навіть військових конфліктів. Яскравим прикладом є події, які відбуваються наразі на території нашої країни. Криза, пов'язана із вторгненням країни-агресора на територію нашої держави, перебуває в центрі сьогоденної геополітичної напруженості.

2. Внутрішньополітична поляризація. Ціннісні розбіжності можуть призвести до посилення внутрішньополітичної поляризації, розколу суспільства та зростання екстремізму

Більшість дослідників сучасних процесів у сфері міжнародних відносин вважає, що національна безпека зараз не може бути гарантована без тісної співпраці із

впливовими міжнародними структурами безпеки суб-регіонального, регіонального та глобального рівнів. Але ефективність функціонування міжнародних структур безпеки значною мірою стримується недосконалістю існуючих механізмів міжнародного правопорядку, що ставить під питання міжнародне право загалом

Тому можемо дійти висновку, що конфлікт цінностей є серйозною проблемою для глобального середовища безпеки. Важливо вживати заходів для підтримки діалогу, взаєморозуміння та поваги до різноманітності, щоб знайти шляхи мирного співіснування в мінливому світі.

Список використаних джерел:

1. Прокопчук І. І. Конфлікт цінностей свобода/рівність в умовах демократичного транзиту: актуалізація політико-правової спадщини Алексіса де Токвіля. *Нова парадигма*, 2014, 119: 153-162.

2. Власова Тетяна Іванівна, Грабовська Ірина Миколаївна, Пшінько Олександр Миколайович. Конфлікт цінностей в середовищі українських еліт (філософсько-світоглядний зріз проблеми). 2020.

3. Іщук Наталія Василівна. Правова держава та держава правди: конфлікт цінностей? 2008.

МАТВІЙЧУК Андрій,
курсант 2 курсу Харківського національного
університету внутрішніх справ
(м. Харків, Україна)
Науковий керівник:
КОЛІСНИК Тетяна,

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри протидії кіберзлочинності
факультету №4 Харківського національного
університету внутрішніх справ
(м. Харків, Україна)

РОЛЬ STEM-ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ НАВИЧОК ТА КОМПЕТЕНЦІЙ ДЛЯ РОБОТИ ЗІ СКЛАДНИМИ ТЕХНІЧНИМИ СИСТЕМАМИ

Зміни, що відбуваються в суспільстві, спричиняють виклики на ринку праці, як щодо переліку професій, що істотно змінюється (виникають нові професії), так і щодо компетентностей працівників. Однією з найвпливовіших тенденцій, що спричиняють ці зміни, є глобалізація, автоматизація та роботизація всіх сфер життя суспільства. Розвиток національної економіки, зокрема виробництво «цифрових» продуктів, ставить перед сферою освіти завдання щодо генерування нових ідей і знань, створення нових технологій, розв'язання проблем, що можливо досягнути через впровадження проблемного навчання, створення на заняттях проблемних ситуацій для самостійного здобуття потрібних знань у процесі їх вирішення.

Система освіти, відповідно до вимог суспільства, повинна створити умови для розвитку певних компетентностей здобувачів, необхідних для успішної самореалізації, зокрема професійної, у подальшому житті в сучасному суспільстві. Одним зі шляхів зацікавлення здо-

бувачів у вивченні предметів природничо-математичного циклу, техніки, формування дослідницьких умінь, навичок співпраці в команді тощо є STEM-освіта.

STEM-освіта (науки, технології, інженерія та математика) відіграє важливу роль у формуванні навичок та компетенцій для роботи зі складними технічними системами. Ця освіта спрямована на розвиток особистості через формування компетентностей, природничо-наукової картини світу, світоглядних позицій і життєвих цінностей із використанням трансдисциплінарного підходу до навчання [1].

Роль STEM-освіти у формуванні навичок та компетенцій для роботи зі складними технічними системами включає:

1. Розвиток навичок розв'язання складних практичних проблем: STEM-освіта надає здобувачам можливість вчитися розв'язувати складні технічні проблеми, аналізувати їх та шукати ефективні рішення.

2. Критичне мислення: STEM-освіта сприяє розвитку критичного мислення, що є важливою компетенцією для роботи зі складними технічними системами. Здобувачі навчаються аналізувати й оцінювати інформацію, розробляти аргументовані думки та приймати обґрунтовані рішення.

3. Креативність: STEM-освіта стимулює розвиток креативних якостей здобувачів, що дозволяє їм знахо-

дити нові та нестандартні рішення для складних технічних проблем.

4. Організаційні та комунікаційні здібності: STEM-освіта навчає здобувачів працювати в команді, спілкуватися та співпрацювати з іншими людьми, а також організовувати свою роботу та керувати проєктами.

5. Вміння оцінювати проблеми та приймати рішення: STEM-освіта розвиває здатність аналізувати проблеми, оцінювати ризики та приймати обґрунтовані рішення на основі наукових знань та технічного розуміння.

6. Готовність до свідомого вибору та оволодіння майбутньою професією: STEM-освіта допомагає здобувачам зрозуміти свої інтереси та нахили, що дозволяє їм свідомо обирати майбутню професію в галузі науки, технологій, інженерії [2].

Отже, STEM-освіта допомагає формувати в тих, хто навчається, критичне мислення, навички командної роботи, бачення цілісної картини світу та вміння застосовувати знання для розв'язання завдань з реального світу, «витягувати» інформацію з усіх галузей знань, з якими вони стикаються, і творчо її застосовувати, щоб запропонувати щось унікальне й новаторське. Здобувачам такий підхід подобається саме тому, що дає необмежений простір для творчості. На STEM-заняттях здобувачі вчаться знаходити рішення не в теорії, а безпосередньо на практиці, шляхом спроб і помилок. STEM-

навчання спонукає тих, хто навчається до інтегрованого мислення.

Важливою особливістю STEM-навчання є робота в команді. Вона передбачає велику кількість взаємодії, коли треба домовлятися, переконувати, обирати найкращий варіант і зробити так, щоб рішення підійшло для всіх. Тобто, це ще й велика комунікативна, соціальна навичка, яка вчить тих, хто навчається враховувати потреби інших людей. Це особистісний розвиток і соціалізація, коли потрібно почути інших і донести свою думку так, щоб її почули.

Список використаних джерел:

1. STEM-технології у навчальному процесі - Розділ 2. Спеціальні питання методики трудового навчання. Нова українська школа. URL :
<https://nuschool.eu/lessons/world/technological/12.html>.

2. STEM-освіта. Інститут модернізації змісту освіти. URL :
<https://imzo.gov.ua/stem-osvita/>.

МІЛЕНІН Владислав,
курсант Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)
Науковий керівник:
ЛОГІНОВА Марина,
викладач кафедри цивільного права та
процесу Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Україна, яка є учасником воєнного конфлікту, упродовж історії постійно випробовується зовнішніми загрозами. Метою розв'язаної російською федерацією повномасштабної війни проти Української Держави є посягання на її територіальну цілісність, дестабілізація соціально-політичної ситуації, гальмування соціально-економічного розвитку, європейської та євроатлантичної інтеграції, відновлення свого імперського впливу в Україні, зміна її територіального устрою. В умовах, коли суверенітет та територіальна цілісність країни знаходяться під загрозою, значущою складовою є ефективна підготовка фахівців Збройних Сил. Процес забезпечення високого рівня підготовки військових кадрів у контексті воєнного конфлікту вимагає не лише технічної та тактичної компетентності, але й глибокого розуміння стратегічних викликів та потреб національної безпеки. Така тема є ключовою в контексті забезпечення обороноздатності нашої країни та належного відповіді на виклики сучасної військової агресії.

Підготовка фахівців Збройних Сил України в умовах війни вимагає комплексного підходу, який охоплює різні стратегічні та тактичні аспекти. По-перше, важливо ретельно розробляти стратегічні плани, які враховують геополітичні та безпекові виклики, що стоять перед країною, а також здатність відповідати на них належним

чином. Це означає аналіз поточних і потенційних воєнних загроз, оцінку наявних ресурсів і можливостей для ефективної військової підготовки, а також розробку стратегій відповідно до цих факторів.

Другий аспект полягає в забезпеченні гнучкості та адаптивності навчальних програм і стратегій підготовки, щоб вони відповідали змінним умовам воєнного конфлікту та еволюції стратегічних викликів. Це може включати швидке впровадження новітніх технологій та інноваційних методів навчання, а також постійне оновлення стратегій у відповідь на нові загрози та виклики.

На третьому етапі важливо враховувати не лише технічні та стратегічні аспекти, але й психологічні та соціальні аспекти підготовки військових. Це включає розвиток психологічної стійкості, емоційного і морального здоров'я військових, їхню здатність до прийняття рішень в умовах стресу та підвищення морально-психологічної готовності до дій у воєнному конфлікті. Проте, найбільш важливим фактором, що впливає на моральну готовність та бойовий дух підрозділу, є лідерські якості та ефективність керівництва – від безпосереднього командира/начальника до керівників вищого рівня [1]. Такий комплексний підхід дозволить забезпечити ефективну підготовку фахівців Збройних Сил України та зберегти національну безпеку в умовах війни.

Також потрібно забезпечити модернізацію воєнних ресурсів, а саме техніки, зброї, артилерії тощо. Станом на тепер матеріальне забезпечення військовослужбовців, заробітні плати збільшилися, проте вимушено скоротилося фінансування на закупівлю нової техніки, натомість перевагу надали модернізації вже наявної радянської. Відчутне зростання відбувалося у наступних 2018 р. (3,4 млрд доларів), 2019 р. (4,1 млрд доларів) та 2020 р. (5 млрд доларів). У 2022 році державним бюджетом було передбачено 4,8 млрд доларів видатків (до початку повномасштабного вторгнення Росії) [2].

Забезпечення оптимальної підготовки військових у контексті воєнного конфлікту вимагає впровадження ряду особливих особливостей у навчальний процес. Необхідно акцентувати увагу на практичних навичках та сценарійних вправах, які відображають реальні ситуації, з якими можуть стикнутися військові під час конфлікту. Це може включати симуляції бойових дій, тренування в умовах обмежених ресурсів та виконання завдань у реальному часі. Також важливо розвивати військових як універсальних фахівців, здатних працювати в умовах невизначеності та змін, а не лише в рамках традиційних військових спеціальностей. Це означає впровадження мультидисциплінарного навчання, яке охоплює такі аспекти, як лідерство, комунікації, розвідка та аналіз інформації. Провідні зарубіжні науковці слушно зазначають, що заходи щодо підвищення професіоналізму військових фахівців мають передбачати опти-

мальне поєднання двох основних складових їхнього професійного навчання: освітньої – фундаментальну військову освіту з підготовки на посади офіцерського складу на певному рівні вищої освіти з присудженням відповідного ступеня вищої освіти і видачею диплома державного зразка; професійної – курсову підготовку офіцерів і військових фахівців, що проводиться у процесі виконання ними службових функцій на посадах у військах перед призначенням на вищі посади з видачею відповідного відомчого сертифікату після успішного завершення курсів [3; 4]

Отже, у контексті сучасних геополітичних викликів та загроз Україні забезпечення ефективної підготовки фахівців Збройних Сил у військових умовах є невід'ємною складовою національної безпеки. Засади цієї підготовки вимагають комплексного підходу, включаючи стратегічне планування, адаптивність, інноваційність та спроможність до співробітництва з міжнародними партнерами. Акцент на практичних навичках, адаптивності та психологічній готовності військових відіграють вирішальну роль у забезпеченні їхньої готовності до дій в умовах військового конфлікту. Інтеграція найкращих практик та обмін досвідом з країнами-партнерами дозволяють оптимізувати навчальні програми та забезпечувати найвищий рівень підготовки військових, зміцнюючи обороноздатність

країни та гарантуючи її національну безпеку в умовах війни.

Список використаних джерел:

1. The Army Leadership Code. An Introductory Guide. First Edition. The Centre for Army Leadership, The Royal Military Academy. 32 p.

https://www.army.mod.uk/media/2698/ac72021_the_army_leadership_code_an_introductory_guide.pdf.

2. Найбільший оборонний бюджет України був у 2020 році. URL : <https://www.ukrmilitary.com/2021/12/vsi-budgety-mou-1993-2022.html>.

3. Professional Military Education. A Cross-Cultural Survey / Ed. by Duraid Jalili and Hubert Annen. Berlin, Bern, Bruxelles, New York, Oxford, Warszawa, Wien, 2019. 234 p.

4. Waggener A. Joint Professional Military Education: A Retrospective of the Skelton Panel. Joint Force Quarterly 77, 2nd Quarter 2015. P. 55–59.

МІШУСТІН Владислав,

аспірант кафедри кримінального процесу та
криміналістики Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ТАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ РОЗСЛІДУВАННЯ МАСОВИХ ЗАВОРУШЕНЬ

У криміналістичній тактиці слідча ситуація та її особливості (проблемність, недостатність і недостовірність інформації, стан конфліктності, психологічних стосунків, протидія розслідуванню тощо) визначають характер і спрямованість тактичних завдань і запровадження відповідних тактичних засобів для їх вирішення. Корект-

не тактичне рішення і кваліфіковане проведення слідчих (розшукових) дій, використання правильно обраних тактичних прийомів призводять до позитивних змін у слідчій ситуації: вона наповнюється достовірною інформацією, налагоджується кооперація у взаємодії слідчого з іншими учасниками розслідування, стає більш сприятливою для встановлення обставин кримінального правопорушення [3, с. 243]. Таким чином, з метою розв'язання конфліктних слідчих ситуацій або усунення перешкод у ході розслідування формуються тактичні завдання, спрямовані на отримання доказів та встановлення інформації щодо кримінального правопорушення шляхом проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, оперативних та процесуальних заходів.

Тактичне завдання – це конкретна, обумовлена слідчою ситуацією короткострокова мета в кримінальному провадженні, сутність якої є отримати доказову інформацію про обставини, які підлягають встановленню у кримінальному провадженні, а також за необхідності, змінити слідчу ситуацію на сприятливу, для вирішення якого реалізується тактична операція [1, с. 124]. О. П. Кузьменко у своєму дослідженні виокремив такі тактичні завдання початкового етапу розслідування масових заворушень:

- затримання активних учасників масових заворушень на місці вчинення злочину;

- встановлення організаторів масових заворушень;
- встановлення активних учасників масових заворушень, які не були затримані на місці вчинення злочину;
- встановлення обставин підготовки масових заворушень;
- встановлення способу вчинення масових заворушень;
- встановлення потерпілих та очевидців масових заворушень;
- нейтралізація організованої протидії з боку підозрюваних та інших осіб [1, с. 127-128].

О. В. Пчеліна говорить, що тактичні завдання аналізують шляхом вивчення всіх матеріалів кримінального провадження, оцінки слідчої ситуації, визначення наявних сил і засобів, після чого слідчий (працівник органу дізнання) приймає конкретне тактичне рішення, спрямоване на вирішення певного проміжного (тактичного) завдання розслідування. Тактичні завдання можна виокремити на кожному етапі розслідування кримінального правопорушення (під час дослідчої перевірки інформації про нього, на початковому та наступному етапах розслідування), що підтверджено ретельним дослідженням структури криміналістичних методик розслідування окремих видів кримінальних правопорушень. Ці завдання визначають подальший напрям розслідування. Так основним тактичним завданням на стадії перевірки заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення є, передусім, з'ясування наявності достатніх підс-

тав для початку кримінального провадження. Зазначене тактичне завдання поділяється на більш дрібні, які полягають, наприклад, у встановленні наявності суспільно небезпечного діяння, ознак складу конкретного кримінального правопорушення, у виявленні можливих очевидців злочинної події, у пошуку та затриманні злочинця «за гарячими слідами» тощо [2, с. 50-51]. На наступному етапі розслідування вирішують такі завдання:

- встановлення всіх можливих співучасників кримінального правопорушення і збір доказової бази, достатньої для вручення їм повідомлення про підозру;
- забезпечення відшкодування заподіяної шкоди;
- встановлення та усунення криміногенних факторів;
- встановлення обставин, що характеризують особистість обвинуваченого тощо [2, с. 51].

На думку В. М. Шевчука, тактичне завдання – це ситуаційно зумовлена проміжна мета кримінального провадження, досягнення якої пов'язане із застосуванням тактичних засобів (тактичних прийомів, тактичних комбінацій, тактики слідчих (розшукових) дій, тактичних операцій та ін.). До тактичних завдань досудового розслідування науковець відносить: 1) встановлення характеру події кримінального правопорушення; 2) встановлення місця і часу вчинення кримінального правопорушення; 3) встановлення способу вчинення та приховування кримінального правопорушення; 4) вста-

новлення предмету злочинного посягання; 5) встановлення мотивів вчинення кримінального правопорушення; 6) встановлення особи злочинця; 7) встановлення особи потерпілого (жертви); 8) встановлення провокуючої поведінки жертви; 9) перевірка зв'язків потерпілого; 10) встановлення співучасників; 11) затримання злочинця на місці події; 12) розшук особи, яка зникла з місця події і переховується від слідства; 13) перевірка алібі підозрюваного; 14) встановлення свідків; 15) перевірка обмови (самообмови); 16) нейтралізація протидії розслідуванню з боку зацікавлених осіб; 17) вивчення особи підозрюваного; 18) забезпечення захисту доказів; 19) забезпечення захисту потерпілого і свідків; 20) встановлення причин і умов, що сприяли вчиненню кримінального правопорушення, і вжиття заходів щодо їх усунення [4, с. 11-12].

Отже, на початковому етапі розслідування масових заворушень доцільно виокремити такі тактичні завдання:

1) затримання активних учасників та організаторів масових заворушень на місці події;

2) встановлення організаторів масових заворушень;

3) встановлення мети і цілей організації масових заворушень;

4) встановлення активних учасників масових заворушень;

5) встановлення способу вчинення масових заворушень, зокрема їх підготовки і приховування;

- 6) збір доказової бази та фіксація слідів злочину;
- 7) виявлення і вилучення знарядь і засобів вчинення масових заворушень;
- 8) встановлення потерпілих;
- 9) встановлення очевидців та з'ясування відомих їм обставин щодо вчинення злочину;
- 10) встановлення розміру завданої шкоди.

Список використаних джерел:

1. Кузьменко О. П. Початковий етап розслідування масових заворушень : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2017. 225 с.
2. Пчеліна О. В. Тактичні завдання розслідування злочинів і криміналістична методика. *Криміналістичний вісник*. 2012. № 2 (18). С. 48-52.
3. Тіщенко В. В. Криміналістика : підручник. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2019. 556 с.
4. Шевчук В. М. Значення тактичних завдань для формування тактичних операцій. *Юридична наука*. 2014. № 3. С. 7-16. URL : https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/17275/1/Shevchuk_7-16.pdf.

МОРОЗ Владислава,

курсантка Навчально-наукового інституту права та
підготовки фахівців для підрозділів
Національної поліції Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

Науковий керівник:

ЛОГІНОВА Марина,

викладач кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

(м. Дніпро, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ УКЛАДЕННЯ ОКРЕМИХ ВИДІВ ТРУДОВИХ ДОГОВОРІВ

Трудовий договір – це угода між працівником і власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом чи фізичною особою, за якою працівник зобов'язується виконувати роботу, визначену цією угодою, з підляганням внутрішньому трудовому розпорядкові, а власник підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган чи фізична особа зобов'язується виплачувати працівникові заробітну плату і забезпечувати умови праці, необхідні для виконання роботи, передбачені законодавством про працю, колективним договором і угодою сторін [1]. Таким чином, таке визначення відображає договірний характер трудових відносин, взаємні права та обов'язки сторін, передбачає забезпечення роботодавцем належних умов праці та оплати, згідно з чинним законодавством, колективними угодами та домовленостями між працівником і роботодавцем.

Порядок укладення трудового договору традиційно регулюється основним законом у сфері праці – Кодексом законів про працю України. Утім, із початком війни було прийнято новий Закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану», яким було змінено підхід до укладення трудового договору. Так,

відповідно до статті 24 КЗпП, трудовий договір укладається, як правило, у письмовій формі [2]. Однак, згідно з новим законом, в умовах воєнного стану допускається укладення трудових договорів усно з наступним оформленням письмово протягом 5 днів після припинення чи скасування воєнного стану. Ця норма спрощує процедуру працевлаштування під час війни і дозволяє оперативного залучати робочу силу за необхідності без додаткових формальностей.

КЗпП України закріплює загальні ознаки, притаманні всім трудовим договорам. Однак вони різняться строком дії, формою, змістом, порядком укладення тощо. Так, залежно від строку дії, трудові договори поділяються на безстрокові та строкові [3]. На відміну від безстрокових, строкові трудові договори обмежені певним періодом часу. Їх укладають у двох основних випадках:

1. На визначений строк, встановлений за погодженням сторін. Наприклад, на 1 рік, 3 місяці тощо. Максимальний термін таких договорів законодавчо не встановлений.

2. На час виконання певної роботи. Такі договори застосовуються для виконання разових чи тимчасових проєктів, замовлень, заміни певних працівників тощо. Вони діють до фактичного завершення роботи.

Строкові договори є зручною формою для забезпечення тимчасових потреб бізнесу у працівників. Водно-

час вони менш вигідні для найманих працівників через відсутність гарантії зайнятості після закінчення строку.

Щодо форми, то трудові договори можуть бути письмовими чи усними. Письмова форма договору є обов'язковою лише у випадках, передбачених законодавством. Зміст договору визначається за погодженням сторін з урахуванням вимог закону та може включати різноманітні додаткові умови.

Ще одним видом строкового трудового договору є трудовий договір на виконання сезонних робіт. Сезонними вважаються роботи, які внаслідок природних і кліматичних умов виконуються не цілий рік, а протягом певного періоду (сезону), що не перевищує шести місяців. Список сезонних робіт та сезонних галузей затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 28 березня 1997 року № 278 [3].

Строкові трудові договори укладаються також із тимчасовими працівниками, відповідно до Указу ще від 1974 року. Тимчасовими вважаються працівники, прийняті на строк до 2 місяців або на 4 місяці для заміщення відсутнього працівника, за яким зберігається робоче місце. Ключовими ознаками трудового договору з тимчасовим працівником є обмежений короткий строк його дії (до двох або чотирьох місяців, залежно від ситуації) та факт виконання працівником обов'язків лише на період відсутності основного працівника чи для виконання разової роботи впродовж нетривалого часу для

заміщення відсутнього працівника, за яким зберігається робоче місце.

Отже, у вищезазначеному тексті розкривається сутність трудового договору, порядок його укладення, у тому числі зміни під час війни. Основний акцент робиться на класифікації договорів за строком дії та особливостях застосування строкових видів – для виконання певних робіт, заміщення працівників, сезонних робіт. Визначаються їх переваги та недоліки для сторін.

Загалом матеріал надає змістовну інформацію про регулювання, види й використання трудових договорів, згідно із законодавством України.

Список використаних джерел:

1.Трудовий договір та його види. *Міністерство юстиції України*. URL : https://minjust.gov.ua/m/str_38256. (дата звернення: 12.04.2024)

2.Подорожній А. Ю. Особливості укладення трудового договору в умовах воєнного стану. *KhNUAIR : Репозитарій ХНУВС : Головна*. URL : <https://dspace.univd.edu.ua/bitstreams/1d9d5664-abe1-489e-b3e0-10bd31507728/download>.

3.Національний юридичний ун-т ім. Ярослава Мудрого. Трудовий договір: поняття і види. URL: <http://ftplec.nlu.edu.ua>.

МОРОЗОВ Єгор,
курсант 2 курсу ІПЮК для СБУ
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
(м. Харків, Україна)

Науковий керівник:

КОРЧАГІН Микола,

кандидат наук із фізичного виховання, доцент,

заслужений тренер України,

професор спеціальної кафедри № 3 ІПЮК для СБУ

Національного юридичного університету

імені Ярослава Мудрого

(м. Харків, Україна)

ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ БЕЗПЕКОВОГО СЕРЕДОВИЩА З УРАХУВАННЯМ ВИКЛИКІВ ВОЄННОГО СТАНУ

З моменту одержання незалежності Україна стикнулася на своєму шляху з величезною кількістю соціально-економічних, політичних, соціальних та інших випробувань, що дають про себе знати і до сих пір. Однак, найбільшим потрясінням для України і демократичного світу в цілому стала повномасштабна війна, яку російська федерація розв'язала проти України у 2022 році. Ще у 2014 році агресія рф проти України мала гібридний формат, який мав на меті дезорієнтувати українську та міжнародну спільноту і дозволити росії зберегти свій авторитет на міжнародній арені, паралельно дестабілізуючи світовий устрій сформований після завершення Другої світової війни. Прикладів цього достатньо: Громадянська війна в Грузії, війна в Абхазії, Придністровська війна між Молдовою та Росією, Перша та Друга чеченські війни, гібридна війна на Сході України тощо. Однак Україна вистояла, і тепер постало питання розробки нового і, свого роду, революційного формування безпекового середовища України в умовах воєнного

стану.

Найбільш схожий сценарій пройшов Ізраїль – країна, у якій війна не стихає десятиліттями. Враховуючи велику кількість факторів, які впливають на стосунки Ізраїлю зі своїми сусідами, країна все ще прагне до зміцнення мирних стосунків. Однак стратегія Ізраїлю ґрунтується на розумінні, що політика стримування та мирний процес може бути зруйнований у будь-яку мить. Зважаючи на це, Ізраїль підтримує високий рівень безпеки та зберігає постійну готовність до реагування на можливу ескалацію всіма доступними методами [1].

Україна має перейняти досвід Ізраїлю та реорганізувати свою внутрішню та зовнішню політику, спрямувавши її на зміцнення та протидію внутрішнім загрозам, таким як сепаратизм, соціальні кризи на підґрунті політичних, територіальних вподобань тощо. Так само й зовнішні загрози мають бути стримані: гібридна агресія, агресивні воєнні та зовнішньополітичні акти з боку інших країн тощо. [2]

На прикладі Ізраїлю неможливо переоцінити важливість перенесення воєнних дій на територію агресора, оскільки саме факт неспроможності вести активні наступальні дії ворогом забезпечить простір для вжиття ряду заходів щодо поліпшення ситуації на лінії бойового зіткнення. Щоб досягти цієї цілі, необхідно пропрацювати деякі питання: створення новаторського погляду на захист кордонів країни, нових матеріально-технічних засобів протидії ворожій агресії; впроваджен-

ня інновацій в оборонній сфері країни. Усі ці введення дозволять Україні забезпечити стійкість до сучасних викликів та умов [3].

Україна має звернути увагу на забезпечення національної безпеки економічними засобами, що спрямована на розвиток суспільства, освіти та культури, наступне зміцнення української позиції на світовій арені, соціальної згуртованості та солідарності шляхом упровадження технологічних інновацій. Це, своєю чергою, дасть можливість підтримувати взаємовигідне співробітництво з міжнародною спільнотою і майбутнє входження України в Єврозону на всіх рівнях [4].

НЕМОНОВА Лола,

курсант 2 курсу

Навчально-наукового інституту права та

підготовки фахівців для підрозділів

Національної поліції

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

(м. Дніпро, Україна)

ЛОГІНОВА Марина,

викладач кафедри цивільного права та процесу

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

(м. Дніпро, Україна)

**ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА БЕЗПЕКОВЕ
СЕРЕДОВИЩЕ: ЗМІНА ХАРАКТЕРУ ТА РІВНЯ ЗАГРОЗ**

Незадовго до початку повномасштабної війни, яку розпочала росія проти України 24 лютого 2022 р., у нашій державі було завершено підготовку галузевих безпекових стратегій у межах нового циклу стратегічного планування, започаткованого з прийняттям у 2020 р. нової редакції Стратегії національної безпеки України. У документах було визначено широкий спектр загроз національній безпеці в різних сферах. Водночас результати поглибленого аналізу таких загроз дозволяють стверджувати, що джерел їх виникнення було не надто багато.

Введення воєнного стану в Україні 24 лютого 2022 року суттєво вплинуло на безпекове середовище країни. Зміна політичної ситуації, активізація ворожих сил та ризик ескалації конфлікту призвели до значного зростання рівня та зміни характеру загроз [1].

Наразі найбільша загроза національній безпеці України походить від *агресивної зовнішньої і воєнної політики країни-агресора*. До таких загроз у галузевих безпекових стратегіях можемо віднести:

1. Посягання на суверенітет, незалежність і територіальну цілісність України. Відомий політолог, соціолог і державний діяч З.Бжезінський зазначав, що «...незалежність України кинула виклик самій суті претензії Росії на те, що вона є богонатхненною прапороносницею спільної всеслов'янської ідентичності», а також «...Росія не може існувати в Європі без України, яка теж

належить до Європи, тоді як Україна може бути в Європі без Росії»[2, с. 34] .

2. Ведення розвідувально-підривної діяльності спеціальних служб країни-агресора проти України.

3. Здійснення інформаційних спецоперацій, дезінформації для розпалювання ворожнечі, деморалізації населення та підтримки своїх агресивних дій.

4. Використання незаконних збройних формувань з боку країни-агресора.

5. Блокування постачання необхідних ресурсів та обладнання для потреб економіки України.

6. Гуманітарна криза, що включає масове переміщення людей, нестачу продовольства, води та медикаментів на території України.

7. Окупація міст України.

Джерело загроз національній безпеці, пов'язане з неефективністю системи міжнародної безпеки, виявилося особливо небезпечним саме для України, оскільки чинні механізми захисту миру та безпекові гарантії, у т. ч. за Будапештським меморандумом, не завадили країні-агресору роками здійснювати гібридну агресію проти України, а 24 лютого 2022 р. розпочати повномасштабну війну.

Слід додати, що протистояння України у війні активізувало *сильні сторони держави та суспільства*. До них слід віднести:

1. Злагодженість і єдність щодо демократичних цінностей і національних інтересів.

2. Сформованість законодавчої бази, яка передбачає механізми управління державою як у звичайних умовах, так і в умовах надзвичайного та воєнного стану. Крім того, ухвалений 2021 р. Закон України «Про основи національного спротиву» заклав основу організації територіальної оборони, яка відіграла важливу роль у забезпеченні захисту держави у нинішній війні [3].

Тому, аналізуючи вищевказане, можемо виокремити основними завданнями у сфері забезпечення національної безпеки України у післявоєнний період будуть такі:

1. Зміцнення сектору безпеки і оборони.
2. Відновлення економічного і людського розвитку України.
3. Розбудова національної системи стійкості.
4. Підвищення ефективності державного управління.
5. Завершення реформ, які довели свою ефективність в умовах воєнного стану.

Отже, можемо дійти висновку, що рівень збройної, терорестичної загрози на території України залишається високим через повномасштабне вторгнення. Воєнний стан в Україні суттєво вплинув на безпекове середовище країни. Зміна характеру та рівня загроз потребує вжиття комплексних заходів з боку органів влади, приватного сектору та громадянського суспільства для забезпечення безпеки та протидії викликам, що виникли внаслідок війни.

Список використаних джерел:

1. Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про Стратегію національної безпеки України» : від 14.09.2020 № 392/2020. URL : <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>. (дата звернення 08.04.2024)

2. Бжезінський, З. (2000). *Велика шахівниця*. Львів – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 236 с.

3. Закон України «Про основи національного спротиву» від 16.07.2021 № 1702-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20?lang=uk#Text>. (дата звернення 08.04.2024)

НЕМОНОВА Лола,

курсант 2 курсу Навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

ЛОГІНОВА Марина,

викладач кафедри цивільного права та процесу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕКОВОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: КОМПЛЕКСНИЙ ТА СИСТЕМНИЙ ПІДХІД

В епоху глобалізації держави, що не входять до кола розвинених країн, стикаються з численними негативними наслідками цього процесу. Україна, розташована на перетині країн, які отримують вигоди від гло-

балізації, та тих, що відчують її негативний вплив, опинилась у складному становищі.

Глобалізація суттєво впливає на безпекову та оборонну політику провідних світових держав. Це змушує Україну чітко окреслити сучасні виклики та загрози для її національної безпеки.

Сьогодні Україна стикається з суперечністю. З одного боку, становлення та зміцнення державності потребують інтенсифікації культурного відродження та розвитку національної ідентичності. З іншого – модернізація соціально-економічної системи потребує відкритості країни, що робить суспільство вразливим до політичних, економічних, соціальних та культурних впливів.

Сучасні міжнародні відносини свідчать, що жодна країна не може гарантувати свою національну безпеку без співпраці із впливовими міжнародними структурами безпеки. Однак ефективність цих структур стримується недосконалістю механізмів міжнародного правопорядку. Економічна залежність України від імпорту енергоносіїв становить серйозну загрозу національній безпеці. Це послаблює позиції України у вирішенні економічних та соціальних питань. Для зниження енергетичної залежності важливо диверсифікувати енергетичну політику, підвищити енергоефективність промисловості та комунального господарства, запровадити

новітні технології та розвивати власний енергетичний потенціал [1, с. 34].

Останнім часом до викликів «східної політики» ЄС додалися відносини деяких країн «Східного партнерства» з Китаєм, який значно збільшує свою економічну присутність у цьому регіоні, про що окремо констатується в резолюції Європарламенту.

Регіональна політика України в контексті глобалізації має доповнюючий характер, але її реалізація не послідовна й піддається зовнішньому тиску. Потенціал регіонального співробітництва дає Україні додаткові інструменти протидії викликам глобалізації. Тому важливо збалансувати інтереси громадян всередині країни, виступати консолідовано перед зовнішнім світом [2, с. 300].

Визначення системи національних інтересів України має ґрунтуватися на історичному досвіді національного та державного розвитку, сучасній геополітичній, історико-культурній, цивілізаційній ситуації та питаннях економічного, політичного, соціального та інтелектуального життя.

В умовах глобалізації Україні вкрай необхідна система національної безпеки, яка б відповідала масштабам і загрозам цього нового світу. Це гарантуватиме виживання та розвиток країни в епоху глобалізації. Без такої системи входження України у світовий політичний і економічний простір буде проблематичним [3, с. 110].

Аналіз Конституції України свідчить, що питання національної безпеки та її забезпечення потребують негайного вдосконалення та уточнення. Перше згадування про національну безпеку в Конституції України містить стаття 18, яка установлює спрямованість зовнішньополітичної діяльності держави. Далі стаття 34 зазначає, що здійснення гарантованих конституційних прав може бути обмежено законом в інтересах національної безпеки. Відповідно, пункт 17 статті 92 Конституції України встановлює, що основи національної безпеки визначають винятково закони України. Пункт 1 статті 106 визначає, що Президент України забезпечує національну безпеку. Стаття 107 Конституції визначає, що РНБО України є координаційним органом з питань національної безпеки і оборони при Президентові України. Відповідно до пункту 7 статті 116, Кабінет Міністрів України здійснює заходи щодо забезпечення національної безпеки. В окремих статтях Конституції визначено окремі складові безпеки, але не встановлено, що вони є складовими національної безпеки. Стаття 16 зазначає, що обов'язком держави є забезпечення екологічної безпеки, а стаття 17 – що забезпечення економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього українського народу. Забезпечення державної безпеки і захист державного кордону України покладено на відповідні військові формування та правоохоронні органи держави [4].

Отже, формування безпекового середовища потребує комплексного та системного підходу, який має ґрунтуватися на таких принципах [5, с. 115]:

1. Принцип єдності та неподільності безпеки.
2. Принцип превентивності.
3. Принцип пропорційності.
4. Принцип законності, тобто всі заходи, що вживаються для забезпечення безпеки, мають бути законними та відповідати чинному законодавству.
5. Принцип гуманності.
6. Принцип співпраці.

Реалізація цих принципів дозволить сформувати безпекове середовище, яке буде захищати людей від різноманітних загроз. Можемо зробити висновок, що формування безпекового середовища в умовах воєнного стану – це складне завдання, яке потребує комплексного та системного підходу.

Список використаних джерел:

1. Богданович В. Ю., Ільшов О. А., Комаров В. С., Олексіук В. В. Підхід до оцінювання безпекового середовища в сучасних умовах ведення збройної боротьби: збірник наукових праць Центру воєнностратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського. 2021. № 2 (72). С. 33–39. DOI : <https://doi.org/10.33099/2304-2745/2021-2-72/33-39>.
2. Абрамов В. І., Ситник Г. П., Смолянчук В. Ф. та ін. (2016). *Глобальна та національна безпека* / за заг. ред. Г. П. Ситника. Київ : НАДУ, 784 с.

3. Резнікова О. О. (2022). *Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища* : монографія. Київ : НІСД, 456 с.

4. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/ 96 – ВР (поточна редакція від 01.01.2020 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>. (дата звернення: 08.04.2024)

5. Бугайчук К. Л. Сутність терміну «безпекове середовище» в контексті діяльності Міністерства внутрішніх справ України. *Actual Problems of Modern science* : material of the 4th International Scientific and Practical Conference (January 31 – February 3, 2023). Boston, USA : International Science Group, 2023. Рр. 114–118.

НІКІТИНА Валерія,
курсантка ННІ права та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції України
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)
Науковий керівник:
ЛОГІНОВА Марина,
викладач кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

ПРИНЦИП СВОБОДИ ПРАЦІ В ТРУДОВИХ ВІДНОСИНАХ

Соціально-економічні процеси, імплементація цінностей західних держав-партнерів та міжнародних інституцій відчутно впливають на всі сфери суспільного жит-

тя, пронизуючи їх певними принципом, засадами та нормами, що є логічним наслідком євроінтеграційних процесів, які відбуваються в нашій державі навіть за умов повномасштабного воєнного вторгнення на територію нашої держави. Фундаментальні та основоположні права і свободи людини та громадянина – це підвалини функціонування сучасного, цивілізованого суспільства європейської держави, де волевиявлення суспільства та безпосередньо людини – імператив, порушення якого є правовим деліктом.

Дослідження питання принципу свободи праці в трудових відносинах – потреба, яка підкреслює свою актуальність необхідністю адаптації нормативної визначеності поняттю «принцип свободи праці» та нагальним суспільним потребам і реаліям ринку праці. Правова сутність принципу свободи праці розкривається у змісті й в атрибутивних ознаках свободи праці та свободи праці як міжгалузевого принципу.

Принцип свободи праці відображає зміст свободи праці та відповідні зобов'язання, тобто систему можливостей людини щодо трудових правовідносин та їх характеру, з одного боку, а також сукупність зобов'язань інших людей і держави щодо непорушності ними зазначеної свободи й сукупністю зобов'язань держави щодо забезпечення цієї свободи, з іншого [1, с. 136].

Нормативна закріпленість принципу свободи праці, як фундаментального права людини та громадянина, встановлена в статті 43 Конституції України, визначаючи, що кожен має право на працю, котра включає мож-

ливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується. Держава створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності [2]. Принцип свободи праці – це, перш за все, про вибір, про те, що суб'єкт трудових правовідносин, яким є працівник, у класичному розумінні, здійснює свою діяльність, зважаючи на акт власного волевиявлення, що певним чином підтверджується й диспозитивним методом, який притаманний трудовим правовідносинам. Тобто, форма поведінки щодо вибору напряму та виду професійної діяльності не може бути пов'язана з примусом або дискримінаційними проявами.

Проте, реалії сьогодення зумовлюють дискусію в спільноті, у зв'язку з певним логічним протиріччям у забороні примусового залучення до трудової діяльності та існування конституційної норми, визначеної в абзаці третьому статті 43 Конституції України, та визначає, що робота, яка виконується особою, відповідно до законів про воєнний і надзвичайний стан, примусовою роботою не визнається. Принцип свободи праці поширений на всіх людей, у зв'язку з чим усі люди володіють, користуються та розпоряджаються цією свободою, однак у разі запровадження воєнного стану особи, котрі перебувають на території, на якій уведено цей правовий режим, позбавляються частки свободи праці на користь

публічних потреб та інтересів: воєнний стан передбачає запровадження трудової повинності, що за своєю сутністю є примусовою працею, оскільки відповідає критеріям примусу, однак не вважається такою, оскільки Конституція прямо вказує на те, що цю повинність не можна вважати примусом [3, с. 79]. Тому постає питання віднаходження єдиного тлумачення і встановлення співмірності критерію примусовості в контексті залучення до праці в умовах надзвичайного або воєнного станів.

Хоча за своєю сутністю залучення до роботи без волевиявлення особи є примусом, проте в статті 2 Конвенції про примусову чи обов'язкову працю № 29 визначені об'єктивні обставини, які виключають правовий характер примусовості у випадку залучення до робіт при появі таких обставин. Відповідно до пункту «d» частини 2 статті вищевказаної Конвенції, характер примусовості не включає будь-яку роботу чи службу, що її вимагають в умовах надзвичайних обставин, тобто у випадках війни або лиха, або загрози лиха, як-от: пожежі, повені, голоду, землетрусу, сильної епідемії чи епізоотії, навали шкідливих тварин, комах чи паразитів рослин і взагалі обставин, що ставлять під загрозу або можуть поставити під загрозу життя чи нормальні життєві умови всього або частини населення [4].

Для реалізації принципу дотримання свободи праці держава має вибудувати певний механізм, який буде не лише сприяти реалізації такого права всіма суб'єктам

трудових правовідносин, а й здійснювати відповідні заходи державно-правового примусу на тих учасників трудових правовідносин, які нехтуватимуть або порушуватимуть складовими елементами принципу свободи праці шляхом дискримінації за расовими, статевими, релігійними, національними, зовнішніми ознаками або здійснюючи інші форми протиправних дій щодо учасників трудових правовідносин.

Підсумовуючи зміст нашого дослідження, зазначимо, що свобода праці невідмінно пов'язана трудовими правовідносинам, якій притаманний принцип диспозитивності, вільності у виборі та здійсненні професійної діяльності. Це невідчужуване право, яке за своїм змістом є одним з найважливіших не лише в контекст реалізації та захисту основоположних прав і свобод населення, але й в контексті соціально-економічного розвитку держави та особливо в реаліях сьогодення, коли кожне реалізоване право на свободу праці – це сплачений податок у дохід держави, який забезпечує обороноздатність нашої країни.

Список використаних джерел:

1. Занфірова Т. Основні складові принципу свободи праці. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. Т. 1. № 1. С. 135–138. URL : http://nvppp.in.ua/vip/2016/1/tom_1/29.pdf.
2. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>. (дата звернення: 25.02.2024).
3. Занфірова Т. Забезпечення принципу свободи праці в умовах воєнного стану. *Підприємництво, господарство і пра-*

во. 2017. № 4. С. 77–80. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/4/17.pdf>.

4. Конвенція про примусову чи обов'язкову працю N 29 : Конвенція Міжнар. орг. пр. від 28.06.1930 р. № 29 : станом на 10 серп. 1956 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_136#Text. (дата звернення: 25.02.2024).

ПАВЛІЄНКО Вікторія,
курсант 2 курсу Навчально-наукового інституту
права та підготовки фахівців для підрозділів
Національної поліції Дніпропетровського
Державного університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

ЛОГІНОВА Марина,
викладач кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

Питання підготовки фахівців у будь-якій галузі сьогодні стає дедалі більш складним і багатограним. Врахування сучасних соціальних реалій, особливостей професійного середовища та інших аспектів вимагає комплексного підходу. Особливу увагу потребує підготовка фахівців у секторі безпеки та оборони, де важливо мати розуміння законів функціонування військових чи правоохоронних структур, їх специфіку та особливості професійної діяльності.

В українському суспільстві велике значення має робота прикордонної служби, що відповідає за охорону державного кордону. Ця соціальна інституція має довгу історію та власний досвід підготовки кадрів, зокрема в Національній академії Державної прикордонної служби України (НАДПСУ). Підготовка офіцерів-прикордонників у цій академії охоплює кілька компонентів, зокрема юридичний, гуманітарний та військово-прикордонний [3]. Найбільшу увагу приділяється військово-прикордонній підготовці, особливо в контексті подій на території України з початку війни у 2014 році. Ці події зумовили необхідність модернізації та реформування прикордонної військової підготовки [1].

Через те виникає потреба в аналізі впровадження педагогічних інновацій у підготовку майбутніх офіцерів-прикордонників. Використання нововведень сприймається як шлях до оптимізації та удосконалення навчального процесу [5].

Слово «проект» (від латинського «кинутий вперед») має значення плану або задуму організації, будівництва або створення чогось нового. Проектна діяльність може розглядатися як теоретичний продукт або практична діяльність, де кінцевим результатом є «практичний продукт». У контексті освітньої діяльності обидва підходи мають свою вагу і важливість.

Проектування в освіті – це не просто організація роботи в групах, а складний процес, що передбачає діагно-

стичну та прогностичну роботу з метою досягнення певних результатів. Воно вимагає використання різноманітних методів і засобів навчання, а також інтеграції знань із різних галузей науки та творчості.

Суть проєктної технології сьогодні полягає у створенні цілісної системи дидактичних засобів, яка адаптує навчальний процес до вимог сучасного освітнього середовища.

Ключові критерії у педагогічному проєктуванні визначаються на основі комплексного підходу, який враховує актуальність освітніх проблем, відповідність навчальним потребам та інтересам учасників проєкту, а також їхні вікові особливості [4]. Важливою характеристикою є практична, теоретична і пізнавальна значущість очікуваних результатів, які впливають з дослідницького характеру пошуку шляхів розв'язання проблеми. Педагогічне проєктування передбачає структурування діяльності, відповідно до класичних стадій проєктування, створення умов для виявлення та розв'язання психолого-педагогічних проблем, а також самодіяльний характер творчої активності. Використання активних і інтерактивних методів навчання забезпечує продуктивність проєкту, де рішення теоретичної проблеми або практичний результат впровадження є важливими показниками [2]. Педагогічна цінність діяльності, що включає знання, вміння, навички, моральні норми та цінності, також є важливим аспектом успішного проєкту.

У методі проєктів проблемне навчання вважається ключовим, оскільки воно базується на логіко-психологічних закономірностях творчого засвоєння знань. Використання такого підходу призводить до формування наукового, критичного, діалектичного та творчого типу мислення. Педагогічне проєктування, як науково обґрунтований процес, полягає у визначенні системи параметрів модельованого об'єкта або в досягненні якісно нового стану існуючого об'єкта чи процесу. Такий підхід передбачає постійне уточнення, конкретизацію та деталізацію проєкту з урахуванням динамічності процесу та його складових. Узагальнюючи, проєктування навчально-виховного процесу дозволяє систематизувати та взаємозумовити складові успішного педагогічного процесу, чітко визначити мети, завдання та етапи їх досягнення, а також враховувати критерії оцінювання прогнозованих результатів.

Педагогічне проєктування передбачає систему взаємопов'язаних структурних компонентів, які охоплюють різні аспекти педагогічної діяльності [4]. Ці компоненти включають такі етапи, як: психолого-педагогічна та соціально-психологічна діагностика, вивчення та обґрунтування педагогічних шляхів впливу на процес, планування та організація діяльності, моніторинг та корекція, а також підсумкова діагностика [5].

Методологічні засади педагогічного проєктування включають теорію системності, застосування фунда-

ментального соціально-психологічного експерименту, теоретичні основи педагогічних технологій, теорії розвивального навчання та систему педагогічного моніторингу. Вони надають можливість розглядати освіту як цілісну систему зі своїми компонентами та принципами функціонування, використовують різноманітні наукові методи для досягнення поставлених цілей, а також сприяють розвитку творчої особистості шляхом проблемного навчання та інших розвивальних методик [3].

Отже, інноваційні методи підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони відображають глибоке розуміння складності та важливості цієї галузі. Засоби та підходи, які застосовуються, відповідають сучасним вимогам і враховують широкий спектр аспектів, починаючи від психолого-педагогічної діагностики до планування та моніторингу.

Інноваційні методи включають використання системного підходу до навчання, де кожен етап підготовки важливий і взаємопов'язаний з іншими. Вони передбачають не лише передачу знань, але й розвиток критичного мислення, творчих навичок та здатності аналізувати складні ситуації.

Застосування інноваційних методів також враховує соціально-психологічний контекст професійної діяльності у секторі безпеки та оборони. Вони дозволяють адаптувати навчальні програми до вимог реального життя та сприяють формуванню висококваліфікованих

фахівців, здатних ефективно діяти в умовах сучасних викликів і загроз.

Список використаних джерел:

1. Діденко О. В. Психолого-педагогічні чинники професійного навчання офіцерів управління органів охорони державного кордону. *Науковий вісник Чернівецького університету*. Вип. 738. Педагогіка та психологія / наук. ред. Руснак І. С. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2015. С. 37–44.

2. Тушко К. Ю. Особливості професійної діяльності майбутніх офіцерів-прикордонників та їх взаємодії. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2019. Вип. 67. С. 272–274.

3. Логінов Л. В. Основні засади реформування сектору безпеки і оборони України в контексті забезпечення інформаційної безпеки. *In The 6th International scientific and practical conference Modern scientific research: achievements, innovations and development prospects* (November 21-23, 2021) MDPC Publishing, Berlin, Germany. 2021p. 650с.

4. Логінова М. В. Деякі аспекти формування органів територіальної оборони як фактору протидії російській загрозі. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету* :[збірник]. Одеса: Видавничий дім 2022 р. 14 с.

5. Логінова М. В. Аналіз нормативно-правової бази України щодо визначення поняття й суті територіальної оборони. *The 3 rd International scientific and practical conference—Modern research in world science*// (June 12-14, 2022) SPC—Sci-conf. com. ua||, Lviv, Ukraine. 2022 p. 1867 с.

ПАВЛІЄНКО Вікторія,

курсант 2 курсу Навчально-наукового інституту
підготовки фахівців для підрозділів

Національної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

Науковий керівник:
ЛОГІНОВА Марина,

викладач кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державний університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

ПІДГОТОВКА ЖІНОК ДО СЛУЖБИ В СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

Починаючи з дня отримання незалежності, українські Збройні Сили довгий час розглядалися як сфера, де домінує чоловіче панування. Жінки переважно займали «мирні» посади, такі як медичний персонал, зв'язківці та інші обслуговуючі посади. Війна на Донбасі 2014 року довела, що жінки здатні виконувати бойові завдання на рівні з чоловіками та володіти будь-якими військовими спеціальностями [3].

Однак важливість цього питання стала очевидною лише після повернення перших добровольців із війни. Часто увага фокусувалася не лише на легітимності бойовиків, а й на розгляді внеску жінок, які, фактично, виконували бойові функції, але не мали визнання та відповідного забезпечення через прогалини в законодавстві.

Недавні зміни спрямовані на подолання міфів і стереотипів щодо жінок на військовій службі, як на рівні

ставлення від товаришів по службі й командування, так і на законодавчому рівні. Урядові структури зміцнили роль жінок у секторі безпеки шляхом внесення змін до нормативно-правових актів та зменшення бар'єрів для участі жінок у всіх аспектах сектору [1].

Наприклад, у системі МВС відкрито понад 450 посад, на які раніше жінки не мали права претендувати. Тепер жінки займають посади водолаза, керівника кінологічної служби, хіміка та навіть генерала. Фізіологічні різниці більше не є перешкодою для вступу жінок у військові навчальні заклади. Жінки також отримали право проходити кваліфікаційні іспити для отримання відзнаки в Національній гвардії [5].

Зміни в законодавстві надали жінкам рівні можливості щодо укладання контрактів на військову службу та закріпили принцип рівності під час виконання військових обов'язків. На керівних посадах у війську тепер працюють жінки-генерали, що відображає поступове зміцнення ролі жінок у військовому секторі [4].

Основні мотиви, які підштовхують жінок до вступу у військову службу, досить різноманітні. Більшість жінок обирають цей шлях через зв'язок із членом родини, який вже перебуває на військовій службі. Фінансова стабільність і соціальні гарантії, що надаються військовослужбовцям, також відіграють значну роль у їхньому рішенні. Неможливість знайти роботу у цивільних сферах та пенсійне забезпечення стають важливими чин-

никами при прийнятті рішення про вступ до Збройних сил.

У жінок, які обирають кар'єру в органах внутрішніх справ, особливо високо оцінюється набір якостей, необхідних для успішної служби. Це включає оптимальне поєднання реактивності та активності, стійкість до емоційних перешкод, здатність діяти в стресових ситуаціях, толерантність і справедливість [5].

Жінки, як і чоловіки, наділені сильними лідерськими якостями. Але через розповсюджені стереотипи суспільства, їхня роль у лідерстві часто недооцінюється. Зазвичай їм радять бути скромними та не висовуватися, що можна розглядати як форму структурного насильства. Але жінкам не слід боятися взяти на себе роль лідера, оскільки у звичайному житті вони вже виявляються в цій ролі. Вони керують сімейним бюджетом, приймають важливі рішення, підтримують у важкі часи та при цьому успішно здійснюють кар'єру. Жінки мають природні здібності до тайм-менеджменту, які дозволяють їм успішно впоратися декількома завданнями одночасно [2]. Суспільство повинно сприяти більшій участі жінок у праці шляхом розробки політик, що сприяють збалансованому поєднанню роботи та сімейного життя. Національна політика має забезпечувати рівні можливості та ставлення до всіх працівників, незалежно від статі чи сімейного стану. Важливо враховувати, що гармонія між професійним та особистим життям є ключовою для щасливого й повноцінного життя. Жінки та чоловіки, які

прагнуть досягти успіху як у кар'єрі, так і в сімейному житті, повинні мати рівні можливості та підтримку в цьому [1].

Підготовка жінок до служби в секторі безпеки і оборони включає широкий спектр заходів, спрямованих на забезпечення їхньої готовності до виконання професійних обов'язків. Цей процес починається з фахової підготовки, що передбачає отримання жінками необхідних знань і навичок у сфері безпеки та оборони. Вони вивчають військову стратегію, тактику, знайомляться зі зброєю та військовою технікою, отримують медичну підготовку та навички першої медичної допомоги, а також вивчають обслуговування спеціального обладнання та комунікаційних систем. Крім того, значна увага приділяється фізичній підготовці, оскільки вона є важливим елементом успішної служби в секторі безпеки і оборони. Тому жінки проходять інтенсивні тренування, що спрямовані на розвиток сили, витривалості та загальної фізичної форми, щоб бути готовими до виконання будь-яких завдань у військовому середовищі [3].

Отже, з усього вищесказаного, можна зробити висновки, що підготовка жінок до служби в секторі безпеки і оборони вимагає комплексного підходу та систематичної роботи. На цьому етапі важливо забезпечити жінок необхідними знаннями, сприяти здобуттю необхідних навичок і фізичній підготовці, щоб вони могли ефективно виконувати свої обов'язки у військовому середовищі.

Зокрема, фахова підготовка включає вивчення стратегії, тактики, медичної та технічної підготовки. Особлива увага приділяється фізичній підготовці, яка є важливим елементом успішної служби. Завдяки цілеспрямованій підготовці, жінки готові виконувати будь-які завдання в секторі безпеки і оборони, сприяючи підвищенню ефективності військових сил.

Список використаних джерел:

1. Азаренко Т. І. Становлення гендерної рівності в секторі безпеки та оборони України. Редакційна колегія, 2021р. 19 с.
2. Кучеренко Д., В. Тимофєєв. Гендерна рівність у секторі безпеки і оборони України: сучасні тенденції та перспективи : матеріали конференцій МЦНД, 02.06. 2023; Одеса, Україна 2023р. С. 66-68.
3. Логінов Л. В. Основні засади реформування сектора безпеки і оборони України в контексті забезпечення інформаційної безпеки. *In The 6th International scientific and practical conference Modern scientific research: achievements, innovations and development prospects* (November 21-23, 2021) MDPC Publishing, Berlin, Germany. 2021p. 650 с.
4. Логінова М. В. Деякі аспекти формування органів територіальної оборони як фактору протидії російській загрозі. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету: [збірник]*. Одеса: Видавничий дім 2022 р. 14 с.
5. Логінова М. В. Аналіз нормативно-правової бази України щодо визначення поняття й суті територіальної оборони. *The 3 rd International scientific and practical conference—Modern research in world science* (June 12-14, 2022) SPC—Sci-conf. com. ua||, Lviv, Ukraine. 2022 p. 1867 с.

ПІРГО Олена,
аспірант кафедри кримінального права та

кримінології факультету № 1 Донецького
державного університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ПІДГОТОВКА ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ТА ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ТВАРИН ВІД ЖОРСТОКОГО ПОВОДЖЕННЯ: ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ОСВІТНЬОЇ СКЛАДОВОЇ

Безумовно, захист тварин від жорстокого поводження є одним із ключових питань діяльності правоохоронних органів і завжди залишається у фокусі уваги суспільства. Якщо професійний інтерес до цього питання зменшується – під загрозою опиняються хребетні тварини, що стають жертвами жорстокого поводження. Ба більше, вчинення цього суспільно-небезпечного діяння загрожує основам моральності суспільства та окремого індивіда, що обумовлює в подальшому занепад духовності та вчинення більш небезпечних та жорстоких злочинів. Зрозуміло, що, будучи закріпленим у ст. 299 КК України, склад кримінального правопорушення, який передбачає жорстоке поводження з тваринами, стає предметом вивчення під час опанування дисципліни «Кримінальне право України», «Основи кримінально-правової кваліфікації», іноді – у курсі кримінології та пов'язаних із кримінально-правовим блоком дисциплін. Якщо вести мову про вищу освіту, то окремі питання запобігання жорстокому поводженню з тваринами включені до дисциплін нормативного блоку в бакалаврських програмах, до нормативних та вибіркокових дисци-

плін – у магістерських та, в окремих випадках, вивчення вибіркових дисциплін передбачені в освітньо-наукових програмах поліцейського спрямування.

У зв'язку із тим, що зазначені кримінальні правопорушення стають дедалі розповсюдженими, а поліція все частіше отримує повідомлення громадян про жорстоке поводження з тваринами, маємо констатувати, що алгоритм дій у цих випадках має бути відпрацьованим на рівні запобігання та протидії домашньому насильству. Ба більше, з урахуванням високого ступеня латентності цього кримінального правопорушення поглиблене засвоєння порядку дій у випадку вивчення жорстокого поводження з тваринами є одним із ключових питань роботи поліцейського у сфері запобігання та протидії кримінальним правопорушенням проти моральності.

На наше глибоке переконання, зараз потребують розроблення та впровадження методичні рекомендації щодо діяльності поліцейських у разі вчинення жорстокого поводження з тваринами. Крім того, для поліцейських блоку превентивної діяльності доцільно розробити окремий курс короткострокового підвищення кваліфікації за зазначеним напрямом.

Якщо проаналізувати наявні програми підготовки поліцейських на рівні первинної професійної підготовки, до кримінальні правопорушення проти моральності можна зустріти в програмах усіх спеціалізацій в предметі «Основи кримінального права». Але в жодній програмі склад кримінального правопорушення, пов'язаного із

жорстоким поводженням із тваринами, не розглядається.

У системі післядипломної освіти, а саме курсах підвищення кваліфікації, ситуація не краще. В окремих програмах підвищення кваліфікації з досудового розслідування (а саме підготовки дізнавачів), передбачене удосконалення знань з розслідування кримінальних правопорушень проти громадської безпеки, громадського порядку та моральності, однак питання про жорстоке поводження з тваринами там також не передбачається.

Таким чином, ситуація, що склалася у сфері навчання та підготовки поліцейських крізь призму запобігання / протидії розслідування жорстокого поводження з тваринами свідчить про таке: 1) у суспільстві існує високий запит на убезпечення тварин від жорстокого поводження; 2) в освітніх програмах та програмах підготовки поліцейських не достатньо висвітлюється питання жорстокого поводження з тваринами; 3) перші два твердження обумовлюють необхідність перегляду програм та змістовного наповнення освітніх компонент; 4) існує необхідність запровадження окремої програми запобігання жорстокому поводженню з тваринами в межах підвищення кваліфікації поліцейських; 5) трансформація суспільних відносин у сфері захисту тваринного світу обумовлює винесення до порядку денного питання про спеціалізацію поліцейських за напрямом охорони тваринного світу.

ПИВОВАРОВ Вадим,
курсант 2 курсу Навчально-наукового інституту
права та підготовки фахівців для підрозділів
Національної поліції Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)
Науковий керівник:
ЛОГІНОВА Марина,
викладач кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ БЕЗПЕКОВОЇ СИТУАЦІЇ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Повномасштабне вторгнення країни-агресора на територію нашої країни вплинуло на всі сфери життєдіяльності населення, у тому числі і на безпекове середовище. Аналізуючи статистичні дані Єдиного звіту про кримінальні правопорушення (форма 1) за 2022 р. та I півріччя 2023 р., маємо в підсумках таке [1].

Першою особливістю є те, що за цей період на території нашої країни кількість кримінальних правопорушень, пов'язаних із війною, значно зросла. Так, наприклад, зросла кількість [1]:

- злочинів проти національної безпеки. Чисельність посягань на територіальну цілісність і недоторканість України зросла у 70,4 рази, порівняно з показником 2021 р., до 10487; випадків державної зради – у 9,4 рази

(до 1957 випадків); колабораційної діяльності – до 38 512; пособництва державі-агресору – до 379;

- злочинів проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку. У 2022 р. чисельність таких посягань зростає у 246 разів і становила 62 127 випадків, серед яких 60 387, тобто 97,2 %, склали випадки порушення законів та звичаїв війни, яких було обліковано у 351 раз більше, ніж попереднього року. Серед злочинів цього виду 6 013 складали діяння, поєднані з умисним вбивством. Було обліковано також 1 354 випадки вправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії російської федерації проти України, глорифікації її учасників;

- кримінальних правопорушень, пов'язаних з ухиленням від мобілізації. Число фактів незаконного переміщення осіб через державний кордон України збільшилося у 3,7 рази – до 1 225; випадків ухилення від призову на військову службу під час мобілізації на особливий період, на військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період становило 1 108 (2022 р. – 0);

- військових кримінальних правопорушень. Кількість випадків самовільного залишення військової частини або місця служби зростає в 3 рази.

Другою особливістю безпекової ситуації в Україні стало зменшення загальнокримінальних правопорушень та неочевидних посягань в окремих сферах життє-

діяльності суспільства. Так, наприклад, посягань, пов'язаних із домашнім насильством, на 30,0 % менше – до 3 360, та випадків саме домашнього насильства (ст. 1261) – на 38,4 % – до 1 498; проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина – на 46,8 % – до 3031; у сфері господарської діяльності – на 37,6 % – до 3 414 випадків; проти довілля – на 25,8 % – до 4 018 випадків. Але продовжилося зростання кількості фактів колабораційної діяльності – на 45,0 % (порівняно з відповідним показником попереднього року), пособництва державі-агресору – у 4,6 рази; випадків порушення законів та звичаїв війни – у 1,7 рази; виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії російської федерації проти України, глорифікації її учасників – на 65,1 % [1].

До особливостей безпекової ситуації також слід віднести те, що ситуація в країні постійно змінюється, залежно від активності бойових дій, переміщення військ, гуманітарних потреб тощо; поширення випадків дезінформації серед населення; критичного ставлення до інформації з неперевіраних джерел [2, с. 102]

Отже, можемо зробити висновок, що наразі всі сфери життєдіяльності населення та країні постійно зазнає змін: відбуваються економічні (руйнація підприємств та інфраструктури), соціальні (загибель та поранення значної кількості людей, спостерігається зростання безробіття та зниження рівня матеріального забезпечення населення), демографічні (велика внутрішня та зовніш-

ня міграція, розділення сімей) та соціально-психологічні (зростання числа осіб із посттравматичним стресовим розладом, поширення тривожності, психологічної втоми, зневіра в майбутньому) процеси, котрі ведуть до накопичення в суспільстві криміногенного потенціалу, що може призвести до погіршення безпекової ситуації після закінчення війни [3, с. 123].

Список використаних джерел:

1. Звітність «Єдиний звіт про кримінальні правопорушення» за 2022 р. та за січень-червень 2023 р. Форма № 1 (місячна) : затв. наказом Генерального прокурора від 30.06.2020 р. № 299. *Офіційний сайт Офісу Генерально го прокурора*. URL: <https://is.gd/xkGSg0>. (дата звернення: 06.02.2024).

2. Казначеева Д. В. Сучасні тенденції військової злочинності в Україні. *Злочинність і протидія їй в умовах війни: глобальний, регіональний та національний виміри* : зб. тез доп. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 12 квіт. 2023 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; Кримінол. асоц. України ; Наук. парк «Наука та безпека». Вінниця : ХНУВС, 2023. 292 с. С. 101-105.

3. Колодязний М. Г. Фактор війни: кримінологічні роздуми. *Злочинність і протидія їй в умовах війни: глобальний, регіональний та національний виміри* : зб. тез доп. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 12 квіт. 2023 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; Кримінол. асоц. України ; Наук. парк «Наука та безпека». Вінниця : ХНУВС, 2023. С. 122-125.

ПИВОВАРОВ Вадим,

курсант 2 курсу Навчально-наукового інституту
права та підготовки фахівців для підрозділів
Національної поліції Дніпропетровського

державного університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)
Науковий керівник:
ЛОГІНОВА Марина,
викладач кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

В умовах глобалізації, нових ризиків та викликів провідне значення набуває система забезпечення національної безпеки, у тому числі економічної, фінансової, соціальної та інших складових безпеки держави. На сьогодні практично не існує галузі знань, де б дослідження питання безпеки не посідали досить значне місце в системі наукових положень.

Сьогодні питання забезпечення соціальної безпеки, як однієї зі складових національної безпеки держави, є головним пріоритетом державної соціальної політики, особливо соціальна безпека людини [1, с. 90]. На нашу думку, соціальна безпека людини – це стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави від зовнішніх та внутрішніх загроз. Функціональними складниками нанорівня соціальної безпеки є: безпека життєдіяльності людини, безпека гідного рівня життя, безпека реалізації загальносоціальних цінностей, безпека соціального середовища, самозахист, самозбережен-

ня, психологічна та психічна безпека, саморозвиток то-що.

Основними чинниками, що посилюють актуальність проблеми соціальної безпеки України на сучасному етапі, є [2, с. 142]:

1) повномасштабне вторгнення країни-агресора на територію нашої держави, що спричинила масштабні руйнування, людські жертви, значні економічні втрати, внутрішню міграцію та постійну загрозу для життя та здоров'я людей;

2) економічна криза, тобто падіння ВВП, високий рівень безробіття, інфляція та знецінення гривні зумовлюють зниження рівня життя та посилюють соціальну нерівність;

3) демографічні проблеми, тобто зростання смертності, зниження народжуваності та старіння населення зумовлюють дефіцит трудових ресурсів та посилюють навантаження на систему соціального захисту;

4) зростання злочинності. В умовах економічної кризи та соціальної нестабільності зростає рівень злочинності, включаючи корупцію, торгівлю людьми, шахрайство та кіберзлочинність;

5) екологічні проблеми: забруднення навколишнього середовища, зміна клімату та стихійні лиха негативно впливають на здоров'я людей та їхню життєдіяльність.

Головними цілями та завдання соціальної безпеки України в умовах війни мають бути: захист життя та

здоров'я людей, підтримка економічної стійкості, забезпечення правопорядку, відновлення інфраструктури, реформування системи соціального захисту, посилення координації дій влади, громадянського суспільства та міжнародних організацій, підвищення рівня довіри до влади.

Важливе значення, особливо в кризових умовах, має процес інституціоналізації соціальної безпеки, що здатна [3, с. 110]:

- забезпечити системний підхід до вирішення проблем соціальної безпеки, тобто розробку та впровадження комплексної стратегії соціальної безпеки, створення чіткої системи координації дій влади, громадянського суспільства та міжнародних організацій, забезпечення ресурсного забезпечення політики соціальної безпеки;

- підвищити ефективність політики соціальної безпеки: використання науково-обґрунтованих підходів до розробки та реалізації політики соціальної безпеки; моніторинг та оцінка результативності політики соціальної безпеки; внесення змін до політики соціальної безпеки на основі результатів моніторингу та оцінки;

- підвищити рівень довіри до влади: прозорість та публічність діяльності влади у сфері соціальної безпеки, забезпечення законності та правопорядку та боротьба з корупцією;

- збільшити стійкість суспільства до кризових явищ, тобто створення системи раннього попередження про кризові явища, розробка та впровадження планів реагування на кризові явища, підвищення рівня обізнаності населення про правила поведінки в кризових ситуаціях.

Отже, можемо дійти висновку, що в умовах війни та повоєнного відновлення питання соціальної безпеки людини стає нагальним та потребує комплексного підходу. До основних особливостей можемо віднести:

-зростання ризиків; зміна пріоритетів, тобто першочерговим завданням стає забезпечення базових потреб людей: їжа, вода, житло, медична допомога. - важливо підтримувати психологічну стійкість населення. Необхідно створювати умови для відновлення економіки та соціальної інфраструктури: необхідність координованих дій, забезпечення державою фінансової підтримки постраждалих, доступ до соціальних послуг, створення нових робочих місць, відновлення інфраструктури, захист прав та свобод людини. Важливою також є роль громадянського суспільства та міжнародна співпраця.

Список використаних джерел:

1. Варналій З. С. Соціальна безпека людини як об'єкт дослідження економічної безпекології. *Економічний вісник університету* : збірник наук. праць учених та аспірантів. Вип. 52 С. 90-97. Переяслав, 2022. DOI : <https://doi.org/10.31470/2306-546X-2022-52-90-97>.

2. Варналій З. С. Соціальна підсистема економічної безпекології. *Економічний вісник університету* : збірник наук.

праць учених та аспірантів. Вип. 49. С. 140-148. Переяслав, 2021. DOI : <https://doi.org/10.31470/2306-546X-2021-49-140-148>.

З.Варналій З. С., Білик Р. Р., Хмелевський М. О. Соціальна безпека України: сутність, проблеми та шляхи забезпечення. *Економічний вісник університету*: збірник наук. праць учених та аспірантів. Вип. 45. С. 105-114. Переяслав, 2020. DOI : <https://doi.org/10.31470/2306-546X-2020-45-105-114>.

ПОПОВСЬКА Альона,
здобувач освітнього ступеня «магістр»,
501/23-(П)-М-Б, факультету № 1
Донецького державного університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ПРАВОВІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛОЖЕНЬ СТАТТІ 9 «СВОБОДА ДУМКИ, СОВІСТІ І РЕЛІГІЇ» ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОНВЕЦІЇ В УКРАЇНІ

Особливе значення набуває юридичне забезпечення, захисту і реалізації прав на свободу думки, совісті та віросповідання через їх визнання як необхідних складових внутрішнього святилища людини – *forum internum*, де формується, отримує остаточний вигляд і застосовується здатність до мислення. Навпаки, зовнішній аспект цих прав, відомий як *forum externum*, розглядається як свобода виражати свої переконання публічно. Лише зовнішній аспект може піддаватися регулюванню держави, включаючи законодавче, тоді як внутрішній зміст передбачає гарантування та захист суверенного права людини на свободу думки, совісті та релігії.

На сучасному етапі цивілізаційного розвитку концепція захисту прав людини прямо зачіпає всі сфери, включаючи не лише державну, а й суспільну та приватну сфери життя в громаді. Різноманіття установ, які займаються реалізацією та захистом прав людини, відображає реальність сучасного світу. Релігійні та громадські організації, засоби масової інформації, неурядові організації безпосередньо пов'язані з багатьма аспектами захисту прав людини, так само, як і функціонування органів публічного управління, судів та інших державних структур. У даному контексті не винятком є і сфера взаємодії між державою та релігійними об'єднаннями [1].

Міжнародно-правову основу гарантування права на свободу думки, совісті та релігії складають акти Організації Об'єднаних Націй та регіональні угоди. Основними універсальними міжнародно-правовими документами в даній сфері є Загальна декларація прав людини 1948 р. [2], Конвенція про попередження злочину геноциду та покарання за нього 1948 р. [3], Декларація про принципи міжнародного права щодо дружніх відносин та співробітництва між державами, відповідно до Статуту ООН 1978 р. [4], Декларація про ліквідацію всіх форм нетерпимості та дискримінації на основі релігії та переконань 1981 р. [5], Конвенція про права дитини 1989 р. [6] та Декларація про права осіб, які належать до національних, етнічних, релігійних або мовних меншин 1992

р. [7]. На регіональному рівні Європейська конвенція про захист прав людини та основних свобод 1950 р. [8] та Європейська рамкова конвенція про захист національних меншин 1995 р. [9] відіграють важливу роль, частково повторюючи та іноді розширюючи гарантії, що надані на універсальному рівні.

Статтею 35 Конституції України закріплено, що кожен має право на свободу світогляду та віросповідання. Зазначається, що це право включає можливість вільно обирати релігійні переконання чи відмовлятися від них, неперешкоджено здійснювати релігійні обряди та культові практики, як індивідуально, так і групово. Формулювання цього положення свідчить, що законодавець об'єднав поняття «свобода світогляду» і «свобода віросповідання», вважаючи їх схожими. У загальному розумінні, термін «світогляд» відображає сукупність поглядів, оцінок, принципів та ідеалів, які формують основні життєві позиції та цінності людей. Таким чином, поняття «світогляд» охоплює систему узагальнених поглядів, включаючи віросповідання. Відповідно, термін «свобода світогляду» є більш широким і включає різні аспекти, у тому числі свободу віросповідання [10].

Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» [11] гарантує право на свободу совісті, яке, відповідно до цього закону, включає можливість вільно обирати, приймати і змінювати релігію чи переконання за власним вибором, а також волю одноособово чи спільно з іншими сповідувати будь-яку релігію або не спо-

відувати жодної, здійснювати релігійні обряди, відкрито висловлювати і вільно поширювати свої релігійні або атеїстичні переконання. Цікаво висловлювання М. А. Рейснера, який у 1905 році зазначав, що «свобода совісті має інший характер, ніж свобода віри». Він зауважував: «Оскільки неможливим є зовнішній безпосередній примус стосовно совісті, яка є розумною самосвідомістю людини, але вона не така абсолютна, як свобода віри, яка засуджується до зовнішніх дій, вона може бути позбавлена внутрішнього примусу». Отже, свобода совісті, за словами М. А. Рейснера, означає відсутність примусу до релігійних дій, які особа відкидає з релігійних міркувань, і свобода вільно жити згідно зі своїми релігійними переконаннями [12].

Механізм адміністративно-правового регулювання захисту та гарантування прав людини на свободу думки, совісті та релігії включає кілька етапів: регламентацію суспільних відносин, формування суб'єктивних прав та юридичних обов'язків, а також фактичну реалізацію цих прав. Таким чином, існує потреба в подальшому розгляді сучасного вмісту механізму захисту свободи думки, совісті та свободи віросповідання. Крім того, законодавство України в цій сфері активно змінюється, враховуючи виклики сучасності, зокрема пов'язані з воєнним станом в Україні. Ця потреба обумовлена, серед іншого, тим, що протягом незалежності Україна перетворилася на багатоконфесійну державу, що створює нову ситуа-

цію. Врахування світового та вітчизняного досвіду захисту свободи думки, совісті та свободи віросповідання набуває важливості для збереження міжконфесійної гармонії в країні.

Список використаних джерел:

1. Ігнатченко І. Г. Актуальні проблеми механізму адміністративно-правового регулювання захисту та гарантування прав на свободу думки, совісті, релігії в Україні. URL: http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2022/5_2022/22.pdf.

2. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text. (дата звернення: 08.04.2024)

3. Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього від 09.12.1948. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU48K03U>. (дата звернення: 08.04.2024)

4. Міжнародний пакт про громадянські громадянські і політичні права від 16.12.1966. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text (дата звернення: 08.04.2024)

5. Декларація про ліквідацію всіх форм нетерпимості та дискримінації на підставі релігії чи переконань від 25.11.1981. URL : http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/43860/2005_36_4.pdf?sequence=1 (дата звернення: 08.04.2024)

6. Конвенція про права дитини від 20.11.1989. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text. (дата звернення: 08.04.2024)

7. Декларація про права осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин від 18.12.1992. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_318#Text. (дата звернення: 08.04.2024)

8. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини) від 04.11.1950. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text. (дата звернення: 08.04.2024)

9. Рамкова конвенція про захист національних меншин від 01.02.1995. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995055>. (дата звернення: 08.04.2024)

10. Конституція України: Закон України від 28.06.1996. № 254к/96-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text>. (дата звернення: 08.04.2024)

11. Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23.04.1991. № 987-XII. *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987-12>. (да-та звернення: 08.04.2024)

12. Дахова І. І. Зміст права на свободу совісті та віросповідання. *Форум права*. 2016. №. 4. С. 107–112.

ПОПОВСЬКА Альона,
здобувач освітнього ступеня «магістр»,
501/23-(П)-М-Б, факультету № 1
Донецького державного університету
внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)
ХИТРОВСЬКИЙ Дмитро,
викладач кафедри загальноправових
дисциплін факультету № 3 Донецького
державного університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛОЖЕНЬ СТАТ-
ТІ 9 «СВОБОДА ДУМКИ, СОВІСТІ І РЕЛІГІЇ»
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОНВЕЦІЇ В УКРАЇНІ**

Особливе значення набуває юридичне забезпечення, захисту і реалізації прав на свободу думки, совісті та віросповідання через їх визнання як необхідних складових внутрішнього святилища людини – *forum internum*, де формується, отримує остаточний вигляд і застосовується здатність до мислення. Навпаки, зовнішній аспект цих прав, відомий як *forum externum*, розглядається як свобода виражати свої переконання публічно. Лише зовнішній аспект може піддаватися регулюванню держави, включаючи законодавче, тоді як внутрішній зміст передбачає гарантування та захист суверенного права людини на свободу думки, совісті та релігії.

У сучасному етапі цивілізаційного розвитку концепція захисту прав людини прямо зачіпає всі сфери, включаючи не лише державну, а й суспільну та приватну сфери життя в громаді. Різноманіття установ, які займаються реалізацією та захистом прав людини, відображає реальність сучасного світу. Релігійні та громадські організації, засоби масової інформації, неурядові організації безпосередньо пов'язані з багатьма аспектами захисту прав людини, так само, як і функціонування органів публічного управління, судів та інших державних структур. У даному контексті не винятком є і сфера взаємодії між державою та релігійними об'єднаннями [1].

Міжнародно-правову основу гарантування права на свободу думки, совісті та релігії складають акти Органі-

зації Об'єднаних Націй та регіональні угоди, спрямовані на загальну концепцію прав людини і міжнародні документи, які визначають умови реалізації цих прав. Основними універсальними міжнародно-правовими документами в даній сфері є Загальна декларація прав людини 1948 р. [2], Конвенція про попередження злочину геноциду та покарання за нього 1948 р. [3], Декларація про принципи міжнародного права щодо дружніх відносин та співробітництва між державами відповідно до Статуту ООН 1978 р. [4], Декларація про ліквідацію всіх форм нетерпимості та дискримінації на основі релігії та переконань 1981 р. [5], Конвенція про права дитини 1989 р. [6] та Декларація про права осіб, які належать до національних, етнічних, релігійних або мовних меншин 1992 р. [7]. На регіональному рівні Європейська конвенція про захист прав людини та основних свобод 1950 р. [8] та Європейська рамкова конвенція про захист національних меншин 1995 р. [9] відіграють важливу роль, частково повторюючи та іноді розширюючи гарантії, що надані на універсальному рівні.

Статтею 35 Конституції України закріплено, що кожен має право на свободу світогляду та віросповідання. Зазначається, що це право включає можливість вільно обирати релігійні переконання чи відмовлятися від них, безперешкодно здійснювати релігійні обряди та культові практики як індивідуально, так і групово. Формулювання цього положення свідчить, що законодавець

об'єднав поняття «свобода світогляду» і «свобода віросповідання», вважаючи їх схожими. У загальному розумінні, термін «світогляд» відображає сукупність поглядів, оцінок, принципів та ідеалів, які формують основні життєві позиції та цінності людей. Таким чином, поняття «світогляд» охоплює систему узагальнених поглядів, включаючи віросповідання. Відповідно, термін «свобода світогляду» є більш широким і включає різні аспекти, у тому числі свободу віросповідання [10].

Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» [11] гарантує право на свободу совісті, яке, відповідно до цього закону, включає можливість вільно обирати, приймати і змінювати релігію чи переконання за власним вибором, а також волю одноособово чи спільно з іншими сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати жодної, здійснювати релігійні обряди, відкрито висловлювати і вільно поширювати свої релігійні або атеїстичні переконання. Цікаве висловлювання з цього приводу М. А. Рейснера, який у 1905 році зазначав, що «свобода совісті має інший характер, ніж свобода віри». Він зауважував: «Оскільки неможливим є зовнішній безпосередній примус стосовно совісті, яка є розумною самосвідомістю людини, але вона не така абсолютна, як свобода віри, яка засуджується до зовнішніх дій, вона може бути позбавлена внутрішнього примусу». Отже, свобода совісті, за словами М. А. Рейснера, означає відсутність примусу до релігійних дій, які особа відкидає з

релігійних міркувань, і свобода вільно жити згідно зі своїми релігійними переконаннями [12].

За висловленням Ф. Рудинського, особиста свобода здійснюється в межах позадержавних структур і виявляється в системі соціальних відносин, які відображають невід'ємні для особистості цінності, такі як недоторканність життя, гідність, совість та особиста безпека. Ця свобода втілює індивідуальні можливості людини та забезпечує можливість самовизначення особистості [13, с. 64], проявляючись у конституційних правах людини.

За В. Танчером, свобода совісті являє собою право особи на самостійне визначення свого ставлення до загальних питань світогляду і, зокрема, релігії [14, с. 165]. З нашого погляду, свобода совісті, яка виражається у свободі вибору світогляду, є основою самої свободи і є системоутворюючим правом у рамках прав людини. Хоча вважати, що одне право важливіше за інше, може бути некоректним, але без належного забезпечення реалізації свободи совісті вся система прав людини стає неефективною.

Ф. Рудинський вказує, що «багатогранний характер цієї свободи призводить до того, що вона може бути предметом вивчення різних галузей соціальних наук, таких як філософія, етика, політологія, юриспруденція» [13, с. 639]. Унаслідок різноманітності підходів до розуміння свободи совісті виникає неоднозначність її тлу-

мачень, й окремі інтерпретації можуть бути взаємно виключними. Загалом, принцип свободи совісті теоретично розглядається та еволюціонує, переважно як категорія історичної та філософсько-етичної, а не правової. Ба більше, протягом тривалого історичного періоду більшість світоглядних питань тісно пов'язувалися з релігійним світоглядом і вирішувалися з позицій релігійного розуміння світу й моралі. Відповідно, поняття свободи совісті стало більш вузьким і пов'язаним із відношенням індивіда до релігії. Зсув акценту з філософських аспектів свободи совісті в бік правових відбувається в міру трансформації правових і політичних систем, і ці погляди поділяють інші дослідники [15, с. 120].

Механізм адміністративно-правового регулювання захисту та гарантування прав людини на свободу думки, совісті та релігії включає кілька етапів: регламентацію суспільних відносин, формування суб'єктивних прав та юридичних обов'язків, а також фактичну реалізацію цих прав. Таким чином, існує потреба в подальшому розгляді сучасного вмісту механізму захисту свободи думки, совісті та свободи віросповідання. Крім того, законодавство України в цій сфері активно змінюється, враховуючи виклики сучасності, зокрема пов'язані з воєнним станом в Україні. Ця потреба обумовлена, серед іншого, тим, що протягом років незалежності Україна перетворилася на багатоконфесійну державу, що створює нову ситуацію. Врахування світового та вітчизняного досвіду захисту свободи думки, совісті та свободи віросповідан-

ня набуває важливості для збереження міжконфесійної гармонії в країні.

Список використаних джерел:

1. Ігнатченко І. Г. Актуальні проблеми механізму адміністративно-правового регулювання захисту та гарантування прав на свободу думки, совісті, релігії в Україні. URL : http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2022/5_2022/22.pdf. (дата звернення: 14.04.2024)

2. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text. (дата звернення: 14.04.2024)

3. Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього від 09.12.1948. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/MU48K03U>. (дата звернення: 14.04.2024)

4. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1966. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text. (дата звернення: 14.04.2024)

5. Декларація про ліквідацію всіх форм нетерпимості та дискримінації на підставі релігії чи переконань від 25.11.1981. URL : http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/43860/2005_36_4.pdf?sequence=1. (дата звернення: 14.04.2024)

6. Конвенція про права дитини від 20.11.1989. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text. (дата звернення: 14.04.2024)

7. Декларація про права осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин від 18.12.1992. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_318#Text. (дата звернення: 14.04.2024)

8. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав люди-

ни) від 04.11.1950. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text. (дата звернення: 14.04.2024)

9. Рамкова конвенція про захист національних меншин від 01.02.1995. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_055. (дата звернення: 14.04.2024)

10. Конституція України: Закон України від 28.06.1996. № 254к/96-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>. (дата звернення: 14.04.2024)

11. Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23.04.1991. № 987-XII. *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987-12>. (дата звернення: 14.04.2024)

12. Дахова І. І. Зміст права на свободу совісті та віросповідання. *Форум права*. 2016. №. 4. С. 107–112.

13. Громадянські права людини: сучасні проблеми теорії і практики. ЗАО ТФ «СВІТ», 2006. 739 с.

14. Танчер В. Основи наукового атеїзму. Київ : Вид-во. Київського у-ту, 1968. 468 с.

15. Кіріченко М. Свобода совісті. Юридична література, 1985. 200 с.

РАСУЛОВ Теймур,
здобувач освітнього ступеня «доктор філософії»
аспірантури та докторантури
Донецького державног університету
внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)
СУПРУН Володимир,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри загальноправових дисциплін
факультету № 3 Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ДИДЖИТАЛІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУАЛЬНО-ПРОЦЕДУРНИХ АСПЕКТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ЯК НАПРЯМ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЙНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ В УКРАЇНІ

Україна має вже більш ніж тридцятирічну історію свого розвитку як суверенна, правова, демократична держава. Здобуття незалежності Україною відбувалося одночасно з процесами трансформаційних і цивілізаційних змін у глобальному вимірі.

Утім, початок незалежності України збігся саме зі становленням інформаційного суспільства, оскільки точкою відліку останнього вважають 1992 рік – час появи мережі Інтернет, як засобу глобального обміну інформацією. Стрімкий розвиток інформаційного суспільства призвів до глибоких змін не тільки в процесі комунікації та обміну інформацією, а й у економічній, політичній, суспільній та соціальній сферах. Як свідчить недалека історія, ці зміни стали настільки швидкими й глобальними, що суспільство і держава не завжди встигають відреагувати на них.

Одним із результатів розвитку цифрових технологій стало використання можливостей інформаційно-комунікативних технологій для опрацювання значних обсягів інформації та реалізація процесуально-процедурних аспектів діяльності в роботі юридичних осіб як приватного, так і публічного права. У практиці та в науці закріпилося декілька позначень цього явища:

диджиталізація, цифровізація, цифрова трансформація тощо. Саме цифровізація зазначених процесів надала широкий інструментарій для вирішення великого обсягу завдань щодо обміну, обробки, зберігання інформації, а також адміністрування цих процесів щодо основних напрямів у роботі юридичних осіб. Серед перших, хто зрозумів переваги диджиталізації, були представники банківської сфери. На сьогодні ми констатуємо диджиталізацію в багатьох сферах та галузях життя й діяльності суспільства: банківські та фінансові установи, освіта, бізнес, державна влада та управління.

Активні процеси цифровізації людства зумовили формування правової бази відносин у цифровому (інформаційному) суспільстві, стимулювання розвитку такого суспільства – цифровій трансформації. Важливим напрямом у процесах цифрової трансформації є широке застосування цифрових технологій у процесах державного управління та місцевого самоврядування.

На сьогодні вже є значна кількість наукових праць щодо різних аспектів диджиталізації. Окремим напрямом, який привертає увагу фахівців-практиків і науковців, є саме диджиталізація процесів державного управління та місцевого самоврядування. Більшість науковців схиляються до думки, що диджиталізація системи публічного управління сприяє покращенню надання адміністративних послуг громадянам, покращує комунікацію між суспільством та державою, забезпечує прозорість, низький рівень корупції, вільний та рівний

доступ до державних послуг та можливість здійснювати ефективний громадський контроль. Науковці зазначають, що диджиталізація також веде до скорочення державних витрат на утримання державних службовців та зниження рівня корупції в державі [1, с. 108].

Використовуючи поняття «корупція», необхідно його охарактеризувати, щоб мати чітке бачення. Слід зазначити, що єдиного визначення цього терміна немає, оскільки кожен формулює поняття, спираючись або на власний досвід, або відповідно до реалій, які відбуваються у державі. Ми виділили два основних підходи до визначення поняття «корупція»: перший – доктринальний, що ґрунтується на дослідженнях учених, фахівців, юристів, істориків і т. ін.; другий – що регламентується в нормативно-правових актах, міжнародних документах та інших джерелах, які мають юридичну силу. З огляду на це, корупція, як явище, стало каталізатором або навіть чинником формування певної моделі управління суспільством, в основному через створення держави та легітимізацію такої моделі. Через моделі антикорупційної політики та характер боротьби з корупцією можна простежити особливості становлення держави та її форму. А боротьба за владу, зміна форм правління та форм державного режиму – це протистояння різних корупційних моделей, що класифікуються за суб'єктивним складом, ставленням суспільства до корупції, характе-

ром її прояву та правового регулювання антикорупційної політики, географічним та іншими критеріями.

У сучасних реаліях України – диджиталізація державного управління та місцевого самоврядування має стати домінуючим чинником у протидії корупційним правопорушенням, пов'язаним зі здійсненням процедурно-процесуальної діяльності юридичних осіб публічного права.

Список використаних джерел:

1. Савон К. В. Поняття діджиталізація в контексті цифрового уряду / К. В. Савон. *Актуальні проблеми політики* : зб. наук. пр. / редкол.: С. В. Ківалов (голов. редкол.), Л. І. Кормич (голов. ред.), І. М. Милосердна (відп. ред.) [та ін.]; НУ «ОЮА», Південноукр. центр гендер. проблем. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. Вип. 67. С. 107-111. URI: <https://hdl.handle.net/11300/14884>.

РЕЗУЄВ Євген,

аспірант 2 року навчання Донецького
державного університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ЮРАХ Віталій,

доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри державно-правових
дисциплін та публічного управління
факультету №4 Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ТА РОЗВИТКУ НЕБАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ

В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Військова агресія рф проти України обумовила необхідність зміни існуючої парадигми суспільних відносин у всіх сферах. Не винятком стала і сфера небанківського кредитування в Україні. Брак фінансових ресурсів в економіці та фінансовій сфері обумовив значну реструктуризацію фінансового сектора економіки та фінансових послуг, відповідно.

За відомостями інформаційних видань аграрного сектору, українські аграрії вже навчилися працювати з кредитним і грантовим фінансуванням. Цьому сприяли й державні програми підтримки, й увага міжнародних донорів та організацій. За підсумками 2023 року, 10,9 тис. господарств отримали 44,5 млрд грн. за цією програмою, а за перший місяць 2024 року – понад 400 господарств отримали 1,6 млрд грн. [1].

У рамках предметних дискусій експерти на різних площадках обговорюють інструменти з підтримки економічного розвитку та відновлення України (Ukraine Facility) загальним обсягом 50 млрд. євро на 2024 – 2027 роки. У березні 2024 року Кабінет Міністрів України ухвалив план для програми Ukraine Facility, у якому закладено 69 напрямів реформ. За словами Руслана Співака (Райффайзен Банк), для отримання фінансування держава, бізнес і громадяни повинні стати єдиною екосистемою. На думку експерта, новітні форми кредитування стануть ключовим елементом у ній [2].

На фінансовому ринку спостерігається значний попит на кредитні ресурси небанківського займу, який є відносно доступним та широко розповсюдженим. Відтак, питання його розвитку в цілому є запорукою подальшого зростання попиту на відповідні фінансові ресурси та створення умов забезпечення відповідними фінансовими можливостями учасників цього ринку. З іншого боку, велике значення повинні мати аспекти всебічного захисту вказаного сегменту фінансового ринку, адже нестабільність та вразливість капіталів і систем може мати наслідком банкрутство фінансових установ або порушення майнових прав позичальників.

Дослідження проблем функціонування системи небанківського кредитування регулярно постають предметом наукових досліджень. Наукові дискусії щодо цього сегменту фінансового ринку ведуть як науковці економіко-фінансового сектору, так і правники. Серед найвагоміших праць виділимо роботи В. Г. Гончаренка [3], І. А. Ломачинської [4], Є. І. Поліщука [5]. Подальші розробки сприятимуть науковому й практичному осмисленню стану та перспектив ринку.

Ключову роль у питаннях адміністративно-правового забезпечення ринку небанківського кредитування в умовах воєнного часу відіграє Національний банк України, який спільно з Кабінетом Міністрів України активно формують та реалізують програми розвитку фінансового сектору. Проте, на нашу думку, питання

захисту і, як перспектива, розвиток фінансових ринків є проблемним аспектом.

Питання захисту та розвитку небанківського кредитування, безумовно, вимагатиме внесення суттєвих змін до нормативної бази. Це є необхідним для того, щоб, з одного боку, встановити єдині підходи та стандарти до формування актуальних методів і форм регулювання, з іншого – убезпечити від порушень майнові права всіх учасників сфери небанківського кредитування.

Згідно зі змінами, внесених Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо особливостей нарахування процентів за споживчими кредитами під час воєнного стану та удосконалення державного регулювання у сфері фінансових послуг», у період дії в Україні воєнного стану, введеного Указом Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року № 2102-IX та протягом 30 днів після його припинення чи скасування, грошові зобов'язання за укладеними до 24 лютого 2022 року з фінансовими установами (крім кредитних спілок) договорами про споживчий кредит підлягають обов'язковій реструктуризації на вимогу споживача або його представника (за законом або за наявності довіреності на вчинення таких дій). Указана норма покликана на те, аби убезпечити учасни-

ків рину від наслідків невиконання кредитних договорів та сприяти мінімізації ризиків збільшення кількості спорів та судових справ за наявними договорами.

Нормативною базою, яка формує відповідний режим захисту відносин у сфері небанківського кредитування, окрім зазначених вище законодавчих актів, є такі нормативні акти. У першу чергу, варто згадати Закон України «Про споживче кредитування» від 15 листопада 2016 року, яким визначено загальні правові та організаційні засади споживчого кредитування в Україні, відповідно до міжнародно-правових стандартів у цій сфері [6]. Указаний Закон містить механізми захисту інтересів учасників ринку, зокрема інструменти державного регулювання, контролю та нагляду за даним економічним сегментом. Наступним є Закон України «Про захист прав споживачів» від 12 травня 1991 року зі змінами та доповненнями [7]. Закон не лише встановлює механізми захисту прав учасників ринку небанківського кредитування, а й визначає принципи функціонування ринку задля подальшого його розвитку. Варто також згадати Закон України «Про електронну комерцію» від 3 вересня 2015 року [8], яким визначено організаційно-правові засади діяльності у сфері електронної комерції в Україні та який встановлює порядок вчинення електронних правочинів із застосуванням інформаційно-комунікаційних систем і визначає права й обов'язки учасників відносин у сфері електронної комерції. Серед ключових законодавчих актів варто згадати Закон Укра-

їни «Про внесення змін до деяких законів України щодо споживчого кредитування і формування та обігу кредитних історій» від 15 вересня 2020 року [9]. Відповідно до вказаного Закону, визначається правовий режим небанківського кредитування, правовий статус учасників ринку та роль регуляторів у цій сфері.

На підставі вказаних законодавчих актів формуються загальні підходи до регулювання системи захисту та розвитку небанківського кредитування, безумовно, із врахуванням методик та стандартів, визначених Національним банком України. З метою формування програми розвитку фінансової системи України, у тому і числі такого її перспективного сегменту, як небанківське кредитування, Міністерством фінансів України спільно з Національним банком України задекларована та реалізовується «Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року» [10].

Цілями реалізації Стратегії 2025 є сприяння сталому економічному зростанню України, забезпечення макрофінансової стабільності, підвищення надійності та технологічності фінансової системи, досягнення європейських стандартів на фінансовому ринку, підвищення довіри до фінансового ринку, виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС та інших міжнародних договорів України. У контексті досягнення цілей Стратегії, важливо, з метою розвитку ринку, підвищити фінансову грамотність; населення активно та свідомо повинно ви-

користувати сучасні фінансові інструменти з метою поліпшення власного добробуту. Використання цифрових технологій мусить дати змогу збільшити кількість громадян, які мають базовий поточний рахунок у банку та здійснюють операції з фінансовими інструментами, задля досягнення середньостатистичних показників кількості активних рахунків до кількості дорослого населення – 80 % у 2025 році.

Список використаних джерел:

1. Небанківське кредитування: що пропонує ринок? URL: <https://kurkul.com/spetsproekty/1555-nebankivske-finansuvannya-dlya-fermeriv-scho-proponuye-rinok>.

2. Цифрове кредитування в Україні: поточний стан справ та перспективи. URL: <https://fintechinsider.com.ua/czyfrove-kredytuvannya-v-ukrayini-potochnyj-stand-sprav-ta-perspektyvy>.

3. Гончаренко В. В. Кредитні спілки як фінансові кооперативи: міжнародний досвід та українська практика. Київ : наукова думка, 2014. 233 с.

4. Ломачинська І. А. Фінансова система: теоретико-методологічні домінанти інституційної трансформації в умовах економічних перетворень: монографія. Чернігів : ЧНТУ, 2020. 372 с.

5. Поліщук Є. А. Діяльність небанківських фінансових установ в інституційній структурі ринку: монографія. Київ : КНЕУ, 2014. 340 с.

6. Про споживче кредитування: Закон України від 15 листопада 2016 року. *Відомості Верховної Ради*. 2017. № 1. Ст. 2. (дата звернення: 01.04.2024 р.)

7. Про захист прав споживачів: Закон України від 12 травня 1991 р. *Відомості Верховної Ради*. 1991. № 30. Ст.379. (дата звернення: 01.04.2024 р.)

8. Про електронну комерцію: Закон України від 3 вересня 2015 р. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 45. Ст. 410. (дата звернення: 01.04.2024 р.)

9. Про внесення змін до деяких законів України щодо споживчого кредитування і формування та обігу кредитних історій: Закон України від 15 вересня 2020 р. *Відомості Верховної Ради*. 2020. № 51. ст. 487. (дата звернення: 01.04.2024 р.)

10. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy/develop-strategy2023>. (дата звернення: 01.04.2024 р.)

РИНДИЧ Анастасія,
здобувач вищої освіти 3-го курсу
Навчально-наукового інституту права та
підготовки фахівців для підрозділів Національної
поліції Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ ТА ЗНАЧЕННЯ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ

Трудовий договір є основною, переважною підставою виникнення трудових правовідносин. Навіть тоді, коли застосовуються інші підстави виникнення трудових правовідносин (адміністративний акт призначення на посаду, результати виборів, конкурсне заміщення

посад чи здійснюється призначення на роботу після закінчення навчальних закладів), трудові відносини оформляють укладенням трудового договору чи контракту, конкретний зміст яких встановлюється вільним волевиявленням та угодою між сторонами.

Трудовим договором є угода між працівником і власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом чи фізичною особою, за якою працівник зобов'язується виконувати роботу, визначену цією угодою, а власник підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган чи фізична особа зобов'язується виплачувати працівникові заробітну плату і забезпечувати умови праці, необхідні для виконання роботи, передбачені законодавством про працю, колективним договором та угодою сторін (ч. 1 ст. 21 КЗпП) [1, с. 36].

Працівник має право реалізувати свої здібності до продуктивної і творчої праці шляхом укладення трудового договору на одному або одночасно на декількох підприємствах, в установах, організаціях, якщо інше не передбачено законодавством, колективним договором або угодою сторін.

До основних ознак трудового договору доцільно віднести таке: 1) має індивідуально-правовий характер; 2) основними правовими засадами є добровільність; доступність; взаємна зацікавленість; незалежність; прозорість; оптимальність; гарантованість винагороди за працю; гнучкість; стабільність; 3) сторонами виступають

працівник та роботодавець; 4) передбачає особисте виконання працівником трудової функції та інших пов'язаних із нею трудових обов'язків; 5) оплатність; 6) забезпечує процес управління працею зі сторони роботодавця; 7) організаційно-правова форма фіксації системи прав, обов'язків працівника і роботодавця, у тому числі гарантій, пільг працівника; 8) має відповідати нормам актів трудового законодавства, актів соціального партнерства, локальних нормативних актів; 9) не може погіршувати правове становище працівника порівняно з нормами актів трудового законодавства, актів соціального партнерства, локальних нормативних актів; 10) наявність спеціальної процедури укладення, виконання та припинення; 11) можливість зміни умов за взаємною згодою; 12) підлягає державному нагляду та громадському контролю; 13) підлягає судовому захисту [2, с. 38].

Соціально-правове значення трудового договору полягає в тому, що він, по-перше, виступає основним регулятором відносин працівника та роботодавця з питань праці; по-друге, виступає правовою основою закріплення прав, обов'язків, гарантій (пільг) сторін; по-третє, забезпечує соціальну захищеність працюючих із питань праці. Правовою основою інституту трудового договору виступають норми Конституції України, міжнародних договорів України з питань праці, глави III, III-A КЗпП України (ст.ст. 21–49, ст.ст. 49-2–49-4), а також інших

актів трудового законодавства України, соціального партнерства, локальних нормативних актів [3, с. 29].

Трудовий договір, як інститут трудового права, складається із норм права про:

- а) порядок укладення трудового договору;
- б) права та обов'язки працівника і роботодавця при укладенні трудового договору;
- в) порядок виконання трудового договору;
- г) права та обов'язки працівника і роботодавця за трудовим договором;
- г) гарантії та пільги працівникам;
- д) порядок припинення дії трудового договору;
- е) права та обов'язки працівника і роботодавця з питань припинення дії трудового договору.

Зміст трудового договору – це сукупність умов, які сторони трудового договору мають узгодити та зафіксувати в цій угоді. Умови трудового договору поділяють на основні (істотні) та додаткові (факультативні). Одночасно й основні, і додаткові умови, якщо вони погоджені та зафіксовані в трудовому договорі, набувають обов'язкового характеру для його сторін [4, с. 7].

Трудовий договір є ключовим юридичним інструментом, який регулює відносини між працівником та роботодавцем у сфері праці. Його поняття, ознаки та значення є важливими аспектами трудового права, визначаючи основні права та обов'язки сторін, а також встановлюючи рамки й умови виконання праці. Трудо-

вий договір – це юридичний документ, що укладається між працівником і роботодавцем і містить умови щодо умов праці, прав та обов'язків сторін, винагороди за працю, умов припинення договору та інші важливі положення. Це основний інструмент, який визначає правовий статус працівника і роботодавця у сфері трудових відносин.

Ознаки трудового договору.

Трудовий договір має ряд характеристик, що відрізняють його від інших видів договорів. До основних ознак трудового договору належать такі.

- Трудовий договір укладається між конкретним працівником і роботодавцем і має персоналізований характер.

- Укладення трудового договору здійснюється на добровільній основі сторонами, які мають взаємний інтерес у встановленні такого договору.

- Трудовий договір передбачає зобов'язання працівника виконувати роботу за винагороду, яка виплачується роботодавцем.

- Трудовий договір може бути укладений на певний термін або безстроково, з урахуванням можливості зміни умов за взаємною згодою сторін.

- Умови трудового договору повинні відповідати вимогам трудового законодавства, колективних договорів та інших нормативно-правових актів.

Значення трудового договору.

Трудовий договір відіграє ключову роль у сфері праці з кількох аспектів.

- Він встановлює права та обов'язки як працівника, так і роботодавця, а також умови виконання праці.

- Трудовий договір закріплює права працівників і забезпечує їхню соціальну захищеність.

- Він є основою для винагороди за працю та може містити положення щодо стимулювання працівників до високих результатів.

- Трудовий договір є підставою для захисту прав та інтересів як працівника, так і роботодавця в судовому порядку [3, с. 32].

Таким чином, трудовий договір виступає важливим інструментом, що регулює трудові відносини та визначає правовий статус працівників та роботодавців, сприяючи забезпеченню стабільності й розвитку суспільства.

Список використаних джерел:

1. Антоненко О. А. Правова природа поняття розірвання трудового договору з ініціативи працівника, 2022. С. 25

2. Білоха А. Щодо поняття трудового договору як підстави виникнення трудових правовідносин. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2023. С. 7-12

3. Гладкий, В. В. Основні методико-теоретичні підходи до розуміння поняття «трудовий договір». *Сучасні тенденції розбудови правової держави в Україні та світі*, 2018. С. 95-98

- Дейнека В. С. Істотні умови трудового договору, 2019. С. 38.

РУДНЄВ Дмитро,

курсант 2 курсу Навчально-наукового інституту

права та підготовки фахівців для підрозділів
Національної поліції Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

Науковий керівник:
ЛОГІНОВА Марина,

викладач кафедри цивільного права та
процесу Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

ГАЛУЗЕВІ ДОСЛІДЖЕННЯ В МІЖНАРОДНОМУ ЕКОЛОГІЧНОМУ ПРАВІ, ЯКІ ВІДБУВАЮТЬСЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

Міжнародне екологічне право – це система принципів і норм міжнародного публічного права, що регулює відносини у сфері охорони довкілля та раціонального використання його ресурсів. Ця галузь права є відносно молодого, адже її становлення розпочалося лише у 1972 році з проведення Стокгольмської конференції ООН з навколишнього середовища.

Під час конференції було прийнято два основоположні документи [1, с. 200]:

1. Стокгольмська декларація, яка проголосила 26 принципів екологічно відповідальної поведінки держав.
2. Програма дій, яка лягла в основу створення Програми ООН із навколишнього середовища (ЮНЕП).

Важливим етапом у розвитку міжнародного екологічного права стала Нарада урядових експертів, що відбу-

лася в Монтевідео у 1981 році під егідою ЮНЕП. На цій нараді обговорювалися питання боротьби з транскордонними забрудненнями та щодо компенсація екологічної шкоди

У 1992 р. в Ріо-де-Жанейро була проведена Конференція ООН з навколишнього середовища та розвитку, участь у якій узяли представники 179 держав. У ході цієї конференції було прийнято документи, найважливішими серед яких є [2, с. 35]:

1. Декларація Ріо-де-Жанейро з навколишнього середовища та розвитку (часто її називають «Декларацією Ріо» і «Зеленим кодексом поведінки держав»). Ця Декларація — логічне продовження Стокгольмської декларації 1972 р., закріплює нові принципи співробітництва держав у сфері охорони навколишнього середовища;

2. Порядок денний на XXI ст.;

3. Конвенція про біологічне різноманіття. Конференція ООН у Ріо-де-Жанейро. 1992 р.;

Міжнародною спільнотою були розроблені та прийняті документи в галузі екології [3, с. 234]:

1. Конвенція Організації Об'єднаних Націй із питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини, 1972 р.

2. Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення, 1973 р.

3. Конвенція про заборону військового або будь-якого ворожого використання засобів впливу на природне середовище, 1977 р.

4. Боннська конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин, 1979 р.

5. Конвенція про транскордонне забруднення повітря на великі відстані, 1979 р.

6. Конвенція ООН із морського права, 1982 р.

7. Угода про тропічні ліси, 1983 р. та ін.

Цей перелік не є остаточним, удосконалення міжнародного екологічного законодавства триває.

На основі вищевказаних міжнародних нормативно-правових актів, які регулюють діяльність у сфері екології, можемо зауважити, що екологічні ресурси повинні бути захищені на міжнародному рівні, особливо в умовах воєнного стану. Отже, війна в Україні спричинила значний вплив на міжнародне екологічне право.

Аналізуючи ситуацію сьогодення, можемо зауважити, що на території України відбувається знищення довкілля внаслідок бойових дій, забруднення повітря, води та ґрунту, знищення природних ресурсів, зміна клімату, що призводить до порушення міжнародних договорів з екологічних питань. Тобто, відбувається порушення законодавчих норм на міжнародному рівні, які потребують вирішення і є нагальними.

Список використаних джерел:

1. Андрусевич А., Андрусевич Н., Козак З. Довідник чинних міжнародних договорів України у сфері охорони довкілля. Львів, 2009. 203 с.

2. Андрусевич А. Конвенція Еспо: Транскордонна оцінка впливу на довкілля : посібник для громадян та їх об'єднань. РАЦ «Суспільство і довкілля», 2010.

3. Медведева М. О. Міжнародне екологічне право. *Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т./Редкол.: Л. В. Губерський (голова) та ін.* Київ : Знання України, 2004. Т. 2. 812 с.

РУДНЄВ Дмитро,
курсант 2 курсу Навчально-наукового інституту
права та підготовки фахівців для підрозділів
Національної поліції Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)
Науковий керівник:
ЛОГІНОВА Марина,
викладач кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

ПРОБЛЕМИ ТА ПРИНЦИПИ В ПІДГОТОВЦІ ПРАЦІВНИКІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОХОРОНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Повномасштабне вторгнення країни-агресора на територію України стало серйозним випробуванням українського народу, Збройних Сил України та інших складових сил оборони. Наприкінці лютого 2022 р. війська росії вторглись в Україну, окупувавши території нашої

незалежної країни. Саме тому необхідно дослідити проблеми службово-бойової діяльності сил безпеки і оборони України в умовах сьогодення.

Питання досліджували О. М. Анохін, Ю. Г. Барабаш, Ю. В. Баскакова, Д. М. Белов, Ю. М. Бисага, О. Ю. Бруслик, В. В. Гецько, В. А. Гошовська, О. М. Держалюк та інші.

Проведення в Україні низки реформ окремих сфер і секторів, а особливо сектора безпеки та оборони країни, які у своєму поєднанні утворюють систему широкомасштабної адміністративної реформи, спрямоване на всебічну і комплексну перебудову існуючих систем публічного управління та розбудову нової «європейської» держави.

Так, наприклад, напрямами адміністративної реформи в Україні є розвиток військових формувань з правоохоронними функціями. Цей крок необхідний для створення принципово нової системи адміністративно-правового забезпечення службово-бойової діяльності сил безпеки і оборони України. Дана реформа є запорукою розвитку не лише сил безпеки і оборони, але й інших сил, які відповідають за внутрішню безпеку держави та є важливим кроком на шляху європейської інтеграції України.

Як свідчить практика, у діяльності дослідженого органу, починаючи з 2014 року вже накопичилося чимало проблем, що пов'язані зі слабкою взаємодією з правоохоронними органами та іншими військовими форму-

ваннями, відсутністю комплексного й системного адміністративно-правового забезпечення цієї діяльності, неврегульованістю багатьох організаційних і тактичних питань тощо. У зв'язку із вказаною проблемою неефективності системи забезпечення національної безпеки і оборони України [1, с. 230], яка, своєю чергою, є наслідком несформованості сектора безпеки і оборони України як цілісного функціонального об'єднання, керованого з єдиного центру, також інституційної слабкості, непрофесійності, структурної незбалансованості органів сектора безпеки і оборони тощо. Вбачається, що реалізація та виконання запланованих заходів дозволить розвиток сил безпеки і оборони як військового формування з правоохоронними функціями, збільшить її спроможність щодо забезпечення громадської безпеки, фізичного захисту об'єктів критичної інфраструктури, участь в охороні і обороні державного кордону України, а також забезпечить підтримку НГУ операцій Збройних Сил України у кризових ситуаціях, що загрожують національній безпеці, і перш за все в особливий період [1, с. 231].

Оцінка, проведена в рамках комплексного огляду сектора безпеки і оборони, виявила ряд проблем, що впливають на воєнну безпеку України в умовах воєнного стану. Передусім, це:

1. Відсутність чіткого розподілу відповідальності, що призводить до дублювання функцій, неефективного використання ресурсів та ускладнює прийняття рішень.

2. Відсутність об'єднаного керівництва, що свідчить про те, що немає єдиного органу, який би координував дії сил оборони, згідно з принципами та стандартами НАТО.

3. Застаріла нормативно-правова база, тобто великий обсяг нормативних актів потребує оновлення та приведення у відповідність до сучасних викликів.

4. Незавершений перехід на контрактну армію, тобто необхідно доопрацювати систему комплектування Збройних Сил України з урахуванням принципів кадрової політики НАТО.

Для забезпечення ефективної та сучасної системи безпеки і оборони України, яка відповідає кращим європейським та світовим стандартам, необхідно провести масштабні перетворення.

Пріоритетними напрямками цих перетворень мають стати: збільшення прозорості та підзвітності сил безпеки і оборони, залучення громадянського суспільства до контролю за діяльністю сектору безпеки і оборони, підвищення рівня довіри суспільства до сил безпеки і оборони, перехід до більш гнучкої та мобільної структури сил оборони, створення єдиного органу, який буде координувати дії сил оборони, оптимізація чисельності сил оборони, впровадження принципів і стандартів НАТО в систему управління силами оборони, створення ефективної системи планування та прийняття рішень, підвищення рівня професійної підготовки кадрів, роз-

робка та прийняття нової політики у сфері безпеки і оборони, яка відповідає сучасним викликам, впровадження сучасних євроатлантичних підходів до планування та управління ресурсами, забезпечення сил оборони сучасним озброєнням та військовою технікою, оптимізація системи постачання та забезпечення сил оборони, підготовка сил оборони до ведення сучасних війн, збільшення мобільності та бойової готовності сил оборони, створення механізмів для ефективного контролю з боку [2, с. 7].

В умовах воєнного стану проблеми службово-бойової діяльності сил безпеки і оборони України стали більш гострими. Вони охоплюють нестачу ресурсів, зміну характеру загроз, психологічний вплив війни, необхідність швидкого реагування.

Важливо зазначити, що вирішення проблем службово-бойової діяльності сил безпеки і оборони України є складним завданням, яке потребує комплексного та системного підходу.

Список використаних джерел:

1. Сектор безпеки і оборони України: стратегічне керівництво та військове управління: монографія / Саганюк Ф. В., Фролов В. С., Павленко В. І. та ін.; за ред. д.військ.н., проф. І. С. Руснака. Київ : ЦЗ МО та ГШ ЗС України, 2018. 230 с.

2. Кириченко І. О. Шляхи вдосконалювання наукового супроводу службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку. *Чесць і закон*. 2019. № 1. С. 3-23.

СВИРИДЕНКО Олександра,
здобувач освітнього ступеня «магістр»,
501/23-(П)-М-Б, факультету № 1
Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)
Науковий керівник:
СУПРУН Володимир,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри загальноправових дисциплін
Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

СВОБОДА ВИРАЖЕННЯ ПОГЛЯДІВ ЗА СТАНДАРТАМИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ 1950 РОКУ

Україна є вільна, незалежна, демократична правова держава, де право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань гарантоване статтею 34 Конституції України і є одним із вагомих та значущих прав людини. Згідно з положеннями, задекларованими в цій нормі, кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб, на свій вибір. Здійснення цих прав може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіден-

ційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя [2; ст. 8].

Зміст зазначеної конституційної норми відповідає положенням ст. 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, згода на обов'язковість якої була надана Верховною Радою України і яка на цей час є частиною національного законодавства України.

Відповідно до практики Суду, свобода вираження поглядів гарантована пунктом 1 статті 10 Конвенції та є однією з важливих засад демократичного суспільства, однією з базових умов прогресу суспільства в цілому та самореалізації кожної окремої особи [4; ст. 1].

Згідно із пунктом 2 статті 10 Конвенції, свобода вираження поглядів стосується не тільки «інформації» чи «ідей», які сприймаються зі схваленням чи розглядаються як необразливі або несерйозні, але й тих, які можуть ображати, шокувати чи непокоїти.

Структурно статтю 10 Конвенції можна умовно поділити на дві частини. Першою є складові частини: кожен має право на свободу вираження поглядів. Це право включає свободу свого бачення стосовно певної ситуації, одержувати й передавати інформацію та ідеї без втручання органів державної влади і незалежно від кордонів [1; ст. 12].

Перший пункт статті гарантує захист особи від приписування їй певної позиції на основі її попередніх висловлювань і негативних наслідків, які можуть виникнути з цього, а також забороняє примушувати особу ро-

зголошувати іншим свою позицію. Свобода одержувати інформацію передбачає можливість для засобів масової інформації отримувати її будь-якими незабороненими засобами та право громадськості отримувати суспільно необхідну інформацію. Свобода передання інформації являє собою не лише написані слова або усні висловлювання, але й зображення, фотографії і навіть культурну спадщину, що призначені для висловлення ідеї або подання інформації [1; ст. 12].

У другій частині передбачається вичерпний перелік легітимних обмежень досліджуваного права, відповідно, пункт 2 статті 10 визначає, що здійснення цих прав не підлягає жодним обмеженням, за винятком тих, що встановлені законом і є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах національної або громадської безпеки, для запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб [1; ст. 12].

Такі обмеження можуть бути пов'язані із:

- захистом інтересів національної безпеки, територіальної цілісності чи громадського спокою;
- запобіганням злочинності;
- захистом здоров'я та моральності;
- захистом репутації чи прав інших осіб;
- запобіганням розголошенню інформації, яка отримана конфіденційно;
- забезпеченням авторитету правосуддя.

Частина 2 статті 10 Конвенції вимагає, щоб втручання у реалізацію свободи вираження поглядів оцінювалось відповідно до загального підходу Суду. Для такої оцінки Суд розглядає скаргу на стверджуване порушення статті 10 у відповідності з такою послідовністю:

- 1) визначення того, чи було втручання «встановлене законом»;
- 2) чи переслідувало втручання «легітимну мету»;
- 3) чи було таке втручання «необхідним у демократичному суспільстві», тобто пропорційним переслідуваній меті.

При оцінці пропорційності втручання слід враховувати, серед інших чинників, характер та суворість застосованих заходів. Суд повинен особливо ретельно розглядати справи, у яких стягнення, застосовані національними органами влади за ненасильницьку поведінку, включають різні види покарань.

Сфера застосування статті 10 Конвенції передбачає:

- дотримання та вираження поглядів;
- одержання, передачу та розповсюдження інформації та ідей;
- спростування інформації;
- захист суспільної моралі;
- інформацію про публічних осіб;
- недостовірність інформація;
- конфіденційність (таємність) інформації;
- офіційність інформації та джерел інформації;
- свободу політичних дискусій та критики;

- пресу та журналістів;
- фото-, відеозйомку, публікації, рекламу;
- пропаганду чи агітацію;
- видавничу справу;
- твори мистецтва, мистецьку діяльність, художнє вираження поглядів;
- державне регулювання у сфері інформації;
- ліцензування діяльності радіомовних, телевізійних або кінематографічних підприємств;

Таким чином, у контексті прав людини, згаданих у Європейській Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, свобода вираження поглядів відіграє вирішальну роль у захисті прав та свобод, які гарантуються Конвенцією. Без широких гарантій права на свободу вираження поглядів, на варті яких стоять суди, країна не може бути вільною, та демократичною державою.

Список використаних джерел:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) *Європейська конвенція з прав людини*. URL : https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ukr. (дата звернення: 08.04.2024)

2. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України* URL : <https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/f/fpfpmgb/p/d1.pdf>. (дата звернення: 08.04.2024)

3. Судова влада України. *Апеляційний суд України*. URL : https://web.znu.edu.ua/psychologicalservice/docs/normatyvni_dokumenty/konstitutsiya-ukrayi ni.pdf. (дата звернення: 08.04.2024)

4. Огляд практики Європейського суду з прав людини у справах, які стосуються втручання у право на свободу вираження поглядів, закріплене у статті 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. *Верховний Суд*. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/VSS00436>. (дата звернення: 08.04.2024)

СМОЛЯР Влада,
курсант 2 курсу ННІППФПНП
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

Науковий керівник:
ЛОГІНОВА Марина,
викладач кафедри цивільного права та процесу,
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

ПРАВО НА БЕЗПЕЧНЕ ДЛЯ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я НАВКОЛИШНЄ ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ В УКРАЇНІ

У системі екологічних прав основне та базове місце посідає право кожного на чисте та безпечне для життя і здоров'я довкілля. Це пріоритетне, абсолютне конституційне, особисте немайнове право, що забезпечує природне існування фізичної особи, і всі інші екологічні права (право доступу до екологічної інформації, право на її поширення, право на відшкодування екологічної шкоди, право загального та спеціального природокори-

стування тощо) [1, с. 9]. Україна, як країна, що переживає воєнний конфлікт, починаючи з 24 лютого 2022 року стикається з викликом збереження екологічної стабільності в умовах воєнного стану. Наразі в Україні реалізація цього права є дуже складним процесом, і навіть неможливим. Бойові дії створюють великі проблеми для навколишнього середовища у всьому світі, особливо якщо існує ризик ядерних або радіаційних атак на такі важливі місця, як Запорізька атомна електростанція.

Військові дії негативно впливають на природне середовище. Забруднення ґрунтів, водних джерел та повітря внаслідок вибухів, пожеж, руйнування інфраструктури та ландшафту, викиди шкідливих речовин – це все, через що потерпає населення України. Найбільшої уваги потребує біорізноманіття та екологічна рівновага, що має важливі наслідки для здоров'я людей, тварин і рослин, а також для майбутніх поколінь. Воєнний конфлікт може призвести до неконтрольованого використання природних ресурсів, таких як деревина та водні джерела, що і призводить до їх вичерпання та нехтування екологією.

Для забезпечення охорона природного середовища необхідним є залучення міжнародних партнерів, потрібна співпраця з міжнародними організаціями, такими як ООН, Європейський Союз. Вона повинна включати обмін інформацією про екологічні проблеми, на також надавати фінансову та технічну підтримку для відновлення

природного середовища, а також спільно розробляти та виконувати програму захисту навколишнього середовища. Це є одним із найбільш ефективних шляхів захисту навколишнього середовища під час воєнного конфлікту.

Ще одним із шляхів захисту навколишнього середовища є зменшення залежності від традиційних джерел енергії, таких як вугілля, нафта та природний газ, що знижує вразливість енергетичної інфраструктури під час воєнних дій. Розвиток альтернативних та відновлюваних джерел енергії, таких як сонячна, вітрова, гідроенергетика та біопаливо, зменшує залежність від імпорту енергоресурсів і створює більш стійку систему енергозабезпечення. Це також може допомогти зменшити викиди парникових газів та інших шкідливих викидів, що впливають на клімат та навколишнє середовище. Розвиток цих технологій сприятиме переходу до більш сталого енергетичного виробництва та споживання, зменшуючи тиск на природні ресурси та допомагаючи зберегти екологічний стан довкілля.

Важливим правовим механізмом захисту екологічних прав є Закон України «Про управління відходами» [2]. Після завершення війни важливо пройти комплексний процес відновлення природного середовища, а саме: провести докладну оцінку збитків, включаючи оцінку забруднень і пошкоджень екосистем та виявити найбільш критичні зони для втручання, визначити конкретні заходи й розробити стратегії для відновлення пош-

коджених екосистем і територій, організувати та провести очищення забруднених територій від військових залишків, хімічних речовин та інших загроз, також використати різні методи для відновлення боліт, річкових, озерних та інших екосистем, сприяти висадженню дерев та відновленню лісів.

Список використаних джерел:

1. Антонюк У. В. Юридична природа права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в Україні. *Актуальні проблеми реформування земельних, екологічних, аграрних та господарських правовідносин* : збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 17-18 травня 2013 року). Хмельницький: Хмельницький університет управління та права, 2013. С. 7-10.

2. Про управління відходами: Закон України від 20 червня 2022 року № 2320-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2320-20#Text>. (дата звернення: 03.04.2024).

СЛОМІНСЬКИЙ Ілля,
здобувач першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти Національного юридичного
університету імені Я. Мудрого
(м. Харків, Україна)

Науковий керівник:
КОРЧАГІН Микола,
кандидат наук із фізичного виховання і спорту,
доцент, професор спеціальної кафедри № 3
Національного юридичного
університету імені Я. Мудрого
(м. Харків, Україна)

ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Удосконалення системи підготовки фахівців для сектору безпеки й оборони в умовах війни є ключовим аспектом забезпечення ефективності та надійності національної безпеки. В умовах постійної еволюції загроз та викликів, які ставляться перед країною, необхідно постійно адаптувати підходи до підготовки кадрів для сектору безпеки й оборони. Розробка та впровадження нових програм та методик навчання, забезпечення матеріально-технічної бази навчальних закладів, підвищення кваліфікації викладацького складу та розширення міжнародного співробітництва – це основні компоненти успішної реалізації цієї мети.

Забезпечення матеріально-технічної бази навчальних закладів є важливим аспектом успішної підготовки фахівців для сектору безпеки й оборони. Модернізація навчальних закладів, забезпечення їх сучасним обладнанням та технологіями, а також створення спеціалізованих тренувальних центрів дозволить забезпечити студентів та курсантів необхідними умовами для отримання практичних навичок і вмінь.

Підвищення кваліфікації викладацького складу є ще одним важливим аспектом вдосконалення системи підготовки фахівців. Викладачі, які мають актуальні знання та досвід у сфері безпеки й оборони, здатні краще підго-

тувати майбутні покоління фахівців, а також впроваджувати інноваційні підходи та методики навчання. Також обмін досвідом, навчання за кордоном, участь у спільних проєктах та програмах сприяє збагаченню знань та підвищенню професійної компетентності кадрів.

Програма підвищення оборонної освіти (DEEP) є ініціативою НАТО, спрямованою на підтримку країн-партнерів у розвитку та модернізації їх військових освітніх закладів. DEEP працює з країнами-партнерами для виявлення потреб та прогалин у їх військових освітніх закладах. Головні напрями – це розвиток навчальних планів та підвищення кваліфікації фахівців, що підтримуються діалогом та взаємодією між експертами. DEEP також сприяє модернізації структури військових освітніх закладів та підвищенню якості навчання [1].

Основні компоненти DEEP включають розробку навчальних планів, підвищення кваліфікації викладачів та підтримку розвитку фахівців у галузі оборони. Програма також зосереджується на розвитку корпусу сержантів та використанні дистанційного навчання. Через річний обмін інформацією та координацію зусиль, DEEP сприяє досягненню партнерами своїх освітніх цілей [1].

На жаль, багато навчальних закладів у секторі безпеки і оборони України стикаються з проблемами застарілого обладнання, нестачі навчальних ресурсів та неналежних умов для проживання курсантів. Це негативно впливає на якість освіти та мотивацію курсантів, а та-

кож шкодить іміджу Збройних Сил та інших силових структур. Держава повинна визнати пріоритетність цієї проблеми та виділити необхідні кошти на оновлення навчальних корпусів, лабораторій, полігонів, тренажерів, зброї та інших матеріальних ресурсів. Навчальні заклади можуть залучати інвестиції з боку приватного сектору, пропонуючи різні стимули та гарантії. Співпраця з міжнародними організаціями та партнерами може дати доступ до нових технологій, знань та досвіду. Впровадження систем менеджменту та контролю дозволить більш ефективно використовувати наявні ресурси [2].

Забезпечення високого рівня підготовки військово-службовців є вирішальним для успішного виконання завдань охорони державної безпеки. Незважаючи на позитивні тенденції в підготовці, існують серйозні проблеми, що потребують уваги [3].

Найбільш гострою є недостатня мотивація офіцерів для зайняття посад. Це викликано низькими посадовими ставками, обмеженнями у військовому званні та обмеженими можливостями кар'єрного росту. Збільшення оплати праці та надання можливостей для кар'єрного зросту є вирішальними в цьому плані.

Другою важливою проблемою є недостатній рівень особистої підготовленості офіцерів, які призначаються на ці посади. Проведення регулярних курсів підвищення кваліфікації, спрямованих на поліпшення їхніх навичок та знань, може вирішити цю проблему.

Третя проблема полягає у відсутності досвіду та педагогічної практики в організації та проведенні занять із вогневої підготовки. Впровадження спеціалізованих педагогічних програм для офіцерів може допомогти вирішити цю проблему. Створення спеціального курсу підвищення кваліфікації для кандидатів на посади начальників вогневої підготовки є ще однією важливою ініціативою. Цей курс повинен охоплювати широкий спектр питань, а також надавати можливість для практичного засвоєння навичок та знань [3].

Список використаних джерел:

1. Defence Education Enhancement Programme (DEEP). NATO. URL : https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_139182.htm. (date of access: 08.04.2024).
2. Військова освіта та наука. Міністерство оборони України. URL : <https://www.mil.gov.ua/diyalnist/vijskova-osvita-natavka/>. (дата звернення: 09.04.2024).
3. Щодо підвищення кваліфікації офіцерів відділів професійної підготовки. *Освітньо-наукове забезпечення діяльності складових сектору безпеки і оборони України* : тези II Міжнародної науково-практичної конференції, 2021. С. 637.

СОКОЛОВСЬКИЙ Денис,
аспірант Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ФОРМУВАННЯ ПРАВОСВІДОМОСТІ ЕФЕКТИВНОГО ТА РАЦІОНАЛЬНОГО ЕНЕРГОСПОЖИВАННЯ ТА

ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ

Питання енергетичної безпеки у функціонуванні будь-якої країни постає елементом національної безпеки. Вказана позиція є типовою для всіх країн світу, де питання належного функціонування енергосистеми є напрямом державної та регіональних політик.

Якщо ж для мирних країн світу питання енергетичної незалежності та безпеки є аспектом здійснення важливої державної функції, то для України, що веде війну з РФ, завдання збереження енергетичної інфраструктури постало абсолютно у нових формах.

Після початку системних ракетних атак РФ по енергетичній інфраструктурі нашої держави з лютого 2022 року й донині обумовлено визначення актуальної проблеми в зміні існуючої парадигми енергосистеми, й особливо її електроспоживання. Не маючи мети розкривати безпекові та оборонні аспекти, зацентруємо увагу на ефективному енергозбереженні та енергоспоживанні.

Енергоефективність – ефективне (розсудливе, доцільне) використання енергетичних запасів із застосуванням меншої кількості енергії для підтримання того ж рівня енергетичного забезпечення будівель або технологічних процесів на виробництві. Указана галузь знань перебуває на стику інженерії, економіки, юриспруденції і соціології [1].

Енергоефективність – невід’ємний компонент енергетичної безпеки держави, а також її сталого інновацій-

ного розвитку. На тлі сьогоднішніх подій на глобальній енергетичній арені, коли росія чинить енергетичний шантаж цивілізованого світу, питання зменшення залежності від імпорту традиційних енергоресурсів стали актуальними як ніколи як для України, так і для ЄС. Необхідність формування правосвідомості ефективного та раціонального енергоспоживання та енергозбереження чи не щодня озвучується представниками ринку електроенергії, влади та відповідних громадських інституцій.

Питання підвищення правосвідомості регулярно поставали предметом наукових досліджень [2]. Проте, якщо загальнотеоретичні аспекти важливої правової категорії є широко дослідженими, то питання рівня правосвідомості в системі енергоспоживання є широко висвітленими в медіасфері. На жаль, наукових досліджень проблем формування та підвищення правосвідомості у сфері енергоспоживання та енергозбереження бракує.

Даючи аналіз законодавчої бази з питань енергоефективності, зазначимо, що в цілому нормотворці сформували відповідну нормативно-правову основу. Проте, говорячи про ступінь ризиків та проблем енергосистеми і, як результат, викликів для національної економіки та безпеки, питання енергоефективності, на нашу думку, потребує систематизації та уніфікації.

Серед ключових законодавчих актів у цій сфері виділимо низку нормативних актів, серед яких Закону України «Про енергетичну ефективність», «Про ринок елект-

ричної енергії», «Про комбіноване виробництво теплової та електричної енергії (когенерацію) та використання скидного енергопотенціалу» й інші.

Системний аналіз вказаних законодавчих актів дає підстави стверджувати, що представники влади протягом тривалого періоду розуміли необхідність реорганізації існуючої моделі енергозбереження, адже Україна має показники, що говорять про кратне відставання від подібних показників у ЄС (за базовими показниками енергоефективності, Україна втричі затратніша) [3]. Відповідно, у довоєнний період було сформовано інститут енергоефективності.

Правову основу відносин, що виникають у сфері забезпечення енергетичної ефективності, становлять Конституція України, цей Закон, закони України «Про ринок природного газу», «Про ринок електричної енергії», «Про теплопостачання», «Про публічні закупівлі», «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг», «Про енергетичну ефективність будівель», «Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації», «Про Фонд енергоефективності», «Про комбіноване виробництво теплової та електричної енергії (когенерацію) та використання скидного енергопотенціалу», «Про комерційний облік теплової енергії та водопостачання», міжнародні договори України, згода на

обов'язковість яких надана Верховною Радою України, та інші нормативно-правові акти України. Суб'єкти владних повноважень, а також суди при застосуванні норм цього Закону беруть до уваги правозастосовну практику Енергетичного Співтовариства та Європейського Союзу, зокрема, рішення Суду Європейського Союзу (Європейського Суду, Загального Суду), роз'яснення Європейської Комісії та Секретаріату Енергетичного Співтовариства щодо застосування положень актів законодавства Європейського Союзу, зазначених в абзаці першому цієї частини.

Центральним нормативним актом у цій сфері об'єктивно постає Закон України «Про енергетичну ефективність» від 21 жовтня 2021 року [4]. Саме цим Законом визначено поняття та основні ознаки енергоефективності. Відповідно до п. 6 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про енергетичну ефективність», енергетична ефективність – кількісне співвідношення між роботою, послугами, товарами або енергією на виході та витраченою енергією на вході.

Порушуючи питання про правосвідомість населення (суспільства), вато зауважити, що доля публічного впливу на ці процеси в законодавстві фактично відсутні. У Законі України «Про енергетичну ефективність» міститься відсильне посилання на необхідність інформування мешканців будинків про відповідні заходи (стаття 13). Для формування відповідного режиму та відповіда-

льності за недотримання вимог законодавства у сфері енергетичної ефективності будівель Кодекс України про адміністративні правопорушення доповнено статтею 96-2 такого змісту: «Нерозміщення в доступному для ознайомлення громадян місці витягу з енергетичного сертифіката будівлі у випадках, встановлених законом, тягне за собою накладення штрафу від двохсот до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян» [5]. Проте, аналіз судової практики свідчить, що відповідних рішень щодо притягнення до відповідальності за вказані правопорушення відсутні [6].

Водночас, з моменту повномасштабної війни в Україні з 2022 року в державі активно обговорюється прискорення реформ щодо енергоефективності та енергозбереження. Високий ступінь актуальності, на жаль, не має відповідного нормативного підкріплення. Досі не прийнято базових стандартів впровадження енергоефективності та енергозбереження, не визначено напрями державної політики у сфері підвищення правосвідомості в цій сфері. Між іншим, ризики подальшої агресії проти енергетичної системи лише зростають, а тому суспільне значення формування державної та регіональної політики в цій сфері важко переоцінити. За таких умов констатуємо на важливості продовження наукових досліджень цієї сфери та відповідної законопроектної роботи.

Список використаних джерел:

1. Енергоефективність. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>.

2. Соколовський О. О. Правосвідомість як необхідний елемент підвищення рівня розвитку суспільства й становлення правової держави. *Актуальні проблеми філософії та соціології*: науково-практичний журнал Національного університету "Одеська юридична академія". Одеса, 2017. Вип. 20. С. 115-119.

3. Держенергоефективності. URL : <https://saee.gov.ua/uk/regulations>.

4. Про енергетичну ефективність: Закон України від 21 жовтня 2021 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2022. № 2. ст. 8. (дата звернення: 15.03.2024 р.)

5. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 7 грудня 1984 року № 8073-X. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1984 р. Додаток до № 51. ст. 1122. (дата звернення: 15.03.2024 р.)

6. Єдиний реєстр судових рішень. URL : <https://reyestr.court.gov.ua>. (дата звернення: 15.03.2024 р.)

СОЛОНІНКА Михайло,

студент 3-го курсу Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого
(м. Харків, Україна)

Науковий керівник:

ПЛЕТНЬОВ Олег,

кандидат юридичних наук, доцент,
професор спеціальної кафедри № 2 ІПЮК для СБУ
Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого
(м. Харків, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ США ДЛЯ ВИРІШЕННЯ

АКТУАЛЬНИХ ПИТАНЬ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ Й ОБОРОНИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ

Історичним аспектом існування України як суверенної та незалежної держави є постійний спротив тиску рф, а також різним формуванням, котрі покликані на дестабілізацію політичної ситуації в країні та порушення її цілісності і недоторканості. Робота країни агресора системна, комплексна та продумана; вона проводиться виважено й поетапно. Безумовно, дії рф викликають належну реакцію як правоохоронних органів, які в першу чергу здійснюють придушення будь-яких злочинних проявів, так і належні зміни в системі безпеки і оборони України. З 2014 року ми обороняємося від відкритої агресії рф, демонструючи готовність до реагування на провокації, виклики та труднощі. Звичайно, варто віддати належне ворогу, адже недооцінка свого противника часто призводить до поразки. Однозначно, протягом щонайменше десятирічного періоду неодноразово приймалися зміни до підходів підготовки фахівців, підвищення кваліфікації співробітників, задля того щоб за допомогою нових підходів нівелювати намагання агресора.

Для покращення підходів, підвищення рівня професійності та обізнаності нам необхідно звертати увагу на досвід провідних держав. У цей список не випадково

потрапляють Сполучені Штати Америки, Канада, Велика Британія, Франція. Рівень розвитку даних країн не підлягає сумніву. Це стосується як цивільного життя, так і військової системи зокрема, яка є предметом нашої зацікавленості в даному випадку. Для прикладу, звернемо увагу на Центр і школу спеціальних бойових дій імені Джона Ф. Кеннеді (U.S. Army John F. Kennedy Special Warfare Center and School –USAJFKSWCS), або інша його назва – Центр майстерності спеціальних операцій армії США, яка посідає особливе місце в системі військової освіти [1]. Заклад розпочав своє функціонування з 1946 року та був спрямований на цільову підготовку фахівців спеціальних підрозділів армії Сполучених Штатів Америки. Головним завданням закладу є надати знання та навички, які будуть практичні у багатьох сферах та напрямках діяльності, завдяки інноваційним підходам до навчання, забезпечити країну адаптивними експертами у сфері ведення бойових дій. Варто виокремити такі аспекти, як: навчання з використання комп'ютерних інституцій та віртуального набору інструментів, навчання адаптивному мисленню, біхевіоризму та командній роботі [1].

Щодо труднощів, з котрими стикається наша система безпеки і оборони під час повномасштабного вторгнення, то варто зауважити на належному опорі, який можна спостерігати протягом останніх років, незважаючи на явне ресурсне та людське домінування рф.

Виокремлюють декілька актуальних питань щодо підготовки фахівців для сектору безпеки та оборони: підготовка фахівців з кібербезпеки, впровадження сучасних технологій, психологічна підготовка фахівців, підготовка фахівців із цивільно-військового співробітництва. Шляхи удосконалення системи не можуть бути миттєвими, адже вимагають пристосування до нових підходів із належним аналізом практик провідних країн. Аналізуючи багаторічний досвід США, Україна може ним скористатися, впровадивши ряд навчальних програм та ініціатив. До прикладу, це має відношення до створення навчальних центрів за зразком американських, таких як JFKCWTC, CCRP та HLTC. Наступний крок – запрошення іноземних інструкторів та обмін теоретичними підходами та практичними навичками з обох сторін. Також важливий крок, на який йдуть наші партнери, це надання технічної допомоги, завдяки якій здійснюється модернізація та оновлення підходів до роботи [2].

Отже, хоч війна і несе в собі розруху та втрати, проте для сектору системи та оборони це можливість переходу на кардинально інший рівень функціонування, це час для мобілізації сил та ресурсів задля якісного відокремлення від рівня рф та радянського минулого, у чому на допомозі стане досвід США, який є цінним інструментом для вирішення актуальних питань.

Список використаних джерел:

1. Сіра О. Ю. «Центр майстерності спеціальних операцій армії США: історичний досвід у формуванні кадрового потенціалу спецпідрозділів». URL:

<http://vnv.asv.gov.ua/article/view/203442/203214>.

2. Стрюк, М. П. (2020) «Досвід США в системі управління сектором безпеки і оборони». URL : <https://dspace.onua.edu.ua/items/4c9499e9-c55f-4fab-a126-8bfe0cfc9a1c>.

СТЕПАНЕНКО Віталіна,

курсант 2 курсу Навчально-наукового інституту
права та підготовки фахівців для підрозділів
Національної поліції Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

Науковий керівник:

ЛОГІНОВА Марина.

викладач кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

ВПЛИВ СПЕЦИФІЧНИХ УМОВ НАВЧАННЯ НА ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

Освітній процес у специфічних умовах стосується всього суспільства. Положення про освітні програми – це основи напрями, що визначають процедури створення, затвердження, відстеження й періодичного оновлення освітніх програм у закладах вищої освіти.

Для університетів із специфічними умовами навчання в МВС існують типові освітні програми та на-

вчальні плани для студентів першого та другого рівнів вищої освіти. Ці типові програми є основою для відповідного проєкту освітньої програми, який затверджується та вводиться у дію [1]. Положення про практичну підготовку студентів університетів визначає порядок організації різних видів практик, включаючи практику в територіальних органах Національної поліції. Це важлива складова навчального процесу, яка дозволяє студентам закріпити отримані теоретичні знання та набуті практичних навичок відповідно до спеціальності. Для студентів першого рівня вищої освіти основними формами практики є ознайомча та навчальна, а також стажування, які проходять у різні періоди навчання та в різних підрозділах Національної поліції [2].

Положення про порядок вільного вибору навчальних дисциплін здобувачами вищої освіти визначає механізм формування індивідуального навчального плану (ІНП) та забезпечує реалізацію їх права на вибір предметів навчання. Цільове положення про систему внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та вищої освіти розглядає широкий спектр питань, спрямованих на підвищення рівня якості навчального процесу. Воно охоплює проведення моніторингу та періодичного оновлення освітніх програм, забезпечення доступності інформації про програми навчання та кваліфікації, регулярне оцінювання якості знань здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних працівників, а також забезпечення необхідних ресурсів для успішної

організації освітнього процесу. Для досягнення визначених цілей щодо якості освітньої діяльності в університеті встановлюється система внутрішнього контролю на різних рівнях [3]. Здобувачі вищої освіти відіграють першорядну роль у контролі якості свого навчання. Кафедри, освітні програм, групи забезпечення та науково-педагогічні працівники відповідають за організацію та забезпечення якості освітнього процесу на своєму рівні. Факультети мають за завдання забезпечити відповідність рівня освіти вимогам і стандартам, а також відповідальні за розгляд і реалізацію стратегічних напрямів розвитку. Вчена рада та ректорат відповідають за загальний контроль за якістю освітнього процесу і забезпеченням необхідних ресурсів

Специфічні умови навчання можуть впливати на освітній процес, змінюючи методи та форми навчання, необхідність впровадження спеціалізованих курсів та практичних занять, а також впливаючи на зміст програми з метою підготовки студентів до специфічних вимог та ситуацій у відповідній сфері. Такі умови можуть також враховувати потреби студентів у здобутті спеціалізованих навичок та підготовці до реальних ситуацій, що можуть виникнути в їхній майбутній професійній діяльності [1].

Отже, вплив специфічних умов навчання на освітній процес є невід'ємною частиною дійсності, яка визначає не лише методику викладання, але й зміст навчальних

програм та формат підготовки студентів. Спеціалізовані умови навчання, такі як ті, що існують у військових або правоохоронних навчальних закладах, вимагають адаптації освітнього процесу до конкретних потреб цільової аудиторії. Це означає, що програми навчання повинні враховувати специфічні особливості професійної галузі, представлені вимоги, та забезпечити студентам необхідні навички і знання для ефективної діяльності в майбутньому. Такі умови також можуть сприяти більшому практичному спрямуванню освітнього процесу, підвищуючи його розвиток та корисність для студентів. Таким чином, вплив специфічних умов навчання на освітній процес визначає важливість гнучкості та адаптивності в навчальних програмах, спрямованих на формування висококваліфікованих спеціалістів у конкретних галузях.

Список використаних джерел:

1. Албул С. В. Правовий статус закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, 2023. С. 69-71.
2. Павлиш Т. Г. Організаційно-педагогічні умови ефективності науково-методичної роботи у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання, 2022. С. 43-46.
3. Рекомендації Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти стосовно запровадження внутрішньої системи забезпечення якості. URL : <http://surl.li/hrufa>.
4. Тимофеев В. Деякі аспекти підготовки курсантів у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання в умовах воєнного стану: сучасні тенденції та перспективи : матеріали конференцій МЦНД 02.06. 2023; Одеса, Україна 2023р. С. 98-100.

ХАЛІТОВ Данііл,
рядовий поліції, курсант 2 курсу
Навчально-наукового інституту права та
підготовки фахівців для підрозділів
Національної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник
ЛОГІНОВА Марина,
викладач кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ У СФЕРІ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Україна, як багатонаціональна країна з різноманітною природою, стикається зі значними екологічними викликами. З огляду на геополітичне розташування та історичні перипетії, Україна стикається із воєнними конфліктами.

Воєнний стан на території країни створює складнощі для збереження та охорони навколишнього середовища. З цієї причини наукові дослідження у сфері екологічного права стають надзвичайно актуальними, оскільки вони визначають правові механізми та інструменти, необхідні для захисту екологічних ресурсів та забезпечення сталого розвитку в умовах кризи [1].

Перш за все, воєнний стан супроводжується значними загрозами для довкілля через військові дії, забруднення водойм та ґрунтів, порушення екосистем, мінування території тощо. Дослідження у сфері екологічного права допомагають розробляти нормативно-правові акти, спрямовані на мінімізацію негативного впливу воєнних конфліктів на навколишнє середовище, включаючи відновлення та компенсацію збитків.

По-друге, умови воєнного стану потребують надзвичайних заходів контролю за використанням природних ресурсів, особливо в разі екстрених ситуацій, таких як обмеження доступу до водних джерел чи лісових масивів, наприклад, унаслідок руйнування Каховської ГЕС.

Наукові дослідження допомагають розробляти ефективні механізми управління природними ресурсами в умовах кризи, забезпечуючи їхнє раціональне використання та охорону. Крім того, у контексті воєнного стану зростає імпортозалежність міжнародного співробітництва в галузі охорони навколишнього середовища. Наукові дослідження допомагають визначити найкращі практики та стандарти у сфері екологічного права з урахуванням міжнародного досвіду, що сприяє підвищенню ефективності заходів захисту навколишнього середовища.

Руйнування екосистем ускладнюють та порушують здійснення конституційних екологічних прав громадян, що закріплені в статті 50 Конституції України [2]. Вони включають право на здорове та безпечне довкілля, пра-

во на вільний доступ до екологічної інформації та її поширення, а також право на компенсацію за завдану екологічну шкоду.

Питання щодо охорони довкілля загалом, а також захисту екологічних прав завжди привертали увагу наукових дискусій українських учених, представників відомих наукових шкіл екологічного права. Серед них В. І. Андрейцева, Г. І. Балюк, А. Г. Бобкова, А. П. Гетьман, І. І. Каракаш, Н. Р. Кобецька, В. В. Костицький, М. В. Краснова, Н. Р. Малишева, Ю. С. Шемшученко, М. В. Шульга, Т. Є. Харитоновна та інші. Проте, поки що не було проведено комплексних досліджень щодо забезпечення та захисту екологічних прав в умовах війни в Україні.

Право на безпечне для життя і здоров'я довкілля визначається як можливість проживання в середовищі, яке не завдає шкоди здоров'ю людини, безпечне використання природних ресурсів для задоволення фізичних та духовних потреб, а також вимога до держави та інших суб'єктів виконувати екологічні стандарти та правила безпеки. Проте, умови війни в Україні роблять українським складним або навіть неможливим здійснення цього конституційного права та його похідних.

Військова агресія російської федерації створила серйозну загрозу для екологічної системи не лише України, але й для світу загалом, особливо у зв'язку з можливими ядерними чи радіаційними катастрофами на Чорнобильській та Запорізькій АЕС. Це створює

надзвичайно несприятливі умови для збереження навколишнього середовища, здійснення та захисту екологічних прав і загалом для збереження людського існування. Аналіз проблематики хімічної, біологічної та ядерної катастроф провели свого часу О. М. Семерня та О. І. Любинський [3]

У відповідь на надзвичайну ситуацію 15 березня 2022 року Україна прийняла Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, що стосуються діяльності в галузі охорони довкілля та цивільного захисту під час воєнного стану та в період відновлення» [4]. Також 20 червня 2022 року було прийнято Закон України «Про управління відходами» [5]. Представники Міжнародної благодійної організації «Екологія. Право. Людина» зазначають, що прийняття зазначеного вище закону сприятиме уподібненню законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Це сприятиме впровадженню європейської ієрархії управління відходами, введенню системи розширеної відповідальності виробника для таких категорій відходів, як упакування, батарейки та акумулятори, відходи електричного та електронного обладнання. Закон також регулює процес розробки та впровадження регіональних та місцевих планів управління відходами.

Воєнні конфлікти становлять одну з найсерйозніших загроз для стану навколишнього середовища. У зв'язку з ситуацією, яка склалася в Україні, удосконалення системи забезпечення екологічної безпеки по-

винно бути визначено як один із пріоритетних напрямів державної політики в умовах економічних та державних трансформацій. Головні завдання полягають у зменшенні антропогенного впливу на довкілля, модернізації технологічних процесів на підприємствах, впровадженні нових екологічно чистих технологій та зміні екологічної свідомості суспільства [6, с. 137]

Удосконалення системи забезпечення екологічної безпеки в умовах воєнного конфлікту має охоплювати чотири основних напрями: правове регулювання, економічні механізми, інформаційно-технологічні засоби та формування екологічної свідомості. Серед сучасних пріоритетів у цьому напрямі варто визначити комплексну екологічну оцінку територій, сприяти розвитку систем екологічного моніторингу та прийняттю управлінських рішень на основі отриманих даних [7].

Список використаних джерел:

1. Екологічна безпека в умовах воєнного стану. 2022. URL : <https://forms.gle/finYNFciAz3JPtEaA>.
2. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. (дата звернення: 06.04.2024)
3. Семерня О. М., Любинський О. І. Екологічна безпека в умовах воєнного стану. *Екологічні науки. Науково-практичний журнал*. 2022. № 2(41). С. 62-66. URL: <http://ecej.dea.kiev.ua/archives/2022/2/11.pdf>.
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо діяльності у сфері довкілля та щодо цивільного захисту на період дії воєнного стану і у відбудовний період: Закон України від 15 березня 2022 року № 2132-IX. URL :

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2132-20#Text>. (дата
звернення: 06.04.2024)

5. Про управління відходами: Закон України від 20 червня
2022 року № 2320-IX. URL : [https://zakon.rada.gov.ua/laws/
show/2320-20#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2320-20#Text). (дата звернення: 06.04.2024)

6. Коленов О. М. Сутність екологічної політики в кон-
тексті державного управління. *Вісник Національного універ-
ситету цивільного захисту України*. Серія: Державне управ-
ління. 2016. Вип. 1. С. 136-141.

7. Омаров А. Е. огли. Проблеми та протиріччя в реалізації
політики екологічної безпеки в Україні. URL : [http://www.
kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2016-4/doc/5/01.pdf](http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2016-4/doc/5/01.pdf).

ХЛІВНА Марія,
здобувач вищої освіти зі спеціальності 081 «Право»,
студент 2-го курсу Навчально-наукового
інститут права та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)
Науковий керівник:
ЛОГІНОВА Марина,
викладач кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

**СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДЛЯ ПОГЛИБЛЕННЯ
ПРАВОРОЗУМІННЯ З УРАХУВАННЯМ ПОТРЕБ РІЗНИХ
РІВНІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ
«ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО» В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ**

У сучасному світі екологічні проблеми стають усе більш актуальними, вимагаючи комплексного регулювання та їх вирішення за допомогою активізації у виконаннях нормативно-правових актів із приводу навколишнього природного середовища. Ефективність боротьби з екологічними проблемами залежить від рівня розуміння та застосування норм екологічного права. У зв'язку з цим вивчення екологічного права в українських вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання для правників та майбутніх правоохоронців має велике значення, адже в перспективі вони захищатимуть інтереси суспільства та держави в різних напрямках. На сьогодні наявність специфічних умов навчання та врахування потреб різних рівнів освіти є важливими аспектами формування курсу з екологічного права.

Метою доповіді є аналіз сучасних підходів до поглиблення розуміння екологічного права з урахуванням потреб різних рівнів освіти в українських вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання. Матеріали статті спрямовані на визначення ключових проблем, що виникають у процесі вивчення дисципліни екологічного права з урахуванням чинного законодавства України та установалення перспектив подальшого розвитку даного напрямку освіти.

Основними проблемами в цій сфері є такі.

1. Відсутність систематизації та послідовності в навчальних програмах із приводу вивчення даної дисципліни. Часто вивчення екологічного права в українських вищих навчальних закладах відбувається без належної уваги до послідовності та цілісної систематизації матеріалу, що може ускладнювати розуміння здобувачами цієї дисципліни.

2. Недостатня практична спрямованість. Тобто, брак практичних завдань та кейсів, що враховують специфіку українського законодавства, обмежує можливості здобувачів з застосування теоретичних знань на практиці з приводу регулювання правових норм.

3. Відсутність акценту на інтерактивні методи навчання. Тобто не всі вищі навчальні заклади зі специфічними умовами навчання враховують потреби різних рівнів освіти та не використовують інтерактивні методи навчання, які сприяють кращому засвоєнню матеріалу здобувачами вищої освіти.

4. Потреба в постійному оновленні програм. Швидкі зміни в екологічному законодавстві вимагають постійного оновлення навчальних програм та матеріалів для забезпечення актуальності навчання. Проте базисом у програмах у першу чергу мають виступати Конституція України, Закон України «Про рослинний світ», Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» та інші законні та підзаконні акти, які виступають джерелами права.

Реформування юридичної освіти в Україні передбачає застосування інноваційних підходів до навчальної мотивації науково-педагогічних працівників із підвищення якості викладання навчальних дисциплін із права, серед яких важливими в підготовці висококваліфікованих правників є земельне, аграрне, екологічне право, з огляду на виклики глобального, національного, регіонального, місцевого значення у сфері використання й охорони землі, продовольчої безпеки, екології на існуючі проблеми державно-правового, економічного, соціального характеру з питань реалізації права власності на землю та інші природні ресурси, охорони довкілля, недосконалості системи і структури чинного земельного, аграрного, екологічного законодавства, існуючі проблеми з формування освітніх програм із підготовки бакалаврів, магістрів, докторів філософії права за спеціальностями земельне, аграрне, екологічне право, доктринальну невизначеність у підходах до формування суспільної свідомості і правосвідомості з питань правового регулювання земельних, аграрних, екологічних відносин у ринкових умовах, відповідно до ЦСР на період до 2030 року [1, с. 51-52].

Для вивчення дисципліни «Екологічне право» слухачами закладів зі специфічними умовами навчання де-факто потрібне розуміння застосування норм екологічного права на практиці та згідно із законом. Проблеми, які призводять до популяризації екологічного судочин-

ства та здобуття навичок у його вирішенні під час навчання є:

- поширення глобальних загроз для екології, серед яких кліматична криза, неконтрольовані обсяги викидів CO₂ тощо;
- локальні катастрофи відносно екології світу та техногенні аварії;
- розуміння наявності проблем і ризиків політичною елітою та широкою громадськістю, що постійно виникають;
- визнання екологічних прав та зростання кількості звернень за їх захистом до національних та міжнародних судів;
- впровадження екологічних цінностей у суспільстві та для суспільства;
- формування та відокремлення екологічного права у світових правових системах та популяризація в його вивченні;
- необхідність спеціальних знань у суддів в питаннях впливу на довкілля та забезпечення екологічної безпеки.

Перспективою у вдосконаленні знань та поглибленні праворозуміння з урахуванням потреб різних рівнів під час вивчення дисципліни «Екологічне право» у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання є таке.

1. Розробка системних навчальних програм. Важливо розробляти системні та послідовні навчальні програми з екологічного права, що відповідають потребам різних рівнів освіти та детальному вивченні дисципліни.

2. Запровадження практичної спрямованості. Необхідно активно впроваджувати практичні завдання та кейси в навчальний процес для підвищення практичних навичок слухачів задля умілого володіння навичками та знаннями щодо екологічного законодавства.

3. Використання інтерактивних методів навчання. Застосування інтерактивних методів навчання сприятиме залученню здобувачів до активного процесу вивчення дисципліни «Екологічне право».

4. Постійне оновлення навчальних програм. Необхідно створювати механізми для постійного оновлення навчальних програм та матеріалів з урахуванням змін в екологічному законодавстві та на період дії воєнного стану.

У підсумку, поглиблення розуміння екологічного права у вищих навчальних закладах України потребує системного підходу, що враховує специфіку умов навчання. За врахуванням вищезазначених аспектів та актуальності й динаміки законодавства можна забезпечити ефективність навчання з даної дисципліни та підготовку кваліфікованих фахівців у галузі екології та права.

Список використаних джерел:

1. Інститут правотворчості та науково-правових експертиз НАН України. URL:
https://lawmaking.academy/wpcontent/uploads/KRC_conf_PYA_V_Oktyabr_2021_1639124_146.pdf.

2. Екологічне право України. Загальна частина : підручник. / М. В. Краснова, Ю. А. Краснова. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2021. 190 с.

3. Екологічне право у схемах та визначеннях : навч. посібник / кол. авт. ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. К. Р. Резворович. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 188 с.

ХОМЕНКО Владислав,
курсант Навчально-наукового інституту права та
підготовки фахівців для підрозділів поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)
Науковий керівник:
ЛОГІНОВА Марина,
викладач кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

МАТЕРІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СТОРІН ТРУДОВИХ ПРАВОВІДНОСИН

За трудовими відносинами, які описані в нашому законодавстві, працівники зобов'язані виконувати певні роботи, виробляти продукцію, надавати послуги в порядку, визначеному та затвердженому трудовим колективом. У разі необхідності виконання їхніх обов'язків може бути гарантовано такими засобами, як дисципліна,

матеріальна та громадська відповідальність, а також правовий захист, який не є юридичною відповідальністю, але служить для забезпечення прав роботодавця.

Матеріальна відповідальність працівника полягає в обов'язку працівника відшкодувати роботодавцю майнову шкоду, завдану неправомірним і протиправним порушенням обов'язків за трудовим договором, у розмірі та порядку, встановлених законодавством. Що стосується цієї відповідальності працівника, то працівник зобов'язаний відшкодувати завдану майнову шкоду. За відсутності такої шкоди матеріальна відповідальність не виникала б.

Отже, підставою матеріальної відповідальності є трудовий майновий злочин, який відрізняється від штрафів, дисциплінарної відповідальності, позбавлення премій чи компенсацій за результатами колективної праці за рік. Штрафи – це адміністративні стягнення за адміністративні правопорушення, а не відшкодування збитків. Це можна зробити без заподіяння матеріальної шкоди. КЗпП України не передбачає накладення штрафів на працівників, які неналежно виконують трудові обов'язки (ст. 147 КЗпП).

Дисциплінарні стягнення можуть бути застосовані за порушення трудової дисципліни і не призвели до заподіяння прямої майнової шкоди майну роботодавця. Його метою є вплив на осіб, які порушують трудову дисципліну, і притягнення до них особистих, матеріальних

та організаційних негативних правових наслідків порушення трудових обов'язків з метою впливу на їхню свідомість і волю та зміни спрямованості останньої. Таку ж роль відіграє і трудовий договір, який передбачає матеріальну відповідальність для злодіїв, а його основою є функція судового стягнення. Дисциплінарна відповідальність не виконує такої функції, а спрямована на виховання у працівників почуття відповідальності за належне виконання покладених на них трудових обов'язків і запобігання новим порушенням, тобто вимагає відшкодування майнової шкоди. (ч. 3 ст. 130 КК України).

Матеріальна відповідальність працівника за трудовим законодавством має 3 мети. Перший (основний) – захист майна роботодавця від пошкодження, втрати, розкрадання та відшкодування збитків, завданих працівниками. Тому ще раз зазначимо, що ця відповідальність працівника є відновлювальною, оскільки її основною метою є відновлення пошкодженого майна роботодавця. Тому притягнення працівників до суворої відповідальності не виключає накладення на них дисциплінарних стягнень, оскільки, завдаючи майнової шкоди (майнові трудові злочини), винні працівники вчиняють і злочини щодо трудової дисципліни (порушення дисципліни) (ст. 130 КЗпП, ст. 3). Закон про працю України).

Друга мета – забезпечити працівникам гарантії, коли їх звинувачують у матеріальній відповідальності, захи-

стити їх заробітну плату від надмірних, незаконних і необґрунтованих звинувачень. Гарантією цієї мети є система фіскальної відповідальності.

Третій – виховання у працівника дбайливого ставлення, бережливості, дбайливості, дбайливого ставлення до майна роботодавця, яке передається йому з метою виконання трудових функцій і запобігання псування майна роботодавця.

Матеріальну відповідальність згідно з КЗпП (ч. 1 ст. 1) може нести лише працівник, який перебуває з роботодавцем у трудових відносинах і якому внаслідок порушення обов'язків, узятих трудовим договором, завдано майнової шкоди (ст.130 КЗпП України).

Особа, яка не перебуває з роботодавцем у трудових відносинах або заподіяла майнову шкоду поза правовими відносинами, не може нести матеріальної відповідальності згідно з нормами трудового законодавства, а несе відповідальність згідно з нормами цивільного законодавства. Загалом, неповнолітні працівники можуть бути притягнуті до матеріальної відповідальності, оскільки вони мають повну працездатність з 16 (а в окремих випадках з 15 і навіть з 14 років), і неповнолітні в трудових відносинах зрівнюються в правах та обов'язках. Невелика кількість осіб не може бути юридичною підставою для звільнення від великої відповідальності за майнову шкоду, завдану порушенням трудових зобов'язань. Але при призначенні неповнолітніх працівників

необхідно враховувати фізичні та психологічні особливості підлітків (відсутність досвіду, недостатня кваліфікація тощо). З цієї ж причини не допускається укладення договору про неповнолітнього працівника віком до 18 років повної матеріальної відповідальності за незабезпечення ним схоронності майна та інших цінностей, переданих йому на зберігання або іншим чином.

Отже, наведені вище ознаки матеріальної відповідальності працівників за трудовим правом дають підстави стверджувати, що вона є особливою правовою системою, властивою трудовому праву, яка відрізняється від усіх інших систем матеріальної відповідальності в інших галузях права. Вони виникають через специфіку трудових відносин і необхідність соціального захисту працівників. Наведена ситуація також свідчить про те, що в рамках цього відомства не можна накладати штрафи на працівників або порушувати питання, які в будь-якому випадку можуть притягнути їх до повної матеріальної відповідальності. Крім того, нове трудове законодавство України забороняє компенсувати втрату виплат і нетрудовий дохід.

Список використаних джерел:

- 1.Хуторян Н. М. Теоретичні проблеми матеріальної відповідальності сторін трудових правовідносин. Київ : ІДП НАН У, 2002. 205 с.
- 2.Хуторян Н. М. Трудове правопорушення як підстава матеріальної відповідальності. *Юридичний вісник*. 2002. № 3.С. 110-115.

3. Шевченко Я. М., Молявко О. М., Салатко А. Л. Проблеми матеріальної відповідальності сторін трудового договору. *Розвиток цивільного і трудового законодавства в Україні* Харків: Консум, 1999. URL : https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/989/1/Pr_04.pdf.

4. Ярошенко О. М. До питання про вдосконалення законодавства про колективну (бригадну) матеріальну відповідальність. Проблеми законності. Харків : Нац. юрид. акад. України, 1998. Вип. 35. С. 93-96.

ХОМЕНКО Ростислав,
здобувач вищої освіти Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)
Науковий керівник:
ВОЙТЮК Марина,
викладач кафедри теорії та історії держави і
права Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

ПРАВО НА ПОВАГУ ДО ЛЮДСЬКОЇ ГІДНОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Збройна агресія російської федерації та її повномасштабне вторгнення на територію України активізують державу і суспільство вчиняти дії, спрямовані на захист територіальної цілісності, суверенітету, забезпечення безпеки людям. Враховуючи нинішні умови, конститу-

ційні права людини та громадянина можуть обмежуватися, з метою ефективної мобілізації ресурсів держави для протидії військовій агресії.

Актуальність даної теми пояснюється тим, що, відповідно до Основного закону нашої держави, «життя, гідність та безпека людини визнаються найвищою соціальною цінністю» [1]. Держава має зобов'язання забезпечувати виконання конституційних прав кожного громадянина і протидіяти їх порушенням [2].

У зв'язку із запровадженням воєнного стану, обмеження конституційних прав громадян можуть бути виправданими, лише у випадку протидії на військову загрозу. Проте жодні обмеження не повинні зачіпати права, визначені ст. 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 61, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63 Конституції України, такі як рівність перед законом, право на життя, гідність, свободу та особисту недоторканність [3, с. 58].

Громадяни мають невід'ємні права, які не можуть бути позбавлені чи обмежені, а саме право на рівність перед законом, на громадянство та його зміну, на захист життя та здоров'я, на повагу до гідності, недопущення катування й нелюдського поводження.

У зв'язку із воєнним станом важливо зауважити, що будь-яке порушення конституційних свобод та прав громадян є неприпустимим, навіть у ситуаціях воєнного конфлікту. Спостерігається, що існує небезпека порушення норм та стандартів міжнародного права, зокрема

в контексті конфлікту, вчинення катувань та зловживання засобами ведення війни.

Правові гарантії, які надаються громадянам, повинні залишатися, непорушеними навіть у найскладніших обставинах. Важливим є не тільки свідоме сприйняття власних прав людьми, але й розумінням своїх обов'язків в умовах воєнного стану, що закріплено в розділі II нашої Конституції:

- права на укладення шлюбу, утримання неповнолітніх дітей за рахунок батьків, піклування дітьми своїх непрацездатних батьків;

- право на судовий захист, звернення до національних судів у разі порушення прав, а коли всі правові засоби захисту вичерпані, то кожен має право звертатись до Європейського Суду з прав людини, а також право захищати свої права іншими не забороненими законом способами;

- право отримати компенсацію з боку держави за завдану матеріальну та моральну шкоду, спричинену незаконними рішеннями, діями (бездіяльністю) посадових осіб, органів влади;

- право знати про свої права і обов'язки;
- право не нести відповідальність за дії, які на момент їх вчинення не були визнані законом як правопорушення;

- право на правничу допомогу. Особі, у визначених законом випадках, надають як державного (безоплатно-

го) адвоката, так й особа вправі скористатися послугами адвоката самостійно;

- в умовах запровадженого правового режиму воєнного стану, не припиняє діяти норма статті 62 Конституції, більш відома як презумпція невинуватості;

- особа не буде притягнута до відповідальності в разі відмови надавати пояснення відносно себе, близьких осіб, членів родини [1].

У вищезазначеному переліку визначено низку невід'ємних прав і свобод громадян, які важливо зберігати та захищати, навіть у виняткових обставинах воєнного стану [3, с. 57].

Отже, важливо враховувати комплексне уявлення про захист громадянських прав і свобод в умовах військового конфлікту. Україна, перебуваючи в умовах війни, повинна не лише забезпечувати національну безпеку, але й дотримуватися принципів правової держави та захищати основні права та гідність своїх громадян.

Право на повагу до людської гідності залишається невід'ємним і важливим аспектом взаємодії поліції з громадянами під час воєнного стану. Органи Національної поліції повинні утримуватись від порушення даного права та дотримуватися його принципів у своїй діяльності. У контексті воєнного стану важливо забезпечувати ефективний захист громадян від можливих правопорушень та зловживань влади, зберігаючи при цьому високий стандарт поваги до гідності людини.

Дотримання прав поліції та гарантії захисту прав людини в умовах воєнного стану мають ґрунтуватися на засадах правової чесності, об'єктивності та прозорості. Поліція повинна виявляти високий ступінь професіоналізму, виконувати вимоги міжнародних стандартів прав людини, уникаючи будь-яких форм неправомірного впливу чи примусових заходів, що порушують права та гідність особи.

Тож важливо наголосити, що в умовах воєнного стану діяльність поліції повинна спиратися на повагу до прав людини та гідності, забезпечуючи безпеку та справедливність для громадян, відповідно до закону та міжнародних стандартів.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Прийнята на V сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2> .(дата звернення 07.04.2024).

2. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 трав. 2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19> (дата звернення 07.04.2024).

3. Дідик В. В. Особливості діяльності Національної поліції в умовах воєнного стану. Одеса: ОДУВС, 2023. С. 56-60.

ЦЕХМІСТЕР Євген,
аспірант Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)
ЮРАХ Віталій,
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри державно-правових

дисциплін та публічного управління
факультету № 4 Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ВИБОРЧИЙ ПРОЦЕС В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Питання виборів в Україні після повномасштабного вторгнення росії в Україну регулярно постає в інформаційному просторі та є предметом дискусій різних верств населення. Прихильники та противники ідеї проведення виборів наводять свої аргументи «за» чи «проти».

Відповідно до абз. 3 ч. 1 ст. 19 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», запроваджено мораторій на проведення виборів Президента України, а також виборів до Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування [1].

Внесення змін до вказаних положень Закону є прерогативою Верховної Ради України. Конституція України прямо говорить лише про неможливість проведення парламентських виборів в умовах воєнного стану [2]. Теоретично зміни до законодавства можуть розблокувати президентські та місцеві вибори під час воєнного стану. В одній із своїх промов Володимир Зеленський зауважив таке: «Проведення виборів під час війни з Росією спричинить «безпрецедентні» проблеми. Це і ризики для безпеки, зокрема, забезпечення голосів для со-

тень тисяч солдатів та українців, які живуть за кордоном та під російською окупацією».

Противники ідеї президентських виборів наводять різні доводи. Серед них, на нашу думку, виділимо чи не найвагоміші. Вказується, що «ідея виборів Президента України несе пряму загрозу національній безпеці України, життю та здоров'ю громадян і суперечить конституційним вимогам до виборів», зокрема через те що:

1. У нинішніх умовах неможливо організувати виборчий процес, гарантувавши безпеку всім його учасникам. Враховуючи терористичні методи держави-агресора, кожна виборча дільниця буде потенційною цілью для ракетних ударів. Закриття дільниць під час повітряної тривоги не вирішить проблеми: загроза застосування балістичної зброї або підняття в повітря МіГ-31к (носії ракети «Кинджал») на тривалий час легко зірве день голосування. Облаштувати дільниці в укриттях неможливо через незначну кількість цих укриттів і непридатність до організації там виборчих дільниць.

2. З виборчого процесу де-факто виключаються військовослужбовці. За різними оцінками, у Силах безпеки й оборони служать понад 1 млн. громадян України. Ті з них, що перебувають на лінії бойового зіткнення, в окопах чи виконують штурмові бойові задачі, не зможуть взяти участь у голосуванні. Без участі та голосу людей, що ризикують життям і здоров'ям за суверенітет Украї-

ни, легітимність будь-яких виборів опиниться під великим питанням.

3. За оцінками МЗС, понад 8 млн

. громадян України зараз перебувають закордоном. В Україні немає достатньої інфраструктури закордоном, щоб забезпечити їхню участь у голосуванні: в окремих державах до дипломатичних установ потрібно добиратись понад 10 годин. Громадяни-біженці також де-факто опиняться виключені з виборчого процесу.

4. Провести вибори в Дії або з використанням інших електронних ресурсів занадто ризиковано. Електронні вибори в інших державах тестуються декілька років і лише поступово впроваджуються на національний рівень, коли є відповідна довіра і впевненість у їхній ефективності. Ризики кібер-атак збоку хакерів держави-агресора залишаються вкрай високими, навіть якщо організувати онлайн-вибори лише для закордонних виборців. Відкритим залишається питанням підрахунку, спостереження тощо. Онлайн-вибори наразі нереалістичні та шкідливі для України.

5. Вибори передбачають повний обсяг політичних і громадянських прав і свобод: свободу слова, свободу діяльності політичних партій, свободу агітації, право на мирні зібрання тощо. Усі ці права легітимно і законно обмежені в умовах воєнного стану. Водночас, без них вибори не відповідатимуть критеріям і стандартам демократичності, верховенства права і прав людини. Ці вимоги до виборів прямо закріплені в Конституції, від-

так вибори без дотримання таких стандартів можуть вважатись неконституційними [3].

Прихильники проведення виборів Президента України вказують такі фактори, що, на їхню думку, говорять про необхідність виборів.

Одним із вагомих плюсів проведення виборів під час воєнного стану є забезпечення можливості визначення волі народу та в подальшому легітимізацію влади. Крім того, проведення виборів може служити кроком до відновлення суспільства, дозволяючи громадянам висловлювати свої політичні погляди та обирати шлях до розвитку держави. Також потрібно зазначити, що результат проведення виборів може бути передумовою до залучення міжнародної спільноти до підтримки України в цілому.

Західні партнери в питанні виборів допускають лише доволі стримані висловлювання, найперше наголошуючи, що саме Україна повинна ухвалювати остаточне рішення. При тому, потрібно зауважити, що окремі західні політики, як, наприклад, сенатор США від Республіканської партії Ліндсі Грем прямо говорять, що, попри війну, вибори таки мають відбутися.

Своєю чергою, зазначимо, що проведення виборів під час воєнного стану вимагає ретельного аналізу всіх можливих викликів та збалансованого підходу до його вирішення. Іншими словами, перед українським суспільством постає нове важливе завдання, яким чином забез-

печити демократію та легітимність влади в умовах ведення воєнного стану. Однак, потрібно сказати, що в силу наявної імперативної заборони, яка міститься в абз. 3 ч. 1 ст. 19 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», проведення виборів Президента України, а також виборів до Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим і органів місцевого самоврядування є неможливим.

На нашу думку, єдиним реальним варіантом проведення виборів є запровадження електронних виборів. Навіть, незважаючи на відсутність відповідних механізмів убезпечення ризиків, розвиток електронного урядування дозволяє з позитивом дивитися в перспективу електронних виборів, принаймні до місцевих рад та при обранні міських, селищних та сільських голів.

Щодо виборів Президента України, зазначимо про поширене бачення фахівців різних політичних сфер, що питання призначення виборів Президента України має стати платформою для всебічного суспільного обговорення. Варто підняти рівень обговорення питання через всі наявні для обговорення майданчики: медіа, громадськість, сили оборони тощо. Проводити обговорення питання призначення президентських виборів торкається всіх громадян, а тому участь в обговоренні необхідності внесення змін можливе й розпочати потрібно із винесення петиції про внесення змін до відповідного закону.

Список використаних джерел:

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 р. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 28. ст. 250. (дата звернення: 01.04.2024 р.)
2. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради*. 1996. № 30. ст. 141. (дата звернення: 01.04.2024 р.)
3. Не проводити вибори Президента України. URL: <https://petition.president.gov.ua/petition/209780#>.

ЧЕРНЯВСЬКА Орина,
курсант 2 курсу ННІППФПНП
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)
Науковий керівник:
ЛОГІНОВА Марина,
викладач кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ В ОСВІТНЮ ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ

Україна, прямуючи до членства в Європейському Союзі, стоїть перед нагальною задачею зближення та інтеграції своєї національної економічної системи з системами країн ЄС. Це передбачає вибір моделі розвитку, що базується на інноваціях, яка є основою для Європейського Союзу. Нинішня нормативно-правова база, яка

регулює науково-технічну та інноваційну діяльність в Україні, налічує понад 200 документів. Це включає не лише закони, але й укази Президента, акти Уряду та інші правові акти, що визначають регулювання інноваційної сфери та стимулювання інноваційних процесів у країні.

Особливо слід виділити Концепцію науково-технічного та інноваційного розвитку України, яка була ухвалена Верховною Радою ще у 1999 році. Вона визначає цілі, пріоритетні напрями та принципи науково-технічної політики країни, механізми прискореного інноваційного розвитку та засади взаємодії між державою та науковими установами. Згідно із законом України «Про інноваційну діяльність», інновації включають нові або вдосконалені конкурентоздатні технології, продукцію, послуги та організаційні рішення, спрямовані на поліпшення виробництва та соціальної сфери [1, с. 4].

Глобальний процес глобалізації та розвиток інформаційних технологій змушують суспільство шукати нові підходи до навчання та модернізації освітніх систем. Дистанційне навчання стає однією з інноваційних форм навчання, яка здобуває все більшу популярність. Визначення дистанційного навчання, як індивідуалізованого процесу засвоєння знань за допомогою інформаційних технологій, свідчить про широкий спектр можливостей цього методу навчання. Воно не лише дозволяє отримувати освіту в зручний час та в потрібному місці, але й ефективно використовувати ресурси й забезпечує мож-

ливість активного взаємодії між викладачем і студентами [2, с. 6].

Незважаючи на певні недоліки, дистанційне навчання має значні переваги, серед яких актуальність, зручність, економічна ефективність та можливість одночасного використання великого обсягу навчальної інформації. Воно відкриває нові можливості для освіти, не обмежуючи географічних кордонів та забезпечуючи доступ до світових навчальних ресурсів. Дистанційне навчання для поліцейських України є ключовим елементом у підготовці та підвищенні кваліфікації правоохоронців, забезпечуючи їхню освіту без відриву від служби та використанням сучасних інформаційних технологій [3]. Створення дистанційної освіти в Україні є найбільш доступним та ефективним шляхом у процесі підготовки кваліфікованих кадрів для підрозділів Національної поліції. Дистанційне навчання розв'язує проблему підготовки якісного кадрового потенціалу, що стає особливо важливим у зв'язку з постійним розвитком інформаційних технологій та збільшенням обсягу продуктів науково-технічного прогресу.

Постійна необхідність у підвищенні кваліфікації працівників Національної поліції обумовлена постійним розвитком інформаційних технологій та зростанням кількості продуктів науково-технічного прогресу. Використання інноваційних технологій у навчальних закладах Міністерства внутрішніх справ України надає ши-

рокі перспективи для підготовки фахівців нового покоління, які здатні до гнучкої адаптації в динамічно змінюваному світі [4].

Інноваційна складова дистанційного навчання полягає в застосуванні найбільш конкурентоспроможних освітніх розробок та сучасного технічного обладнання, а також впровадженні ефективних інформаційно-комунікаційних технологій, таких як віртуальна реальність, доповнена реальність, 3D- моделювання тощо. Це створює сприятливі умови для розвитку сфери високих технологій та позитивно впливає на економіку держави й процес підготовки сучасних фахівців із високим рівнем професійної майстерності.

Отже, розвиток дистанційної освіти для підготовки кадрів Національної поліції України є перспективним напрямом, що дозволить забезпечити потреби в якісних спеціалістах, готових до викликів сучасності та майбутнього. Таким чином, інноваційні методи в освіті, зокрема дистанційне навчання, відіграють важливу роль у втіленні європейських стандартів та підготовці кадрів для успішної інтеграції України в європейський простір.

Сучасний розвиток освіти вимагає постійного вдосконалення методів та підходів до навчання, особливо в контексті закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, такими як вищі навчальні заклади для осіб з особливими потребами або вищі навчальні заклади, що працюють в умовах військових конфліктів або кризових ситуацій. Впровадження інноваційних підходів є

необхідністю для забезпечення якісної освіти та успішного навчання цих груп студентів.

Вища освіта є ключовим елементом розвитку суспільства, тому важливо, щоб вона була адаптивною та відповідала потребам сучасного світу. Впровадження інноваційних підходів дозволяє забезпечити ефективність навчання, стимулюючи активну пізнавальну діяльність студентів та розвиваючи їх творчі здібності.

Заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання потребують особливого підходу до впровадження інновацій. Наприклад, у навчальних закладах для осіб з особливими потребами важливо розробляти індивідуалізовані програми навчання та використовувати спеціальні методики та технології, які враховують потреби кожного студента. У вищих навчальних закладах, що діють в умовах військових конфліктів, необхідно забезпечити доступність навчального матеріалу та використання інноваційних засобів комунікації та дистанційного навчання для студентів, які знаходяться у віддалених районах або на передовій. Впровадження інноваційних підходів у навчальний процес вищих навчальних закладів зі специфічними умовами навчання має численні переваги. Серед них можна виділити підвищення якості освіти, забезпечення доступності навчання для всіх груп населення, стимулювання творчого мислення студентів та розвиток їхніх професійних навичок.

Список використаних джерел:

1. Про Концепцію науково-технологічного та інноваційного розвитку України : закон України від 13.07.1999 № 916-XIV. База даних (БД) «Законодавство України». *Верховна Рада (ВР) України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/916-14>. (дата звернення: 11.04.2024)

2. Про інноваційну діяльність : закон України від 04.07.2002 № 40-IV. БД «Законодавство України». *Верховна Рада (ВР) України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>. (дата звернення: 11.04.2024)

3. Про затвердження Положення про дистанційне навчання : наказ М-ва освіти та науки України від 25.04.2013 № 466 БД «Законодавство України» *Верховна Рада (ВР) України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>. (дата звернення: 11.04.2024)

4. Бугайчук К. Л. Застосування технологій дистанційного навчання в післядипломній освіті працівників Національної поліції. *Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України* : зб. матеріалів II Міжнар. наук.-практ. конф. Харків : ХНУВС, 2017. С. 157–161.

ЧЕРЕМНОВ Максим,

магістр, аспірант кафедри комп'ютерної інженерії та інноваційних технологій факультету кібербезпеки, програмної інженерії та комп'ютерних наук Міжнародного гуманітарного університету (м. Одеса, Україна)

Науковий керівник:

ЙОНА Лариса,

кандидат технічних наук, доцент, завідувач кафедри комп'ютерної інженерії та інноваційних технологій факультету кібербезпеки, програмної інженерії та комп'ютерних наук Міжнародного гуманітарного університету (м. Одеса, Україна)

ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТОДІВ АВТЕНТИФІКАЦІЇ В СУЧАСНИХ ДОДАТКАХ

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що кожний сучасний додаток неможливо уявити без процесу автентифікації. Дослідження методів автентифікації є дуже важливою темою, оскільки безпека та захист особистих даних стають усе більш актуальними в цифровому світі.

Сучасні додатки комунікують між собою за допомогою протоколу HTTP. Це протокол на рівні додатків без стану для розподілених, колаборативних, гіпертекстових інформаційних систем [1]. HTTP складається з різних компонентів, які визначають структуру та взаємодію між клієнтом та сервером під час передачі даних. Протокол підтримує спеціальні заголовки для автентифікації, у якому передається спеціально зашифрований рядок для підтвердження прав користувача в доступі до цього ресурсу [5].

Розглянемо тільки декілька способів, як захистити свої додатки від зловмисників. По-перше, це базова автентифікація. Вона полягає в тому, що ми шифруємо об'єкт із даними нашого користувача у 64-розрядний код (base64) та передаємо його в заголовках [6]. По-друге, це автентифікація на запит за допомогою технології Json web token (веб-токен JSON). Токен складається з 3 частин, які розділені крапкою, а саме

заголовка, вантаж та підпис. JWT можна підписати за допомогою секретного ключа (з алгоритмом HMAC) або пари відкритих/ приватних ключів за допомогою RSA або ECDSA [3]. По-третє, це OAuth, який є стандартом захисту, де один додаток може отримувати доступ до ресурсів інших додатків [2]. Створюючи рівень авторизації та розподіляючи ролі клієнта та власника ресурсу, ми можемо вирішити проблеми доступів до різних додатків, які не є частиною нашого застосунку. Коли клієнт використовує OAuth, він запитує доступ до ресурсів, розміщених на сервері ресурсів і керованих власником ресурсу. Клієнт отримує облікові дані, які відрізняються від облікових даних власника ресурсу. Гарний приклад цьому, коли, замість реєстрації на ресурсі, можна увійти через свій аккаунт на Фейсбуці чи через пошту Gmail.

Останній метод, який ми розглянемо, це багатофакторна автентифікація. Додаткова інформація потрібна під час першого входу в обліковий запис на новому пристрої чи програмі. Щоб встановити вашу особу, вам потрібен другий засіб перевірки, або те, що ми називаємо другим фактором. Коли ви намагаєтесь увійти, фактор автентифікації слугує засобом перевірки вашої особи. Одним із типів факторів є те, що ви знаєте, наприклад, пароль [4]. Отже, кожен із цих методів має свої переваги та недоліки. Наприклад, базова автентифікація може бути лише в закритих локальних мережах без доступу до інтернету. Для простих

вебдодатків підходить автентифікація на запит, де токен, який ми передаємо, захищає доступи до приватних ресурсів та через наявності секретного ключа, що допомагає шифрувати токен. Для більших додатків, де використовуються сторонні застосунки OAuth, допомагає бути більш різноманітним та гнучким. Для великих корпорацій, де є багато застосунків, багатофакторна автентифікація відіграє велику роль у користуванні та легкості в експлуатації ними. Використання додаткових факторів, як код, який відправляється на електронну пошту чи підтвердження через телефон, зменшує ризики, пов'язані із заволодінням особистих даних користувача.

Список використаних джерел:

1. HTTP/1.1. RFC 9112. URL : <https://httpwg.org/specs/rfc9112.html>.
2. The OAuth 2.0 Authorization Framework. RFC 6749. URL : <https://datatracker.ietf.org/doc/html/rfc6749>.
3. Introduction to JSON. *Web Tokens*. URL: <https://jwt.io/introduction>.
4. What is Multifactor Authentication URL : <https://support.microsoft.com/en-us/topic/what-is-multifactor-authentication-e5e39437-121c-be60-d123-eda06bddf661>.
5. HTTP Semantics. RFC 9110. URL : <https://www.rfc-editor.org/rfc/rfc9110.html>.
6. The 'Basic' HTTP Authentication Scheme. RFC 7617. URL : <https://datatracker.ietf.org/doc/html/rfc7617>.

ШАРОЙКО Дар'я,

студент 1 курсу Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ

(м. Дніпро, Україна)

Науковий керівник:

ЛОГІНОВА Марина,

викладач кафедри цивільного права та процесу,
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТІВ

У сучасному світі, де геополітичні конфлікти та загрози безпеці стають усе більш складними та небезпечними, питання ефективності підготовки кадрів для сектору безпеки та оборони набуває найвищого пріоритету. Стабільність та безпека країни значною мірою залежать від готовності її військових та правоохоронних органів, які повинні відповідати викликам сучасного світу. Досвід різних країн у цьому аспекті може бути надзвичайно корисним для вдосконалення власних підходів та систем підготовки кадрів.

Міжнародний досвід підготовки кадрів для сектору безпеки та оборони в умовах воєнних конфліктів різноманітний та багатогранний. Різні країни мають власні традиції, стратегії та методи, але є деякі загальні підходи, які можуть бути успішно адаптовані. Перш за все важливо зазначити, що сучасні воєнні конфлікти вимагають від кадрів сектору безпеки та оборони не лише фізичної підготовки, але й високого рівня професійних

навичок, уміння працювати в команді, адаптивності та інноваційності. Багато країн переглядають свої програми підготовки, зосереджуючись на розвитку цих ключових аспектів.

Багато країн приділяють велику увагу відбору кадрів для національної безпеки та оборони. Наприклад, для вступу до італійського елітного підрозділу «Nucleo Operativo Centrale di Sicurezza» (NOCS), який займається антитерористичними та антикримінальними операціями, кандидат повинен пройти жорсткий багатоступінчастий відбір. Однією з ключових вимог є абсолютна добровільність. Кандидат повинен мати не менше чотирьох років стажу служби в поліції. Процес відбору включає співбесіду з досвідченим офіцером, медичне обстеження, психологічні тести та перевірку фізичних здібностей кандидата [2, с. 69-76].

Питання підготовки кадрів для забезпечення національної безпеки в США включає федеральну програму навчання – National Security Education Program (NSEP), яка була ухвалена відповідним законом. Ця програма визначає загальний курс дій у напрямі підготовки кадрів для американських спецслужб. Основними цілями NSEP є забезпечення необхідних ресурсів для відповіді на освітні потреби у сфері національної безпеки США, підвищення рівня якості викладання іноземних мов, країнознавства та інших ключових для національної безпеки предметів у галузі міжнародних відносин, а

також розширення кількості спеціалістів, яким покладено обов'язки забезпечення національної безпеки держави [1, с. 25-26].

Деякі країни, наприклад, зосереджуються на імітації реальних воєнних ситуацій під час тренувань, щоб забезпечити реалістичну підготовку своїх кадрів. Це може включати симуляцію бойових дій, тактичні вправи та інші практичні завдання, які допомагають кадрам набутися необхідний досвід та навички. Інші країни акцентують увагу на навчанні високотехнологічних аспектів військової справи. Застосування сучасних технологій, таких як штучний інтелект, кібербезпека та інші інновації, стає невід'ємною частиною підготовки кадрів у цих країнах.

Деякі країни активно співпрацюють із міжнародними партнерами, обмінюючись досвідом та найкращими практиками. Така міжнародна співпраця дозволяє залучати до підготовки кадрів найкращі практики та експертизу з усього світу, що сприяє підвищенню якості підготовки. Характерною особливістю процесу підготовки кадрів для сил безпеки та оборони в зарубіжних країнах є висока інтенсивність навчального процесу. Це особливо відчутно на курсах підготовки бійців штурмових підрозділів (Special Operations Assaulter Course (SOAC)) у Канаді. Кандидати розпочинають засвоєння навчальних програм SOAC, після чого, пройшовши відбір, вони проходять курс боротьби з тероризмом (AT) та розвідувально-диверсійної підготовки [3, с. 53-56].

Курс боротьби з тероризмом включає навчання тактиці звільнення заручників на різних типах транспорту, у т. ч. водний. Програма передбачає вивчення особливостей будівель, транспортних засобів, роботи зі штурмовими засобами та розвідуванням. Розвідники-диверсанти, працюючи за своїм індивідуальним графіком, також проходять навчання з різних систем стрілецької зброї.

На основі аналізу міжнародного досвіду можна виокремити кілька ключових напрямів для подальшого розвитку підготовки кадрів для сектору безпеки та оборони в умовах воєнних конфліктів. По-перше, необхідно постійно вдосконалювати програми навчання, зосереджуючись на розвитку технічних, тактичних та стратегічних навичок. По-друге, важливо активно впроваджувати інновації та високі технології в процес підготовки, щоб забезпечити відповідність сучасним викликам та загрозам. По-третє, співпраця з міжнародними партнерами має стати невід'ємною складовою стратегії підготовки кадрів, що дозволить забезпечити доступ до найкращої експертизи та практик [4, с. 48-53].

Усе вищезгадане відображає важливість постійного аналізу та адаптації в умовах швидкозмінюючогося світу. Підготовка кадрів для сектору безпеки та оборони в умовах воєнних конфліктів є завданням, що вимагає відповідності найвищим стандартам та постійного вдосконалення. Аналіз міжнародного досвіду спонукає

до цінних висновків та надає перспективи для подальшого розвитку цієї сфери.

Список використаних джерел:

1. Аніщенко В., Галімов А., Руденко Л., Івашкова Т. Формування готовності до службово-професійної діяльності офіцерських кадрів сектору безпеки і оборони. Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : педагогічні науки / гол. ред О. В. Діденко. Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2022. № 2(29). С. 24–43.

2. Банчук-Петросова О. В. Загальна характеристика кадрової політики сектору безпеки провідних країн світу. *Науковий вісник Академії муніципального управління*. Серія «Управління». 2014. Вип. 1. С. 69–76.

3. Глущенко О. О. Функція забезпечення безпеки держави в умовах воєнного стану. *Часопис Київського університету права*. 2023. № 1. С. 53–56.

4. Сиротенко А. М., Артамощенко В. С. Набуття сумісності військової освіти і підготовки кадрів сил оборони на засадах якості. Національні вимоги і стандарти НАТО. *Наука і оборона*. 2021. № 1. С. 48–53.

ШЕВЧЕНКО Олександр,
курсант 2 курсу Навчально-наукового інституту
права та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)
Науковий керівник:
ЛОГІНОВА Марина,
викладач кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державний

університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

БЕЗПЕКОВЕ СЕРЕДОВИЩЕ В УМОВАХ ВІЙНИ ДЛЯ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ ОБОРОНИ

Ідея впровадження концепції всеохоплюючої оборони виникла в результаті проведення оборонного огляду у 2019 році, ще до початку широкомасштабної збройної агресії з боку російської федерації. Після аналізу можливих сценаріїв розвитку воєнно-стратегічної ситуації було встановлено, що належною відповіддю на переважаючі ресурси, економічні та військові можливості противника є стратегія всеохоплюючої оборони держави. Ця концепція стала основою нової Стратегії воєнної безпеки України та інших документів щодо планування оборони. Згідно зі Стратегією, основний зміст всеохоплюючої оборони України полягає в здатності проводити превентивні заходи, нав'язувати свою волю противнику, використовувати всі ресурси держави та суспільства для відстоювання агресії та застосування всіх форм збройної боротьби, включаючи асиметричні дії.

Для оцінки безпечного середовища та забезпечення національної безпеки організується та проводиться комплексний моніторинг викликів і загроз. Під моніторингом викликів і загроз (небезпек) розуміється постійне, спеціально організоване, систематичне спостереження для виявлення явищ і чинників, які ускладнюють

або роблять неможливою реалізацію національних інтересів у певних сферах національної безпеки держави [1].

Важливо вдосконалювати інституційні можливості Міністерства оборони України та інших управлінських органів, що відповідають за компоненти сил оборони. Зміна масштабу викликів, пов'язаних зі збройною агресією російської федерації проти України, вимагає від Міністерства оборони України, як ключового органу в системі центральних органів виконавчої влади, що формує та реалізує державну політику у сферах національної безпеки, оборони і військового будівництва у мирний час і в умови спеціального періоду, перегляду підходів до організації виконання завдань [2].

Олексій Резніков особливо наголосив на необхідності реструктуризації Міністерства оборони для реалізації завдань всеохоплюючої оборони: «Головним завданням є перехід від «міністерства армії» до справжнього Міністерства оборони, яке має відповідати не лише за військовослужбовців і забезпечення бойових дій, а за весь спектр питань, пов'язаних із підготовкою країни до всеохоплюючої оборони. Взаємодія з цивільним населенням є так само важливою. Це охоплює питання інформаційної політики, освіти, співпраці з громадами та інститутами громадянського суспільства і таке інше. Це також включає тісну співпрацю з Міністерством ветеранів у сфері нової ветеранської політики. Деякі питання вимагають змін у законодавстві та нормативних докумен-

тах, перерозподіл функцій й усунення дублювання. Інші питання стосуються зміни загальної культури взаємодії. Це потребує часу й оновлення кадрів» [2].

У зв'язку з розвитком сучасних технологій, таких як інтернет-технології та інформаційна аналітика, спеціалісти в секторі безпеки та оборони мають бути ознайомлені з цими технологіями та вміти їх використовувати для покращення своєї роботи. Наприклад, використання безпілотних літальних апаратів та інших дронів дозволяє забезпечити більш ефективну розвідку та контроль у зоні бойових дій [3, с. 17]. Загальний успіх підготовки фахівців у секторі безпеки та оборони під час воєнного стану залежить від постійного вдосконалення тактично-спеціальної, вогневої, фізичної та психологічної підготовки, а також використання передових технологій. Це дозволить забезпечити високий рівень професіоналізму та ефективності фахівців, що має вирішальне значення під час воєнного періоду [4, с. 6].

З урахуванням тенденцій та умов формування безпечного середовища навколо України видно, що необхідно вдосконалювати її рівень на короткий і середній терміни, оскільки на її території вже відбуваються військові дії, які значно підривають стан безпеки не лише на місцях конфлікту, але й усюди взагалі. Ефективна робота сектору безпеки й оборони України в змінному безпечному середовищі можлива лише за умови спільної дії органів влади та українського суспільства навколо голо-

вної мети – забезпечення національної безпеки, ефективного захисту національних інтересів у сфері безпеки і оборони країни.

Список використаних джерел:

1. Богданович В. Ю., Романченко І. С., Свида І. Ю., Сиротенко А. М. Дублян О. В. Методологія комплексного використання військових і не військових сил та засобів сектору безпеки та оборони для протидії сучасним загрозам воєнній безпеці України: монографія; вид. 2-ге, розширене та доповнене. Київ: НУОУ імені Івана Черняхівського, 2021. 364 с.

2. Єфіменко В., Мінеєв П. Напрями вдосконалення всеохоплюючої оборони. *Всеохоплююча оборона: досвід протидії збройній агресії РФ проти України*: зб. наукових праць : Міжнародна науково-практична конференція, 2023. С. 259.

3. Пашаєв, А. З. & К. О. Трішин. Проблемні питання рівня фізичної підготовки працівників патрульної поліції, 2022.

4. Шлянчак А. В. Роль тактико-спеціальної підготовки співробітників органів внутрішніх справ у формуванні їх професійної спрямованості. *Актуальні проблеми сучасної науки та освіти (частина II)*: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції. м. Львів, 20-21 січня 2022 року. Львів: Львівський науковий форум, 2022. 76 с.

ШЕВЧЕНКО Олександр,
курсант 2 курс Навчально-наукового інституту
права та підготовки фахівців для підрозділів
Національної поліції Дніпропетровського
Державного університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)
Науковий керівник:
ЛОГІНОВА Марина,
викладач кафедри цивільного права та процесу

Дніпропетровського державний
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

ВИКЛИКИ ВОЄННОГО СТАНУ В ПОВСЯКДЕННОМУ ЖИТТІ ПРАВООХОРОНЦІВ

У сучасних умовах воєнного стану, коли швидкість і гнучкість реагування на виклики стають критично важливими, ефективність системи безпеки країни залежить від координації дій між державними структурами. Досліджуючи взаємодію різних силових структур, можна визначити ключові аспекти, які сприяють забезпеченню правопорядку та захисту громадян.

Український досвід роботи правоохоронних органів під час воєнного стану є унікальним прикладом адаптації та гнучкості в умовах екстремальних обставин. Введення воєнного стану, спричинене серйозними безпековими загрозами, змусило правоохоронні структури оперативного переглянути свої стратегії та підходи. Серед головних завдань було забезпечення внутрішньої стабільності, протидія поширенню паніки та дезінформації, а також ефективна співпраця з військовими структурами для захисту національної безпеки. У цей період правоохоронні органи України показали високу здатність до адаптації, зосередившись на попередженні терористичних загроз, забезпеченні порядку в регіонах, що зазнали найбільшого впливу від бойових дій. Значним фактором було впровадження новітніх технологій та методів ро-

боти, включаючи цифровий моніторинг та розвідувальні операції, що дозволило ефективно реагувати на динамічні зміни в ситуації [1].

Міжнародний контекст та співпраця мають ключове значення для роботи правоохоронних органів, особливо у світлі глобалізації та транснаціональних викликів. Український досвід у цій галузі підкреслює важливість міжнародного діалогу та обміну інформацією в протидії злочинності, тероризму та іншим загрозам безпеки. Україна, стикнувшись із серйозними викликами суверенітету та національної безпеки, особливо активізувала свою співпрацю з міжнародними організаціями, такими як Європол, Інтерпол та Організація Об'єднаних Націй, а також із правоохоронними агенціями інших країн, що сприяло значному підвищенню ефективності антитерористичних та кіберзахисних операцій [1].

У дослідженні координації дій необхідно акцентувати увагу на системному підході до управління та на розробці ефективних механізмів комунікації між учасниками системи безпеки. Це охоплює як технічні, так і організаційно-структурні аспекти, що потребують комплексного дослідження, включаючи використання ресурсів, розподіл обов'язків та взаємодію на різних рівнях управління [2].

Безперечно, необхідно мати чітку систему інформаційного забезпечення, яка дає швидкий обмін даними і реагує на змінні обставини. Співпраця з центрами оперативного реагування та використання передових тех-

нологічних рішень у сфері інформаційної безпеки може значно підвищити ефективність координації дій [3].

Особлива увага в цьому контексті приділяється процедурам введення воєнного стану, регулюванню діяльності силових структур та органів управління, а також механізмам контролю за їх діяльністю. Юридичні норми повинні бути ясними, прозорими і відповідати міжнародним стандартам прав людини. Одночасно з цим, правова система має забезпечити механізми реагування на порушення, що можуть виникнути у воєнних умовах, включаючи зловживання владою, порушення прав громадян та інші ситуації, які вимагають оперативного юридичного втручання. Загалом юридичні аспекти воєнного стану потребують комплексного підходу, який забезпечує правову підтримку діяльності державних органів, а також захист і відновлення порушених прав громадян, враховуючи специфіку воєнних умов та виклики, які вони ставлять перед правовою системою [4, с. 50-55].

Отже, вибухи на вулицях під час військових дій та висока загроза терористичних актів ставлять правоохоронців перед надзвичайно складними викликами у повсякденному житті. Зміна їхнього рутинного режиму на неспокійний та непередбачуваний вимагає не лише стримування злочинності, але й посиленого контролю та оперативної реакції на можливі небезпеки, що можуть виникнути в будь-який момент. Такі умови наго-

лошують на необхідності постійного навчання, підвищення професійної підготовки та вдосконалення співпраці з іншими службами безпеки для забезпечення ефективної роботи правоохоронців у ситуаціях воєнного стану нарівні із забезпеченням безпеки громадян та укріпленням правопорядку.

Список використаних джерел:

1. Зінченко Д., Джафарова О., Гопко Д. Особливості взаємодії національної поліції з іншими органами державної влади в умовах воєнного стану : дис. –Харківський національний університет внутрішніх справ, 2023. Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДКН№ 3087 від 22.01. 2008.

2. Кікінчук, В. Ю. Особливості взаємодії Національної поліції України з іншими суб'єктами забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів. *Європейські перспективи*. 2018. № 2. С. 24-31.

3. Могілевська Л. До проблеми взаємодії Національної поліції з громадськістю та з іншими органами державної влади у сфері забезпечення прав і свобод дитини. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 2. С. 225-229. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.2.39>.

4. Процких О. Ю. Інформаційна взаємодія Національної поліції України з органами публічної влади та громадськістю. *Право і безпека*. 2015. № 4 (59). С. 50-55.

ШИШКІНА Ангеліна,
курсант Навчально-наукового інституту
права та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції
Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

Науковий керівник:

ЛОГІНОВА Марина,

викладач кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

ВПЛИВ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ НА СИСТЕМУ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ Й ОБОРОНИ

У світі, де збройні конфлікти стають не лише реальністю, але й невід'ємною частиною багатьох національних життєвих шляхів, сектор безпеки та оборони країни знаходиться під неперервним натиском. Ці конфлікти несуть величезні виклики, особливо щодо підготовки кваліфікованих фахівців, здатних працювати в умовах екстремального напруження та небезпеки. Це питання стає серйозним предметом роздумів у сучасному світі, де конфлікти стають усе більш складніші та непередбачувані.

Збройні конфлікти, незалежно від їх масштабу чи тривалості, впливають на всі аспекти суспільства, але особливо відчутно це стосується системи підготовки фахівців для сектору безпеки й оборони, на яких покладаються завдання, зв'язані з реалізацією оборонної функції держави. Водночас, саме Збройні Сили України, Національна гвардія України та Державна прикордонна служба виконують функції, що відповідають, передусім, сутності оборони [1].

Сектор безпеки України – це сукупність державних органів та організацій, які покликані гарантувати безпеку особи, суспільства та держави. Війна та збройний конфлікт насичують цей сектор надзвичайною потребою в кваліфікованих і досвідчених кадрах, але одночасно поставляють перед ним ряд викликів, які необхідно вирішувати [2].

Розглядаючи вплив збройних конфліктів на систему підготовки фахівців сектору безпеки і оборони можна зауважити, що одним із найістотніших наслідків збройних конфліктів є зростання потреб у кваліфікованих кадрах для сектору безпеки і оборони. Це пов'язано з декількома факторами:

По-перше збільшення чисельності армії, а саме, збройні конфлікти часто призводять до мобілізації резервістів або навіть до загального призову на військову службу. Це, своєю чергою, потребує значної кількості кваліфікованих інструкторів, командирів та інших фахівців, які необхідні для якісного, професійного та ефективного навчання.

По-друге, такі конфлікти потребують перегляду змісту та методів навчання. Сучасні воєнні дії та ситуації вимагають від фахівців не тільки високої ерудиції у військовій науці, але й здатності швидко адаптуватися до нових умов на полі бою. Військові конфлікти вимагають від фахівців високого рівня готовності до дій в екстремальних умовах. Це означає, що підготовка повинна включати не лише фізичні навички та стратегічне мислення, але й розвиток психологічної стійкості, здатності приймати рішення під час стресових ситуацій, уміння працювати в команді та керувати неймовірним тиском, який супроводжує військові дії. Психофізична го-

товність є складовою професійної компетентності офіцера, вона забезпечує здатність майбутнього фахівця до ведення безпосередніх бойових дій у сучасних умовах [3].

Психологічна підготовка офіцерів сектору безпеки і оборони є важливою складовою під час збройного конфлікту, оскільки стресостійкість стає особливо важливою у військовому середовищі. Вона допомагає офіцерам зберегти зосередженість й ефективно діяти навіть у найнебезпечніших ситуаціях. Тривалість військового конфлікту, непередбачуваність обстановки та необхідність прийняття швидких рішень – усе це тримає психіку у величезному стресовому тиску. Тому психологічна підготовка офіцерів сектору безпеки й оборони є ключовим елементом ефективності та збереженні життів. Вона не лише формує фахівців, здатних до виконання своїх обов'язків у найскладніших умовах.

Отже, під час збройних конфліктів система освіти виставлена на випробування, як ніколи раніше. Вона повинна адаптуватися до нових реалій, розробляючи нові методи навчання, що відповідають потребам сучасного військового й цивільного життя. Така адаптація необхідна для того, щоб забезпечити ефективну підготовку спеціалістів з безпеки й оборони, які можуть успішно діяти в умовах військових дій та в екстремальних ситуаціях.

Список використаних джерел:

1. Александров В. М. Сектор безпеки і оборони України в механізмі реалізації оборонної функції держави. *Часопис*

Київського університету права, 2020, ст. 81. URL : <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/article/download/545/517>.

2. Пономарьов С. П. Сектор безпеки України: поняття, ознаки, зміст. *Підготовка охоронців правопорядку в Харкові (1917–2017 рр.)*. Харків, 2017 С. 237. URL : https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/25_11_2017/pdf/127.pdf.

3. Откидач В. С. Шляхи удосконалення спеціальної фізичної підготовки сектору безпеки і оборони. *Наука та освіта в епоху нових викликів та можливостей* : Міжнародна науково-практична конференція: м. Житомир, 2024. С. 85. URL : <https://researcheurope.org/wp-content/uploads/2024/01/re-13.01.24.Pdf#page=84>.

ЮХИМЕНКО Костянтин,

аспірант Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ЮРАХ Віталій,

доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри державно-правових
дисциплін та публічного управління
факультету № 4 Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ПОВНОВАЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ У СФЕРІ УПРАВЛІННЯ ПРОБЛЕМНИМИ БАНКІВСЬКИМИ АКТИВАМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Банківська система України складається з Національного банку України та інших банків, а також філій іноземних банків, що створені і діють на території України

відповідно до положень Закону України «Про банки та банківську діяльність» [1] та інших законів України [2]. З 24 лютого 2022 року в країні введено правовий режим воєнного стану, яким запроваджено зміни у діяльності банків. Після запровадження воєнного стану в Україні Верховній Раді України, Уряду та Національному банку України довелося реформувати чи малу низку правових інституцій, у тому числі адміністративно-правового статусу Національного банку України. Змінене законодавство про банки і банківську діяльність та законодавство про фінансові послуги потребувало перетворення контролюючих механізмів головного банку країни.

Відповідно до статей 7, 15 та 56 Закону України “Про Національний банк України”, статей 44 та 66 Закону України “Про банки і банківську діяльність”, з метою підвищення ефективності управління банками України проблемними активами Правління Національного банку України затверджено Постанову Національного банку України «Про затвердження Положення про організацію процесу управління проблемними активами в банках України» [3], яке спрямоване на забезпечення ефективного управління банками України проблемними активами, скорочення рівня та обсягу таких активів у банках і банківській системі України (Далі - Положення).

Варто відзначити те, що Національний банк України мав подвійну задачу при реформуванні банківського законодавства, у тому числі з питань управління про-

блемними активами. З одного боку, необхідно було швидко реагувати на виклики воєнного стану. З іншого, на шляху імплементації міжнародно-правових норм, починати реформування банківської системи та системи управління активами до європейських стандартів.

Відповідно, у підходах, визначених Положенням, ідеологія управління вказаною сферою ґрунтується на керівних принципах для банків щодо непрацюючих кредитів Європейського центрального банку, опублікованого 20 березня 2017 року, Настановах Європейського органу банківського нагляду щодо управління непрацюючими та реструктуризованими експозиціями (EBA/GL/2018/06, 31 жовтня 2018 року) [4].

Варто зауважити роль та значення ЕВА для об'єднаної європейської банківської системи. Європейське банківське управління (ЕВА) є незалежним органом ЄС, заснованим у 2011 році після великої фінансової кризи. Головним завданнями ЕВА є - встановити узгоджені правила для банків ЄС, забезпечити рівні умови гри та захистити споживачів фінансових послуг, чим має бути досягнута його головна мета - сприяти фінансовій стабільності в ЄС. Наша роль полягає в покращенні функціонування внутрішнього ринку шляхом забезпечення відповідного, ефективного та гармонізованого європейського нагляду та регулювання. Національні наглядові органи відповідають за нагляд за окремими фінансовими установами. ЕВА робитиме це, гарантуючи, що європейські банки дотримуються єдиного зводу правил (це

включає розслідування можливих порушень, сприятиме захисту вкладників, інвесторів та споживачі; заохочуючи послідовну практику нагляду та оцінюємо ризики в банківському секторі ЄС, виступаючи при цьому посередником у суперечках і консультантом інституції ЄС. ЕВА розробляє та підтримує Єдиний європейський звід правил для банків ЄС шляхом прийняття обов'язкових технічних стандартів і рекомендацій. Єдиний звід правил спрямований на надання єдиного набору гармонізованих пруденційних правил для фінансових установ у всьому ЄС. Ми сприяємо конвергенції наглядових практик для забезпечення узгодженого застосування пруденційних правил. Мандат ЕВА, також вимагає вчасності та точності оцінки ризики та вразливих місць в банківському секторі ЄС за допомогою регулярних звітів про оцінку ризиків і загальноєвропейських стрес-тестів.

Національним банком України визначено загальні підходи та принципи організації процесу управління проблемними активами. Банк організовує процес управління проблемними активами з дотриманням таких принципів як економічна доцільність; пріоритетність; своєчасність; структурованість; адекватність; усебічність та комплексність; ефективність; моніторинг (пункт 6 Положення).

Відповідно до пункту 15 Положення банк здійснює управління проблемними активами за такими видами

активних банківських операцій, уключаючи нараховані за всіма цими операціями доходи (далі - вид активу):

1) кредитні операції (кредити, надані юридичним і фізичним особам, які обліковуються за балансовими рахунками Плану рахунків, фінансові зобов'язання за наданими гарантіями, поручительствами, акредитивами, акцептами, зобов'язаннями з кредитування, що надані клієнтам, які обліковуються за позабалансовими рахунками Плану рахунків);

2) кошти на вимогу в інших банках;

3) фінансова дебіторська заборгованість (крім дебіторської заборгованості за розрахунками з працівниками банку);

4) боргові цінні папери.

Управління у вказаних векторах діяльності банку на думку Правління НБУ охопить всі ризикові сектори діяльності банку та мінімізує наявні ризики втрати активів та дієвість системи раннього реагування.

Банк організовує процес управління проблемними активами, який охоплює всі організаційні рівні банку, визначає чіткий розподіл функцій, обов'язків і повноважень між усіма його суб'єктами, а також їх відповідальність згідно з таким розподілом, забезпечує порядок їх взаємодії та звітування.

У свою чергу Національний банк України встановлює контроль за діяльністю банків у сфері управління проблемними активами, зокрема і шляхом впровадження номенклатури відомостей для банків, з метою моні-

торингу стану активів банків, яка включає значний перелік відомостей, що зобов'язаний формувати кожен комерційний банк.

Проаналізоване положення дає розуміння про такий елемент адміністративно-правового статусу Національного банку України як контроль та вплив на комерційні банки щодо проблемних активів.

У той же час, Національний банк України продовжує свою регуляторну політику у цій сфері та впроваджує європейські практики у банківській сфері в частині проблемних активів.

Відповідно до статей 7, 15, 56 Закону України “Про Національний банк України”, статей 44, 66 Закону України “Про банки і банківську діяльність”, у межах імплементації положень Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) від 26 червня 2013 року № 575/2013 про пруденційні вимоги для кредитних установ та про внесення зміни до Регламенту № 648/2012, з метою вдосконалення порядку визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями та підвищення ефективності управління банками України проблемними активами Правління Національного банку України 02 травня 2024 року прийняла Постанову № 52 «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України» [5].

Вказаною Постановою запроваджено нові умови організації та контролю управління активами (у т.ч. про-

блемними) та визначено алгоритми діяльності комерційних банків у випадку наявності проблемних активів та взаємодії комерційних банків та головного банку країни.

Вказана опція, на нашу думку сприятиме покращенню доволі складної ситуації, що має місце у банківській сфері із проблемними активами та сприятиме поверненню довіри до банківської системи. Досліджені положення дають підстави зробити висновки, що керівництво Національного банку України, Уряд та зовнішні відомства на чолі з Міністерством закордонних справ активно співпрацюють із відповідними відомствами на шляху до укладання ПДЧ України в ЄС.

Список використаних джерел:

1. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 7 грудня 2000 р. *Відомості Верховної Ради*. 2001. № 5-6. ст. 30. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>. (дата звернення: 02.05. 2024 р.)

2. Про Національний банк України: Закон України від 20 травня 1999 р. *Відомості Верховної Ради*. 1999. № 29. ст. 238. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text> (дата звернення: 02.05.2024 р.)

3. Про затвердження Положення про організацію процесу управління проблемними активами в банках України: Постанова Правління НБУ № 97 від 18 липня 2019 р. *Офіційний вісник України*. 30.08.2019. № 66. С. 182. ст. 2315. код акта 95610/2019. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0097500-19#Text>. (дата звернення: 02.05.2024 р.)

4. European Banking authority. URL : <https://www.eba.europa.eu/activities/single->

rulebook/regulatory-activities/credit-risk/guidelines-
management-non-performing

5. Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України: Постанова Правління НБУ № 52 від 2 травня 2024 р. *Офіційне інтернет-представництво Національного банку України*. 03.05.2024 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/b207>. (дата звернення: 02.05.2024 р.)

ПІДГАЙЧУК Світлана Ярославівна

*доцент кафедри загальнонаукових та інженерних
дисциплін, Національна академія Державної прикордонної служби
України імені Богдана Хмельницького, кандидат технічних наук,
доцент*

ШЕВЧУК Вікторія Миколаївна

*доцент кафедри загальнонаукових та інженерних
дисциплін, Національна академія Державної прикордонної служби
України імені Богдана Хмельницького, кандидат педагогічних
наук, доцент*

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Створення сприятливих умов для збереження та зміцнення здоров'я учасників освітнього процесу є пріоритетним напрямком роботи вищих навчальних закладів. Під час воєнного стану виникає необхідність впровадження інноваційних технологій навчання на основі забезпечення здорового способу життя в умовах обмеженого простору та часу. Тому зосередження на проведенні оздоровчого комплексу фізичних вправ для розвитку і збереження фізичних якостей учасників освітньої діяльності набуває актуальності.

Впровадження інноваційних технологій збереження здоров'я знайшло відображення в освітньому середовищі навчальних закладах України. Так, на базі Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти розроблений методичний поради́ник «Упровадження технологій збереження здоров'я в освітній процес закладів загальної середньої освіти в умовах реалізації Концепції «Нова українська школа» [1]. У методичному поради́нику наведена класифікація технологій збереження здоров'я людини та запропоновано декілька варіантів форм роботи для збереження здоров'я під час освітнього процесу сучасного навчального закладу.

Питання фізичного здоров'я та рухової активності людини висвітлені в роботі Е. Буліча і І. Муравова [2]. У праці Є. Михалюка, О. Черепока, С. Малахової [3] наведені шляхи підвищення працездатності студентів та розроблені фізичні вправи, які необхідно виконувати під час напруженої розумової діяльності.

У статті [4] авторами запропонований оздоровчий комплекс фізичних вправ, які можна використовувати в умовах обмеженого простору та часу. Оздоровчий комплекс передбачав два варіанти (скорочений і розширений) виконання фізичних вправ. Скорочений варіант полягав у виконанні 20 вправ протягом 10-15 хвилин, а розширений - 40 вправ протягом 25-30 хвилин. В обох варіантах оздоровчого комплексу фізичних вправ розглядалися вправи, які сприяли відновленню кровопостачання поперекового відділу хребта, шийних хребців, м'язів спини, шиї та черевної порожнини, кровопостачання кульшового, колінного та гомілково-ступневого суглобів; стегон і гомілок, плечових й шийних суглобів, ліктьових і променево-зап'ясткових суглобів, біцепсів та трицепсів.

Апробація зазначеного вище оздоровчого комплексу

фізичних вправ для збереження та зміцнення здоров'я людини, розробленого на кафедрі загальнонаукових та інженерних дисциплін Національної академії Державної служби України імені Богдана Хмельницького, виявила низку зауважень та доповнень. До запропонованих комплексів розширеного та скороченого варіантів фізичних вправ внесені зміни та доповнення, які дозволяють в умовах обмеженого простору та тривалого стаціонарного положення тіла людини розробити вправи для усунення затерпання кінцівок та частин тіла.

Метою роботи було оновлення оздоровчого комплексу фізичних вправ для підтримки і покращення фізичного стану учасників освітнього процесу та дослідження його впливу на їх організм в умовах обмеженого простору та часу.

У дослідженні визначено артеріальний тиск, частоту серцебиття та сатурацію. Під час виконання оновленого варіанту фізичних вправ пульс збільшився в середньому на 7-8 ударів, а сатурація збільшилася на 1 %. Комплекс фізичних вправ позитивно вплинув на стан нервової та скелетно-м'язової системи. Виконання вправ посприяло підвищенню працездатності людини, збільшенню швидкості реакцій, точності та координації рухів.

Список використаних джерел

1. Упровадження здоров'язбережувальних технологій в освітній процес закладів загальної середньої освіти в умовах реалізації концепції «Нова українська школа». URL: <http://osvita.sm.gov.ua/uprovadzheniya-zdorov-yazberezhuvalnyh-tehnologij-v-osvitnij-protses-zakladiv-zagalnoyi-serednoyi-osvity-v-umovah-realizatsiyi-kontseptsii-nova-ukrayinska-shkola/>

2. Буліч Е. Г., Муравов І. В. Здоров'я людини: біологічна основа життєдіяльності та рухова активність у її стимуляції.

Київ : Олімпійська література, 2003. 424 с.

3. Михалюк Є. Л., Черепок О. О., Малахова С. М. Біологічний вік та кількісна оцінка рівня фізичного здоров'я людини : навч. посіб. Запоріжжя : ЗДМУ, 2013. 137 с.

4. Блінніков Г. П., Підгайчук С. Я., Шевчук В. М. Підтримка фізичного стану людини в умовах обмеженого простору та часу. Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : педагогічні науки / гол. ред. О. В. Діденко. Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2023. № 2(33). 348 с. С. 65-93.
<http://archive.nbuv.gov.uahttps://periodica.nadpsu.edu.ua/index.php/pedzbirnyk/article/view/1377/1303>

Германов Сергій Андрійович

проректор Донецького державного
університету внутрішніх справ

ВІКТИМОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ НЕЗАКОННОГО ЗАВОЛОДІННЯ ТРАНСПОРТНИМ ЗАСОБОМ НЕПОВНОЛІТНІМИ В УКРАЇНІ

В останні роки у кримінологічній науці набув актуальності віктимологічний напрям запобігання кримінальним правопорушенням. Здебільшого, це зумовлено визнанням ролі жертви у формуванні кримінально протиправного умислу та у механізмі кримінально протиправної поведінки кримінального правопорушника. Водночас, не дивлячись на це, наразі в Україні, фактично, відсутні будь-які програмні документи, скеровані на зниження рівня віктимності населення.

У Комплексному стратегічному плані **реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони**

України на 2023 – 2027 роки, схваленому Указом Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023 зазначено на необхідності запровадження періодичного анонімного віктимологічного опитування населення (victimology survey, crime survey) з метою встановлення кількості осіб, які стали потерпілими від кримінальних правопорушень певного виду, а також використання методу самозвіту (self-report survey) для анонімного з'ясування кола осіб, які вчиняли будь-які кримінальні правопорушення протягом певного періоду, складання за їх результатами віктимологічних карт [1]. Проте, як свідчить аналіз статистичної інформації та судової практики наразі визначені заходи не тільки не були інтегровані у практичну діяльність секторів безпеки і оборони, а і не сформовані на належному рівні, що призвело до утворення самостійного детермінаційного комплексу для низки видів кримінальних правопорушень. Не є виключенням і протиправне діяння, передбачене ст. 289 КК України, зокрема у випадках, коли кримінальним правопорушником є неповнолітня особа.

Відповідно до даних судової влади, у 2019 році від кримінальних правопорушень, передбачених ст. 289 КК України потерпіло 1455 осіб, із них 18,2 % – жінки; 99,6 % – особи віком від 18 років і старші; 98,6 % осіб зазнали моральної та матеріальної шкоди; у 2020 році всього потерпіло 1423 особи, із них 18 % – жінки; 99,3 % – особи віком від 18 років і старші; 97,9 % осіб зазнали моральної та матеріальної шкоди; у 2021 році всього потерпіло 1454 осіб, із них 17,4 % – жінки; 98,8 % – особи віком від 18 років і старші; 98 % осіб зазнали моральної та матеріальної шкоди; у 2022 році всього потерпіло 851 особа, із них 19,7 % – жінки; 98,9 % – особи віком від 18 років і старші; 98,4 % осіб зазнали моральної та матеріальної шкоди; у 2023 році від кримінальних правопорушень, передбачених ст. 289 КК

України всього потерпіло 849 осіб, із них 17,5 % – жінки; 98,4 % – особи віком від 18 років і старші; 98,5 % осіб зазнали моральної та матеріальної шкоди [2]. Наведені дані надають можливість констатувати, що не дивлячись на зменшення кількості осіб, які стають жертвами незаконного заволодіння транспортним засобом, відсоток потерпілих, які зазнають моральної та/або матеріальної шкоди залишається стабільно високим та свідчить про те, що у більшості випадків таке протиправне діяння призводить до настання суспільно небезпечних наслідків. У цьому контексті необхідно відмітити, що встановлюючи у ч. 4 ст. 289 КК України спеціальну підставу для звільнення від кримінальної відповідальності за вчинення незаконного заволодіння транспортним засобом, законодавцем було зроблено спробу встановити додатковий захист майнових прав потерпілої особи шляхом надання можливості кримінальному правопорушнику виправитись без застосування заходів кримінально-правової репресії, якщо він поверне транспортний засіб власнику і повністю відшкодувала завдані збитки (за відсутності кваліфікуючих та особливо кваліфікуючих ознак). Ще одним законодавчим рішенням в контексті віктимологічного забезпечення безпеки рухомого майна стало те, що кримінальне правопорушення, передбачене ст. 289 КК України не відноситься до переліку суспільно небезпечних діянь, кримінальне провадження щодо яких здійснюється у формі приватного обвинувачення. Це надало можливість забезпечити правосуддя зокрема і у випадку, коли потерпілий через певні обставини не звертається до правоохоронних органів із заявою про вчинення щодо нього кримінального правопорушення, передбаченого ст. 289 КК України.

Таким чином, **до віктимологічних детермінант незаконного заволодіння транспортним засобом в Україні**

доцільно віднести: 1) відсутність ефективного кримінально-правового механізму забезпечення захисту інтересів власників транспортних засобів; 2) відсутність налагодженого механізму зниження рівня латентності незаконного заволодіння транспортними засобом, зумовленої віктимною поведінкою потерпілих; 3) ігнорування власниками заходів безпечного утримання транспортних засобів, що спрощує реалізацію протиправного умислу на незаконне заволодіння транспортним засобом; 4) відсутність унормованої судової практики щодо оцінки шкоди за умови повернення неушкодженого транспортного засобу потерпілому; 5) відсутність унормованої судової практики щодо ролі жертви у механізмі кримінально протиправної поведінки кримінального правопорушника та моменту закінчення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 289 КК України у випадках, коли є факт добровільної передачі транспортного засобу у тимчасове користування.

Список використаних джерел

1. Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023 – 2027 роки, схвалений Указом Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2732023-46733>
2. Судова статистика. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/rik_2019

Електронне наукове
видання

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ
ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І
ОБОРОНИ В УМОВАХ ВІЙНИ**

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
19 квітня 2024 року**

За редакцією авторів

Технічний редактор *Людмила Комленко*
Комп'ютерне верстання *Людмила Комленко*
Формат 60х84 1/16. Ум. друк. арк. 59

м. Кропивницький